UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Thomae Młodzianowski, Polonie, Societatis Jesu, Prælectionum Theologicarum Tomus ...

De Metaphysica, Logica, Octo Libris Physicorum, Generatione, Corruptione Et Anima

Młodzianowski, Tomasz

Moguntiae Et Dantisci, 1682

Prælectiones Philosophicæ De Generatione Corruptione Et Anima. R. P. Thomæ Młodzianowski, Poloni, Societatis Jesu.

urn:nbn:de:hbz:466:1-95667

Visual Library

PRÆLECTIONES PHILOSOPHICÆ

DE

GENERATIONE CORRUPTIONE

ET

ANIMA.

R. P.
THOMÆ MŁODZIANOWSKI,
POLONI, SOCIETATIS JESU.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

BIS GENITI FILII

SEMEL

MATRI

DE

GENERATIONE,

VITÆ MUNDI Bonavent. in Psalm.

DE

ANIMA,

PRÆLECTIONES PHILOSOPHICAS

edebat

Mancipium Ejusdem

T. M. S. J.

FACVLTAS

STANISLAVS BRANICKI, PROVINCIÆ POLONÆ SOCIETATIS JESU PRÆPOSITI PROVINCIALIS.

LIbri de Generatione, Corruptione, & Anima à P. Thoma Młodzianovvski conscripti, à Patribus Societatis Nostræ lecti, & luce publica digni judicato concedo auctoritate Patris Nostri Joannis Pauli Propositi Generalis, ad id mihi concessa, ut typo vulgentur, si iis ad quos spectat, ita videbitur. Cracoviæ die 9. Junii 1677.

STANISLAVS BRANICKI,
Præpositus Provincialis Societatis IESV per Poloniam.

TRACTA-

TRACTATUS
DE
Generatione & Corruptione.

Generationem partiri possumus, in generationem Substantialem, & Accidentalem. In generatione substantiali, considerandæ est diversitas ejus a conversione; Et quia Generationem Argumentatio, postea & nutritio sequitur: hinc de iisdem agendum erit. Cum autem augmentationis sit aliqua species, Rarum & Densum, ideo de iis hucusque tractationem remisimus. Porro considerando generationem accidentalem, agendum erit de Alteratione, Intensione, &c. &c. Quia verò ex his non pauca supponunt Actionem & Reactionem, etiam hæc pensanda erit. Denique tractabitur de Mixtione. Eique oppositâ corruptione.

DISPUTATIO I.
De Generatione, Conversione, Augmentatione.

INquirendum erit imprimis, de natura generationis, postea de divisione, distinctioneque à reliqu s.

QUÆTSIO I.

De Generatione secundùm se, & ejus Divisione.

PRopter difficultates, quas patitur definitio ab Aristotele tradita, quas infra expendemus commenti sunt Recentiores, novas generationis definitiones.

DIFFICULTAS I.

Explicatur Generatio.

EXPLICAT I. Arriaga quid sit Generatio? Nempe quòd sit productio Entis ex subjecto. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia hæc definitio, convenit etiam Generationi Accidentali. Jam autem hîc, inquiritur potius definitio Generationis substantialis. Tum quia potest esse vera Generatio substantialis, sine productione, Entis ex subjecto; nam anima rationalis non producitur ex subjecto, & in multorum sententia unio illius est spiritualis, & tamen homo verè generatur. *Neque valet si dicas*, quod unio sit Materialis. Saltem enim non implicat illam esse spiritualem, quo tamen casu, homo esset verè genitus. *Neque valet si dicas*; eo casu, fore productionem entis ex subjecto, ratione compositi; non inquam valet. Quia compositum in re, non est aliud, nisi ipsæ partes unitæ; vi partes ipsæ ex subjecto non sunt productæ, neque etiam compositum dicetur ex Subjecto produci. Et licèt compositum, sit subjectum denominationis, subjectum tamen denominationis, quâ tale, non potest salvare productionem entis ex subjecto, quia hæc productio, importat actionem Physicam, quam, solum subjectum denominationis quâ tale, salvare non potest. *Neq; valet ulterius si dicas*, ratione alterationum; antecedentium omnem generationem, salvari, quomodo posita etiam unione spirituali, fiat productio entis ex subjecto. Quia nomine entis accipit, hîc Arriaga, illud quod generatur. Jam autem illud quod generatur in generatione substantiali, non sunt accidentia hominis sed homo.

Tum quia si Deus miraculosè primò produxisset ànimam equi, quàm materiam, faceretque eidem uniri, unione imediatè adhuc à se producta, vel emanata ex forma equi, non esset tunc productio ex subjecto; hoc est materia, & tamen tunc esset generatio. Nemo enim diceret, esse illud creatum totum. Sicut nec homo dicitur nunc creatus.

Explicat II. Oviedo; quod Generatio sit productio substantiæ, dependens à subjecto tanquam à Causa materiali. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit. Tum quia directè non aliud explicat, quàm eductionem formæ substantialis Materialis, cum tamen non sit idem formaliter, Generatio substantialis, & Eductio formæ substantialis. Tum quia potest fieri vera generatio, sine productione substantiæ, quæ sit dependens à subjecto, tanquam à causa Materiali, casu quo vel forma Materialis creetur, sensu aliàs explicato, vel intercedat tam unio, quàm forma substantialis spiritalis creata creata, vel casu, quo form substantialis creata, nata sit seipsa uniri Materiæ. Tum quia conservatio est vera productio. Dividitur enim productio, in primam productionem, & Continuatam productionem: ita tamen, ut utraque, sit vera productio. Ergo si fit conservatio substantiæ dependentis à subjecto, tanquam à Causa Materiali, erit vera productio, & tamen non erit generatio. Ergo generatio non est productio, qualem requirit Oviedo.

Explicat III. Commnuior Sententia & describit generationem ex Aristotele 8. Physicorum c. 2. tex. 62. & de generatione cap. 4. textu 23. & existis locis confleit hanc descriptionem. *Generatio est mutatio totius in totum nullo sensibili manente ut subjecto eodem.* Similia habet G. Physicorum cap. 1. tex. 7. *Ex subjecto sive termino non existente in existentem, secudùm contradictionem facta mutatio*: Per Ly *secundum contradictionem*, id vult significare, quod in generatione substantiali, à non esse, ad esse transeatur, adeoque à contradictorio, ad contradictorium; ut cùm à non esse ignis, ad esse ignis transitur ignitâ stupâ. Jam verò in generatione accidentali, ab esse tali, transitur ad aliud esse tale. v. gr. à calido, ad frigidum. Ut autem defendatur explicatio, nomine totius sensibilis venire debet sensibile primarium, & principale & cui primo, tanquam subjecto, tribuantur accidentia sensibilia, & hoc, est Compositum, quod idem non manet, posita nova generatione, licèt maneant quædam vetera accidentia. Casu autem quo produceretur ab æterno equus, eo casu, dicit recentior Suarez, non fore veram generationem equi, sed tantam eductionem. Sed de hoc redibit infra sermo. Rursus ut defendatur explicatio, debet accipi hic definitum, quod est generatio ordinaria, à Creatis agentibus profecta; nam communem generationem etiam Divinæ, non agnovit Philosophus. Et sicut potest stare per Oviedo, definitio generationis in hoc, quod sit productio substantiæ, dependenter à subjecto, tanquam Causa Materiali: Ita & in præsenti stare poterit, prædicta definitio Aristotelica. Ut tamen melius generatio explicetur. *Hinc sit*

Punctum Difficultatis I.

Defenditur Communis definitio Generationis, describiturque generatio ut sic.

Perpensis his, quæ hîc adferentur, facilius erit reperire, quomodo non sit definienda Generatio, quàm adferre quomodo sit definienda.

Assero I. *Ordinariam, à Causis secundis profectam, experientiâ cognitam generationem, bene circumscriptam esse ex mente Aristotelis.*

Ratio. Quia hæc, quæ possent contra eam adferri, de Toto, cujus Forma Materialis esset ab æterno creata. Item, quæ procedunt de generatione verbi, non procedunt de generationibus ordinariis; per experientiam cognitis.

Assero II. *Descriptionem prædictam salvare distinctionem Generationis ab omnibus, quæ non sunt ipsa, adeoque convenire soli ordinariæ generationi.*

Ratio. Quia, distinguetur sufficienter à Creatione. Nam mutatio totius, seu subjecti, supponit totum seu subjectum. Creatio autem fit ex non supposito subjecto; & non est ex toto in totum, sed ex nihilo in totum. Discriminabitur item generatio, ab eductione; quamvis hæc à plerisque confundi soleant, & quod non debeant confundi; Ratio est, quia generatio, datur in Divinis, & non datior eductio. Ergo aliud debet esse generatio, aliud eductio. Per hoc ergo distinguetur generatio, ab eductione; quia eductio tandem ultimò ordinatur, ad faciendum compositum ex forma, quæ non habet jus existendi extra subjectum; cum tamen generatio ex se; ad compositum non ordinetur, aliàs etiam Divina Generatio, inferret compositum in verbo. Rursus per hoc Generatio ab eductione condistinguetur, quia eductio propriè, non est mutatio totius in totum, sed potius mutatio in aliquid quod in toto; eductio enim est formæ, quæ est aliquid totius.

Assero III. *Prædictam definitionem non communem ad quascunque generationes*, sed generationem ut sic, commodiùs describere possumus quòd Generatio, sit productio totius similis; sive

sit

sit simile per decisionem ejusdem substantiæ, ut cum generatur vermis ex putri, sive per similitudinem in natura, ut cum homo generat hominem, sive per identitatem in natura, ut cum Pater Æternus generat verbum, Generatio autem quâ Sol generat hominem, est generatio quæ sumitur pro concursu, adeòque abusivè generatio; si autem sit productio viventis ei vivente &c. erit Nativitas. Prima pars asserti probatur. Quia si prædicta definitio Generationis esset universalis, conveniret etiam Nativitati, tanquam speciei, prædicareturque de iisdem, de quibus & Nativitas; quod non potest dici; quia aliàs de Generatione Divina, de qua prædicatur Nativitas, prædicari etiam deberet Ly mutatio. Secunda pars probatur explicatione terminorum. Ly productio adhibetur loco generis; est enim quid commune, & ad Generationes, & ad eductiones: Ly totius ponitur loco differentiæ distinctivæ ejusdem. Unde, per hoc Generatio, ab eductione distinguetur, quia eductio stare potest sine hoc, quia à priori præintelligatur poni Unio, adeòque & totum; & tamen essentialiter ordinatur Generatio, ad ponendum totum, unde & textus Aristotelis meminit mutationis totius in totum. Ponitur autem potius Ly totum, quàm Ly compositum, quia in Divinis est vera Generatio, neque tamen vi illius ponitur compositum, sed totum: Certè enim in Divinis licèt sit falsum dicere, sunt tria tota, quia Ly *tria* neutraliter positum, supponit pro natura; Verùm tamen est dicere, sunt tres habentes rationem totius: sunt enim tres personæ, in Materia enim de subsistentia dictum; personam importare rationem totius; ponitur autem indefinitè Ly totius, ut sumatur vel pro toto Substantiali, vel pro toto Accidentali, vel pro toto; quod est persona.

Dices. Formæ dicuntur generari, & tamen explicatio adlata Generationis, videtur id negare.

Respondetur. Formas, in quantùm simpliciter ponuntur extra causas, non generari propriè, sed educi; eductio autem non est propriè Generatio; generantur tamen propriè, in quantùm generatione genitum, non est creatum, quod illi commune est, cum eductione.

Instabis. Vi hujus explicationis sequitur: Creationem Angelorum esse generationem, quia illorum Creatio, est productio totius similis.

Respondetur. Productionem Angelorum ponere quidem totum, cùm Angelus non sit pars sitque persona; sed non ponitur Angelus proportionali productione cum tamen productio sine addito, pro proportionali supponat productione. Porrò productio proportionalis in hoc stat, nimirum ut sit processio à vivente, si sit vivens modoque debito, hoc est Nativitate; cum autem Angeli sint substantiæ viventes neque producantur Nativitate à Deo, fit ut illorum productio non sit generatio. Deinde in explicatione positi fontes similitudinis: nempè decisio substantiæ, similitudo vel identitas in Natura nihil horum Angelo competit, sed sola imitatio divinæ Naturæ.

Punctum Difficultatis 2.

Quis sit salvandi modus de ratione Generationis esse mutationem.

Primus Modus est. *Quod hæc actio, quæ est generatio, secundùm suam intrinsecam entitatem, connotet privationem formæ præcedentis*; ita ut si hæc privatio non præcedat, non sit futura hæc eadem numero actio, sed alia loco illius, quæ non esset generatio, sed eductio.

Dices I. Cum Oviedo. Est contra rationem bonæ Philosophiæ dicere, quòd Physica entitas actionis, intrinsecè sit connexa cum privatione termini, præexistente. Privatio enim est ens negativum, quod est, non esse ens; & propriè non est. Ergo non potest ab illa pendere entitas positiva & Physica actionis, quæ enim esset connexio inter esse & non esse.

Responderi posset. Quod esse Physicum actionis, possit connecti cum non esse, tanquam cum connotato, licèt non possit connecti cum non esse, tanquam cum ratione constitutiva sui. Aliàs ex proprietate Negationis, quæ est malignantis naturæ, traheretur actio tota ad non esse; quod autem alicujus positivi, possit esse connotatum necessarium aliquid negativum, ratio est. Tum quia nullum in hoc absurdum. Tum quia etiam creatio pro connotato respicit nihil subjecti. Tum quia quando prædicatur Petrus hodie vivens, duravit, est connotatum dies hesterna, quæ non est. Productio item est entitas Physica, & tamen prout condistincta à conservatione, importat negatione potionis esse, in ante.

Dices II. Cum eodem. Entitas Physica actionis, eadem est in primo instanti, in quo dicitur esse productio, & in instanti, in quo dicitur conversatio, sed in instanti, in quo dicitur: Conversatio existit, quin immediatè ante, præcesserit privatio termini. Ergo in instanti in quo dicitur esse prima productio, posset illa existere, etiamsi immediatè ante non præcesserit privatio termini.

Respondetur. Eandem quidem esse productionem & Conservationem, quoad entitatem, sed non quoad formalitatem; hinc quamvis quoad formalitatem exigat conservatio, ne sit in ante, negatio esse, poterit productio prima exigere negationem esse. Deinde posset dicere quispiam productionem non ex vi

productionis, sed ex vi generationis, deposcere negationem esse antecedentem.

Dices III. Cum eodem. Hæc actio Physica, quæ est Generatio, nullam oppositionem habet cum termino ut existente, neque ut præexistente. Ergo nullam connexionem habet cum ejus negatione. Antecedens probatur; quia nullum caput hujus oppositionis assignari potest.

Respondetur. Quod requirat generatio mutationem, quæ connotet privationem formæ præcedentis, haberi ex auctoritate Aristotelis, quæ ipsa sufficiens est fundamentum, præcipuè cùm nulla adferatur convincens ratio, quæ ab ejus auctoritate divellat.

Dices IV. Cum eodem. Etiamsi inter privativum & positivum admittatur connexio, hæc vanè fingitur, respectu termini non existentis, sed qui jam præterierit, quia id quod præteriit in ordine ad id quod modo est, perinde se habet, acsi nunquam fuisset.

Respondetur. Diem hesternam non habere se, atque si nunquam præteriisset, in ordine ad dandum hodierni dici v.g. formaliratem succedentis, licet in ratione non entis, ita se habeat, atque id, quod nunquam fuit.

Dices V. Posset Deus de novo producere materiam, idque spoliatam omni forma; posset item applicare eodem instanti agens ad generandum, quo casu, non præcederet ulla privatio formæ præexistentis. Ergo non est de ratione generationis privatio formæ præcedens.

Respondetur. Hanc imaginationem, & alias similes convincere interitum. Consequenter redeundum esse ad dicta superius; quòd scilicet prædicta mutatio conveniat nonnisi generationibus ordinariis, & in quarum cognitionem, experientia duxit.

Secundus Modus. (Cujus etiam sicut & prioris meminit Oviedo) defendendi, quod de ratione generationis sit mutatio, est talis; *quod scilicet si privatio formæ non præcesserit, erit quidem eadem numero actio, sed non habebit denominationem generationis.*

Dices cum Oviedo. Per hanc doctrinam ratio formalis, constituens ultimo generationem, sita erit, in ratione quadam extrinseca, actioni superaddita, quæ ab illa potuit deficere; consequenter nulla dabitur actio, quæ sit intrinsecè generatio, cùm omni actioni, ratio mutationis, quam essentialiter dicit generatio, accidentaliter contingat; quod si hæc tantùm ad modum loquendi pertinent, tamen absurdè dicitur, quia totius scholæ consensus, actiones generativas agnoscit, qui per aliquid intrinsecum, in ratione actionum generativarum constituantur.

Respondetur. Quamvis stante fundamento, possit deficere terminus, quia tamen stante relatione non potest deficere, & illo non deficiente, non potest non esse relatio in fundamento, ita quamvis potuerit esse mutatio, & non præcessisset privatio, si tamen præcessit, non poterit tunc non esse generatio, & si est generatio, non potest non esse mutatio, quam præcessit privatio, adeòque sicut relatio, ita & generatio, habebit sua intrinseca constitutiva.

Cæterum hujus ipsius modi, posset aliquis requirere rationem, cur scilicet, non potuerit esse generatio instantanea formæ, & sine præcedentia privationis?

Tertius Modus salvandi, quomodo mutatio ingrediatur rationem generationis, ex iis quæ docet Pontius hic num. 3. *accipiendo mutationem non pro mutatione actuali, sed pro mutatione aptitudinali, seu radicali*, quia scilicet generatio est mutatio, quâ ex natura sua intrinseca, potest converti totum in totum; nam quamvis sit separabile à generatione, quod actu convertat, posset tamen convertere, si in materia poneretur alia forma, incompatibilis cum forma, per ipsam acquisita. *Hic modus*

Non Satisfacit. Quia generatio posset contingere etiamsi daretur Materia determinata nonnisi ad unam formam, & forma determinata nonnisi ad unam materiam; quo tamen casu, generatio illa non esset aptitudine & radicaliter mutatio, quia non est aptum totum, etiam divinitus converti in aliud totum, positione formæ incompossibilis, cum nunquam illa Materia & forma separari possent.

Quartus Modus. Quomodo mutatio à generatione requiratur salvandi, est, *quia scilicet si ponatur aliquid genitum ab æterno, quia poterat non esse genitum ab æterno, habebit mutationem, non quidem actualem, sed aptitudinalem*; & ita etiam sub initium mundi, res sunt genitæ, quia cum hac Materia, poterat uniri alia forma. *Hic etiam modus*

Non Satisfacit. Quia eadem ratione, omnis actio, & non sola generativa erit mutatio: imò & actio merè Creativa erit mutatio, quia etiam poterat non esse illa creatio. Neque est hic modus universalis; quia sub initium mundi, potuisset esse vera generatio compositi, habentis materiam & formam, abutrinque determinatarum essentialiter, & tamen non esset tunc mutatio aptitudinalis, propter unionem aptitudinalem cum alia materia & forma.

Quintus Modus expeditior est jam prætactus. *Quod scilicet requisierit Aristoteles, mutationem ad generationes ordinarias, à causis secundis procedentes, & in quarum cognitionem experientia adducit.* In omnibus autem generationibus ordinariis intercedit mutatio. Quando autem urget Arriaga; quòd scilicet ex essentia, in primo instanti productionis, pullulent passiones, quo casu verè datur generatio illarum, & tamen essentiæ non mutantur, quia in eodem instanti, in quo existunt, habent illas passiones, hoc in-

quam

quam non convincit, quia videtur, quod productio passionum, non sit generatio vulgariter, neque enim dicitur, quòd Materia generet quantitatem, sed potius emanat, & aqua calefacta reducens se ad statum pristinum, non dicitur generare frigus, sed emanare.

Punctum Difficultatis 3.

Dispositiones quomodo concurrunt ad Generationem.

POtest procedere quæstio, vel de productione, vel etiam conservatione formarum. *Quod attinet ad productionem:*

Assero I. *Respectu formæ Materialis; concurrere dispositiones & dispositivè & effectivè.* Dispositivè quidem; quia materia de se indifferens, ad hanc, vel illam formam recipiendam, & impotens naturaliter illam recipere; nisi compleatur per dispositiones, fit ut complementum illud Materiæ teneat se ex parte Materiæ, eamque disponat. Ergo illæ formæ ita disponentes, censendæ erunt dispositivè concurrere. Quod autem etiam concurrant affectivè; Ratio est, quia substantiæ agunt; nonnisi mediis accidentibus.

Assero II. *Etiam respectu formæ Spiritualis substantialis, concurrere accidentia dispositivè.* Quia Materia sine illis dispositionibus; naturaliter non est apta ad recipiendam formam spiritualem; imò etiam concurrunt quodammodo moraliter; quia nonnisi iis positis, movetur quodammodo Deus, ad producendam formam spiritualem, ita, ut si produceret illam; non ad exigentiam dispositionum, censeretur miraculosè agere.

Assero III. *Respectu formæ spiritualis, dispositiones non concurrere effective*; quia anima spiritualis nonnisi creatur.

An autem in suo conservari in corpore, pendeat anima à dispositionibus difficultatem instituit Oviedo hic Controver. 1. punct. 4. ubi censet, quòd illæ dispositiones, quæ *mortaliter* causant productionem formæ spiritualis, non possint postea dependere à forma. Quod certum est, de dependentia per se, jam enim supponuntur existere ante formam; adeòque habere omnes causas ad sui existentiam requisitas: Cùm ergo eo casu non influat forma in illarum esse, non est ratio cur postea influat. Ex accidenti tamen, possunt conservari à forma, quia scilicet forma posita, procurat augmentum, intensionem qualitatum similium illis, quæ ad se disponebant. Illud autem augmentum adfert, vim magis resistitivam contrariis dispositionibus.

An autem in suo conservari, dependeat forma à dispositionibus, difficilius est decidere. Nam imprimis hoc difficultatem habet, cum forma conservet dispositiones, quomodo illæ vicissim conservabunt formam? sed satisfieri posset difficultati, quod dispositiones conserventur à forma nonnisi per accidens; hinc adhuc illæ, poterunt per se concurrere, ad conservationem formæ; sine hoc, quod se mutuò recausent. Est & alia difficultas ex Oviedo. Dispositiones non sunt priores forma in genere causæ efficientis, non etiam in genere causæ Materialis, aptando Materiam, sicut aptat quantitas. Ergo tantùm influunt moraliter, determinando principium productivum illius, ad productionem ejusdem, semel autem jam productâ formâ influxus ille moralis, non est necessarius ad conservationem. Quod ipsum probat, quia forma semel producta per suam entitatem petit conservari à Deo. Ergo movebitur Deus potiùs exigentiâ ipsius formæ ad illam conservandam, quàm exigentiâ dispositionum. Sed & huic difficultati satisfieri potest. Nam falsò supponit, respectu formarum materialium, non habere se dispositiones effectivè; cum mediis nonnisi accidentibus, formæ substantiales Materiales producantur. Immeritò etiam supponit; solam quantitatem esse causam dispositivam: Videndo enim materiam, talibus dispositionibus effectam, esse capacem recipiendi talem formam, non positis autem, non esse capacem, benè inferimus, disponi materiam per illas dispositiones. Quia si bene inferimus ex eo, quia positis his causis, sequitur hic effectus, has causas concurrere effectivè. Ergo etiam ex eo, quia positis his dispositionibus, materia est apta ad recipiendum, non positis, non est apta; benè inferemus disponi materiam per has dispositiones. Et quamvis respectu productionis animæ rationalis nonnisi moraliter concurrant dispositiones, respectu tamen unionis ipsius concurrunt dispositivè Physicè omnino. Quia etiam animam rationalem, non est proximè apta recipere materia sine dispositionibus certis. Quod autem addit; formam semel productam, per suam entitatem petere à Deo ut conservetur, si res sit de anima rationali, vera est doctrina; cum illa petat esse immortalis, secundum suam entitatem. Cæterum si res sit de hoc, cur petat anima conservari unita corporis; id rejici debet potiùs in conditionem dispositionum. Si enim solum sua entitate petit conservari, non esset ratio, cur non peteret pro semper conservari, in corpore; & si dispositiones ad illius uniri concurrunt materialiter, cur non etiam concurrent ad petitionem, ut conservetur in corpore. Quod etiam attinet ad formas Materiales, non videtur, quòd petitio conservationis earundem, referri debeat in entitatem formarum Materialium ipsam; non videtur enim, quòd aliqua entitas substantialis, saltem ex istis quæ de facto dantur, determinata sit, ut non-

nisi

nisi ad certum tempus, sibi velit bene, adeòque se velit conservari ad certum tempus. Potiùs ergo id referendum est, in dispositiones. Ut autem distinctim de hac conservatione loquamur. *Hinc*

Assero I. *Dispositiones non concurrere ad conservationem simpliciter animæ rationalis.*

Ratio est. Tum quia de se est immortalis, adeòque de se habens exigentiam, ad conservariin semper. Tum quia nullis positis dispositionibus, ut pote materialibus, illisque corruptis, defacto durat anima in statu separationis. Tum quia quando anima æternat, vel miraculosè conservatur, vel non. Si miraculosè? Ergo datur in natura principium destructivum animæ. Si non miraculosè. Ergo ad exigentiam Naturalem. Sed hæc non est exigentia dispositionum, nam non possunt meliùs velle dispositiones, alteri à se distincto, v. g. animæ, quàm sibi velint. Ergo si nolunt sibi conservationem æternam, nec illam exigent animæ. Et cum hæc exigentia, non possit in aliquid aliud referri, debebit referri in animam rationalem ipsam.

Assero II. *Conservationem animæ rationalis restrictè acceptam, hoc est per ordinem ad conservationem ejus in corpore, pendere à dispositionibus tam in genere causæ moralis, quam in genere causæ dispositivæ Physicæ.*

In Genere quidem causæ moralis; quia exigunt à Deo, nonnisi eousque unitam illam corpori conservare, quousque illæ durant. Quod autem concurrant in genere causæ dispositivæ Physicæ.

Ratio est. Tum quia, ut dictum supra, ita concurrunt, etiam in primo instanti productionis animæ. Tum quia videmus talibus dispositionibus positis, servari animam rationalem in corpore, & non servari illis corruptis. Unde medici prædicere possunt mortem. Malitia humana invenit modus, itemq; justitia vindicativa, separandi animam à corpore, reddereque materiam inhabilem, ad informari hîc & nunc ab illa. Ergo apparet, dispositiones ad conservationem animæ in corpore, concurrere Physicè dispositivè, & sicut, secundùm dicta immediatè, censemus aliquid concurrere Physicè effectivè, quando eo posito, videmus poni effectum, & non posito illo, vel aliquo locum illius supplente, videmus non poni effectum; cæteraque adsint paria, colligimus inde influxum in genere causæ efficientis. Ergo cùm videmus illis dispositionibus positis, disponi materiam, non positis illis, aut aliquo illarum locum supplente, non disponi, bene inferemus, dispositivè concurrere, illas dispositiones ad conservandam animam in corpore.

Assero III. *Conservationem animæ rationalis in corpore, compleri duabus exigentiis.* In primis exigentiâ, quam habent dispositiones ad conservandam animam in corpore, ut dictum immediatè. Deinde exigentiâ, quâ exigit ipsa forma, positis his dispositionibus servari in corpore unita.

Ratio. Quia nulla est ratio negandi hanc exigentiam animæ. Et sicut non sola anima exigit, dispositiones, sed & dispositiones animam, ita & in conservari, eodem modo se habebunt.

Quæ autem in hoc asserto dicta sunt, consequenter dici debent de anima Materiali. Cujus in hoc major est connexio cum dispositionibus, quia destructis illis, non habet jam jus existendi.

DIFFICULTAS II.

De Generatione Substantiali viventium.

Triplex Generatio viventium ordinariè assignatur. Primò. Lato modo prout importat Generationem viventis, & sic dicuntur nasci etiam vermes ex putri, folia ex ramo. Secundo modo in quantum vivens generat vivens simile, & hoc modo sumpta generatio hic explicabitur. Tertio modo, pro generatione, quæ fit per cognitionem, de qua 1. par. D. 9. n. 219. Generationi viventium, appropriatum nomen est, Nativitas; quam vel activè, vel passivè accipere possumus. Nativitas activè sumpta, supponit pro productione faciente nasci, seu pro exercitio generandi. Jam autem Nativitas passivè spectata, tenet se ex parte geniti, & est generatio passiva, seu id quod, respondet exercitio generandi.

Dicendum est. *Generationem pro Nativitate sumptam, bene definiri. Quod sit Origo viventis à vivente principio conjuncto, in similitudinem naturæ.* Sunt verba S. Thomæ 1. p. quæst. 27. artic. 2. Coincidunt verba Damasceni. lib 15. cap. 5. ex cujus verbis confitetur hæc descriptio. *Quod sit productio Rei alicujus ex alicujus Substantia in similitudinem naturæ.* Hoc idem innuit Aristoteles 2. de Anima. cap. 4. Hoc in viventium (inquit) operibus, maxime est naturale; nam quidem quæ perfecta sunt, & non mutila, vel quæ non sponte nascuntur, alterum tale facere, quale ipsum, velut animal, planta itidem plantam. Qui quidem locus probat, generationem debere esse in similitudinem naturæ; quod verò debeat esse à principio conjuncto, indicat Aristoteles &c. Eth. cap. 12.

Explicatur definitio. Ly *Origo* accipitur pro Genere. Nam est commune quiddam etiam generationi non viventium. Additur *viventis* ut excludatur Generatio, qua ignis unus, generat ignem alium. Ly à *vivente* indicat imprimis, quod debeat vitaliter se movere generans: particula enim *A*, est nota principii productivi. Indicat rursùs, quòd non sufficiat ad

ad generationem viventis à vivente, suppeditare solam Materiam, si enim sufficeret sola suppeditatio Materiæ, non deberet dici; quod sit processio viventis à principio vivente, sed potius quod sit processio ex principio viventis. Indicat item, quòd generatio vermium in cadavere, non sit Nativitas, quia terra non est principium vivens. Sed eo casu, fit sola suppeditatio Materiæ. Productio item Evæ, quæ facta est ex costa Adami, non fuit generatio, eo quod nonnisi Materiam & quidem mortuo modo suppeditant. Ly à principio Conjuncto non indicat solam indistantiam generantis & geniti, quia fieri potest, ut sint distantes quoad substantiam, & solo semine conjungantur; indistantiaque non est characteristica Nativitatis, cum competat etiam aliis actionibus; sed Ly à principio conjuncto significat genitum participare debere ex substantia generantis, vel per identitatem ut fit in Divinis, vel saltem per decisionem partis substantiæ generantis. Et per hanc particulam sicut & per aliam sequentem, quæ est major declaratio prioris, salvatur, quòd incubus, vel succubus, non sit Pater aut Mater geniti; neque enim est aut similis illi, aut participans ex substantia ejusdem, sed potius ex substantia ejus, cujus illud est semen. Gallinæ item nonnisi incubantes & excludentes pullos, non sunt Matres, quia nullam partem substantiæ communicarunt. Angeli non generantur à Deo, quia non producuntur in similitudinem naturæ. Nec putre, est Pater & Mater, vermis.

Objicies I. ex Oviedo. Ex vi hujus explicationis sequitur, arborem non generare aliam arborem, quia semen unius arboris, non decidit, vitali modo, sed mortuo. Consequenter, vel debet dici unam arborem non generari ab alia arbore, vel non est necessarium, ut fiat à vivente quâ tali, seu non mortuo modo.

Respondet Oviedo ad hanc difficultatem, quod sufficiat semen elaborari vitaliter: *Hæc responsio*

Non Satisfacit, quia etiam casu, quo, ex adulto acciperet Deus costam, & elaboraret hominem, ita ut produxit Evam, quamvis multæ illic sint partes vitaliter per nutritionem elaboratæ, sola elaboratio vitalis, non fundaret, illic Nativitatem, nec homo productus ex illa costa, dicendus esset Filius ejus, cujus costa est. *Hinc*

Respondetur. Referri id debere in hoc quòd quamvis arbor mortuo modo decidat semen, quia tamen illud semen est virtus & instrumentum agendi, ipsius viventis, fit ut adhuc arbor dicatur, generare aliam arborem.

Objicies II. Mulus vere generatur & tamen non est similis in natura. Ergo Nativitas non requirit similitudinem in natura. Tota difficultas est in reddenda ratione cur Muli generatio, sit vera Nativitas.

Respondent 1. Aliqui Muli generationem esse veram Nativitatem, quia scilicet similitudo in natura, quamvis genito competat in generationibus ordinariis, non tamen competit in generationibus innaturalibus & inordinatis. Est responsio Conimbri censium. *Sed*

Non Satisfacit. Tum quia sequitur ex illa, inordinatam generationem non esse Nativitatem, siquidem illi non competit definitio generationis; idque quo ad principalem sui partem. Tum quia, si potest in inordinata generatione salvari ratio Nativitatis, sine similitudine in natura, poterit etiam salvari in Nativitate ordinata. Tum quia ex vi hujus responsionis sequitur, non esse bonam prædictam definitionem Nativitatis ut sic, sed debere assignari aliam, quæ sit communis ad generationem ordinatam, & inordinatam.

Addo. Non explicari per rationem, in quo sita sit, ratio istius inordinatæ generationis, si enim in hoc sensu dicitur inordinata, quia non est similis principio producenti: hoc ipsum est manifestè petere principium, de hoc enim ipso quæritur. Si autem dicatur esse inordinata, quia non intenditur à natura. Certe id ulteriori explicatione indiget. Naturalis enim generatio Muli non est ex Mulo, nec intenditur ut fiat per speciem Muli, cum instrumentis generationi debitis credantur destituti, quidquid sit de veritate aliquarum Historiarum, quæ referunt quòd Muli generent.

Respondetur 2. Quod scilicet Mulus etiam sit similis in natura; non quidem simpliciter, sed similitudine tali, qualis, est capax Mulus. *Hæc Responsio*

Non Satisfacit. Tum quia sequeretur etiam vermes ex homine genitos, esse veros Filios hominis, non eam participant similitudinem, quam participare possunt. Nec obest, quod ad productionem vermis, homo vitaliter non concurrit, quia etiamsi supponeretur vitaliter concurrere, nec dum sequeretur vermem esse Filium hominis, quia illi non competeret Nativitatis definitio, similitudinem in natura ex gens. Tum quia sequeretur ex hac responsione, etiam Spiritum Sanctum esse Filium, nam habet similitudinem perfectissimam, hoc est, identitatem in natura, adeòque similitudinem, quam habere potest, quamvis non habeat similitudinem requisitam ad generationem.

Responderi potest 3. ex Amico 1. p. disp. 12. scit. 7. similem Mulum esse, non tantum in ratione generica, equo & asinæ, sed etiam in ratione specifica. Mulus enim, etsi non procedat in perfectam similitudinem naturæ specificæ cum equo & asina, cum non potest procedere in specie duplici, procedit tamen similis utrique per differentiam, quæ multum participat,

pat, de proprietatibus utriusque ut constat ex extrinseca figura. *Hæc Responsio*

Non Satisfacit. Tum quia non determinat Ly aliquomodo simile, quando sufficiat ad fundandam rationem Nativitatis, & denominationis, & quando non sufficiat. Tum quia hæc ratio supponit aliquomodo. Mulum convenire in specie cum equo & asina; quod dici non potest. Nam similitudo in specie externa, est similitudo in specie omnino æquivoca, & quæ non est hujus loci. Similitudinem autem in specie, quæ sit species Metaphysica, nullo modo habet, species enim Metaphysicè acceptæ consistunt in indivisibili & participare ex specifico prædicato, quocunque modo, est participare totam speciem, cumque Mulus ab asino non differat, solo individuo, differet nonnisi specie. Tum quia dicam simili modo: Spiritum Sanctum generari, eò quòd participet similitudinem, quæ multum habet de ratione Filii, propter similitudinem in natura Divina, quamvis non participet similitudinem eandem adæquatè.

Respondent 4. alii. In Generatione Muli, per se intendi similitudinem in natura cum generante; sed ex accidenti, nempe quod in se semina agant, impediri similitudinem. *Hæc Responsio*

Non Satisfacit. Tum quia casu quo intendat homo generans generare hominem & nascatur monstrum, ita inorganisatum, ut non sit capax infusionis animæ rationalis. Generatio illius monstri passiva, non est Nativitas, de qua hîc, nec dicetur talis habere Filium; & tamen ex accidenti continget monstrositas. Ergo & de Mulo deberet dici, quòd non sit natus. Tum quia dato, quòd aliquod genitum ex Petro, sive ex accidenti, sive per se, non sit animal rationale, nullo modo est homo. Ergo etiam sive per se, sive ex accidenti Mulus non sit similis asinæ, hoc ipso, non competet ei Nativitas, quia non competit similitudo definitiva Nativitatis. Tum quia ex accidenti ille Mulus non est similis in natura. Ergo ex accidenti non est natus.

Respondetur 5. De Generatione Muli potest esse quæstio de re, & de voce. De re est quæstio, an sit similis in natura: de voce autem, an sit vocandus Filius, equi & asinæ. *Quoad difficultatem* de re:

Certum est quod sit similis in natura generica, est enim verè animal, sed hæc similitudo non sufficit ad denominationem Filii. Tum quia vermes geniti ex homine, sunt illi similes in genere proximo, non sunt tamen Filii hominis. Tum quia eodem jure, monstrum ita deorganisatum, ut non possit esse capax animæ rationalis infundendæ, vivens tamen, posset appellari Filius. Tum quia similitudo penes rationes formales spectatur, Genus autem quà tale, habet rationem Materialis.

Certum est deinde quod Mulus, similitudinem naturæ specificæ non habeat, cum equo vel asina. Nam imprimis non habet similitudinem cum utroque specificam, aliàs in duplici specie infima esset. Non etiam cum una, quia cum qua illa? ita ut combinatio accidentium sit eadem, quæ aliàs urget eandem esse formam substantialem specie. Parum autem refert, quòd sit magis similis species Muli, speciei equi & asini, quàm aliis speciebus, quia hoc non infert similitudinem specificam. Quia magis simile est nonaginta duo, ad centum, quàm tria ad centum: & tamen hoc non obstante, verè nonaginta duo non est centum, similius item est vitrum coloris gemmei gemmis, quam iisdem carbo: & tamen, hoc non obstante, differunt specie gemma & vitrum.

Certum denique est, malè competere similitudinem cum suo principio, si nomine similitudinis veniat etiam similitudo oriunda ex decisione substantiæ seminali. Et hæc de re certa sunt, quòd scilicet, in re definitio Nativitatis, Mulo non competat, quia non competit ei similitudo specifica, sed solùm oriunda ex decisione substantiæ seminali, aut competit illi sola similitudo generica, quæ non est sufficiens ad salvandam generationem viventis, cum formalitate nascentis.

Quoad difficultatem autem de voce attinet. Potest Mulus appellari Filius, cum Aristotele, saltem æquivocè. Voces enim sunt ad placitum, præcipuè, quia in danda denominatione Filii, non attendit usus ad id quod in re est: nam tota definitio Nativitatis, convenit ramo, qui pullulat ex trunco, & tamen ramum, usus communis non appellat, Filium trunci. Quod si potest usus abrogare nomen Filii, ei, cui res tota convenit, poterit usus arrogare denominationem Filii, ei, cui res tota non competit Nativitatis. Adfert pro ratione Oviedo, cur arbor non dicatur Filius arboris alius. Quia ordinariè non magis est similis arbori, à qua generatur, quàm sit similis alteri, à qua non generatur, sed hæc ratio non convincit. Quia poterat usus applicare id nomen Filius, etiam iis, in quibus sensus, majorem similitudinem ad principium generans, non advertit, appellanturque Filii Æthyopum ex Candida nati, appellantur inquam Filii, quantumvis sint dissimiles Patri. Idemque est in aliis dissimilitudinibus. Debet ergo hæc denominatio Filii, merè referri in placitum.

Dices. Ergo nunc conceditur, quod supra ad Responsionem secundam negabatur.

Respondetur. Antea negabatur, quòd vermes sint Filii hominis, quod illis nunc non conceditur, quia vermibus nō tantùm non competit tota ratio Nativitatis, quod est illis commune cum mulo, sed nec usus saltem æquivocè appellat illos Filios, nec Aristoteles ita illos appellavit, appellavit Mulum.

DIFFI-

DIFFICULTAS III.

Resolvuntur insuper quædam quæsita.

QUÆRES 1. *An Generatio sit distincta ab Alteratione.* Negant Thomistæ, affirmant aliqui. Ratio affirmandi. Quia alteratio, præcedit inductionem formæ. Ergo præcedit generationem. Ergo alteratio, non est generatio, quia idem non potest existere, & non existere, aut præcedere seipsum. Fusè hanc quæstionem tractat Oviedo contr. 2. Punct. 2.

QUÆRES 2. Supposito quòd unio sit Modalis, & quòd in entitate sit Spiritualis, an illam unionem emanet anima, an producat agens?

ASSERO 1. *Posito quod detur unio modalis Spiritualis, non posse illam produci à Parentibus.*

RATIO. Quia sicut non sunt multiplicanda entia sine necessitate, sic nec modi agendi. Nulla autem necessitas asserendi, posse à principio, in operando dependenti à Materialibus, haberi vim efficiendi merè spiritualia.

ASSERO 2. *Productionem hujus unionis, non posse referri merè in Deum.*

RATIO. Quia etiam Spiritualium, si nihil obsit, assignandæ sunt causæ secundæ.

ASSERO 3. *Hanc unionem produci ab ipsa anima unibili.*

RATIO. Quia potest ex se emanare suas spirituales perfectiones. Ergo & unionem. Ex altera parte, nullum aliud principium connaturale, producendæ unionis illius assignari potest.

DICES 1. ex Arriaga. Quamvis unio illa sit Spiritualis, cum Mater componatur ex anima Spirituali & corpore, poterit producere unionem Spiritualem.

RESPONDETUR. Nullum esse fundamentum, tribuendi vim animæ, agendi aliquid, actione transeunti; & si ad illam generationem concurrit anima Matris, mediis accidentibus Materialibus, fiet effectus Materialis qualis est visio, quam producit in oculo anima Spiritualis.

DICES 2. Unio Spiritualis nullo modo potest produci ab anima unienda, quia anima, non potest aliquid substantiale in corpus operari, nisi ut actus illius, ut pote actus, non assistens, sed informans, quomodo ergo potest producere aliquid substantiale, nisi intelligatur unita.

RESPONDETUR. Anima nihil operari potest in corpus, nisi tanquam illius actus, vel in fieri immediato, vel in facto esse. In facto esse, est causa motuum vitalium, in fieri, est causa illius unionis.

DICES 3. Si anima esset causa unionis; sequitur resurrectionem mortuorum fieri naturaliter.

RESPONDETUR, quòd non; quia nullum datur principium, iteratò restaurativum earumdem dispositionum, & quæ exigant non novam, sed veterem restitui formam.

QUÆRES 3. Quis sit terminus formalis intrinsecus Generationis. *Est quæstio de voce.*

ASSERO 1. *Terminus totalis Generationis, est compositum.*

RATIO. Quia ex una parte, terminus debet rem finire; composito autem habito, finitur generatio. Est etiam Terminus totalis generationis, quod terminat, & est totum in Generatione; utrumque hoc habet compositum. Terminat quidem; quia illo posito, cessat actio generandi: habetque hoc compositum, ut sit totum, quia nihil plus est in composito, quàm illud ipsum. Ergo compositum, habet rationem termini totalis.

ASSERO 2. *Ejusdem Generationis, sub diversis nominibus acceptæ, diverso respectu, diversi sunt termini formales inadæquati.*

RATIO est. Quia si sumatur generatio, prout est inductio formæ, habet pro termino formam, prout est Materialisatio, habet pro termino formali Materiam; prout actio unitiva Materiæ & formæ, habet pro termino formali Materiam & formam, in circumstantia modalitatis à nobis admissæ. Et quod dixi de Generatione, idem applicari potest in aliis Materiis proportionaliter, ut advertit Lugo. Nam processiones Divinæ sub nomine productionis, habent pro termino personam productam; sub nomine communicationis, naturam communicatam; sub nomine autem Processionis, habent terminum adæquatum, h. e. essentiam tali personalitate, terminatam.

ASSERO 3. Quòd non semper terminus formalis sit forma.

RATIO. Quia actionis conversivæ, terminus totalis, est Corpus Christi sub speciebus panis, & formalis terminus est ipsum Corpus Christi, neque tamen Corpus Christi est ipsa forma. Nec item terminus formalis necessariò debet esse entitas, quæ de novo producatur. Ratio. Quia in æterna Filii Dei Processione, accepta sub nomine communicationis, terminus formalis, est ipsa essentia: & tamen hæc non producitur. Denique non est necesse ut terminus formalis actionis, semper sit condistinctus, à termino totali & adæquato; quod admitti debet, etiam in principiis modalium; inquantum dicunt, possibilem esse aliquam materiam & formam seipsis unibiles: quo casu, idem erit terminus formalis, & totalis. Quid autem sit terminus intrinsecus, dictum in materia de incarnatione; explicando quomodo respectu unionis Hypostaticæ, habeat se persona verbi, tanquam terminus intrinsecus.

ADDO. Generationem Divinam, perfectissimè esse generationem, non tantum ex vi prædicati Deitatis, in qua nihil non summum est: sed etiam ex modo generationis. Imprimis quia in nulla generatione, totum geniti pendet à generante, vel via communicationis, vel via productionis. Nam quamvis in generationibus materialibus producatur forma; non tamen tribuitur tota

Materia genito, sed illam paulatim acquirit. In Generatione autem VERBI, & Essentia tribuitur via communicationis, & Personæ Productione. Rursùs, in nulla generatione, est tanta conjunctio cum producente, neque tanta similitudo, quia nulla est major connexio & similitudo, quàm per identitatem; in Divinis autem, eadem est natura Generantis, & Geniti. Quamvis autem casu quo aliquid generet seipsum secundo, interceßura sit etiam identitas; quia tamen hæc nonnisi obedientialis est, & non quoad primum esse, fit, ut adhuc excedat in similitudine, Divina Generatio. Imò rigorosè loquendo, & accipiendo generationem; prout involvit motum vitalem, non potest aliquid seipsum generare secundo, licet producat seipsum secundo, quia ad Generationem est requisita vitalitas; nihil autem habet ab intrinseco vim generandi seipsum.

QUÆSTIO II.

De Conversione.

DEFINITUR Conversio. *Quòd sit transitus unius rei in aliam.* Quæ definitio, licèt ipsum objectum rectè circumscribat, nihilominus quoad Phrasim non est exacta; quia cum conversio pro Genere proximo, dicat vel actionem mutationem, aut actionem, debuit alterutrum poni, sicut in aliis etiam definitionibus, usu venit. Ad quod reflectendo, dici potest, quòd *conversio sit actio per quam aliquid, fit, aliud quid.* Accipio pro genere ly *actio* potius quam Ly transitus. Quia transitus magis se tenet ex parte transeuntis, quàm ex parte ejus, quod facit transire, adeòque non se tenet ex parte agentis, vel actionis, sed potius ex parte passi. Conversio autem, importat respectum ad agentem, vel sumi debet conversio pro specie actionis; quamvis in re, coincidat cum passione, tenente se à parte passi. Quod autem importet vi vocis conversio potius actionem, usus ipse docet vocis. Dico autem illa actione, fieri *aliud quid*, non verò aliud simpliciter, quia per conversionem, non transitur ad esse simpliciter, sed ad esse secundùm quid, adeòque non in aliud, sed in aliud quid, quod est, aliud, cum addito.

DIVIDITUR Conversio in naturalem, & supernaturalem. In Physicam quæ est inter terminos Physicos: & in Moralem, quæ inter terminos Morales. In substantialem & accidentalem; quæ etiam distinguuntur ratione terminorum. Rursùs dividitur in conversionem, Materialem, Formalem, Totalem. Conversio Materialis est, quando eadem forma permanente, mutatur subjectum: quod fit in Nutritione hominis, eadem enim anima, informat partes Materiæ, de novo nutritione ad genitas, quæ informabat deperditas. Formalis verò est, quando eadem Materia manente, nova forma advenit ut cum ex frigido, fit calidum. Hæc tamen conversio Materialis, non est conversio rigorosa, quia terminus *A quo*, vi illius, simpliciter non desinit. Totalis autem conversio est, quando materia & forma, tota convertitur in aliam materiam & formam; & hoc dicitur propriissimè transsubstantiatio, nec fieri potest naturaliter.

DISTINGUITUR. Generatio à Conversione. Ratio. Quia Generatio quâ talis, non importat necessario, ut sit à termino positivo, sed potest esse inter terminum negativum à quo, ad terminum positivum ad quem. Jam autem conversio non potest esse, nisi inter terminos positivos, & hoc indicat ille terminus, *aliquid*. Rursùs conversio si sumatur respectu totius, involvit non solùm terminos positivos *à quo, & ad quem*; sed etiam negativum, qui neget compositum, quod sequitur. Et ita, dum convertitur e. g. Lignum in ignem, præcessit negatio ignis, quomodo enim lignum, diceretur converti in ignem?

Quod attinet ad conditiones Conversionis.

CERTUM est. Quòd conversio debeat versari inter duos terminos positivus.

RATIO. Quia id deposcunt ipsi termini definitionis, Ly aliquid & ly *aliud quid*. Rursùs si conversio, posset habere terminum à quo negativum, saltem totalis conversio, nullo differret à creatione. Item si terminus. Ad quem in conversione, non esset quid positivum, nihil acquireretur illâ conversione, adeòque nec foret conversio, quia nec mutatio in aliud quid. Denique si Terminus à Quo non esset quid positivum, tunc Terminus à Quo non desineret esse in conversione; hoc enim quod propriè, & sine addito desinit esse, debet aliquid esse, ut supra illud esse cadat negatio. Cum ergo in conversione desinat terminus à Quo, debet Terminus à Quo esse aliquid positivum.

CERTUM item est. Quòd ad conversionem requiratur, ut maneat aliquid commune sub utroque Termino.

RATIO. Quia omnis conversio, explicabilis est per has particulas. Id quod erat, v. g. id quod erat lignum, nunc est ignis, quibus particulis, in omni converso debet respondere aliquod objectum; quomodo enim verè affirmaretur Ly id quod, si in converso nihil maneret commune? Præcipuè verò quia non de aliquo antecedenter, sed de ipso formaliter converso, verum est dicere, id quod erat v. g. lignum, est nunc ignis. Deinde si nihil maneret commune, esset simplex desitio Termini à Quo, & simplex productio Termini ad Quem, adeòque nec conversio. Porrò illud commune, quod sub utroque termino remanet, debet esse proprium à Quo termini, hoc ipso enim non esset commune, non enim spectaret ad Terminum à Quo, utpote, tractum nonnisi, cum Termino ad Quem; hinc fit, ut alteratis speciebus, & conversis in substantiam chili, non di-

dicatur in chilum converti Corpus Christi, quia illæ species, non sunt propriæ Corporis Christi.

CERTUM est, quòd ad conversionem requiratur, ut desitio Termini à Quo, & inductio Termini ad Quem, habeant inter se connexionẽ; ut scilicet ex vi desitionis uniûs, sequatur positio aliûs.

RATIO. Missis aliorum probationibus, est, quia si non esset connexio, inter desitionem termini ad Quem, non poterit salvari ratio conversionis. Quod ipsum probatur, quia eo casu, quo desierit simpliciter terminus à quo, non est conversio, aliàs etiam annihilatio diceretur conversio. Eo etiam casu; quo incipit terminus ad Quem, non est conversio; quia aliàs etiam creatio esset conversio, nam etiam vi creationis, incipit terminus ad Quem. Ergo debet esse ex connexione utriusq; termini, quæ non potest esse alia, nisi ut sit connexio desitionis Termini à Quo, cum positione Termini ad Quem. Illustrari hoc potest instantiâ ex Logicis petitâ; ubi videmus, quòd cum præmissæ, se solis non sint conclusio: rursus cùm ipsa tertia propositio, materialiter accepta, non formet conclusionem, ideò ibi diximus, debere conclusionem inferri, ex vi connexionis cum antecedentibus præmissis: sic & hîc, debet poni positio termini ad Quem, ex vi connexionis, cum desitione termini à Quo.

CERTUM rursûs est, quòd ad conversionem moralem, sufficiat connexio moralis.

RATIO. Quia si sufficiunt termini morales, sufficiet etiam connexio moralis, ut cum ex Canonico, fit Monachus.

Hoc magis dubitabile est, quid fieret, casu quo faciat Deus decretum, de non conservando duos Angelos simul, & ideo de producendo uno, si destruat alium; certè enim inter desitionem unius, & positionem aliûs, foret connexio moralis: Cæterum tamen, illa connexio, non fundaret rationem conversionis: quia nihil remaneret commune utriq; quod tamen ad conversionem requisitum est, & unus non succederet in munus aliûs, intra aliquod compositum. Hinc desitio illius Angeli, vera esset annihilatio; quia esset desitio in nihil, involvereturque sola subtractio concursus conservativi alterius, quæ trahit secum simpliciter non esse Angeli alterius.

Restant alia circa conversionem difficiliora.

DIFFICULTAS I.

An terminus ad Quem conversionis simpliciter debeat produci?

AFfirmat Suarez, Hurtadus & Arriaga hîc S. 3. sub Sect. 1. Negat Vasquez, Lugo de Eucharistia, disputatione 7. Sect. 2. & 6. Amicus & alii.

PRÆMITTO 1. *Conversionem, simul inferentem replicationem, deposcere, ut terminus ad Quem reproducatur.* Quod probari debet ex istis, quæ dicta sunt: An aliquid in pluribus locis poni possit.

RATIO. Insuper est quia per nos, ubi, quod in pluribus locis ponere deberet rem replicandã, non datur distinctum. Hinc cum non possimus recurrere ad pluralitatẽ ubi, recurrere debemus ad productionẽ ejusdem entitatis, quæ est æquivalens pluralitas, cumq; me esse in hoc loco, semper, saltẽ inadæquatè importet meipsum, quod fieri nequit, si ipsummet meipsum, nec ex prima positione, quæ tunc non fit, nec ex reproductione, ipsius meipsum illic reperiatur. Denique non solùm est meum ubi illic, sed etiam meum esse, mea entitas, quæ nisi replicetur quî fit ut illic ponatur? & sicut incogitabile esset, non plurificato ubi, habere me pluries ubi in loco, ita quomodo non multiplicato, ut ita dicam, per reproductionem esse, potero in tot locis habere esse. Hocq; verba videntur Patrum significare, ubi dicitur à Cypriano Christus usque hodie, hoc veracissimum & propriissimum corpus suum creare.

PRÆMITTO 2. *Quamvis conversioni important anti replicationem, conjungi debeat reproductio termini ad Quem, reproductio tamen quà talis, non est ratio formalis conversionis.*

RATIO. Quia quod est ratio formalis alicujus, quoties ponitur illud toties ponitur & illud, cujus illud, est ratio formalis, sed non ponitur toties conversio, quoties ponitur reproductio: potest enim reproduci aliquid quin aliud desinat, & quin desinat ex vi reproductionis. Conversio etiam non infert semper reproductionem. Ratio est. Quia fieri potest, ut uniter se habeat ille terminus ad Quem, adeòq; non occuper plura loca. Ergo pro sua parte conversio, non exigit formaliter esse reproductio. Quod ipsum pluribus rationibus probat Lugo.

PRÆMITTO 3. *Quòd aliud sit replicatio, aliud conversio.* Restat difficultas an conversio, non quidem reproductionem termini ad quem, sed saltem novam ejus productionem requirat, casu quo terminus ad Quem, nonnisi uniter ponatur.

DICENDUM est. *Ad conversionem, quà talem, non requiri productionem termini ad Quem de novo.* Seu cum titulo multiplicationis ipsius substantiæ.

PROBATUR 1. Argumento Theologico, quo etiam utitur citatus Lugo. Quia conversio Eucharistica, quâ talis, non indiget nova productione termini ad Quem. Ergo simpliciter conversio quà talis, non exigit productionem termini ad Quem, Si enim vel semel non conveniat aliquid, rei alicui, apparet quòd non conveniat ei, quâ tali. Antecedens probatur. Conversio Eucharistica id tantùm exigit, quod necessarium est ad salvandam veritatem hujus propositionis. *Hoc est Corpus meum.* Nam Ecclesia conversionem Eucharisticam colligit, nonnisi ex sensu formæ consecrationis, quod clarè indicat Trident Sess 13 cap. 4. Sed ad salvandum sensum istorum verborum, non est necessaria nova productio. Quod ipsum Probatur. Ponamus non existere Christum in cœlo, neque sub ullis aliis speciebus, si desinente substantia panis, succederet actione connexa illud Corpus Christi. uniter tunc positum, verificaretur tunc forma, & tamen terminus ad Quem, hoc est, Corpus Christi, non produceretur, de novo inferendo titulum multiplicationis ipsius esse Christi, revera enim tantùm uniter esset. Ergo ad verificandum sensum verborum formæ, non est necesse quidquam de novo produci.

RESPONDET 1. Arriaga retorquendo argumentum, & dicit, quòd si substantia panis ahbi conservaretur, & non annihilaretur, si tantùm

sub speciebus panis non esset, verba formæ Consecrationis panis tam propriè essent vera, quàm modo sunt. Ergo universaliter non ex proprietate verborum, omnia requisita ad conversionem, deducenda sunt.

CONTRA est. Aliud est: ex sola proprietate verborum, deducere omnia requisita ad conversionem, & aliud est deducere ex illa; concedo ergo quod ex sola proprietate verborum formæ non deducatur annihilandam substantiam v. g. panis, deducitur tamen etiam ex illa. Nam deducitur ex proprietate verborum, non esse illic panem, adeòque id requiri ad conversionem, ut aliquomodo desinat terminus à Quo. Quod autem annihiletur tunc substantia panis, hoc jàm ex alio principio deducetur. Restauratur autem prædictum argumentum sic: Quod non requiritur ad conversionem Eucharisticam, illud non requiritur ad conversionem simpliciter ut sic; productio autem termini ad Quem, non requiritur ad Eucharisticam conversionem, quia conversio Eucharistica, colligitur ex verbis formæ per Trident. ad verificanda autem verba formæ, non requiritur productio Termini ad Quem de novo.

Quodsi quæras ex quo principio id deducatur, deduci potest ex argumento negativo. Quia quando nec ratio, nec experientia urget, ad dandum alicui existentiale esse, de cujus existentia controvertitur, inclinandum potius est, in hanc partem, quòd non sit; quia non multiplicanda entia: jam autem nec ratio, nec experientia probat illam substantiam existere. Rursùs, in pane est materia panis, est forma panis; neutro titulo habet jus substantia panis existendi pulsa suis speciebus. Nam non habet jus existendi ipsa forma, independenter à dispositionibus sibi debitis: eo autem casu, forma panis non habet dispositiones debitas; hæ enim, sunt formæ accidentales, quæ censentur manere, & sub eis latere Corpus Christi. Deniq; materia etiam non habet jus existendi in rerum naturâ sine forma, ex communi Philosophia, nisi obstet miraculum. Cum ergo ipsa forma non habeat tunc jus existendi, nec etiam materia sine forma, inferimus utramq; annihilari, nisi velimus multiplicari miracula, h. e. dare jus formæ existendi independenter à debitis dispositionibus. Dare item jus materiæ existendi, sine forma & accidentibus.

RESPONDET 2. Arriaga, majus esse miraculum destrui panis substantiam, quàm conservari sine accidentibus. Ergo stantes in nostris principiis, deberemus dicere illam, non desinere.

CONTRA, ut sub speciebus panis, quæ sunt dispositiones ad panem, non sit panis, est id quidem miraculum, sed ut annihiletur substantia panis, supposito quòd non maneat sub suis accidentibus, id non est majus miraculum, sed simpliciter secundùm conditionẽ materiæ & formæ. Nam neutrum habet jam jus existendi in rerum natura. Hinc non tantùm non est majus miraculum, si annihiletur substantia panis separata à suis accidentibus, sed miraculũ esset, si non annihiletur.

RESPONDET 3. Suarez apud Lugo; quòd Ecclesia sensum verborum consecrationis hunc faciat, qui potest esse cum majore proprietate & decentia; cum majori autem proprietate, sumentur termini. Si ponatur de novo produci terminum ad Quem.

CONTRA. Quia tota proprietas verborum salvatur, quantumvis non ponatur, titulo conversionis præcisè produci de novo terminum ad Quem, seu Corpus Christi. Quod autem attinet ad instantiã pro hac responsione, quæ sic habet; Quòd scilicet in Cana Galileæ non esse aliunde allatum vinum, sed verè conversam aquam in vinum, inferunt fideles, non ex alio principio, nisi quia ille erat perfectior modus cõversionis, consequenter & in conversione Eucharistica reproduceretur Christus. Hæc etiam instantia non concludit, nam imprimis etiam miracula Christi non sunt significanda; nisi fundamentum positivũ istius significationis habeatur: alias excogitata quacunque possibili significatione alicujus miraculi adscribendum erit, illud miraculum dignitatem illam habuisse, per quod multis imaginationibus daretur locus. Vera ergo hæc propositio: significanda illa esse, quàm maximè habito fundamento, quale non ostenditur, quod in conversione Eucharistica, ex vi conversionis, sequi debeat reproductio. Habetur autem fundamentũ, quòd illic fuerit conversa aqua in vinum, Imprimis ex verbis Architriclini, qui dicit, vinum aquam factum. Quam locutionem insperatam, non censurat Evangelista S. Joannes, & tamen illi hoc facere non insuetum, ut cùm dissolutione templi explicat, &c. Habetur item fundamentũ id asserendi, in communi persuasione Ecclesiæ & Doctorum. Deniq; supervacaneè dixisset Christus *afferte aquam*, si, ut advertit Lugo, non voluisset ex aqua vinum facere.

PROBATUR II. Ex principiis ipsius Arriaga. Conversio alimenti in substantiam aliti, est vera conversio, & tamen terminus ad Quem, hoc est, anima rationalis tunc non producitur. Ergo de ratione conversionis non est productio Termini ad Quem.

RESPONDEBIS. Conversionem alimenti, non esse veram conversionem formæ alimenti, in animam rationalem.

CONTRA. Tum quia si est quæstio de voce, an illa mutatio sit dicenda conversio, pro nobis stat usus comunis. Quid enim pervulgatius est, quàm dicere alimentum converti in substantiam aliti? Quodsi sit quæstio de re, nihil ab oppositis adferri potest, in quo deficiat illa convertio à ratione veræ conversionis, nisi petendo principium. Et certe, cum Universaliter dicatur, alimentum converti in substantiam aliti, alanturq; & homines & bruta. Cur tam bene ex objecto loquendo non dicetur forma panis, converti in formam rationalem, atq; dicitur converti in formam bruti. Si enim vera hæc est, alimentum convertitur in

substan-

substantiam aliti, (non significando per hoc accessum solius materiæ) quæ est universalis, verificabitur etiam particularis, quòd convertatur alimentum, in formam rationalem.

PROBATUR III. Quia nullum est fundamentum, & nulla necessitas, ut ex vi conversionis produci debeat forma; sicut autem non sunt multiplicanda etiam sine necessitate; ita nec conditiones actionum.

DIFFICULTAS II.

Solvuntur Argumenta.

OBJICIT 1. Arriaga S. Thom. tertia parte q. 2. art. 1. Ideo DEUM non posse converti in ullam rem, quia DEUS est ingenerabilis & inproducibilis, quæ ejus ratio non valeret, si ad conversionem non requireretur de novo produci, vel generari Terminum ad Quem.

RESPONDETUR. Illo loco S. Thom. agere, non de conversione quacunque, sed de conversione ratione commixtionis; qua ratione unum elementum convertitur in aliud; Talis enim conversio, indiget productione formæ.

INSTAT idem. In quæstione de nomine standum esse communi acceptioni.

RESPONDETUR. Negando hanc esse communem acceptionem, cum pro nostra etiam parte, dentur Authores. Quod autem addit, in omnibus conversionibus naturalibus semper produci Terminum ad Quem, id non convincit, in conversione naturali alimenti in substantiam hominis; Quare autem id accidat in aliis conversionibus. Ratio est quia ante conversionem, introducuntur dispositiones, quibus inductis, expelluntur veteres dispositiones, & illis expulsis, jus non habet existendi forma, & retinendi suam Unionem ad materiam. Quia verò materia non potest naturaliter existere sine forma, necessariò tunc nova materialis forma educi debet, sed non sequitur exinde, de essentia conversionis quâ talis, esse novam productionem.

INSTAT II. idem. Ut terminus totalis in alium totalem convertatur, requiritur destructio totalis Termini à Quo, & productio Termini totalis ad Quem. Ergo etiam si ipse Terminus formalis, dicatur conversus in terminum formalem, requiritur destructio illius, & productio hujus.

RESPONDETUR. Disparitatem esse. Quia si non ponatur productio totalis Termini ad Quem, & esset conversio totalis, ut supponitur & non esset, quia deesset productio totalis Termini, sine qua, ne quidem concipi potest, talis conversio. Similis autem implicantia non urget pro consequenti. Quanquam negari potest antecedens, si sub nomine totalis conversionis, veniat Transsubstantiatio; nam in hac requiri productionem novi Termini ad Quem, jam est negatum. Requireretur tamen productio Termini totalis ad Quem, in conversione aliqua totali speciali, cum inter species conversionis sit, ut in ea producatur Terminus ad Quem totalis, sed negatur id esse de ratione conversionis ut sic.

INSTAT III. idem. In conversione intercedere debet desitio termini à Quo. Ergo etiam intercedere debet productio termini ad Quem. Multis solvit hoc argumentum Lugo citatus à n. 150. sed videtur prævidisse solutiones Arriaga. *Hinc aliter*

RESPONDETUR. Negando consequentiam. Quia nisi desinat terminus formalis à Quo, non potest salvari secundùm communem Phrasim definita conversio; nempe quod sit transitus unius rei in aliam, si enim non desinit desinentiâ, de qua infra, permanet; si permanet, non transit; si non transit, quomodo salvabitur hic transitus Unius ab alio, qualem assumit definitio: Casu autem quo non producatur terminus formalis ad Quem tota illa defin tio salvabitur secundùm id, quod sonat accepta, & certè tam est aliud illa forma de novo succedens, si hîc & nunc producatur, sicut est aliud, si producta ponatur in ante, unde ly transitus salvabitur, quia ille tenet se ex parte termini à Quo, qui supponitur desinere, & ly aliud quid salvabitur, quod se tenet à parte Termini ad Quem; supponitur enim uniri de novo. Secundùm autem phrasim definitionis à nobis probatam disparitas est. Quia nisi desinat (desitione, de qua infra) Terminus à Quo, illa conversio & esset conversio, ut supponitur, & non esset, quia non esset actio, per quam aliquid, fieret aliud quid, nec ostendi poterit, per quid illa actio formetur in ratione conversionis, nisi desinat antecedens forma, quomodo enim convertitur, si non se movet ut ante? Quæ ratio non militat pro consequenti.

OBJICIT 2. Arriaga. Nisi detur productio substantialis termini ad Quem, non potest esse conversio substantialis: sola enim successio localis sub iisdem accidentibus, non est conversio substantialis; nam quòd substantia, jam sit sub his, jam sub aliis accidentibus; non est conversio substantialis: aliàs casu, quo Deus albedinem Petri, transferret in Paulum, Petrus converteretur in Paulum ergo cùm in Eucharistia, juxta definitionem Ecclesiæ, detur conversio substantialis, seu transsubstantiatio, debet necessariò dari productio substantialis Corporis Christi Domini.

RESPONDETUR. Sicut potest dari generatio substantialis, quamvis non generetur forma substantialis, & quantumvis Unio non generetur, casu quo sit spiritualis; sic potest esse productio substantialis, sine terminata productione, noviter, ad terminum ad Quem substantialem. Quæ omnia in hoc fundantur ulterius, quia productio illa termini ad Quem, est productio unitiva, ratione totius ex partibus substantialibus conflati: actio autem unitiva, non exigit aliquid substantiale producere de novo, sed tantùm terminari ad substantiam, qua responsione utitur recentior Suarez hîc n. 48. & Lugo citatus Sect. 8.

Colligitur ex hac occasione non concludere illud argumentum modalium, dari scilicet unionem Substantialem, ex eo, quòd non posset ostendi terminus generationis Substantialis. Si enim potest salvari nova substantialis conversio, sine productione nova substantialis Termini, ita potest salvari generatio substantialis, quamvis pro termino illius, non ponatur Unio substantialis modalis. Rursùs si omnes actiones sunt accidentales, ut censetur voluisse Lugo, etiam Generatio erit actio accidentalis, consequenter non erit necesse ponere Unionem pro termino, quæ sit aliquid substantiale, de novo productum. Hinc vi istius responsionis, verum est dicere, quod hæc conversio sit conversio substantialis, & quod habeat terminum substantialem, sed inde non sequitur, terminum illum debere nova produci actione. Verum rursùs est: Conversionem esse actionem, sed inde non sequitur, eundem esse debere terminum productionis & introductionis, ut inquit Lugo. Anima enim in generatione humana introducitur, Unio producitur; sic etiam in conversione, terminus productionis erit Unio. Conversionis quà talis, inductio formæ, quæ non erat unita. Attendendo autem ad ulteriores Probationes ipsius Arriaga, nego tunc fore solam successionem localem, si non producatur de nova forma.

Instat I. Idem, & supponit sententiam probabilem, quòd quantitas sit indistincta à materia prima. Hoc supposito sic argumentatur. Locum occupare inpenetrabiliter, est proprium substantiæ materialis, & non accidentium, quæ non occupant locum, nisi ratione substantiæ. Ergo succedere in ordine ad occupandum locum, est succedere etiam in munere proprio Substantiæ materialis. Ergo ex hoc capite, quando quis succedit in locum realem alterius, licèt non detur conversio, eò quòd non maneat terminus communis, dabitur tamen mutatio substantialis, quia Una, succedit alteri, in munere proprio substantiæ, non secus ac in Eucharistia, substantiæ panis, succedit Corpus CHRISTI.

Respondetur. Succedere nonnisi præcisè in ordine ad occupandum locum, non est succedere in munere proprio substantiæ, quà substantia est, licèt succedere tam in ordine ad occupandum locum, quàm in aliis, quæ ratio substantiæ importat, sit succedere in ratione substantiæ, quà substantia est. Quia verò is, qui succedit alteri in loco, præcisè nonnisi ad occupandum locum succedit, sit ut non succedat ei in munere substantiæ, quà substantia est; præcipuè cum definitivè substantia non sit penetratio loci impenetrabiliter, sed est alia, de quo, ubi de Substantia.

Instat II. Falsum esse Christum succedere in munere proprio substantiæ. Impossibilis enim est, causalitas Christi Domini in accidentia, in qua constituitur munus substantiæ, nam prior est conservatio accidentium, quàm Christum esse sub speciebus, ideo enim Christus est ibi, quia accidentia durantur non è contrario. Ergo accidentia illa non conservantur à Christo in Sacramento, sed potius ideo Christus est illic Sacramentaliter, quia accidentia conservantur.

Respondetur. An Christus succedat in munere proprio substantiæ, de hoc consulantur dicta de Eucharistia. Causalitatem substantiæ panis, quòd Christus non possit exercere, in genere causæ efficientis in Accidentia, non ostenditur. Conservatio Sacramentalis accidentium, quòd sit prior quàm esse Christum sub speciebus non probatur, licèt conservatio illorum non Sacramentalis, præcedat positionem Corporis Christi. Illa causalis: Christus est ibi, quia accidentia durant, non è contrario; resolvenda ex dictis. Quomodo dispositiones concurrunt ad Generationem.

Instat III. idem. Quod Christus efficienter conservet accidentia, demus, cæterum tamen hoc munus non est proprium substantiæ, imò est contrarium substantiæ, neque enim accidentia trahunt substantiam, sed potius substantia movet secum accidentia. Ergo per hoc non succedit Christus in munere substantiæ, sed potius in munere accidentis, & si dicas quod Christus sit alligatus accidentibus in ordine ad motum, hoc non est proprium substantiæ, sed contrarium, neque enim accidentia trahunt substantiam, sed è contra.

Respondetur. Novum hoc esse, quòd conservare accidentia, non sit munus substantiæ. Quamvis enim verum sit, quòd sicut substare accidentibus, ita & illa conservare, non sit universalis, aut primarius conceptus substantiæ; tamen hoc etiam illi competit. Est quidem verum, quòd illam causalitatem non suppleat Christus in genere causæ materialis: sed cur non sufficiat, ut suppleat in genere causæ efficientis? Illa propositio: non accidentia trahunt secũ substantiam, sed substantia movet secum accidentia, ambigua est. Si illius sensus sit, ex vi unionis substantiæ cum accidentibus, non verò unionis accidentiũ cum substantia sit motus, hæc propositio est falsa; eadem enim est via Athenis Thebas, & Thebis Athenas, eò quòd eadem sit unio, quæ est radix illius tractionis. Si autem hic sensus sit, attendendo ad subjectum: cùm substantia sit subjectum accidentium, non autem accidentia subjectum substantiæ, fit ut attento subjecto, potius substantia moveat accidentia, & trahat, quàm substantia accidentia: hæc propositio est vera, sed nihil facit contra nos.

Addit Lugo. Non posse disparitatem ullam assignari, in modo movendi, quo Sacerdos movet Corpus Christi, quod non impellit immediatè: & in modo, quo moveret substantiam panis si illic daretur. Quoadsi in hostia consecrata, immediatè moventur accidentia, etiam aliàs,

dum

dum est substantia panis, immediatè movebuntur. Et sicut immediatè visus attingit albedinem, mediatè parietem album, ita immediatè moventur accidentia, mediatè substantia.

Instat IV. Arriaga. Eò quod dicatur Christus contentus sub speciebus panis, & denotetur pronomine *Hoc*, non requiritur ullo prorsus modo, ut Christus exerceat munus substantiæ, erga illa accidentia; Sicut cum ostendo in cista aurum contentum, & dico, hoc est aurum, non est necesse, ut cista exerceat ullum munus substantiæ in aurū. Ergo non potest illa conversio dici substantialis, ex successione in munus substantię. Ergo in hac sententia præcisè dicetur ea conversio substantialis, quia una substantia, succedit in locum alterius.

Respond. Quando dico demonstrando istam, Hoc est aurum, est locutio figurata, contentum significans; sed particula Hoc in Consecrationis forma, non accipitur figuratè, sed in proprio sensu, ut significet, Hoc, non est panis, sed Corpus Christi, quod verificari non posset per Lugo, si Corpus Christi, non succederet in minus substantiæ, quæ successio in munus substantiæ, salvabit conversionem quantumvis sine nova productione Corporis Christi. An autem Ly *Hoc* demonstret Christum, petatur ex Materia de eucharistia.

Instabis V. Si non producitur de novo substantia Corporis Christi, idque præcisè titulo conversionis, etiam successio unius in locum alterius, erit Conversio.

Respondet Lugo, esse quidem illic conversionem aliqualem compositi resultantis ex loco & locato, non esse tamen transubstantionem ut in Eucharistia, nec rigorosam Conversionem substantialem, ex dictis supra.

Objicitur III. Quantumvis Conversio, non exigeret, quà talis productionem Termini formalis ad Quem, saltem exiget Conversio Eucharistica, quia verba vim habent ponendi & producendi Corpus Christi. Hinc quamvis in cœlo corpus Christi non esset adhuc vi verborum poneretur, præsentia enim Eucharistia, non pendet à naturali. Si autem verba illa, habent vim producendi corpus Christi, producent illud. Nam causa necessaria, quod potest ponere, ponit.

Respondetur. Quòd conversioni qualis defacto datur in Eucharistia, annexa sit productio, quando tamen ex vi Verborum consecrationis ponitur corpus Christi ponitur non ex vi exigentiæ & prædicato conversionis, sed ex vi conversionis replicativæ, qualem voluit esse Christus in Eucharistia.

In instantiis allatis duæ tangebantur difficultates. Prima, An corpus Christi in Eucharistia, succedat in locum substantiæ panis, & hæc petatur ex materia de Eucharistia. Secunda. An vi conversionis produci debeat Terminus ad Quem, hæc difficultas in præsenti resolvitur.

DIFFICULTAS III.

An Terminus formalis à Quo, desinere debeat in Conversione.

Assero I. *Terminus formalis à Quo totalis simpliciter desinere debet.*

Ratio Quia & foret tunc Conversio, ut supponitur, & non foret, quia non esset ulla mutatio.

Assero II. *Non esse de ratione Conversionis secundùm quam dicatur totum converti ut desinat simpliciter Terminus à Quo.*

Ratio. Quia quod de ratione, Conversionis est, in omni Conversione reperiri debet, sed desitio Termini Formalis à Quo, non reperitur in in omni Conversione; quod ipsum probatur. Tum quia defacto dicitur homo converti in cadaver, vermes, & similia; & tamen forma illius non desinit simpliciter. Tum quia ut non multiplicanda sunt entia sine necessitate, sic nec conditiones agendi; nulla autem necessitas addendi hanc conditionem Conversioni, ut in illa desinat simpliciter Terminus formalis à Quo. Tum quia posita forma, habente jus existendi in rerum natura, sine unione, si illa expellatur actione tali, quæ inferat positionem alicuijus formæ, cur non dicetur tunc convert in aliud? & tamen non erit desitio termini formalis à Quo.

Assero III. *In Conversione, Forma materialis naturaliter desinere debet.*

Ratio Quia non habet jus existendi independenter ab unione, secus de forma spirituali.

Assero IV. *Quamvis de ratione Conversionis non sit, secundùm quam dicatur totum converti, ut desinat simpliciter Terminus formalis à Quo, tamen est de ratione Conversionis, in qua forma, dicitur converti in aliam formam*, de ratione inquam talis conversionis est, ut desinat simpliciter forma prior.

Ratio. Ad hoc ut dicatur converti Terminus totalis à Quo, debet desinere terminus totalis à Quo. Ergo etiam ad hoc ut dicatur converti terminus ipse formalis à Quo. Deinde, casu quo dicatur converti Terminus formalis à Quo, & tamen non desinere, & erit conversio formalis, ut supponitur & non erit, quia illa forma nullo modo fieret aliud quid, æquè enim manet immutata in sua entitate ut ante. Denique non semper quando mutatur Terminus totalis à Quo, desinit forma, ut patet in Conversione hominis in cadaver. Ergo ad hoc ut dicatur converti ipsa forma debet habere aliquod speciale conversionis fundamentum; hoc autem ostendi non potest, nisi dicatur desinere ipsum terminum formalem à Quo.

Dices. Terminus formalis à quo totalis, dicitur converti in aliud totum quamvis non

desinat forma. Ergo etiam ut dicatur converti terminus formalis à Quo, non debet illa forma desinere.

Respondetur. Disparitatem esse, Quia totum formaliter & in re, cùm nihil aliud sit, nisi ipsæ partes unitæ, ad hoc ut dicatur totum desinere, sufficit ut desinant esse unitæ, hoc ipso enim jam non sunt totum, adeoque sufficienter jam ostenditur, per quid salvetur conversio totalis, adeoque mutetur totum, quam mutationem, pro genere aut assumit, aut supponit Conversio. Ut autem salvetur conversio formalis, non poterit ostendi sufficiens transitus nisi dicatur desinere ipse terminus formalis à Quo.

Addo tamen, licèt interdum non dicatur forma conversa in aliam formam, & ita, non dicitur frigus conversum in calorem. Sed frigidum in calidum: bene tamen hoc etiam usurpatur; bene enim dico, etiam formam ligni conversam in formam ignis, licèt etiam bene dicatur lignum conversum in ignem, quæ locutio magis est usitata, quia denominatio desumitur à principaliori, rationem autem principalioris, habet totum præ forma.

Assero V. *In Eucharistia positis alterationibus, vi quorum desinit esse corpus Christi, sub speciebus sacramentalibus, non debet dici corpus Christi converti, in illud succedens totum.* Est assertum contra Lugonem hic Sectione decima qui cum distinctione loquitur, si sumatur corpus Christi pro toto illo, ex corpore Christi, & accidentibus conflato, converti illud. Verè enim desinit illud totum, & reliqua ad conversionem spectantia servantur. Si autem corpus Christi sumatur præcisè, tunc, vel potest procedi in sententia quæ reproductionem admittit, & sic certum est reproductum illud, quâ reproductum est, verè desinere. In sententia autem reproductionem non admittente, non desinit. *Sed nostri asserti*

Ratio est. Tum quia quamvis concedatur corpus Christi, quâ reproductum, desinere, non tamen debet dici converti, quia usus communis, illi desitioni, non applicuit nomen conversionis. Tum quia idem Lugo citatus Sectione 9. ægrè fert numer. 155. ab Arriaga corpus Christi dici converti substantialiter in vermes, & quare ipse non ægrè id fert, dictum de Eucharistia, quo nomine, venit totum, conflatum ex corpore Christi & accidentibus panis. Tum quia, ut supra dicebam nihil commune, proprium corpori Christi, manet sub utroque termino & tamen vidimus supra, in utroque mutationis termino, manere aliquid utrique commune.

Neque valet si dicas, quod illa accidentia quamvis non sint propria corporis Christi, sint tamen propria illius conflati ex corpore Chtisti & accidentibus; quia illa accidentia dicuntur esse propria alicujus, quæ illi debentur secundū esse illius, eò, quòd illa vel emanârit, vel produxerit, vel à generante sint illi provisa. Sic v.g. si albedinem Pauli transferat Deus in Petrum, non dicetur illi esse propria, sic nec illa accidentia dicentur propria Eucharistiæ.

QUÆSTIO III.

De Augmentatione.

Præmitto I. *In quo sit in præsenti status quæstionis.* Et imprimis non est hîc status Quæstionis de augmentatione latissimè, & per quam quocunque modo fit aliquid majus; quali augmentatione augetur aqua, si cum altera cõtinuetur: Nec hîc est Quæstio de rarefactione tantùm, quia illa est solùm species augmentationis, & convenire potest tam viventibus, quàm non viventibus. Hîc autem primò per se agitur de augmentatione solis viventibus. Rursùs agendo de augmentatione solis viventibus debita, hæc in triplici ordine spectari posset. Primò ita, ut addatur aliquid substantiæ, sed non æquivalens ei, quæ deperdita supponitur, & hæc additio non debet appellari nomine augmentationis, sed potius nomine diminutionis. Secundò addi potest aliquid substantiæ, æquivalens deperditæ, & hæc appellari potest propriè, status. Tertiò acquiri potest plus substantiæ, quàm fuerit deperditum, & hoc propriè appellatur augmentatio.

Præmitto II. *Quod non congruè referatur essentia augmentationis in motum unitivum quantitatis majoris.* Ratio præmissi; quia dantur partes entitativæ substantiis materialibus propriæ, exigitivæ quantitatis. Cur ergo non potius motus illi unitivus erit ad illas partes? Rursùs, ponamus quòd materia alimenti sit spoliata quantitate; ponatur, rursùs quod in illam ita spoliatam, agat nihilominus potentia augmentativa, idque per miraculum. Verè tunc fiet augmentatio partium entitativarum, & tamen non erit motus unitivus quantitatis majoris. E converso, ponatur quantitas alimenti, & non ponatur substantia alimenti, & per potentiam augmentativam addatur hæc quantitas, præexistenti viventis quantitati, erit motus unitivus quantitatis majoris, & non erit augmentatio. Quod ipsum probatur, quia augmentatio non est nisi fiat conversio in substantiam aliti, jam autem sola præcisè quantitas, cùm non sit substantia, non potest dici, converti in substantiam aliti. Denique sicut datur augmentatio in quantitate, ita datur augmentatio in substantia, & cùm hîc agatur primo per se de augmentatione substantiali, non debet illa per augmentationem accidentalem explicari.

Dices In oppositum esse Aristotelem primò de Generatione textu 4. ubi dicit quòd caro, os, manus augeantur adveniente aliquo quanto.

Respon-

Respondetur. Aristotelem non cognovisse separationem substantiæ ab accidentibus, & ex hac præsuppositione locutum fuisse, cujus oppositum supponit Christiana Philosophia. Vel certè loquitur hîc & de augmentatione substantiali, & de accidentali; nam textu 41. ibidem augmentationem refert in quantam carnem, quanta autem caro, addita præexistenti, infert augmentationem & substantialem, & accidentalem. Quando autem adfertur tex. 34. in quo supponit Aristoteles, ratione quantitatis alimenti manentis, fieri illam augmentationem, id etiam non convincit: quia supponit quidem Aristoteles, quòd maneat quantitas, sed supponit etiam, quòd maneat materia, adeoque substantia alimenti, quam non pertinere, ex sententia Aristotelis, ad augmentationem non ostenditur. Eodem modo debet explicari primi Physicorum tex. 13. 5. Physic. tex. 18. 2. de anima tex. 47. Posita autem distinctione substantialis & accidentalis augmentationis, distinguentur realiter inter se; sunt enim separabiles, licèt id non cognoverit Aristoteles.

Præmitto III. *Non rectè explicari augmentationem, per productionem formæ, aut productionem novæ unionis.*

Ratio prioris partis est. Quia homo augetur in qua augmentatione, non producitur forma rationalis. Ratio posterioris est. Quia hæc nova unio, vel est tantùm inter formam, de novo productam, & inter materiam, & sic non dicit ullam augmentationem, sed solam generationem, vel est inter formam jam ante productam, & materiam de novo additam. Ostende ergo quòd illi ipsi præcisè unioni competat prædicatum augmentationis; ostende per quid extrahatur ad rationem augmentationis; & hæc ratio potius ostendet rationem definitivam augmentationis. Cæterum in augmentatione quamvis debeat addi de novo aliquid materiæ, nam non esset unde deberet dici illa substantialis augmentatio; quamvis item illa materia debeat supponi informata, vel formâ, jam in ante productâ, vel tunc de novo educta, nam hîc agitur de augmentatione viventis, cujus vita nulla est sine forma. Quamvis item supponatur unio nova formæ; nam, ut dixi, augmentatio perfici non potest, sine informatione; informatio autem sine unione, nihilominus.

Præmitto IV. *Quod ratio formalis ultimò constitutiva augmentationis non sit actio terminata ad unitivum unionum.* Est præmissum contra Oviedo hîc puncto 7. num. 6.

Ratio est I. Quia compositum, non consistit formaliter, in ipsa productione unionis. Ergo nec augmentatio compositi, consistet formaliter in actione unitiva unionum; per quod enim constituitur compositum, per hoc constitui debet & augmentatio compositi, cùm nihil sit illa augmentatio nisi compositum additum.

Ratio II. Quia unio non est id quod augmentat; hîc autem agitur, de eo quod augmentat. Assumptum autem probatur. Quia unio, tantùm unit id, quod augmentat. Rursùs, augmentatio accidentalis seu quantitativa, necessariò est quantum quid, unio autem quà talis, non est quid quantum; aliàs si quà talis esset quid quantum, etiam unio spiritualis quæ saltem possibilis est, deberet esse quanta; quod enim enti quà tali convenit, semper, & in omnibus inferioribus, illi convenit.

Ratio III. Quia possibile est compositum, imò in sententia modalium aliquorum, datur, cujus duæ uniones partiales, exigant uniri tertia, & tamen nemo inde infert, unionem illam unionum, esse augmentationem. Ergo ratio augmentationis, non consistit formaliter, in illa unione unionum.

Præmitto V. *Augmentationem accipi posse, vel pro termino, vel pro actione augmentativa.* Accipiendo augmentationem, pro Actione, ratio generica augmentationis, quæ sit communis, ad augmentationem substantialem, & accidentalem. Sic describi potest. Quod sit actio essentialiter ordinata ad faciendum majus. Si autem sumatur pro termino. Est ratio ut Quod constituens majus. Restrictiùs autem loquendo, augmentatio substantialis pro actione sumpta, est motus ad ponendam majorem substantiam. Sicut proportionaliter, augmentatio accidentalis, est motus ad ponendum majus accidentaliter. Pro termino autem accepta augmentatio, si sumatur pro augmentatione substantiali, erit ratio ut Quod constituens majus substantialiter. In augmentatione autem accidentali, accidentaliter. Jam autem ratio communissima augmentationis, complectens tam augmentationem sumptam pro actione, quàm sumptam pro termino. Sic describitur. Est id quo fit majus. Ipsum autem, quo fit majus, duplex est, aut quo fit majus ut *Quo*, & hoc erit augmentatio, sumpta pro Actione, aut quo aliquid fit majus ut *Quod* & sumetur tunc augmentatio pro Termino.

Præmitto VI. *Quid non sit augmentatio.* Primo. Generatio non est augmentatio.

Ratio. Quia nihil dicitur generare seipsum, & tamen omne vivens vegetabile augmentat seipsum. Unde quando generans ponit genitum, non dicitur esse augmentatio. Rursùs, Generatio dicitur esse à privatione ad formam, augmentatio, à minori substantia, ad majorem.

An autem omnis augmentatio sic Generatio divisi sunt auctores. Affirmat Arriaga, negat recentior Suarez. Difficultas est resolvenda in diversis suppositionibus. Primò intelligendo au-

do augmentationem, quæ continuationem solùm importat, nulla tunc est Generatio.

Ratio. Quia nihil hîc producitur, nisi continuatio, quæ continuatio per nos, nihil aliud est, nisi negatio terminorum. Secundò intelligendo augmentationem, quæ non solam continuationem, importat, sed supponit pro augmentatione non viventium, talis augmentatio, semper importat generationem. Ut cum augmentat se ignis, producendo alium similem. Tertiò supponendo pro augmentatione viventis, ea semper in materialibus, importat, productionem Formæ materialis, & in homine, modi materialis.

Ratio. Quia augmentatio non potest perfici sine informatione, quę in materialibus, deposcit etiam productionem formæ: in homine autem, productionem modalitatis.

Dices. Actio illa continuativa debet habere aliquem terminum, qui assignari non potest. Si nihil in continuatione generetur.

Respondet Recentior Suarez, quòd actio illa, tendat in Terminum, non productum, sed continuatum, sicut & conversio quâ talis, tendit in terminum non productum, sed succedentem. Quæ responsio conformis est principiis nostris, sed enervat argumentum illud modalium: ideo dari debere unionem substantialem, quia non assignaretur Terminus Generationis substantialis.

Præmitto VII. *Quotuplex sit augmentatio* Et dico. Aliam esse substantialem, aliam accidentalem, substantialis dividitur in augmentationem materialem, hoc est partium materiæ, & formalem, hoc est partium formæ, si sit divisibilis, & augmentationem modalitatum. Rursùs alia est augmentatio, quæ viventibus; alia, quæ non viventibus competit. Augmentatio connaturalis viventium, vocatur nutritio. Dixi connaturalis, quia si fiat sine ullo motu viventis ab extrinseco, esset tunc verè augmentatio, licèt non connaturalis. Augmentatio autem non viventium, si fiat per productionem novæ partis, vocatur aggeneratio; quomodo ignis se augmentat. Si fiat absque productione novæ partis, vocatur simpliciter augmentatio, ut cùm continuantur duo ignes, duæ guttæ, &c. Augmentatio autem viventium & non viventium, secernitur per hoc, ut scitur ex alibi dictis, quòd viventia augmentent se, per intus sumptionem, non viventia autem, per solam appositionem & accretionem. Jam verò augmentatio accidentalis, dividi potest in quantitativam, & qualitatis.

Ad principale in hac materia punctum descendendo. *Sit*

DIFFICULTAS I.

Quomodo fiat augmentatio.

In hac Materia. *Difficultas prima est.* An augmentatio ita perficiatur, ut fiat per partem aliquotam. Certum, simul in instanti. *Secunda.* An fiat per partem proportionalem, ita ut augmentatio involvat prius & posterius in illa parte. *Tertia.* An hoc utrumque adhuc perficiatur, per inter positas morulas, vel non. Fieri augmentationem per partes proportionales tenent Conimbricenses Rubio, & post illos Oviedo. Fieri autem per partes aliquotas tenet Hurtadus, Arriaga, recentior Suarez, Morulas admittat Arriaga, & ex parte Oviedo: negant alii, & post illos recentior Suarez. *Sit*

Punctum Difficultatis I.

Fundamenta utriusque partis.

Quod fiat augmentatio per partes aliquotas.

Primum Argumentum est ex Arriaga & Hurtado. Qui supponunt formam non posse induci, nisi in materiam, determinatæ magnitudinis, quo posito, sic argumentatur. Illa materia non fuit tota disposita simul, si non. Ergo prius una pars fuit ultimò disposita ad formam ignis v. gr. quàm altera: & tamen non prius habuit formam ignis, siquidem dicis Augmentationem non fieri per partes aliquotas; hoc autem manifestè repugnat, quia quando est ultima dispositio ad formam ignis, necesse est ut ipsa forma inducatur, naturaliter enim petitur ab ejus dispositionibus.

Respondetur. Omissis retorsionibus quas ponit Oviedo, aliam esse difficultatem, an tota materia sit simul disposita, & alia, an tota simul sit ultimò disposita tenendo ergo, quod augmentatio fiat nonnisi, per partes proportionales, dicetur quòd non tota simul disponatur, sed per partes, licèt tota simul disponatur ultimò, hoc sensu, quia non dispositio tot partibus, quot ad minimum materiæ in viventibus requiruntur, non dicetur ultimò disposita, jam autem nonnisi disposito toto minimo materiæ, dicitur esse capax formæ viventis. Hujus responsionis meminit etiam Oviedo controversia 5. puncto 4. paragrapho 2. qui etiam addit inter dispositiones ultimas, non solum esse tantam intensionem, sed etiam tantam extensionem, quę extensio non datur in eo, quòd est minus minimo requisito.

Secundum Argumentum est, quod proponit Arriaga & recentior Suarez petitum ab experientia. Quia scilicet videmus, sonum æqualiter audiri, in certa aliqua distantia, ab omnibus

bus qui in illa sunt, licèt intra illam existant inæqualiter distantes. Ergo signum est, quòd in illa certa distantia, producantur species æquè simul.

Respondet Oviedo, species soni contrario carere, ac proinde in eodem instanti produci in tota sphæra activitatis. Hinc fit, ut contenti intra illam sphæram, eodem tempore sonum audiant. Quod autem à longè citius videatur ictus, quàm sonus, id ideo fit, quia color & lux, majorem habent activitatis sphæram, quàm sonus, & ipse sonus devolvitur ad auditivam, mediante moto aëre, qui non ita citò movetur, ut pervadit lux suum medium. Deinde dici potest quod etiam intra sphæram activitatis soni, prius audiant sonum, qui sunt viciniores, quàm qui sunt intra eandem sphæram remotiores, quamvis propter distantiam non notabilem, ea sensu percipi non possit. Quæ responsio tali imaginatione firmari potest: sit sphæra activitatis soni, unius v. g. leucæ, collocentur in illa, per lineam rectam homines sonum excepturi; extra illam leucã, sint alii itidem, per lineam rectam dispositi. Inter illum primum qui est extra sphæram plenæ activitatis collocatus, & inter secundum itidem collocatum extra eandem sphæram, non potest intercedere notabilis differentia, quamvis defacto sit aliqua. Cæterum indubiè prius percipit sonum, immediatè assistens sonoroso, quàm is, primus est in secunda leuca, non quidem extra sphæram simpliciter; collocatus tamen extra sphæram plenæ activitatis. Ergo etiam idem dicendum est de illis contentis intra sphæram activitatis, quod qui priores sunt, prius audiant, licèt sensu percipi non possit differentia. Et sicut impulsus aëris, flabello factus, successionem habet, quamvis intra certam sphæram sentiri non possit; ita idem dicendum de sono.

Aliam experientiam adferunt Arriaga & Recentior Suarez, quia lux solis, si descresceret continenter, juxta majorem distantiam ab ipso sole, decrevisset, dum ad nos accedit prope in infinitum, quia sunt prope infinita distantiæ puncta, ad nos, ab illo, cum tamen videamus, maximam lucem produci à sole juxta nos.

Respondetur. Ex illa interceptione punctorum, prope infinitorum probari multum quia probaretur, non illuminari æquè luminosè digitale spatium, cum etiam in illo intercipiantur prope infinita puncta, referri ergo hoc debet in id principium, quamvis. Successivè minor lux producatur in remotionibus à sole, quia tamen producitur magna intensione, fit, ut juxta nos etiam sit magna lux.

Tertium Argumentum ex Arriaga. Qualitas materialis non potest existere in una superficie indivisibili hinc agens quamvis virtutem habeat citius producendi in viciniore parte, quàm in remotiore; tamen quia non potest ita indivisibiliter existere, sed requirit certam magnitudinem, non potest nisi in certa magnitudine qualitatem producere.

Respondetur. De hoc ipso quæri, cur in ipsa illa certa magnitudine, simul non producatur tota qualitas.

Sunt alia argumenta pro hac sententia, sed illa vel supponunt heterogeneitatem graduum, aut infinitudinem partium.

Quod attinet ad fundamenta Contrariæ partis.

I. Ratio est ex Oviedo hîc controversia 5. puncto 4. numero 46. Quia scilicet nullum est fundamentum quo probetur agens agere uniformiter, difformiter per partes aliquotas.

Responderi posset: non esse etiam fundamentum, quare debeat agere oppositò modo. Neque valet si dicas sufficere argumentum negativum, quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate; adeoque nec modi agendi: Perfectior autem est modus agendi per partes aliquotas; quàm per proportionales. Non inquam valet, non enim apparet, hunc esse perfectiorem modum. Supponamus enim quòd agens nonnisi habeat vim agendi ad duas leucas, quid interest, si per partes aliquotas, vel proportionales agat, ad eum modum quo eleemosynarius Principis habet jus dispensandi triginta aureos, majorne erit vis, si uni det totum vel si uni det quindecim, alteri quatuordecim, & ultimo unum. Tota ergo perfectio agendi, spectatur penes sphæram ultimam, præcipuè cum totum cumulum accipiendo, tam productorum per partes proportionales, quàm per partes aliquotas, æqualitas habeatur. Rursùs, si taxa perfectionis est pensanda, ex vi agendi in parte potius aliquota, quàm proportionali, sequeretur, quod si luminosum aliquod, posset illuminare per leucas decem, per partes proportionales, minus perfectum licidum esse, eo lucido, quod, nonnisi ad duas leucas per partes aliquotas tamen produceret lumen.

II. Ratio est ex eodem. Et supponit, quòd inter partes aliquotas aliquæ sint magis propinquæ, quædam magis remotæ. Supponit item, pars magis propinqua, magis intendatur, minus propinqua, minus intendatur; ex quo format argumentum. Ideo agens magis agit in hanc aliquotam partem, quàm in illam, quia est illi propinquior, sed similiter quæcunque proportionalis, est propinquior agenti præ alia sibi succedente. Ergo magis agit in illam, quàm in aliam, illi ipsi succedentem.

Respondetur. Disparitatem esse quæ communiter adfertur, quia partes proportionales intra aliquotam A. contentæ, sunt intra sphæram agendi nonnisi uniformiter; Jam autem pars aliquota B. non continetur intra sphæram agendi uni-

di uniformiter, quod ipsum probatur, rejiciendo id in naturam agentis, quæ nobis in posteriori, per experientiam v. gr. de sono innotescit. Hinc illa causalis aliquota pars remotior minus intenditur, quia est remotior, non est adæquata; sed quia non continetur intra sphæram agendi uniformiter, neque est hoc immeritò recurrere ad naturam agentium, quia experientiam illam de sono, non negat Oviedo. Illustrari hoc etiam potest. Quia etiam in vivente, non prius medietati minimi naturalis conjungitur forma, quàm toti minimo, ita & in præsenti.

III. Ratio est. Accretio successivè fit; fit enim medio motu locali, est enim extensio ad majorem locum, quòd si fit medio motu locali, fit per prius & posterius, adeoque successivè.

Respondetur. Aliud esse, an aliquid fiat medio motu locali, & aliud; an fiat majorem locum occupando. Quod accretio, item nutritio fiat medio motu locali, falsum est, nam hic ut benè arguitur supponit prius & posterius, adeoque successionem, quæ, non potest in nutritione respectu minimi materiæ salvari. Alia autem hæc est propositio, an in accretione, fiat extensio ad majorem locum, & hæc propositio est vera, pro statu naturali. Et certè anima rationalis, minimum materiæ non incipit informare per localem motum, nec Angelus totam sphæram locabilitatis suæ, simul implendo, facit id per motum localem. Luminosum item spargit suam lucem, non per motum localem. Sed hæc omnia id præstant vi, quam habent ad tantum operandum in tanta sphæra, licèt his competat extensio ad majorem locum vel minorem.

Addo. Quando dicitur nutritio esse extensio ad majorem locum, qui occupari debeat per localem motum, si id accipiatur de ipsa materia mutationis, hæc, licet supponatur in ante mota localiter, pro priori tamen, immediatè antecedenti ipsam unionem formæ viventis, jam supponitur immediatè præsens, adeoq; non mota localiter. Si autem extensio ad majorem locum, sumatur ratione formæ, extendet se in illam materiam approximatam nutritionis forma. Sine ullo motu locali.

Quando autem Aristoteles primi. Physicorum textu 18. & octavo Physicorum textu 55. eam augmentationem dicit motum: vel non loquitur de motu locali, sed de motu convertente alimentum in substantiam aliti: vel si loquitur de motu locali, accipit augmentationem latius, prout involvit transmissionem & attractionem materiæ alimenti, quod non fit, sine motu locali. Quando autem S. Thomas innuit oportere augmentationem fieri successivè, nihil concludit, an debeat fieri per partes aliquotas, an per proportionales. Nam etiamsi fieret per partes aliquotas, sicut illæ sibi succedunt, ita & augmentatio per illas facienda, poterit successionem habere.

Punctum Difficultatis 2.

Deciduntur Tenenda.

Dicendum est I. *Augmentationem fieri per partes aliquotas.*

Probatur I. Si non fieret per partes aliquotas, ideo non fieret quia in partibus aliquotis, sunt partes proportionales proximiores & remotiores, quæ depoſcunt ut fiat augmentatio per prius & posterius, sed id nequidquam probat: quia aër illuminatus habet partes priores & posteriores, locus item divisibiles, quem occupat Angelus. Item materiam, quàm primò informat anima rationalis, & tamen ista omnia fiunt absque motu locali.

Probatur II. Inductio formæ substantialis viventis fit per partes aliquotas; hoc ipso enim non fieret secundùm minimum necessariò requisitum. Ergo & augmentatio.

Probatur III. Argumento negativo; Cum tanta sit difficultas partium proportionalium, quantum fieri potest caveri debet, ne quidquam per eas explicetur, & in oppositum non urget ratio.

Restat aliud decidendũ. An hæc augmentatio fiat per interjectas morulas, quæ difficultas est communis, sive augmentario fiat per partes aliquotas, sive per proportionales, quia de utrisque inquiri potest, an fiat per morulas interceptas. Quando autem quæritur, an agens agat per interjectas morulas, non est iste sensus: An si debeat producere formam substantialem, continuò eam producat, certè enim non continuò illam producit, nam prius hæc pars ligni ignitur, postea remotior ut sensus etiam docet. Hic item est sensus. An si successivè applicetur agens, successivè fiat effectus, & hoc enim certum est, hinc fit ut non simul totum orbem sol illuminet, quia successivè, ad diversas mundi partes applicatur. Sensus ergo tantùm est: An conquiescat aliquando agens necessarium, quantum vis applicatum ad agendum; ita, ut illa quies, possit appellari morula interjecta.

Dicendum est II. *Agens non agere per interpositas morulas.* Est conclusio post alios Recentioris Suarez & Pontii hîc disputatione 53. numero 10.

Probat I. Pontius, cujus

I. Ratio est auctoritas Aristotelis quinti Physicorum textu 39. ubi Philosophus docet, motum propriè dictum esse continuum, & tamen nullus motus, est magis propriè dictus, quàm alterationis.

Responderi potest. Agere illic Aristotelem, de motu locali, qui est proprijssimè motus. Imò

ibidem

itidem 8. Physicorum textu 20. dicit, quòd asserere aliquid continuo alterari, sit valde manifestis adversari.

II. Ratio ejusdem est. Successio in qualitate oritur ex divisibilitate ipsius, ac qualitatis sibi oppositæ. Sed est divisibilis in infinitum. Ergo non potest ulla ipsius pars in instanti produci. Illa enim pars quæ produceretur, haberet plures partes, & consequenter haberet principium successionis.

Responderi potest. In principiis multorum continuum non componitur ex partibus in infinitum divisibilibus, sed ex punctis finitis. Sed quidquid sit de hoc, aliunde argumentum non convincit, distinguendæ enim sunt hæ duæ propositiones. Res divisibilis habet successionem entitativam. Et Res divisibilis nonnisi divisibiliter, & successivè produci potest. Prior propositio est vera, posterior autem non probatur ab arguente.

III. Ratio Ejusdem est. Quia sequitur agens naturale debitè applicatum passo, pro aliquo tempore nihil in ipso producere quod est absurdum.

Respondent aliqui huic argumento, quòd posità illa morulâ intendatur nonnisi effectus. *Hæc responsio*

Non Satisfacit. Quia fieri potest quòd producatur aliquid incapax intẽsionis. Videtur item hoc esse mera divinatio. Deinde si potest tunc intendi effectus, cur & non produci.

Respondent alii II. Produci tunc dispositionem. *Sed hæc responsio*

Non Satisfacit Quia fieri potest, quòd nulla alia prærequiratur dispositio, ut si primæ dispositiones producerentur, vel si nulla sit ad effectum requisita dispositio, v.g. ad ponendum lumen in aëre,

Respondetur III. Posita debita dispositione agere agens, negabitur autem inter has debitas dispositiones, non esse interceptionem morularum. Nihilominus

Probatur II. Argumento negativo, quia scilicet ex una parte nulla experientia, & nulla ratio suadet requiri, vel tanquam dispositiones, vel tanquam modum agendi istas morulas. Ex altera parte necessarium agens, nisi sit impedimentum semper agit, quod impedimentum habere illud à morulis, nec ratio, nec experientia probat, per quod restauratur etiam ratio Pontii, ad negativum principium illam reducendo.

Probatur III. Iis rationibus, quæ allatæ in materia de Continuo, contra ejus morulas.

Punctum Difficultatis 3.

Solvuntur Objectiones.

Objicit I. Arriaga. Si ignis applicatus alicui magnæ trabi, continenter omnibus momentis in eam operaretur, eam calefaciendo, in primo, verbi gratia, instanti primam superficiem, in secundo secundam, & sic de aliis, deberet tota trabs in ictu oculi usque ad finem calefieri, quia in ictu oculi, sunt tot instantia, quot superficies in una trabe, quia sol, in ictu oculi conficit unam vel duas leucas spatii, & in quolibet instanti non potest de novo conficere, nisi unicum indivisibile spatii. Ergo ignis singulis instantibus, unam superficiem de novo calefaceret, & in ictu oculi totam trabem percurrit.

Respondetur. Supponit hoc argumentum aliquid, quod in nostris principiis est falsum, nempe trabem constare indivisibilibus. Sed etiam hoc posito, nondum convincit argumentum, quia fieri potest, ut in primo instanti propter resistentiam passi, non possit formam intentam producere, & propter limitatam agendi sphæram, non potest agere in partem aliam aliquotam, idque simul, sed nonnisi successivè ad eam pervadendo, licèt sine ullis morulis desistentis actionis. Deinde hoc argumentum, dum probat suam sententiam, hoc ipso illam improbabilem reddit, quia si valet calculatio argumenti, sequitur infinitè pluribus morulis, & instantibus otiari ignem, & quodcunque agens necessarium, quàm agat. Sequelam alia calculatione probo; demus lignum tripalmare, computetur quoties illud in duabus leucis contineatur; si ergo sol duas leucas cõficit in ictu oculi, ignis calefacere debuisset illud lignum, minus ictu oculi, & citius, toties quoties, & quot partibus minus est lignum tripalmare, duabus leucis. Ergo si non ignescit illud lignum referendum est in morulas. Ergo istæ morulæ notabiliter perceptibiles, plures sunt quàm instantia, quibus calefacit ignis. Ergo ulterius sequitur, quòd plures, verbi gratia, plumas, vel fila tenuia non possit comburere ignis in illa duratione ictus oculi, quàm comburere, quia habet plura instantia, in quibus non agit quàm agit. Sequitur item, quòd quamvis interdum possit tardiùs agere, non tantùm ob morulas, sed etiam ob resistentiam passi, nunquam tamen poterit citius, quia habet præfixas velocitatis metas, per alligationẽ ad statas morulas. Sequitur item, quòd interdum per plures morulas, quiescente igne, si illi applices intra illas morulas digitum, non sis illum adusturus. Neq; valet si dicas propter citissimam transactionẽ illarum morularũ, reassumere actionem ignẽ, semperq;

† (C) sequi

sequi ustionem, quia hoc quidem experimur, sed si dentur morulæ, experiri non deberemus, quia per plures incomparabiliter morulas sequitur, quòd non peragatur ustio.

Objicit II. Idem: Sonus producit species sui ad certum spatium, & quidem in instanti, ut patet experientiâ, quia qui proximè adstant æquè primò vident ictum ac sonum, in partibus autem remotioribus, citius videtur ictus, quàm sonus; quod in aliud principium referri non potest, nisi quia illæ species cessarunt ab operando: & postea operatæ sunt. Ergo potest agens naturale esse, quòd non possit continenter operari.

Respondetur. Missis aliorum responsionibus variis; negando ex eo tardiùs audiri sonum à remotioribus, quòd species soni cessarint ab operando. Explicationem autem, unde oriatur illa successio, difficilem reddunt hæc. Primò quia species secundæ, ut ita appellem, sphæræ soni, sunt ejusdem rationis cum speciebus primæ, Ergo si in sphæra prima instantaneè producebantur, etiam in sphæra secunda instantaneè producentur. Si autem instantaneè producuntur, cur tardius causant sui auditionem? Secundò quia in secunda sphæra audientes, æquè primò audiant, sive remotiores, sive propinquiores intra eandem sphæram contenti. Ergo etiam in illa secunda sphæra tota, instantaneè produci debuerunt species. Tertiò si in prima sphæra per partes aliquotas, & non proportionales productæ sunt species soni, etiam in secunda sphæra, ita produci debent, unde ergo illa mora.

Suppono I. Dupliciter posse discurri de productione specierum audibilium; primò dicendo, sono producto, illum exemplo interire, & solas species, se se propagare. Secundò, sonum productum durare, eumque propagare species.

Suppono II. Posito quòd dentur species soni, probabilius esse, quòd ipse sonus producat sui species: Quia si ipsæ species producunt alias species, non est ratio, cur alias species non producant, idque in instanti; non enim est major ratio de his, quàm de illis; si autem illas in instanti producunt, causare deberet in instanti auditionem. Ergo per te falsum erit tardiùs percipi sonum, quàm ictum in secunda verbi gratiâ sphæra, cum utrumque æquè in instanti producatur, & tamen oppositum docet experientiæ. Rursùs, quando ostendi potest causa alicujus conservativa naturalis, ad eam potius recurri debet, quàm ut recurratur ad DEUM, cùm ergo species soni indigeat causâ conservativa, & hæc referri possit in sonum, dicendum est, sonum species illas conservare; quodsi illas poterit conservare, poterit & causare. Deinde quando dubitatur, quæ sit causa alicujus effectus, si illius causa inveniri possit naturalis, potiùs illa assignanda est: Si autem indubium revocetur, an existat illa causa, signum à posteriori, & probatio illius existentiæ, erit causatio illius effectus. Quodsi inter duas causas dubium sit à quanam ille effectus procedat, ab illa causa potius sentiendum est, illum effectum produci, à qua primò productus est, causas enim natura, cum potest, non multiplicat. Quod totũ ad præsentẽ difficultatem applicando, dicõ potius in sonum revocari debere aliarum specierum productionem: quia primæ species ab illo primum productæ sunt, potestque esse signum à posteriori existentiæ illius, ipsa illa efficientia specierum, quæ si illi tribuatur, non multiplicabuntur causæ sine necessitate. Quia nec tribuetur vis succedentes species causandi, nisi sono, qui primò, etiam species audibiles produxit. Quod autem dicitur hîc de productione specierum à sono, dici proportionaliter debet, quòd lumen non propagetur ab alio lumine, sed à luminoso.

Suppono III. Posito quòd sonus sit causa productiva, non tantùm in prima sphæra, sed etiam in secunda specierum, non negandum est intervenire illic aliquem impulsum. Ratio quia quòd sonus tormenti citiùs audiatur, quàm sonus, qui ab ictu securis ligno impactæ editur, id commodius in aliud, quàm in impulsum referri non potest. Nam si in aliquid aliud referretur, referri posset in majorem activitatis sphæram. Sed si quæras hujus ipsius causam, id comodissimè in impulsum referri, esset. Rursùs, si quis apponat auriculam tubo susurrante alio, sentiet leviter auriculam suam percuti; posità autem vociferatione sensibilius afficietur, quòd in congregatum nonnisi impulsum soni referri potest. Denique videmus omnibus sonoris, impulsum adjungi; sic fragori tormentorum adjungitur impulsus, item fragori chordarum pulsatarum, &c.

Suppono IV. Cæteris paribus, & quantum est ex vi impulsûs, in medio deberet esse sonus fortior, sed quantum est ex vi soni, ab initio est fortior, quod ipsa experientia à posteriori magistra docet, præcipuè quia per nos sonus non est impulsus, licèt sit aliquid conjunctum impulsui. Et sicut verbi gratia, si calor cum impulsu deferatur, aliundeque augeatur non sequetur, in medio debere esse illum vehementiorem, ita & in præsenti.

Suppono V. Fieri posse ut agens aliquod, producat aliquid instantaneè, quantumvis ex accidenti actioni illius sit adjuncta successio, Sicque verbi gratia, Sol instantaneè illumi-

illuminat, quia tamen successivè per cœlos movetur, non omnia simul illustrat, licèt quod illustrat instantaneè illustret: Sic & sonus, quamvis, cùm producit species, instantaneè illas producat, fieri potest ut ex accidenti, actioni illius, sit adjuncta successio. *His suppositis*

Ratio est. Cur non ita, esto in remotiori loco audiatur sonus: quia sonus, & ejus species, cum impulsu deferuntur, qui nonnisi successivè operatur. Et sicut sol, quamvis ubi illuminat, in instanti, ut dictum, illuminat; tamen illud spatium totum, sicut successivè percurritur, ita illuminatur: Sic & sonus & quia continuatè illud spatium percurrit, continuatè auditur. Rursùs sicut sol in suo cursu aliquas partes luminis conservat & alias, de novo producit sic & sonus aliquas species conservat, aliquas producit.

Quodsi non admittas ullas species soni, ita de ipso sono discurres, sicut de ejus speciebus.

Instat I. Arriaga. Licèt sonus per motum localem deferatur, specierum tamen productio, non fit per motum localem, sed in instanti ipsius soni, cur ergo productis speciebus, tardius illæ veniunt ad aures magis dissitorum?

Respondetur. Retorquendo argumentum: Cùm lux solis producatur in instanti, cur tamen in instanti totus mundus non illuminatur? Dices quia non habet tantam sphæram activitatis, dicam etiam sonum non habere, tantam sphæram activitatis. Et sicut, quamvis alias nesciremus, solem, movendo se, illustrare mundum, ex hoc principio, quia non habet tantam sphæram activitatis, & ex altero principio, quia successivè istam sphæram, quam non impleverat luce sua, occupat, benè inferemus. Ergo sol successivè se movendo & propagando lucem, illuminat; sic ex similibus principiis, benè inferemus, successivè sonum ipsum applicatum esse remotioribus partibus.

Instat II. Idem. Motus localis soni, fuit in ordine ad primam productio non specierum, etsi à motu hæc tota tarditas provenit, etiam vicini debuissent eum tardè audire.

Respondetur. Vicini intra primam, ut ita dicant sphæram, sphæram constituti, æquè citò audient; vel si non æquè citò, id non erit notabile, nec discernibile.

Instari potest III. Supponamus, spatium primæ sphæræ, in qua simul soni species, & visibilis objecti pervenerunt, esse tripalmare, quando digito uno recedit sonus à termino à Quo, vel operatur in digito secundæ sphæræ, vel non operatur, si non operatur, Ergo concedis morulas in operando interceptas. Ergo ulterius ille audiens, qui respondet illi digito, nihil audiet; quia nihil operatur sonus tunc. Si autem operatur, Ergo non per species aliquotas operatur sonus, quia quantùm recedit à Termino à *Quo*, tantùm operatur in Termino ad Quem. Sed nonnisi successivè recedit, & non per partes aliquotas. Ergo nonnisi successivè; & non per partes aliquotas operatur in Termino *ad Quem*, contra quam toties suppositum est.

Respondetur. Retorquendo argumentum de illuminatione solis, qui etiam per partes aliquotas illuminat, & supponitur moveri, successiveque lucem producere, licet retorsio non teneat, in principiis morulas admittentium. Directè autem dici potest: quando digito uno, recedit somno à termino à *Quo*, operatur in digito Termini *ad Quem*, Cæterum successivè quidem impulsis operatur, sed ipse sonus non accommodat se conditioni impulsûs in hoc, adeoque operari poterit, nonnisi in partibus aliquotis simul, ut dixi de lumine solis, cujus sparsio conjungitur, motui successivo solis, & tamen illuminatio fit in partibus aliquotis simul.

Instabis IV. Si impulsus est annexus sono, sequitur, quòd posteriores illius partes, citius sint audiendæ, quam priores. Posteriores enim partes viciniores sunt, adeoque prius sui species causabunt; consequenter prius finem audiremus quam principium.

Respondetur. Instantiam in omni sententia solvendam esse. In nostris principiis dici potest: Quòd species illæ soni, vel partes ipsius soni, quamvis sint penetratæ, servant tamen inter se ordinem productionis soni proportionatum, ad eum modum, quo etiam species visibiles, quantumvis inter se penetratæ, servant tamen similem ordinem. Quare autem in Echo nonnisi ultimo syllabæ pronuntientur, id non ex eo est, quasi primo nonnisi finis, perveniat ad locum repercussionis. Quia si primo finis pervenit, cùm Ly primo sit quid relativum, deberet posterius advenire principium, adeoque post finem principium audiri deberet. Nec idem in id rejici debet, quod sonus immediatè productus impediat auditionem Echo, quod non auditur nisi post transactum priorem sonum. Quia saltem remotiores non impedirentur ab illo percipiendo, ad eum modum, quo interdum duorum canentium, nonnisi unusquisque se audit, cum remotiores sonum utriusque percipiant. Potius ergo ratio est per quam restauratur doctrina Suarii. Quia scilicet eo ipso tempore, quo reflecti deberet sonus prioris syllabæ supervenit ei alius sonus, qui impedit ne refringatur, ad eũ modum, quo si duæ pilæ allidantur, casu quo

prior refringi deberet superveniat alia; impediret retusionem prioris, ita & posteriores panes impediunt, ne priores refringantur, adeoque ne edant Echo. Sed hæc ratio, habet adhuc has difficultates.

Primam. Sit trisyllaba dictio, prior prius allidatur. Ergo audiri debet. Dici potest, prior prius allidatur. Ergo audiri debet. Dici potest prior alliditur, sed non refringitur ad corpus illud, & tamen refractio facit Echo.

Secundam. Aër sequens syllabam, quæ reflectitur, non impedit quominus refringatur illa syllabas. Ergo nec sequentes primam syllabam, impedient illius refractionem. Dici enim potest majorem esse resistentiam & impressionem à sono sequentium syllabarum primam, quàm ab aëre; quod ipsum, à posteriori, hæc, ipsa experientia docet.

Tertiam. Cur primæ syllabæ sonus, non se potest refringere ad latus pergendo, & causare sonum? dici potest, quòd sonus allisus extemplo esset, nec ad latera pergat.

Instabis V. Quando exploditur bombarda, ii qui plus quam in mediò sunt audiunt tardiùs sonum, quàm videant factam explosionem, cujus ratio reddi non potest in nostris principiis.

Respondetur. Falsum esse quòd etiam vicini explosioni, non advertant successionem fragoris ipsi ignitioni. Directè autem ratio est, quia defertur sonus medio impulsu, qui successivè operatur.

Objicit III. Arriaga. Lapis gravis supra asserem gravitans, non statim frangit asserem. Ergo non agit à primo statim instanti continenter in illum.

Respondetur. Quia successivè superantur vires resistitivæ ipsius asseris, ideo ille successivè frangitur, licet non interceptis morulis.

Instat. Si continuò ille lapis impulsum imprimeret ligno, posito v. gr. quòd nonnisi per tres annos frangeretur lignum, deberet ille impulsus esse infinitus.

Respondebunt Peripathetici. Sicut tempus componitur ex partibus finitis in infitum, ita & partes illius implsus erunt finitæ in infinitum.

Punctum Difficultatis 4.

Quid sit sentiendum de augmentatione accidentali.

Assero I. *Augmentationem accidentalem non interrumpi morulis.*

Ratio. Quia necillis interrumpitur augmentatio substantialis.

Assero II. *Augmentationem earum qualitatum quæ habent contrarium, non esse continuam.*

Ratio. Quia obsistentia oppositorum, prohibet continuationem. Cæterum quando producitur qualitas, quæ non habet contrarium ex accidenti fieri posse, ut non sit augmentatio illius continua.

Ratio. Quia fieri potest quod augmentans successivè, nonnisi applicetur, ut videre est in sole, sono, & aliis.

Assero III. *Vniversaliter loquendo non esse necessarium quod qualitates quæcunque per partes aliquotas producantur* ex vi præcisè qualitatum.

Ratio. Quia principale fundamentum asserendi aliqua per partes aliquotas produci, est, quia determinat sibi certum aliquod minimum naturale, ut dictum est de Inductione formas substantialis Viventis. Jam autem non est necesse, ut omnes qualitates certum sibi minimum determinent, nisi fortè sit minimum quantitatis; quod ipsum probatur: quia tota illa determinatio oritur ex exigentia certorum organorum, quæ organa non exiguntur à qualitatibus.

Assero IV. *Notam, ex qua colligi debet, an aliqua qualitas producatur per partes aliquotas, petendam esse non nisi à posteriori*, si scilicet in aliqua certa distantia æque efficiat remotiores ac proximiores partes.

Assero V. *Si nomine partium aliquotarum, intelligas, non plura aliqua minima quantitatis, sed nonnisi unum minimum, in isto sensu, quodcunque agens Materiale, agit per partes aliquotas.*

Ratio. Quia non potest agere minus quàm in minimo quantitatis, non enim potest agere in id, quod quantum non est.

Dices I. Augmentatio, prout importat inductionem formæ substantialis, non est continua. Ergo nec ulla productio formarum accidentalium, poterit esse continua, ut supponebatur Assertо secundo.

Respondetur. Disparitatem esse, quia inductio formæ substantialis supponit dispositiones, quæ quia habent contrarium, non statim possunt induci. Jam autem formæ accidentales, non est necesse ut supponant alias dispositiones, & possunt non habere contrarium.

Dices II. Supponamus, calorem produci unicâ hora; quæro, vel singulis illius instantibus productus est calor, vel non. Si singulis instan-

instantibus, Ergo divisibile produci poterit in instanti. Rursùs, si singulis instantibus productus est calor, Ergo erit infinitus, cum instantia in una hora sint infinita. Si autem non est productus singulis instantibus calor, Ergo in illius productione interceptæ sunt morulæ, quod negatur.

Respondetur. Non debere supponi, quòd hora constituatur, ex instantibus infinitis; sed quidquid sit de hoc, potest dici non in singulis instantibus produci calorem, ob resistentiam passi. Illud etiam, quod divisibile, instantaneo produci non possit, habet difficultatem, quia lux habet partes, & tamen per omnes instantaneè producitur.

Dices III. Cum Oviedo hîc, controversia sexta, puncto 4. numero 22. Posito quòd agens per partes aliquotas agat, nullo modo augmentatio accidentalis potest esse continua, & supponit, quòd agens æqualem intensionem producens in palmo, non prius agat in dimidia priori parte palmi, quàm in posteriori, hoc enim ipsum notat ratio agendi per partes aliquotas. Quo supposito, format argumentum. Agens non extendit suam qualitatem per partes proportionales, sed per aliquotas. Ergo si in singulis partibus proportionalibus infinitis, extenderet suam æqualitatem, in singulis illam extenderet per partes aliquotas. Sed partes proportionales sunt infinitæ. Ergo extensio qualitatis fit per partes infinitas aliquotas subjecti. Ergo infinitè extenditur.

Respondetur. Hoc argumentum in principiis continuum non ex partibus proportionalibus componente est nullum. Quanquam & hoc supposito non convincit; distingui enim potest consequens. Ergo si in singulis partibus proportionalibus, arithmeticè & connumerativè extendatur qualitas, sequeretur infinitudo, transeat; transeat inquam, quia nec ipsæ partes proportionales, ponuntur infinitæ actu. Si in singulis partibus proportionalibus, extendat agens qualitatem, hoc sensu, quod scilicet nihil sit, quòd illa qualitate affectum non sit, sequeretur infinitudo. Nego propositionem. Addo, argumentum multum probare; quia probaret nec per partes proportionales posse produci qualitatem, cum in illis infinitudinem supponat arguens.

Punctum Difficultatis 5.

Quis terminus magnitudinis & parvitatis in non viventibus.

Ressero I. *Magnitudinis nullum esse terminum in non viventibus.*

Ratio. Quia non est ratio, cur sine ullo interventu miraculi, non possit magis & magis augeri ignis. Cum adstipuletur experientia, magis & magis illum augeri; experimur autem oppositorum in viventibus.

Dices. Ignis aliaque corpora non viventia exigunt determinatam intensionem accidentium. Ergo & exigunt determinatam extensionem, ultra quam crescere non possint.

Respondetur I. Quia quando censetur communiter, stare intensionem in octo gradibus per Lyocto, non intelliguntur certæ aliquæ numerabiles partes, sed intelligitur intensio tanta, quanta capax est subjectum. Quod si nomine intensionis ut octo intelligitur tota intensio, quantæ capax est subjectum, intelligitur tanta, quâ major dari non possit; hoc ipso enim non esset tanta, quantam subjectum habere potest. *Hæc responsio*

Non Satisfacit. Quia datur tamen intensio, quanta major dari non potest, & si daretur major, hoc ipso non esset prior illa tanta, quanta dari potest. Ergo etiam dabitur & summa extensio non viventium, quanta major dari non potest.

Respondet II. Arriaga, & recentior Suarez: Quia scilicet intensio recipitur in eadem parte subjecti, quæ habet determinatam capacitatem; extensio autem non recipitur in eadem parte, sed fit cum continuatione partium cum partibus, & nulli repugnat ulterius continuari. *Hæc responsio*

Non Satisfacit. Quia redit argumentum. Intensio recepta in eadem parte subjecti ultra nominatos gradus, non potest esse major, & subjectum non est capax ulteriorum graduum, & ultimus gradus, quamvis continuatur cum antecedentibus, non potest ulteriùs continuari cum subsequentibus. Ergo etiam extensio, quæ fit in diversis partibus ultra determinatas partes, non potest esse major, & totum quodcunque non est capax ulteriorum partium; & ultima pars, quantumvis continuetur antecedentibus, non potest ulteriùs continuari, cum subsequentibus.

Nihilominus hæc disparitas, sic defendi potest: Materia est ejus naturæ, ut quamvis successivè in infinitū, alias & alias recipere formas possit, tamen simul, substantiales quidem præsertim totalis, nullas admittit formas: nullas item accidentales, quæ habent idem officium, & illo numero differunt. Quod tamen attinet ad illas, quæ diversum habent officium, quamvis plures admittere possit, tamen illa determinat sibi in certa magnitudine, ut experientia osten-

dit. Jam autem in magnitudine, hæc ratio non militat, quia magnitudinis tota ratio, pendet à quantitate; quantitas rursùs petit materiam, & quia materiæ non habent inter se repugnantiam, quominus uniantur, fit ut magnitudo semper & semper crescere possit. Pro qua fiat parte, etiam experientia.

ASSERO II. *In sententia componente quantitatem ex minimis, determinant sibi etiam non viventia, minimum parvitatis.*

RATIO. Quia illa debent habere formam, quæ supponat quantitatem, quantitas autem per nos in minori, quàm sit minimum haberi non potest.

ASSERO III. *In sententia quæ tenet requiri determinatum minimum materiæ requisitum ad receptionem formæ, tunc si illud minimum sit requisitum ad connaturaliter recipiendam illam formam, illa Forma nec Divinitas quidem potest esse in minori.*

RATIO. Quia tunc quod naturaliter fieri non potest, potest fieri Divinitas, cujus concursus Divinitus suppleri potest. Suppono autem materiæ concursum, in eodem genere, suppleri non posse.

DICES. Hæc sententia de minimis est propè Renonistica.

RESPONDETUR. Sententiam de minimis non esse propè Renonisticam, assensum est in physicis Disput. 10. n. 184. & 212. pridem Impressis.

QUÆRES quid sit sentiendum de termino magnitudinis vel parvitatis viventium.

ASSERO I. *Dari terminum magnitudinis viventium.* Hoc probat experientia. Nullus enim equus crevit in elephantem nec elephas in turrim, calorque ipse naturalis, qui ratione paulatim deficit, facit ne ulterius & ulterius augmentare possit.

ASSERO II. *Dari terminum parvitatis viventium*, qui appellari solet minimum parvitatis, ad compositionem viventis requisitum.

RATIO. Quia vivens ad operationes suas, requirit certam organorum dispositionem, adeoque certam quantitatem.

ASSERO. III. *Minimum illud ad compositionem viventis requisitum, debet habere plura minima quantitatis, auctori naturæ nota.*

RATIO. Quia si requirit vivens plura organa, & unum organum non sit aliud, non possunt illa plura organa, esse uno v. gr. minimo quantitatis contenta.

DIFFICULTAS II.

De Specie augmentationis per Rarefactionem.

SPecies aliqua augmentationis, Rarefactio est. *De qua in præsenti.*

PRÆMITTO I. *Quid sit Rarefactio.* Aristoteles 4. Physicorum textu 84. innuit, quod rarefactio sit id, quod sub magnis dimensionibus, parum habet materiæ. Densum verò est id, quod sub parvis dimensionibus, multum habet materiæ.

PRÆMITTO II. *In præsenti maximam esse difficultatem de modo, quo fit rarefactio* in qua difficultate, tres sunt potissimum sententiæ: *Prima* rarefactionem fieri, eò, quòd res accipiat majorem quantitatem. Ita Scotus in 4. distinct. 12. quæstione 4. Secunda sententia est, quòd rarefactio fiat per intromissionem corpusculorum: hanc sententiam tenet Arriaga, Oviedo, recentior Suarez. Pontius autem utramque conjungit disputatione 55. numero 30. Tertia sententia est, quod rarefactio fiat per qualitatem quandam productam, per quam determinatur corpus Quantùm, idem omnino, ad occupationem majoris spatii. Eam sententiam tenet Suarez, Hurtadus & alii.

PRÆMITTO III. *Ad quid debeat attendi in præsenti difficultate*, & in quo sit punctus illius. Certum est, quod in rarefactione occupetur majus spatium quàm ante, & in condensatione minus. Si ergo majus spatium occupatur quàm ante, attendendum erit quî fiat, quòd una eademque pars, non fiat pluri locata, & cum ante rarefactionem minus spatium occupavit, attendendum erit, qui fiat, quòd minus spatii occupando, partes aliquæ non fuerint secum penetratæ, quę tamen penetratio in rebus quantis, non datur.

Punctum Difficultatis I.

An Rarefactio perficiatur additione novæ quantitatis.

DICENDUM est. *Rarefactionem non debere referri in quantitatem.*

PROBATUR I. Quia illa quantitas, vel eandem materiæ partem, quam jam invenit alia quantitate informatam, extenderet, vel illam partem materiæ extenderet, quæ supponitur nondum extensa. Vel eam partem materiæ, quæ tunc produceretur, vel nullam; nihil horum dici potest. Ergo nec rarefactio referri debet in quantitatem. Minor probatur, quoad primam partem. Quia illæ duæ quantitates, vel essent ejusdem, vel diversæ rationis. Non ejus.

ejusdem, quia si duæ qualitates ejusdem rationis, non habentur connaturaliter in subjecto eodem, nec haberi poterunt duæ quantitates. Si autem diversæ rationis, ex qua ratione, non petente principium, vel ex qua experientia id constat? Explica item quî non bilocentur tunc partes materiæ, cùm eadem sit materiæ, & non plures entitativæ ejus partes. Quod argumentum urget, quantumvis dicatur expelli antiqua quantitas, & induci nova. Et si quantitati, ut communiter docetur, nihil est contrarium, quare deberet expelli præterita quantitas, ex qua etiam expulsione, daretur resolutio usque ad materiam primam, cum subjectum immediatum accidentium sit quantitas. Non etiam dici potest, rarefactionem fieri ratione quantitatis, quæ extendat partes materiæ ante in extensas, quia alias darentur partes materiæ, idque naturaliter sine quantitate, quod omnes negant. Nec est ratio, cur illæ etiam partes, non emanârint quantitatem. Denique antequam causa rarefactiva agat, supponit jam subjectum quantum, non enim agens materiale in subjectum indivisibile & inextensum agere potest. Ergo non dantur partes materiæ, quæ antea supponantur non extensæ. Non etiam dici potest, rarefactionem fieri ratione quantitatis, quæ informet eas partes materiæ, quæ tunc producuntur. Ratio quia vel tunc producerentur illæ aliæ materiæ partes, vel jam productæ intromitterentur: Neutrum dici potest. Non primum, quia deberet tunc materia creari, non enim alia ratione produci potest. Non etiam adderentur tunc partes materiæ, jam in ante productæ, quia hæc sententia coincideret, cum intromissione corpusculorum, de quibus infra.

Probatur 2. Una quantitas non est magis quanta, quàm alia quantitas. Ergo si præcedens quantitas plus non potest extendere, nec poterit, ad majorem locum partes materiæ, etiam adveniens extendere: Sicut quia forma substantialis una, non est magis substantialis quàm alia, non potest fieri, ut magis informet quàm alia.

Probatur 3. Quia hæc explicatio, non satisfacit principali puncto: Si enim quæram qui rarefiat aliquid? respondebitur, quia acquirit novam quantitatem. Quæro ulterius, qui fiat ut illa quantitas, non faciat bilocari aliquas partes materiæ? vel si non est bilocatio, quî salvabitur quod ante illam rarefactionem, non fuerit penetratio?

Objicit 1. Pontius. Nunquam aliquid vidimus rarefieri, absque occupatione majoris loci, neque condensari absque occupatione minoris spatii, sed evidens est, absque acquisitione majoris quantitatis, & extensionis quantitativæ, non posse occupari majorem locum, neque minorem, absque deperditione quantitatis. Ergo.

Respondetur. In sententia Pontii, tenentis quantitatem constare partibus in infinitum divisibilibus, sequitur unum granum papaveris, totũ posse tegere cœlorum orbem, & ultra uo casu, licèt v. g. quoad dimensionem profundi, minus spatii occupet, tamen quoad reliquas assignabiles, longi & lati dimensiones, plures spatii partes occupat, idque absque acquisitione novæ quantitatis; Cur idem in præsenti fieri non poterit? quod enim est in illa divisione negatio profunditatis, hoc in præsenti est negatio spissitudinis &c. Vi cujus instantiæ ad minorem responderi posset, quod absque acquisitione quantitatis, non posset occupari major locus, si nulla sit differentia in modo & ratione occupandi majorem & minorem locum, concedo minorem, si sit aliqua differentia, in ratione occupandi, nego minorem. Hæc autem differentia in præsenti, in hoc erit, quòd olim spissius occuparit, nunc cum negatione spissitudinis. Aliter etiam difficultati satisfit. Evidens est absque acquisitione majoris quantitatis, vel modi quantitatem illam efficientis, non posse occupari majorem locum, concedo minorem; Sine acquisitione simpliciter nonnisi quantitatis, non posse majorem locum occupari. Nego minorem.

Instabis. Extensio in ordine ad locum fit à quantitate, Ergo & extensi ad majorem locum, erit à majori quantitate.

Respondetur. Antecedens est falsum universaliter, quia res spirituales occupant locum, ut illi se coextendunt, & tamen illis non cõpetit quantitas. Quod si dicas competere illis quantitatem virtualem, dicam etiam, competere virtualem quantitatem qualitati, quæ habetur in Rarefactione, de qua infra. Illatio etiam hoc sensu admittitur, quod major extensio, competat vel à minori simpliciter quantitate vel à majori secundum modum, quo superaddito, plus spacii occupatur, non recurrendo ad quantitatem nonnisi novam.

Objicit 2. idem. Secundùm omnes, in Rarefactione extenditur corpus rarefactum, in ordine ad locum ergo acquirit novam quantitatem: quia non potest dari effectus formalis novus, sine causa formali nova; extensio autem in ordine ad locum, est effectus formalis quantitatis.

Responderi potest 1. Quòd, sicut vidimus in Physicis, extensio est duplex. Alia quidem partium in ordine ad se, alia in ordine ad locum. Ita duplex potest cogitari extensio rarefactiva, in ordine ad se, & in ordine ad locum; & quod miraculosè rarefieri posset corpus, sine ulla ad locum extensione; quod certè posita etiam sententię veritate, de Rarefactione quòd fiat per intromissionem corpusculorum, adhuc vim habet; quia etiam in ista sententia, posset nondum fieri extensio in ordine ad locum, ut simile quid apparet in Eucharistia; ubi Christi Corpus caret extensione locali. Non ergo ratio formalis ra-

refactionis erit extensio in ordine ad locum, ut supponit objectio, & si nonnisi pro statu connaturali, vi rarefactionis, debet major sequi extensio in ordine ad locum; hoc ipsum probabit majorem hanc extensionem, non esse de ratione constitutiva rarefactionis, quia ubique deberet reperiri, ubi reperitur rarefactio, non etiam potest recurri, ad solam aptitudinem illius majoris occupationis loci, hoc enim in materia de quantitate impugnatur.

Responderi potest 2. Duplicem esse effectum formalem quantitatis. Unum quidem primariũ, qui est extensio in ordine ad se, & alium secundariũ, qui est extensio in ordine ad locum. Quod si extensio in ordine ad locum est secundarius effectus quantitatis, bene ab aliis principiis haberi poterit, tam Divinitus, quia id non repugnat; quàm à principiis naturalibus, non est enim ratio, cur à pluribus principiis naturalibus, idem effectus secundarius proficisci non possit. Sic à pluribus herbis primarias Virtutes habentibus, idem potest promanare effectus secundarius, calefactio item fit à tot diversis principiis &c. Porrò si ab alio principio proficisci posset extensio in ordine ad locum, quam à quantitate, non est infallibile signum ut ex extensione majori ad locum, arguatur major quantitas.

Responderi potest 3. Quòd sufficiat tunc acquiri novum modum Quantitatis, licèt non acquiratur nova Quantitas.

Instat 1. Sequitur ex dictis; posse dici quòd corpus valde extensum, non habeat majorem quantitatem, quàm corpus parvum, quia non habetur principium id colligendi, nisi quia magnum corpus, magnam habet extensionem localem.

Respondetur 1. Secundùm instantiam aliàs allatam, potest per non paucos Divinitus spoliari paries omni quantitate, & occupare eundem locum, & tamen stat argumentum quòd ex majori occupatione loci, major arguatur quantitas. Ita dicetur secluso miraculo, vel modo quantitatis noviter superaddito, benè concludi, ex majori occupatione spatii, majorem quantitatem. Rursùs si ex majori occupatione spatii, quali majoritate, rectè colligitur major quantitas, sequitur granum in plures partes divisum, & secundùm has dimensiones majus spatium occupans, acquirere secundùm illas dimensiones, novam quantitatem.

Respondetur 2. Distinguendo antecedens. Scilicet, non posse dici, quòd corpus magis extensum, non habeat majorem quantitatem, quàm corpus parum. Si sit extensum tam in ordine ad se, quàm in ordine ad locum, concedo antecedens. Si sit magis extensum nonnisi in ordine ad locum, nego antecedens. Quodsi quæras unde ulterius colligi possit major extensio in ordine ad se, responderi potest; Si secludantur miracula, applicatio agentis Rarefactivi &c. Similia, rectè id colligi posse, ex majori extensione in ordine ad locum.

Instat 2. Per nos dicitur esse extensio major quantitatis, post Rarefactionem, quàm ante. Ergo etiam cùm quantitas correspondeat spatio majori, debet dici major.

Respondetur. Illam quantitatem esse majorem non simpliciter, adeòque non ex productione novæ entitatis, quæ sit quantitas, sed majorem quoad modum, qui modus ab alio haberi debet, & non à quantitate.

Instat 3. Eadem quantitas non potest aliquem habere modum, quo mediante sit in pluribus locis simul, vi autem modi illius, esset in pluribus locis; nempe in illo, quem ante Rarefactionem occupabat, & in alio, quem occupat post Rarefactionem.

Respondetur. Id solvendum esse per explicationem nostræ sententiæ, de qua infra.

Objicit 3. Posito quod nova quantitas non acquiratur, & quod non intromittantur corpuscula, sequitur quantitatem esse penetrabilem, quod est absurdum. Sequela probatur, quia si manus affecta quantitate, esset in eodem loco naturaliter, cum alia manu quanta, sine dubio esset illic penetratio. Idem hîc est; quia medietas v. g. Rarefacti lactis, ad duplum spatii, occupabat ante non duplum spatium.

Respondetur. Negando sequelam. Instantia de manibus non tenet, non enim est in illis manibus, in quid referri posset occupatio ejusdem spatii, nisi in penetrationem. Jam autem occupatio, quæ fit in Rarefactione, refertur in condensationem, de qua infra.

Objicitur 4. Auctoritas Aristotelis, qui tarum definit quod habet multum quantitatis & parum materiæ. Ergo ab eo formaliter loquendo habetur esse Rari, à quo habetur formaliter multum quantitatis sub parva materia.

Respondetur. Nomine quantitatis accipi ab Aristotele non quantitatem præsè, sed ita ut & ad modum quendam, & proportionatum quid cum quantitate, referri possit, quanquam Aristoteles utitur termino non Ly *multum quantitatis*, sed sub magis dimensionibus; dimensio autem, potest servire etiam non quantis rigorosè, nempe iis quibus rigorosè servit, nonnisi tantùm non tantùm. Ly autem tantum non tantum, potest explicare, etiam locabilitatem Angelicam, quæ non est quanta propriè.

Instabis. Aristoteles cap. de qualitate, negat quòd raritas & densitas sint qualitates.

Respondetur. Aristotelem illo loco ex professo non tractare, quid sit raritas, sed accipere eam secundum æstimationem magis vulgarem, adeòque secundum majorem extensionem localem, quæ vulgariter ad quantitatem refertur; quamvis ab alio principio, quàm à quantitate proficisci possit.

Objici-

Objicitur 5. In intensione accedit nova qualitas. Ergo & in Rarefactione nova quantitas.

Respondetur. Negando Consequentiam. Disparitas quia nullum est absurdum, ut in eadem parte materiæ plures qualitatis gradus recipiantur, imò hoc est de definitione intensionis, est autem absurdum si in eadem parte materiæ, plures quantitates recipiantur.

Punctum Difficultatis 2.

An Rarefactio fiat per intromissionem Corpusculorum.

NOn est difficultas de Rarefactione, aut Condensatione impropria, nam certum est Rarefactionem impropriam, & vulgarem fieri per intromissionem corpusculorum, nam bullæ illæ ferventis aquæ, mistum habent multum ex tenuiori aëre, bullæ enim illæ, non sunt absimiles bullis, quas pueri ex fistulis exsufflant, quæ nihil aliud sunt nisi aër inclusus, quæ Rarefactio est impropria, quia propria, etiam per oppositos, importat dissolutionem partium perceptibilem, earumque divisionem, cùm tamen tunc, non sit dissolutio partium. Ratio autem est, cur interdum Rarefactioni, conjuncta sit intromissio corpusculorum, quia cum rei Rarefaciendæ, indistet aër, illo alterato, fit mistum utriusque. Si item corpus Rarefaciendum, sit plenum exhalationibus, vel vaporibus, illi nonnisi ad præsentiam calidi Rarefactivi emergunt, & rarefacto corpori commisceri possunt. Sed agendo de Rarefactione rigorosa.

Dicendum est. *Rarefactionem rigorosam non fieri per intromissionem corpusculorum; nec condensationem per eorumdem extramissionem.*

Probatur 1. ex definitione. Si formaliter Rarefactio fieret per intromissionem corpusculorum, & esset illa Rarefactio, & non esset: Esset ut supponitur, non esset autem ut probo; quia non esset in illo raro, parum materiæ sub magnis dimensionibus, quod ipsum probatur. Ponatur lebes A, plenus oleo, ponatur alius æqualis lebes B, nonnisi medietatem olei habens, rarefiat lebes B, usque ad orificium, eo casu intrabunt tot corpuscula, quot sunt necessaria ad implendum spatium æquale, quod impletur ab oleo in lebete A. Ergo nec erit illic parum materiæ, sed ratione corpusculorum, erit tantum materiæ in lebete B, quantum est in lebete A.

Respondebis ex Pontio. In Rarefactione ideo dici esse parum materiæ, quia non accedit aliqua pars nova & substantialis, quæ sit substantia corporis rarefacti; nec accedunt eo modo illa corpuscula, quomodo fit augmentatio substantialis, quæ fit per accessum substantiæ, quæ ipsa substantia, ejusdem rationis evadat cum substantia antecedente.

Contra 1. Quia vel ratione ejusdem, dicitur habere corpus rarefactum parum materiæ, & multas dimensiones, vel non ratione ejusdem. Si ratione ejusdem. Ergo nulla tua est responsio, nam tu parvitatem materiæ refers ad corpus rarefactum, & magnas dimensiones, tam ad corpus Rarefactum, quàm ad corpuscula intro recepta. Quodsi non ratione ejusdem dicitur corpus Rarefactum habere parum materiæ, & magnas dimensiones. Ergo non corpus Rarefactum debebit dici occupare majus spatium; nam illud corpus ratione sui non plus occupat spatii, quàm ante, ut dicis.

Neque valet si dicas quòd non sola corpuscula, nec solum corpus rarefactum, sed utrumque occupet plus spatii; non inquam valet si dicas, nam sicut cum dicimus Petrus plus bibit quàm ante, hæc propositio verificari non potest rigorosè, si nonnisi bibendo cum alio plus hauriat, ita nec in præsenti, simile quid dicendum.

Neque ulterius valet si dicas. Ex corpusculis & oleo fieri unum quid, hoc enim est falsum, nam revera intervenit illic distinctio realis, revera non habent eandem substantiam, & se habent sicut vas aquâ plenum, quod ratione aquæ non dicitur rarefieri, quod enim aqua non sit corpus tenue, & quod ab igne non introducatur quid obstat, si eundem effectum præstat, quem præstant corpuscula.

Contra 2. Quia ex hac responsione sequitur, nullum corpus Rarefieri; quod probatur. Non rarefit oleum in sua substantia, quia idem spatium occupat, & habendo eandem materiam propriam suam quàm ante, easdem dimensiones habet quas ante, & dimensio quæ fit ratione corpusculorum, non est dimensio olei, sed dimensio corpusculorum. Rursùs non Rarefiunt corpuscula, quia hæc etiam easdem dimensiones habent, & tantundem materiæ ut ante, non etiam utrumque ex conjunctione; quia oleum si infundatur alteri oleo, non dicitur rarefieri, quia neutra medietas illius olei, dicitur parum habere materiæ, sub magnis dimensionibus. Neque valet si dicas, ideo mistionem illam deficere à ratione raritatis, quia non fit à calore, non inquam valet si dicas, quia hîc inquiritur de ratione ultimo differentiali raritatis, quam tu non adfers, sed recurris ad agens, quod non est ratio ultimo differentialis.

Contra 3. Quia hæc responsio, sicut & tota doctrina recedit omnino à definitione, est enim in hoc difficultas: Quî fiat, ut parum materiæ cùm habuerit parvas ante dimensiones, acquirat illudmet ipsum parum materiæ, acquirat inquam magnas dimensiones, & hæc fuit mens Philosophi, qui quarto Physicorum textu 84. *idemmet inquit rarum & densum & una materia utriusque*,

utriusque, non est autem una materia utriusque si parvæ dimensiones & magnæ, in eodem subjecto, in eadem materia non subjectentur. Et certè sub termino *parum materiæ* illud intelligitur, quod etiam intelligitur sub termino *multum materiæ* per quem definitur condensatio, sed sub termino multum materiæ, non intelligitur nisi ipsa materia densati, aliàs si & illic ponis corpuscula, ponis in denso Rarefactionem, in quæ refers tu eandem. Quodsi sub termino multum materiæ, intelligitur ipsum densatum, & non aliquid adveniens densato, etiam sub Ly parum materiæ, sub magnis dimensionibus, intelligitur ipsum corpus, & non aliquid ipsi adveniens.

Probatur 2. Applicetur cucurbita invisæ carni, intra illam continetur aër calore Rarefactus, qui postea condensatur, & in locum illius, succedit sanguis, quæ tractio sequi non deberet, si condensatio fit corpusculorum extramissione ab aëre. Quod ipsum probatur, vel possunt occupare illud spatium corpuscula extra missa, quod antea occupabant, dum immissa erant aëri rarefacto, vel non possunt. Si non possunt. Ergo nec aëre rarefacto, illa occupatio tanti spatii referri poterat in aërem & corpuscula, quid enim est plus corpusculorum & aëris in Rarefactione, quod non sit post Rarefactionem. Si ergo post Rarefactionem, utrumque illud tantum spatii non occupat, debuit illa occupatio spatii in aliud principium tertium referri. Si autem possunt occupare tantum spatii, illa corpuscula & aër, transacta Rarefactione, quantum occupabant spatii, in Rarefactione, Ergo non est ratio cur sanguis succedat, succedere enim deberet ad occupandum spatium, quod ab aëre rarefacto occupabatur, & transacta Rarefactione non occupabatur.

Respondetur 1. Exspirare illa corpuscula, & in locum exspirantium succedere sanguinem.

Contra. Si enim exspirant, ergo etiam aër per eosdem poros intrare poterit, per quos exeunt corpuscula, adeoque non erit necesse, sanguinem cum violentia trahi.

Respondetur 2. Corpuscula illa carnem intrare.

Contra. Si enim corpuscula carnem intrant illis intrantibus, succedunt alia corpuscula, adeoque deberet incipere periculum vacui, à partibus superioribus cucurbitæ, quid autem implet, ne illic sit vacuum. Rursùs experientia ostendit, periculum vacui, incipere ab ea parte cucurbitæ, quæ adhæret carni, & si corpuscula illa intrant cutim, non esset ratio cur ad impediendum vacuum, potius sanguis succedat quàm redeant corpuscula. Denique non est probabile, quòd corpuscula illa introevant cõcisam cutim, quia cum introitum illum consequitur periculum vacui, quod sequi non potest, nisi ex causa violenta, non potest autem ostendi, ex qua causa, violenta intrare deberent corpuscula cutim, & cur illa potiùs non retineat natura, ne detur periculum vacui, curque illa expelleret, & se in periculum vacui conjiceret.

Respondet 3. Arriaga, attolli cutem (idem dic de sanguine attracto) non ob periculum vacui, quia si caro elevaretur ad replendum vacuum, elevaretur in instanti, natura enim nec per unicum instans patitur vacuum, aut cucurbita frangeretur, & tamen non statim attollitur caro. Itaque nonnisi ideo elevatur caro, quia per calorem aperti sunt pori, & per illos intromittitur aër paulatim, & calor ascendit ad replendum locum relictum ab aëre.

Contra. Tum quia si aër ingreditur poros carnis, redeunt argumenta in simili facta. Tum quia dum negat hæc responsio, fieri elevationem carnis, propter vitandum vacuum, tandem concludit illam fieri propter vitandum vacuum, cum ait carnem ascendere ad replendum locum, relictum ab aëre, quod idem est, ac dicere, attolli carnem, ut succedat in locum aëris, ne detur vacuum. Tum quia Ratio quæ probat, attractionem istam cutis, non fieri propter periculum vacui, non concludit, quod enim dicit, debere illam actim in instanti attolli, non convincit, nam quòd non statim attollatur, rejici id debet in id, quia aër rarefactus, non statim illam raritatem amittit. Item in duritiem carnis, defectumque subtiliratis unde prius Spiritus, & alia similia extrahuntur, & non statim attollitur tota cutis.

Confirmatur conclusio. Si rarefactio perficitur intromissione corpusculorum, sequitur medietate sui rarefactum lac, hoc est, quod ante mediam ollam occupabat, & nunc occupat totam; non esse æquè dulce ac ante fuit, cùm ei medietas sit admista non dulcium corpusculorum.

Probatur 3. Quia ex hac sententia sequitur, esse impossibile naturaliter rarefieri unum corpus, quin densetur aliud, & è contra. Sequela probatur, quia quando rarefit corpus, debent è viciniori corpore exire corpuscula, ad rarefactibile rarefaciendum. Ergo illud vicinum corpus debet densari. Rursùs densato uno corpore deberent ex alio exire corpuscula, & intromitti in corpus vicinum. Ergo illud vicinum corpus, illo casu deberet rarefieri, quod tamen sensus communis Doctorum negat, non poteritque ostendi causa efficiens illius rarefactionis. Si autem istud tertium corpus, emittit ex se corpuscula, minus occupat spatium. Ergo quartum corpus debebit emittere ex se corpuscula, & sic per totum mundum uno rarefacto reliqua & densari, & rarefieri deberent, aut aliud quid simile contingere.

Respondetur. Cum Pontio corpuscula rarefa-

rarefactiva non extrahi à viciniori corpore, sed rarefactione generari.

Contra. Si enim causant rarefactionem, quomodo à rarefactione generantur, cumque non generentur de novo per additionem materiæ novam, quî rarefactura subintrant corpus, quin aliud densetur?

Solet idem intentum probari ex eo, quod deberent in infinitum fieri separatio per illa corpuscula corporis rarefacti. Sed hoc argumentum non convincit, quia patitur instantiam, quamvis rarefactio in aliqua qualitate constituatur.

Solvuntur Objectiones.

Objicit 1. Arriaga. Ex communi apprehensione. Condensatio videtur dicere majorem partium unionem.

Respondetur. Concedendo assumptum, sed nego id referri debere in expulsionem corpusculorum; & certè exceptis sectatoribus sententiæ Arriaga, nemo dicet densato oleo exiisse corpuscula tenuissima.

Instat 1. ab experientia. Quando enim aqua calore bullit, habet quasdam bullas aëre plenas, & quo magis bullit, eo sunt majores, illas autem bullas sensus manifestè percipit, & illæ interius habent aërem. Ergo ea raritas aquæ, fit per intromissionem aëris in aquam.

Responsum supra. Rarefactioni miscerì interdum intromissionem corpusculorum, sed nego miscerí semper, nego item unquam in hoc stare formalem rarefactionem.

Instat 2. idem. Caro humana est rara propter poros, & vitrum dicitur densum, quia poros non habet, & ordinariè quicunque auctores cum non agunt de raritate, ponunt in omnibus rebus poros, etiam in ferro, quando autem venitur ad præsentem Materiam, negant eosdem. Rursùs quis neget pauciores esse poros in aqua congelata, quàm in fluida, ex quorum diminutione, occupat glacies minorem locum, quàm aqua fluida, & si infundas vinum glaciei, non permeat, secus si aquæ fluidæ, hoc autem est exinde, quia in aqua invenit poros.

Respondetur. Examinando adlatas propositiones. Negari potest in poros rejici debere, quod vinum aquæ fluidæ infusum, facilius misceatur; nam rationes rerum, non debent in principia dubia rejici, si possint rejici, in principia magis manifesta; magis autem est manifesta fluiditas aquæ, quàm isti pori fluiditatis. Rursùs, certum est istos poros, non esse tota superficie aquæ sparsos, ita ut nihil sit in illa superficie, nisi pori, si enim tota superficies, non sunt nisi pori. Ergo tota aqua, non sunt nisi pori, nam nonminus est fluida aqua in superficie, quàm in fundo, & tamen non potest dici, totam aquam non esse nisi poros: aliàs aqua, esset non aqua, quia pori sunt vacuitates aquæ. Quod si isti pori, non sunt tota superficie sparsi, cur tamen tota superficies diluitur? Cæterum non nego, dari poros in aqua, sed nego in illos referri debere mistionem vini, sed influiditatem ipsam, cedentem superpositis, & facilè insinuabilibus partibus vini. Quod dicit in aliis Materiis admitti, etiam in ferro poros; & in præsenti negari id immeritò dicit: non negamus enim poros, sed negamus raritatem de qua hîc, salvari debere per receptionem corpusculorum intra ipsos poros. Deinde cum ipse hoc dicendo, innuat se admittere poros, etiam in ferro, nescio quo pacto clarè enunciet densum dici vitrum, non aliam ob causam, nisi quia poros non habet; dicere potius debuisset, quia pauciores poros habet, cum per illum etiam vitrum sit porosum, ob universale dictum, quod in omnibus rebus sint pori. Quod addit corpus humanum dici rarum, propter poros quos habet, certè hæc raritas, non est ea, de qua quæritur; & sicut subtile est aliud, & aliud rarum, nam subtile non plus importat, quàm quod facile cedat alteri corpori, rarum autem non plus importat, quàm parum materiæ sub magnis dimensionibus; sic etiam aliud est rarum, de quo in præsenti, & aliud mollities seu teneritudo carnis.

Directè ad Argumentum dici potest, concedendo interim dictos poros, & negando inde sequi, quod rarefactio perficiatur formaliter, intromissione illorum corpusculorum.

Instat 3. In aliis sententiis, non potest reddi ratio, cur calor rarefaciat, frigus comprimat, in suis autem principiis calor rarefacit, quia sejungit inter se partes, & exinde dat locum, ut aër, vel atomi introëant, frigus verò magis unit partes.

Respondetur. Etiam in nostris principiis rationem reddi, quia scilicet sejungit partes, quæ sejunctio est necessaria ad rarefactionem, sed an hoc fiat per intromissionem corpusculorum, an alio modo, id controversum est.

Objicit 2. Recentior Suarez auctoritatem S. Thomæ 4. Physicorum, lectione 10. ubi rationem reddens condensationis aquæ, *id enim*, inquit *fit, per exclusionem aëris intro existentis in aqua.*

Respondetur. Nos non negare, interdum rarefactioni intromissionem, & condensationi pulsionem corpusculorum, conjungi; sed negamus id de ratione rarefactionis rigorosæ esse, quod ipse S. Thomas eodem loco attingit, ubi dicit etiam *spongiam densari, & hujusmodi corpora porosa, per exclusionem aëris intus existentis.* Et tamen hæc rarefactio & condensatio est impropria.

Objicit 3. Oviedo. Per hanc sententiam optimè explicatur, quomodo idem corpus rarefactum, majus spatium occupet; quia rarefactione hoc modo constituta, corpus rarum non occupat

cupat plures, nec majores spatii partes, sed magis distantes inter se, quarum distantia, repletur aliis corpusculis, spatium interjacens occupantibus.

RESPONDETUR. Hanc sententiam ostendere quomodo magis distans spatium occupet, sed non ostendere secundùm propositum & intentum difficultatis, negatur enim ob dictas rationes, eo modo, perfici illam occupationem.

Punctum Difficultatis 3.

Proponitur Modus explicandi Rarefactionem.

PRÆMITTO 1. *Quòd magis nobis nota sit extensio in ordine ad occupandum majorem locum,* quæ occupatio connexa est rarefactioni, hinc de ea utpote notiori discurrendum erit, quâ explicatâ, explicabitur proportionaliter rarefactio, quæ per miraculum posset esse, sine extensione majori ad locum.

PRÆMITTO 2. *Extensionem in ordine ad locum, esse effectum secundarium quantitatis,* adeoque talem ut dictum supra, qui potest haberi ab alio principio, quàm à quantitate.

PRÆMITTO 3. *Sicut quando non in omnes dimensiones æqualiter occupatur ab aliquo corpore divisibili spatium, potest occupari incomparabiliter magis distans, quàm ante ut dictum supra, sic potest occupari spatium magis distans, modo sequatur dissolutio aliqua, & disunio partium.* Quod sic explicatur. Dividamus v. g. in quatuor partes oleum rarefaciendum. Prima pars A, sursum assurgit, & secundùm aliquas partes discontinuatur ab aliis, & attenuat sese, ad eum modum, quo quis globulum ceræ manu fricat, & illo calefacto, pyramidulam efficit, qua attenuatione posita, assurgit altius pars A, & majori attenuatione posita altius, & sic rursùs, quia verò illa pars A, altius assurgendo, relinquit aliqua spatia, hinc ex naturali connexione rerum, quæ est ad impediendum vacuum, fit ut posita dissolutione partis A, ab aliis partibus immediatis, & posita illarum dilatatione, orta ex illa dissolutione, ad illam accurrit pars B, quâ periculum vacui ducit, & sic ulterius faciunt duæ reliquæ partes olei.

PRÆMITTO 4. *Hoc potius salvari primo posse* quî fiat ut parum materiæ, manens sub eadem parvitate materiæ, occupet magis distans spatium, adeoque habeat majores dimensiones; quia scilicet dissoluta conjunctione aliquarum partium, & attenuatione, potest fieri magis distans spatii occupatio, ut fieret, dum papaver divideretur in sententia Aristotelis, & contegeret Sphæram orbis universi. *Secundo* salvari potest, quî fiat id sine bilocatione ejusdem partis, quia scilicet dum deserit una pars locum aliquem, & attenuando sese attollit, ut occupet magis distans spatium, tunc etiam alia pars, dissoluta unione immediata, cum aliis partibus, ob periculum vacui, illuc accurrit: & prior etiam ita dispensat suas partes, ut in altum eant, ita inquam dispensat, ut attendat, an dissolutis partibus aliis, spatium quod ante occupabat repleri possit, quæ attentio, non alia in re est, nisi connexio à natura ordinata, ad implendum vacuum. *Tertio* salvari potest, qui fiat ut antea partes, quæ nunc magis distans spatium occupant, ante istam occupationem non fuerint penetratæ, quia scilicet in rarefactione ita se habent, sicut papaver, quod in divisione versus aliquas dimensiones, plus spatii occupat, quàm ante, quantumvis illæ partes, non fuerint penetratæ in ante. Rursùs per nos, non ideo plus spatii à corpore rarefacto occupatur, quia singulæ partes proprium locum obtinent, cùm ante rarefactionem plures in eodem loco fuerint, ex hoc enim sequeretur clarè, penetratas illas partes ante rarefactionem fuisse; sed tantùm dicimus, alio modo illud spatium impleri; quæ alietas modi implendi, provenit ex calore dissolvente, unionem aliquarum partium, adeoque attenuante, quâ attenuatione positâ, sequitur majoris spatii occupatio.

PRÆMITTO 5. *Aliam esse rigorosè hanc propositionem: An rarefactione occupetur majus spatium, & aliam: An occupetur magis distans.* Falsum est quod in rarefactione occupetur majus spatium, cùm enim non plures partes entitativas, eisque adnexam quantitatem contineat in rarefactione, quàm ante rarefactionem, fit ut rigorosè loquendo, non occupet majus spatium, occupet tamen magis distans, quia hoc ipsa experientia ostendit.

PRÆMITTO 6. *Quod omnes quidem partes spatii occupat corpus rarefactum, & plus, quod non occupabat ante rarefactionem, sed non occupat eodem modo,* non tanta spissitudine, non ea continuatione, & cætera similia. Et quia non eodem modo occupat, fit ut plus spatii occupari possit. Quod autem in omnes dimensiones, æqualiter occupet illud spatium, corpus rarefactum, non occupat autem papaver, si divisione in partes minores & minores posita, tegeret sphæram cœlorum, oritur id ex fluiditate v. g. olei cujus vi, facilius dispensare partes suas potest, in omnem partem, qualem fluiditatem non habet papaver, hinc in aliquam dimensionem, nonnisi se extendit.

PRÆMITTO 7. *Quod sit ista attenuatio.* In re non aliud est, nisi dissolutio partium aliquarum, quâ positâ sequitur ut in aliquam dimensionem, partes se porrigant. Imaginare ignem positum, applicetur illi globulus parvus ceræ, positus supra planum aliquod, non facile bibulum, si paulatim calefiat, incipiet se diffundere, adeoque rarefieri, & globulus ille paulatim attenuabitur, ipsaque illa attenuatio, & illa fluiditatis

tatis sequela salvabit illam rarefactionem. *Hinc jam*

Explicari posset Rarefactio, quòd fiat per solam partium attenuationem, quarum aliquæ dum se versus unam dimensionem porrigunt, ita id faciunt, ut tot partes in eodem loco maneant, quot sunt necessariæ ad id, quod antea replebant spatium replendũ, una cum vicinis partibus itidem attenuatis & dissolutis, totam illam & prioris & novi spatii occupationem, in modum occupandi referendo, hoc est, quòd non tanta spissitudine occupetur idem spatium. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit plenè, licet in aliqua materia sustineri possit, non satisfacit inquã plenè, quia evidens est, in oleo rarefacto totũ illud spatium occupari, quod & ante, & simul novũ æquale, vel majus, hinc in nullas dimensiones est minor occupatio spatii, & si secundũ unam dimensionem, occuparet corpus rarefactum, magis distans spatiũ, posset sustineri prædicta explicatio. Unde ergo provenit, ut in omnes dimensiones spatium majus occupetur? Solùm ergo illa attenuatio, salvat aliquid rarefactionis, nempe diffluentiam partium vel earum secundum aliquã dimensionem, ad distantius spatium exporrectionem. Hinc ut comodius idem explicetur, *sit*

Punctum Difficultatis 4.

Explicatur Rarefactio.

Præmitto 1. *Quantitatem secundum effectum suum formalem spectatam, ita cum illo connecti, ut ille effectus sine quantitate haberi non possit.* Ratio quia effectus formalis primarius, importat, etiam ipsam formam entitatemque ejus, entitas autem formæ, non potest poni sine entitate formæ. Hoc tamen non obstante, effectus formalis secundarius suppleri potest à Deo, & poni sine quantitate, ut dictum supra.

Præmitto 2. *Quod est effectus formalis secundarius alicujus formæ, pro statu connaturali, potest esse effectus formalis primarius formæ.* Sic v.g. motus progressivi effectus formalis secundarius est, facere præsens localiter. Jam autem ipsius ubi, in sententia modalium prædicta præsentia, est effectus formalis primarius. Rursùs quæ in combinatione aliqua qualitatum sunt quid primarium, in alia combinatione sunt quid secundarium, or ordinarieq; effectus formales secundarii, à pluribus etiam principiis proficisci possunt, ut videre est in calefactione. Quæ omnia resolvuntur in principiũ negativũ non repugnat. Consequenter fieri potest, ut extensio in ordine ad locũ quæ est nonisi effectus secundarius quantitatis, sit effectus formalis primarius, alicujus aliûs formæ.

Præmitto 3. *Attendendo ad verba Aristotelis, & retinendo sine ulla distinctione definitionẽ ipsius, videtur esse de essentia rarefactionis, actualis extensio in ordine ad locum, priori majorem.* Jam autem Aristot. definit raritatem per mensurabilitatem, definit enim illã per majores dimensiones, quàm ante, major autem dimensio, est per ordinem ad locum: nam quæ non habent extensionẽ in ordine ad locũ, nec dimensiones habent; hinc actualis extensio in ordine ad locũ, videtur esse definitivè raritas; quę extensio, non est nisi secundarius effectus quantitatis. Quod ut ulterius explicetur.

Præmitto 4. *Quòd rationes superiores ab inferioribus restringantur.* Ut videre erit in omnibus Categoriis, consequenter etiam raritas, dimensionem & extensionẽ in ordine ad locum, quæ est illi communis cum quantitate, restringere ad se aliquomodo debebit, quod restrictivum posset in præsenti poni, quia scilicet Raritas, facit corpus esse in majori loco, quàm facere possit quantitas, seu quod in idem recidit, facit parũ materię esse, sub majoribus dimensionibus, quæ phrasis commodior est, ne positivùm quid, qualis est Raritas, per aliquid negativum, h. e. per præstare, quod non præstat Quantitas.

Præmitto 5. *Esse possibilem talem qualitatem, quæ faciat parum materiæ, retenta eadem entitate partium materiæ, occupare plus spatii quàm possit facere quantitas.* Ratio. Tum quia quamvis extendat quantitas corpus quantum, faciatq; ne se illæ partes penetrent, non tamen extendit tantum, quantum extendi possint ab alio principio, à se condistincto, quæ enim in hoc repugnantia? Tũ quia, materia seipsa non habet extensionẽ localẽ, & sublata quantitate, nonisi ad punctum loci redigeretur. Habet tamen capacitatem ut accessu quantitatis, plus quàm indivisibile spatii occupet. Ergo etiam poterit habere capacitatem, ut quãvis parum illius, non possit ex vi quantitatis, esse sub magnis dimensionibus, possit esse ex vi alicujus aliûs principii. Tũ quia in omnibus formis hoc apparet, ut quod una facere non potest, possit alia, sic nigrũ non disgregat visum, disgregat album. Ergo etiam quantumvis quantitas parum materiæ non possit ponere sub magnis dimensionibus, poterit ponere alia forma physica h. e. raritas. Cæterum recedendo à phrasi Arist. potest dici raritas, qualitas, ejus, quod habet parum materiæ, plus extensiva, quia videtur dimẽsio ad extensionem illam sequi. *Hinc*

Dicendum est. *Raritatem esse qualitatem superadditã natã parum materiæ amplius extendere.*

PROBATUR 1. Quia ex una parte talis qualitas non implicat contradictionẽ, ut colligitur ex præmissis. Ex altera parte, nihil deest quominus dicatur defacto poni illa qualitas, dum perficitur Rarefactio.

PROBATUR 2. Quia impossibile est poni effectum primarium, sine ipsa forma. Ergo cum possibilis sit forma, seu qualitas, cujus effectus formalis, ut suppono primarius, sit esse extensivum plus, quamvis sit parum materiæ, si hic effectus ponatur, hoc ipsò ponetur & forma.

Probatur 3. Quia per dictam qualitatem commodè salvantur, quæ in præsenti difficultatem habent. *Salvatur primo.* Quomodo parum materiæ, possit admittere magnas dimensiones, quia scilicet materia de se est capax, ut stante sua parvitate, majores, ut inquit Aristot. dimensiones habeat. Ex altera parte, qualitas ista, est ejus naturæ, ut capacitatem hanc materię expleat, fitque, ut retenta parvitate majores di-

mensiones habeat. *Salvatur secundo* quî fit ut materia, sine bilocatione, spatium occupet magis distans, quàm ante, quia tota occupatio spatii, debita est materiæ, non ratione præcisè sui; hinc spoliata omni quantitate nonnisi in puncto existeret. Quodsi occupatio spatii, debita sit materiæ non ratione sui, quantumvis certum jam spatiũ occupet ratione quantitatis, potest majus occupare ratione alius principii, quod dicimus esse qualitatem rarefactivam, & sicut posito, quod materiam spoliatam quantitate, adeoq; redactã in punctum, accedens quantitas extendat, & faciat occupare spatium divisibile, non sequitur bilocari materiam, ita nec bilocabitur in præsenti. *Salvatur tertio.* Quî fiat ut ante rarefactionẽ non fuerint partes penetratæ, quia penetratio vel illis competit, quæ non habent quantitatem, singulę autem partes supponuntur habere suam quantitatem, vel illis, quæ cùm habeant quantitatem, in eodem tamen sunt loco, cum vi illius quantitatis, possint non esse in eodem loco. Quod ex dicta explicatione non sequitur, quia non dicimus ante adventũ hujus qualitatis occupasse aliquas partes eundem locum, cum alium occupare potuerint, vi ejus, quam retinent quantitatis, sed tantum non occupasse majorem, quem aliàs, vi superadditæ qualitatis, occupare possent.

Punctum Difficultatis 5.

Solvuntur Objectiones.

Objicitur 1. Illa qualitas, & esset quantitas, quia non haberet quo distingueretur à quantitate, & non esset ut supponitur.

Respondetur. Illam qualitatem distinctam fore à quantitate, quia non est uniusq; formalis idem primarius effectus, & qualitas illa adferet, extensionem localem talem, qualem non potest adferre quantitas.

Instabis. In quantitate non admittitur intensio, ergo nec in effectibus illius, sive primariis, sive secundariis, per nos autem adstruitur in extensione intensio, quia scilicet per raritatem redditur parum materiæ, potens plus spatii occupare, quàm possit cum sola quantitate.

Respondetur. In hoc qualitas raritatis comparata ad quantitatem similis est intensioni, quia sicut intensio fit receptione graduum in eadem parte subjecti, sic & illa raritas ibi reciperetur, ubi est quantitas. Sed hoc in raritate non arguet intensionem, quia quæcunq; alia accidentia recipiuntur, ubi recipitur quantitas, & tamen non dicitur hoc ipso jam fieri intensio. In hoc autem qualitas raritatis deficiet ab intensione, quia intensio ad idem ponendum, licèt profectiori modo tendit. Jam autem non ad idem ponendũ tendit qualitas & quantitas raritatis, nam quantitas tendit ad ponendam materiam proportionatam quantitati, in loco æquali suæ quantitati: Jam autem qualitas raritatis, tendit ad ponendum parũ materiæ, sub majoribus dimensionibus, & sicut non intenditur albũ, per positionem lucidi, quia longè diversæ rationis est qualitas lucis, & albedinis; Sic nec intendetur quantitas per raritatẽ, imò magis inter se opponuntur raritas & quantitas, quàm albedo & lux, quia positio unius, non involvit aliquid oppositum alteri; jam autem positio raritatis, involvit aliquid oppositum quantitati, quia majus, æquali est oppositum. Jam autem quantitas exigit æqualem dimensionẽ materiæ, raritas autem majorem adferre debet, cum debeat ponere parũ materiæ sub magnis dimensionibus. Unde in eo casu, quo parum materiæ ponatur sub magnis dimensionibus, non supplebitur entitas materiæ, sed eadem manens, accessu dictæ qualitatis aliter se habebit, in ordine ad occupandum locũ, si illi accedat novum principium, h. e. qualitas rarefactiva, & sicut accessus qualitatis ponens materiam in spatio divisibili, non supplet defectum materiæ, ita nec supplebit illa qualitas.

Objicitur 2. auctoritas Aristot. Qui quarti Physicorum textu 84. docet raritatem fieri nulla re de novo accedente. Et capite de qualitate, negat raritatem esse qualitatem.

Respondetur. Docet Aristot. raritatem fieri nulla re, h. e. substantiâ, quæ Res est sine addito, adveniente. Non negat autem fieri illam aliquo, quod est rei, h. e. accidente, adveniente. Secundo loco autem considerat raritatẽ, secundùm quod dicit solam situationem corporis rarefacti, quæ non est qualitas, non considerat autem secundùm principiũ, vi cujus parùm materiæ ponitur sub magnis dimensionibus. Unde etiã 7. Physic. textu 11. & 15. numerat raritatẽ inter qualitates.

Objicitur 3. à recentiori Suar. Ex vi conclusionis sequitur, etiam Angelũ rarefieri & condensari posse, per qualitatẽ productivam ejus ubicatiõis, vicarius in majori vel minori spatio põatur.

Respondetur. Negando sequelam, quia definitivè raritas est parũ materiæ, sub magnis dimensionib⁹. Materia autẽ non competit Angelo.

Objicit 4. Oviedo. Quando corpus densum rarefit, spatiũ quod occupabant omnes partes corporis, dum erat densum occupatur modo v. g. medietate earundem partium, sed antea correspondebant omnes partes corporis, partibus spatii, ita ut adæquatè commensurarentur partes corporis cũ partibus spatii. Ergo modo cùm eadẽ partes corporis paucioribus spatii partibus correspondeant, non poterunt adæquatè commensurari, ita ut cuilibet parti corporis, ab aliis distinctæ, distincta pars spatii, reliquis spatii partibus, correspondeat.

Respondetur. Cum comensuratio spatii, proveniat in materia, ut dixi ab aliquo principio superaddito, dico quòd ante rarefactionem erat adæquatio inter partes loci, & partes locabilis ex vi quantitatis. Quando autem non est adæquatio, sed pars locati potest occupare totum locum, fit id ex via alius principii, nempe qualitatis, quæ est rarefactio. Nec inde sequetur ulla bilocatio, sicut non sequitur, dum materiam in punctum redactam extendit adveniens quantitas, per spatium divisibile.

Instat 1. Pauciores partes aliquotæ spatii correspondent partibus aliquotis corporis jam densi,

jam densi, quàm antea respondebant eisdem numero partibus corporis rari. Ergo vel antea dabatur illorum bilocatio, vel modò datur eorum penetratio.

Responsum supra in argumento 3. pro conclusione ad hanc objectionem.

Instat 2. idem. Non possunt esse partes majores, quin sint plures, ergo si correspondeant corpori raro majores partes spatii, quàm corpori densо, correspondebunt etiam plures partes. Antecedens probatur, quo pars est major, est magis divisibilis, quo magis divisibilis, continet in se plura membra dividentia, sed hæc membra dividentia sunt partes. Ergo quo partes sunt majores, sunt plures, sicut plures partes absolutè, & non solum majores, continet totum, quod componitur tribus ulnis, quàm totum, quod componitur tribus palmis.

Respondetur. Retorquendo argumentum. Quod ostendit materiam redactam in punctum, cum postea per quantitatem partes majores acquirit, acquirere plures, & tamen supponitur eadem manere materia. Directè autem dici potest non possunt esse partes entitative majores, quin sint plures entitativè; possunt tamen esse majores quoad dimensionem, & non plures quoad entitatem. Unde posita divisione corporis rari, non plures reperientur partes entitativæ, sed eædem reperientur, majoris spatii occupativæ.

Objicitur 5. Partes quantitatis ante condensationem non erant penetratæ, sed una extra aliam in loco sibi adæquato. Sed quantumvis novum modũ in condensatione acquirant, non potest poni quælibet in loco minori, quia non potest esse nisi in loco adæquato sibi, nec possunt duæ poni in eodem loco, quin penetrentur.

Respondetur. In condensatione poni corpus in loco adæquato sibi, adæquatione exigita à quantitate, consequenter sine penetratione; non tamen in condensatione ponitur corpus in loco adæquato sibi, ex vi alius principii, hoc est, qualitatis rarefactivæ, adeoque sine bilocatione, quam evitat qualitas rarefactiva.

Objicit 6. Arriaga. Per nostram sententiam non potest salvari quomodo fieri possit, ut unum corpus dum rarefit, aliud non densetur.

Respondetur. Retorquendo argumentum contra corpuscula per quæ salvatur raritas, apud illum; contingit autem id sine condensatione, quia unum corpus cedit alteri loco, & quia retinet eandem quam in ante extensionem, non densatur de novo.

Objicit 7. idem. In principiis nostris salvari non posse, cur repugnet vacuum; nec item explicari, cur scilicet ferrum, lapides & cætera similia corpora dura, etiamsi ferè ardeant, non tamen rarefiant.

Respondetur. Primæ difficultati iisdem terminis satisfieri, quibus satisfacit Arriaga, quia scilicet quælibet pars materiæ, quantitate affectæ, debet habere suum locum adæquatum, & non potest minorem occupare. Si autem materia non occupat minorem locum, non datur periculum vacui. Secundæ difficultati satisfit, quia pro dispositione introducendæ qualitatis rarefactivæ, requiritur mollities corporis, quæ quia non habetur in ferro, non rarefit.

DIFFICULTAS III.

De Oppositâ Rarefactioni Densitate.

Difficultas in hoc est: An scilicet Condensatio sit qualitas realiter superaddita, sicut & raritas, an non? Videtur enim ex una parte non esse quid superadditum, sed nihil aliud esse quàm ipsum corpus extensum in ordine ad locũ, extensione proportionata principio, quod est quantitas. Quodsi interdum occupat minorem locum, quàm occupant etiam sine raritate, id rejici debet in extramissionem, vel intercepti aëris vel partium subtiliorum. Ex altera parte videtur debere poni aliquid superadditũ, eo quòd contrariorum eadem debeat esse ratio, & si non salvatur raritas per interceptionem corpusculorum, nec salvabitur densitas per eorumdem extramissionem. *Circa hanc difficultatem*

Assero 1. *Hac difficultate premi etiam alias sententias.*

Ratio. Quia quamvis ponatur non fuisse corpus rarefactũ, consequenter nec intromissa corpuscula rarefactiva, nihilominus experimur, rem interdum minorem locũ occupare quàm ante, adeoq; esse sub minoribus dimensionibus, unde illa minoritas, non ex corpusculis rarefactivis extramissis, quia supponitur corpus non fuisse rarefactum in ante, non ex diminura sola quantitate, & non diminuta materia, quia nullũ agens naturale est separativum quantitatis: unde ergo illa imparitas dimensionum? Neq; valet si dicas. Non dari corpus, quòd non sit rarum, adeoque quod non habeat corpuscula extramittenda, si enim per corpus rarum intelligatur porosum, de hoc in præsenti non agitur, sed si agitur de corpore raro, sicut hîc sumitur, ne quidem oppositi id dicent.

Assero 2. *Accipiendo condensationem nonnisi pro reductione corporis ad dimensiones proportionatas,* & quantitati quam habet æquales, ita ut corpus intelligatur nonnisi eum locum occupare, qui illi debetur, cum est in naturali sua consistentia, talis condensatio consistit, nonnisi in aliquo negativo, nempe in carentia qualitatis, quæ corpus sub majoribus dimensionibus ponat, h. e. in carentia raritatis, ita ut illa densitas, non sit aliud in Recto, nisi ipsa materia quantificata, & occupans locum suæ quantitati proportionatum, & prout dicit negationem principii sub majoribus dimensionibus eandem materiam ponentis.

Ratio Asserti, quia nulla necessitas est positivæ entitatis superaddendæ.

Assero 3. *Accipiendo condensationem quâ corpus minus spatii occupet, quàm illi debeatur in statu*

connaturali, suæ consistentiæ, ea condensatio debet referri in expulsionem partium subtiliorum, compactionem pororum qualitatis rarefactivæ carentiâ, &c. similia. quando autem est singulariter notabilis, magnæ materiæ ad parvas dimensiones contractio, & quæ in causas adlatas sufficienter referri non posset, probabiliter dici posset, dari qualitatem ita condensativam.

RATIO. Quia talis qualitas non videtur repugnare. Est hæc secunda pars asserti ut vides hypothetica.

DICES 1. Illa qualitas nullo modo est necesaria.

RESPONDETUR. Hoc argumento non probari ejusdem impossibilitatem. Suppositâ autem qualitatis ejus possibilitate, necessitas ejus ponendæ deducitur, ex adlatis sub hypothesi.

DICES 2. Illa qualitas vel faceret, nt non occupet tantum locum corpus, quantum exigit quantitas, vel non faceret. Non primùm, quia faceret penetrare sese partes. Non secundùm, quia hoc non esset necessarium.

RESPONDETUR. Cum penetratio corporum sit impossibilis naturaliter, non faceret illa quantitas penetrari inter se partes, faceret tamen sine penetratione minus spatium occupantes, cum non adesset aliud principium occupationis majoris spatii.

DICES 3. Vi hujus doctrinæ admitti intensionem majorem vel minorem densitatis.

RESPONDETUR. Sicut potest esse magis vel minus aliquid rarum, ita potest esse magis vel minus densum.

DISPUTATIO II.

De Alteratione, Intensione, Remissione.

GEnerationi substantiali succedit, Generatio Accidentalis, quæ Alteratio dicitur. Et quia Alteratio appropriatiùs qualitatibus convenit, pensanda primo est qualitatis natura quæ quidem si exacta habeatur, per definitionem haberi debet, licèt eam non sit obvium reperire. *Hinc*

PRÆMITTO. *Quid sit Qualitas.* Plures definitiones ponunt Suarez uterque, Arriaga & Oviedo, easque refutant, quos consule. Recentiorum explicationes pensandæ.

EXPLICAT 1. Arriaga. Quod qualitas sit accidens absolutum. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia probabilius est contra Arriaga, quantitatem esse distinctam realiter à substantia, quo casu, illa erit Accidens, absolutum, & tamen non erit qualitas. Ergo qualitas non est accidens absolutum, saltemque non repugnat quantitas distincta realiter, quæ certè erit accidens absolutum, & tamen non erit qualitas. Tum quia per merum genus, non rectè definitur species. Ly autem Accidens absolutum est genus, quia ens absolutum, rectè dividitur in substantiam absolutam, & accidens absolutum. Sub quo tum primum ponitur qualitas, quam esse nonnisi unicam speciem hujus generis, non probatur. Tum quia ut arguit Oviedo, vel nomine accidentis absoluti, intelligitur accidens non dicens relationem ad aliud, & sic definitio non competit actibus vitalibus, qui dicunt ordinem ad principium, à quo producuntur. Si autem nomine accidentis absoluti intelligat, accidens reale, prout enti modali opponitur, & sic non congruet principiis Arriaga, qui dicit præsentiam esse entitatem realem, & tamen præsentia non est qualitas. Casu quo quis concederet, ubi illud, esse qualitatem, non urgeret argumentum.

EXPLICAT 2. Oviedo controversia 8. Metaphysica, punct. 1. Qualitatem dicitque illam esse accidens, quod secundùm rationem superiorem prædicamenti, tantùm sequitur actualitatem perfectam. In idem recidit Recentior Suarez. Quod sit accidens intrinsecum, quod tantum sequitur actum substantialem. Nomine autem actus intelligunt vel formam in composito, vel esse substantiale actuale, si non sit compositum, quale est esse Angelicum. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia est obscura, non satis enim liquet, quid velit sibi illud Ly secundùm rationem superiorem prædicamenti, continet etiam hæc definitio terminos superfluos contra leges bonæ definitionis, quia ratio superior prædicamenti qualitatis, est Accidens, ad quid ergo idem bis ponitur, nempe Ly accidens & Ly secundùm rationem superiorem. Tum quia dispositiones, quà tales, sunt qualitas, de iisq; tanquam de Specie Generis, Qualitas prædicari potest: & tamen dispositiones qua tales natæ sunt, non sequi, sed antecedere actualitatem perfectam. Quod ipsum ulterius proponitur. Non implicat qualitas antecedens actualitatem perfectam. Ergo de ratione qualitatis non est sequi actualitatem perfectam, possibilisq; est materia, quæ quà talis exigat aliquam certam qualitatem perfectam, ad eum modum, quo præsens materia exigit Quantitatem, licèt præsenti materiæ, non competat determinatam qualitatem exigere. Tum quia in istis quæ sunt composita, rationem actualitatis perfectæ per eosdem, habet nonnisi ipsa forma, qualitatemq; uterque docet sequi formam, possibilis est autem qualitas, quæ neque solam formam, neq; solam materiam, sed compositum sequatur. In explicatione etiam Suarii desideratur insuper, quid sit qualitatem esse accidens intrinsecum, omne enim accidens, hoc sensu est intrinsecum, quia natum est inhærere substantiæ.

EXPLI-

Explicat 3. Pontius d. 16. n. 9. Nempe quòd qualitas sit accidens absolutum penetrabile. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit. Tum quia penetratio importat aliquid ad lineam quantitatis spectans, quomodo ergo per negationem ejusdem, definietur qualitas, & sicut mala est Hurtadi definitio per Pontium, quâ definit qualitatem quod sit accidens distinctum à quantitate, ita & hæc definitio non erit bona. Tum quia definitio qualitatis debet esse talis, quæ sit ratio formalis, ob quam qualitas in ratione qualitatis constituatur. Sed ratio penetrationis non est talis ratio, quia non ex eo est aliquid qualitas, quia est penatrabile, hinc quantitatem potest Deus facere actu penetratam, neque tamen faciet illam actu qualitatem; suppositoq; quod ista impenetrabilitas, non sit de primo essentiali conceptu quantitatis, forte non implicat qualitas penetrabilis. Tum quia penetrabilitatis prædicatum, nihil habet coincidentiæ cum nomine hoc Qualitas.

Explicant 4. aliqui apud Oviedo. Quòd qualitas sit accidens per se intensum. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit. Tum quia possibilis est qualitas non intensibilis. Tum quia ratio definitiva qualitatis, debet esse primus illius conceptus, sed esse intensibile non est primus qualitatis conceptus; quia jam supponitur constituta esse in suo esse qualitas, quando ei advenit prædicatum posse intendi; quia sicut prius est esse, quàm operari, ita prius est esse, quàm taliter affici, vel augeri.

Tum quia ratio in oppositum non convincit, quamvis enim de ratione quantitatis sit extensio, non sequetur de ratione qualitatis esse intensionem, quia à modo essentiæ unius, non licèt arguere ad modum essentiæ aliùs, nisi positivum habeatur fundamentum, quòd hîc non ostenditur.

Concludes inde, non esse nobis notum ullum prædicatum, primo essentiale qualitatis, ad eam tamen exemplo Aristotelis circumscribendam, utendum Methodo divisiva.

Explicari potest 5. Quòd sit accidens Physicum, quod neque est quantitas, neque relatio, neque ubi, nec quidquam eorum, à quo ens non denominatur tale.

Ratio. Quia ex una parte ponit etiam Aristoteles tales definitiones, ex altera parte quando desunt primo essentiales conceptus, & prædicata prima, bene utimur Methodo divisiva. Per terminos tamen positivos, qui ipsi inniti debent inductioni, posset dici quòd qualitas sit accidens Physicum reddens subjectum tale.

Dices 1. Quod hæc descriptio non ostendat quid sit qualitas, sed quid non sit. Ergo non est bona.

Respondetur. Retorquendo argumentum, de definitione Materiæ, Methodo simili, ab Aristotele definitæ.

Dices 2. Quod illa particula non est quidquam eorum à quo ens non denominatur tale, sit superflua, & quòd videatur committere circulum vitiosum. Nam si quæratur quid sit aliquid, à quo aliquid non dicitur tale. Respondebitur, quod sit omne illud, quod non est qualitas, qui est circulus vitiosus.

Respondetur. Non rarò in descriptionibus traditis per Methodum divisivam poni solet particula, quasi genericè rejecta membra complectens. Quod autem non committatur circulus vitiosus. Ratio est. Quia quando quæretur, quid sit illud à quo dicimur tales, non erit necesse recurrere ad qualitatem, sed nonnisi ad solam inductionem; ad eum modum, quô si quæratur ab Aristotele, quid sibi velit illud, quòd materia non sit quidquam eorum, à quibus ens determinatur, non erit necesse recurrere ad hoc, & ponere in responsione, quòd sit materia, sed erit facienda inductio, quod etiam fit in præsenti.

Dices 3. Contra illam positivam quasi descriptionem, quòd illa describat qualitatem per ordinem quasi ad se ipsam.

Respondetur. Idem describi per ordinem ad seipsum, sed aliter conceptum, quod usu venit in omni definitione. Rursùs sicut qui describit Patrem per Filium, non committit circulum vitiosum, quia definit relativum per correlativum aliud; & cùm correlativum qualis sit tale, bene per tale describetur qualitas. Et quia si quis ignoret qualitatem, ignorabit & tale. Hinc alibi unde inductione notificari debet.

Ponit Aristoteles divisionem qualitatis in Habitum & dispositionem, potentiam & impotentiam, in passionem & possibilem qualitatem, in formam & figuram, quæ omnia post alios explicat Pontius.

QUÆSTIO I.

De Alteratione.

Quæres 1. Quid sit Alteratio per alios. Alterationem liberalius acceptam describit aliquis, quòd sit mutatio in qualitatibus, per quam subjectum alterum sit, non aliud. Hæc descriptio in re bona est, sed quoad modum loquendi non omnino satisfacit, quia continet membra contra opposita; dicit enim ex una parte non fieri aliud subjectum in mutatione alterativa, & nihilominus dicit fieri aliud, quod ipsum Probatur: quia ly alterum sine addito, significat alietatem in substantiali aliquo, hinc in Divinis Filius sicut non dicitur aliud à Patre, ita nec dicitur alter rigorosè, sed alius. Quodsi dicas, te non talem alteritatem supponere, hoc ipsum exprimere debuisses.

Quæres 2. *Quæ definitio alterationis.* Commodius sic describeretur. *Quod alteratio sit mutatio in qualitatibus, per quam subjectum aliter se*

habet, & non fit aliud. Alteratio autem prout de ea in libris de Generatione agitur, ordinariè describitur quod sit mutatio, per quam manens idem subjectum sensibile, mutatur in passionibus contrariis aut mediis, nomine passionum intelligendo qualitates. Nomine contrariarum, quatuor primas, nomine mediarum qualitates pugna restrictas & commistas. Breviori phrasi ex Aristotele 1. de Generatione textu 23. diceret quis, quòd sit mutatio secundum quale.

Quæres 3. *Quomodo fiat alteratio.* In unaquaque alteratione intervenire debet, determinata vis agendi, & simul determinatum spatium, in quod nonnisi agens agat, appellaturque hoc, sphæra activitatis, quam dari ostendit imprimis experientia; omnia enim nonnisi ad determinatum spatium agunt; & sicut sunt determinata in essendo, ita sunt determinata in operando licèt non sit æqualis sphæra activitatis; nam major est sphæra illuminandi in stella quàm in face. Neque valet si dicas, potest una forma substantialis, producere aliam formam substantialem. Ergo & octo gradus lucis, alios octo consequenter, non dabitur ulla determinata sphæra activitatis. Non inquam valet, quia experimur defacto lucem non propagare ita sese, aliàs una candela illuminaret totum orbem, jam autem forma aliqua substantialis univoca, producit perfectam substantialem formam, quia si quid illi deesset, hoc ipso substantialis non foret. Porrò in hac sphæra Activitatis, modus quo agit Agens alterativum, est agere uniformiter difformiter, uniformitas consistit in hoc: quia quam qualitatem producit in vicino, producit etiam in remotiori, difformitas autem in hoc: quia producit qualitatem non æqualiter ubique intensam. Ratio asserti est experientia, & determinatio agentis in agendo. An autem fiat per partes aliquotas, an per proportionales, ex dictis supra decidendum.

QUÆSTIO II.

De Intensione.

Species alterationis est intensio, de qua pluribus disceptandum, supposito hoc, quænam sit definitio intensionis, quæ posset describi. *Quod sit mutatio qua aliquid fit magis tale.* Communis definitio ita habet. Quòd sit augmentum qualitatis, secundum eandem partem subjecti, sed non satis est commoda, quia in ipsismet terminis, supponit, quòd intensio fiat per additionem gradus ad gradum, ponendo terminum augmentum, cùm tamen probabilis sit sententia, quod fiat per aliquid heterogeneum, procederet ergo definitio nonnisi secundum principia particularis sententiæ, licèt verioris. Si autem dices Ly augeri, sumi etiam pro augeri per heterogenea, rectè procedet definitio. *Interim sit*

DIFFICULTAS I.

Quid in sententia aliorum Intensio.

Attungentur magis principalia Auctorum sensa.

Punctum Difficultatis 1.

An intensio fiat sola contrarii expulsione.

Dicendum est. *Quod intensio non fiat sola majori contrarii expulsione.* Est conclusio contra aliquos apud Gregorium, qui dicebant tunc v. g. lignum reddi magis calidum, quando ex eo plures v. g. gradus frigoris expelluntur.

Probatur 1. conclusio. Vera est ista propositio. Aliqua intensio non fit ob majorem expulsionem contrarii. Ergo falsa est ista universalis. Omnis intensio fit ob majorem expulsionem contrarii. Ergo ulterius malè definitur, quia definitio competere debet: Omni. Antecedens probatur instantiâ Theologica; quod totum simul expellitur, non potest dici magis vel minus expelli, & tamen forma expellens potest magis & magis intendi, quia gratia potest magis & magis intendi, & tamen quicunque illius gradus expellit, totum simul mortale peccatum. Ostendit id etiam instantia Philosophica; quia totum quidquid est tenebrarum simul expellitur, & tamen potest esse magis vel minus lucidum. Species item intentionales; visio &c. admittunt intensionem, & tamen non habent contrarium, quod expellant. Quæ omnia in hoc fundantur principio. Possibilis est intensio, impossibili omni expellendo contrario. Neque valet si dicas. Intensionem stare in expulsione contrarii absoluta. vel conditionata si detur; quia sequeretur illas qualitates, quibus respondet nonnisi conditionatè expulsio, non esse actu intensas, quia conditionata expulsio, seipsa nihil ponit in rebus, & tamen in re est illic intensio.

Probatur 2. Supponamus, materiam in ante non præextitisse, nec ullâ aliâ formâ informatam fuisse, supponamus rursùs primo educi à Deo formam ignis, cui annexus sit calor intensus ut octo, quo supposito, sic arguitur. Si intensio per te stat in expulsione contrarii, Ergo ille calor & erit intensus ut supponitur & non erit, quia nihil expellet. Si enim expelleret aliquid, expelleret frigus, non expelleret frigus, quia non supponitur illud præfuisse, sequiturque ex hac sententia, quòd non posset unquam Deus producere calorem intensum, neque frigus intensum, adeoque convenire frigori intenso & calori intenso impossibilitatem intrinsecam. Sequela

quela probatur; si vellet Deus producere calorem intensum, deberet prius producere frigus intensum, quia intensio caloris sistit in expulsione frigoris intensi. Rursùs frigus intensum non posset producere quin prius producat calorem intensum, quia intensio frigoris, sistit in expulsione caloris intensi, & sic ulterius. Ergo nunquam esset ponibilis calor intensus, & frigus intensum, quia quod primò produci deberet, jam deberet supponere prius. Hoc ulterius fundatur in hoc principio: Necessariò debet deveniri ad aliquid quod primo producatur. Ergo si nihil potest esse quod primo producatur, nihil unquam producetur, in præsenti autem non posset primò produci calor v. g. intensus, ut probatur.

Probatur 3. Quia vel totum simul contrarium expellitur, vel per partes, si totum simul. Ergo non est successiva alteratio, quod est contra experientiam. Ergo ulterius non datur intentio, quia in eo quod simpliciter, & totum simul non est, non potest dici magis vel minus non esse, hoc enim ipso, non totum simul non esset, consequenter nec potest magis vel minus expelli. Quod si non detur in expellendo contrarie magis vel minus expelli. Ergo nec datur majus & minus expellere, consequenter nec intensum stat per te in illo expellere. Quodsi contrarium non totum simul expellitur. Ergo remissio sit per partes. Ergo & intensio fiet per easdem, qua enim ratione unum diminuitur eadem & aliud augetur, cum ita debeat augeri, quomodo casu alio sit remittenda, sed remittitur per partes. Ergo & augetur per partes. Ergo & intenditur per partes. Hæc enim idem sunt in re, cur ergo in illa potius additione partium, non stabit intensio?

Per hoc tamen non nego, quòd sequatur tanquam aliquid secundarium ad intensionem, vel actualis expulsio contrarii, vel aptitudinalis, ut sequitur ex esse, negatio non esse oppositi, nam ex esse hominis, sequitur negatio non esse hominis. Sic & ex frigore, sequitur suo modo negatio non frigoris positivi, seu calidi, & hoc voluit Aristoteles 5. Physicorum Textu 11. & 3. Topicorum cap 19.

Punctum Difficultatis 2.

An Intensio fiat productione novæ Qualitatis corrupta veteri?

Dicendum est. *Intensionem non fieri per corruptionem in ante productæ qualitatis & productionem alius novæ.* Et assertum contra Avicennam, Durandum, & alios.

Probari solet I. Illa intensio, & esset intensio ut supponitur, & non esset, quia non esset illic augmentum qualitatum, non enim id dicitur augeri, cui succedit aliud priori corrupto.

Responderi posset. Augmentationem in omni intensione debere fieri non numeralem, adeoque quamvis antecedens aliquid non servetur: sed debere esse augmentationem virtutis, quæ fieri potest corrupto priori, & succedente aliquo novo.

Probat II. Oviedo; hic contra 4. num. 10. Agens in primo instanti in quo applicatur potens est producere calorem perfectum, seu intensum, quem producit postquam alios minus perfectos producit. Ergo in primo instanti potuit illum producere, & subjectum illo calore intendere sine ulla intensionis successione.

Responderi posset. Retorquendo Argumentum, nam in sententia Oviedi, Intensio fit per additionem gradus ad gradum, cur ergo non statim agens producit octo gradus. Quod si recurrat Oviedo fieri per resistentiam manentis contrarii; ergo posità indefinitè hæc propositio jam non tenet. Quando agens potens est aliquid agere (supple à parte sua) exemplo illud agendum, possentque dicere oppositi, etiam illic post corruptionem unius contrarii, productionem alius contrarii sequi, ita, ut nunquam maneat materia spoliata contrario, donec producatur tota intensio, & quòd ultimò hæc, quæ complet intensionẽ non producatur qualitas, referri id debet, in resistentiam, qua stante, hanc tantùm qualitatem potest producere agens.

Probat III. Recentior Suarez. Agens naturale non corrumpit sibi simile, immò illud conservat. Ergo calor ut octo, non destruet etiam præcedentes gradus, ut quator.

Responderi posset. Antecedens, si includat etiam agens naturale intensivum falsum esse & videtur petere principium. Licèt fortè sit verum de aliquibus agentibus. Sed agentia, sicut in esse, ita & in agere non omnia sibi sunt proportionata; & sicut productio unius præsentiæ, est corruptio alius præsentiæ, quamvis similis, quæ præsentia in sententia arguentis est quiò reale, cur productio sequentis gradus, non exigat corruptionem alius; quæ instantia ostendit ex eo præcisè quia aliquid est simile alteri, non sequi quòd præcedens corrumpi non debeat. Deinde immeritò supponit, hocque ipsum probare debuisset, quod gradus imperfectior sit similis perfectiori.

Probatur IV. Ab Arriaga; vide eundem. *Sed ejus argumento*

Respondetur. Posset imprimis dici illos gradus esse diversæ speciei, & non ex eo perdi gradum imperfectiorem, quia deberent manere in eodem subjecto qualitates diversæ speciei, sed ex aliis principiis; posito autem quòd non sit diversæ speciei, posset aliquis intra eandem speciem admittere majorem & minorem

perfectionem, consequenter per perfectiorem qualitatem, non erit subjectum æquè calidum atque per imperfectiorem.

Probat V. Pontius. Quando intenditur ignis calorem in aqua, non est ulla causa à qua destruatur præcedens calor, quia non est ignis destructivus caloris, absurdum enim videtur quod ignis habeat virtutem destructivam caloris.

Responderi potest. Absurdum esse, ignem habere vim destructivam caloris absolutè, licèt habeat vim destructivam caloris imperfecti, nec id impugnat Pontius, in quo tamen in præsenti est difficultas.

Probatur VI. Communiter. Remissio non fit per destructionem intensi, & productionem remissioris. Ergo nec intensio. Antecedens probatur, quia ponamus aquam calidam, circumdatam vicino frigido, eo casu remittet se calor in aqua. Ergo per te producetur magis remissus calor, cujus producendi nullum principiũ attendi potest, non enim hoc prinpiũ est aqua, quia hæc non habet vim producendi calorem; non vicinum agens, quia supponitur circumdata corpore frigido non Deus, quia ad illum recurrere non est Philosophicum.

Responderi potest, quòd non sit Philosophicum recurrere ad Deum, quando subest alia causa naturalis alicujus effectus, quę hic ostendi nõ potest; & sicut Deo tribuitur conservatio caloris in aqua, sic poterit tribui etiam productio remissionis caloris. Si aliunde non probetur Remissionem, non stare in productione remissionis gradus.

Vt aliquæ ex dictis restituantur Rationes:

Probatur VII. Conclusio argumento negativo. Non sunt multiplicanda entia sine necessitate. Ergo nec dignificanda; nullum autem fundamentum est ponendi gradum perfectiorem in intensione. Confirmatur; quia ille gradus perfectior vel est specie distinctas ab imperfectiori, vel solo numero, vel minus quàm specie, & plus quàm numero; non potest dici quod sit specie distinctus, quia hujus specificæ distinctionis nulla necessitas & signum; Sicut nec ulla necessitas ponendi in igne vim productivam specie distinctorum calorum. Non etiam potest dici quod sint solo numero distincti illi gradus: quia sequeretur quòd imperfectior possit producere totum id, quod perfectior, aliàs non essent solo numero distincti; hoc autem dici non potest, quia in istis principiis tolleretur intensio. Nam quia facere potest perfectior calor id, quod imperfectior, Perfectior exigit imperfectionis corruptionem, Ergo cùm etiam per te imperfectior gradus, sit solo numero distinctus, exiget ne producatur perfectior, utpote totum id potens præstare, quod perfectior, consequenter per te non dabitur intensio, quia non dabitur productio gradus perfectioris; nec apparet, quî ille gradus esset imperfectior, non enim esset imperfectior specie, utpote ejusdem speciei, non imperfectior numero, nam numerica quâ talis distinctio, non importat imperfectionem; nam unum in bis, est æquè perfectum, atque unum in sex. Non etiam dici potest, quod calor perfectus & imperfectus sint distincti plus quam numero, minùs quàm specie; quia posito quod talis detur distinctio, nullum est fundamentum in præsenti, & nulla necessitas adstruendæ hujusmodi distinctionis, hac etiã posita distinctione, non sequetur non posse inter se, illos duos gradus consistere, quæ enim hujus ratio? immò suppletio imperfectionis à perfectiori, videtnr arguere distinctionem specificam, sicut suppletio formæ vegetativæ à forma sensitiva arguit eandem.

Objicitur I. Calor imperfectior est Terminus à Quo, respectu caloris perfectioris, qui & est Terminus ad Quem. Sed in omni mutatione debet terminus à Quo desinere, Ergo & gradus imperfectior.

Respondetur. Calorem imperfectiorem non secundùm entitatem esse terminum à Quo, tam enim hic numero, qui primus ponitur, poterat octavo loco poni, atque octavo loco positus, primo loco; Sed tantum calor imperfectior est terminus à Quo, secundùm quod dicit negationem sequentium graduum, quæ negatio productione illorum graduum auferetur. Addo Terminus à Quo, in quantum importat privationem termini ad Quem, positione termini ad quem tollitur, vel in quantum importat terminum à Quo localem, formaliter acceptum, sed non est necesse simpliciter auferri terminum à Quo, aliàs discessus Româ, deposceret destructionem Romæ, quamvis propter motum localem, necesse sit illam deseri, qui motus localis, quâ non exercetur in alteratione intensiva, non est necesse in illa tolli terminum à Quo. Et ratio est, quianisi desirantur in motu locali terminus à quo, non erit motus, sed consistentia in eodem loco; quamvis autem non destruatur prior gradus, & addatur illi alius similis, non sequetur eodem modo esse intensum calorem, habebit enim plus ex illo, quàm ante.

Objicitur II. Eadem anima potest supplere & gradum sensitivi, & gradum vegetantis, nec est necesse multiplicari animas ad has operationes. Ergo & intensio stabit in uno perfectiore gradu.

Respondetur. Quia ex una parte, cùm constet, defacto dari animam rationalem, benè possumus inferre, ad evitandas multiplicationes entium, unam illam esse; eamque hoc præstare quod aliæ. Cùm autem non constet dari

dari de facto istum calorem perfectiorem unum, non erit multiplicare entia sine necessitate, ponere plures illos gradus. Non nego tamen, quod possibilis sit calor perfectus, continens in se eminenter plures gradus.

Objicitur III. Sonus & vox intenduntur per productionem novæ partis destructa priori. Ergo & qualitas.

Respondet Pontius. Illa priora entia sunt successiva quorum partes non debent simul existere, qualitas autem intensa, est quid permanens, & propterea non debet ad productionem unius, altera destrui. Deinde in sono duo sunt, intensio & extensio. Extensio prout ab organo percipitur, exigit productionem novæ partis destructa priori, quia quando dico: Pater. Cùm sonat *ter*, non sonat *Pa*; intensio tamen debita syllabæ *ter* nullo modo, quantùm ex vi intensionis, exigit destructionem syllabæ *Pa*, quia cum syllaba *ter* sonat, semper æquè non est Ly *Pa*, & tamen non semper est eadem intensio. Ergo intensio quâ talis, non est ex destructione antecedentis syllabæ, consequenter intensio, aliundè petenda erit.

Instat A pari pro eadem sententia Maurus, quæst. 27. Quando arcus intenditur, non remanet eadem curvitas quæ erat ante, sed mutatur in aliam curvitatem majorem, & è converso cum arcûs remittitur curvitas, major mutatur in minorem. Ergo etiam cum per actionem intensivam, subjectum fit magis calidum, non remanet idem calor, qui fuit ante.

Respondetur. Quòd nullæ partes arcûs, retineant eandem curvitatem in intenso arcu, quæ erant in remisso, & tamen curvato, ægrè probaretur. Quidquid, sit de hoc, cum tamen in dubiè omissa, veteri curvitate, aliquæ partes, novam acquirant, quoad has partes disparitas dari potest, quia scilicet cùm illæ partes, novam acquirentes curvitatem, acquirant eam non sine motu locali, & si retineretur & pristinum ubi, & novum, ratione novæ curvitatis, deberet res bilocari. Ideo in nova curvitate, amitti debet curvitas pristina; quia autem in intensione, quantumvis fieret sine novæ qualitatis, destructa priore acquisitione, non sequeretur rem bilocari, nec quidquam aliud, ideo adhuc non significando entia sine necessitate, poterit salvari intensio, sine productione novæ qualitatis perfectioris.

Punctum Difficultatis 3.

An Intensio fiat per radicationem ejusdem qualitatis.

Est sententia Thomistarum, docentium, quòd Intensio fiat per majorem radicationem, ejusdem qualitatis. Quæ doctrina duplicem potissimum habet explicationem. Primò quod intensio fiat per productionem novæ existentiæ ejusdem qualitatis. Secundò quod fiat per unionem majorem ejusdem qualitatis.

Dicendum est I. *Intensionem fieri per productionem novæ existentiæ ejusdem qualitatis.*

Probatur I. Quia existentia non distinguitur à re ut dictum alibi. Ergo non potest prduci nova existentia ejusdem qualitatis, cum supponitur illa qualitas non produci.

Probatur II. Etiam posito quòd existentia caloris sit distincta à calore, sequitur intensionem non fieri per productionem novæ existentiæ caloris. Sequela probatur: Existentia caloris est distincta realiter à calore. Ergo & existentia nova caloris. Quomodo ergo cùm intensio debeat esse à majori calore, poterit illa haberi ab existentia nova caloris, quæ est distincta realiter; & sicut magis album non redditur aliquid, quia redditur magis sapidum, eò quod sapor & albedo sint distincta realiter, sic etiam cùm existentia sit distincta à magis calido, non poterit existentiâ, reddere magis calidum.

Respondebis. Per nos subjectum redditur magis album, quantumvis ab illo albedo sit distincta realiter. Ergo etiam quamvis existentia sit distincta realiter, poterit adhuc reddere magis calidum.

Contra. Quia albedo à se non est distincta realiter, in seque ipsa importat albedinem, hinc si uniatur subjecto, denominabit illud magis album, tu autem in magis calido, non ostendis quid sit plus caloris, non in ipsa existentia, quia hæc distinguitur realiter à calore; non in ipso calore, quia eundem dicis esse qui fuit antè.

Probatur III. Quia illa existentiâ perperfectior, non habetur unde sumatur; nam existentia stat in non esse nihil, & esse actu extra causas; in quo non videtur quî possit haberi perfectio major, cùm semper nonnisi verificetur hæc propositio, vi existentiæ non est nihil.

Dicendum est II. *Intensionem non fieri per ejusdem formæ indivisibilis majorem unionem.*

Probatur I. Vel illa perfectior unio, unit aliquem calorem cum subjecto, quem non uniebat imperfectior, vel non unit, si unit, Ergo illa qualitas non est indivisibilis, quia pars illius qualitatis aliqua unitur per perfectiorem, aliqua per imperfectiorem unionem. Quodsi illa perfectior unio, non unit quidquam, quod non unierit imperfectior. Contra erit, quia non poterit salvari intensio, quia entitas unionis, non est intensio. Ergo perfectior intensio, non est perfectior Entitas unionis. Antecedens probatur, quia intensio tenet se à parte qualitatis. Unde quod magis calefacit, est magis calidum: & tamen ipsa unio caloris, non

est

est calor ; cumque unio sit ratio formalis ut Quo. Ergo ostendere debes alium terminum, ut Quod, intensionis, hoc autem non aliud erit, nisi ipsa qualitas.

Probatur II. Non implicat contradictionem quod ponatur albedo non unita subjecto, & tamen sit intensa. Ergo intensio non consistit in majori unione, vel productio : ne perfectioris unionis in subjecto. Et certè item intensio caloris in subjecto, quod est ignis, vel est ex majori illius unione cum igne, vel ex aliquo alio principio. Si ex majori unione cum igne. Ergo calor ignis separatus ab igne, desineret esse intensus, nam desineret esse unitus subjecto, quod videtur falsum; si autem sublata unione cum subjecto, adhuc manet ille calor intensus, Ergo intensio formaliter, non consistet in unione cum subjecto, nec apparet, quî ipsa exigentia illius unionis, pandet intensionem.

Probatur III. Si intensio fieret per majorem unionem cum subjecto, vel id fieret per unionem distinctam à re intensa, vel per indistinctam, si per distinctam. Ergo cum ipsa unio possit esse magis vel minus intensa. Sicut & intensio, potest esse major & minor deberet esse magis illa unio intensa per aliam unionem ; absurdum autem est dari unionem Unionis, utpote fundantem progressum in infinitum. Si autem fieri potest hæc major intensio per unionem indistinctam etiam à subjecto, tunc illud subjectum unionis, seu illa qualitas & esset intensa, ut supponitur & non esset intensa, quia eadem est entitativè intensa & non intensa. Ergo si cum non erat intensa, etiam intensa, erit non intensa; erit enim eadem.

Objicitur I. Auctoritas Aristotelis & Sancti Thomæ. Aristotelis quidem 8. Physicorum textu, 84. *ex calido inquit fit magis calidum nullo facto in materia calido* S. Thomas verò 1. 2dæ, quæstione 52. articulo 2. docet augmentum habituum & aliarum formarum, non fieri per additionem formæ ad formam, sed per hoc quòd subjectum magis participet unam & eandem formam.

Respondetur. Aristoteles hoc vult, quod scilicet in intensione calor non debeat recipi in nova parte materiæ, sed in eadem. S. Thomas hoc tantùm vult, quòd unus calor, non informet alium calorem, sed eandem partem subjecti, unde etiam explicando intensionem, recurrit ad subjectum magis participans.

Objicitur II. Pars qualitatis, addita parti qualitatis, vel est eadem specie cum antecedente, vel diversa. Si eadem, Ergo per talem additionem intendi non potest subjectum, quia accidentia solo numero diversa, non possunt informare idem subjectum, quodsi sunt diversa specie, non possunt uniri & facere Ens unum per se, cum tamen intensio, importet Ens, unum per se.

Respondetur. In eodem subjecto quædam quidem accidentia solo numero distincta posse dari, quædam non. Quod possint quædam dari probant instantiæ, de visionibus, speciebus, & cætera similia, quæ objectorum solo numero distinctorum, & à principiis iisdem. Sunt solo numero distincta, & tamen dantur. Quod autem quædam accidentia, solo numero distincta, non possint dari in eodem subjecto, probat instantia ducta ex quantitate & aliis. Quodsi regula inquiratur; quænam accidentia solo numero distincta possint dari in eodem subjecto, & quæ non, à posteriori colligendum. Si enim additio alius non plus facere possit, quam positio unius, talia secum naturaliter in eodem subjecto non stant, quia alterutrum superfluit: & quia tam benè extendit una Quantitas, quàm alia, tam benè principiat unus intellectus intellectiones quàm alius, ideo hæc secum stare non possunt in eodem subjecto. Quia verò alia accidentia sunt talia, ut unum, non æquè benè aliquid præstet, ac cum alio; fit ut illa secum stare possint, non enim jam superfluet aliud.

Instabis. Accidentia individuantur à subjecto. Ergo plura accidentia solo numero distincta non possunt recipi in eodem subjecto.

Respondetur. Negatum esse antecedens in Metaphysica.

Objicitur III. Multa sunt quæ intenduntur, & tamen non habent partes, nam etiam res spirituales intendi possunt. Ergo intensio universaliter non consistit in additione partis ad partem.

Respondetur. Spiritualem entitatem non habere partes molem importantes, divisibiles, habere intensivas, seu Graduales. Denique dicent alii antecedens esse verum de substantiis spiritualibus, non de accidentibus.

Objicitur. IV. Paritas. Ratefactio fit sine additione partis ad partem. Velocitas item, quæ admittit intensionem, non perficitur additione partis ad partem. Ergo nec intensio.

Respondetur. Etiam rarefactionis intensio fit per additionem partis qualitatis rarefactivæ, ad partem qualitatis rarefactivæ, licèt per nos non fiat additione partis corpusculorum, ad corpus. Quod attinet ad velocitatẽ, Respondet recentior Suarez, etiam intensionem motûs seu velocitatem, fieri per additionem plurium partium motûs, in tempore, æquali illi, quo motus tardior perficiatur.

Objicitur V. Tota ratio partium sumitur à quantitate. Ergo Intensio non debet sumi ab additione partis ad partem, cum non sumatur à quantitate.

Respondetur. Ratio partium extensarum in ordine ad se sumitur à quantitate, non

ratio

ratio partium simpliciter. Unde partes entitativæ in materia præsupponuntur à quantitate, consequenter etiam poterunt convenire & ipsi Qualitati.

DIFFICULTAS II.

Quid per nos Intensio.

DICENDUM est. *Alterationem Intensivam, fieri per additionem unius gradus ad alium.* Quidquid sit de intensione actuum Vitalium, de quo infra. Est conclusio utriusque Suarez, Vasquez, Hurtadi, Pontii.

PROBATUR I. Quia datur intensio, & non potest commodius per aliud explicari ut vidimus in impugnatione sententiarum. Ergo ita fit.

PROBATUR II. Ab Oviedo eo Recentiori Suarez. Calidum fit à calore. Ergo & magis calidum à majori calore, sed calidum non fit sine productione entitatis caloris. Ergo & magis calidum non fit sine productione majoris entitatis; Ergo intensio fit per additionem majoris caloris entitatis.

PROBATUR III. Quando fit intensio vel crescit & augetur qualitas v. g. caloris, vel non crescit, nec augetur. Si crescit nec augetur. Ergo fit intensio per additionem partis ad partem, gradus ad gradum; nihil enim plus hac phrasi significatur, quidquid sit quales sint isti gradus. Si autem non crescit & non augetur. Ergo nec illic est ullo modo intensio. Et certè ponamus addi gradum qualitatis ad qualitatem, & non fieri ullam majorem unionem, majorem radicationem, &c. quæro, vel erit illud magis calidum, vel non erit? Si non erit. Ergo duo non facient plus quàm unum, & unus calor qui facit calidum si multiplicetur, non reddet magis calidum, comparativusque gradus non verificabitur, pluralitate ejusdem positivi. Si autem reddetur magis calidum, Ergo reddetur intensius calidum, hæc enim verbis tantum differunt.

NEQUE valet si dicas. Quòd reddetur tunc magis calidum extensivè, non intensivè, quomodo enim, si de verbis non disceptetur, non reddetur magis calidum intensivè, si calor recipitur in eodem parte subjecti.

OBJICIT I. Complutensis Thomista apud Oviedo. Non sunt multiplicanda entia sine necessitate, nulla autem est necessitas intensionis facienda, per additionem gradus ad gradum, potest enim idem calor, sine novæ partis additione, idem præstare, quia eadem indivisibilis entitas animæ, potest diversis subjectis, diversos tribuere effectus formales. Oculo enim dat potentiam videndi, auriculæ audiendi, &c. Eadem idem indivisibilis quantitas, magis explicat subjectum rarefactum, quàm condensatum. Eadem species impressa, ab objecto sensibili promanans, non reddit aërem in formatum intentionaliter, sed tantum entitativè, oculum autem reddit in formatum & entitativè & intentionaliter. Gratia item habitualis in puro homine posita, constituit illum filium adoptivum, non constituit Christo. Ex quibus sequitur eandem formam posse esse unitam subjecto totam, & non totaliter, nec explicare omnes effectus quos potest, consequenter reperiri poterit calor in subjecto, pauciores in illo effectus explicans, & illud remissè calidum constituens, & per majorem sui explicationem, constituens postea illud subjectum magis calidum.

RESPONDETUR. Negando minorem primam, paritas non tenet. Ratio, quia quod non tribuat anima manui v. gr. potentiam videndi, id referri debet in solam incapacitatem organi, non est autem ostendibilis incapacitas, quæ faciat, ne subjecto, præsertim contraria qualitate non in formato, tribuat totam intensionem unitus calor, quam potest. Immò exinde formatur in oppositos argumentum.

Quamvis, nescio qua ratione, explicet sese anima in manu, non potest illam reddere videntem. Ergo nec major explicatio ejusdem caloris, potest reddere subjectum magis calidum. Quod etiam dici debet ad instantiam de speciebus. Illi paritati de quantitate negatur antecedens. Nam non ad quantitatem spectat rarefacere. Paritas de Gratia ostendit aliquid sequi contra principia arguentis. Ex eo calor, dat subjecto denominationem magis calidi, quia magis se in illo explicat, & non dat ab initio, denominationem magis calidi, quia non ita se in illo explicat. Ergo etiam & gratia in Christo, non fuit ita explicata, ut in creatura; cumque hæc major explicatio fundet intensionem, sequitur in Christo non fuisse ita intensam gratiam, ac in infante in quo est magis explicata, dans scilicet illi denominationem filii. Quodsi dicas gratiam in Christo fuisse maximè explicatam. Ergo cum ex majori explicatione sequantur denominationes ulteriores, ex ut hujus principii Christus Filius adoptivus erit. Quodsi dixeris, ex subjecti incapacitate non posse Christum denominari Filium adoptivum, Ergo jam deseris principium illud de majori explicatione. Ergo paritas non tenet, nam non denominatur Christus Filius adoptivus, quia est subjectum incapax. Ergo cum subjectum calidum; capax sit ut denominetur magis calidum, cur ita non denominabitur.

OBJICIT II. Bannez. Essentia qualitatis consistit in indivisibili. Ergo qualitas non potest habere partes, quæ illi per intensionem addantur.

RESPONDETUR. Essentia materiæ consistit in indivisibili, itemque quantitatis & tamen materia

materia habet partes entitativas, quantitas, extensas, bicubitum item consistit in indivisibili, quia sive illi addas sive demas non erit bicubitum, & tamen bicubitum habet in se plures palmos. Directè autem dicitur essentiam qualitatis & aliorum, quoad Metaphysica prædicata, stare in indivisibili; compati tamen potest illa indivisibilitas divisibilitatem Physicam.

Objicitur III. Purus actus non habet quidquam potentiæ. Qualitas est purus actus. Ergo non habet quidquam compositionis, consequenter nec additionis partis ad partem.

Respondetur. Phrasim in hoc argumento non esse exactam. Ly enim actus purus supponit pro Deo, vera ergo erit propositio de actu puro Increato, non creato; dicique potest, actum creatum non habere quidquam potentiæ, hoc est, materiæ, prout illi appropriatur Ratio potentiæ & subjecti: nam forma quâ talis non dicit materiam, falsum tamen est, quòd non dicat quidquam potentiæ, in ordine ad aliquod creatum constituendum, consequenter dabitur adhuc locus ad constituendum intensum per additionem partis ad partem.

Agendum hic esset de mente Sancti Thomæ, de ea exacte Hurtadus sectione 5. Inter locos adduci solet ille, quo docet, formam separatam à subjecto, non posse intendi, sed hanc auctoritatem rectè explicat Cajetanus, quòd scilicet si daretur forma, quæ non esset in subjecto, nec ordinem diceret ad illud, talis forma intendi non posset, siquidem intensio exigit fieri in eadem parte subjecti. Pro nobis est S. Thomas 2da 2dæ quæst. 24. Art. 4. ubi docet, eos propriam vocem ignorare, qui dicunt habitum charitatis per radicationem intendi in subjecto, quin ipsa charitas in subjecto augeatur.

DIFFICULTAS III.

De Gradibus Intensionis.

ID quod præcipuè in hac materia quæritur, est; An gradus intensionis sint homogenei, hoc est ejusdem rationis, soloque præcisè numero distincti; an verò heterogenei, seu diversæ rationis, & plusquàm numero distincti.

Punctum Difficultatis 1.

An gradus Intensionis sint homogenei?

DOcet esse gradus heterogeneos Suarez. Hurtadus. Lugo de Incarnatione Disputatione 5. Sect. 7. n. 44. Negat Vasquez. Arriaga. Recentior Suarez.

Dicendum est. *Gradus intensionis esse homogeneos*; Missis aliorum probationibus, quas confutatas videbis apud Recentiores.

Probatur Conclusio. Ex una parte non implicat contradictionem intensio, quæ fiat nisi per additionem homogeneam, sicut etiam non implicat alia quæ fiat per additionem heterogeneam. Ex altera parte, nulla est necessitas, & nullum fundamentum heterogeneæ pluralitatis. Ergo sicut non sunt multiplicanda Entia sine necessitate, ita nec hetereogenanda.

Probatur 2. Ponamus unum gradum intensionis; hic cum sit Materialis, continet inse plures partes & proportionales, & aliquotas, quæro, an illæ partes unius gradus sint homogeneæ? an heterogeneæ? si homogeneæ? Ergo & reliqui gradus poterũt esse homogenei, nõ enim major ratio unius, quàm alius. Si heterogeneę, quæro, an omnes sint heterogeneæ? an aliquæ? Si aliquę tantùm, Ergo dabuntur aliæ homogeneæ, cur ergo non & gradus, quod si omnes partes illius unius gradus, sunt heterogeneæ, quæro an partes illæ sint divisibiles? an indivisibiles? si indivisibiles, redeunt argumenta facta in Materia de Quantitate contra Zenonistas. Si autem sunt divisibiles. Ergo in illa heterogeneitate, sunt similes adeoque homogeneæ, Ergo & gradus homogenei esse possunt.

Probatur III. Communiter à pari. Quæcunque ratio probat partes quantitatis esse ejusdem rationis, & posse nihilominus facere extensionem, eadem probabit, esse posse partes ejusdem rationis, & facere intensionem.

Respondebis. Quantitatem, cùm sequatur Materiam, quæ ipsa habet partes homogeneas, debere habere itidem partes homogeneas, ita passio sequatur naturam subjecti.

Contra. Quia saltem intensio Materialis sequitur Materiam, cur ergo saltem illa non habebit partes ejusdem rationis? reditque argumentum. Potest sequi extensio naturam materiæ, partes homogeneas habentis, & tamen nonnisi partibus homogeneis. Ergo & intensio.

Objicitur I. Qualitas magis perficitur intensione quàm extensione, quæ perfectior salvari non potest, si sint gradus homogenei, nam iidem gradus qui sunt in extensione, si ponantur in eadem parte subjecti, perficient intensionem.

Respondetur. Argumentum multum probare, probat enim etiam gradibus heterogeneis non posse perfici intensionem, quia gradus v. g. Quintus posset poni in prima extensionis parte aliquota. Directè autem dici potest quòd Qualitas magis perficiatur, intensione quàm extensione; sed hoc non obstante, poterit adhuc illud esse Intensio, quod aliàs foret nonnisi Extensio, casu quo in eadem parte subjecti, eadem Qualitas ponatur, nec oppositum probat Argumentum.

Instat Hurtadus. Perfectio extensiva, est valde materialis, & per accidens; hinc hoc complexum Deus & creatum est perfectius extensi-

tensivè ipso Deo, quamvis intensivè nihil possit esse Deo perfectius.

Respondetur. Concedo interim totum, nego autem inde sequi, quod qualitas non sit intendenda, si id, quod extensivè in pluribus erat positum, in eadem omnino parte subjecti ponatur; quæ intensio non competet Deo addita creatura, quomodo enim reciperetur in eadem parte subjecti, Deus & creatura, quomodo ordinaretur ad eandem rationem, &c.

Objicitur 2. Si intentio efficeretur sola additione graduum homogeneorum, non esset ratio, cur potius primus producatur, quàm secundus. Item cur in remissione hic potius expellatur, quàm alius; & tamen certum est, cum gradu caloris octavo, non posse stare naturaliter vel unum gradum frigoris.

Respondetur. Unumquodq; agens calidum ut octo, habet plures numero inde sua virtute gradus heterogeneos, quos producere potest; unde ergo provenit, quòd hunc potius gradum heterogeneum producat; si id referes in ordinem à Deo præstitutum, referemus & nos. Quod attinet ad remissionem cur hic potius vel ille gradus expellatur, referri etiam debet in determinationem divinam; quod non est novum, cum desunt alicujus indifferentiæ determinativa creata, quodque unus gradus frigoris non sit compossibilis cum gradu octavo, non oritur ex speciali aliqua conditione gradus octavi, sed quia subjectum est incapax, vel quia octo gradus caloris, extemplo debellant unum gradum frigoris. Et sicut referre tu id posses in excellentiam gradus octavi, ita & nos referre possemus in excellentiam omnium simul positorum.

Instabis 1. Non est major virtus requisita in subjecto informato octo gradibus caloris, ad recipiendum unum gradum frigoris, quàm sit in eodem subjecto informato octo gradibus caloris, ad recipiendum octo v.g. gradus lucis: imò plus videtur esse recipere octo gradus lucis; quàm recipere unum frigoris, sed potest v.g. aër calidus ut octo, recipere octo gradus lucis. Ergo poterit recipere & unum frigoris.

Respondetur. Rigorosè & presse loquendo, nec secundùm phrasim communem, non ex incapacitate subjecti oritur, quòd cum octo gradibus caloris non possit stare unus gradus frigoris, si enim ex incapacitate subjecti id oriretur, etiam divinitus id non fieret, quia capacitas subjecti, est ipsa entitas subjecti: si ergo entitate sua repugnat subjectum recipere illos gradus, illam entitatem capacem non potest reddere etiam Deus. Sicut quia entitate sua Rationale repugnat Irrationali, ne divinitus quidem Rationale fieri potest Irrationale. Ordinariè tamen dicitur id proficisci ex incapacitate subjecti latiori modo; quia scil. cùm agens nullum sit, quod subjecto calido ut octo, manenti calido ut octo, inducere possit unum gradum frigoris, fit, ut dicamus incapax esse subjectum: quia capacitas proxima respicit naturale agens. Quod autem non detur tale Agens inductivum, rejici id debet in naturam ipsorum accidentium, & contrarietatē à posteriori cognitam, secundùm quam, ignem qui est calidus ut octo, non dicimus unquam frigere. Quia autem calor non habet talem contrarietatem cum luce, stare cum illius, non tantùm uno, sed etiam octo gradibus potest.

Instabis 2. ex Oviedo. Ponamus quòd subjectum habeat gradus quatuor caloris, & quatuor frigiditatis, accedat aliud agens, quod inducat unum gradum caloris, eo casu non est ratio, cur potius cedat aliquis gradus caloris, quàm frigoris, idq; ideo, quia gradus caloris adveniens non opponitur cum gradibus frigoris, imò stare cum illis posset, si non inveniret subjectum octo gradibus informatum. Ergo opponitur cum tota nonnisi illa collectione. Ergo non erit ratio, cur potius cedat unus gradus frigoris quàm caloris.

Respondetur. Attendo ad incompossibilitatem una cum octo gradibus præexistentibus unius insuper gradûs, ex vi hujus tituli, non magis calor depoſcet expulsionem unius gradus caloris, quàm expulsionem unius gradus frigoris; idem enim titulus, nempe octo gradus, utrobiq; reperiuntur; nihilominus unus gradus caloris, respectu subjecti quatuor gradibus caloris, & quatuor gradibus frigoris informati, alio titulo determinat sibi potius expulsionem frigoris, nempe ratione oppositionis contrariæ, secundùm quam pugnant inter se; contrariæ inquam, & non tantum dissimilis, quia aliàs accessus caloris, deberet depoſcere expulsionem coloris, cui etiam dissimilis est: & cùm gradus præexistentes frigoris non potuerint resistere ut non produceretur ille gradus, nec etiam se poterunt conservare, & defendere omnes, in circumstantia præcipuè aliorum etiam præexistentium graduum caloris.

Instat 3. Maurus quæst. 28. Operationes naturæ sunt ordinatæ per se, & non solum per accidens, sed in alteratione prius inducitur unus gradus, deinde alius. Ergo certus gradus ex sua natura intrinseca postulat introduci post alium. Ergo tales gradus habent aliquam heterogeneitatem ordinis.

Respondetur. Concedo, quòd operationes naturæ, sint ordinatæ per se; ad salvandam tamen hanc ordinationem, non est necesse ponere in ipsis gradibus heterogeneitatem; certè enim quando generatur aqua, aër, ignis, terra, est illic operatio naturæ per se ordinatæ, nec prius generatur multum aquæ, antequam generetur minus aquæ, & tamen ad hoc salvandum, non est necesse ponere partes illas substantiales elementorum heterogeneas, ita nec in præsenti

erit necesse illas ponere; salvaque homogeneitate, erit illa operatio naturæ per se ordinata, quia scil. non potest fieri priùs major intensio, postea minor, licèt per se, non sit ordinata illa operatio hoc sensu, quòd sit ordo per se, inter ipsos gradus adlativos Intensionis.

Objicitur 3. Si gradus sunt homogenei, sequitur non intendi tantùm aliquid, quin possit intendi magis: quia quando aliquid crescit per extensionem, non ita crescit, quin magis & magis semper possit crescere; idque ideo: quia quantitatis partes sunt homogeneæ. Ergo etiam non ita aliquid intenderetur, quin magis & magis intendi possit cùm etiam intensionis partes sint homogeneæ.

Respondetur. Quærendo, cur si gradus sint heterogenei non sint ulterius multiplicabiles, adeoque magis intendentes, si id referatur in incapacitatem subjecti, vel defectum agentis productivi; idem & nos dicemus.

Instabis. Transferat Deus homogeneum calorem ignis A, in ignem B, additio illa, vel faciet magis calidum, vel non, si non faciet. Ergo nec prior additio graduum homogeneorum fecit magis calidum, si faciet. Ergo per nos non est ratio, cur magis & magis intendi non possit calor.

Respondetur. Retorquendo argumentum, in casu quo heterogeneus calor unius ignis transferatur in alium; directè dici potest, in intensionibus talium qualitatum haberi terminum supremum, ipsos octo gradus, hinc quidquid ultra poneretur magis intensum? non faceret.

Objicitur 4. Si ad rationem intensionis sufficiunt gradus homogenei, sequitur quod si divinitus duæ quantitates in eadem parte subjecti reciperentur, redderent subjectum intensius quantum, & tamen hoc falsum est.

Respondetur. Disparitatem esse; quia ad intensionem non solum id requiritur, ut aliquid sit in eadem parte subjecti, sed etiam ut sit natura sua de genere qualitatis; quod ipsum non sufficit, quia multæ dantur qualitates quæ essent distinctæ ab anima, censent omnes quod non essent intensibiles, sed sequerentur conditionem animæ, quæ non intenditur, & licèt quidem perfectiones aliquæ dentur, quæ quamvis consequantur suas essentias, nihilominus intenduntur, id nihilominus verum est de passionibus, quæ ad diversas formas disponere possunt; sic humiditas, frigiditas, aqua, sunt passiones, intensibiles tamen, quia ad diversas formas disponere possunt, jam autem quantitas nec est de genere qualitatis, & quamvis foret non ostenditur, quòd secum traheret prædicatum: Intensivæ ideo quantitas multiplicatò posita, in eadem parte subjecti non intenderet illud.

Noto ex Arriaga & recentiori Suarez. Casu quo octo partes quantitatis penetrarentur, & in singulis partibus quantitatis esset unus gradus caloris, adhuc non intenderetur calor ut octo, quia ille gradus esset in diversis partibus subjecti, quantumvis penetratis, & sic v. g. albedo partium corporis Christi, est penetrata, neque tamen Christus in Eucharistia & magis albus, quàm in cœlo, quia illi gradus sunt in diversis partibus subjecti, quantumvis penetratis.

Instabis. Tam perfectè quantitas unius digiti est quantitas, quàm quantitas unius palmi, idq; ideo quia quantitas partibus homogeneis constat. Ergo etiam tam perfectus erit unus gradus qualitatis quàm octo, quia eis convenit homogeneitas partium.

Respondetur. Cùm quantitas non sit qualitas, & recipi etiam non possit in eadem parte subjecti, non faciet intensionem. Secus unus gradus qualitatis, qui gradibus octo est æquails quoad prædicata essentialia, non autem numerica & individualia.

Objicitur 5. Si intensionis gradus sunt homogenei, sequitur quòd si in Intellectum alicujus plures cognitiones aliorum transferrentur, intensiùs ille cognosceret objectum; nihil enim deesset ad intensionem: nam cognitio ex sua parte admittit intensionem, ex altera parte per nos intensio, multitudine homogenea stat.

Respondetur. Eo casu non futuram cognitionem illam intensiorem, quia ad hoc ut fiat intensio per additionem gradûs ad gradum, est necesse ut subjectum possit participare rationem, sibi ab illis formis tribuendam; & sic si non posset calor calidum facere, non intenderetur per illum calorem calidum, cùm ergo cognitio ab uno principio producta, non possit aliud principium reddere intelligens, fit ut multiplicatio illarum cognitionum, non reddat animam, in qua illæ cognitiones recipiuntur magis intelligentem. Quodq; in aliis intensionibus est unitas subjecti, quod intenditur, hoc in actu vitali est unitas ipsius actus. Quia ergo non intra unitatem ipsius actus, sed cum illorum plurificatione fit illa multiplicatio, non fundabit actum intensiorem.

Punctum Difficultatis 2.

Solvitur principale fundamentum.

Objicit Suarez. Si gradus intensionis omnes sunt homogenei, sequitur quod agens, potens producere octo gradus in diversis partibus, possit eosdem in eodem subjecto producere; quod si verum sit, sequitur agens ut quatuor, quod potest in diversis partibus subjecti, producere calorem ut tria, fore etiam potens producere in eodem subjecto. Ergo poterit producere majorem intensionem quam habet. Eadem difficultas sic aliter proponitur calidum ut quatuor,

tuor potest producere unum gradum caloris in subjecto frigido. Ergo etiam poterit producere unum gradum caloris in subjecto calido ut quatuor, est enim ejusdem rationis cum gradu caloris uno, producendo in frigido. Ergo si potest illum producere in subjecto frigido, poterit etiam producere in subjecto, calido ut quatuor.

Advertit Oviedo circa hæc præsentem difficultatem versari, cur agens non producat in prima parte subjecti totam qualitatem, quam potest in tota sphæra producere? cur saltem non producit talem intensionem? cur nullum gradum in passo sibi simili producere possit? cur in passo sibi dissimili quoad gradum unum, illum saltem gradum producere non possit? &c.

Respondet Oviedo 1. & supponit agens habere sphæram divisibilem & terminum definitum ut probat experientia, supponit itē quòd agentia habeant determinatam virtutem agendi, cum & ipsum esse illorum sit finitum & determinatum. Quo supposito rationem dat, cur in prima parte non producat agens omnes gradus, quos alias in sphæra activitatis producere potest: quia si omnes produceret, nihil ulterius in sphæra posset producere, neq; haberet sphæram divisibilem, quod autem non producat talem intensionem, qualem in se habet, aut majorem rationem reddit, quia habet sphæram finitam & limitatam, quam non haberet, si produceret effectum æquè intensum, quia si calor ut octo, existens in parte A: produceret calorem ut octo, calor ut octo productus in B. parte produceret alium calorem ut octo in parte C, & sic nunquam terminaretur activitatis sphæra: dicit ulterius quod agens in sua virtute contineat certos & determinatos gradus qualitatis, quos semel potest producere, & ex altera parte habens sphæram divisibilem, sic gradus quos producere potest dispensare debet, ut in omnibus partibus illius, aliquem gradum caloris producat. Cujus ulterior ratio à priori est. Quia omnes gradus quos potest producere insumpsit in determinata sphæra. Quare autem nullum gradum in passo sibi simili producere potest, & in passo sibi dissimili, quoad unum gradum, non possit nihilominus illum gradum producere, rationem dat, quia scil. agens est potius solicitum de conservandis illis gradibus, quàm de producendo novo, neq; illos potest conservare, & alium producere, quia eadē virtus requiritur ad conservandum, & ad producendum. *Hæc Responsio*

Non satisfacit 1. Quia ut videre est apud ipsum hic puncto 1. n. 19. non debet rejici solutio hujus difficultatis in naturam agentium, quod ipsum tamen facit Oviedo. Quia si quæram cur divisibilem habeat agendi sphæram, nulla alia ratio reddi potest nisi rejiciendo in naturam agentium. Rursùs si quæram, cur agens in sua virtute nonnisi certos gradus contineat, quos simul potest producere, etiamsi in remotioribus possit adhuc aliquid, referri non potest nisi in naturam agentium, si quæram, cur obligatum sit agens ita dispensare actionem, redditur ratio natura agentium. Si quæram, cur agentia potiùs sint solicita de conservandis ab alio agente productis gradibus, quàm de aliquo à se producendo, id etiam nonnisi in naturam agentium referri potest.

Non satisfacit 2. Quia immeritò assumit quòd si calor ut octo in parte vicina produceret calorem ut octo, quod inquam non haberet sphæram finitam & limitatam. Quod ipsum probatur. Possibile est agens quod haberet certam & determinatam sphæram, quamvis in singulis partibus æquè intensam producat qualitatem, quo casu adhuc limitatū esset illud agens. Sic v. g. Angelus habet limitatam suæ locabilitatis sphæram, quam se toto implet, & æquè est in prima parte loci, ac in secunda, & in omni ejus parte æquè agere potest. Neq; tamen ultra sphęram locabilitatis, locare se potest, aut extra illam agere, habetque adhuc & locabilitatis & activitatis sphæram finitam. Ergo ex præciso titulo æqualitatis agendi, in tota sphæra, non debet inferri infinitas agendi, quod ipsum in hoc resolvitur. Quia aliud est æquè agere posse in tota sphæra, & aliud est extensio sphæræ. Poterit ergo quoad sphæram esse determinatum agens, quamvis in tota sphæra, æquè agere possit; sed istis etiam positis, divisibilitas sphæræ agendi salvari posset ex certa parte, in quam agitur divisibili.

Non satisfacit 3. In quantum docet solicitum esse agens potius de conservando, quàm de producendo novo gradu. Ratio, quia fieri potest ut ab alio principio conservetur illa qualitas eoq; naturali, cur ergo tunc solicitudinem illam de conservando nō deponet, & non transfert illam ad producendum, & cur tam multum rationis, ut ille in simili inquit, tribuendum sit agentibus, quæ ita respiciant ad conservationem, & nolint se movere ad productionem. Danda itē ratio, cur agentia potius sint solicita, de conservandis quàm de producendis gradib⁹.

Respondetur 2. communiter. Quia scilicet finis agentis est, assimilare sibi passum, quo fine cessante, cessat actio; hinc non aget in sibi simile, non defectu virtutis, sed defectu finis intenti ab agente. *Hæc Responsio*

Non satisfacit 1. Quia ex eo quòd agens intendat assimilare sibi passum, nō respondetur ad prætactas difficultates. Nam in primis ex eo, quòd agens intendat assimilare sibi passū, sequitur debere illud assimilare cum potest, sed eo casu quo calidum ut quinq;, produxit in prima parte nonnisi tres gradus caloris, potest assimilare sibi possum, producendo eos gradus residuos duos, quos in remotioribus partibus produxit. Ergo eos producere poterit. Deinde prædicta responsio probat, quòd in remotio-

ribus partibus nihil deberet producere, sed totum se conferre, nonnisi ad primam partem.

Non satisfacit 2. Calidum ut quinq;, producens plures gradus quàm quinq;, in remotioribꝰ partibus subjecti, nõ censetur agere contra finem agentis, qui est assimilare sibi passum; quod passum, illius est tota sphæra. Ergo etiam non censebitur agere contra finem agentis, cujus est assimilare sibi passum, si producat in parte passi totum id, quod producit in passo antonomasticè, hoc est in tota sphæra activitatis.

Non satisfacit 3. Quia posito calido ut quatuor, sequitur ab alio calido ut quatuor, debere produci alios quatuor gradus caloris, quod ipsum probatur. Tunc debet producere calidũ ut quatuor, alios gradus ut quatuor, quando potest obtinere finem à natura intentum, qui est assimilare sibi passum. Sed tunc poterit adhuc assimilare sibi passum, quia illi priores gradus non sunt passum illius, sed nonnisi posteriores ques produceret. Ergo nonnisi posteriores producendo assimilaret sibi passum. Et sic hanc assimilationem in eo stare ut nec ab alio principio inveniat simile quid productum, hoc ipsum probari deberet.

Omnes has difficultates, dicunt se clarè solvere, ii, qui gradum heterogeneitatem defendunt, dicuntq; calidum ut quatuor in alio calido ut quatuor non producere unum gradum, quia deberet producere quintum, quem producere non potest, utpote nobiliorem illis gradibus; debilius autem non potest producere effectum fortiorem. *Nihilominùs*

Retorquetur 1. argumentum. Quærendo cur in 1. parte subjecti, in qua supponitur calidum produxisse duos gradus heterogeneos, cùm alios duos sequenti tempore producat, cur inquam eodem tempore illos non producit, idq; in eadem parte subjecti, si id referatur in conditionem agentis, etiam nos referemus, cur non producantur illi gradus homogenei; si id referatur in debilitatem principii. Contra erit, æque est agens potens in prima ac in secunda parte temporis. Deinde cur illas vires quas effudit ad alios gradus producendos, in remotioribus partibus, non colliget ad nobiliores gradus producendos, bene enim dicere possemus etiam nos, quod majores vires requirantur ad producendum in eadem parte plures gradus simul, quàm dispersim, nec adhuc reddunt rationem, cur in passo sibi dissimili quoad gradum unum, non possit poni ille unus gradus.

Dices. Supra contra responsionem Oviedo, dictum esse non debere securri, ad naturam agentium.

Respondetur. Dictum est non debere recurri hîc ad naturam ipsorum agentium, quia concessit Oviedo non esse recurrendum, cui tamen ostensum est, quòd ad naturam agentium recurrat. Hîc autem recurritur ad naturam ipsorum agentium, ex concessis.

Retorquetur 2. Argumentum, quærendo, quando producit agens calidum ut octo, in parte proxima tres gradus, an etiam in partibus remotis producat gradum, qui sit homogeneus, cum aliquo ex illis tribus in parte eadem subjecti producas, vel heterogeneus. Non possunt dici heterogenei, quia per illos primus gradus caloris producit nonnisi gradum primum, & secundus secundum, erit ergo homogeneitas. Quodsi gradus in partibus remotioribus producti sunt homogenei, cum gradibus in parte viciniori productis, quærere restat, cur in eadem parte subjecti non fuerint producti. Ergo ulterius, tota sphæra illa, constat gradibus non solum heterogeneis, sed etiam homogeneis. Ergo idem dici poterit de intensione. Denique si illi gradus sunt homogenei, cum eodem tempore producantur cum gradibus productis, in proxima parte, & primum gradum in illa non producit, nisi primus gradus agentis, qui fiat ut unus gradus, vim habeat similes eodem tempore gradus producendi? Unum quidem in propinquiori, & alios in partibus remotioribus; curque illas vires non colligit, vel ad producendos nonnisi heterogeneos, vel ad homogeneos in eadem parte. Neq; valet si dicas. Quòd in eadem parte subjecti, non possent esse plures gradus ejusdem rationis, cur non enim? Sicut possunt esse in eadem sphæra: & si dicatur ex natura agentis oriri, quòd non possit in eadem parte subjecti eos gradus ponere, dicemus & nos, ex natura subjecti oriri, quòd eos gradus simul ponere nõ possit, qui ponũtur divisim.

Retorquetur 3. argumentum. Quia casu quo sit passum intensum ut quatuor, & accedat agens intensum ut quinque, non est ratio cur in passo ut quatuor, non producat gradum ut quinque, nam habet gradum æquè nobilem, qui, non est ratio cur non principiet illum gradum ut quinque. Neq; valet si dicas, quod antecedentes gradus inveniat ab alio principio productos, quæ enim hujus ratio quod jam tunc agere non possit ulterius, etsi invenisset duos gradus, potuisset addere alios duos, cur non illum quintum gradum? Unde in solutione hujus difficultatis non poterit recurri ad heterogeneitatem, ad quam tamen unicè recurritur.

Hac retorsione posita

Suppono. Imprimis agens agere uniformiter difformiter, hoc est producendo sibi similem qualitatem, non tamen cum intensione tanta, qualem habet, & quidem in parte remotiori producendo qualitatẽ minus intensam. Quodsi velis dicere servandam esse hanc uniformem difformitatem, quantumvis in viciniore parte, producat totum simul quod potest sparsim, modo in parte remotiori, producat aliquid non ita intensum, ac in prima, si inquam id velles dicere, verum erit quòd aget tunc agens uniformiter difformiter; sed jam non satisfacies experientiæ & principio, quod jam

Suppo

Suppono 2. Unumquodq; agens, habet activitatis suæ sphæram, in qua agit semper, quod si habet certam activitatis suæ sphæram, obligatum est in tota illa agere. Sed si in partibus vicinioribus produceret id, quod deberet producere, in remotioribus partibus, vel adhuc produceret aliquid in iis partibus remotioribus, vel non produceret. Si nihil produceret. Ergo non impleret sphæram activitatis. Si autem produceret aliquid. Ergo illa sphæra & esset sphæra activitatis illius, ut supponitur; & non esset, quia haberet vires sufficientes ad agendum etiam ultra illam, nam conferendo vires ad producendum in parte viciniori, quod aliàs produxisset in parte remotiori, & tamen agendo etiam in partes remotiores, ostendit sphæram suam agendi, non claudi vi illa priore agendi conversa ad partes viciniores, sed posse illam extendi ad partes remotiores, adeoq; priorem illam sphæram, non esse adæquatam sibi.

Suppono 3. Si ulteriùs quæras, cur unumquodq; agens habeat determinatam activitatis suæ sphæram, reddi potest ratio, quam adferrent oppositi; cur etiam in ipsorum sententia, sit determinatum agens, ad tantam heterogeneitatem graduum, & in tanta extensione ponendam? Ratio rursus reddi potest, quia conditio operandi, sequitur conditionem essendi. Si ergo conditio essendi est limitata, etiam erit limitata conditio operandi. Quodsi quæras, quare tantam & non majorem habeat conditionem operandi, iterato id in conditionem essendi, ita vel sic limitatam referri debet. Videmus enim plura Angelos posse quàm homines, plura Deum, quàm Angelos; exigente ipsa conditione essendi, talem conditionem operandi, ad quam etiam in præsenti attendi debet.

Suppono 4. Quando aliqua sunt æquè limitata in ratione essendi, sunt etiam æquè limitata in ratione operandi, & si unum ex illis non potest aliquid agere, etiam aliud ex illis non potest idem agere, si negatio agendi oriatur ex defectu virtutis. Atq; ita si v.g. calidum ut quatuor, non possit agere aliquid, nec producere aliquem gradum, idque defectu virtutis, nec aliud calidum ut quatuor, poterit quidquam agere, cùm, quæ est ratio non agendi in uno, sit etiam ratio non agendi in alio, nempe defectus virtutis.

Suppono 5. Omnia hactenus dicta, resolvi ultimatè in naturam agentium, à posteriori nobis cognitam. Quod autem non sit absurdum, ultimatè aliquas difficultates in naturam agentium refundere, pluribus ostenditur; & ita v.g. calidum opponitur frigido. Cujus ratio reddi non potest ultima, nisi natura à posteriori per experientiam cognitio. Rursùs, posito quòd dentur species visibiles, penetrant se in eadem parte subjecti, nec tamen efficiunt confusam visionem, cujus ratio ultima, est natura specierum, & sic de reliquis. *His Suppositis*

Respondetur. Primæ difficultai, cur non producantur in prima parte omnes gradus, qui possunt produci in partibus remotioribus; quia scil. agens habet sphæram activitatis determinatam, quam implere non posset, si eos gradus, quos deberet producere in parte remotiori, produceret in parte proxima, ut dictum est supposito secundo.

Respondetur 2. difficultati. Cur scilicet non producatur tanta intensio, quantam in se habet agens accidentale. Quia obligatum est agere uniformiter difformiter, ut dictum est supposito primo & secundo.

Respondetur tertiæ difficultati. Cur passum illud calidum v. g. ut quatuor, non possit producere in seipso quintum gradum. Cur item aliud agens calidum ut quatuor, in eodem passo nihil producere potest, idque ideo, quia duo agentia similia, ejusdem etiam sunt conditionis in operando, ut dictum supposito quarto.

Respondetur difficultati quartæ. Quia actio, semper debet esse in talibus agentibus uniformis difformis: hinc in calido ut quatuor, non potest calidum ut quinque addere illum unum gradum.

Instabis ad responsionem quartam, quòd passum intendere seipsum non possit, non est ex defectu virtutis, sed ex eo quod nihil agat in seipsum.

Respondetur. Sicut ignis se augmentans non dicitur agere in seipsum, quia illud passum in quod suam formam induit, est ab illo distinctum realiter, quamvis postea ratione partium homogenearum, cum illo continuetur, consequenter si calidum ut quatuor, produceret in se quintum gradum, nondum ageret in seipsum, adeoq; quòd in se non producat illum quintum gradum, non debet rejici in hoc, quòd ageret in seipsum. Quodsi transferas difficultatem & inquiras, cur ipsum passum calidum ut quatuor, non possit in seipso producere quintum gradum, recurri debet ad naturam agentium secundùm suppositum quintum.

Punctum Difficultatis 3.

Satisfit instantiis Theologicis.

Objicitur 1. Si staret intensio gradibus homogeneis, non posset salvari intensio visionis beatificæ. Quod ipsum probatur. Qui intensius videt Deum, visio illius est dissimilis visioni eorum, qui vident Deum remissius; supponamus enim unum sanctum videre Deum visione intensa ut octo, quatuor autem sanctos videre Deum visione intensa, ut duo, quo posito visio illius qui videt Deum visione intensa ut octo debet esse dissimilis visioni illi quatuor Sanctorum, si enim non esset dissimilis, æquè illi viderent Deum ac videt ille perfectius videns.

Respondetur communiter, quòd collecti-

vè accepti illi quatuor sancti, æquè perfectè videant, ac videt unus ille, licèt distributivè accepti, non æquè videant; sicut si decem habeant singulos denarios, & unus etiam decem, singuli distributivè accepti non erunt æquales illi uni divitiis, erunt collectivè accepti. Est alius satisfaciendi huic argumento modus, quia scil. intensio, sicut debet recipi in eadem parte subjecti, ita debet recipi intensio actuum in eodem actu, quam unitatem actûs, quia non habent visiones plurium sanctorum, habet autem actus illius unius, fit ut adhuc sit dissimilis in intensione, hæc una Visio, illis aliis pluribus.

Objicitur 2. Sequitur ex nostra sententia, quemlibet justum mereri tantùm gratiæ, quantum in ante præhabuit: nam actus meritorius dignitatem sumit, à persona magis digna dignitate gratiæ; quo posito, demus quod aliquis justus habeat decem gradus gratiæ, ipsum dignificantis, sanè cuilibet gradui dignificanti, debet respondere saltem unus gradus gratiæ, quia uno gradu gratiæ non datur minus. Sequela autem concedi non potest, quia aliàs unusquisque justus, mereri deberet semper duplum gratiæ, quod vix Beatissimæ conceditur. Quæ difficultas locum non habet, si gradus sint heterogenei; facile enim dicetur, actu illo non acquiri gradum gratiæ, superiorem omnibus antecedentibus, sed acquiri gradum nonnisi gratiæ inferioris ordinis.

Respondetur. Negando sequelam. Illam propositionem, actus meritorius sumit dignitatem à persona magis digna, dico esse veram, si cætera sint paria, inter quæ est, ut totus ille habitus, quantùm potest, concurrat ad illum actum. Quia autem non ad unum, quemque actum, concurrit habitus quantùm potest; hinc nec per unumquemque actum, meremur tantùm gratiæ, quantùm præhabuimus.

Instabis ex Hurtado. Casu quo idem objectum pluries videatur v. g. in se, & in speculo; item audiatur sonus & echo, ex utraq; visione & auditione, nõ fit una perfectior visio aut auditio, scil. duplex imperfecta. Ergo major intensio non fit additione gradus ad gradum.

Respondetur. Præter dicta ex Arriaga, quod ad hoc ut dicatur intensio fieri, non solùm sit necesse repræsentari idem objectum, sed eodem modo, cum ergo non eodem modo repræsentetur Objectum in seipso, & in speculo, fit, ut ex duabus visionibus, non constituatur una intensior visio. Quod attinet ad auditionem soni & echo, addit Oviedo, cum corrupto sono directo, tùm primùm fiat Echo, ideo ex sono & Echo una intensior auditio cõstitui non potest, quia illa quæ non existunt eandem intensionem constituere non possunt.

Ad solutionem hujus Instantiæ, & aliorum Argumentorum superius factorum:

Quæres. An visio unius, v. g. sancti, sit intensior non additione gradus ad gradum (idem proportionaliter dicendo de operationibus vitalibus) sed ita, ut effectivè quidem proficiscatur illa intensio visionis Dei, à lumine gloriæ, & in aliis materiis, à potentia fortiore, vel magis applicata: Jam autem formaliter, ab ipsa indivisibili actus entitate, pluribus aliorum actibus æquivalente. *Ad quod affirmandum*

Ratio 1. haberi potest. Si visio (idem dic de quacunq; operatione vitali intensior fieret) additione gradus ad gradum, vel illa additio esset, ratione gradus claritatis ad gradum claritatis, vel additione unius entitatis cognitionis. v. g. spiritualis, ad aliam cognitionem homogeneam neutro ex his modo salvari potest intensio cognitionis. Non primo, quia claritas & evidentia cognitionis, non est quid realiter à cognitione distinctum. Ergo per solam additionem gradûs claritatis, ad gradum claritatis non potest salvari intensio cognitionis, cùm non sit distincta realiter à verbo mentis seu cognitione.

Non etiam secundo modo. Quæro enim, an illa cognitio sit una & indivisibilis, an plures, si est una, ergo illius intensio, non potest salvari per additionem gradus ad gradum: nihil enim additur sibimet ipsi. Si autem illa cognitio est multiplex. Contra erit, quia nemo dicit Sanctum, videntem intensè Deum, dicere simul plures actus circa Deum sed unum nonnisi, & sicut quando aliquis intensè peccat, non dicitur plura peccata committere, sed unum, quòd malitia æquivaleat pluribus; ita idem dicendum de cognitione, quæ est visio Dei, & de aliis actionibus Vitalibus.

Ratio 2. Quia dum cognosco idem objectum quod ante, ex eodem motivo, quo ante, sed nunc clariùs & evidentiùs, vel habeo cognitionem illammet ipsam, quam habui antea, & hoc non, quia à privatione ad habitum non datur regressus. Vel habeo plures similes *illi*, quas habui ante, & hoc non, quia non experimur nos multas habere cogitationes, ex eodem motivo, circa idem objectum. Cùm tamen diversitatem nostrarum cognitionum experiamur in nobis. Et si dicas illas non discerni, quia sunt ex eodem objecto, & de eodem objecto, & ex eodem motivo, cur illas ponis, cum pro illis nec ratio sit nec experientia. Ponamus item de aliquo objecto cognitiones inevidentes, cõant illæ ad intensionem faciendam, vel constituent cognitionem magis evidentem, vel magis inevidentem. Si constituunt magis evidentem: Ergo qui intensius opinatur, evidentius noscit, si evidentius: Ergo habet evidentiam. Opinio autem evidentiam non admittit, consequenter nec ille jam opinabitur. Quodsi illæ cognitiones constituent magis inevidentem cognitionem, ergo & ex pluribus cognitionibus remissis, constituetur potius magis remissa cognitio, quàm intensa, tu autem vis intensionem salvare.

Respon-

Respondebis. Quod opinans, evidentiùs sit habiturus quod opinetur,

Contra. Quia: cognitiones illæ non versantur circa opinionem, tanquam circa objectum penetrando an illud sit opinio. Hinc evidentia, non debet crescere circa opinionem tanquam objectum, saltem solam; sed crescere debet circa objectum opinionis. Restat ergo ut dicas, quod quando ex eodem motivo, & circa idem objectum, nunc clariùs versor, referendum id esse, in conditionem ipsius actus, suprà descriptam.

Ratio 3. est. Quia si ex pluribus cognitionibus remissis, conflaretur una intensior, id ideò fieret, quia etiam ex pluribus gradibus caloris remissis, fit unus intensior, sed hæc ratio non evincit, quia non est absurdum dicere, quod maneat unus gradus, & exspectet ut ita dicam productionem alius gradus; est autem absurdū dicere, quòd una cognitio duret, quousque adveniat alia, numero solo distincta, nulla item est ratio vel experientia, quæ dicat, fieri simul plures illas entitates cognitionum, cumque illę cognitiones etiam plures, secum consistentes, possint facere cognoscentem, pluribus cognitionibus cognoscentem, & non intensius cognoscentem, quomodo dicetur reddi intensiùs cognoscens. Et certè accessu unius, tunc intenditur aliud, quando duo communicare possunt subjecto aliquid, quod unum non communicat, & sic duo gradus caloris intendunt subjectum, quia unus non potest hoc communicare, quòd communicat alius; hinc & ipsum subjectum recipiens calorem, si experientiæ sit capax, experitur de illa additione magis calere. Jam autem duæ cognitiones de eodem objecto, ex eodem motivo, pares item in omnibus, non videtur, quid communicent subjecto, & cur se non habeant ita, sicut nonnisi plures posita cognitio, sine ulla intentione. Denique experimur quod interdum habeamus cognitionem valde debilem de objecto, repetimus cognitionem, æquè manet debilitas, quamvis ratione habitus acquisiti, facilitemur ad illas habendas. Experimur rursus, interdum de eodem objecto, ex eodem motivo, immediatè postea cognitionem sequentem intensiorem, clariorem, evidentiorem esse. Quæro: cur repetitio illa, cognitionem pro prima parte casus non causaverit intensiorem? Quæro, immediatè post succedens, cognitio, quare est intensa? Apparebit autem hujus cognitionis intensionem non haberi præcedentibus, quia in priori parte casus, supponebantur esse plures cognitiones, & tamen nihil plus esse evidentiæ. Neque valet si id referas in id, quòd posteriori cognitioni coëxistant; unde enim de hac coëxistentia?

Dices. Intensio, ex dictis contra Durandum, non fit per productionem excellentioris entitatis, corrupta imperfectiori, Ergo nec intensio cognitionis stabit in indivisibili illius entitate.

Respondetur. Intensionem esse duplicem. Unam formalem, & aliam æquivalentem. Formalis intensio fit additione gradus ad gradum. Æquivalens autem in indivisibili aliquo consistet. In intensione formali, est necesse ut præsupponantur plures gradus, idq; tu existentes. In intensione autem æquivalenti, supponitur nonnisi una illa entitas. Ratio quia cùm illa formalis intensio stet additione, & addi non dicitur quod non est, necessariò deposcetur existentia illorum plurium graduum. Jam autem intensio æquivalens, cùm stet solo uno actu, nō exiget aliorum minus remissiorum coexistentiam. Directè autem ad argumentum dici potest. Durandi sententiam non tenere, ob rationes contra illum supra allatas; quæ non militant pro præsenti.

DIFFICULTAS IV.

De Intensionis termino.

Sicut duplex est terminus, Unus à quo, & alius ad Quem; ita & in intesinone terminus à Quo est parvitas, terminus ad Quem est magnitudo. *Quod attinet ad Terminum parvitatis in intensione.*

Assero 1. *Intensionem rerum materialium, habere terminos parvitatis, ultra quos naturaliter non potest existere.*

Ratio: quia intensio materialis exigit subjectum materiale, subjectum materiale quantitatem, quantitas autem determinat sibi certum minimum, ut explicatum est in quantitate, infra quod minimum conservari non potest. Ergo nec naturaliter conservari poterit intensio materialis, quæ etiam exigit naturaliter subjectum extensum, & hoc appellari potest: terminus parvitatis extrinsecus.

Assero 2. *Posito quòd dari possit punctum materiale, dari etiam potest punctum qualitatis.*

Ratio, quia non est major ratio, pro uno, quàm pro alio.

Assero 3. *Quamvis possit dari punctum qualitatis, non potest dari punctum seu indivisibile intensionis.*

Ratio. Tum quia illud indivisibile intensionis, & esset indivisibile intēsionis, ut supponitur, & nō esset: quia intensio formalis ut supponitur, stat pluralitate partium: nulla autem pluralitas in indivisibili intensionis. Tum quia illud & esset intensum ut supponitur, & non esset intensum. Quia intensio formalis dicit augmentationem, additionem, & quo non posito, non esse illud Tale, magis Tale; jam autem indivisibile excludit ista: imò non apparet, quo tunc illud indivisibile intensionis, esset distinctum ab indivisibili qualitatis, quidquid enim adferetur destruet in indivisibili intensionis, rationem indivisibilis. Tum quia non est de ratione qualitatis esse intensam, aliàs non esset possibilis qua-

litas, non intensa, detur ergo punctum qualitatis; certè per aliud debet constitui in ratione puncti qualitatis, per aliud in ratione puncti intensi qualitatis. Quid autem illud?

Dicesi. Non repugnat existentia intensionis indivisibilis.

Respondetur. Repugnare ex dictis asserto tertio existentiam indivisibilis intensionis formalis.

Dices 2. cum Arriaga. Non magis repugnat existere indivisibile intensionis, quàm indivisibile extensionis.

Respondetur. Hanc objectionem in duplici sensu urgeri posse, nempe quod intensio salvari possit in indivisibili, & in hoc sensu falsum est, posse illam salvari quoad intensionem formalem ob dicta asserto tertio. In secundo sensu hæc difficultas urgeri potest, quia scilicet possibile est punctum, & tamen actu facere extensionem. Ergo etiam possibile est punctum, & tamen intensum. Sed antecedens est falsum in sententia Aristotelis & nostra.

Dices 3. Formæ substantiales existere possunt in indivisibili, & etiam aliquæ accidentales ut quantitas. Ergo etiam reliquæ formæ. Nam quòd sint capaces intensionis non arguit, quòd possent eam aliquando habere, quò differunt à substantialibus, & à quantite, quæ neq; habent, nec habere possunt intensionem.

Respondetur. Si hæc objectio non aliud velit, quàm quòd forma possit salvari in indivisibili, Ergo & qualitas, quæ non sit actu intensa, & intensibilis. Sic nullo modo est contra nos, præcipuè autem si concedatur esse possibile punctum qualitatis.

Dices 4. Continuum componitur ex indivisibilibus, Ergo & intensio.

Respondetur. Etiam posita veritate antecedentis, non evincetur intentum, quia sicut non positis pluribus indivisibilibus non erit continuum, ita & in uno indivisibili non salvabitur intensio.

Dices 5. ex Oviedo contra assertum secundum. Qualitas requirit certam & determinatam intensionem ad operandum, Ergo & ad existendum, Esse enim est propter operari.

Respondetur. Cùm actio semper sit ab excessu, requiretur determinata intensio ad operãdum, quia autem non ostenditur principium, quare non possit dari punctum qualitatis, si impossibile erit sit punctum materiale, ideo adhuc dari poterit punctum qualitatis.

Quod ad Terminum Magnitudinis attinet.

Assero 1. *Quod non omnis qualitas habeat terminum suæ magnitudinis in intensione.* Ratio est, quia non apparet implicantia, quare Divinitus magis & magis augeri non possit lumen gloriæ, v. g. & ex eo profecta Visio beata.

Assero 2. *Qualitates, quæ non sunt dispositiones, etiam intra ordinem, non determinant sibi certam magnitudinem.* Ratio, quia non apparet cur sonus v. g. magis & magis augeri non possit, & cur sonativum majus & majus esse non posset.

Assero 3. *Qualitates, quæ sunt dispositiones, habent terminum suæ magnitudinis intra ordinem naturæ.* Ratio, quia quælibet causa habet determinativam vim agendi, Ergo & intendendi. Rursus omne agens agendo intendit assimilare sibi passum, & cùm ipsum habeat determinatam intensionem, etiam determinatam tribuet.

Utraque hæc ratio videtur multum probare, & impetere assertum secundum. Nam etiam sonativum habet determinativum esse. Ergo devenire erit ad sonum quo non fit major.

Commodiùs per hoc probatur assertum, cùm formæ exigant dispositiones, debet inter illas & formas esse proportio, coęquatio, & correspondentia, quod ipsa inductio ostendit. Et ita eadem specie siccitas, huic quidem elemento nonnisi in excellenti, & alteri in summo competit; si sunt dispositiones æquo minores, non producitur illa forma, v. g. quæ est aurum, sed producitur æs; si autem sint dispositiones meliores, producitur aurum; quod ostendit à formis determinari sibi dispositiones. Addit Oviedo, quòd quamvis aqua exigat frigus ut octo, & ex accidenti fieri possit, ut contra suam exigentiam, careat ista passione aqua, dum calefit, nihilominus fieri non potest, ut supra exigentiam formæ, intensiores producantur dispositiones. Videmus item ignem, qui validissimus est in calefaciendo, non procedere nisi ad determinatum calefaciendi gradum, hoc est similem sui.

DIFFICULTAS V.

De Conditionibus Intensionis.

Conditio omnium agentium: Indistantia est, quam alibi explicuimus: Alia conditio hoc axiomate exprimi solet: Simile non agit in simile; Finis agentis est, agere in similitudinem: Nihil agit in seipsum &c. Ad intelligendam naturam istius conditionis.

Præmitto 1. *Duplicem posse spectari similitudinem inter agens & passum. Primò* similitudinem in Forma substantiali, stantem cum similitudine in qualitatibus activis, v. g. aqua calidissima, & aqua frigida, sunt similes in Forma substantiali, & dissimiles, hîc & nunc in formis activis, caloris & frigoris. Secunda similitudo potest esse in formis substantialibus, & simul in formis accidentalibus activis. Qualis est inter ignem A, & ignem B.

Præmitto 2. *Similitudinem in activis qualitatibus duplicem adhuc spectari posse. Primo* similitudinem nonnisi in sola essentia qualitatum activa-

activarum, dissimilitudinem autem in gradu. Sic v.g. ignis, & aqua tepida, sunt similes in sola essentia qualitatis, quæ est calor; dissimiles autem in gradu, quia ignis est calidus ut octo, aqua autem calida v. g. ut quatuor. *Secundò* similitudo in activis qualitatibus, spectari potest etiam in gradu qualitatis, qualis est quoad calorem in duobus ignibus, quæ ipsa similitudo in activis qualitatibus, tam secundùm speciem qualitatis, quàm etiam secundùm gradum qualitatis, dividitur adhuc in similitudinem, etiam in materialibus agendi conditionibus, & in dissimilitudinem in illis, nomine materialium conditionum, venit extensio, censitas, & cætera similia, sic v.g. ignis receptus in ferro, & ignis accensus in stupa; non sunt æquales in materialibus agendi conditionibus; ignis enim receptus in ferro, est densior igne recepto in stupa.

Præmitto 3. *Non esse quæstionem in hoc, an duo agentia similia in specie, jam autem dissimilia in qualitatibus activis, possint contra se agere.* Certum enim est calidissimam aquam infusam frigidæ, calefacere frigidum; sed est difficultas: An similia in specie, & qualitatibus activis, possunt contra se agere. An verò quæ sunt similia in Essentia qualitatum; dissimilia autem in gradu, agere contra se possint, duplici sensu discutitur. *Primò.* Casu quo unum ab alio non excedatur notabiliter; An scilicet illud nobilius possit agere in minus nobile v. g. Aqua calida ut quinque in aquam calidam ut quatuor. *Secundò.* An ignobilius possit agere in nobilibus, quod alia phrasi exprimitur: An minus intensum, possit agere in magis intensum. Denique difficultas est; An similia in activis qualitatibus, dissimilia quoad Materiales agendi conditiones, agere contra se possint.

Punctum Difficultatis 1.

An simile in omnino Simile agere possit?

Dicendum est, *simile in omnino simile non posse agere.* Est conclusio Aristotelis 1. de Generatione textu 48. 54. 61. 78. 2. Physicorum textu 17. 2. de Anima textu 34. Et de conclusione quidem non est difficultas, sed ratio pro eadem difficulter assignatur.

1. Ratio est, quâ utitur Suarez & Complutenses. Quia agens in tantum agit, in quantum est in actu, & passum in tantùm patitur, in quantum est in potentia, sed duo similia quoad speciē & quoad gradum qualitatis, non sunt in actu, & potentia respectu sui. Major probatur, quia agēs in tantum agit, in quantum virtute sua continet effectū, & passum in tantum patitur, in quantū ex potentia reducitur in actum. Jam autem simile non est in potentia ut sit tale; quale est, sed actu est tale.

Respondetur. Negando minorem, negando item similia respectu sui non esse in actu & in potentia, respectu novi de novo producendi similis, idque probandum fuerat.

2. Ratio est communis. Finis agentis est assimilare sibi passum, quem finem assequi non potest, cùm jam invenit gradus, quos potest producere.

Responderi potest, hoc argumentum non concludere. Supponamus enim assumi à DEO tanquam instrumentum calidum ut quatuor, vel tunc producendo ad duos gradus, producit sibi simile, vel non, si non. Ergo vel non producit calorem, vel non producit talem, qualem produxisset in subjecto, quod nullo calore informatum. Si autem produceret simile, Ergo quamvis naturaliter illos gradus produxisset, non censeretur dissimile sibi produxisse. Rursus hoc principium; simile non potest agere in simile, hîc & nunc non supponitur aliunde cognitum, sed probandum est; unde qui negabit simile non agere in simile, negabit etiam finem agentis esse, assimilare sibi passum, quod ipsum si negetur, manebit nondum probata Conclusio.

3. Ratio, est quâ utitur Oviedo. Quia scilicet calidum ut quatuor, applicatum alteri agenti calido ut quatuor, est potius occupatum in conservandis jam productis gradibus, quàm in aliis producendis. Sed hæc ratio, jam etiam in simili supra ab illo usurpata, à nobis impugnabatur. *Hinc aliter*

Probatur 1. Conclusio experientiâ, quia scil. nunquam deprehensa actio similis omnino, in simile omnio. Rursus calidum ut duo, nō redditur magis calidū, deberet enim reddi calidum usq; ad octavum gradum, quia si calidum ut duo potest producere in illos gradus, etiam quatuor gradus, qui ipsi quatuor gradus, cur non possint alios quatuor usque ad octavum. Quod ipsum in hoc fundatur, quia sc. agens non potest id agere, quod ne agat, est conditione, & naturâ suâ determinatū ad hoc, sed ne simile agat in simile, est conditione & natura sua ad hoc determinatum, ut ostendit experientia, & absurdum quod, ut dixi immediatè, sequeretur.

Probatur 2. Quando sunt duo aliqua ejus rationis, ut non sit ulla ratio, cur unum potius agat, quàm aliud, neutrum aget. Sed sibi similia sunt talia, ut non sit ratio, cur unum potius agere debeat, quàm aliud, Ergo utrumque non aget. Major probatur instantiis, quia quando non est ratio, cur potius hic lapis confringat illum, quàm ille hunc neuter confringit. Æquales item virtutes magneticæ tractivæ suspendunt trahibile, id quod etiam videre est in bilance. Quod ipsum in hoc resolvitur, quia actio determinat semper sibi agentē, & passio passum, ita ut sine hoc, nec quidem possit concipi actio. Ergo si actio non possit sibi determinare agens, idque propterea, quia non est ratio, cur hoc potius subjectum determinet sibi, nunquam poni

actio

actio poterit. Minor autem principalis probatur, quia si esset aliquid, quod nonnisi actionem sibi determinaret, & aliud nonnisi passionem, hoc ipso non essent similia, agere enim & pati non sunt similia, in præsenti autem sunt illa duo similia

Respondebis. Spectare ad Deum determinationem.

Contra erit. Simile additum simili, cùm non agat ut experimur in simile, bene colligimus hanc determinationem non deponi ab illis similibus ponendam à Deo.

Respondebis 2. Ex hoc quòd non sit ratio, cur unum potius agat quàm aliud, sequi debere ut utrumque agat.

Contra, quia hoc tum temporis nonnisi contingit, quando passum est distinctum ab utroque agente, sed non in iis quæ pati deberent & agere eadem omnino.

Respondebis 3. Si calidum ut quatuor, agat in calidum ut quatuor ita, ut constituatur calidum ut sex, non erit ratio cur calidum ut sex, jam dissimile non agat in calidum ut quatuor. Contra hoc ipsum negatur quod calidum ut quatuor, possit agere in calidum aliud ut quatuor.

Probatur 3. Quando duo sunt æqualia virtute, si unum, aliquid tertium agere non possit, nec illud secundum agere poterit, & si unum non supponatur vim habere ad aliud agendum, nec secundum supponetur habere, sed calidum ut quatuor non potest intendere seipsum. Ergo nec aliud calidum ut quatuor poterit intendere.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur Objectiones.

Objectiones hæ petuntur ab experientiis.

1. Experientia est. Duo specula æquè intensa, refundunt in se ad invicem species objectorum.

Respondetur communiter. Unum simile, posse agere in simile, introducendo formam, in qua non sunt similia; & sic duo specula similia, agunt in se, quia unum introducit in aliud idipsum, in quo non sunt similia, nempe speciem. *Hæc responsio*

Non satisfacit. Quia eodem iure dicam, quòd calidum ut quatuor, simile calido ut quatuor, possint in se agere, & unum producere in alio calorem ut quinque, quia inducent formam, in qua non sunt similia, similia enim sunt gradibus quatuor, non quinque.

Respondetur aliter. Hæc propositio: Simile non potest agere in simile, in hoc sensu vera est: quòd scilicet simile non possit producere formam, quæ nata sit præstare id, quod jam præsupponitur haberi, in illis similibus, sive similia sint in homogeneis, sive in heterogeneis. Quia autè duo specula æquè tersa, similia in tersitudine, lucido, & aliis; has perfectiones jam in se non introducunt, sed nonnisi refrangunt species, in quibus non supponebantur esse similia, eodem modo solvenda est experientia: Cur duo vera similia se frangant: cur duo oculi opositi species sibi transmittant, & similia.

2. Experientia est. Una manus calida ut quatuor, sentitur ab alia similiter calida ut quatuor. Ergo agit in illam.

Respondet 1. recentior Suarez. Unam manum sentire aliam, ratione aëris intermedii, qui nunquam est calidus æquè. *Hæc responsio*

Non satisfacit, quia fieri potest ut se illæ manus, quoad aliquas partes contingant immediatè, non mediante aëre. Deinde experimur nos illo tactu pervenire ad id, quod resistit, nempe carnem manus, Ergo calor ille potiùs debet sentiri, qui est in manu.

Respondet 2. idem. Manum unam, sumptam sub potentia tactiva, sentire aliam sub objecta tactûs, quod consistit in duritie, asperitate, &c. Una autem manus penes hæc est dissimilis alteri: una quidem sumpta sub potentia ad tangere, altera ad tangi. *Hæc responsio*

Non satisfacit, quia si potest una manus, sumpta in ratione potentiæ tactivæ, sentire aliam, acceptam sub ratione objecti tactûs, dicam etiam simile agere in simile, simile inquam acceptum sub ratione agentis, in aliud simile sub ratione passi. Deinde procedit argumentum de perceptione ipsiusmet caloris, & urgeri potest difficultas, quomodo si sese sentiant ipsæ asperitates, non agat tunc simile in simile.

Respondet 3. aliquis produci eo casu speciem tactilem, quo posito, agit simile in simile, non secundùm formam, secundùm quam sunt similia. *Hæc responsio*

Non satisfacit. quia dubium est quòd dentur istæ species tactiles. *Hinc aliter*

Respondetur experientiæ. Duæ quidem manus calidæ sentiunt se ad invicem, & de hoc habemus experientiam, sed quod utraque sit æqualis caloris, de hoc nulla est experientia. Casu autem quo æquales essent in calore, possent se sentire, quia non in eo, in quo sunt similes illæ, agerent in se; non enim agerent augendo vel inducendo calorem, aut secundùm qualitates, in quibus sunt similes, sed agerent in ipso sentire, unaquaque habente vim suam sentiendi, & prodeunte in actum illius. Et sicut dum unus intellectus intelligit alium, non agunt illi in se, sic nec duæ manus se invicem sentientes agunt in se.

3. Experientia est. Quando jam Petrus induxit sui species in aëre, potest nihilominus Paulus producere sui species in aëre. Ergo simile potest agere in simile.

Respondent Aliqui, species has differre non solis individuis, eò quòd Essentialiter species

cies Petri, non sit nata repręsentare nisi Petrum; sed quidquid sit de hac doctrina, verũ est imprimis, quòd una species non intendat aliam, tam bene enim si cætera sint paria causat sui visionem Petrus, præsente Paulo ac absente. Rursus quamvis concedatur, quòd una species agat in aliam, non sequitur quòd simile agat in simile, quia ad hoc ut dicatur agere simile in simile, est necesse ut non solum in specie, sed etiam in accidentibus sint similia; secundùm quæ accidentia agunt. Jam autem alia accidentia habet species Pauli, & alia species Petri. Denique quia eæ virtutes, secundùm quas agunt illæ species, sunt virtutes producendi visionem, cumque una species, non causet in alia visionem, quam nata est causare, non censebitur agere secundùm virtutem agendi, quam habet; si non censebitur agere, secundùm virtutem agendi quam habet, hoc ipso non censebitur simile, agere in simile.

Addo, quòd sit aliud quærere: An simile possit agere in simile, & aliud: An subjectum una qualitate informatum, possit qualitate ejusdem rationis iterato informari, si adferat id quod non adfert sola illa. Prima propositio est falsa, secunda vera, ostenditurque etiam in ipsa receptione; similium graduum caloris, in eadẽ parte subjecti. quia autẽ hoc ipsum contingit, in receptione duarum specierum in eadem parte subjecti, consequenter, stare secum illæ poterunt.

Quarta Experientia. Actus ut quatuor, intendit habitum ut quatuor, Ergo simile agit in simile.

Respondetur. Actum & habitum non esse similia; actus enim est quid transiens, habitus quid permanens, nec conveniunt univocè, quòd tamen requiritur ne simile agat in simile.

Quinta Experientia. Sit candela producens lumen ut duo, & alia producens lumen ut duo, si ponantur in aula intendent lucem, & tamen sunt similes. Ergo simile agit in simile.

Respondetur. Non intendetur tunc lumen, non enim producetur ex illa conjunctione quintus gradus luminis.

Sexta Experientia. Fundum lebetis est minus calidum, quàm sit superficies. Ergo fundum quod est minus calidum, potest intendere superficiem ut sit magis calida. Ergo multò magis simile poterit intendere simile.

Responsum huic instantiæ, in materia de actione in distans responsionis tota vis in hoc est, quòd scilicet partes & vapores frigidiores & aquæ & lebetis, illuc concentrentur, concurrentibus illis ad resistendum, illic ubi datur actio contrarii, & deferendo sensim partes remotiores, in quas ita desertas, facilius se exerit vis calefactiva, sed inde nihil sequitur contra conclusionem.

Punctum Difficultatis 3.

Resolvuntur quæsita.

Quæres 1. *An agens minus intensum, possit agere in passum magis intensum?*

Assero, *quod non.*

Ratio, quia quando aliqua duo agentia sunt ejusdem rationis, & unum fortius illorum, non potest aliquid præstare, neque minùs fortè agens potest idem præstare. Sed magis intensum, non potest ulteriorem gradum producere in se, Ergo ne producet minùs intensum, præcipuè cùm actio sit ab excessu.

Dices. Aër non est ita frigidus ut aqua, & nihilominus hyeme facit congelari aquam.

Responderi potest. Congelationem per accidens provenire ab aëre, relicto sibi in suo nativo frigore, sed causatur à frigore aquæ, adventitio frigore aëris, exhalationibus terreis & siccis in fluxu siderum &c.

Quæro 2. *An similis in intensione, dissimilia in materialibus agendi conditionibus, supra explicatis, possint contra se agere?*

Assero 1. Quòd non.

Ratio. Tum quia ita docet Aristoteles primi Physicorum textu 19. 6. Physicorum textu 9. primi de Generatione textu 50. & 77. Tum quia dissimilitudo illa in materialibus agendi conditionibus, non est vis ulla calefaciendi. Tum quia ponatur ferrum, quòd supponitur esse densum, frigidum ut quatuor, ponatur rursus aqua, quæ supponitur esse rara, frigida ut quatuor; immergatur ferrum aquæ, sequitur quod in aqua ferrum illud produceret quintum gradum frigoris, est enim densius, sequitur item quòd aqua in ferro, sit productura quintum gradum frigoris, quia docet Aristoteles 1. Physicorum textu 45. quando agens & patiens conveniunt in materia, & habent aliquam activitatis & resistentiæ portionem, utrique datur actio, & tamen quòd tunc non producatur frigus, experientia ostendit, quàm hîc fallere, nulla ratio ostendit.

Assero 2. *Agens magis extensu, habens cum minus extenso gradum intensionis eundem, non potest agere in minus extensum.*

Ratio, quia præcisa ratio extensionis, non est ratio agendi.

Assero 3. *Densitatem & majorem extensionem conferre ut actio sit celerior & per majorẽ sphæram.* Supponit hanc doctrinam Aristoteles primi Physicorum textu 42. & 5. Physicorum textu 80.

Ratio. Virtus unita est fortior sed in denso est magis unita, Ergo erit in illo fortior, Ergo celeriùs & efficaciùs aget. Rursus, in agente informato qualitatibus activis, eoq; magis extẽso,

plures

plures sunt partes quæ agunt, Ergo celerius agunt, cumque majus spatium occupent, per majorem sphæram poterant actionem suam dispensare. Denique si agens magis extensum, nec celeriùs, nec ad majorem sphæram agit, imponere ligna foco, non faciet quidquam ad calefaciendum, nam ignis parvus & magnus, nonnisi extensione & densitate differunt.

Assero 4. *quod agens tam densius, quàm extensius, non plus producit, quàm possit producere rarum, eodem gradu qualitatis informatum.*

Rationem dat aliquis à simili Mathematico, sit basis. a.b. & super eam fiat triangulus a b c. & super eandem basim a b. fiat aliud triangulum A b d, includens prius triangulum. Hæc duo triangula secundùm basim sunt æqualia, in qualibet autem linea, quæ in eadem vicinitate dari potest, basi parallela erunt inæqualia. Ponamus ergo quod basis a b. sit superficies agentis luminosi ut quatuor rari, & sphæra ejusdem protendatur usque ad c, fiat deinde idem agens densius, & portendat sphæram usque ad d, quo posito quælibet pars sphæræ luminosi densioris aut majoris, fit magis extensè luminosa, quàm fuerit priùs, licèt nulla excedat quartum gradum luminis, quem habuit luminosum ut quatuor rarum, & sicut illa triangula sunt æqualia quoad basim, inæqualia quoad lineas, æqualiter à basi distantes; sic & luminosum ut quatuor, in conditione intensionis erit æquale, cum luminoso ut quatuor raro, quamvis sint inæqualia secundùm quascunque determinatas partes, à virtute agentis luminosi distantes.

Planior Ratio est: Quia tota tam rari quàm densi luminosi, æqualiter intensi activitas petenda est ex viribus quas habet, quæ sunt gradualis intensio, in istis autem viribus sunt æqualia, Ergo.

Dices 1. in oppositum esse Aristotelem.

Prima ejus Authoritas est ex 8. Physicorum, textu 80. ubi dicit in majori magnitudine majorem existere virtutem.

Respondetur. Id verum esse cæteris paribus, eò quòd in majori extensione pluries possit esse intensio, unde etiam in tripalmari igne, in singulis palmis est ignis, hinc Aristoteles intelligit illic majorem virtutem extensivè, non intensivè.

Secunda Authoritas est ex sectione tertia, Problemate 22. ubi dicitur majorem ignem comburere minorem.

Respondetur. Assumptionem istam vulgariter sumi, quæ assumptio est in hoc, quia pabulum illius consumit, sine quo pabulo, non potest esse ignis, occurrentibus duobus ignibus ne simile agat in simile, reprimitur ulterior actio, cessatque incendium.

Dices 2. Experientias esse in oppositum.

Prima Experientia est, Ferrum ignitum non est calidum in summo, cùm non est calidum in summo, cùm non sit ignis, & tamen ignit stupam, quod non potest in aliud referri, nisi in densitatem ferri.

Circa ferrum candens *Triplex circiter invenitur sententia.* *Prima*, quæ docet in ferro esse formam ignis; & hæ facile impugnatur; quia naturaliter duæ formæ substantiales, non possunt eandem Materiam informare, manebit autem tunc etiam forma ferri, siquidem se ferrum reducit ad pristinum frigus. *Secunda sententia* est, quòd ignis nonnisi juxta poros ferri recipiatur; hæc sententia ex toto non est vera, quia quamvis certum sit recipi ignem juxta poros ferri, probabile tamen quòd non in solis recipiatur, quia remanent aliquæ partes, quæ nunquam se reducunt ad pristinam formam ferri. Ergo debet dari principium expellens illam formam, & similem sibi introducens, nempe formam ignis, quæ postea deficientibus dispositionibus, dat locum tertiæ. *Hinc Tertia sententia* est, quòd tam in poris ferri, quàm in aliquibus ejus partibus, contineatur ignis, non erit ergo mirum, quòd igniat stupam.

Instat Toletus. Si ratione ignis contenti intra poros ferri, ignitur stupa, sequitur quòd facilius igniretur stupa à corpore raro, eò quòd plures sint in eo pori.

Respondetur, quod non, quia ista densitas ex dictis, juvat ad citius similem formam producendam.

Secunda Experientia est, quia duæ candelæ intendunt lumen aulæ.

Responsum supra, eo casu extendit nonnisi magis sphætam lucis.

Tertia Experientia est, Major lapis gravior est quàm minor, quantumvis uterque supponatur habere gravitatem æquè intensam. Ergo apparet magnitudinem per se magis esse productivam impulsûs.

Respondetur. Isti qui gravitatem non condistinguunt à materia sub tali forma, facile negabant, quòd major lapis, non magis gravitet minori. Alii dicunt esse lapidem majorem magis ponderosum, non magis gravem, eò quòd gravitas secundùm se sit principium loci acquisitivum, ex quo inferunt gravitatem terræ, esse majorem gravitate aquæ. Jam autem pondus quâ tale, sunt plures partes extensivè corporis gravis, atque ita terra & lapis cujuscunque sint quantitatis, sunt æquè gravia, non enim possunt esse inferius, quàm sub aqua. Supposita autem distinctione gravitatis à re gravi, negari potest experientia; quia partibus illis pluribus vel respondet gravitas singulis, vel non respondet, si non respondet, cùm per se materia neque gravitet neque levitet, magnitudo illarum partium, non faciet magis gravitare. Quod si singulæ habeant gravitatem proportionatam, immeritò supponitur esse illam æquè intensam gravitatem, præcipuè verò quia gravitas quâ talis, fortè sibi non determinat certum gradum sicut & sonus.

Quarta

Quarta experientia est, quod plures homines plus possint portare simul, quam si idem pondus in illos postea partiri velis. Respondetur. Experientiam hanc non posse actu probari; quomodo enim ita pond⁹ dividetur in singulos, ut commensuretur viribus singulorum, & sic fiat, quod poterant portare collectim, poterunt portare divisim.

Quinta Experientia est, quia quando plures clamant, sonus illorum intenditur, & auditur, ubi antea unius vox non audiebatur.

Respondetur in sententia quæ admittit species distinctas à sono, intensio illa in causam æquivocam, nempe in sonum, species intendentem referri potest. Jam autem sive admissis sive negatis speciebus soni, concedi potest, quòd acquirant illæ species vel sonus majorem sphæram, faciliusque permeant aerem, quæ permeatio aeris facilior est, licet non titulo intensionis, sed titulo plurificationis principiorum penetrantium aerem.

Dices 3. Si applicetur calidum ut sex producetur quintus gradus caloris, applicentur duo calida ut sex eidem subjecto, certe debent omnia, simul agendo, producere ad minimum sextum gradum, quia non plura applicantur agentia, magis intensa, intensior producitur effectus. Quod si illa agentia producant sextum gradum caloris. Ergo dissimile in extensione, potest agere in simile in intensionem, illa enim ut sex calida sunt similia in intensione, & dissimilia in extensione nonnisi.

Respondetur. Negando sequelam, negando item quòd quando plura agentia applicãtur, intensior producatur effectus, sed tantum producitur in majori sphæra, & citius.

Instabis. Ubi plus est formæ activæ, illic major est virtus agendi. Sed in calido denso aut magno, plus est formæ activæ, quam in calido raro aut parvo. Ergo.

Respondetur. Ubi plus est formæ quoad vires activas, seu quoad gradus, illic est major virtus agendi, sed non ubi plus est formæ, secundum pluralitatem in sola extensione.

Quæritur 3. *An idem possit agere in seipsum.* Quod agens non possit agere in seipsum producendo seipsum primò, concedunt omnes, licèt divinitùs possit agere in seipsum, producendo seipsum secundo, de quo in Physicis, salvabiturque adhuc illud principium, quod agens non possit agere ut acquirat esse, sed quia jam habet esse, quia enim habet esse primo, potest divinitus agere, ut habeat esse secũdo, quod dum agit, non supponitur jam ante habere esse secundo. Quod item agens non possit agere in seipsum destructiva actione ad hoc plane directa, oritur id ex appetitu innato suæ conservationis. *Restant tamen aliqua particularium discutienda.*

Assero I. *Vniversaliter loquendo non est necesse, ut agens & passum distinguantur suppositis.*

Ratio I. est. Auctoritas Aristotelis 3, Physicorum, textu 27. ubi docet, quod idem possit moveri à se, si in se habeat partem moventem & motam, per ly autem *partes*, non sunt accipiendæ partes Physicæ substantiales, alias Angelus seipsum suis actibus non moveret, sed nomine partis quæcunque pluralitas est accipienda.

Ratio II. Quia si esset necesse, ut agens & passum distinguantur suppositis, vel id intelligendum est de mutationibus, quæ fiunt per actus, vel quæ fiunt per aliquas qualitates ab ipsis actionibus distinctas, si intelligatur de mutationibus quæ fiunt per actus, sequitur homines & Angelum non esse intelligentes, quia intelligunt principiata à se, & in se recepta intellectione, & cum agens & recipiens debeant à se supposítis distingui, homo autem vel Angelus in se sumpti, duo suppositа non sunt, hoc ipso non poterunt intelligere. Quod si concedatur, posse esse agens & patiens idem suppositum, idque respectu mutationum; quæ fiunt per actus, etiam idem suppositum, poterit esse Subjectum respectu mutationum, quæ fiunt per qualitates.

Ratio III. Una pars ligni potest calefacere aliam partem intra idem lignum. Ergo etiam dari actio & passio intra idem suppositum.

Assero 2. *Si sit res Physica, & motus Physicus, & ipsum agens habeat partes continuas, unaque pars in aliam agat, debet intercedere distinctio realis.*

Ratio, quia partes continui distinguuntur realiter quoad entitatem, quoad esse autem formale partium, tunc distinguuntur, quando amittunt unitatem terminorum, quæ tunc amittitur, quia alii sunt termini agentis, & alii patientis partis.

Assero 3. *Per Accidens fieri potest, ut eadem pars sit agens & passum in motu Physico*; per partem autem intelligo, etiam partem ex modo concipiendi.

Ratio, quia intellectus non est distinctus realiter ab anima, est autem pars animæ ex modo concipiendi, & tamen & producit intellectionem, & eam recipit.

Assero 4. *Per se non potest eadem pars agere in se, actione corruptiva*; Et secundum hoc assertum, intelligendus est Aristoteles, primo de Generatione textu 44.

Ratio, quia alias natura malum intendisset, dando vim agendi contra se, licet id per accidens fieri possit, ut cum pars *tabida* inficit sanam.

Assero 5. *Per se potest eadem pars agere in se, actione perfectiva æquivoca.*

Ratio est, quia unaquæque pars Materiæ, emanat ex se suam quantitatem, & naturæ suas passiones. Quando autem in oppositum urgetur: quod non possit esse idem simul in actu & in potentia, id verum est, vel de solo actu existendi, vel quod non possit esse in actu & potentia, respectu eodem.

Assero 6. Alia hæc est propositio inter effectum primo productum, & causam primo

producentem, debet esse relatio realis, & alia inter agens & patiens debet esse distinctio realis. Prima propositio est vera, secunda fallit etiam in principio vitali, quod idem debet agere & recipere.

ASSERO 7. *Non potest idem, secundum eandem partem, agere in se actione univoca.*

RATIO, quia alias idem posset intendere seipsum. Nec obest quòd possit agere in aliud, nam Magnes trahit ferrum, & tamen non trahit seipsum.

DIFFICULTAS VI.

De Speciebus Intensionis.

INtensione superius explicatâ, restant Species; Nempe reflexio, refractio, antiperistasis.

PRÆMITTO I. *Quid sit Reflexio.*

EXPLICAT 1. recentior Suarez, quòd sit directio qualitatis in aliam partem, quàm dirigebatur à producente. *Sed hæc Explicatio*

NON BENE SATISFACIT: Quia posito quod Intensio reflexiva fiat à principali agente, ab eodem dirigitur tam directa quam reflexa qualitas dirigi n. qualitatis quid aliud est, quam producì.

EXPLICAT 2. Ariaga: Quod sit productio qualitatis, quæ ulterius tendere ab interjecto corpore impeditur. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT: Quia reflexio secundum punctum reflexionis, in quo coeunt maximè gradus qualitatis, est vera reflexio, & tamen tunc non est prædicta impeditio, quæ ab aliis partibus, & non à puncto reflexionis fit. Deinde pro priori quo nondum intelligitur peragi reflexio, est jam obsistentia, per quam qualitas non permittitur ulterius progredi, estque illa qualitas jam producta, nam ei quod non est, nihil obsistit, & tamen tunc non est reflexio. Ergo reflexio non bene describitur per productionem qualitatis impeditæ, ne ulteriùs progrediatur.

EXPLICATUR 3. & ut tradatur commodior descriptio reflexionis, dico illam sumi posse vel pro actione, vel pro termino, pro actione sumpta, est actio producens qualitatem intensiorem, posita obsistentia corporis apti. Sumpta autem pro termino, est intensior qualitas producta ad obsistentiam corporis apti. Est autem hæc descriptio distincta à priori, quia hæc ostendit & ponit productionem ejus, quod non antecedit illam obsistentiam, sed post illam ponitur.

PRÆMITTO II. Experientia constare *quod detur Reflexio.* Videmus enim quòd si opponatur speculum Soli, major producatur lux, quam quando est lux in aere medio.

PRÆMITTO 3. *In tribus potissimum qualitatibus* fieri reflexionem. *Primo* in lumine, *secundo* in speciebus intentionalibus. *Tertio* in calore. Sed in istis posterioribus, potius concedi deberet refractio; & ita ob refractas species, in aqua, apparet baculus fructus, & dum obsistunt parietes hypocausti, calor refractus concentratur.

PRÆMITTO IV. *Rigorosè loquendo, aliud esse refractionem, aliud reflexionem:* Quia refractio qua talis, non dicit ullam intensionem, sed solum obsistentiam, ne ulterius progrediatur ad latitudinem suæ sphæræ, vel qualitas vel species, & sic v.g. echo, fit ex refractione soni vel specierum, & non importat ullam intensionem, refractio specierum ligni in aqua, non importat ullam intensionem earundem, in vitro item triangulari, refractio quæ causat varietatem apparentium colorum, non videtur augere species, quamvis alia sui parte illas augeat. Hinc experimur, quod appareat nobis oculus aspicientis per triangulum in enormem magnitudinem diductus; Coincidunt tamen ut plurimum reflexio & refractio, quando refractio etiam intensionem habet. Secundum autem se spectata refractio describi potest; Quod sit qualitatis, ratione corporis obsistentis, tenuosa permeatio.

PRÆMITTO V. *In quo sit in præsenti difficultas.* Ad tria ferme attendi debet. *Primò*, ut ostendatur quomodo posita obsistentia corporis, quam præsupponit reflexio, simile v. g. corpus obstens, informatum luce, non agat in simile, hoc est, in medium, quod supponitur simili luce affectum. *Secundo*, salvari debet quomodo minus intensum non agat in magis intensum, nam in corpore obsistente, & reflectente, non est tanta lux, quanta in puncto reflexionis. *Tertio*, salvari debet, quomodo actio non fiat in distans, nam partes viciniores corpori reflectenti, non sunt ita lucidæ, atque sunt lucidæ, in puncto reflexionis.

Præmitto sexto notionem aliquorum terminorum.

PRIMUS TERMINUS est, *Corpus densum*, quod hic non sumitur pro corpore affecto densitate, prout illo opponitur adventitiæ raritati. Nec accipitur hic pro quocunque non fluido, vel non liquido, quia certè aqua est fluida, & tamen reflectit radios solares, refrangit species, & similia. Accipitur itaque hic densum, pro quocunque corpore, non facile permeabili.

SECUNDUS TERMINUS est, *Corpus opacum.* Nomine corporis opaci venit corpus, quod quà tale, non est aptum habere speciem, ad id complentem, ad quod ordinatur, & ita paries est corpus opacum. Neque enim qua talis, potest repræsentare Solem vel lucem, eo modo, quo repræsentatur in aqua vel in speculo: Huic Opaco est oppositum diaphanum.

TERTIUS TERMINUS est *Corpus terssum.* Nomine corporis terti venit corpus, partes immediatas aliquas non habens sensibiliter eminentiores aliis; Dixi partes immediatas, quia in vitro votivo, partes quæ sunt in medio, eminentiores aliis sunt, & tamen vitrum ustivum & reflectit & refringit. Dixi sensibiliter eminentiores, quia si simpliciter non essent eminentiores, non

posset

posset unquam corpus eo modo protuberare, quo protuberat vitrum votivum.

Præmitto 7. *Nomine Antiperistaseos, venire intensionem unius qualitatis, ad præsentiam contrariæ illam circumstantis.* Et quidem circa illam in hoc tot difficultas, quomodo fiat, non autem quod fiat: quòd enim fiat experientiæ videntur urgere; nam aqua est calidior tempore hyemis, quam sit tempore æstatis. Calx item viva, injecta frigidæ, concipit ignem. Nullaque est ratio negandi has experientias, potiusque ille tepor in calorem referri debet, & in alias causas magis proportionatas, quam in alia principia.

Assignatur causa Reflextonis & Antiperistaseos.

Suppono I. *Quod ipsa obsistentia corporis juvet ut agens principale ponat intensiorem qualitatem.* Non permittendo, ut in ulteriores partes sphæræ distribuatur.

Ratio I. est. Quia agens principale intensivum, non est cognoscitivum, nec scit sibi obsistere corpus. Ex altera parte cum sit agens necessarium, aget qualitatem, quam agere nata est, nec cessabit à productione qualitatis, quæ occupasset ulteriores partes sphæræ; si non cessat à productione ejus qualitatis, ergo illam producit, si illam producit, necessario illa in iisdem partibus subjecti recipi debet, in quibus recepta est qualitas prius producta, si recipitur in iisdem partibus: Ergo fit intensio, quæ stat, plurium partium qualitatis receptione, intra easdem partes subjecti. Ergo ulterius obsistentia corporis qua talis, conducit ad intensionem. Et per hoc suppositum explicatur, quomodo obsistentia corporis habeat se per modum conditionis, & quo pacto illa est conditio, non tantum non impediens, sed etiam conducens ad intensionem. Explicatur item, quo pacto procedat principale agens ad intensionem, posita illa obsistentia.

Ratio II. Quia nisi ipsa obsistentia conduceret ab intensionem, & nisi reflecteret illam qualitatem, quæ potuisset poni in ulterioribus partibus sphæræ, immeritò vocaretur illa Reflexio, sed deberet potius vocare desitio, vel potius faciens desinere actionem, & qualitatem; ad eum modum, quo, cum pila plumbea allidit pavimento, non dicitur illa pila reflecti, quia desinit tantum impulsus ille.

Ratio III. Accendatur thus in cubiculo, fumus ille odoratus, allidit se ad parietes cubiculi, & nihilominus pergit ulterius ignis in producendo fumo odorato, qui ulteriores partes sphæræ activitatis occupasset, si illis parietibus locus concluſus non fuisset; Cur ergo etiam de reflexione universaliter id non dicetur. Quæ omnia in hoc ulterius resolvuntur: quia posito quod impediat obsistens, ne ulterius producta qualitas protendatur, non est ratio, cur desinat agere principale agens, cum nondum assimilarit sibi passum totum, in quod agit, & habeat virtutem assimilandi, si non desinit agere agens; producta qualitas, cum sit accidens, necessario in subjecto recipi debet; & quia jam invenit subjectum informatum, ut dictum, non primo illud informabit, sed informatum intendet.

Respondebis: Si suppositum sit verum, sequitur quod totam sphæram sine obsistentia ulla corporum, possit agens magis & magis intendere: nam semper procedet in agendo; & producta qualitas, inveniet jam consimili qualitate informatum medium.

Contra. Quia si agatur de tota sphæra æqualiter intendenda, falsum assumit responsio, aget enim semper agens uniformiter difformiter. Si autem nonnisi agatur de intensione uniformi difformi; in duplici adhuc suppositione procedere potest responsio. Inprimis de intensione qualitatum habentium contrarium: & in isto casu, potest tamen aliquantulum plus quam prius fecerit, intendere, nihilominus propter reactionem mutuam, non potest magis & magis intendere. Si autem sit qualitas non habens contrarium, hæc etiam ex duplici capite intendi non potest. Primo, quia cum qualitas producta, v.g. lux in aëre, perpetuo fluctu & in sequente aëre, nova debet produci lux, & sic luminosum est occupatũ in producenda luce nonnisi de novo, si autem medium constanter retineat productam qualitatem, v.g. lucem, necdum sequeretur illam magis & magis intendi, quia luminosum, statim producit, quidquid potest, usque ad terminos corporis obsistentis, hinc quali intensione primo produxit, tali & conservat, ex altera parte, non est unde saltem per accidens fiat intensior qualitas.

Suppono II. Præter obsistentiam corporis, ex alio etiam principio oriri intensionem, v.g. lucis, & ex illa orti caloris, quod jam explicatur. Corpus diaphanum habet hoc, ut incidentes in illud species, compleant illam diaphanitatem, v.g. ut ex perspicua potentia fiat perspicuum actu. Porro, hoc perspicuum actu, fit, cum positis illis speciebus, efformatur luminosi principalis in illo corpore species expressa. Quod vero tunc efformetur species expressa luminosi, vel cujuscunque alius objecti effundentis species visibiles. Ratio est, quia verè id quod est cognitio hominis, est species expressa hominis, pictura item, est species expressa artificialis. Cur ergo non dicetur etiam in diaphano corpore, exprimi speciem expressam luminosi, v. g. referendo id in conditionem & naturam ipsius diaphani, ipsa experientia probatam. Quod autem hæc species expressa principalis luminosi, conferat ad intensionem. Ratio est in primis experientia, experimur enim, quotiescunque ponitur expressa hæc species, quod intensio sequatur. Deinde species expressa objecti, est quasi repetita illius positio, congruit ergo, ut habeat repetitam quasi vim agendi, illud, quod agit principale.

Suppono 3. *Triplicis in præsenti reflectionis habendam esse rationem. Primo* ejus quæ fit in pariete: *Secundo* ejus quæ fit in speculo. *Tertio* ejus quæ fit in vitro ustivo. Harum trium reflexionum in hoc est differentia: quia prior reflectit lucem, sed principale luminosum non repræsentat. Secunda & reflectit, & repræsentat. Tertia & reflectit & repræsentat, & transmittit fortius, quam si immediate egisset agens. Rursus sicut triplex est conditio ipsorum corporum reflectentium, sic & duplex est conditio qualitatum reflexibilium, quales ordinariè in præsenti considerantur: Calor scilicet & Lux. Porro calor reflexus à pariete, non semper est tantus, quantus est in partibus vicinioribus principali calefactivo; Jam autem lux reflexa major est in pariete, quam in partibus, & in medio, inter parietem & luminarum principale interceptum.

Suppono IV. *Cur lux sit major in pariete reflectente in debita distantia & minor interdum calor.* Dixi interdum, quia à Sole, magis calefit, v.g. paries, quam aër intermedius. Cujus missis aliis rationibus, hæc posset dari causa, nempe natura qualitatis, & natura principalis agentis. Deinde quia paries est magis densus, quæ densitas resistit calori, & hæc resistentia ægre superatur, licet hac resistentia victa, major possit postea reperiri calor in pariete, etiam semoto principali calefactivo.

Suppono V. *Ex jam præsuppositis, salvari ea, quæ diximus supra, in hac materia salvanda fuisse. Salvatur inprimis;* Cur simile non agat in simile, quia intensio illa effectivè proficiscitur ab ipso principali agente, posita obsistentia corporis oppositi. *Salvatur item,* quod minus intensum non agat in magis intensum, quia tota illa actio non debet tribui qualitati receptæ, sed ipsi principali, quod eousque qualitatem intendet, quousque habebit virtutem naturalem illam intendendi. *Denig, salvatur,* quomodo cum in corpore obsistente, quantumvis producatur intensior qualitas, non agatur tamen in distans, quia toto medio transmittitur qualitas ininterrupta. Quando autem in vitro ustivo oppositio Soli, non perficitur nisi incerta parte ustio, rejici debet in transmissionem radiorum, quæ fit pyramidaliter basi, quæ basis quasi inhæret vitro, cujus conus pars ea est, ubi perficitur ustio.

Ex his suppositis

Ratio majoris intensionis ex reflexione est.

Quia qualitas spargenda in partes ulteriores sphæræ, impeditur à corpore obsistente ne ulterius progrediatur, pergit autem principale in producenda quam potest qualitate, quæ qualitas quia est accidens, recipi debet in subjecto. Quod ipsum subjectum, quia jam est simili qualitate informatum, ex adventu similis alius qualitatis, intenditur.

Antiperistasεos autem causa est, inprimis in corpore calido. Quia scilicet illud dum obsidetur à corpore frigido, habet extimas sui partes constrictas, qua constrictione posita, partes calidiores & tenuiores prohibentur exspirare, exspiratio neque prohibita, totus ille calor introrsum continetur, & tamen dum principale agens pergit in agendo, id, quod deberet in partes remotiores diffundi, in vicinioribus partibus ponitur, adeoque intenditur. Hocque significavit Aristoteles 1. Meteororum summa 3. capite 1. 41. Meteororum summa 7. capite 2. & Problemate 23. & 29. Si ulterius velis indagare, cur calx oleo superfusa non ardeat, ardeat autem aqua superfusa, id referri debet in hoc principium, quia oleum cum sit subtilioris naturæ quam aqua, hinc ei semper supernatat, non potest ita constringere partes extimas calcis, adeoque minus prohibet, ne calidæ exhalationes calcis exspirent. Rursus in corpore frigido, quando scilicet circumobsessum frigidum à calido, intendit suum frigus, hæc ratio intensionis assignari posset. Quia calidum laxat poros frigidi, quibus laxatis, exhalationes calidæ & tenues facilius exeunt, relinquuntque corpus cum sola qualitate, aut majori prædominio frigidi. Hæc omnia cæteris paribus sunt accipienda. Quia quando tepida aqua exponitur frigori, citius congelatur, quam calida, cum tamen propter circumpositum frigus intendi deberet adeoque diutius resistere. Accipiendum inquam hoc est cæteris paribus, nam si sit corpus circumobsidens excedens activitate, intendatque etiam illam, sequetur potius citius expulsio oppositi, ut contigit in congelatione aquæ tepidæ.

DIFFICULTAS VII.

De Impedimentis Intensionis.

Sub hoc titulo agetur inprimis de Resistentia qualitatum, deinde de reactione & repassione.

Præmitto I. *Qualitates contrarias, quales sunt, v.g. calor & frigus, posse esse secum naturaliter in gradu remisso.* Est assertum Aristotelis 5. Physicorum textu 19. & Metaphysicorum textu 36. Ratio, quia quando calefit aqua, vel ponitur aliquid caloris, vel non! Si non ponitur caloris aliquid, ergo non calefit, quod est contra suppositionem, supponitur enim calefieri, calefieri autem non potest, nisi calore, sicut nec dealbari nisi albedine, quod si cum calefit aqua, producitur aliquid caloris, vel manet aliquid frigoris, vel non, si non manet. Ergo extemplo fit calidum, quod falsum est: Si manet aliquid frigoris. Ergo cum nec sit maximus calor, nec maximum frigus, manebunt illæ duæ qualitates in eodem subjecto, secundum gradus remissos.

Respon-

Respondet Gregorius, producit tunc non nisi qualitatem mediam, ita ut color rubeus, vel cæruleus, misceatur ex coloribus extremis.

Contra. Tum quia, si illa qualitas media, indivisibiliter una, potest esse partim calida, partim frigida. Ergo multo magis subjectum, ratione diversarum qualitatum, potest esse partim calidum, partim frigidum, & si calor & frigus, non eam habent contrarietatem, quo minus possint eandem indivisibilem entitatem constituere. Ergo nec habent talem entitatem, ut se in gradibus remissis non possint compati; difficilius enim est, imo & impossibile, ut eadem sit anima bovis, & asini, licet saltem divinitus secum stare possint. Tum quia salvari potest remissio per amissionem præexistentium graduum. Ergo sine necessitate ad novas entitates recurretur. Tum quia non implicat istos gradus remissos secum stare, nec quidquam arguit, id de facto, non evenire.

Dices I. In oppositum esse paritates aliquas.

Prima paritas est. Assensus & dissensus, amor & odium, non possunt se compati in gradibus remissis. Ergo nec frigus & calor.

Respondetur, *Disparitas est*, quia pro priori nulla est experientia, quæ habetur pro posteriori, ad eum modum, quo nec ipsi oppositi admittent qualitatem neutram odii & amoris. Rursus, quia supponitur à communiore sententia in entitate positiva assensus, fundari consequenter negatio dissensus, consequenter infertur non posse illos stare secum. Jam autem positio aliquorum graduum, non infert negationem aliorum graduum, & hoc est remissos gradus secum stare.

Secunda Paritas est. Idem non potest esse magis & minus calidum. Ergo neque simul calidum & frigidum.

Respondetur. Magis & minus calidum, spectari possunt vel ratione diversarum formarum, vel ratione ejusdem. Si spectentur ratione diversarum formarum, & graduum, falsum est antecedens, consequenter etiam ratione diversarum formarum, poterit aliquid esse partim frigidum, partim calidum. Si autem difficultas procedat de magis calido & minus calido, respectu ejusdem formæ, id non poterit evenire, quia nihil respectu eodem, est magis & minus; non eodem autem respectu, illa aqua esset frigida & calida.

Tertia Paritas est. Non potest idem calefacere & frigefacere, simul congregare & disgregare heterogenea. Ergo nec simul esse calidum & frigidum.

Respondetur, Antecedens esse verum, ratione ejusdem formæ, & principii immediati; nego autem ab eadem forma & principio immediato, esse illic calidum & frigidum.

Dices II. Calor & frigus, etiam in remississimis gradibus accepta, sunt adhuc contraria. Ergo esse in eodem subjecto non possunt.

Respondetur. Non ideo calor & frigus intensus non possunt esse simul in eodem subjecto, quia sunt simpliciter contraria, sed quia sunt contraria in excellenti, nullumque datur principium, quod utramque æqualitatem inducere possit in idem subjectum, quod à posteriori experientia probat. Jam autem experientia probat dari tepidum, scilicet utroque opposito habito, non in gradu excellenti.

Dices 3. Aristoteles videtur negare, quod possit esse aliquid album & nigrum. Respondetur. Procedere doctrinam Aristotelis de albo & nigro, sine addito, adeoque sumptis in excellenti.

Præmitto II. Duas qualitates etiam in gradu excellenti contrarias, posse divinitus in eodem subjecto esse. Ratio, quia id non implicat, probaturque in simili de formis substantialibus in Physica.

Præmitto III. Tunc dum naturaliter in gradibus remissis, stant secum qualitates contrariæ, faciunt sibi resistentiam, reagunt & repatiuntur, quod etiam contingeret, si divinitus in gradibus intensis secum starent, & ab agendo & reagendo non impedirentur à Deo. *Ut hoc totum intelligatur, sit*

Punctum Difficultatis I.

De Resistentia qualitatum.

Quæres I. *Quotuplex sit Resistentia.*

Assero, *duplicem esse Resistentiam.* Unam Positivam, aliam Negativam. Seu quod idem est, unam activam, & aliam nonnisi formalem, vel phrasi Suarii. Unam per immediatam repugnantiam, hoc est nihil producendo, & alia est per resistentiam radicalem, sitam in diminutione virtutis alius contrarii, sic v. g. dum calor reagit contra frigus, dicitur habere resistentiam positivam, seu activam, seu radicalem, seu diminutivam virium sui contrarii. Quando autem nihil agendo, petit una forma, ne altera secum informet idem subjectum, ista dicitur resistentia formalis negativa, seu per immediatam repugnantiam. *Sed aliter*

Explicant I. Conimbricenses Resistentiam negativam, & eam condistinguunt à privativa. Resistentiam negativam appellant incapacitatem subjecti ad formam aliquam recipiendam. Resistentiam autem privativam tribuunt subjectis formæ capacibus, cum ei tamen ægrè aut neutiquam cedant. Prior resistentia

conveniet Angelo, aut unicuique substantiæ spirituali, respectu accidentium materialium, præcipuè quantitatis. Secundam resistentiam habet lapis, ne frangatur, vel ne moveatur sursum. *Hæc explicatio*

Non Satisfacit. Quia resistentia illa negativa, est potius incapacitas, incapacitas autem, non est idem cum resistentia, sicut homo non dicitur resistere, ne etiam supernaturaliter sit Leo, sed potius est incapax ut sit, resistentiaque potius importat contendentiam ne vincatur, cum cæteroqui quocunque modo vinci possit. Angelusque non dicitur resistere ne illi naturaliter uniatur quantitas; sed incapax est.

Explicat II. Oviedo hic controversia 6. numero 1. & condistinguit resistentiam activam. Unam quidem secundùm quam, una qualitas immediate agit in aliam, & hanc dicit esse impropriam resistentiam, & aliam secundùm quam unum, non agit in aliud, & tamen active illi resistit, eamque resistentiam dicit esse propriam. Quod ipsum ita proponit. Ponamus duo agentia contraria, quorum neutrum agit in aliud, idque ideo quia vel Deus illis denegat concursum, ne in se agant, vel sunt posita extra sphæram, ut in se agere non possint. Ponamus rursus quod illa duo agentia contraria, agant in tertium passum. Ponamus deinde quod calidum ut octo, applicatum illi passo, producat gradus quatuor caloris, & frigidum ut octo, quatuor vel tres gradus frigoris; quo casu, illa duo contraria, impedient se, quia calidum ut octo produxisset septem gradus caloris, nisi illi restitisset frigidum ut octo, & tamen hæc resistentia non est formalis, quia formalis resistentia consistit in informatione qualitatum. Jam autem antecedenter ad calorem productum, resistebat agens calidum, ne frigidum præoccuparet subjectum, frigiditate producta; imò hæc resistentia præcedebat natura productionem qualitatum, adeoque resistentiam formalem, quæ ipsis formis identificatur. Non ergo illa resistentia est formalis, non etiam illa resistentia, & resistentia activa, qualem ponit communis sententia, quia hæc stat in destructione cõtrarii, vel gradus ipsius, quæ destructis tunc non peragitur. *Hæc Explicatio*

Non Satisfacit I. Quia confundit duo quæ erant distinguenda. Alia hæc est propositio, an præter resistentiam formalem & activam, possit ex alio capite fieri repugnantia & impeditio, ne aliquæ formæ sint in eodem subjecto: & alia, an inter ipsas formas quà tales, detur alia repugnantia, quam formalis & activa. Prior propositio quam probat Oviedo, est vera, unde illa impeditio, potest fieri ab incapacitate subjecti, & à defectu virium agentis. Posterior propositio est falsa, nec eam probat argumentum Oviedo.

Non Satisfacit II. Quia suppositio, secundùm quam illæ duæ formæ non agunt in se, bona est. Nam supposito quod DEUS illis formis subtrahat concursum activum, adhuc illæ habent repugnantiam activam, non quidem actu exercitam, sed exercibilem. Sicut impediente DEO ne quantitas extendat in ordine ad locum, adhuc quantitati convenit extensio proxima in ordine ad locum. Altera suppositio, in qua ponuntur illa agentia contraria, extra sphæram agendi contra se, non concludit quod illis non competat adhuc eo casu resistentia activa. Si scilicet conditio hæc, quæ est poni agentia, in certa sphæra, ponatur, quanquam si dicatur poni extra sphæram illa agentia, non debet id rejici in resistentiam aliquam, ut vult Oviedo; hæc enim non habetur, si agens extra sphæram sit, sed potius in impotentiam. Ergo ostenditur potius impotentia, quàm nova aliqua præter dictas resistentia.

Non Satisfacit III. Quia non probat Oviedo, quod eo casu non detur reactio & repassio, adeoque quod tunc non sit resistentia activa.

Quæres II. *Quid sit Resistentia formarum?*

Repugnantia communis ad Formalem & Activam. Est repugnantia seu disconvenientia formarum inter se. Hæc ipsa dividitur in eam, quæ est per ipsam entitatem formæ, & vocatur formalis. Et in eam, quæ petitur ex productione alicujus qualitatis, & hæc vocatur activa: *Explicanda erit utraq;*.

Assero I. *Resistentiam formalem, si sumatur secundum quod subest nostris conceptibus, non aliud est, quam formalitas*, secundum quam, una forma incompossibilis est cum alia, exigitque suam solitariam conservationem. Dicit illi formalitas incompossibilitatem cum alia forma, si enim esset compossibilis, non interveniret resistentia. Sicut quia albedo & dulcedo sunt compossibiles, non resistunt sibi, deposcit item solitariam sui conservationem, quia si illam non exigit, posita forma contraria non cessebitur resistere illi, sed potius cedere. Sic explicata resistentia, convenit radicaliter & remotè etiam non productis formis, proximè autem, jam productis.

Assero II. *Resistentiam formarum in Re, non aliud esse quam ipsam entitatem formarum* quæ ex sua ratione specifica deposcunt, ne simul informent idem subjectum. Dixi ex ratione specifica, quia gradus duo caloris, non possunt informare subjectum, quod jam informant gradus octo caloris, neque tamen gradus duo caloris dicunt resistentiam, cum octo gradibus caloris, ita

ita ut illa incompossibilitas, non ex oppositione formarum oriatur, sed ex incapacitate subjecti. E contrà gradus frigoris ut tria, cum gradibus caloris ut quinque, dicunt resistentiam formalem, quamvis idem subjectum informare possint, quia habent ex ratione sua specificam resistentiam.

Quæres III. *Quotuplex sit Resistentia formalis?*

Condistinguit hìc Oviedo Resistentiam formalem, in resistentiam in actu primo & resistentiam in actu secundo. Resistentiam in actu primo, dicit fieri per ipsam entitatem formalem. Resistentiam autem in actu secundo, dicit constitui per præsentiam contrarii in actu secundo. *Vt hæc difficultas resolvatur.*

Assero I. *Resistentiam Formalem in actu secundo, attendendo ad modos nostros concipiendi, non constitui per hoc, quia illi aliquid contrariatur, vel opponitur contrariando, tanquam terminus.*

Ratio, quia Resistentia ex modo nostro concipiendi non est illud contrarium, sed contra contrarium. Ergo contrarium potius erit terminus illius oppositionis, in actu secundo, & non oppositio, adeoque nec ipsa resistentia formaliter sumpta.

Assero II. *Resistentiam formalem in actu secundo ex modo nostro concipiendi, esse formalitatem, in actu exercito opponentem sese contrario.*

Ratio, quia si oppositio formalis exerceretur aliquo superaddito, tunc resistentia formalis, esset. Actus Physicus secundus, ut Quo opponendi. Ergo si resistentia illa sit aliquid non nisi ratione distinctum, erit mera formalitas, resistentia ut Quo.

Assero III. *Spectatam Resistentiam formalem in actu secundo in re ipsa esse ipsammet entitatem ita circumstantionatam contrario actuali.*

Ratio, quia nulla est necessitas condistinguendæ illius resistentiæ entitativè, ab ipsismet formis.

Punctum Difficultatis 2.

Quid Resistentia formarum sita in appetitu conservationis suæ solitariæ.

Assero I. *Quod ex modo nostro concipiendi hic appetitus conservationis, sit quasi actus aliquis elicitus Formæ* qua petit à causa cõservante, ut procedat ulterius in ea actione, qua primo illam qualitatem produxit, vel suppleat illam actionem, pergatve, supplere qua erat primo producta. Dixi quod id sub disjunctione petat forma, quia etiam res non eodem modo omnes conservantur, interdumque aliud est producens, aliud conservans.

Ratio autem asserti est, quia appetitus elicitus, nobis notior, concipitur à nobis, immo & est actus quidam. Ergò ex notiori arguendo ad ignotius, etiam appetitus innatus, ita concipiendus erit.

Assero II. *Appetitum illum conservationis in resistentia formali, nihil aliud in re esse, nisi ipsam entitatem.* Secundùm cursum naturæ natam tam diu esse extra causas, esseque in actu.

Ratio, quia etiam appetitus naturæ ad formas, nihil aliud in re est, quàm ipsa materia capax formarum. Ergò & ipse appetitus conservationis, nihil aliud in re erit, nisi ita sicut circumscribitur accepta entitas.

Quod si ulterius quærat, quæ sit mensura ut tantùm vel tantùm duret forma, adeoque petat conservari, hoc determinativum interdum petitur & ex ipsa entitate, & ita anima in æternũ petit durare: interdum hoc determinativum habetur à sola libera voluntate Dei, & ita liberè determinat Deus, ut tantum vel tantum duret visio beatifica; determinari itẽ possunt à negatione cõtrariæ formæ, & hoc modo petunt cœli semper durare: quia formæ calorum, nihil est contrarium; determinantur item si non producatur opposita forma, aut quod adhuc integræ sint dispositiones, &c.

Casu autem quo duæ formæ deposcant conservari, illa potius conservabitur, quæ magis petet, major autem petitio sita est, in naturali conditione formæ, quod si utraque æqualiter petat se conservari, illa potius conservabitur, quam deposcent alia entia conservari in sui bonum. Si autem nulla sit talis illarum formarum, pro hac potius conservanda determinatio, spectabit ad authorem naturæ.

Decidendum *adhuc restat pro quo instanti dicat forma appetitum conservationis.* Quod ita explicat. Oviedo & supponit, quòd forma pro conservatione deposcere possit, tam conservationem sui, quam negationem contrariæ qualitatis: dicitque quod forma in instanti A, pro quo supponitur existere, non exigat in actu secundo conservationem sui, sed existens in instanti A, deposcit in instanti A, conservationem sui pro instanti B, quamvis existens in instanti A, deposcat in instanti negationem contrariæ qualitatis pro instanti A.

Quod qualitas existens in instanti A, non deposcat conservationem sui pro instanti A, rationem reddit. Quia forma pro quo instanti resistit, pro eo instanti supponi debet existe-

re, neque enim resistere potest quod non existit, pro eo instanti pro quo resistit, supponitur existere. Ergo supponitur pro illo instanti non posse non existere. Ergo supponitur pro illo instanti non posse corrumpi. Ergo supponitur pro illo instanti non resistere corruptioni faciendæ in eodem instanti. Quia resistentia in actu secundo debet esse respectu rei possibilis, & respectu rei, quæ, ablata resistentia, fieri posset. Jam autem impossibile est id quod conservatur pro instanti A, non conservari pro eodem.

Hæc doctrina Oviedo.

Non Satisfacit I. Quia libertas maxima est, libertas in actu secundo, & pro instanti, quo fit exercitium actus; quod, pro illo instanti, impossibile est non esse. Ergo etiam maxima resistentia est, resistentia invincibilis, & pro eo instanti quo res supponitur esse in actu secundo, & quam pro illo instanti impossibile est non esse, cum præcipuè Oviedo id etiam velit esse resistentiam, quod dicit impossibilitatem & incapacitatem, & sicut actus liber nonnisi ex suppositione habet hoc, quod impossibile est, non esse ipsum; sic & illa resistentia, erit ex suppositione nonnisi conservationis, adeoque appetitus ad illam. Quod si impossibilitas quin sit actus liber, cum est, non destruit libertatem. Ergo & impossibilitas ut non sit, non destruet resistentiam, nec destruet appetitum ad conservari.

Addo. Quia illa resistentia nihil aliud est in re, quam ipsa entitas habens jus existendi. Sed cum de facto existit, est entitas, & habet jus existendi. Ergo & dicit resistentiam.

Non Satisfacit II. Quia non condistinguit in uno eodemque instanti temporis, duo instantia rationis: Potest enim prius ratione concipi deposcens DEO à creatura ut existat, intelligique DEUS pro illo priori indifferens ad illam servandam, & in posteriori signo rationis gaudens impetrata conservatione, quamvis toto temporis instanti, supposito quod existat, non possit non existere. Deinde doctrina Oviedi non condistinguit resistentiam vincibilem, & resistentiam invincibilem. Resistentia in instanti A, quo res supponitur existere, est invincibilis pro illo instanti, non enim in eodem instanti potest aliquid existere & non existere. Et alia est resistentia vincibilis, qualis est resistentia Entis in instanti A, ne corrumpatur pro instanti B, quæ ut dixi, est resistentia vincibilis. Ergo etiam in instanti A, per ordinem ad instans A, erit petitio conservationis, sed petitio invincibilis & proportionata ipsi resistentiæ, ut ait Oviedo, invincibili.

Non Satisfacit III. Quamvis qualitas existens pro instanti A, corrumpi non possit pro instanti A, ut vult Oviedo. Nihilominus resistit contrariæ qualitati, & petit negationem contrariæ qualitatis. Ergo etiam in instanti A, potest resistere negationi suæ conservationis. Quod ipsum ulterius sic proponitur. Resistentia debet esse respectu rei possibilis, ut vult Oviedo. Impossibile autem est, ut pro quo instanti supponitur qualitas existere, eodem instanti supponatur expulsa, & tamen hoc non obstante deposcit qualitas existens, pro instanti A, negationem qualitatis contrariæ. Ergo tunc poterit resistere pro instanti scilicet A, etiam negationi suæ conservationis.

Respondet Oviedo. Quod qualitas existens pro instanti A, deposcat, ne corrumpatur ab alia qualitate, deposcat id pro instanti sequenti, non autem pro præsenti, idque dicit sub finem numeri octavi.

Contra. Quia sub initium numeri noni expresse dicit, quod Forma existens pro instanti A, resistat introductioni formæ contrariæ, pro instanti in quo est, & pro instanti sequenti redibit ergo Argumentum hinc.

Assero III. *Quod Forma, tam pro instanti quo est, quam pro instanti futuro, supposito quod possit esse, deposcat sui conservationem & negationem contrarii.*

Ratio. Quia si non peteret sui conservationem, pro instanti pro quo est, ideo non peteret, quia pro instanti pro quo est, non potest non esse. Sed id non probat, quod adhuc non petat sui conservationem, ut probatum est. Tum quia pro illo instanti res respectu DEI existit libere, quia ex suppositione nonnisi consequenti, non potest non existere; Si libere existit. Ergo potest à DEO annihilari, licet ex suppositione à DEO non annihiletur. Si potest annihilari. Ergo & exigere, ne annihiletur. Tum quia oppositæ sententia, diminuit gratiam & beneficium conservationis. Nam in instanti A, dum existo, non possum non existere, quid ergo pro hoc debeo DEO, non etiam dum existo in instanti B, quia hoc jam, tunc, habet se ac instans A, non etiam ratione secuturæ conservationis, quia diminuta est obligatio pro beneficio futuro, præcipue si, dum illud possideo, ad nihil teneor.

Punctum Difficultatis 3.

De Resistentia per Reactionem & Repassionem.

Præmitto I. Explicationem Terminorum hujus Materiæ.

Primo. *Quid Agens, quid Passum in hac Materia?* In re, id quod est agens, diverso respectu est passum hic; nam idem agens, quod est calidum, si amittat aliquem gradum caloris, revera est passum, patiens scilicet sui diminutionem, nihilomi-

hilominus nomine agentis illud venit, quod est majoris activitatis; & nomine passi illud, quod est minoris activitatis.

SECUNDO. *Quid agens principale, quid agens minus principale.* Agens principale est illud, quod excedit activitate, minus autem principale, quod non excedit.

TERTIO. *Quid passum magis principale, quid passum minus principale.* Illud quod est majoris activitatis vocatur passum minus principale, in quantum scilicet opposita qualitas, diminuit aliquem gradum in illo, redigitque illud agens, in conditionem patientis illam diminutionem. Quod autem minus habet activitatis, vocatur passum principale, quia plures gradus amittens quam producens.

QUARTO. *Quid sit pars repassa, quid pars non repassa, quid pars passa?* Nomine partis repassæ vocatur illa pars principalis agentis, quæ est vicinior contrariæ qualitati, & in quam exerit passam principale (quod alias appellavimus agens minus principale) vim suam, similem sibi gradum producendo; Partes a. remotiores, & in quas vim suam non exeruit minus principale agens, vocantur partes non repassæ. Nomine autem partis passæ propriissimè venit pars illa passi, in quam immediate agit principale agens.

QUINTO. *Quid sit Reactio, quid Repassio.*

Actio, qua inducit agens minus principale, similem sibi qualitatem, vocatur Reactio, & est actio passi in suum agens. Repassio autem tunc est, cum agens magis principale, amittit aliquid, ob actionem, minus principalis agentis, ut cum calidum ut octo, amittit unum gradum, dicitur repati.

Maurus quæstione 24. commune hoc effatum: Quod qualitates magis activæ sint minus resistitivæ, putat implicare in terminis. Rationem dat, quia qualitates contrariæ sunt calor & frigus, v.g. implicat autem in terminis, quod si calor est magis activus quam frigus, frigus magis sit resistitivum, quam calor. Quod ipsum probat. Qualitas magis activa est, quæ agit vehementius & citius, sed si calor vehementius & citius agit in frigus, illud corrumpendo, quam frigus in calorem, eo ipso, magis calor resistit frigori, quam frigus calori, quod ipsum probat. Quia si calor agit citius in frigus, illud destruendo, frigus citius patitur destructionem à calore. Sed quod citius patitur destructionem ab altero, minus illi resistit; major enim resistentia est, per quam difficilius & tardius aliquid destruitur. Sed hoc etiam argumento posito effatum communis doctrinæ sustineri potest. Hac inprimis via, quod scilicet, si comparentur inter se activitas ignis, & ejusdem ignis resistivitas, major appareat in igne activitas, quam resistentia. Unde cum plurima comburat, tamen tam multis, ut cinere, & aqua, & aliis modis facile restingui potest, licet comparative accepta resistentia frigidi, ad activitatem caloris, non possit dici absolute major, præ resistentia frigoris. Posset alia via idem salvari, ostendendo resistentiam, non quidem majorem simpliciter, quia si major esset simpliciter resistentia, non posset jam effectum habere major activitas, adeoque nec esset major activitas, nisi majoritate aliqua materiali, ostendendo inquam majorem resistentiam in hoc, quod si comparentur gradus resistentiæ, qui non sunt determinati ad gradum nonnisi octavum, nulla enim hujus determinationis necessitas cum gradibus activitatis, plures sint, licet unus gradus activitatis sit potens, ad plures gradus resistentiæ superandos.

PRÆMITTO II. *Resistentiam effectivam, communiter sumi pro Reactione, sed exacte loquendo, non debet appellari resistentia effectiva, nomine Reactionis.*

RATIO. Quia resistentia effectiva, æque primo utrique formæ convenit, etsi deberet alicui principalius convenire, potius conveniret agenti principali, seu magis activo, cum reactio potius passo, seu minus principali agenti tribuatur. Quod autem resistentia effectiva, utrique qualitati æque primo conveniat. Ratio est, nihil est ratione cujus huic potius, quam illi qualitati debeatur, tam enim conatur frigus ut vincat calorem, quam calor ut vincat frigus.

PRÆMITTO III. *Resistentiam effectivam dupliciter posse spectari. Vel in actu primo, vel in actu secundo.* Resistentia effectiva in actu primo, est ipsa illa potentia, quæ potens est principiare actum resistendi. Resistentia autem effectiva in actu secundo duplex est. Primo effectiva ut *Quo*, & hæc non aliud est, quam motus ad qualitatem, quæ agendo produci debet, & alia resistentia effectiva ut *Quod*, & est terminus, qui producitur illo motu, & per quem positive tanquam per entitatem ratam unum expellit aliud. *His præmissis*

QUÆRES I. *An datur Reactio & Repassio.*

Assero dari. Ita Aristoteles 1. de Generatione cap. 7. & 3. Physicorum textu 8.

RATIO est. Tum quia datur mistio, aut generatio nova, ex conflictu duorum. Tum quia ostendit hoc experientia, quod detur actio caloris in frigus ferri, & à ferro expugnetur calor. Tum quia frigus & calor habent vim agendi. Hinc si sint debite applicata, necessario utrumque aget, adeoque sequitur debere dari reactionem & repassionem, si enim unum tantum ageret, daretur nonnisi passio, sed quia & aliud agit, debet in illo quod patitur, dari reactio, & in illo quod principaliter agit, repassio.

DICES I. Si ignis dum agit, v.g. in lignum repatitur, sequitur quòd aliquem gradum amittat. Si aliquem gradum amittit, ergo tantam intensionem in passo non producet, quantam produxisset, si repassus ignis non fuisset. Si autem

tantam

tantam intensionem producere non potest, non assimilabit sibi passum, consequenter nec in ligno producetur, forma ignis.

Respondetur. Ex Vi majori activa caloris, sequitur, ut se reducere possit in pristinum, aut resistere, ne impediatur, ab inductione formæ.

Dices II. Si verum est assertum, inexplicabile est, quomodo agens in eodem instanti, quo agit, possit repati, v. g. quomodo ferrum candens calidum ut sex, admotum nivi frigidæ ut septem, in eodem instanti possit destruere, v.g. duos gradus frigoris in nive, & amittere unum gradum caloris, aut enim in illo instanti, secundum illum gradum frigoris, quem amittit, nix, agit aut non agit. Si agit, contra erit, quia omne agens dum agit, existere debet. Non etiam secundum, quia frigus quo plures habet gradus, eo plus in primo instanti operatur. Ergo omnes in primo illo instanti illud juvant, & non est ratio, cur frigus in priori naturæ non utatur illo suo gradu.

Hanc objectionem proponit recentior Suarez & respondet, quod frigus secundum gradum amissum non agat, ad illam autem propositionem, agens quo plures habet gradus, magis agit, dicit Ly magis cum sit gradus comparativus, comparari potest, vel magis respectu alius agentis, quod appellatum est suprà, agens minus principale, & sic ratione graduum remanentium magis adhuc aget. Quod si Ly magis comparetur ad ipsummet agens principale, indubie si nullum gradum caloris amisisset, calidum magis ageret. Quod autem recurritur ad illud prius naturæ, id in præsenti non convincit, quia prioritas illa naturæ, est secundum intentiones nostras, actio autem illa debet esse quid Physicum.

Dices III. Movens quodpiam localiter, non est necesse à moto localiter moveri. Ergo nec est necesse agens à passo repati.

Respondetur. Disparitatem esse, quia non ex eo ipso, quia motum movetur localiter, supponitur motum habere vim movendi. Jam autem agens calidum & frigidum, supponitur habere vim agendi, nihilque illis deest, quo minus sequatur actio, quamvis autem illa agentia supponantur inæqualia, non impedientur ab agendo, licet ingrediatur debilius, à vincendo simpliciter.

Quæres II. *An pars repassa simul moveatur duobus motibus contrariis?*

Figatur imaginatio. Ponatur calidum ut octo, octopalmare, frigidum etiam ut octo, octopalmare. Ponatur rursus, quod in octavum palmum calidi, reagendo frigidum, induxerit unum gradum frigoris. Quæritur? An in partem octavam illius palmi, agunt & partes septem caloris, non repassæ, & ipsum passum seu frigus? si enim eorum que agat, movebitur illa pars, duobus motibus contrariis caloris & frigoris.

Assero. *Partem repassam non moveri duobus motibus contrariis.* Est assertum commune contra Aversa.

Ratio Asserti est. Quia si pars repassa moveretur duobus motibus contrariis, illisque in summo ut supponitur, tunc pars una subjecti esset capax plurium graduum quam octo, haberet enim gradus septem non repassos, in parte autem repassa haberet unum gradum frigoris, qui fundant in illa rationem partis repassæ, haberet etiam rursus in eadem parte gradum unum, à partibus non repassis introductum. Ergo illud subjectum novem gradibus informabitur.

Respondebis. Quod eodem instanti quo producunt partes non repassæ unum gradum, cessurus sit gradus frigoris, consequenter non habebit subjectum plus quam octo gradus.

Contra. Ergo jam non sentis idem moveri duobus motibus contrariis, de quo tamen fuit Difficultas. Quod ipsum sic urgetur. Quia vel eodem instanti, quo inducitur à passo in partem repassam, gradus frigoris expellitur, vel non eodem. Si eodem. Ergo eodem instanti est, & non est ille gradus frigoris, quod est impossibile. Si sequenti. Ergo non stas in proposito, non enim ostendis, quod simul moveatur duobus motibus contrariis, redibitque insuper Argumentum factum.

Quæres III. *Cur reagente passo in partem repassam, partes non repassæ non agant in partem repassam.*

Ratio dubitandi est. Quia partes non repassæ agunt in Passum, quod supponitur esse distantius parte repassa, cur non potius agent in partem repassam, & si habent vim agendi sufficientem, ut agant in passum, cur non habebunt vim sufficientem ut agant in partem repassam?

Respondet I. Pontius. Quod si supponatur Passum, tam esse applicatum, ut ad producendum secundum gradum frigoris, quam pars non repatiens ad producendum unum gradum caloris, eo casu, potentius habebit effectum, etsi sint æqualis potentiæ, vel neutrum producet quidquam, vel à Deo determinabitur, quodnam producere debeat.

Contra. Quia non respondetur ad intentum, quia non est quæstio de Productione secundi gradus frigoris, sed est quæstio, cur agat pars non repassa in passum, & non agat in partem repassam? & cur producere possit aliquem gradum caloris in passo, & non possit impedire, ne producatur quidquam frigoris, in parte repassa.

Respondet II. Quidam. Quia si Passum potuit aliquid corrumpere de qualitate partis repassæ, & contra, si partes non repassæ contra vim passi non potuerunt conservare gradum partis repassæ, multo minus poterit contra eandem vim passi eundem restituere & producere, non enim minor vis necessaria ad aliquid de novo producendum, quam ad aliquid conservandum.

Contra.

Contra. Partes non repassæ contra Activitatem omnem passi, possunt aliquid producere in passo, itemq; contra resistentiam tam graduum Passi, antequam passum illos amisisset, quam contra resistentiam reliquorum graduum passi, quos supponitur adhuc habere passum. Ergo multo magis contra resistentiam pauciorum jam partium passi, poterit in partem repassam inducere gradum deperditum.

Deinde suppono, quod sicut partes agentis agunt uniformiter, difformiter, sic etiam partes passi agunt uniformiter, difformiter, quo posito argumentor. Partes passi integræ, uniformiter difformiter agentes, potentius conservabant gradum amissum, quam conservent in parte repassa productum, utpote magis remotum, & tamen contra vim conservativam passi, partes non repassæ, poterant producere in partibus passi gradum sibi similem. Ergo in parte viciniori multo magis id poterunt.

Respondet 3. Idem. Quia in quocunque casu datur Reactio. Qualitas quæ producitur à Passo, in parte repassa, magis distat ab intensione passi, quam qualitas, quæ in eadem parte repassa, produci deberet, à parte non repassa, distet ab intensione ejusdem partis non repassæ. Ex quo fit, quod plures partes passi concurrãt ad producendam & conservandam, in parte repassa qualitatem, quam concurrerent partes partis non repassæ, si pars non repassa deberet agere in partem repassam.

Contra, Redit Argumentum jam factum. Partes non repassæ contra omnem nisum partium passi, possunt in passo producere suam qualitatem. Ergo producent in parte repassa. Deinde, non sola ultima pars passi producit qualitatem in parte repassa, sed & omnes partes agunt, quantumvis agant uniformiter, difformiter. Ergo etiam non sola ultima pars non repassa, sed & omnes reliquæ agent, quamvis uniformiter, difformiter: Negatur item, quod Gradus producendus in parte repassa, magis distet ab intensione partium non repassarum, quam distet unus gradus ab intensione passi, neque enim hæc major distantia est, per Heterogeneitatem, cum supponantur esse gradus homogenei, imo heterogeneitas hic nihil impediret: nec est major distantia localis, magis enim est vicina pars repassa, partibus non repassis, quam sit pars repassa vicina passo, cum supponatur induxisse suos gradus in partes viciniores passi. *Ad Quæsitum ut respondeatur*

Assero I. *Quod eo ipso instanti, quo producitur in partem repassam qualitas passi, non possint partes non repassæ restituere suam qualitatẽ.* Ratio. Quia alias eodem instanti esset illic frigus, quia supponitur inductum, & non esset, quia supponeretur expulsum à partibus non repassis.

Assero II. *In secundo vel alijs posterioribus instantibus, posse partes non repassas agere in partem repassam.* Ratio, quia experientia ostendit partes repassas redire ad pristinum.

Assero III. Ratio, cur agens impediatur, ne producat in parte repassa qualitatem, quamvis tunc in passo producat similem sibi qualitatem, rejicienda est in naturam agentium, qualem si non haberent, tunc ignis v.g. quia activissimus est, omnia depasceretur, tolleretur que omnis mistio. Rursus rejici debet in id, quia agens necessarium tantum agit, quantum potest, hinc si eodem modo se habeat semper, non potest postea plus. Quia ergo in primo congressu calidum ut octo, cum frigido ut octo, exeruit omnes suas vires contra frigidum ut octo, & tamen eo in tempore simul amisit unum gradum, cum eodem modo se habeat agens calidum, ut habuit ante, non potest simul procedere in illa actione, vel conservatione graduum productorum in passo, & simul concurrere ad producendum gradum in parte repassa. Nam pro illo quod primo agit conservando, & producendo, omnes vires intendit, hinc nisi accedat calido melius aliquid, non potest agere in partem repassam, citius tamen postea à distantiori passo submovebit actionem, ut se in parte repassa tueatur.

Quod attinet ad aerem, intermedium inter agens & passum, conditionem hujus partis sequetur, cujus qualitatem habebit.

QUÆSTIO III.

De Remissione.

De Remissione nihil speciale dicendum occurrit, quod ex dictis solvi nõ possit, si enim sit res de remissione, in quantum illa opponitur intensioni, sicut intensio fit additione gradus ad gradum, ita remissio stabit in ablatione gradus à gradu. Si autem sit res de remissione activa & passiva, quæ perficitur reagendo & repatiendo, de ea sic discurrendum, ac de reactione & de repassione.

DISPUTATIO III.

DE MISTIONE.

Attenditur in hac disputatione ad elementa, qualitates primas, &c. Exactior tamen horum notitia aliunde peti potest.

QUÆSTIO I.

De Principijs mistionis, & eorum Proprietatibus.

Nomine principiorum mistionis, veniunt elementa. Nomine proprietatum, qualitates primæ, quæ sunt calor, frigus, humiditas, siccitas, *sit*

DIF-

DIFFICULTAS I.

De Elementis tanquam principiis mistionis.

ASSERO I. *Principia mistionis esse Elementa.*

RATIO. Quia, ut videbimus infra, per ordinem ad mistum definiuntur. Quando autem Aristoteles secundo de Generatione textu 21. censet ex igne nihil generari, præcipue cum non appareat quo modo ignis, in fundo maris contineri possit, in quo tamen continentur mista, intelligendus erit, quod negat ex igne intemperato generari quidquam. Virtute autem, etiam in fundo maris potest contineri ignis, quia v. g. continentur exhalationes calidæ.

ASSERO II. *Elementum rectè describi* ex 1. Cœli textu 31. quòd sit corpus, in quod alia corpora dividuntur, quod inest potentia aut actu, ipsum autem est indivisibile in diversa specie; Dicitur corpus sine addito, quia supponit pro principali, hoc est pro corpore completo, per quod à ratione elementi excluditur materia & forma, quæ sunt potius corporis. Dicitur debere inesse actu, ut cum de facto est mistum, vel in potentia, quia elementum dum non est in misto, dicit ordinem & potentiam, ut in illo sit.

Ariaga definit aliter elementa & dicit: Elementum esse corpus substantiale, exigens duas ex primis qualitatibus. Cæterum videtur prior definitio retinenda. Tum quia est Aristotelica, & defendi potest. Tum quia definitio Ariagæ substantiam, per ordinem ad accidentia describit. Tum quia nihil in contra objicitur, quod solvi commodè non possit. Quando autem dicitur inintelligibile esse, quomodo elementum non dividitur in diversa specie; intelligi hoc debet, quòd non dividatur in diversa specie corpora completa, dividitur enim de facto in materiam & formam substantialem, ex secundo de generatione textu 54. & tertii Metaph. textu 17. Et ratio est, cur habeant materiam & formam substantialem elementa, quia alias aqua calefacta, non posset se reducere in pristinum frigus, quia non haberet principium reducendi se ad illam, hoc enim principium non est materia ipsa, quæ est indifferens ad formas. Ergo debet esse forma substantialis, quæ ipsa cum sit materialis, non potest esse sine subjecto, quod est materia. Quamvis autem elementa sint sibi contraria, non sequitur illa debere definiri per ordinem ad accidentia, possunt enim habere contrarietatem radicalem, oriundam ab ipsis formis, licet contradictio formalis & proxima, sit ratione accidentium.

ASSERO III. *Esse quatuor elementa:* RATIO prima adferri solet ex loco elementorum, quia datur elementum quod est leviissimum, & altissimum locum occupat, & hoc est ignis, gravissimum, occupativumque loci infimi, & hoc est terra. Ergo debent dari elementa. Prope summum: & hoc erit aer: Prope infimum: & hoc erit aqua.

Hæc ratio non convincit. Cur enim non poterit dari aliud propius propè summo, & propius propè infimo, & sic consequenter.

SECUNDA RATIO est. Quia sunt quatuor Combinationes utiles primarum qualitatum.

Hæc ratio non convincit. Quia negatur à combinatione utili qualitatum, numerum elementorum pendere, sed à formis illiorum substantialibus. Cur item non posset esse elementum contentum nonnisi una qualitate. Cæterum prior ratio habet fundamentum 7. Cœli: textu 34. independenter ab authoritate.

TERTIA RATIO numeri elementorum est ipsa experientia, quatuor ostendens nobis illa dari. Non implicant tamen plura in alio rerum ordine.

DIFFICULTAS II.

De primis Qualitatibus tanquam proprietatibus elementorum in Communi.

ASSERO I. *Proportionaliter ad definitionem principiorum Physicorum bene describi primas qualitates.* Quæ neque ex aliis, neque ex se mutuo fiant, sed ex ipsis oriuntur cæteræ.

RATIO ASSERTI. Quia hæc descriptio convenit omnibus, solis & semper qualitatibus primis. Dicitur, quod qualitates non fiant ex aliis, ut excludantur colores extremi. Albus & niger, à ratione primarum qualitatum, cum illi ipsi fiant, ut dicitur, ex certa attemperatione primarum qualitatum. Sub Ly autem ex aliis intelliguntur qualitates, seu similia accidentia, indubiè enim licet non promanent qualitates primæ ex aliis qualitatibus, promanare possunt qualitates à substantiis. Aqua v. g. se reducit ad frigus. Astra influunt siccitates, humiditates &c. Dicitur, quod non fiant ex seipsis, intellige per se loquendo. Hinc quando calor causat siccitatem, id non fit per se, sed tantum partes humidas resolvendo, in quas resolutas, faciliùs intrat siccitas. Accipiuntur autem istæ qualitates in supposita materia, h. e. prout deserviunt generationi & transmutationi. Hinc quia qualitas magnetica, non deservit venerationi, prima qualitas non nominatur. Addo quod quando dicitur, quod ex primis qualitatibus oriantur reliquæ qualitates, non est necesse, ut nonnisi certo subjecto attribuantur; quia sicut ipsa temperamenta qualitatum sunt varia, sic & secundæ qualitates variæ, variisque subjectis propriæ sunt. Addo denique, appellari istas qualitates primas non absolutè, sed inter qualitates generationi & transmutationi servientes. Qua ratione etiam densitatem & raritatem principiant. Nam raritatem

tatem principiat calor vel aer, densitatem siccitas vel frigus.

Assero secundò. *Quatuor esse primas qualitates, scilicet frigus, calorem, humiditatem, siccitatem.*

Ratio numeri est, à definitione ad definitum, quia scilicet non possunt ostendi plura, quæ neque fiant ex se, neque ex aliis, & ex illis cætera.

Assero tertiò. *Ponendas infra definitiones primarum qualitatum, non esse quidem exactas, benè tamen rem explicare.*

Calor, *est qualitas congregans, ea, quæ sunt ejusdem speciei, disgregans autem ea quæ sunt diversæ speciei.* Certè enim calor duos certos globulos inter se unit; secernit autem scoriam ab auro; per hoc tamen non nego, quòd per accidens fieri possit, ut dissipet calor etiam homogenea, findit enim vitrum, temperamentum illius dissolvendo, & consumendo partes continuationi necessarias; vel quia vult illud rarefacere; & quia cætera desunt ut majorem locum occupet vitrum, diffindi debet, nomine autem homogeneorum, non solùm veniunt ea, quæ habent eandem speciem, sed etiam quæ habent eandem raritatem, levitatem, adeoque vim idem præstandi.

Frigus, *est qualitas prima contraria, tam homogeneorum quàm heterogeneorum congregativa.* Ostendit hoc experientia. Videmus enim quòd in glacie omnia frigore coagmententur. Quamvis autem frigus & calor sint contraria, non obest quominus secundarios effectus hoc est congregare, eosdem habeant, diversa tamen id ratione præstat calor, diversa frigus, nam calor per dissolutionem partium, frigus per constrictionem, per hoc tamen non nego, quòd per accidens disgreget, ut cùm extrudit partes necessarias unioni, compressione, vel depascendo humidiores partes, vel expellendo calorem &c.

Humiditas, *est qualitas prima contraria, per se reddens subjectum, non facile proprio termino terminabile, facile alieno.* Et hoc patet in aqua, quæ terminatur figurâ vasis. Per accidens potest aliquid humidum, nõ facile alieno termino terminari, v.g. glacies quæ est substãtialiter aqua, quia scilicet multum habet exhalationum siccarum. Porrò hæc terminabilitas facilis, debet accipi pro activo, ut ita dicam appetitu, illius figuræ acquirendæ. Nam corpora rara, qualis est ignis, sequuntur etiam formam continentem illa, quamvis non appetant id, nec quidquam per se agant, ut se terminent simili termino, ut nihil per se ad hoc agit cinis, lana &c.

Siccitas, *est qualitas prima contraria, per se reddens subjectum, facile terminabile termino proprio, difficile alieno*, ut videri est in lapidibus. Quando autem dicunt aliqui marmora sudare, adeoque habere liquiditatem, nec facile terminari alieno termino, id immeritò assumitur, nam marmora intus non sunt liquida, & aliunde provenit & sudent.

Quæres. *An hæ qualitates sint positivæ & distinctæ?*

Quòd frigus & calor sit qualitas positiva, ostendit hoc vel ipsa actio eaque distincta utriusque; quod enim agit positivum est. Quando autem Aristoteles describit frigus per privationem caloris, facit id suâ praxi, quâ contrarium minus nobile, appellat privationem nobilioris.

Quod attinet ad humiditatem & siccitatem, negat illas esse positivas Ariaga, contra communem sententiam, quæ retinenda. Ratio, Tum quia id docet Aristoteles 1. de generatione textu 7. secundi de Anima textu 65. 2. de partibus animalium capite 3. secundi de Generatione textu 24. 25. 27. ubi actionem tribuit omnibus primis quatuor qualitatibus, adeoque positivitatem. Tum quia si hæ qualitates non essent positivæ ac distinctæ, id ideo esset quòd humiditas non esset aliud, quàm substantia fluida, & siccitas hujus substantiæ privatio. Contra erit. Suppono enim quòd cognoscamus quid sit humidum, quid siccum, quodque id sensu exploremus, quo posito sic urgetur. Quando sensu exploro humiditatem (idem dic de siccitate) vel tunc tango immediatè ipsam substantiam fluidam, vel sentio nonnisi frigus vel calorem illius, vel certè sentio Accidens ab his distinctum.

Non primum, quia nonnisi accidentia sub sensus cadunt. Verè autem humiditas cadit sub sensum, non ergo illa erit ipsa rei substantia.

Non secundum. Quia revera idem corpus manens idem, nunc est frigidum & tunc calidum, condistinguitque sensus tunc fluiditatem permanentem, quòd si tunc sentitur aliquod Accidens, voca illud ut volueris, hoc ego humiditatem esse volo. Tum quia vino consecrato manet postea humor vini. Ergo apparet illum non identificari vino Neque dicas illic manere fluxibilitatem vini, cur enim multiplicabis entia, & loco humiditatis fluxibilitatem substitues. Et si dicas per miraculum illic aliquid substitui simile illi fluiditati, certè illud dices accidens positivum distinctum, & quia nulla illius differentia potest ostendi ab aliis naturalibus humiditatibus, etiam illa (nisi divinare velis) accidens erit; & sicut color vini remanens, verè est accidens, ita & fluiditatem illam dicam, verè esse accidens.

Dices primò cum Ariaga, nullum esse fundamentum ponendi ponendi has qualitates esse positivas.

Respondetur. Negando antecedens ob dictas rationes.

Instabis; Humiditas & siccitas non sunt activæ qualitates, quia corpora humida non aliter humectant nisi seipsa applicando, effectivè autem nihil producunt.

Respondetur. Cùm supponatur quodvis elementum posse transmutari in aliud, debent etiam illorum qualitates esse activæ, quomodo enim aër transmutaretur in ignem, cùm utrumque corpus sit calidum, si humiditas & siccitas activa non sunt. quarti item Meter. sum. 2. cap. 3. siccitati coagulatio tribuitur, quod est quoddam agere. Rursus humiditas & siccitas refractæ concurrunt ad alterationem, alteratio autem non fit sine mutua actione. Accedit experientia, quam adducit Oviedo. Quòd scilicet si humectetur terra, etsi ponatur supra illam vitrum, vitróque supponatur corpus humiditatis capax, humectabitur magis versus illam partem viciniorem, agit ergo tunc humiditas. Res etiam siccæ in locò humido si ponantur, putrescunt. Glacies item si imponatur in aquam frigidam, dissolvitur, quamvis tardius, quam dissolutionem non aliud producit, quàm humiditas aquæ. Quamvis autem Aristoteles humiditatem & siccitatem appellat passivas qualitates, hoc dicit Aristoteles ad significandum quòd non sint ita activæ ac calor & frigus. Quando autem Maurus dicit quæstione 37. ex eo humiditatem & siccitatem esse qualitates non activas, quia definiuntur per quoddam pati, nempe facilè terminari proprio termino, vel alieno, id etiam non convincit, nam licèt per ordinem ad terminari habeant se passivè, nego tamen his, quibus competit habere se passivè in ordine adterminari, non covenire actionem, præcipuè cùm ipsum posse facilè terminari, accipi debeat secundùm dicta, pro activo terminari.

In forma argumento allato negatur antecedens, propter experientiam ex Oviedo. Deinde transito illo negatur consequentia. Quia potest humiditas vel habere debilem sphæram, vel esse alligata in suo modo agendi ad contactum objecti.

Addo. Quamvis hæ qualitates non essent activæ, posset aliunde probari illorum positivitas; ex ipsa sensuum experientia, discernit enim sensus inter frigus quale habetur in ferro, & aqua, ab humiditate solius aquæ. Et quamvis humiditas non principiet dolorem, nego quòd non moveat sensum; quod autem dicit Ariaga, hominem in se non sentire siccitatem, non probat, quòd illa non sit qualitas positiva, quia calor debitus temperamento non sentitur per multos, & tamen est qualitas positiva.

Dices secundò. Ab aqua non potest separari sua humiditas, incorrupta aqua.

Respondetur. Ipsum hoc, quod ostendit nobis fides, in calice consecrato, docet humiditatem immistæ illic aquæ separari divinitus ab aqua, adeoque illi non identificari. Rursus quantitas separari non potest à subjecto naturaliter, & tamen est positiva qualitas; inseparabilitatem autem illam facit ipsa exigentia formæ substantialis sibi relictæ.

Dices tertiò. Sicca humidis applicata, & humida siccis, nihil longo tempore operantur, quod patet in vitro; quia nec humiditas humectat vitrum, nec vitrum exsiccat humiditatem.

Respondetur. Procedere id ex debilitate virium, non autem ex impotentia simpliciter agendi, nam etiam lux est qualitas positiva, quamvis non possit irradiare per opacum, sufficitque quòd agat per diaphanum.

DIFFICVLTAS III.

De primis qualitatibus elementisque in particulari.

Discurretur hîc de debita combinatione qualitatum singulis elementis; Sed prius hoc quæritur: An debeat utraque qualitas, convenire in summo, an alterutra nonnisi poni potest? Si attendatur ad experientiam sensuum, certum est, in unoquoque elemento, dari unam qualitatem quam magis experiamur. Et ita est prædominium in igne caloris, deducimusque ignem in se, vel in aliquo sui, esse alicubi, quia res calet, non autem quia sicca est. Sentimus in terra prædominium siccitatis, &c. Videturque idem & ratio suadere: quia si potest consistere ratio elementi, nonnisi cum una qualitate in summo, & cum altera nonnisi in excellenti, asserendum id est. Ratio, quia sicut non sunt multiplicanda entia sine necessitate, sic nec gradus qualitatum. Rursus si utraque qualitas in summo conveniret, non esset ratio cur aër & terra distinguantur. Utrique enim siccitas & humiditas conveniret. Cæterum nihil in hoc certi posse determinari, idque vel ex eo, quòd absolutè loquendo, possibile sit elementum cum qualitate utraque in summo; vel cum qualitate nonnisi una in summo. Quod autem illæ qualitates etiam in diversis elementis sint ejusdem speciei, probat negativum argumentum. Non sunt multiplicanda entia, nulla etiam experientia, quæ ostendat diversitatem. Sed ad titulum accedendo. *Sit*

Punctum Difficultatis I.

Quam combinationem primarum qualitatum, habeat ignis.

Dicendum est: Ignem esse calidum & siccũ. Quòd ignis sit calidus, experientia ostendit.

dit. Quòd autem sit siccus, probandum venit contra Cabæum, qui docet ignem non esse siccum in excellenti, sed humidum. Quod

Probatur primò à Recentiori Suarez, si ignis esset humidus, humectaret, sed ignis non humectat, immo exsiccat, quis enim unquam expertus est se ab igne humectari, & pluvia humectatæ vestes, ad ignem suspenduntur.

Responderi posset pro Cabæo: Nempe ignem, formaliter non esse siccum, sed formaliter humidum, quantumvis effectivè sit siccus; Sic Sol formaliter non est calidus, licet effectivè calefaciat, quod autem dicit ille, sicut frigus effectivè non potest producere calorem, & è converso, ita nec ab humiditate posse produci siccitatem, id etiam non convincit, certe enim Sol non est calidus in se, & tamen producit calorem, cur ergo simile non continget humiditati respectu siccitatis. Dici etiam potest ex eo à frigore non produci calorem, quia non habet aliam additam virtutem, cui effectivè respondere possit calor, habet autem humiditas ignis additum calorem, cui potest respondere siccitas; quamvis humiditatem sibi determinet tanquam bonum suum, & ignis & aqua.

Probari solet secundò. Quia experimur ignem calidum esse & siccum.

Respondetur. Difficile hanc experientiam posse ostendi; nam maximè exploraret illam tactus, sed ille præoccupatur, excessivè movente sensum calore.

Probatur Tertiò ex Negativo Principio. Quia scilicet ex una parte experimur ab igne causari siccitatem, ex altera parte nullum est fundamentum, quòd causetur semper nonnisi per accidens à calore, & quòd non habeat ullam sui causam univocam, præcipuè instrumentalem ut vocant.

Neque valet si dicas; sufficere quòd siccitas in terra posita, sit principium univocum, quia cùm siccitas ordinariè non nisi ab igne causetur, ei potiùs, tanquam ordinario causativo, tribuenda erit.

Addo. Non sufficit in igne ponere solum calorem, qui sit effectivè calor, sed ponitur verè formaliter calor. Ergo si nihil obsit poni etiam debet formaliter siccitas, & sicut calorem ignis benè colligim⁹ ex eo, quia producit calorem, & nihil obest; ita ex eo, quia producit siccitatem, colligetur siccitas, & nihil obest.

Cæterùm si nomine humiditatis veniat liquiditas, ut ita dicam quædam, secundùm quam partes ejus continuantur, sinuantque sese talis liquiditas tribuēda est igni. Ratio: quia videmus sinuare sese ignem, & hoc, in aliud principium commodiùs referri non potest, quàm in liquiditatem. Deinde: quia ignis quando liquiditatem in aliquo subjecto aliàs jam sibi apto, servare nō potest, subjectum illud deserit nec in aliud agit. Et ita ignis ex cinere evanescit, quod non in aliud principium commodius referri potest, quàm quia liquiditatem deposcit ignis.

Dices cum Cabæo. Humidum est, quòd proprio Termino difficile, alieno autem se hābet ignis.

Respondet Recentior Suarez, ignem non esse facilè alienâ figurâ terminabilem, sed contra illam indignari, unde etiam tentat quoscunque cancellos infringere. *Hæc Responsio*

Non satisfacit. Quia idem dici posset de aqua, quia & hæc aggeres subruit.

Respondetur. Esse quidem similem liquiditatem illā ignis, & humiditatē in aliquo, sed in hoc dissimilantur: quia ignis natura sua non defluit ad latera continentis, secus humiditas. Ut apparet in manifestè humido, quod est aqua.

Instat idem. Illa qualitas est alicui naturæ propria, sine qua qualitate, illa natura, nec produci nec conservari potest. Jam autem ignis, nec produci nec conservari potest sine aliquo humore, hinc cinis non est capax formæ ignis.

Respondetur. Sufficere ad hoc prædictam assertam liquiditatem.

Punctum Difficultatis 2.

Quæ Combinatio Aquæ.

COmmunis sententia tribuit aquæ humiditatem in excellenti, frigiditatem in summo. Arriaga tribuit aquæ humiditatem in summo, frigiditatem in excellenti.

Pro Frigiditate Aquæ nonnisi in excellenti.

Primum Argumentum format Arriaga. Quia si illi conveniret summum, frigus congelaretur.

Respondetur. Negando sequelam. Quia congelatio illa non tantum in frigus sed & in alia alumini similia, & salnitraria referri debet. Unde etiam artificiosè fieri solet glacies, temporeque æstatis in aliis puteis vel fontibus non congelascit Aqua, quamvis sit longè frigidior præ ea, quæ in hyeme coalescit.

Secundum Argumentum. Glacies est frigidior aqua, Ergo aqua non est in summo frigida.

Respondetur. Glaciem esse magis frigidam, secundùm materiales agendi conditiones, hoc est ratione majoris condensationis, ut etiam magis urit ferrum candens quàm ignis.

Pro frigiditate aquæ in summo.

Prima Ratio est. Quia aqua contraria igni est, & illum extinguit, Ergo debet habere frigus in summo.

Respondetur. Illum extingui non ratione frigoris, sed ratione inepti pabuli ad ignem concipiendum, unde & cineribus bene extinguitur: Aqua item calidissima; extinguit ignem, frigidissimum autem oleum non extinguit, quia est aptum pabulum igni. Ergo non

exeo, quia aqua extinguit ignem, inferri præcisè potest, quòd aqua sit frigida in summo; non nego tamen quòd etiam juvet ad exstinctionem humiditas.

Secunda RATIO est hæc: Quia nullum aliud elementum recuperat, ita cito suum frigus atq; aqua.

RESPONDETUR. Nullum etiam elementum tamdiu & tam fortiter retinet suam humiditatem ac aqua, cur ergo non dicetur in summo humida, utpote minus vincibilis, & unicè retineri solita, & est magis activa humiditas, nam qui imponit manum extemplo madefit non extemplo frigefit. Quod autem aqua faciliùs præ alio elemento recuperet suum frigus, id fit beneficio humiditatis tantæ, eo enim quia non est sicca, non ita viscosè, peregrina & adventitia retinet eaq; contraria. Unde etiam valde siccum ferrum si igniatur, difficile remittit calorem, ob contrarium principium, siccitatem.

Tertia RATIO. Quia animalia aquatilia sunt fluidiora, & ut plurimum exsanguia, aut valde parum sanguinis habentia, ideo oportuit illis dari ad habitandum elementum omnium frigidissimum.

RESPONDERI posset. Si conditio elementi pensanda sit ex conditione animalium, quæ illud inhabitant, sequeretur, quòd terra deberet esse calida, quia eam inhabitant animalia calida, imò eo ipso quia frigidi sunt pisces, debuit illis ad habitandum dari elementum non maximè frigidum, ne magnus excessus foret nocivus, experimurque maria non esse frigida, imò pluribus exhalationibus calidis scatentia, quæ etiam per multos salsedinem causat.

Quarta RATIO est. Quia tempore æstatis aqua in puteis intendit frigus.

RESPONDERI potest. Si ex conditione puteorum, pensanda esset natura aquæ, dicendum foret illam esse calidam, quia tempore hyemis est calida, quodsi calorem illum referas in adventitias qualitates, idem dic in præsenti. Deinde nego ad istam intensionem non sufficere excellentiam frigoris, nam summa, intensionem non patiuntur, sed solùm excellentia.

Contra frigiditatem aquæ in summo.

Primum Argumentum est: Quia aqua generatur ex calido, pluvia enim fit ex vaporibus calidis, vi caloris levibus effectis, & sursum ascendentibus. Ergo & ipsa aqua calida est.

RESPONDETUR huic objectioni: pluviam fieri per frigus mediæ regionis aëreæ, in qua de vaporibus calidioribus, illuc elatis, ibiq; frigefactis & densatis, concrescunt aquæ pluviales, quod quidem non est propriè & substantialiter generari aquas ex vaporibus calidis, sed est solum vapores calidos, qui sunt substantialiter, aqua, indebitè se habens, recuperare connaturale suum frigus, & suam nativam humiditatem sine quibus, substantiæ aquæ, non tribuitur denominatio aquæ, aut pluviæ, sed vaporum.

Quia verò contra hanc responsionem objici potuisset, quòd scilicet vapores ex illis ascendentes & in opercula impingentes, calore generantur.

RESPONDET idem calore, non verti vapores substantialiter in aquam, sed cum sint substantialiter aqua rarior, solùm conantes sursum evadere comprimuntur ex iisq; confluit aqua.

Referri id posset etiam in hoc principium quod vaporea illi natura suâ redeant ad pristinum frigus & quando derisantur decidunt in terram hocque est ipsum pluere. Quæ responsio non recurrit ad hoc quasi ab aëre frigefiant illi vapores.

Secundum Argumentum. Quia aqua excessu caloris non corrumpitur sed fit vapor, qui adhuc est substantialiter aqua, excessu autem frigoris corrumpitur, vertitur enim in glaciem, ergo apparet non esse illam in summo frigidam.

RESPONDERI potest. Vapores cùm sint substantialiter aqua, hinc non debet dici quod corrupta aqua in illos resolvatur, sed tantum quod secernantur calore, & attenuentur raritate inducta, consequanturque levitatem vi cujus assurgunt; glacies etiam non est corruptio aquæ, nec est acquisitio majoris frigoris, sed spirituum aluminis & salnitrati. *Sed ad difficultatem descendendo,*

ASSERO 1. *Nullam esse rationem à priori, quæ convincat, potius frigiditatem, quàm humiditatem in summo convenire aquæ.*

RATIO Asserti, solutio argumentorum supra relata.

ASSERO 2. *Attendendo ad experientiam sensuum, potiùs tribui debet aquæ humiditas in summo.* Tum quia nullum aliud est elementum ita humidum. Tum quia frigus etiam in aliis experimur, non minus quàm in aqua, nullibi autem experimur tantam humiditatem. Tum quia & resistentia humiditatis & activitas major est in aqua, videturq; strictiùs semper illam sibi vincire, quàm frigiditatem: Ergo illa potiùs poni deberet in summo.

ASSERO 3. Ex dictis supra, hoc ipsum adhuc certo non constare, quia posset hoc non in rationem summitatis gradus, sed in conditionem qualitatis & subjecti referri.

Punctum Difficultatis 3.

Quæ combinatio aeri debita & terræ?

Quod

QUod ad aerem attinet.

Pro frigiditate aeris.

Primum Argumentum est ex Hurtado. Quia non est alia qualitas, quæ ei tribuatur in summo.

RESPONDETUR Negando, ex dicendis infra, antecedens.

Secundum Argumentum. Aer in media regione, in qua expeditior est ab omnibus contrariis, est valde frigidus, ut patet, conscendenti montes altissimos. Unde etiam in illis servari potest nix continuò.

RESPONDET huic rationi recentior Suarez. ab extrinseco illic frigiditatem provenire, nempe à spiritibus frigidissimis, sive illi vapores sint, sive spiritus. Contra arguit Ariaga: Aerem secundæ regionis esse serenissimum, consequenter illis exhalationibus vacuum, non ergo in illas frigus rejici debet. Deinde illæ exhalationes vel sunt calidæ vel frigidæ, si calidæ, Ergo debent potius augere calorẽ, non possunt q; per antisperistasim intendi, quia non habent contrarium circum obsistens, cùm & illæ sint calidæ, & aer calidus; Si sunt frigidæ, quo id probabis, non petendo principium.

RESPONDERI potest secundò. Frigiditatem illam referendam esse in vapores, qui quia non sunt multum terrei, nec multum humidi serenitatem non impediunt, & sicut quando sunt frigidissimi venti, potest esse serenitas, Ergo & de aere idem dicendum, illos autem esse frigidos à posteriori ostenditur ex illo frigore aeris, qui cæteroqui probatur ab oppositis esse calidissimus. Non est etiam universale, quòd in altissimis montibus nives reperiantur, experientiaque docet ningere interdum sub altissimis montibus, serenitate supra manente, & sicut cùm pluere debet in æstate, ab impendentibus nubibus fugiunt calidæ exhalationes, faciuntque aerem magis calidum, sic vicissim, dum frigidæ fugiunt superficiem terræ calefactam, faciunt aerem frigidum.

RESPONDERI potest tertiò. Non constare quanta elevatio sit necessaria ad hoc, ut censeatur aer esse in æqualitate, statu, & conditione sibi proportionata. Hinc quamvis concedatur altissimos montes habere frigidiorem aerem, non sequetur jam, quòd eo casu sit in statu sibi debito; Et certè vel in illis montibus sunt nives, & venti, vel non: si sunt nives, nec contra calorem, nec pro frigore aeris, certo urgeri potest. Nam defectus caloris in nives, positio frigoris in easdem referri debet. Quod si desunt nives & venti, adsit tamen frigus, dicetur cum Conimbricensibus, mediam regionem aeris à DEO creatam esse frigidam, contra quidem inclinationem aeris, sed ita deposcente ordine universi. Nisi hæc doctrina videatur ad placitum adferri.

Tertium Argumentum est quo utitur Ariaga, quia aer ubicunque ab agentibus extrinsecis validis liber est, statim frigidus est, & ita in nocte semper est frigidior. Loca item æstate clausa, frigidiora sunt, partes item Septemtrionales, frigidiores Meridionalibus.

RESPONDERI potuisset huic difficultati, quia cubicula hyeme sunt calida, ad quæ venti non permeant. Ergo etiam inferri poterit ex eadem instantia calor aeris. Ut id solvat Ariaga, dicit id referri posse, quia agentia frigida multum illic operari non possunt. Sed similiter dici posset calidum esse aerem, si adsunt repulsiva agentium frigidiorem. Unde dici posset noctu aerem frigidum esse, quia cum in regione infima non sit purus, sed mistus multis vaporibus, qui ipsi fugiunt activitatem Solis, & illo abscedente frigefiunt.

Quartum Argumentum ejusdẽ est. Aer motus flabello refrigerat, Ergo natura sua est frigidus. Nam motus in rebus calidis excitat calorem, frigus verò in frigidis.

RESPONDETUR. Aerem istius infimæ regionis, frigidis vaporibus esse plenum, & hos impactos facici refrigerationem illam adferre, & sicut ex follibus, quæ ignito carboni materiam suppeditant, illumque fomentant, non rectè colligitur calor aeris, ita nec rectè colligitur ex flabello frigus.

Quintum Argumentum ejusdem est. Quando homo patitur colicam, aer intus inclusus, naturali sua frigiditate hominem vexat, tantumque rerum calidarum applicatione ei mederi possumus.

RESPONDETUR. Negari posse quòd aer aliquis corpus intret, quàm is, qui respiratione trahitur, hic autem nonnisi calefactus immittitur, concesso autem quòd etiam alius aer immittatur, facilè negari potest illum etiã permeando non calefieri, sed posito etiam, quòd revera aer tunc frigidus noceret, frigiditas ejus in misturas referri potest. Causa etiam doloris colici, etiam in calorem rejici potest, nempe in spirituum calidorum copiam, qui vexant intus quæruntque locum quâ evadant, hinc ei dolori, non aliter mederi possumus, quàm laxando poros, quibus laxatis, exeunt illi spiritus.

Sextum Argumentum est. Quia observatum est à multis, diabolum in corporibus aereis assumptis, non posse tantum calorem efficere, quantus est hominis, quod falsum esset, si aer esset summè calidus.

RESPONDETUR. Hoc argumentum utrumque probare, nam probat aerem esse calidum & frigidum, calidum quidem, quia corpora illa sentiuntur calida, quamvis non eo temperamento quo humana, frigidum autem, quia non accedunt ad calorem humanum. Addit recentior Suarez, diabolum esse potius sollicitum de externa figura, non autem de calore, fortè etiam Deus ob suæ providentiæ fines ordinavit, ut illa differentia in corporibus appareat.

Septimum ARGUMENTUM est. Quia juxta cœlum lunæ, est ignis elementaris, Ergo necessarium fuit, ut nimius illius calor, temperaretur aëre frigido.

RESPONDETUR. Hoc argumentum potius probare, debuisse illic poni elementum calidum, ne posito frigido, pugnarent inter se. Quod si dicas illum ignem non esse inibi activum, cur ergo poni jam debebit elementum, quod temperet calorem illius, sua frigiditate.

Pro caliditate Aëris.

Primum ARGUMENTUM Commune est. Possibilis est combinatio humiditatis & caloris. Ergo datur. In nullo autem elemento poni debet nisi in aëre.

RESPONDETUR. Non secundùm omnes possibiles combinationes, est numerus elementorum & constitutio; de quo suprà.

Secundum ARGUMENTUM est ex recentiori Suarez per experientias.

Prima Experientia est; quia res calore attenuatæ, in aërem resolvuntur, ut patet in aqua, quæ in lebete, dum igne calefit, minuitur.

RESPONDETUR; Experientiam non convincere: quia res calore attenuatæ, interdum resolvuntur etiam in aquam, quæ est frigida.

Secunda Experientia est, quia ea quæ sunt magis aërea, sunt etiam magis calida, ut mel, oleum.

RESPONDETUR; Etiam illum calorem, in alias misturas & temperamentum referri debere, non in aërem, dici etiam potest, oleum & mel, ignea potiùs esse, quàm aërea.

Tertium ARGUMENTUM. Levitas est comes signumque caloris. Sed aër est levis. Ergo calidus.

RESPONDETUR. Levitatem hanc pensari vel maximè ex aëre infimæ regionis, qui vel maximè experientiæ nostræ subest, quem tamen constat multis misturis plenum. Levitas ergo hæc in aliud principium referri posset. Rursus nec aërem, nec ignem, purum misturis habemus, & tamen aër superponit se igni, ut videri est in follibus, à quibus impactus aër, superponit se carbonibus ignitis. Denique levitas illa aëris, non in calorem qui major est in igne, sed in conditionem ipsius corporis, referri posset.

Quartum ARGUMENTUM est. Quia nimio calore, in aërem aqua convertitur, & nusquam frigiditate convertitur in aerem. Ergo calor & non frigiditas humiditatem aeris comitatur. Nulla enim substantia gignitur qualitate opposita, proprio temperamento.

RESPONDETUR. Liquor glacie constrictus, glacie dissoluta non tantum spatium occupat ut ante; cujus ratio reddi potest, quòd partes aquæ, frigore in aerem abierint. Quod si dicas frigore excludi nonnisi partes aeris, non verò partes aquæ in aerem converti. Idem dicent oppositi. Deinde, quamvis nulla substantia, possit à qualitate opposita proprio temperamento, per se loquendo gigni; tamen per accidens id contingit: ut dum operculum, calido superpositum, madefit. Et ratio est, quia fieri potest ut partes aliquas ita alteret calor, ut quamvis non sint capaces & gignantur, destruatur tamen in illis forma misti. Jam ergò in elementum aliquod resolvi debent; & quia fieri potest, quòd sit res levis, non poterit habere debitas terræ dispositiones; fieri item potest ut non habeat pondus illud requisitum ad aquam, debebitque generatio aëris resultare. Quando autem ad hoc recurritur: Quòd si ponatur aër humidus & frigidus, nulla cognatione vicino elemento, scilicet igni, aer sit conjungendus, adeoque turbandum ordinem elementorum, id non convincet; nam negabitur talem ordinem debere poni, dicetur que talem esse ordinem elementorum, ut superemineat summè calidum ignis, infra sit summè frigidum aer, tum summè humidum aqua; denique summè siccum terra.

Quintum ARGUMENTUM est. Quia aer in locis humidis & frigidis, puta in terræ cavernis, vertitur in aquam, non aliam ob causam, nisi quia frigus simul cum humore, est dispositio aquæ, non aëri debita. Deinde quia aer & aqua debent habere virtutes, per quas possent agere in se, & pati, exigente id mistorum temperie. Hæc autem ex parte aeris non potest esse alia, quàm calor; & ex parte aquæ frigus.

RESPONDETUR. *Quoad primum*, illò potiùs probari aerem esse frigidum; quia elementa symbolas qualitates habentia faciliùs in se convertuntur; cùm ergo in illis locis facile aer convertatur in aquam, quæ est frigida, & ipse debet esse frigidus. Rursus dici potest, quòd aer *in illis* locis hauriat multos vapores, levitati *suæ* contrarios, commodos gravitati aquæ, in quam etiam solvitur.

Quod attinet ad alterum. Agent adhuc contra se aer & aqua, secundùm aliam qualitatem, quia aer agnoscente ipso Arriaga, est siccus; humida aqua.

RESTAT adhuc inquirere. An aer sit humidus, an siccus. Pro siccitate aeris stat Ariaga cum Stoicis. Hoc ut penetur.

Pro siccitate Aeris.

Primum Argumentum est ex Ariaga; quòd non habeat tantam humiditatem aer; quantam aqua, vel hoc ipsum ostendis, quia aqua magis humectat.

RESPONDETUR. Potest humectare quidem magis aqua, & hoc probat, quò sit magis humida; sed non non sequitur, quòd aer non sit humidus, licèt non æquè ac aqua.

Secundum Argumentum: Quia aer nimis humidus convertitur in aquam ut constat experientia. Ergo humor in summo non est proprietas aeris; sed aquę consequentia probatur: quia nulla forma ejicitur è subjecto, & in aliam convertitur per qualitatem propriam formæ ejectæ.

RESPON-

Respondetur ex dictis, per se id non fieri per accidens tamen id contingere, de quo in simili supra actum.

Tertium Argumentum, aqua non est summè frigida. Ergo est humida. Ergo id aëri non competit.

Respondetur. Quod quærendum restet, an saltem in excellenti non sit humidus aër, De antecedenti esse difficultatem supra innuimus.

Pro humiditate Aëris.

Primum Argumentum Oviedo est. Humidum ex Aristotele est illud quod non facilè proprio termino, sed alieno terminatur. Hæc definitio præ omnibus elementis competit aëri, facilius enim aër continetur intra telam, valde tenuem quàm aqua.

Respondetur. Telam duplici modo posse continere aërem. Primo quòd sit valde porosa, ita ut exeunte uno aëre, subintret alius, & sic non potest probari quidquam pro humiditate aëris. Quodsi tela non sit porosa, adhuc non probabitur humiditas, ad eum modum, quo non probatur lanæ vel milii humiditas, licèt advolvatur lateribus vasis; quodque faciliùs contineatur aër intra telam, illud exinde proficiscitur, quia non est corpus ita densum aër, atq; est aqua.

Secundum Argumentum est. Quia aqua est summe frigida. Ergo tantum aër habet humiditatem in summo.

Respondetur negando in aliorum principiis antecedens.

Tertium Argumentum est. Quia eo modo congruè disponentur elementa, non enim duo contraria, videlicet summè calidum, summè frigidum immediatè collocabuntur, sed medium aliquod constituetur.

Respondetur. Sicut nihil obest, quòd in sententia Oviedi, in excellenti sicco, in summo humidum, sic nec oberit ut summè calido, supponatur summè humidum. Rursus dicerent oppositi, quòd ille est optimus ordo elementorum, qui est magis proportionatus naturæ eorum, unde non debent naturam talem habere, quia ita collocari debent, sed ideo collocari debent, quia habent talem naturam. Cum ergo aliunde non probetur aërem esse summè humidum, ex collocatione elementorum, nihil decernetur. In sententia etiam Ariaga medium aliquod ponetur inter duo opposita, quia ignis est calidus & siccus; jam autem aër est siccus & frigidus, ubi ratione qualitatis symbolæ, quæ est siccitas, non ponentur immediatè, & se totis, contraria.

Quartum Argumentum ex Recentiori Suarez. Aqua elementaris, non est magis humida, quàm aqua rosacea, vinum, & cætera, & tamen ista non sunt humida in summo, sunt enim mixta.

Responderi potest retorquendo argumentum. Si ponatur vinum in profundo puteo non minus erit frigidum, quàm aqua, neque tamen arguitur quòd summa frigiditas, non competat aquæ. Ergò nec in præsenti bene arguetur.

Deinde ad objectionem dici potest magis esse siccum vinum, quàm aquam puram, est enim vinum mixtum corpus, licèt illa siccitas, propter excessum liquiditatis, non appareat.

Quintum Argumentum pro eadem sententia sumi potest. Quia ea quæ in oppositum adducuntur facile solvi possunt. Nam si dicas aërem exsiccare, referri id poterit in exhalationes. Si dicas aërem tempore pluviæ reddi humidiorem non redderetur autem si esset in summo humidus dici, poterit reddi tunc aërem magis humidum, hoc est crassius humidum, in quod etiam principium referri potest, cur magis humectet aqua, quàm aër. Quia scil. id densius facit.

Pro hac sententia notat recentior Suarez humiditatem dupliciter spectari posse. Primò activam, & hæc humiditas competit potiùs aquæ secundo passivam, quæ sita est in minore consistentia; in suo proprio termino, & hæc magis competit aëri, magis enim delabitur & defluit.

Quæ combinatio Aeri debita.

Assero 1. Attendendo ad mentẽ Aristotelis, *aërem esse humidum & calidum*, expressa est illius authoritas secundo de Generatione, textu vigesimo tertio: *Cum simpliciter inquit quatuor sint: quodque unius est, terra, siquidem sicci potius est quam frigidi, aqua verò frigidi magis quàm humidi, aër humidi magis quam calidi, ignis calidi magis quam sicci.*

Assero 2. *De humiditate aëris, vel ejus siccitate, frigiditate item vel caliditate per experientiam nihil concludi potest.*

Ratio est. Quia cum elementa multis sint peregrinis qualitatibus; apud Nos referta, quidquid attuleris, in peregrina rejici poterit principia, licèt magis experientia stare videatur, potiùs illum esse siccum quàm humidum, & potiùs, frigidum quàm calidum, idquè probant experientiæ allatæ, & cùm nulla ratio manifesta urgeat, pro illius humiditate, quis unquam controversiæ ignarus, ex solo judicio sensuum, dicat se humectari ab aëre.

Assero 3. *Si nomine humiditatis non aliud intelligas quàm id quod facile cedit, eo sensu aer est magis humidus quam aqua*, faciliùs enim cedit.

De Combinationibus Terræ.

Communior sententia tenet, terram esse siccam in summo, & frigidam in excellenti. Ratio est. Ipsa auctoritas Scripturæ appellantis terram siccam & aridam, & quia siccum maximè resistit figuræ alienæ, ex elementis autem hoc vel maximè competit terræ; condistingueturque adhuc sua combinatione ab aëre, quia

ille non est in summo siccus. Ignes autem qui ex terra oriuntur, referuntur in mineralia, quæ sol in visceribus terræ operatur, & materiam, concipiendo igni aptam.

QUÆSTIO II.

De ipsa Mistione.

Duo hîc præcipuè attingentur. Imprimis natura ipsius Mistionis, deinde an Mistum deposcat in se actualem, an virtualem remanentiam Elementorum.

DIFFICULTAS I.

An, Quid, & Quarum Conditionum Mistio?

Quoad Quæstionem, *An detur Mistio*; communis sententia illam admittit. Tum quia experimur ex variis Mistionibus varia generari. Tum quia ut ait recentior Suarez data causa, & non impedito effectu, sequitur effectus; datur autem causa Mistionis, nempe mutua contrariorum actio, & non apparet impedimentum effectus. Tum quia non omnia, quæ in orbe sunt, sunt aut terra, aut aqua, aut ignis, aut aër. Ergo dantur aliqua præter hæc, & hæc vocantur Mista, cum suo modo contineant etiam illa priora.

Quando autem dicitur Mista ideo non dari, quia fierent ab elementis, ab elementis autem fieri non possunt, cum sint nobiliora illis, mobilius autem ab ignobiliori non fit: id non convincit, nam in eo in quo fiunt, non sunt nobiliora Mista elementis, quanquam effectus æquivocus, potest esse nobilior sua causa. Sed quicquid sit de hoc, Mixta excedunt præ elementis ratione formæ, quam tamen non producunt elementa, sed aliud principium.

Quoad quæstionem: Quid sit Mistio?

Mistionem definit Aristoteles. Primo de generatione, textu vigesimo: quòd sit mistibilium alteratorum unio. Videtur hæc descriptio non esse bona. Ratio, quia de hoc ipso quæritur, quid sit hoc ly mistibilium, & qui ignorat mistionem, ignorat mistibile, concedo quidem posse descriptionem procedere per causam, sed tunc quando ipsa causa aliunde est nota, aliunde autem ignoratur causa mistionis.

Quando autem alii ad salvandam definitionem, ad id recurrunt, quod ly *Vnio*, positum in definitione, supponat pro generatione substantiali, terminata ad inductionem formæ misti, in materiam, mistibilium, sufficienter præparatam, alteratam, continuatam. Id etiam non convincit, quia quærere restat, quid est non quidem generatio substantialis, hæc enim alibi supponitur definita, sed quid significat generatio substantialis ly *Misti*.

Explicatur 1. Mistio ab aliis apud Oviedo. Quod scil. mistio sit generatio corporis resultantis ex contrariorum congressu. *Hæc Explicatio*

Non satisfacit. Quia ut sonat definitio hæc accepta, supponit potiùs debere fieri congressum elementorum, & pugnam, antequam dicatur fieri mistum; quod est falsum: quia potest bene ab ipsomet Deo immediatè produci, & revera potest esse mistum, quamvis non ex pugna contrariorum. Deinde cùm mistio sit aliqua generatio, sicut generatio non debet dici generatio corporis, sed potius generatio totius, sic & mistio non debet dici generatio corporis, sed generatio totius.

Explicat 2. Ariaga: quòd mistio sit duorum corporum alteratorum unio. *Hæc descriptio*

Non satisfacit: quia alteratio videtur debere præcedere mistionem, quæ tamen præcedentia ut dixi ad mistionem non requiritur; mistum item præsens quatuor includit elementa, non ergo debet esse duorum corporum unio. Ut hæc descriptio aliæq; similes, imò & Aristotelica definitio explicari possit, & ab impugnationibus allatis defendi.

Suppono 1. *Triplicem in præsenti mistionem cogitare possumus.* Primò corporum notabiliter discretum numerum constituentium, quando intra idem spatium includuntur, & sic v. g. miscetur triticum cum pisis. Secundò mistio est corporum continuatorum fluidorum simultanea permeatio, & hac ratione aqua miscetur vino. Tertio prout hic de mistione agitur, vi cujus resultat aliquid ex elementis.

Suppono 2. *Mistionem ipsam, prout hîc de illa agitur dupliciter spectari posse.* Primo pro actione, ex qua resultat mistum, & hæc adhuc duplex spectari potest; scil. ipsorum elementorum inter se, & de hac idem dicendum, quod de reactione & repassione; vel certè sumi potest actio extrinseci, quæ ipsa actio extrinseci agentis, duplex spectari potest.

Primò, applicativa nonnisi elementorum, & de hac in præsenti nulla est difficultas, vel certè productiva ipsius formæ misti, & de hac ita discurrendum ac de reliquis generationibus.

Secundo sumi potest mistio pro ipsa ratione formali, & ut quo, & hæc non aliud est, quam ipsa unio, de qua proportionaliter loquendum sicuti sumus locuti de unione substantiali.

Tertio sumi potest pro ipso termino seu ratione formali ut quod: de sic sumpta mistione, ita in pluribus discurrendum, sicut de toto composito. Utroque hoc posteriori modo sumpta mistio in præsenti considerari debet.

Suppono 3. *Ly mistibilium ly unibilium & alios terminos tripliciter adhuc spectari posse.* Primo pro eo quod alteratum non est v. g. sed alteratur. Secundo pro eo quod jam v. g. non alteratur actu sed alteratum est. Tertio sumi potest pro ratione communi ad hæc membra, quod alteratum est, vel alterabitur. *His suppositis*

Expli-

Explicatur mistio. Pro ratione formali, ut quo sumpta, quòd sit mistibilium alteratorum unio. Ita Aristoteles: Et deinde, quia formalis ut quo mistionis, non est aliud, nisi ratio per quam mistum ut quod constituitur, jam autem mistum ut quod, non alio ut quo constituitur nisi unione, & quia hoc quod hîc definitur est mistio ut sic accepta, quando ponitur Ly *mistibilium*, non ponitur definitum in definitione, quia hoc definitum in præsenti est ratio formalis ut *Quo*, non autem ut quod, quale est mistum. Ipsa autem mistio pro termino ad quem, seu ipsum mistum, est totum substantiale ex elementis alteratis constitutum; Unde si quæratur, quid sit mistibilium alteratorum unio, bene ista mistibilitas per constitutionem ex elementis alteratis describetur.

Quod attinet ad conditiones Mistionis.

Prima Conditio est. Ut non sit mistio secundùm accidentia in eodem subjecto existentia, sed secundùm ea, quibus competit esse completas substantias. Conditio hæc sumitur ex 1. de Generatione textu 28. propter defectum hujus conditionis, materia & forma non dicuntur misceri, neque enim sunt completæ substantiæ, albedo item & nigredo.

Secunda Conditio. Ut mistibilia sint mutuo activa & passiva alterativè, adeoq; habeant communem materiam & accidentia. Unde duo Angeli si secum unirentur, non essent mistum, quia nec communem materiam nec alterativa accidentia habent. Sumitur id ex textu 87.

Tertia Conditio. Ut propter faciliorem mistionem mistibilia sint divisibilia in partes exiguas, sumitur hæc conditio ex textu 84. defectu hujus conditionis adamas non miscetur facile, cum aliis corporibus.

Quarta Conditio. Ut sint proportionata corpora ipsa, in ratione agendi, ex textu 88. & 89. defectu hujus conditionis, si aquæ guttam rogo infundas, non fit mistio.

Quinta Conditio. Ut mistibilia, possint ex quacunque misti parte generari, est conditio ex textu 47. Ratio quia ex quacunque parte non generarentur, jam supponeretur illa pars, non esse mistum.

DIFFICULTAS II.

Quomodo elementa maneant in Misto.

Duplex est hac in parte sententia; alii dicunt formaliter entitateque sua retenta, esse in misto. Id docent ordinariè Medici quibus adhæsit Dandinus lib. 2. de anima digressione 8. Alia sententia docet elementa manere nonnisi virtualiter, hoc est, ratione qualitatum debitarum elementis, quæ restrictæ & temperatæ inibi sunt, estq; communis reliquorum.

Dicendum est. *Elementa manere nonnisi Virtute in misto.*

Probatur 1. Auctoritate Aristotelis de Generatione textu 84. & 89. & 2. de Generatione textu quadragesimo septimo & 2. de partibus animalium capite primo. Ratio ejusdem est. Elementa sunt omnium rerum principia prima, manereq; debent in re genita, si enim non manerent, non essent prima principia, compositiva omnium, si manent, debent manere nonnisi virtute, quia aliàs non daretur vera generatio, sed solum alteratio, si enim erit aër, inquit Aristoteles 2. de Generatione textu 31. siquidem permanet, alteratio erit non generatio.

Probatur 2. Communi argumento. Vel formæ elementorum manent in eadem parte subjecti, hoc est materiæ, vel in diversis partibus. Neutrum dici potest; non secundum. Tum quia sequeretur quòd nullius misti materia esset continua, nam ita distincta continuari non possunt, absurdum etiam est dicere, quod aurum purum, heterogeneas partes habeat, sequereturque contra Aristotelem 2. de Generatione textu 47. quod non ex qualibet parte misti segregari possent elementa, nec posset illud mistum, nisi ratione totius dici mistum; non autem ratione partium, habereq; se ratio misti sicut decem, quod singulis, suis partibus non convenit, sequereturq; ulterius quod illud mistum, & esset arbor v.g. & aqua, quia utriusque haberet formam substantialem, nec jam pars misti appellabitur mistum contra Aristotelem 1. de Generatione textu 86. Non potest etiam dici primum, quia aliàs duabus formis substantialibus; una eademque materia informaretur.

Probatur 3. Vel in misto præter formas substantiales elementorum datur forma distincta realiter à prioribus, quæ sit forma misti, vel non datur; neutrum dici potest; quod ipsum probatur, si enim non datur præter formas substantiales elementorum, distincta realiter forma misti: Ergo nullæ res sunt distinctæ specie, quia omnes habent easdem formas specificas, & nihil insuper substantiale specificum est in uno misto, quod non sit in alio, si autem insuper datur forma misti: Ergo non dantur formæ elementorum. Quod ipsum probatur; quia vel potest præstare totum id illa forma, quod præstarent elementa, vel non potest, si potest, ergo otiosa erunt ipsa elementa, si non potest. Ergo illa forma & esset forma misti, ut supponitur, & non esset forma misti: Quia sicut forma ignis, quæ non potest præstare id quod præstat forma aquæ, est forma nonnisi simplex, nec est forma misti, ita nec illa forma misti, erit forma misti; Nec apparet undenam transeat in denominationem, & esse formæ misti.

Respondebis, formam misti, se solam non posse præstare, quod præstant formæ substantiales elementorum; sed indigere formis illorum, tanquam dispositionibus.

Con-

Contra erit: Quia non est ratio, cur non sit contenta forma misti, solis qualitatibus elementorum, pro dispositione. Tum quia non est explicabile, an illæ dispositiones, sint in tota materia, an tantùm in parte materiæ. Tum quia talis collocatio formarum elementarium, vel est in homogeneis. Vel tantum in heterogeneis, si tantùm in heterogeneis: Ergo ratio misti quâ talis, salvari potest sine his elementis; cùm ratio misti salvari possit in homogeneis. Si etiam in homogeneis. Ergo non erit jam homogeneum, quia involvit tot heterogeneitates formarum.

DIFFICULTAS III.

Solvuntur Objectiones.

Objicitur 1. Auctoritas Aristotelis.

Prima est ex Metaphysicis ex 5. Metaphysicorum Textu 4. & 7. Metaphysicorum Textu 60. ubi definitur elementum esse id ex quo quidpiam fit, cum insit.

Respondetur. Sufficere ut insit virtualiter, & quoad qualitates, ineritque misto elementum quoad suas virtutes.

Secundus Locus est. Quia sicut docet Aristoteles primi Physicorum Textu 83. Materiam inesse actu iis quorum est materia, ita secundi Physicorum Textu 31. dicitur, elementa esse materiam misti.

Respondetur. Mistum habere materiam Physicam, elementa autem sunt materia illius insuper, secundùm suos qualitates spectata.

Tertius Locus est. Ex libro de cœlo ubi 3. cœli Textu 63. docet elementa non retinere in misto propriam figuram.

Respondetur. Inde non sequi, quòd retineant suam Entitatem, quando autem 1. Cœl. Textu 1. & 2. docet, mista moveri prædominantis elementi motu, sufficienter ille locus intelligi potest, de Prædominio non secundùm Entitatem, sed secundùm qualitates.

Quartus Locus est. Ex libris de Anima ubi 2. de Anima Textu 39. dicit Aristoteles nisi Anima esset in corpore, fore ut elementa distrahantur, & propria loca capesserent; & Textu 62. quæritur: cur elementa in sensu existentia, non sentiunt quæ omnia supponunt dari actu elementa in misto.

Respondetur. Primum Textum procedere contra Empedoclem, qui viventibus animam negabat, & dicebat plantas radicari, quia à terra ad centrum propelluntur, ramos verò se attollere quia ab igne sursum attolluntur. Secundus autem locus inquirit cur qualitates elementorum non sentiant; inde autem nihil evincitur contra conclusionem.

Quintus Locus est. Ex 1. De Penetratione Textu 34. ubi negat lignum cum igne misceri, qui lignum dum comburitur, vertitur in formam ignis: Ergo supponit ad mistionem requiri ut mistibilia retineant formas.

Responderi potest; non ideò præcisè lignum non misceri cum igne, quia corrumpitur, sed quia vertitur in ignem, & non in aliquid tertium commune, ut debet fieri in misto. Quando autem textu 84. docet: posse elementa separari à misto, intelligendus est, non de separatione locali, sed de Generatione, eò quòd in misto sint tanquam in medio communi, in quo virtualiter, ratione qualitatum continentur elementa. Dicit autem quòd separari possint, non autem generari, ut ostendat diverso modo generari elementa ex elementis, diverso ex mistis. Nam universaliter quando elementum generatur ex elemento, non est necesse ut qualitates generandi, quoad utramque combinationem contineat in se elementum, sicut continetur in misto. Quando autem textu 90. dicitur ibidem, quòd mistio sit elementorum alteratorum & non corruptorum mistio id non convincit; nam hoc solum vult Aristoteles, scil. ipsas illas qualitates alteratas, & refractas esse debere, nec dicit simpliciter elementa corrumpi, cùm quoad virtutes contineantur in misto.

Objiciuntur 2. aliqua principia.

Primum est, quod ex qualitatibus colligatur esse alicubi aliqua forma, & sic ex qualitatibus & dispositionibus arboris, colligitur Cedrum esse arborem. Ergo cum per nos maneant qualitates elementorum in misto, poterit colligi manere formas.

Secundum Principium est, quia forma eo usq; durat, quousq; habet suas dispositiones, elementa autem habent suas dispositiones in misto.

Respondetur utriq; principio: quòd qualitates & dispositiones non quomodocunque sumptæ arguant formam, aliàs cum accidentia quæ erant in genito, maneant in corrupto, deberemus asserere, quòd simul sit corrupta & genita forma. Tunc ergo qualitates & dispositiones arguunt formam substantialem, quando habentur ultimæ dispositiones & in mensura requisita, cùm tamen in misto virtutes elementorum sint refractæ.

Objicitur 3. Mistio est elementorum unio. Unio autem arguit existentiam unibilium.

Respondetur. Talis arguitur existentia unibilium ex unione, qualis supponitur esse unio. Et quia supponitur esse unio, nonnisi ratione qualitatum elementarium attemperatarum, etiam nonnisi illæ qualitates manere debebant.

Objicitur 4. Res in quæ resolvitur, ex his & componitur. Mistum autem resolvitur in elementa.

Respondetur. Resolvi hominem in elementa non propriè, sicut dum fit resolutio in materiam & formam: sed impropriè; quia tum primum ex misto generantur. Unde quando stillat arbor, non est illic aqua elementaris, nec spiritus in animali sunt realiter ignis.

Obji-

Objicitur 5. Cùm elementa miscentur aut nullum elementum vincit, & tunc non dabitur vera mistio, aut vincit, & tunc non dabitur mistum, sed tantum erit elementum quod vincit. Ergo debent omnia vincere, & sic omnia propriam formam producent in materia misti. Ergo formæ illorum manebunt in misto.

Respondetur. Quòd vincant omnia elementa in misto, ratione qualitatum elementis debitarum, quæ etiam qualitates manent in misto, à forma autem accedente misti vincuntur vel maximè, quæ etiam manet in misto.

QUÆSTIO III.

De proprietatibus misti.

Nomine proprietatum primarum misti, accipiendæ hìc sunt qualitates, quas principia misti, hoc est elementa, misto adferunt. Nomine autem qualitatum secundarum, veniunt virtutes motivæ elementorum, quæ non ideò secundæ appellantur, eò quòd ex primarũ qualitatum pugna & mistione veniant, sicut veniunt colores, sed quia supponunt primas qualitates, & ad earum variationem variantur. Hæ autem virtutes elementorum, motivæ ad capiendum locum, sunt gravitas & levitas.

Nomine autẽ gravitatis & levitatis, veniunt principia, quorum primũ inclinat sursum, secundùm autem inclinat deorsum, vel attenta phrasi Aristotelis ex primo cœli textu 1. & 4. cœli textu 6. Grave est quod ferri natum est ad mediũ, hoc est ad centrum mundi. Leve autem, quod ferri natum est ad extremum, seu sursum, quæ descriptio distinguit dictas qualitates ab impulsu: quia hìc non est determinatus ad motum sursum tantum, vel tantum ad motum deorsum, cùm possit vel circulariter, vel per lineam rectam procedere. Distinguit item à virtute motiva animalium, quia hæc est principium motûs progressivè, subditur appetitui &c. quod non ita se habet in gravitate & levitate.

DIFFICULTAS I.

An gravitas & levitas sint qualitates distinctæ realiter.

Cõmunis sententia tenet esse distinctas realiter, negat Valesius, Ariaga, Pontius.

Dicendum est, *Gravitatem esse qualitatem distinctam realiter à substantia*, adeoq; verum accidens Physicum.

Pensanda sunt argumenta pro hac sententia.

Primum Argumentum commune adferri solet. Quia in Eucharistia, datur gravitas panis, & tamen non datur substantia panis.

Respondet Ariaga, non dari formaliter gravitatem, seu formam gravitatis, sed tantùm effectum poni gravitatis, hoc est impulsum.

Instat 1. recentior Suarez. Eodem jure dicere possemus illic non manere colorem & saporem.

Respondet Ariaga, non debere ponderari quæ sint accidentia, vel substantia rei (his exceptis quæ sensu percipiuntur) ex mysterio Eucharistiæ, sed ex aliis principiis Physicis; cognito autem quæ sint accidentia, debemus universaliter dicere, ea omnia manere in venerabili Sacramento. Addit idem, etiamsi quis diceret albedinem non esse distinctam à luce, consequenter non esse illic albedinem distinctam, sed lucem solam, non posset ex hoc mysterio ullo modo redargui, sed aliunde.

Instat 2. Recentior Suarez. Aut in accidentibus Eucharisticis admittitur vera gravitas, aut non, si primum. Ergo distinguitur realiter à substantia, si secundum multiplicabitur miraculum, de quo non meminere Patres.

Respondet Ariaga, potiùs à communi sententia multiplicari miracula, nam admissa gravitate distincta, illa debet conservari efficienter à substantia rei gravis, non enim est qualitas quæ conservatur in subjecto ante formam substantialem, sed neq; emanat ab illa. Ergo si hæc gravitas conservatur, duplex datur miraculum nempe accidentis sine substantia servati, alterũ quòd sit sine causa efficienti, cum tamen Ariaga nonnisi unum miraculum ponat, nempe suppleti sine causa naturali impulsus.

Commune tamen argumentum hoc, restaurari sic posset. Quia si dicatur, quòd nonnisi effectus gravitatis suppleatur in Eucharistia à Deo, subruitur modus arguendæ distinctionis realis accidentium Physicorum. Quod ipsum probatur, quia non alius est modus arguendæ distinctionis realis, quàm separabilitas aliàs explicata, & tamen ipse fatetur, ex aliis principiis Physicis petendum id esse, cum tamen non habeatur exemplum separabilitatis, accidentis à substantia ad permanentiam accidentis, nisi in Eucharistia. Deinde non rectè per Ariagam ex Eucharistia deducitur distinctio gravitatis, quãtitatis, albedinis. Ergo si ratio consulatur, & non attendatur ad phrases Patrum, nullum accidens esse separatum à substantia panis actu, sed nonnisi effectus illorum suppleri à Deo, & ad salvandas phrases Patrum, dicam quod non doceant manere accidentia, secundùm formas, sed secundùm effectus illorum, dicamq; ipsa accidentia non esse separabilia realiter, nec distincta realiter, eò quòd nullum sit ad hoc fundamentum, & nulla necessitas, sed esse nonnisi necessitatem & fundamentum, distinguendi effectus accidentium à substantia, non autem formas accidentium.

Restaurari item posset idem argumentum; quia quodcunque fundamentum adferet distinguendi Ariaga saporem v.g. vel quodcunq; aliud accidens, idq; ad sui etiam permanentiam, idem adferri potest quod distinguatur gravitas.

Restau-

Restaurari denique posset, quia ex dictis illius constat, quod bene arguatur distinctio realis eorum accidentium, quæ sensu percipiuntur, quæ ergo est taxa quod legitimè sensu percipiatur sapor in Eucharistia, idque secundùm ipsam formam, non autem effectum illius, & non rectè percipitur forma gravitatis, sed percipitur sensu nonnisi illius effectus.

Secundum Argumentum est, quo utitur Oviedo. Gravitas & levitas non identificantur cum materia, eadem enim materia gravitat sub una forma levitat sub altera; non item gravitas & levitas sequuntur formam, quia forma spiritualis non gravitat, & tamen corpus humanum gravat. Item gravitas & levitas non sequitur unionem, si forte hæc sit in homine spiritualis, seclusaq; unione, in mortuo manet gravitas. Deniq; non identificatur composito, quia illud nihil est aliud præter illa tria. Ergo gravitas debet esse quid distinctum à substantia.

Respondet Ariaga, quòd gravitas posset sequi formam. Anima autem rationalis licèt in se sola non sit productiva motus deorsum, in his tamen circumstantiis gravitat, sicut eadem anima sola non famescit, posita tamen in corpore, famescit, videt posita in corpore, non videt extra corpus.

Instat. Oviedo esse disparitatem inter visionem v. g. & inter gravitatem; quia scil. potentia visiva, est productiva visionis, quæ est accidens corporum, nec potest educi ex subjecto spirituali, neq; item potest produci sine concursu specierum, quæ etiam ipsæ in subjecto materiali recipi debent, quæ omnia sunt materialia, desuntq; animæ separatæ; terminus autem producendus à gravitate, tantum est præsentia localis; & actio ejus, est motus localis, ex vi cujus producitur hæc præsentia. Jam autem nec præsentia localis, nec actio illius productiva ullo ex capite indiget subjecto materiali.

Responderi potest, argumentum probare multum etiam in principiis Oviedo, probaret enim gravitatem non esse qualitatem materialem, cum nec actio, nec terminus illius, deposcant subjectum materiale.

Restaurari tamen potest hoc argumentum sic: Quia in principiis Ariaga, idem corpus nunc majorem, nunc minorem producit v. g. motum deorsum, cujus ratio reddi non potest, nisi concedatur gravitatem habere majus & minus, nam ipsæ formæ spirituales eædem manent, imò & materiales, si sunt indivisibiles. Materia etiam de se non gravitat.

Tertium Argumentum sit authoritas Aristotelis ex secundi de Generatione textu octavo, quinti Metaphysicorum textu 19. secundi de partibus animalium capite 1. ubi gravitas & levitas numerantur inter qualitates tangibiles.

Objicitur 1. cum Valesio apud Oviedo. Si gravitas & levitas essent accidentia distincta, convenirent corporibus absolutè in ordine ad se, in certa & determinata intensione, sicuti competit calor & frigiditas, cuicunque corpori, sed gravitas & levitas non ita subjecto conveniunt; sed respectivè & in ordine ad aliud; si enim absolutè convenirent, eodem modo respectu cujusvis medii convenirent, non convenire autē eodem modo, ostendunt experientiæ.

Respondetur. Quamvis calor ignis A, respectu ferri igniendi, non habeat tantam efficaciam, quantam respectu stipulæ igniendæ, tamen id non probat calorem non esse qualitatem respectivam, & non absolutam, ergo nec hîc probabit. Quod autem libra hujus corporis supernatet aquæ, libra alius non supernatet, referri debet, vel in poros corporis, in quos se insinuat aqua, & ipsum corpus attollit, vel referri debet in aërem in corpore supernatanti inclusum, qui etiam attollit corpus. Referri item debet in temperamentum.

Objicitur 2. cum Ariaga: Nullum esse fundamentum distinguendi à substantia, gravitatem & levitatem.

Respondetur. Quodcunq; Arriaga assignaverit fundamentum distinguendi alia accidentia, idem in præsenti assumemus.

Objicitur 3. Potentia loco motiva in animali non distinguitur realiter ab anima. Ergo nec gravitas quæ est potentia loco motiva deorsum.

Respondetur. Disparitatem esse. Quia non videmus potentiam loco motivam esse separatam ab animali: Jam autem gravitatem panis, sentimus in Eucharistia sine substantia panis, quam illic sentiri idem fundamentum habetur, quod habetur sentiri saporem panis, sine substantia panis.

DIFFICULTAS II.

An Gravitas & Levitas sint qualitates speciales.

Sensus tituli est, an gravitas & levitas identificentur primis qualitatibus, earumque temperamento, an verò sint quid distinctum realiter ab illis. Esse has qualitates distinctas docet communis sententia. Negat Oviedo & Recentior Suarez.

Dicendum est, *Gravitatem v. g. esse distinctam qualitatem à primis qualitatibus.*

Probatur 1. Quia vel gravitas in una tantùm qualitate consistit, vel in duabus, vel in omnibus. Si in omnibus qualitatibus consistit levitas & gravitas. Ergo elementa nulla dantur gravia, nulla levia, quia elementa non habent combinationem omnium qualitatum: hoc ipso enim mista foret; si autem in duabus qualitatibus consistit gravitas & levitas. Quæro an æqualiter in utraque prima qualitate consistant,

fistunt, vel non æqualiter. Si non æqualiter, non erit ratio major unius quàm alius, qualitatis. Si æqualiter: Ergo nullum elementum dabitur simpliciter grave, vel simpliciter leve; quia adjunctum habebit principium, quod in alio elemento principiat gravitatem, in alio levitatem; quod proportionaliter applica si gravitas & levitas in una tantum qualitate consistant. *Hoc ulterius sic explanatur.* Ignis est levissimus; competit illi ex communi sententia siccitas & calor, quæro quid in igne principiet levitatem? si principiat siccitas simul & calor: Ergo terra non est summe gravis, quia competit illi principium levitatis; nempe siccitas; quodsi levitatem principiat calor. Quæro quò ex principio levior est aqua, quàm terra, cum illi calor nullo modo competat. Neque valet si recurras ad formam substantialem, sumptam cum certa combinatione, certè enim vapor est substantialiter aqua, & tamen levior est aquâ. Econverso si siccitas est principium gravitatis in terra, erit & in igne, adeoq; non dabitur quidpiam summè leve. Quòdsi frigiditas est principium gravitatis, etiam aqua erit summe gravis; est enim frigida. Quòdsi utrumque principiat summam gravitatem nempe & siccitas & calor, redit difficultas, quod etiam siccitas gravitatem in igne principiare deberet. Quæro etiam unde hoc habebit hæc qualitas, ut si cum hac conjungatur qualitate, faciat levitare, si cum alia, faciat gravitare: & si siccitas conjuncta cum alia qualitate non potest facere nisi siccum, cur siccitas quæ est principium levitatis, conjuncta cum alia qualitate, principiare poterit gravitatem.

Probatur 2. Quia magna parte dissoluta combinatione qualitatum remanet eadem gravitas, ut patet in aqua calefacta, ferro ignito & cætera similia: Ergo apparet gravitatem, non sequi conditionem qualitatis.

Probatur 3. Quia in corporibus damnatorum receptus ignis, non facit corpora illa leviora, alias esse illis in centro terræ, esset contra inclinationem physicam, quam tunc haberent ad motum sursum.

Respondet 1. recentior Suarez retorquendo argumentum. Ponatur gravitas & levitas, qualitates distinctæ, resultabunt nihilominus à temperamentis primarum qualitatum. Cur ergo fundat in igne levitatem istud temperamentum, & in terra, vel aëre non fundat.

Contra. Quia in nostris principiis ratio reddi potest ejus quod quæritur, referendo gravitatem in formam substantialem, quæ sit nata principiare illam gravitatem, suppositâ sui unione cum materia, in qua spectata quantitate, & ejus mole, proportionatam principiat gravitatem; hinc aqua est gravior vaporibus, quî etiam substantialiter sunt aqua, quia materia vaporis non est magna; & licèt quidem etiam per nos gravitas supponat combinationem qualitatum, supponit tamen non præcisè ratione sui, sed ratione formæ, & ratione corporis cui competit; Hinc anima etiam rationalis, propter ordinem essentialem quem dicit ad corpus, potest idem præstare sine imperfectione, quod præstant formæ materiales; posita autem separatione, forma nata succedere, succedit etiam in officio gravitatis causandæ. Quodsi Deus impediret, ne formæ substantiali, alia succedat, si nollet supplere concursum conservativum gravitatis, non esset cadaver grave. Sicut nec alia Accidentia haberet, si in dicto casu, nollet Deus supplere causas conservativas eorundem.

Respondet 2. Idem. Gravitatem & levitatem consistere in temperamento, quod etiam admittit mixturam densitatis, & raritatis, & subtilitatis.

Contra est. Quia quamvis concedamus hæc simul necti cum gravitate, non tamen in illis formaliter consistit gravitas. At quidem de temperamento jam supra dictum. Quod attinet ad densitatem, ita urgetur, nam densitas per illum sunt corpuscula, de quibus ipsis quæritur unde sint gravia, nec posset etiam dari summè grave, quia non daretur principium summæ gravitatis, densitas enim etiam est in aqua, & tamen non principiat summam gravitatem. De raritate idem proportionaliter dicendum.

Respondetur 3. Duplex esse temperamentum. Quoddam quidem, quod appellatur à Chimicis fixum, & hoc cum candet ferrum, cum calefit aqua non dissolvitur, & in isto temperamento consistit gravitas. Aliud temperamentum mobile.

Contra est, quia saltem non admittit iste auctor densitatem fixam, & aliam mobilem; rursùm cum densitas aquæ bullientis, notabiliter attollatur, deberet ex una parte reddi magis levis aqua, nam deficiente principio gravitatis, quale est per illum densitas, deberet densitati succedere levitas; & tamen hoc falsum est; ex altera parte deberet illa aqua reddi gravior, quia in illam intrant corpuscula, quæ etiam habent suam gravitatem. Redit etiam argumentum supra factum. Cur scil. istud temperamentum fixum cùm quoad aliquid sui reperiatur in aliis elementis, non principiet eundem effectum? vel si principiat, non dabitur jam ullum summè grave, vel summè leve.

DIFFICULTAS III.

An Gravitas & Levitas sint una, an duæ qualitates, & de illis prout sunt in elementis.

ASSERO 1. *Levitatis non est sola negatio gravitas.*

RATIO. Tum quia Angeli habent negationem gravitatis, non tamen ex eo ipso sunt leves, hoc est petentes locum sursum. Tum quia quodcunque fundamentum haberi potest, gravitatem non esse negationem levitatis, idem fundamentum haberi potest, levitatem non esse negationem gravitatis. Tum quia quamvis dentur aliqua accidentia, quæ contrarium non habent, quale accidens est lux, species intentionales, & cætera similia: nihilominùs etiam dantur alia, quæ habent contraria; quale accidens est frigus. Quando autem est dubium, ad quam speciem accidentium spectet aliquod accidens, colligi id debet, cui sit magis simile. Habentiné contrarium, an non habenti; major autem est similitudo inter gravitatem & primas qualitates, quàm inter gravitatem v.g. & lucem. Ergo, si primæ qualitates habent contrarium, etiam gravitas habebit, præcipuè cum videatur ipsa levitas sub sensum cadere. Dicimus enim hoc esse leve, & hoc esse grave, non secus ac cum dicimus: hoc est siccum, hoc est humidum.

ASSERO 2. *Levitatem & gravitatem non principiari ab eadem qualitate.* Est assertum contra Cabæum, qui eandem qualitatem, prout est principium motûs deorsum, appellat gravitatem, & prout est principium motûs sursum, appellat levitatem.

RATIO asserti; quia ad hoc, ut non multiplicentur entia, non est necesse fingere otiosa entia, porro qualitas v.g. in igne esset otiosa; non enim exigit ignis motum deorsum; debetque hæc qualitas promanare in bonum formæ temperamenti: nullum autem est bonum ignis si eat deorsum, vel terra sursum. Per hoc tamen non nego fieri posse, ut per accidens, malum principietur à qualitate, cæteroqui provisa in bonum elementi; & sic malum per accidens causatur, dum homo gravitate sua agitur è turri deorsum.

ASSERO 3. *Gravitatem & Levitatem in elementis non esse absolutam sed respectivam.* Sensus asserti est: quòd aqua v.g. non debeat dici simpliciter in summo gravis; quæ gravitas intelligitur nomine absolutæ. Sed est gravior aëre, & levior terra, quòd est esse gravitatem respectivam.

RATIO. Tum quia si ponatur aqua, & in illam injiciatur terra, terra statuet se sine ullo alio principio in loco infimo. Ergo apparet illam esse magis gravem; neque id referas in impulsum: nam utroque elemento æqualiter impulso, adhuc terra deorsum petet, cum nec ipse major impulsus, causari possit sine majori gravitate. Dixi, quòd terra statuet se infra aquam, sine ulla alia causa, quia quando aqua statuit se infra terram; id referri potest in vacui periculum, vel quod etiam tunc respectu aliarum partium terræ, sit adhuc supra illas. Tum quia datur, ut appellant extractum quoddam Chymicum, quatuor elementorum, quod verte ut volueris semper redibit ad eundem locum. Ergo apparet elementa semper sibi determinare certum locum distinctum; sicut determinant sibi partes illius extracti. Si autem æqualis esset gravitas, saltem interdum in locum unius gravis, succederet aliud grave, &c.

Sed potestne dici ignis aliquo modo gravis, an nonnisi levis?

PROBABILIUS est: *Ignem & aërem nullo modo gravitare.* Tum quia nec ratio, nec experientia, id ostendunt. Tum quia si aër est gravis, quando cum impetu projicitur lapis, defertque secum aliquas partes aëris, non conaretur iterato se superimponere aër aquæ, & respirante homine in aqua, halitus illius cum bullis supra aquam non evaderet. Tum quia, si quæ ratio suaderet aërem esse gravem, ea esset, quia si esset levis, impetum non faceret in ignem, quæ ratio non convincit: quia etiamsi esset gravis non faceret impetum in aquam, consequenter deberet esse nec gravis, nec levis.

Censet tamen Maurus quæstione 48. quod aër non habeat positivam levitatem: cum quo

DICES 1. Illa corpora non habent positivam levitatem, quæ nullum habent impetum ascendendi supra gravius in specie. Talis est aër: sicut enim illa corpora quæ habent innatum impetum descendendi, subtracto corpore inferiori, suo impetu descendunt in locum illius, quo pacto aqua, subtracta terra, descendit in locum terræ; sic corpora quæ habent naturalem impetum ascendendi, subtracto corpore superiori, quod impediebat ascensum, naturali impetu ascendunt in locum illius. Jam autem aër vel aqua subtracto corpore superioni, non naturali impetu ascendunt, sed violenter trahuntur ad vacuum supplendum.

RESPONDETUR negando, quòd naturali impetu non ascendat aër super aquam, ut videre est in bullis, quæ erumpunt ex aqua, in quam fuit intrusus aër, cum aliquo projecto; idemque sequeretur, si quis impetu aërem aquæ ingerat. Aristoteles qui in oppositum citatur, loquitur: quòd aër non ascendat ad regionem ignis, quia aër est jam tunc in suo connaturali loco, & debito suæ levitati minori, tamen extincto igne in foco: suapte sponte locum illius occupat aër. Concedo ab Aristotele aëri tribui levitatem secundùm quid, hoc est, non tantam ac igni; sed nego levitatem illam, secundùm quid, non esse levitatem positivam.

INSTA-

INSTAT Idem. Cum uter inflatus demergitur in aqua, magno conatur impetu ascendere. Si verò illa aqua, in qua est demersus, esset conglaciata, maneret quietus sub aqua graviore, imò potiùs supra glaciem se inferiorem ponderaret, & conaretur illam rumpere. Rursùs evidenter apparet aërem inclusum in concavitatibus lapillorum, & metallorum, nullum habere impetum ad ascendendum: Ergo etiam & impetus, quo uter inflatus ascendit ex aqua, imprimitur ab aqua extrudente.

RESPONDETUR negando, quòd maneat quietus uter sub aqua conglaciata; unde si sit glacies tenuis, perfringeret illam, quòd autem glaciem inferiorem se conaretur rumpere, id ex eo est; quia uter contentivus aëris, petit esse sub aqua, nisi impediatur; hinc uter includens aërem, duo operari potest, si poneretur sub glacie tenui, perfringeret illam, quia operaretur secundùm vires aëris, conantis superponere se aquæ. Si verò poneretur supra glaciem, perfringeret tenuem secundùm gravitatem utris, & ipsum continens aëris. Aër inclusus in metallis facit illa magis levitare licèt impetum non faciat, quia ad impetendum sensibiliter, virtutem sufficientem non habet, & si aqua extrudit utrem, non videtur id aliunde esse, quia uter minus gravat, & cur non erit hæc minor gravitas, à levitate positiva.

DICES 2. Cum eodem aër non habet impetum ascendendi: Ergo descendendi.

RESPONDETUR negando ex dictis Antecedens.

DICES 3. cum eodem: Cum in terra aperitur fovea, eodem pacto descendit aër ad illam implendam, sicut descendit aqua, sed aqua descendit per positivam gravitatem. Ergo & aer. Item aer inclusus in utribus addit pondus. Ergo est ponderosus & gravis.

RESPONDETUR. Cum non eodem modo descendat aer in foveam, ac descendit aqua, nam aer descendat cum nisu superponendi se aquæ, hoc ipso descendet aer, cum sua positiva levitate. Ponderatio utris aere impleti rejici potest in peregrina mista aeri, & in ipsam materiam utris. Quæ adfert ex Galileo quod quadringentis circiter partibus, minus ponderet aer præ aqua æqualis molis, illa procedunt de aere itidem peregrinis qualitatibus affecto, si adhuc vera sit experientia. Quando enim dicitur: Ponderetur phiala plena aqua post egressum aeris, & invenietur minus ponderare, quam ante dum erat in phiala plus aeris. Si enim illud spatium occupat aqua, quî non gravabit magis, si alius aer, quî crescit pondus, cum similis aer non possit plus ponderare.

DIFFICULTAS IV.

An elementa gravitent & levitent in propriis locis?

COmmunis sententia est *nec gravitare nec levitare*; consequenter nec aerem impetum facere in ignem ut illi se superimponat, nec una pars terræ gravitat supra aliam, quod totum fundatur in experientiis; & insuper quia gravitas & levitas data sunt & provisa à natura, tanquam principia obtinendi locum debitum. Ergo si sint in loco debito nihil amplius agent, & sicut si ab hac superficie terræ usque ad alteram perforaretur terra, lapis ad centrum veniens non se ultra moveret, eò quod esset in loco sibi debito, sic nec se movebunt elementa, si sint in loco sibi debito. Sed recentior Suarez cum concessisset reliqua elementa nec gravitare nec levitare in propriis locis, docet nihilominus gravitare aquam.

DICES cum eodem Primò. Aqua est gravis, & omnis gravitatis centrum, est infimus locus, quem aqua non obtinet.

RESPONDETUR retorquendo Argumentum. Aer est levis & omnis levitatis centrum est supremus locus, quem aer non obtinet. Ergo in suo loco levitat. Directè autem dici potest, aquam esse gravem sed non summè, consequenter nec centrum ejus est infimus locus, sed propè infimum, quem cum obtinet, plus non petit.

DICES 2. cum eodem: quia aqua super pavimentum cubiculi gravitat: Ergo etiam gravitabit supra terram. Ad respondendum huic argumento præ oculis habendum est quod experiamur aquam non gravitare supra natantes, gravitare autem supra pavimentum. Misso aliorum sensu.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, quia dum aqua est supra pavimentum, quod suppono esse elevatum à terra, atque adeo suspensum quasi in aere, est extra proprium locum, si est extra proprium locum, necessariò gravitare debet; cum autem est supra terram est in proprio loco: hinc supra terram non gravitabit, quòd autem gravitet supra pavimentum, & non gravitet supra natantem in eodem v. g. cubiculo. Ratio: quia supra illud gravitat, quod impedit conjunctionem illius cum loco proximo supra infimum, quia verò natans in cubiculo, non impedit quominus tendat ad suum locum aqua, impedit autem pavimentum, fit ut gravitet supra pavimentum, non supra natantem. Unde etiamsi aliquod vas aquæ imponeretur dorso natantis gravitaret supra illum, quia impediret, accessum aquæ ad proprium locum. Casu verò quo, idem cubiculum aqua plenum, imponatur aqua, dupliciter continere poterit

aquam. Primò ut non elevet illam notabiliter supra residuum circumfluentis aquæ, & eo casu non gravitabit notabiliter supra pavimentum aqua. Casu autem quo illud cubiculum faciat aquam notabiliter superiorem aere, eo casu gravitabit, quia eo casu non erit in proprio loco. Quòd autem superior pars aquæ non gravitet, supra inferiores aquæ. Ratio est, quia cum partes illæ sint homogeneæ, non petunt una esse sub alia, cumque habeant continuationem inter se, eam non disrumpunt, nisi accedat causa extrinseca.

Dices 3. Aristotelem 4. Cœli tex. 20. docere elementa igne inferiora gravitare in propriis locis, idq; probat exemplum utris inflati, qui plus in aere gravitat quam vacuus.

Respondetur. Aristotelem non plus velle, quàm quòd reliqua elementa quæ non habent tantam levitatem ac ignis, si aliquo ex motibus moveri debeant, quòd sint potius movenda motu deorsum, comparative ad ignem, quo igne semper sunt inferius.

DIFFICULTAS V.

An Gravia æquè cadant deorsum?

POsito corpore magis gravi, quòd cadat per se loquendo æquè cito deorsum nonnisi experientiâ probat Ariaga, quem secutus Pontius & recentior Suarez, negat antiquitas.

Dicendum est 1. *Posito quòd detur corpus magis & minus grave, magis gravè celerius cadet deorsum.*

Probatur 1. Causa naturalis quæ est potentior, agit potentius, quàm causa minus potens, si agere debeat, cæteris reliquis partibus, v.g. simili dispositione medii, figura, & cætera. Sed magis grave, est causa potentior. Ergo aget potentius. Ergo potentius principiabit motum deorsum; adeoq; celerius perveniet. Major probari potest instantiis, fundaturque in hoc principio; quia causa naturalis necessaria, cum debitis prærequisitis posita, tantum agit, quantum potest; hinc si plus possit, plus aget. Minor principalis probatur; quia grave, est causa motus deorsum. Ergo magis grave, est causa magis potens, sicut enim se habet simpliciter ad simpliciter, ita majus ad majus. Ergo si esse grave, facit simpliciter motum deorsum, magis grave, faciet potentiorem, hoc est magis activam causam; secunda autem illatio probatur, Hoc quod principiat idq; primario gravitas, est motus. Unde & per ordinem ad hunc, definitur gravitas. Ergo major gravitas, majorem, hoc est, celeriorem causabit motum deorsum. Consequentia autem probatur. Quia si non principiaret major gravitas, majorem, hoc est, celeriorem motum deorsum, causa potentior non ageret potentius.

Quod ipsum, sic aliter proponitur. Unicuique causæ debet respondere aliquis effectus, primò & per se, cum dicat ordinem ad illum, sed gravitas est causa motûs. Ergo debet illi respondere effectus, qui non est alius, nisi motus deorsum: Quia aliàs si motus deorsum non esset effectus, respondens gravitati, daretur effectus specialis, cujus nulla esset causa. Quæ enim alia nisi gravitas, præcipuè cum id referri non possit in impulsum, quia hic principiat motum principio intrinseco soli indebitum. Gravi autem, est debitus motus deorsum. Item impulsus non est determinatus ad motum deorsum, est determinata gravitas; jamque non daretur causa determinata illius effectus; hæc enim non est impulsus, utpote indifferens ad motum deorsum vel sursum.

Probatur 2. Quia nulla assignari potest ratio illius experientiæ, in qua se fundant oppositi.

Prima Ratio adfertur ab aliquibus, quòd scilicet corpus gravius, habeat plus de materia, quæ est trahenda deorsum, quàm habeat corpus minus: & hinc fieri compensationem.

Contra est. Hinc sequitur, magnum rogum æque fore calidum, ac parvum; quia in magno rogo plus est materiæ accendendæ; imò ex hac ratione sequitur conclusionis intentum: nam materia non contrariatur motui deorsum. Jam autem major gravitas, est principium potentiùs, ad illum producendum.

Secunda Ratio est. Quia quælibet pars illius lapidis, seipsam solam trudit deorsum, non verò aliam.

Contra est. Etiam posito quòd una non tradat aliam, cur omnes non agent simul per modum unius, producendo motum deorsum.

Tertia Ratio. A majori gravitate, non produci majorem motum deorsum, sed majorem impulsum. Quod ipsum probatur. Quia motus exercetur in ipso pondere, & in ordine ad seipsum, ita se habet pondus minus, & pondus majus: tantum enim est pondus minus, respectu sui ipsius, ac respectu sui ipsius est, pondus grave. At verò impulsus exercetur in alio corpore, ad quod diverso se modo habet pondus minus, quàm majus.

Contra. Si illa propositio: In ordine ad seipsum ita se habet pondus minus ac majus; sensum hunc habet: ita se habet in ordine ad se movendum, petitur principium: si autem habet alium sensum, non apparet quis ille sit. Ipseque ille major impulsus, proficiscitur à majore gravitate, cur ergo & motus non proficiscetur. Tum quia non est major ratio: Cur principiari debeat major impulsus, à majori gravitate, & non major motus. Quod autem dicit Pontius. Corpus gravius, habere etiam plus gravitatis, seu plus partium movendarum, plures etiam partes medii resistentes: id etiam non convin-

cit,

cit, ob rationes contra Ariaga allatas. Illud, de resistentia aëris non convincit, quia hæc non est notabilis; immò oppositum hæc ratio videtur convincere, ideò enim non citius descendit minus, gravi, quia plures habet partes aëris quæ illi resistunt. Ergo si cætera sint paria citius descendet: quia si cum majoribus impedimentis, æquè citò descendit, certè cum majoribus adjumentis, citius descendet. Et quia plures partes recipientes in se qualitatem impulsivam, majorem faciunt impulsum; etiam plures partes gravitatis majorem facient motum deorsum, citiusque perrumpent partes aëris, adeoq; & citiùs descendent.

Probatur 3. Major gravitas principiat majorem impulsum. Ergo & principiabit majorem motum deorsum, præcipuè autem cum ille ipse impulsus sit etiam lativus rei gravis deorsum.

Respondetur 1. ab Ariaga, corpus grave dum se movet, fortè non producere in se impulsum, sed solùm in corpora quæ occurrunt & resistunt, quod si grave in se novum impulsum producit, ille impulsus non juvabit ad motum deorsum, quia impulsus ab intrinseco, non videtur augere motum naturalem, sed violentum.

Contra est: Tum quia nulla est ratio cur impulsus in ipsomet mobili non recipiatur; tum quia nulla item ratio, cur impulsus ab intrinseco, idque mad motum deorsum adferat violentiam ei, quod vadet deorsum. Tum quia si ratio Ariaga convincit, probabit simul impulsum majorem, non produci à majori gravi, quia non videtur impulsus posse proficisci ab intrinseco, vel si proficiscitur, nego quod tunc ex accidenti, hoc est, ex vi illius impulsûs, non sit motus ille violentus, adeoq; augens motum.

Respondet 2. Ariaga, majus grave non producit velociorem motum, sed fortiorem.

Contra est, quia non apparet, cur fortior ille motus, non sit velocior.

Dicendum 2. *Si non datur major gravitas, hoc est intensior, sed sola extensior, non videtur probari posse, quod magis grave, velocius sit movendum deorsum.*

Probatur 1. quia rationes adlatæ respiciunt, quòd unum præ alio sit intensiùs grave.

Probatur 2. quia sola extensior gravitas ita se haberet, ac gravitas in pluribus partibus recepta, & singillatim agens; singillatim autem positæ actiones, non faciunt unam intensiorem.

Probatur 3. Lumen sparsum per plures partes non ita illuminat, ac collectum & intensum. Ergo idem dicendum de gravitate.

Contra primam Conclusionem

Objicit 1. Ariaga, Experientiam; quia minus grave & majus grave, æquè citò cadunt deorsum.

Responsio communis est, quod detur quidem excessus, sed qui sensu percipi non possit, præcipuè si ex ordinaria altitudine projiciatur lapis. Hoc ut commodiùs intelligatur.

Suppono 1. Quod nulla experientia contra rationem prævalere possit, sed si aliter ratio, aliter experientia docet, vel neganda est experientia, vel dicendum non esse illam exquisitam. Hinc sufficienti data ratione pro conclusione, experientia contra illam non tenebit, nisi ratio solvatur.

Suppono 2. Nunquam veram experientiam, contra veram rationem procedere posse. Ratio, quia experientia in talibus proficisci debet ex causis necessariis, ad quas etiam vera ratio attendere debet, quia si non attendet, hoc ipso non erit vera, quia nec conformis objecto.

Suppono 3. Quamvis omnis nostra scientia dependeat à sensibus, atque adeò ab experientiis, cum tamen scientia non sit experientia, sed deductum ex experientiis, hinc fit ut experiri solum, non sit scire, sed principium ad scire, quia verò ex diversis principiis & circumstantiis, sensus nostri falli possunt, fit ut scientia à pluribus circumstantiis pendere debeat, petendæque sunt experientiæ ab aliis sensibus, vel similibus effectibus. Ita etiam in præsenti uni experientiæ huic, fidendum non est, sed una experientia, contra quam militat ratio, aliis in simili experientiis, & similibus regulanda. Videmus autem quod à potentiori causa, cæteris paribus, semper potentior fiat effectus. *Hoc posito*

Respondetur. Produci quidem motum velociorem deorsum à magis gravi, sed excessus gravitatem non adverti, ob spatii brevitatem, ut etiam à principio duorum non æquè currentium statim non dignoscitur diversitas. Dici item potest quod excessivum ponderosum, impulsu suo quo propellit aërem, juvet & in minori gravi augeatur motus. Referri etiam id potest in figuræ varietatem, & cætera similia. Quanquam docent etiam impressi, experientiam hanc in prærultis turribus fallere.

Instat 1. Ariaga. Si valet responsio, dicam inquit tibi: citiùs cadere, corpus minus grave, etiamsi id non percipiatur.

Respondetur. Non posse id dici, quia in oppositum est ratio, quæ ostendit minus potens principium, non ita potenter operari.

Instat 2. Gravitas non solum decuplo, sed etiam centuplo est major in uno, quàm in altero, hinc si quo major est gravitas, eò citiùs

corpus debet moveri, certè ita jam centuplo gravius, centuplo citius deberet moveri.

Respondetur, centuplo gravius, centuplo citius moveri, si moveatur per spatium bene notabile. Jam autem non pauci motus sub initium æquales sunt, quorum postea, nonnisi processu temporis, & spatii, differentia advertitur; sic si duo sagittas arcu excutiant, sub initium videntur æquè citò currere, & tamè postea appareret differentia. Quod autem sagitta, quæ postea superat aliam, etiam sub initium celerius currat. Ratio est, quia supponitur plus habere qualitatis propulsivæ, sibi impressæ.

De oppositâ Generationi Corruptione.

Corruptio spectari potest vel ratione termini, vel ratione actionis. Spectata ratione actionis, est id ratione cujus, tanquam rationis formalis ut quo, sequitur corruptio termini ut quod. Spectata ratione termini, est id quod corrumpitur. Rursus corruptio termini ut quod, est duplex. Ipsius formæ quæ supponitur esse materialis, adeoque corruptioni subjecta, & alia ipsius compositi. Jam autem corruptio ratione actionis spectata, dividi potest in actionem, quæ desinit, ratione cujus desinentis actionis, dicitur aliquid corrumpi; & in actionem positivam, vi cujus sequitur aliud; & hæc actio est potius eductio, vel creatio formæ, aut generatio compositi. Jam autem corruptio spectata, secundùm actionem, quæ desinere dicitur, sicut duo imprimis non esse actionis. Secundo esse actionis in ante positum: sine his enim duobus non potest concipi.

Quæres 1. *Quid sit corruptio.*

Explicat 1. Recentior Suarez cum Conimbricensibus, quòd sit mutatio totius ex toto. *Hæc responsio*

Non satisfacit. Quia per illam corruptio appropriatur toti, cum possit convenire etiam formæ.

Explicat 2. Oviedo, quòd sit desitio rei in aliam.

Non satisfacit. Quia corruptio est quid prius, quàm mutatio, mutatio enim dicit positionem novi totius. Corruptio autem est prior positione novi totius. Ergo illud quod est prius, non debet explicari per hoc, quod est posterius. Deinde quantumvis Deus impediat, ne sequatur novum totum, verè erit corruptio, & tamen non erit desitio in aliam rem.

Assero 1. *Corruptionem spectatam ratione termini, qui est forma, esse desitionem actûs Physici, in subjecti potentiam*, Ly Desitio est per modum Generis, est enim commune ad annihilationem, Conversionem, & cætera, Ly in subjecti potentiam, est illius differentia, per hoc enim discernitur ab annihilatione.

Assero 2. *Corruptionem spectatam ratione termini, qui est totum compositum, esse desitionem seu cessationem totius à toto.* Dico à toto, non in totum. Quia si Deus impediret formæ positionem, non esset desitio in totum, esset tamen desitio seu cessatio à toto; adeoque corruptio.

Quæres 2. *An tota substantia corrupta, sed manentibus accidentibus, dicenda sit res corrumpi?*

Assero 1. *Si terminus corrumpatur qui est forma, & maneat subjectum, ex quo illa educi possit, non erit dicenda res illa annihilari.*

Ratio. Quia alias formæ materiales, dicendæ essent semper annihilari. Oppositum sentit Durandus & Ocham: sed eorum argumenta supponunt creationem non aliud esse, quàm non esse rei in ante, & annihilationem, non aliud esse quam non esse rei in præsenti.

Assero 2. *Non sufficit ad annihilationem etiam desitio subjecti.* Si inter desitionem subjecti & positionem alius, fit connexio. Quia tum temporis potius erit conversio ut fit in Eucharistia.

Assero 3. *Quando desinente simpliciter aliquo, tam quoad formam, quàm quoad subjectum, remanent nonnisi accidentia, verè dicetur illa res annihilari.*

Ratio. Res spectatur penes sua essentialia; essentialia autem illius rei, verè tunc non sunt: Vide pluribus de hoc Amicum tomo de Angelis, disputatione secunda, sectione decima tertia. Unde etiam in Eucharistia dicitur annihilari substantia panis, quamvis maneant ejus accidentia.

Dices 1. Forma cujus manet materia, non dicitur annihilari: Ergo & res cujus manent accidentia.

Respondetur. Disparitatem esse: quia adhuc ipsa materia est aliquid essentiale, consequenter adhuc manet res in aliquo sui, quod non est annihilari; accidentia autem non sunt de essentia rei.

Dices 2. Etiam manentibus nonnisi accidentibus, est vera propositio, hoc restat ejus, quod erat. Ergo non est annihilatum.

Respondetur. Cum restet nonnisi id, quod non est rei essentiale, & nihil sit essentialis, erit nihil rei, adeoq; annihilatio.

Dices

DICES 3. Ideò in Eucharistia non dicitur annihilari substantia panis, quia manent illius accidentia.

RESPONDETUR. Nego in Eucharistia non annihilari substantiam panis, annihilata ejus materia & forma, cum hoc tamen stat ut sit illic conversio, quia ut dictum supra, non est illic simpliciter desitio panis; sed vertitur in corpus Christi, ob connexionem Sacramentalem, inter annihilationem substantiæ panis, & positionem corporis Christi; non utcunque sed sub speciebus panis.

QUÆRES 3. An accidens aliquod materiale, si postea conservetur concursu creativo, desinatque esse, an desitio illius dicenda sit annihilatio.

ASSERO. *Si maneat materia eadem, ex qua accidens fuit eductum, & postea conservatum actione creativa, adhuc illius desitio accidentis erit nonnisi corruptio.*

RATIO. Quia non desinet in nihilum simpliciter, sed in potentiam subjecti, & sicut concursus ille creativus, dum est præsens, non facit quominus illa materia sit potentia illius accidentis, quamvis impedita, ita nec faciet, ne dicatur rediisse in potentiam subjecti, consequenter nondum annihilari. Quando autem assumit Amicus, sufficere ad annihilationem, ut totus terminus creationis, desinat in nihilum sui; id falsum est, si non desinat etiam in nihilum subjecti. Nam non manet quidem formaliter tunc terminus creationis, manet tamen in aliquo sui: hoc est in subjecto.

Ad M. D. G. Bq; V. H.
b.M.

INDEX I.

Titulorum.

TRACTATUS de Generatione. pag. 5

DISPUTATIO I.
De Generatione, Corruptione, Augmentatione, ibid.

QUÆSTIO I. ibid.
De Generatione secundùm se.

DIFFICULTAS I. ibid.
Explicatur Generatio.

Punctum Difficultatis 1.
Defenditur communis definitio Generationis. 6

Punctum Difficultatis 2.
Quid sit salvandi modus, de ratione Generationis, esse mutationem. 7

Punctum Difficultatis 3.
Dispositiones quomodo concurrunt ad Generationem. 9

DIFFICULTAS II.
De generatione substantiali viventium. 10

DIFFICULTAS III.
Resolvuntur insuper quædam quæsita. 13

QUÆSTIO II.
De Conversione. 14

DIFFICULTAS I.
An terminus ad quem conversionis simpliciter debeat produci. 15

DIFFICULTAS II.
Solvuntur argumenta. 17

DIFFICULTAS III.
An terminus formalis à quo, desinere debeat in conversione. 19

QUÆSTIO III.
De argumentatione. 20

DIFFICULTAS I.
Quomodo fiat argumentatio. 22

Punctum Difficultatis 1.
Fundamenta utriusq; partis. ibid.

Punctum Difficultatis 2.
Deciduntur Tenenda. 24

Punctum Difficultatis 3.
Solvuntur objectiones. 25

Punctum Difficultatis 4.
Quid sit sentiendum de argumentatione accidentali. 28

Punctum Difficultatis 5.
Quis terminus magnitudinis & parvitatis in non viventibus. 29

DIFFICULTAS II.
De specie argumentationis per Rarefactionem. 30

Punctum Difficultatis 1.
An Rarefactio perficiatur additione novæ quantitatis. ibid.

Punctum Difficultatis 2.
An rarefactio fiat per intromissionem corpusculorum. 33

Solvuntur objectiones. 36

Punctum Difficultatis 3.
Proponitur modus explicandi Rarefactionem. 36

Punctum Difficultatis 4.
Explicatur Rarefactio. 37

Punctum Difficultatis 5.
Solvuntur objectiones. 38

DIFFICULTAS III.
De oppositа Rarefactioni densitate. 39

DISPUTATIO II.
De Alteratione, Intensione, Remissione. 40

QUÆSTIO I.
De Alteratione. 41

QUÆSTIO II.
De Intensione. 42

DIFFICULTAS I.
Quid in sententia aliorum Intensio. ibid.

Punctum Difficultatis 1.
An Intensio fiat sola contrarii expulsione. ibid.

Punctum Difficultatis 2.
An Intensio fiat productione novæ qualitatis corrupta veteri. 43

Punctum Difficultatis 3.
An Intensio fiat per radicationem ejusdem qualitatis. 45

DIFFICULTAS II.
Quid per nos Intensio. 47

DIFFICULTAS III.
De gradibus Intensionis. 48

Punctum Difficultatis 1.
An gradus Intensionis sint homogenei. ibid.

Punctum Difficultatis 2.
Solvitur principale fundamentum. 86

Punctum Difficultatis 3.
Satisfit Instantiis Theologicis. 89

DIFFICULTAS IV.
De Intensionis termino. 91

DIFFICULTAS V.
De Conditionibus intensionis. 92

Punctum Difficultatis 1.
An simile in omnino simile agere possit. 93

Punctum Difficultatis 2.
Solvuntur objectiones. 94

Punctum Difficultatis 3.
Solvuntur quæsita. 95

DIFFI-

INDEX I. TITULORUM.

DIFFICULTAS VI.
De speciebus intensionis. 98
DIFFICULTAS VII.
De impedimentis Intensionis. 100
Punctum Difficultatis 1.
De resistentia qualitatum. 101
Punctum Difficultatis 2.
De resistentia formarum sita in appetitu conservationis suæ solitariæ. 103
Punctum Difficultatis 3.
De resistentia per Reactionem & Repassionem. 104
QUÆSTIO III.
De remissione. 107

DISPUTATIO III.
De Mistione. 107
QUÆSTIO I.
De principiis mistionis & eorum proprietatibus. ibid.
DIFFICULTAS I.
De Elementis tanquam principiis mistionis. 108
DIFFICULTAS II.
De primis qualitatibus tanquam proprietatibus elementorum in communi. ibid.
DIFFICULTAS III.
De primis qualitatibus, elementisq; in particulari. 110
Punctum Difficultatis 1.
Quam combinationem primarum qualitatum habeat ignis. ibid.
Punctum Difficultatis 2.
Quæ combinatio Aquæ. 111
Punctum Difficultatis 3.
Quæ combinatio aeri debita & terræ. 112
QUÆSTIO II.
De ipsa Mistione. 116
DIFFICULTAS I.
An, quid, & quarum conditionum Mistio. ibid.
DIFFICULTAS II.
Quomodo elementa maneant in misto. 117
DIFFICULTAS III.
Solvuntur objectiones. 118
QUÆSTIO III.
De proprietatibus Misti. 119
DIFFICULTAS I.
An gravitas & levitas sint qualitates distinctæ realiter. ibid.
DIFFICULTAS II.
An gravitas & levitas sint qualitates speciales. 120
DIFFICULTAS III.
An gravitas & levitas sint una, an duæ qualitates, & de illis, prout sunt in elementis. 121
DIFFICULTAS IV.
An Elementa gravitent & levitent in propriis locis. 123
DIFFICULTAS V.
An gravia æquè cadant deorsum. 124

INDEX II.
Conclusionum.

DISPUTATIONE I.
De Generatione.

QVid per alios Generatio. Per Aristotelem est mutatio totius in totum, nullo sensibili manente ut subjecto eodem. Hæc descriptio convenit ordinariæ, & à causis secundis profectæ generationis. Sed non generationi ut sic. Quî salvari possit de ratione generationis mutationem esse.

In generatione, respectu formæ materialis, concurrunt dispositiones, & dispositivè & effectivè, respectu autem formæ spiritualis substantialis dispositivè sed non effectivè. Imò nec concurrunt simpliciter ad conservationem animæ rationalis. Nisi restrictè acceptam. Generatio pro nativitate sumpta, est origo viventis à vivente principio conjuncto, in similitudinem naturæ. Generatio est distincta ab alteratione. Posito quòd detur unio modalis spiritualis, non potest illa produci à parentibus, nec potest referri in Deum. Sed producitur ab anima unibili.

Terminus totalis generationis est compositum. Licèt illius sub diversis nominibus acceptæ, diversi sint termini formales inadæquati. Divina generatio, est perfectissima generatio.

De Conversione.

DEfinitivè conversio, est actio per quam aliquid sit aliud quid. Varia ejus divisio. Distinguitur à conversione. Debet versari inter duos terminos positivos. In illa manere debet aliquid commune. Debet item in illa esse desitio termini à quo. Conversio simul inferens replicationem deposcit ut terminus Ad quem reproducatur. Quantumvis illa reproductio non sit ratio formalis conversionis. Ad conversionem quâ talem, non requiritur productio termini Ad quem de novo.

Terminus formalis A quo totalis. Simpliciter desinere debet in conversione. Non tamen debet desinere ipsa forma spiritualis. Licet naturaliter forma materialis desinere debeat. Deberet tamen desinere etiam forma, si esset conversio in qua forma converteretur in aliam formam. Dum desinit corpus Christi sub speciebus sacramentalibus, non debet dici corpus Christi converti in illud succedens totum.

De Au-

De Augmentatione.

ESsentia augmentationis non ſtat in motu unitivo quantitatis majoris. Nec fit per productionem formæ aut novæ unionis. Nec per actionem terminatam ad unionem unionum. Quid augmentatio. Quæ ejus diviſio.

Augmentatio fit per partes aliquotas. In illa agens non agit per interpoſitas morulas.

Etiam augmentatio accidentalis, non interrumpitur moralis. Non eſt continua in qualitatibus habentibus contrarium. Quæ nota, quòd qualitas augeatur per partes aliquotas.

Nullus eſt terminus magnitudinis in augmentatione non viventium. Quid de termino parvitatis?

Species augmentationis eſt Rarefactio. Quæ non debet referri in quantitatem. Nec fit per intromiſſionem corpuſculorum. Proponitur primus modus explicandi Rarefactionem. Et alius, per qualitatem ſuperadditam.

Quid ſentiendum de denſitate.

DISPUTATIONE II.

De Alteratione.

QVid Qualitas. Alteratio definitivè eſt mutatio in qualitatibus, per quam ſubjectum, aliter ſe habet, & non fit aliud. Quomodo perficitur.

De Intenſione.

INtenſio non fit ſola majori contrariæ qualitatis expulſione. Nec per productionem novæ qualitatis. Nec per productionem novæ exiſtentiæ ejusdem qualitatis.

Nec per ejusdem formæ majorem unionem. Sed per additionem unius gradus ad alium. Gradus intenſionis ſunt homogenei. Intenſio rerum materialium, habet terminos parvitatis. Poteſt dari indiviſibile qualitatis, ſed non intenſionis. Non habet omnis qualitas terminum ſuæ magnitudinis in intenſione.

Simile in omnino ſimile, non poteſt agere. Nec minus intenſum in paſſum magis intenſum. Nec ſimilia in intenſione, diſſimilia in materialibus agendi conditionibus. Denſitas & major extenſio, confert quidem ut actio ſit celerior, & per majorem ſphæram. Sed non ut plus de qualitate producat. Non eſt tamen neceſſe, ut agens & paſſum, diſtinguantur ſuppoſitis.

Quid reflexio? Quibus qualitatibus convenit? Rigoroſè aliud eſt refractio aliud reflexio. Quæ ratio majoris intenſionis ex reflexione.

Datur reſiſtentia qualitatum. Eſt duplex. Quid illa. Quid reſiſtentia formarum, ſita, in appetitu conſervationis.

Ad pernoſcendam naturam Reactionis & Repaſſionis, explicantur varii termini. Datur Reactio & Repaſſio. Pars repaſſa non movetur duobus motibus contrariis &c.

DISPUTATIONE III.

De Miſtione.

PRincipia miſtionis ſunt elementa. Quid illa. Quot. Primæ qualitates ſunt, quæ neq; ex aliis, nec ex ſe mutuò fiunt, ſed ex ipſis oriuntur cæteræ, ſunt quatuor. Quomodo definiendæ. Sunt illæ quid poſitivum realiter diſtinctum.

Quæ combinatio debita Igni, Aquæ, Aeri, Terræ. Datur miſtio. Eſt definitivè miſtibilium alteratorum unio. Variæ ejusdem conditiones.

Elementa manent nonniſi virtute in miſto. Quid qualitates ſecundæ. Gravitas eſt qualitas diſtincta realiter à ſubſtantia. Diſtincta item à primis qualitatibus.

Levitas non eſt ſola negatio gravitatis. Nec principiatur ab eadem qualitate, à qua principiatur Levitas. Non eſt abſoluta in elementis, ſed reſpectiva. Probabile eſt ignem & aerem nullo modo gravitare. Elementa nec gravitant nec levitant in propriis locis. Magis grave celerius cadit deorſum. Si non detur major gravitas, hoc eſt intenſior, ſed ſolùm extenſio, non videtur probari poſſe, quòd majus grave, velocius ſit movendum deorſum.

De Corruptione.

QVid per alios corruptio ſi illa ſpectetur ratione termini qui eſt forma, eſt deſitio actus phyſici in ſubjecti potentiam. Corruptio autem totius eſt deſitio totius. Corrupta forma materiali & manente ejus ſubjecto, non erit dicenda res illa annihilari. Nec ſufficit ad annihilationem utcunque deſitio ſubjecti. Deſinente toto, tam quoad formam quàm quoad ſubjectum, manentibus tamen accidentibus, verè adhuc erit annihilatio. Si maneat materia eadem, ex qua accidens fuit eductum, & poſtea conſervatum actione creativa, deſinatque accidens eſſe, non annihilatio tunc, ſed corruptio erit.

TRACTA-

TRACTATUS DE ANIMA.

Tractatus de Anima est complementum Disputationum Physicarum; De illa, sit

DISPUTATIO I.

De Anima ut sic, & ejus Divisionibus.

DARI ANIMAM iisdem ferme rationibus probari debet ac probatum in Physicis dari formam substantialem. Additis tamen notionibus & characteristicis Animæ, præcipuè à prædicato vitæ petitis.

Quod autem attinet ad ejusdem definitionem eam duplicem exhibuit Aristoteles.

Primam, Libro 2. de Anima capite 1. textu 6. quòd sit actus primus corporis naturalis, potentiâ vitam habentis, tale autem, quod utique sit instrumentale.

Ly Actus, sumitur pro genere, quod tamen genus, simul, differentiale est, in anima, respectu aliarum formarum, quæ non nisi assistentes essent; ad eum modum: quo ly animal, respectu Angelorum & lapidis est in homine quid differentiale. Neque valet si dicas, quòd non dentur ullæ formæ assistentes; nam non dantur quidem ullæ formæ assistentes, hoc sensu, quia omnes ordinantur ad informationem subjecti, & si non ordinarentur, hoc ipso, completæ essent substantiæ; dantur tamen hoc sensu formæ assistentes, quia possint habere, aliquo casu miraculoso, alligationem aliquam localem, vel solam (sine miraculo) indistantiam, sine ullo jure informandi corpus; quo casu distinguerentur ab Anima informante; quia informans respectu illius corporis, haberet rationem actûs quia rationem informantis, secus illa alia forma.

Dicitur Ly Actus primus, ut distinguatur ab actibus secundis, quales sunt operationns vitales. Unde Ly Actus primus diverso respectu, est prædicatum genericum, diverso differentiale, in quantùm unaquæque forma differentialis est, actus primus importat prædicatum genericum in quantum autem distinguit ab operationibus v. g. vitalibus, est prædicatum differentiale prædicatum. Sumitur autem Ly Actus primus, pro eodem, ac forma, de cujus ratione non est semper actuare, sed esse aptum actuare. Vocatur etiam forma actus primus materiæ, non quod sit de essentia materiæ quam animat, sed quòd cum sit forma substantialis, & constituat compositum substantiale, non inveniat ante se aliam formam substantialem, nec materiam completam substantialiter. Dicitur corporis Physici, eò quòd hîc agatur non de corpore Metaphysico, hoc est de ratione communi corporis, cujus actus non est, nisi illius Metaphysica differentia nec agitur de corpore artificiali. Dicitur Ly potentiâ vitam habentis: eò quòd vi animæ, de qua hîc agitur, possint ab animato exerceri functiones vitales, & exercitia vitæ in Actu secundo ut colligere est ex Aristotele.

Textus sic habet, *Vitam autem dicimus quæ per ipsum fit, altionem, augmentationem, diminutionem.* En ponit altionem, augmentationem quæ sunt exercitia vitæ. Unde ly potentiâ vitam habentis, supponit pro Ly potentiam habent ad operationes vitales. Et ita explicant, qui negant nomine corporis venire hîc materiam, sed potiùs totum compositum. Qui verò censent nomine corporis hîc venire materiam, dicunt ly potentiâ vitam habentis, intelligendum sic esse: quòd materia ultimo disposita, habeat potentiam proximam, ad habendam animam, quæ est vita illius. Ly autem instrumentale, notat istud corpus, ut dicitur communiter, debere esse organicum: quod tamen

jam erat sufficienter expositum, in ly organicum. Circa hanc definitionem

Quæri solet, *quid hîc veniat nomine corporis materiané an totum compositum.*

Quod veniat nomine corporis totum compositum

Probari solet imprimis. Auctoritate Aristotelis ex secundi de anima, textu 8. ubi docet animam quam definierat esse quod quid erat corporis, quæ tamen non est quod quid materiæ, sed compositi.

Respondet Ariaga: Animam esse de primo conceptu materiæ, non quidem constitutivo sed completivo. Hæc Responsio non satisfacit; Quia etiam forma est quid completum, neque tamen dicenda est esse de primo conceptu formæ materia, non quidem constitutivo, sed completivo. Ergo neq; forma erit de primo completivo conceptu materiæ; quæ ratio fundatur in dictis de primo essentiali conceptu materiæ. Deinde complementa non solent appellari universaliter quod quid completorum, neque enim ultima unitas complens decadem, est quod quid decadis, cur ergo eandem conditionem, non sequetur forma, complens materiam. Deinde vel materia completur à forma in esse materiæ, & hoc falsum est, vel in esse constituentis compositum, & sic compleri, etiam formæ convenit.

Respondetur itaq; aliter quòd scilicet verum sit, quòd anima quam definivit Aristoteles, sit quod quid corporis, sed nego quòd Aristoteles idem corpus acceperit in definitione animæ, quod accepit dum illam definit, quod quid esse corporis. Non enim insuetum Philosopho, terminos variare, præsertim qui variationem patiuntur, & suadetur ex aliis locis, qui ostendunt nomine corporis, venire materiam, de quo infra.

Probari solet secundò. Quia sicut calor potest dici actus calidi, & lumen actus lucidi, sic potest dici anima actus corporis hoc est compositi.

Respondetur. Posse Animam dici actum corporis, hoc est compositi: Sed nego hîc in definitione, ita illud sumi, ad eum planè modum, quo potest dici canis natans, de cane, qui est piscis, & de cane domestico! Non sequitur tamen debere semper accipi pro cane pisci. Sicut ergo attendendum est ad suppositionem termini canis, ita & ad suppositionem termini corpus, quam non ostendis esse hîc, pro composito.

Instari solet. Ex textu ejusdem libri nono, ubi docet Aristoteles oculum mortui hominis, non esse organum, nisi metaphoricè, & æquivocè, adeoq; illum esse compositi.

Respondetur. In hac definitione Animæ, non ponitur ly corporis organici, sed corporis physici seu naturalis. Deinde dicit Aristoteles, istud corpus potentia vitam habere, compositum autem non potentia, sed actu vitam habet, unde non dicit Aristoteles, quod anima sit actus corporis vitam habentis, sed potentiâ vitam habentis: Et sicut alia hæc est propositio lux est actus lucidi, & alia est actus, potentiâ lucem habentis, hæcq; secunda notat lucidum in potentia, ita & distinctæ erunt hæ propositiones: Est actus potentia vitam habentis, & est actus vitam habentis, hoc posterius, competit composito, prius materiæ.

Probari solet tertiò. Lapis non dicitur constare corpore & forma etsi constet materia & forma. Ergo apparet ly corpus, non supponere pro materia.

Respondetur. Usum non esse, ut significando compositionem lapidis dicamus illum constare corpore & forma, in re tamen ita esse, & certè si illius materia non est spiritus, debet esse corpus. Enimverò quamvis Polonica lingua Castellanus dicatur Dominus, non sequitur quod alii non sint Domini: ita quamvis dicatur lapidem constare materiâ, non sequitur non constare corpore.

Quamvis autem dicamus in Physicis: Materiam solam cum diversis accidentibus esse corpus organicum, non sequetur lapidem esse corpus organicum, quamvis habeat materiam cum diversis accidentibus. Quia quamvis organum in re, solam dicat materiam cum accidentibus, supponit tamen ad significationem salvandam organi, quod illa accidentia habeant se per modum instrumenti, ad definitas operationes à natura, destinati, quas nec habet lapis, nec accidentia illius sunt talia, quæ ad hoc ordinentur, consequenter non dicetur lapis esse corpus organicum.

Instabis. Melius definitur res, per proprium finem, & per effectum formalem, quàm per media, jam autem finis ad quem ordinatur forma, est compositum: Ergo per illud debet definiri forma.

Respondetur. Hæc ratio imprimis probat contra Aristotelem per actuationem definit formam. Deinde nego finem formæ solum esse compositum, sed illum, etiam esse, informationem materiæ. Pone etiam per impossibile illud, quod pro certo supponit schola Scotistica, compositum scilicet esse tertiam Entitatem, numquidne non haberet finem intentum forma si informaret materiam quamvis non resultaret tertia illa Entitas finem inquam, saltem proximum & immediatum.

Quod autem nomine Corporis veniat materia.

Prima Ratio est. Quia Aristoteles lib. 2do textu 4to docet: Animam esse in corpore sicut in subjecto, non est autem in composito sicut in subjecto, aliàs esset inadæquatè in seipsa: Ergo apparet nomine corporis venire materiam.

Respon-

RESPONDETUR. Animam quidem esse nonnisi in materia, tanquam in subjecto, esseque hanc materiam corpus, sed unde hoc probatur, quòd corpus supponat hîc in definitione pro materia, cum aliàs etiam supponat pro composito.

RATIO Secunda est. Quia ibidẽ textu septimo, supponit ita distingui animam & corpus in definitione positum, sicut distinguuntur figura & cera, hoc est realiter & adæquatè, & tamen forma nonnisi à materia distinguitur realiter adæquatè, non autem à composito. Ergo apparet hîc intelligi solam materiam.

RESPONDETUR. Hoc ipsum arbitrariè dici, quòd ubicunque ponit Ly corpus Aristoteles, quòd ponat realiter adæquatè distinctum à materia, cùm certum sit apud eundem, nomine materiæ venire etiam compositum, cur ergo non veniet etiam positum in definitione Animæ. Deinde comparat animam Aristoteles ad corpus sicut figuram ad ceram non in distingui, sed in informare: quia scilicet sicut figura ceram ita informat materiam Anima. Unde etiam quamvis septimo Metaphysicorum corpus vocet Animæ instrumentum, quod instrumentum non est compositum, sed materia; id probat nomine corporis venire materiam, sed cum aliàs etiam compositum veniat nomine materiæ, id probat, Ly corpus, in definitione animæ positum, non supponere pro composito.

RATIO Tertia est. Si nomine corporis Organici veniat compositum, sensus erit: quòd anima sit Actus compositi, habentis animam.

RESPONDETUR, in re, verum assumi ab argumento, sed non quoad modum significandi, & sic Homo definitur in re per Hominem, non tamen quoad modum significandi: & sicut bene dicitur lucidum, id, quod habet lucem, universaliterque concreta bene definiunter per abstracta, ita & in præsenti, bene definietur Anima, quòd sit Actus animati.

Ex his colliges pro utraque parte nihil esse certi, quomodo Ly corpus sumpserit Aristoteles in præsenti definitione; propter quam ipsam ambiguitatem, censetur hæc definitio non esse exacta, est tamen sufficienter descriptiva & notificativa. Hinc etiam habet plures terminos, qui idem nonnisi aliter atque aliter explicant, certè enim ly organicum, & potentia vitam habere, pro eodem supponunt, cum corpus organicum nonnisi in viventi habeatur.

Secunda DEFINITIO sumitur Animæ ex cap. 24. Anima est id quo vivimus, & sentimus, & movemur, & intelligimus.

Hæc definitio etiam non est exacta, non tam enim definit Animam, quàm definit ea, quæ sunt anima: quia tamen traditur per manifestiora utcunque rem explicat. Porro ly *Et*, toties hîc repetitum, sumendum est partim disjunctivè partim copulativè. Si enim sumeretur tantùm copulativè soli Animæ rationali competeret; debet ergo ratione præcedentium particularum copulativè accipi; nam quod intelligit, & movetur, & sentit, & vivit; ratione autem consequentium particularum, debet disjunctivè accipi, nempe ut vivat tantum, vel etiam sentiat. Prior definitio magis est in usu. Ex verbis illius potest erui hæc rigorosior definitio. Anima est actus primus incompletus vitæ vel forma in actu primo vivificandi.

His de Existentia & Definitione Animæ prætactis, quoniam definitio illius importat quid sit actus corporis potentia vitam habentis. *Sit*

QUÆSTIO I.

De Anima prout est vita.

EST hîc necesse examinare quid sit vivere, tam in actu primo, quàm in actu secundo, & cui subjecto competat.

DIFFICULTAS I.

Quid definitivè Vita?

EXplicationes varias quid sit vita, videbis apud Arriaga, fusè & Oviedo hîc ad difficultatem totam intelligendam.

PRÆMITTO 1. *Non esse hic principale intentum ostendere quid vivat, seu subjecta vitæ.* Certum enim est Deum, Animalia, &c. vivere, cæterum etiam de aliquibus subjectis vitæ, erit aliqua difficultas ut an species impressæ, habitus, &c. sint principia vitalia. Maximus punctus in hoc est: quæ sit ratio communis vitæ, omnibus his saltem communis analogicè.

PRÆMITTO 2. *Spectaliter attendi in definitione vitæ* ad immanentiam, ad, proficisci ab intrinseco; quos terminos latissimè explicat Oviedo integerrimo Puncto primo. Sufficerit id præ oculis habere; quòd immanentia, quæ requiritur ad vitalitatem, non intelligatur immanentia per identitatem, quia talis immanentia non nisi soli Deo competit identificanti sibi suos actus. Per immanentiam ergo intelligitur potius actio, quæ nata est recipi in eodem principio quod operatur, & quidem non sola ipsa sed etiam terminus, qui vi illius actionis producitur. Ex quo ulterius vides, quòd ly immanentia ut ita dicam sit passivum quid, hoc est ad patiendam actionem & ejus terminum. Jam autem ly ab intrinseco, tenet se ex parte principii, cui scilicet, tanquam Ratio formalis ut Quo agendi, debeatur illa actio; & Terminus actionis, tanquam effectus: possetque hoc ly ab intrinseco appellari Immanentia principiativa: vocando aliam immanentiam unionis.

PRÆMITTO 3. *Dupliciter posse spectari vitam.* Primò in Actu primo quæ sita sit in possessione

sione principii vitaliter operativi, de quo quæritur hîc, in quo statuendum sit: & aliam vitam in actu secundo, quæ sita sit in exercitio illius potentiæ.

Præmitto 4. *Vitæ in actu primo, non deberi essentialiter immanentiam Vnionis.* Quia potentiæ identificatæ animæ, non dicunt immanentiam Unionis, & tamen sunt vitales in Actu primo.

Præmitto 5. *Vitalitatem in actu secundo salvari non posse, sine hoc, quod est proficisci ab intrinseco,* seu sine immanentia principativa.

Ratio, quia alias omnes operationes essent vitales, si semel dicatur, aliquam operationem vitalem, posse non esse ab intrinseco. Tum quia omnia quæ manifestè vivunt, operantur ab intrinseco, & quæ manifestè non vivunt, non operantur ab intrinseco. Ergo apparet vitalitatem in actu secundo, non posse salvari sine motu ab intrinseco, imò nisi hoc dicatur, poterit dici: quòd digiti cadaveris si moveantur aliqua arte vel impulsu hoc ipso vivant. Tum quia quæcunque tandem afferetur definitio vitæ, semper in illa ponetur vel formaliter vel æquivalenter ly ab intrinseco. Ergo apparet Ly ab intrinseco, necessariò requiri.

Addit & bene. Amicus, Tomo 3. Disp. 2. num. 76. vitalitatem non posse desumi ex hoc, quòd sit actio à principio, quod est simpliciter vita, aliàs omnes actiones essent vitales, utpote profectæ à Deo, tanquam à principio, quod est vita; nec etiam desumitur vitalitas à subjecto recipiente quod est vita, aliàs nobis receptio gratiæ vitalis esset, non etiam desumitur ab objectis, quia hæc sæpe vitalia non sunt. Restat ergo, ut desumatur ab ipso moveri ab intrinseco; unde etiam Tridentinum, definiens, quòd in justificatione non habeamus nos mortuo modo, explicat id per hoc, quia nos movemus per actus nostros.

Præmitto 6. *In hoc quod est uniri potentiæ producenti* terminum productum ab intrinseco, seu in immanentia per unionem non stare essentialiter Vitalitatem.

Ratio prima est. Tum quia ponamus, quod ab intrinseco moveat se homo ad producendam intellectionem, supposito quòd intellectio seu verbum mentis sit res, impediat Deus illius unionem, transferatque eam in lapidem. Quæro an tunc dicendus sit intellectus operatus vitaliter vel non dicendus. Si est operatus vitaliter. Ergo facit operationem vitalem, quæ tamen ut suppono non dicit immanentiam unionis. Quodsi illa operatio non est vitalis, cur non? cum ad illam fuerit motus ab intrinseco.

Ratio Secunda est. Quia in actu vitali sunt duo. Immanentia unionis & immanentia principiativa sive motus ab intrinseco. Quæro an in utraque consistat vitalitas, independenter ab alia. Si in utraque consistit independenter ab alia, Ergo si productam ab alio qualitatem faciat mihi Deus uniri, vitale mihi illud erit. Quodsi dependenter ab acceptione esse à principio intrinseco, vitalitas refunditur, in hoc, quod est habere immanentiam unionis, si in ipsa immanentia principiativa, vitalitas non sistit, quomodo vitalitatem refundere poterit, in immanentiam unionis? ad eum modum, quo si essentialiter non staret libertas in actu interno solo, non posset illam refundere in actum externum. Unde quòd Philosophi velint ab eodem principio proficisci & recipi actionem vitalem, id non ex eo invaluit, quasi illa receptio sit essentialiter requisita ad vitalitatem, sed quia cum illa actio utpote accidens recipi debet in aliquo, non habet connaturaliùs sibi subjectum, illud principium à quo producitur, sed nego hanc receptionem formalisare vitalitatem.

Respondebis. Sufficere ad vitalitatem quod ille terminus petat recipi, in eo, à quo producitur. Contra, hoc ipsum priùs probari debuit, requiri ad vitalitatem. Deinde sicut non sufficit, ut aliqua sit actio vitalis, quòd petat produci ab intrinseco, casu quo non producatur ab intrinseco. Ergo ne sufficiet exigere recipi in subjecto, si non recipiatur in subjecto, possitq; Divinitus non recipi.

Ratio Tertia est. Quia id in quo essentialiter stat vitalitas, debet esse ejus rationis, ut ubicunque ponatur, adferat secum prædicatum vitalitatis, sed præcisa immanentia unionis, non adfert secum vitalitatem, ut constat ex unione gratiæ, specierum, habituum. Ergo.

Respiciunt hæ rationes principium negativum, quod non sint multiplicanda Entia sine necessitate. Ergo nec multiplicanda formalisativa vitalitatis, nulla autem est necessitas ponendi, quòd præter Immanentiam principativam, requiratur ad vitalitatem immanentia per unionem.

Dices 1. Ea quæ sunt complexum duorum, sunt ejus rationis, ut unum sine alio, non constituat illud complexum; & sic unitas non constituit binarium, nec sola anima compositum.

Respondetur. Quæ plura unum constituunt, includunt in se inadæquatam rationem constituti; & ita unitas, est inadæquatè binarius: Jam autem immanentia unionis, nec inadæquatè constituit vitalitatem. Nihilominus salvari non potest sine immanentia unionis nutritio. Si enim in nutritione non ponetur unio partium, non esset nutritio, sed id deposcit nutritio, non ex prædicato vitalitatis, sed ex natura nutritionis. Deinde nego vitalitatem esse complexum ex produci & recipi in eodem principio, sed stat solo produci ab intrinseco.

Dice-

Dices 2. Si non requiritur ad vitalitatem receptio actionis, sequitur, quòd si lapis assumatur ad productionem intellectionis in Petro, erit illi intellectio illa vitalis.

Respondetur. Negando Sequelam. Ratio quia necdum lapis eliceret illam intellectionem ab intrinseco.

Dices 3. Assumatur Petrus ad producendam intellectionem in Paulo, eo casu movebitur ad illam ab intrinseco, & tamen illa productio, non erit illi vitalis, idq; non ex alio capite, quam quia illam intellectionem non recipiet in se. Ergo ratio vitalis Essentialiter stat, in illa immanentia unionis.

Respondetur. Dupliciter posse assumi Petrum ad producendam intellectionem in Paulo. 1. Ut eliciat intellectionem in se, quam postea Deus transferat in Paulum. Et dico, non esse illic assumptionem rigorosam, sed potius impeditionem unionis cum intellectu Petri. Assumptio enim rigorosa in linea efficientis, stat in productione effectus supra naturam, vel quoad Entitatem, vel quoad modum operandi: neutrum autem horum competit illi intellectioni, quam elicitam à Petro, transfert Deus in Paulum: & hæc productio est illi vitalis, atq; si nunquam translata fuisset illa intellectio in Paulum. Quia si non fuisset translata fuisset vitalis. Ergo etiam quamvis transferri debuit, non desiit esse vitalis, quia per hoc quod alicui postea evenire debet, non mutatur res.

2. Potest assumi Petrus ad producendam intellectionem in Paulo, ita, sicut assumeretur etiam lapis, ad eandem producendam, & sic illa intellectio, non erit vitalis Petro, non ex defectu immanentiæ per unionem, sed quia non est ab intrinseco, non enim habet Petrus intrinsecam vim, producendi intellectiones, in anima, quæ non est ipse producens.

Præmitto 7. *Præter jam dicta* in explicatione vitæ, ad hoc attendi debet, ne ratio vitæ conveniat emanationi passionum & potentiarum ab anima, si hæ sunt distinctæ. Item ut salvet in Deo rationem vitæ. Denique ut salvet quomodo ignis dum augetur non vivat, vivat autem planta.

Punctum Difficultatis 1.

Adferuntur aliorum Explicationes.

Explicat 1. post alios, rationem vitæ recentior Suarez, quòd sit principium motus, per se immanentis ab intrinseco. *Hæc Explicatio*

Non satisfacit 1. Quia de essentia vitalitatis non est immanentia per unionem & receptionem in Subjecto ut probatum supra, & tamen hanc immanentiam per unionem supponit dicta definitio.

Non satisfacit 2. Quia anima emanans potentias emanat illas ab intrinseco, & est principium illarum per operationem immanentem, & tamen non vivit illas emanando ut communiter docetur, & aliàs posset dici ignis vitaliter emanare calorem.

Respondet recentior Suarez productionem passionum non esse vitalem, quia tribuuntur externo generanti, itemq; motum elementorum v.g. ad sua loca, quia hæc loca, data sunt illis, à generante, ut propria.

Contra est 1mo. Quia talis debet dari definitio vitæ, ut illa ipsa contineat prædicata quibus excludantur, ea quibus non competat vivere, hoc autem non facit dicta definitio; quia quando quæro, cur ab intrinseco non proficiscatur emanatio passionum, respondit: quòd tribuantur generanti, de quo tamen nihil loquitur ipsa definitio, saltem distinctè: præcipuè quia proficisci passiones ab intrinseco & tamen tribui generanti, nihil aliud in re est nisi proficisci à principio, quod illas passiones non emanasset, nisi fuisset productum à generante. Quid autem hoc obstat vitalitati, si illa stat præcisè in hoc, quod est esse principium motus per se immanentis ab intrinseco.

Contra 2. Ponamus per impossibile, animam rationalem esse à se, emanare tamen ex se potentiam intellectivam distinctam, illa emanatio non esset jam attribuibilis producenti. Numquidnè jam deberet esse vitalis? & cum hoc proficisci à generante, non inferat ullum influxum immediatum in ipsam emanationem passionum, sed illa emanatio est totaliter à forma, cur non motus ad illam emanationem, dicendus erit esse ab intrinseco adeoque vitalis.

Contra 3. Quia operationes intelligendi productæ ab intellectu, non producuntur, nisi ponatur anima, & tamen operationes illæ non tribuuntur ipsimet generanti. Ergo nec tribui debent emanationes potentiarum, cum utrobiq;, scilicet, tam ad operationes, quàm ad emanationes, ponatur modus ab intrinseco.

Neque valet si dicas, perfici animam potentiis ideoque illarum effectionem tribui generanti. Dicam enim & ego intellectum perfici operationibus. Dices perfici per accidens. Dicam etiam potentias perfectivas esse animæ per accidens. Dices qui dat esse, hoc est generans, vel producens, dat consequentia ad esse. Dicam & ego actus potentiæ, esse actus consequentes ad esse potentiæ. Denique quamcunq; attuleris

disparitatem, illam ego accepto, & ex eo infero, te non rectè explicasse hac definitione actum vitalem, quia non desumis illam ex ipsis terminis definitionis.

Non satisfacit 3. Quia hæc explicatio non ostendit cur ignis, cui intrinseca potentia est calefactiva, dum producit calorem, non agat vitaliter itemq; dum se augmentat; nam augmentando se, movetur, & quidem non ab alio, sed à se, adeoq; ab intrinseco illa augmentatio immanet illi.

Respondet recentior Suarez. Motum ignis se augmentantis non esse vitalem, quia motus ille non est immanens, nec talis suapte natura, sed solum per accidens, augmentatur enim per subministrationem pabuli.

Contra est. Tum quia augmentatio quæ est per subministrationem pabuli in nutritione est vitalis. Ergo ex hoc principio, quòd ignis se augmentet, per subministrationem pabuli, si cætera adsint, nempe motus ab intrinseco, non desinet esse vitalis. Tum quia de hoc ipso quæritur, quid sit esse istum motum suapte natura talem, ut illa talitas, fundet vitalitatem. Tum quia accrementum illud partis & materiæ, quod accipitur per nutritionem, per Accidens accrescit, poterat enim primo informari ab Anima. Ergo illud incrementum non suapte natura, sed per Accidens est tale, & tamen illud incrementum habetur per actionem vitalem. Unde nova definitione explicandum veniet, quid sit esse motum immanentem, non talem suapte natura, sed solùm per Accidens.

Explicat 2. Oviedo. Vivens esse illud in actu primo, quod est principium actionis, ex sua essentia immanentis, quæ supponat præter principium activum & passivum, aliud principium illius, respectu cujus immanens dicitur. Explicat hanc definitionem suam in manifestè viventibus, nutritio, præter vivens, respectu cujus immanens dicitur, supponit materiam alimenti & alterationes, adeoque supponit aliud præter vivens; sensatio externa, supponit speciem impressam & præsentiam objecti, sensatio item interna, supponit sensationem externam, volitio intellectionem, intellectio speciem. *Hæc Explicatio*

Non satisfacit 1. Quia ultimo differentialis ratio viventis per hanc definitionem esset, supponere aliud principium præter passivum & activum; nam reliqua conveniunt essentiæ unicuique, in emanatione suarum passionum. Sed in hoc non potest stare differentialiter ratio vitæ; quod ipsum probatur. Quia vita debet stare in aliquo ejusmodi differentiali, quod ipsum differentiale, importet principium operandi, ex ratione ipsa operandi, differens ab aliis principiis. Non enim ratio vitæ, est aliquid passivum vel mortuum, sed hoc quod est præsupponere aliud præter principium activum & passivum, stare potest cum hoc, ne inferat operandi principium, differens à principiis mortuis. Neque enim illa præsuppositio alius principii, ex vi sui conceptus & verbis in definitione positis, infert quidquam exclusivum principii mortui, quid enim? Porrò sicut malè assignaretur id pro ratione differentiali hominis, quod posset stare cum ratione bruti; ita nec rectè assignabitur pro ratione differentiali vitæ, quod potest stare cum principiis mortuis.

Non satisfacit 2. Quia sensatio vitalis, potest divinitus exerceri, sine ulla præsentia objecti, adeoque non supponendo aliud præter principium elicitivum & receptivum. Neque valet si dicas quod supponeretur tunc concursus Dei indebitus; quia ex vi concursus indebiti, non sumitur differentialiter ratio vitæ, hîc autem quæritur de tali ratione, quæ adferat rationem vitæ.

Respondebis, quòd supponere aliud præter principium activum & passivum, se solo, non fundet rationem vitæ, licèt fundet in circumstantia principii operantis ab intrinseco & recipientis.

Contra est, quia ex hac responsione sequitur nullum dari prædicatum differentiale vitæ, à principiis mortuis distinctivum. Quod ipsum probatur; quia hoc quod est esse principium ab intrinseco, convenit alicui mortuo, neque enim ignis ab extrinseco movetur ad combustionem; hoc, quod est esse immanenter receptivum, convenit mortuo cæteroque igni, dum emanatum à se calorem, in se recipit. Hoc etiam quod est supponere aliud principium activum & passivum, stat cum ratione principii mortui, quid enim implicat. Ergo non adfers prædicatum differentiale vitæ.

Non satisfacit 3. Quia sequitur vi illius ignem se augmentantem vivere, nam in nutritione præter principium activum & passivum præsupponitur aliud nempe alimentum & alterationes, ita & in præsenti. Deinde sequeretur quod notitia, quam aliquis Angelus habet de se existente, non sit vitalis; quia per illum hic numero 29. intellectus & voluntas si sint accidentia superaddita non producuntur vitaliter, quia supponunt nudam animæ entitatem. Ergò cum etiam cognitio quâ cognoscit Angelus se existere, supponat nudam Angeli entitatem non erit vitalis, neque enim Angelus per superadditam speciem noscit se existere. Denique ex vi hujus explicationis sequitur, Deum non videre propriè, notitia sui, quod enim aliud principium supponit illa notitia.

PUN-

Punctum Difficultatis 2.

Explicatur Ratio Vitæ.

EXPLICARI potest ratio vitæ, quod scilicet vita in actu primo nihil aliud sit præter principium, per quod subjectum, vel si mavis dicere substantia in suo esse connaturali constituta exercet operationes immanentes per se ab intrinseco; *Addo ly immanentes* propter dicenda ad objectionem primam; *Addo ly per se* propter dicenda de nutritione; *Addo ly ab intrinseco* propter dicta in præmissis. Pono autem loco generis ly principium potius, quàm ly potentia eò quod possunt haberi aliqua per multos principia vitalia, quibus non competit ratio potentiæ, ut si quis defendat habitus acquisitos esse principia vitalia.

PROBATUR bonitas explicationis, qui convenit omni, soli, & semper proceditque per prima in hoc genere; Ut autem manifestiùs declaretur probatio, resolvendæ sunt difficultates, quas resolvi debere, in definitione principii vitalis suprà monui.

Primò, ex vi hujus explicationis emanationes passionum non sunt vitales.

RATIO. Quia emanatio passionum non supponit subjectum in esse suo connaturali constitutum, sed constituit illud, & sic si calorem non emanaret ignis, non esset in suo esse connaturali, constitutus, emanationeque illa, primùm, in tali statu constituitur.

Secundò. Ex vi hujus explicationis, salvatur ratio vitæ in Deo, quia & ipsæ exercet operationes suas per se ab intrinseco, processiones etiam Divinæ sunt immanentes, nec ab extrinseco Deus illas habet, & per se, non enim ex accidenti est, quòd Pater generet Filium.

Tertiò. Ex vi hujus explicationis salvatur, cur ignis non vivat augmentando se, vivat autem animal nutriendo se. Antequam ratio supponatur.

SUPPONO imprimis, in quo sint paria Nutritio & Argumentatio ignis. Paria sunt imprimis in hoc, quòd & forma Ignis ab intrinseco urat & nutritiva ab intrinseco augmentetur. Paria sunt in hoc, quia nisi applicueris nutritiæ alimentum, non se nutriet: Paria sunt in hoc, quia si applicetur ignis jam productus in stupa alteri igni, non censebitur movere se ab intrinseco ille ignis, ad illam igniendam stupam; sic etiam, si non per aggenerationem, sed per primam unionem, illi Materiæ alimenti; forma unita fuisset, eo casu non se movisset ab intrinseco nutritiva, ad illam partem uniendam. Paria sunt rursus in hoc: quia sicut hæc pars non est essentialiter aggenerata, sed poterat primò informari ab anima; sic nec iste ignis, qui est productus, necessariò producitur ab hoc igne, sed poterat ille priùs & potiùs producere.

Denique in hoc paria sunt: quia si omnem perfectionem augmentationis haberet ignis, non se augmentaret: sic nec nutritiva nutriret, si vivens, quiete posideret omnem suam perfectionem.

SUPPONO secundò, Quid alii præter jam dicta pro ratione adferant, cur ignis non vivat augmentando se. Quia scilicet ignis non per se, sed ex Accidenti se augmentat; quia scilicet non est in statu suo, unde hic qui est suprà aërem, non se augmentat; sed hæc ratio non satisfacit. Tum quia ut dicebatur, si anima haberet id totum, per se, quod, per nutritionem habere posset, non se augmentaret, & tamen hoc non obest, quominus nutritiva dicatur vitaliter agere. Ergo etiam ex hoc præcisè, quòd ignis non se augmẽtaret, si esset in loco sibi debito, cùm se de facto augmentat, non dejicitur illud augmentum à ratione vitalis. Tum quia indigeret hoc ipsum probatione, quòd suprà aërem sit ignis, quod illic non combureret stupam &c. similia. Tum quia si ex hoc dejici potest, aliquid à ratione vitalitatis, reddique quasi per accidens agens, quia non habet illam perfectionem, quam requirit illa actione, sequitur etiam nutritionem & intellectionem non esse vitales, quia intellectionem producit intellectus, eò quòd intra se non habeat perfectionem illius, & nutritio ponitur ex suppositione, quòd non habeantur nutritivæ; neque valet si dicas, quòd data sit & provisa à natura potentia nutritiva, ad hoc, ut nutriat, haberetque id per se; jam autem non habet id ignis per se, ut se augmentet; Non inquam valet si dicas: quia quo fundamento dices à natura datam nutritivam, ut adgeneret partes, eo fundamento dicam, dari à natura igni vim combustivam, ut se propaget: da ergo rationem ulteriorem, cur se non propaget ignis vitaliter. *His suppositis*

RATIO formatur; Cur scilicet ignis augmentando se non vivat; quia scilicet augmentatio facta per ignem non fit actione immanenti, sed transeunti, adeoque actione non fit, in ipso augmentante sed extra. Jam autem augmentatio per adgenerationem fit actione immanenti ab intra. Rursus dici potest, ideo non est vitalis augmentatio facta ab igne: quia non est per se, sed per accidens illa augmentatio. Quod ipsum probatur: quia ex accidenti est, quòd conjungatur ignis genitus generanti, tam enim benè potest generare illum non uniendo illum sibi, quàm uniendo; Jam autem per se nutritiva augmentat, quia per se producit unionem, & nisi produceret, non censeretur nutritiva, egisse. Quod ipsum sic ulterius explanatur. Secundùm eandem vim agit ignis, sive uniat sibi alium ignem sive non uniat, nec ulla est differentia in agendo, vel ratione principii, vel ratione termini, aget enim semper, secundùm eandem vim ignitivam seu combustivam. Apparet ergo quod illa augmentatio, non sit per se, sed si nutri-

tiva non adgeneraret quidquam, non censeretur egisse, nam actio illius, est productio unionis vel formæ sibi additæ, si sit materialis, quæ ferri non potest, nisi sibi uniat & adgeneret partem. Erit ergo per se, non per accidens motus in nutritiva ad suum augmentum, adeoque motus vitalis, quia hic debet esse ut dictum per se.

ADDO. Ad non pauca in hac materia solvenda. Quod immanentia requisita ad vitalitatem, duplex possit spectari; quædam immanentia ipsius termini, & hanc diximus supra, non esse de ratione vitalitatis, potest enim produci terminus vitaliter, & non uniri principio producenti; alia est immanentia ipsiusmet actionis, sive illius terminus uniatur, sive non, & hanc immanentiam requirimus ad vitalitatem; nec obest quòd aliqua actio vitalis exigat immanentiam etiam termini, hoc enim est ex accidenti, nec requisitum ex prædicato vitalitatis, ad eum modum, quo generatio interdum vitalis exigit productionem formæ v. g. materialis, non tamen id exigit ut sic, omnis generatio vitalis.

Quartò ex vi hujus explicationis solvatur; Quare motus gravium deorsum, non sit vitalis. Qua in materia, duplex est sententia prima, quæ motum gravium rejicit non in aliud, nisi in ipsam gravitatem, medium aptum, & negationem obstaculi, quam sententiam defendere quis posset, etiam posito, quòd motus progressivus involvat modalitatem, idque ex eo, quia à non esse moti, ad esse moti progressivè, non transitur per ipsum medium aptum, & negationem obstaculi, secus hîc. Et in ista sententiâ facile est salvare, cur motus gravium non sit vitalis: quia non competit subjecto, in suo esse connaturali jam constituto: quando enim grave non est deorsum, non censetur, esse, in suo esse, constitutum, connaturali. Secunda sententia motum gravium cum aliqua modalitate salvat, & in hac sententia, ideo motus ille, quamvis sit immanens, non esset tamen vitalis, quia non esset per se, ideo enim principiatur, quia ponderosum est in statu violento. Quæ autem fiunt ratione violentiæ, non sunt per se. Non autem propter aliquam violentiam, potentia nutritiva, augmentat vivens.

Quintò solvatur, cur motus ille, quem causat magnes attrahens ferrum, non sit vitalis, si enim sit res de ipsa qualitate tractiva, illa non est vitalis, quia spectat ad esse connaturale magnetis, etsi illam non haberet magnes, non censeretur esse constitutus in suo esse connaturali. Si autem sit res de ipsa tractatione, hæc etiam non est vitalis, quia non est immanens actio sed transiens.

Punctum Difficultatis 3.

Solvuntur Objectiones.

OBJICITUR 1. Si ad vitalitatem, ut dictum suprà, non requiritur immanentia producti termini, sequitur inexplicabile esse, qualem nos immanentiam concedamus.

RESPONDETUR. Immanentia à nobis concessa non aliud est, quàm quòd actio vitalis, non fiat extra subjectum, nec sit illic ubi non est subjectum. Hinc actio illa qua producitur v. g. intellectio, quia non extenditur extra subjectum vitalis est. Casu autem quo sentiret aliquis identificare actionem termino vitali, adhuc diceret esse illic immanentiam, quia ipse terminus non producitur extra subjectum, quidquid sit quod uniatur intellectui, vel non.

OBJICIT 2 Oviedo. Demus vivens, cui à primo instanti productionis suæ, debita sit cognitio alicujus objecti, sicut de Angelis multi sentiunt. Hæc actio pertinebit ad naturalem constitutionem viventis, & erit vitalis, Ergo non est de ratione actionis vitalis, esse distinctam ab illis, per quæ vivens, in suo esse naturali constituitur. Quòd sit illa actio vitalis, sic probat; Quia omnes cognitiones censentur esse vitales, quòd etiam illa cognitio sit permanens ad naturalem constitutionem viventis probat, inquirendo, quid sit illud quod pertinet ad constitutionem naturalem viventis.

RESPONDEBIS. Id quod pertinet per modum habitus, urget quid est hoc aliquid pertinere per motus habitûs, quid pertinere per modũ actûs.

RESPONDETUR; Illam actionem esse quidem vitalem, non esse tamen pertinentem ad constitutionem ipsius Angeli, quia ea quæ constituunt subjectum ineſſe naturali, debent esse per modum principiorum & potentiarum, sive agendi sive patiendi: Actio autem seipsa non est talis. Deinde habetne Angelus totum suum esse completum, antequam agat illam intellectionem vel non habet; Si habet, ergo illa actio non spectabit ad complementum esse ipsius, sed erit effectus illius esse; Si autem non habet totum complementum, Ergò illa actio requiretur ad sui productionem tanquam ipsius potentiæ agendi completivum. Illustrari hoc potest Instantia ex esse supernaturali desumpta, in quo non constituitur homo per Actionem supernaturalem, sed per infusionem, quæ se habeat per modum potentiæ; Quod ipsum ulterius in hoc fundatur, quia cum esse sit radix ad operari & pati, id quod constituit aliquid in esse naturali, debet etiam constituere in posse operari vel pati, sive illud operari patique sit rigorosum, sive minus rigorosum. Cùm ergo actio quà talis, non constituat in posse operari subjectum, nec constituat in posse pati, fit ut non requiratur ad constituendam rem in suo esse naturali. Præter ipsum esse, præter potentias & principia operandi, ad esse connaturale rei, spectant proprietates, qualis est in materia quantitas, in igne calor &c. Cùm ergo prima Cognitio Angelica, neque sit esse Angeli, neque potentia operandi, neque proprietas emanata, fit ut illa prima cognitio

gnitio non spectet ad esse connaturale Angeli.

Objicit 3. Idem. Essentia Dei ex communi Theologorum sententia consistit in cognitione, hæc cognitio Dei pertinet ad naturalem constitutionem Dei, & est vitalis. Ergo non est de ratione operationis vitalis esse distinctam ab illis, quæ vivens constituunt in sua naturali dispositione.

Respondetur. Quòd primò essentialis conceptus Dei in ratione essentiæ, non sit intellectio, de quo agitur in prima parte, sed independenter ab hoc principio solvi potest adlata difficultas. Ii qui censent quòd esse intellectivum sit de primo essentiali conceptu Deitatis in duplici sunt sententia. Aliqui enim admittunt intellectionem in actu primo, aliqui negant: In principiis horum, qui admittunt intellectionem in actu primo, facile est ostendere vitalitatem in Deo cognitionis, quia ex modo nostro concipiendi in suo esse constituitur Deus illa intellectione in actu primo, hinc quando intelligitur exercere intellectionem in actu secundo, non censetur aliquid ponere, per quod ex modo concipiendi constituatur in esse suo. In principiis autem istorum qui negant reperiri in DEO ullo modo actum primum intelligendi, nondum urget difficultas, quia talem conceptum Dei constituendo, non constituunt in Deo vitam nisi in actu secundo, si non ponunt vitam nisi in actu secundo, debent constitutivum vitæ in actu secundo ponere ipsam scilicet vitam in actu secundo, non obest autem ut vita in actu secundo, per aliquid quod est actio, constituatur, imò ita constitui debet. Ex vi cujus doctrinæ: distinguendum est consequens, Ergo non est de ratione operationis vitalis esse distinctum ab illis, quæ vivens constituunt, si illud vivens sit vivens in Actu secundo nonnisi. Concedo, si sit vivens etiam in Actu primo; Nego. Quod si ulterius quæratur, quare vivens in actu primo non possit constitui vitali cognitione & possit vivens in Actu secundo.

Ratio est; Quia si vivens in actu primo constitueretur vita in actu secundo, & esset vivens in actu primo ut supponitur, & non esset vivens in actu primo, quia non haberet constitutivum in actu primo, sed id, quod est formalissimè, actus secundus. Ex quo etiam inferes vitam in actu secundo, debere constitui aliquo vitali.

Addo, Verum quidem esse, quod quamvis nos ponamus in Deo vitam in actu primo non sequatur illum re ipsa habere vitam in actu primo; Quia tamen hujus cogitationis nostræ datur in Deo fundamentum, ratione hujus fundamenti, salvamus in Deo rationem vitæ in actu primo. Dici etiam posset, quòd Deus, sit vita in actu secundo, eminenter, hoc est, habens hoc totum, quod habet perfectissimus actus vitalis creatus, licèt non habeat conditiones imperfectionem involventes, quales sunt proficisci à principio intrinseco ex suppositione substantiæ in suo esse constitutæ, habendo id, sine tali proficisci, quod in creatis habetur ratione dicti proficisci.

Instabis primò ex eodem, quòd non implicet creatura seipsa intellectiva illa cognitio erit cõstitutiva substantiæ, vitalis tamen erit, Ergo de ratione vitalitatis, non est supponere substantiam, in suo esse connaturali constitutam.

Respondetur. Negari ut plurimum Antecedens, sed illo transito proportionaliter addicta supra distinguitur Consequens, Ergo de ratione vitalitatis non est supponere substantiam in suo esse naturali constitutam supposito, quod sit vivens in actu primo realiter. Nego Consequentiam supposito quòd sit ipse actus secundus. Concedo Consequentiam.

Instabis secundò. Anima est quid vitale, & tamen in suo esse connaturali, non supponit, sed constituit hominem, Ergo non est bona adlata explicatio vitalitatis.

Respondetur. Non negari per nos, quòd id quod est vita, possit esse pars constitutiva alicujus, sed tantum dicimus quòd vitalis operatio, præsupponat principium jam in suo esse constitutiva, quod salvatur, quamvis idem principium sit pars constitutiva; adhuc enim ad operationem vitalem, supponetur substantia in suo esse constituta.

Instabis tertio; Ergo saltem non datur definitio communis illis viventibus, quæ vitaipsa constituuntur, aut componuntur, siquidem ante illam compositionem vel constitutionem, non intelligitur substantia, in suo esse constituta.

Respondetur; Concedo, quòd ante illam constitutionem, quæ fit per ipsam vitam in actu secundo, non intelligatur res realiter constituta, sed imprimis antecedit illam ratione actus primus vivendi, ut dictum. Deinde ipse actus secundus, per prius est constitutivus, posteriùs autem ratione, habet formalitatem actûs secundi vitæ, in illo quod constituit. Denique ut dixi, quia supposito quòd per vitam in actu secundo aliquid constituatur, adhuc operatio vitalis non supponetur ad substantiam in suo esse constitutam.

Ex his ulterius, Colliges quid sit vitalitas in actu secudo; quòd scilicet sit motus immanens, per se ab intrinseco, profectus à principio, substantiam in suo esse connaturali constitutam proportionaliter supponente.

Dixi proportionaliter, quia intellectio Divina & intellectio creata identificata noscenti si daretur, non præsupponeret realiter actum primum vivendi distinctum ab actu vivendi.

DIF-

DIFFICULTAS II.

De iis quibus competit Vita.

QUia aliquid proficiſcitur ab eo, quod eſt vita, non continuo debet inferri, quod ſit jam vitale, aliàs cùm omnia proficiſcantur à Deo, qui eſt vita, omnia deberent eſſe vitalia, ad quod in dicendis infra attendendum erit.

Punctum Difficultatis I.

Species ſuntné quid vitale?

DE duobus hîc inquiri poteſt; Imprimis an Species vitaliter producantur? Secundò, an ſint ipſæ vitales?

Quod ad primum attinet; An ſcilicet vitaliter producantur, penſandæ ſunt rationes utriusque partis?

Quòd producantur vitaliter:

RATIO prima adferri poteſt; Quia illa productio ſpeciei eſt immanens natura ſua, neque enim intellectus poteſt connaturaliter producere ſpecies in extraneo ſubjecto.

RESPONDETUR; Præcisè talis immanentia, ſe ſola, non arguit utilitatem vitalitatem; hinc tali immanentia etiam ignis in ſeipſo producit calorem.

RATIO ſecunda. Quia Actio illa productiva ſpecierum, proficiſcitur à principio intrinſeco per ſe: quia quamvis eo caſu ſuppleat intellectus vicem objecti, facit id tamen nomine proprio ad eum modum, quo Deus ſupplet in generatione ex putri defectum cauſæ univocæ, non tamen tanquam inſtrumentum cauſarum ſecundarum, non enim ab illis accipit vim operandi, ſed id facit nomine proprio.

RESPONDERI poteſt. Ad hoc ut dicatur aliquid agere nomine proprio non tantum requiritur, ut nõ agat virtute, ab alio, cujus nomine agit, communicatâ, ſed etiam ne agat virtute propria in bonum aliûs ordinata; & ita calor in ſe ſpectatus virtute propria agit, eſt tamen inſtrumentum, quia agit in bonum ignis. Jam autem intellectus producens ſpecies, quamvis agat virtute propria, quia tamen illa virtus eſt communicata in bonum objecti, quod ſe ipſo, illas ſpecies producere non poteſt, fit ut in illarum productione, non dicatur intellectus per ſe ab ab intrinſeco agere. De DEO diſparitas eſt; Quia DEUS non ordinatur ab alio & propter aliud, ſed omnia propter ſe facit; imò hic ipſe medius terminus probat oppoſitum: Quia ſupplens vicem cauſæ univocæ non agit vitaliter, Ergo nec intellectus aget vitaliter, ſupplens vicem Objecti.

INSTABIS. Eodem titulo dici poſſe, quòd intellectus producendo intellectionem gerat vices objecti.

RESPONDETUR Negandò ſequelam. Tum quia intellectus habet ex ſe ipſo vim producendi intellectionem, unde eam poteſt producere non exiſtente Objecto, non habet autem vim objectum producendi intellectionem ſine intellectu, Ergo apparet majorem eſſe connexionem intellectionis cum intellectu, quàm cum Objecto, in ratione effectivi: quomodo ergo poterit intellectus dici gerere vices objecti in productione intellectionis. Tum quia Objectum ſine concurſu potentiæ, producit ſibi ſpecies, ut patet, in ſpeciebus materialibus: Si ergo habet vim objectum producendi ſpecies, & non habet vim ſe ſolo producendi intellectiones, fit ut intellectionem faciens Intellectus, non cenſeatur agere, vi ſibi tributa in Objecti bonum, ſed in proprium bonum: faciens autem ſpeciem, præſtabit, vi ſibi tributa, in bonum Objecti.

Quòd autem productio ſpecierum non ſit vitalis.

RATIO prima adferri poteſt; Quia ſi ipſum Objectum immediatè produceret illas ſpecies, illa productio non eſſet vitalis, Ergo etiam cum producit illas Intellectus, erit productio non vitalis.

RESPONDETUR. Retorquendo inprimis argumentum, partem nutritione acquiſitam potuiſſet habere vivens in inſtanti generationis, nec illam tunc vitaliter acquiſiiſſet. Ergo cùm illam etiam nutritione acquirit, vitaliter non acquirit. Deinde quoad modum, quo Objectum producit ſuas ſpecies, non ſe accommodat intellectus objecto, nam objectum agit actione tranſeunti, immanenti autem intellectus agens. Quod ſi non ſequitur modum agendi objecti intellectus agens, fit ut ex vi modi agendi ſibi proprii, poſſit vitaliter agere.

RATIO ſecunda adferri poteſt: Quia concurſus ſpecierum ad cognitionem non eſt vitalis, quia fit nomine objecti, Ergo etiam & concurſus intellectûs agentis, ad productionem ſpeciei, non erit vitalis: fit enim etiam nomine Objecti.

RESPONDETUR. Quomodo ſolvendum ſit Argumentum conſtabit, ubi inferius agetur, de Antecedenti, his nihilominus penſatis

DICENDUM eſt: *Etiam productionem ſpecierum eſſe vitalem*: Probatur ex dictis. Quia ex una parte procedũt à principio per ſe, immanenter, & ab intrinſeco, ex alia parte nihil obeſt quominus illa productio ſit vitalis, nam quã vis producantur nomine objecti; ſufficit quòd in modo producendi, non accommodent ſeſe objecto, ut ſuprà dictum.

Quod ad ſecundum attinet: *An ſcilicet ipſæ ſpecies ſint principium vitale.* In hoc puncto diviſi ſunt Authores, negat Arriaga & Oviedo, affirmat recentior Suarez, Penſandæ erunt rationes utriusque partis.

Pro parte negativa RATIO prima eſt ex Arriaga;

ga; Quia species non operantur ut virtus intrinseca animæ, sed ut vicariæ objecti. Ergo cùm per illas potentia operatur, non operatur ab intrinseco.

Respondetur; Distinctas esse has duas propositiones; quod non est virtus intrinseca animæ, non potest operari vitaliter; & hanc: virtus intrinseca animæ, non potest esse vicaria objecti. Prima est vera propositio, secunda est falsa, quia certè nomine objecti producit intellectus species, & tamen intellectus est potentia vitalis. Ergo ex hoc solo titulo, quia scilicet fit aliquid vicem supplendo objecti, non dejicitur à ratione vitalis. Nego ergo consequentiam.

Instat Idem. Quia si objectum concurrat ad notitiam non concurrit ab intrinseco. Ergo nec species.

Respondetur. Si objectum producat species, non producet vitaliter, & tamen hoc non obstante producit intellectus vitaliter species, ut ipse docet Ariaga. Ergo etiam poterit producere, species, vitaliter cognitionem, quamvis non produceret illam vitaliter objectum. Deinde sicut quia non eodem modo, ut dictum suprà, producuntur species ab objecto, producuntur vitaliter; ita quamvis id faciant species quod faceret objectum, quia id faceret species modo, alio, fit, ut adhuc essent vitales, & alio modo, hoc est, operantes vitaliter.

Ratio secunda ejusdem. Quia species per se non exigunt inhærere potentiæ, à qua producuntur actus. Ergo per se non sunt virtus intrinseca Animæ. Antecedens probatur à paritate de speciebus materialibus, quæ etiam in medio reperiuntur.

Respondetur, imprimis retorquendo argumentum. Per se species non exigunt produci ab intrinseco, de facto enim in Angelis concreatæ sunt à Deo. Ergo & productio specierum non erit vitalis, contra quam æstimet dici debere Ariaga. Deinde si per se, idem significat, quod universaliter loquendo, concedo, quòd non exigant species in sola potentia esse, à qua producuntur; Concedo item quòd hoc sensu, non exigant esse virtus intrinseca Animæ. Si autem ly per se significet, quòd species, nec ex speciali ratione, possint inhærere potentiæ, adeoque, quòd nunquam possint esse virtus intrinseca Animæ, in isto sensu falsa est propositio. Paritas ducta à speciebus materialibus non tenet. Quia non est licitum argumentari, à modo causandi uniûs ad modum causandi aliûs; & cùm constet actione transeunti produci species materiales, idque ab objectis etiam non vitalibus, benè arguitur illas non esse vitales, quæ ratio non militat pro speciebus, actione immanenti productis.

Instat primò idem. quòd species spirituales reperiantur in ipsis principiis cognoscentibus, id est, omnino per Accidens, nec fundare potest intrinseeitatem specierum. Quod ipsum probatur; Quia id totum est ex defectu spiritualis subjecti, in quo recipiantur. Si enim inter unum & alterum Angelum interponerẽtur res spirituales, non video, inquit, cur per illud medium ab uno Angelo ad alium non possint mitti species.

Respondetur. Hæc omnia dici arbitrariè; Nam quamvis id non implicet contradictionem, non sequitur id esse connaturale, quantumvis poneretur medium spirituale.

Instat secundò Idem. Species ut concurrat, non requirit unionem sui cum potentia, sed sufficit ut sit contigua potentiæ. Sicut enim objectum contiguum v. g. sapor, potest causare sui perceptionem, & universaliter in causis, sufficit ad actionem contiguitas, ergo etiam ut species concurrat cum potentia, sufficit illam esse contiguam vel penetratam cum potentia.

Respondetur. Imprimis retorquendo argumentum, quod probat habitum naturalem, quem tenet Ariaga, esse principium vitale, posse esse nonnisi contiguum potentiæ; casuque quo distingueretur intellectus ab anima, posset non esse principium vitale, quia posset esse, nonnisi quod contiguum. Deinde directè nego Majorem, quæ positivè non probatur. Deinde diceret aliquis, quòd ut salvetur intrinsecitas agendi, debeat esse principium non solum contiguum: hinc si species sint vitales, non debent esse tantum contiguæ, tu autem aliunde non probas, species non esse vitales.

Instat tertiò. Unus Angelus penetratus cum alio, posset immediatè concurrere ad sui cognitionem in illo Angelo, quem penetravit, Ergo apparet objectum ad concursum exhibendum non exigere unionem cum potentia, nec ergo illam exiget ipsa species, cùm non sit necessaria major unio speciei, quàm objecti.

Responsum suprà, quòd modum agendi Objecti, non debeat in omnibus imitari virtus vicaria Objecti. Et certè cùm illa virtus objecti sit Accidens, accidentia autem naturaliter sine subjecto existere non possunt, hoc ipso exigent uniri potentiæ, tanquam subjecto; habereque intrinsecitatem sufficientem, cùm tamen objecta noscenda, sæpe, non sint accidens.

Ratio Tertia ex Oviedo est. Actus vitales non inhærent, neque speciebus uniuntur, nec alicui cum quo species unum totum essentiale constituant, cùm enim species accidentiæ sint, cum suo subjecto, in quo recipiuntur, unum totum essentiale constituere non possunt; jam autem ad vitalitatem requiritur, vel uniri principio, à quo producitur, vel cum aliquo, quòd se habeat per modum compartis, in ordine ad totum substantiale.

Respondetur; Imprimis ostendendo hoc argumentum ad principia ipsius Oviedo, docet enim ille hîc puncto tertio, numero secundo, dato,

dato, quòd potentiæ animæ sint superadditæ realiter, & non recipiant in se actus vitales, nihilominùs dici debere vitales, non quidem vitalitate formali & primo per se, sed saltem vitalitate animæ ad quam juvandam producuntur potentiæ, cur ergo eadem vitalitate non gaudebunt species ipsæ. Deinde nego esse necessarium ut omni principio vitali, quod habet vim concurrendi, cum alio principio ad actum vitalitatis recipiantur actus vitales, sed sufficere ut recipiantur in alio comprincipio, quod rationem principialis habet, qualis est intellectus, poteratq; bene provideri à natura ne recipiantur intellectiones in speciebus, quia cum species non sint notscitivæ, non deposcunt specialiter, ut illis notitiæ uniantur.

Ratio quarta est. Si sola species per se operaretur, illa cognitio non esset vitalis. Ergo apparet speciem non esse vitale principium.

Respondetur. Nego Antecedens. Nam tum Deus suppleret defectum intellectûs, & ex alia parte ad vitalitatem sufficit, unum esse principium vitale. Et sic visio beatifica est vitalis quamvis lumen gloriæ non sit vitale. Item quando actus amoris elicitur, cum solo auxilio extrinseco, illo casu auxilium non est vitale, & tamen sequitur actus vitalis. Deinde sicut tu diceres intellectionem productam sine specie impressa, Deo defectum speciei supplente, esse nihilominùs vitalem; sic & in præsenti, quamvis sola species concurreret, & Deus suppleret concursum potentiæ, adhuc posset dici ille actus vitalis.

Ratio quinta est. Duæ sunt tantum species manifestæ viventium. Primo viventium per introsusceptionem alimenti, ad hanc speciem non possent revocari species utpote quæ non vegetantur. Alia species est viventium notscitivorum, ad hanc etiam speciem non potest revocari, quæ etiam nihil notscit: Ergo apparet speciem impressam non esse quid vitale.

Respondetur negando Antecedens. Nam etiam voluntas est principium vitale, & tamen nec alitur, nec notscit, utpote cæca. Commodius ergo dividetur vitale in introsusceptivum alimenti & motivum intentionaliter, tale autem erit motivum, etiam species.

Pro parte Affirmativa Primum Argumentum est. Quia species sunt principium agendi. Rursùs non producunt nisi immanentes operationes, non enim alias quàm quas producit intellectus, producunt item per se: quia definitivè ad hoc ordinantur; nec producunt intellectiones ex suppositione alicujus violentiæ. Producunt etiam ab intrinseco, quia non aliunde sed à sua natura, supposito, quòd producantur, vim agendi habent.

Respondetur. Argumentum probare multum. Quia etiam species materiales productæ ab Objectis, & agunt, & actiones immanentes agunt & per se &c. & ab intrinseco, neq; tamen sunt vitales. Quodsi dicas produci illas ab extrinseco, id non obest: quia anima rationalis producitur etiam ab extrinseco, Deo creante, & tamen non definit esse quid vitale, & si creatam animam in cœlo transmitteret Deus per medium, per hoc ipsum non desineret esse vitalis. Ergo idem dicendum esset de specie materiali, quod scil. sit principium vitale. Absolutè tamen loquendo non potest dici species materialis vitale quid, alias ab objecto non vitali, utpote ignobiliori, produci non posset.

Secundum Argumentum est. Si aliquid vitalitati specierum obstaret, obstaret hoc, quòd loco objecti concurrant; Sed hoc non obstat: quia intellectus agens, loco Objecti producit speciem, & tamen productio illa est vitalis: Ergo quòd loco objecti concurrat, non officit, quominùs sit species principium vitale.

Respondetur. Hanc potiùs esse rationem, quia scil. nullum est fundamentum tribuendæ illi vitalitatis.

Tertium Argumentum est. Si gratia produceretur à nobis, non haberemus ullum fundamentum illam non esse vitalem: Ergo idem dicendum de speciebus, quæ à nobis producuntur.

Responderi potest defacto & gratia & supernaturales habitus infusi & acquisiti, educuntur de potentia animæ obedientiali neq; tamen sunt quid vitale. Nam quamvis educantur à Deo, non obest vitalitati, sicut nec obest quando anima creatur: Ergo idem dicendum esset de speciebus. *His pro utraque parte pensatis, nihilominùs*

Dicendum est. *Species impressas non esse quid vitale.*

Probatur. Quia quod non est principium operandi ab intrinseco, non est principium vitale. Species non sunt principium operandi ab intrinseco quod ipsum probatur. Quia non coëfficiunt intellectionem ut probabile est, de quo infra, sed nonnisi complent potentiam intellectivam, quæ autem non agunt in aliquo genere, non possunt dici in illo genere operari vitaliter.

Punctum Difficultatis 2.

Quid sentiendum de Habitibus?

Potest esse res de Habitibus naturalibus & supernaturalibus.

Quod attinet ad Habitus naturales. Illos esse vitas censet Ariaga & recentior Suarez, negat Oviedo. *Quod etiam habitus supernaturales sint vitales* inclinat Ariaga, negat recentior Suarez, & quidem non est difficultas, an productio habituum naturalium sit vitalis. Probatur enim esse vitalem iisdem rationibus, quibus probatum est productionem specierum esse vitalem, sed est difficultas de ipsis habitibus, an illi sint vitales.

Dicen-

Dicendum est primò. *Habitus naturales esse formaliter vitales* in sententia quæ illis tribuit concursum effectivum in actus.

Probatur 1. Si daretur intellectus distinctus ab anima, esset potentia vitalis, Ergo & habitus; neque obest quod habitus naturalis, det nonnisi facile posse, hoc enim ipsum in argumentum accipitur, cur scilicet aliquid exigitum nonnisi ad facile posse, nõ possit esse principium vitale, sicut intellectus distinctus realiter. Non quod censeam distinguente realiter potentias ab Anima, requiri intellectum ad facile tantùm posse. Sed argumentum procedit à pari. Intellectus distinctus realiter si daretur, quamvis non requireretur tãtum ad facile posse, nihilominus foret vitalis. Ergo & habitus Naturales distincti realiter, quamvis requirerentur tantùm ad facile posse, esse possunt vitales. Nec enim est major unius quàm alterius ratio.

Probatur 2. Quia tota definitio principii vitalis convenit habitui acquisito, si enim aliqua particula non conveniret illi, maximè non conveniret illi, ly per se operari, cùm requiratur nonnisi ad facile posse; sed etiam hæc particula illi convenit; qui etiam habitus non ex accidenti, sed per se habet, ut facilitet: & sicut non obest, quamvis una potentia non faciat, quod facit potentia alia, ita nec oberit, quòd habitus det nonnisi facile posse, quamvis alibi potentiæ dent simpliciter esse.

Probatur 3. Quia nihil impedit, ut habitus acquisitus sequatur conditionem principii, quod est quid vitale, nempe vel ipsi actus, vel potentia, quæ in actibus intentionalibus, exercet sese.

Objicitur 1. Habitus non operatur per se immanenter, quia eandem actionem, posset intellectus verbi gratia se solo producere, quem producit cum habitu. Ergo habitus non est principium per se agendi.

Respondetur. Habitum non esse principium per se agendi, hoc est necessario requisitum; esse tamen principium per se agendi facilitando; parumq; refert quòd eandem actionem possit ponere intellectus sine habitu, sufficit enim quòd non possit ponere eodem modo, sicut vivens posset habere eandem partem materiæ habere acquisitam non vitaliter, & tamen hoc non obstat, ne aliàs eam possideat acquiratque vitali modo.

Objicitur 2. Motus lapidis deorsum non est per se, quia fit nonnisi ex eo, quòd lapis sit in statu violento, Ergo & actio habitûs, non est per se, quia est suppositio nonnisi quòd sentiatur difficultas.

Respondetur; retorquendo argumentum; actus imperatus nõ fit nisi ex suppositione, quòd ponatur imperans, judicium non formatur nisi ex suppositione primæ operationis, nec quidquam amatur nisi ex suppositione propositionis objecti, & tamen omnia illa possunt esse vitalia, Ergo idem in præsenti dici poterit, unde in forma negatur consequentia, nam non omnis suppositio facit, nec actio aliqua sit vitalis, vel certè ex dictis distinguitur consequens, Ergo & actio habitus no est per se, hoc est non est simpliciter & necessariò requisita concedo, non est per se in ordine facilitandi. Nego.

Objicitur 3. Nulla est necessitas multiplicãdi vitalitatem, sicut autem non multiplicanda entia, ita nec principia vitalia.

Respondetur; esse necessitatem, quia tota definitio vitalis principii competit habitui. Non potest quidem dici habitus vita, quia neque est vita vegetativa, neque sensitiva, neque rationalis, cùm ipse habitus non sit anima, potest tamen dici vitalis, quia illi, non quidem vitæ tamen vitalis competit definitio, ad eum modum quo unio vel subsistentia modalis, non est quidem substantia completa, nec incompleta, quia nec est forma v. g. anima, neque materia, est tamen aliquid substantiale, quia illi substantialis competit definitio.

Quod attinet ad habitus supernaturales.

Dicendum est; *Habitus supernaturales infusos, non esse vitales.*

Probatur 1. Quia statuenda est aliqua regula certa taxans vitalitatem in principiis, hæc autem non est alia, nisi quod aliquid sit vita, vel productum ab ipsamet vita, tanquam aliquid subordinatum & provisum ab eadem, ad agendum: hæc enim duo, salvant id, quod est operari ab intrinseco, hoc est quòd sit aliquid vel anima, vel ab anima productum; maximè enim est intrinsecum, anima, & per quod anima, tanquam per aliquid sui, agit; Jam autem principium per se infusum, nec est anima, nec producitur ab anima.

Probatur 2. Quia habitui infuso non competit intrinsecitas, adeoque nec definitio habitûs; non competit inquam intrinsecitas, quia est merè ab intrinseco, habetque se ut species materialis ab objecto producta, in ratione extrinseci principii.

Probatur 3. Quando assumeretur lapis per potentiam obedientialem ad producendam v. g. visionem Dei, potentia illa obedientialis, non operaretur ab intrinseco, & tamen illi potentiæ obedientiali, jam non esset supra naturam, operari supernaturaliter; sicut nec ipsi principio supernaturali, est supra naturam, operari supernaturaliter. Ergo sicut in potentia obedientiali quà tali, operari illud, non fundat intrinsecitatem requisitam ad vitalitatem, ita nec fundabit in habitu supernaturali infuso.

Objicitur 1. ex Ariaga. Habitus supernaturales sunt determinati ad operandum, intra proprium subjectum, exigunt item per se esse in illo, quamvis subjectum illos non exigat per se; hoc autem non reperitur, in aliis principiis non viventibus. Ergo apparet, habitus supernaturales infusos, esse quid vivens.

Respondetur. Majorem esse similitudinem habituum supernaturalium cum vita', quam cum aliis principiis non viventibus. Non esse tamen in illis talem similitudinem, quæ fundet prædicatum vitæ; quia deficiunt in principali, hoc est in esse ab intrinseco, & sicut impulsus magis accedit ad vitalia principia quàm ad mortua, neque tamen impulsus est quid vitale, ita & in præsenti.

Objicitur 2. Actus supernaturalis est vitalis, Ergo & habitus productivus ejusdem.

Respondetur. Actus supernaturalis, est vitalis, quia habet id prædicatum, cujus carentia in habitu supernaturali, facit ne habitus supernaturalis sit vitalis, nempe quia est ab intrinseco, cùm tamen habitus supernaturalis, non sit ab intrinseco. Deinde quando plures causæ concurrunt ad eundem effectum, habentem diversa prædicata, non est necesse, ut omnes causæ illa prædicata contineant, sed sufficit ut contineant aliqua ex illis. Sic v.g. quando intellectus concurrit ad actum supernaturalem, sufficit ut alia tantùm concausa sit supernaturalis. Rursus in sententia concedente concursum objecto cum potentia ad intelligendum, concursus objecti non est vitalis, sed solus concursus intellectûs. Deinde quando Deus & Creatura concurrunt ad peccatum, adeoque ad defectuosum aliquid, sufficit, ut una causa sit defectuosa, & sic in reliquis. Cur ergo etiam non sufficiet, ut concursus intellectus ad actum supernaturalem sit vitalis, licèt habitus supernaturalis simul concurrens, non sit vitalis.

Objicitur 3. Habitus supernaturales educuntur de potentia animæ obedientiali, Ergo sunt ab intrinseco.

Respondetur. Hoc ipsum educi, non est sufficiens, ad vitalitatem; quia etiam calor productus ab extrinseco in vivente, producitur de potentia viventis, nec tamen est quid vitale. Sed quid sentiendum de habitu supernaturali acquisito? si producitur ab ipso principio elevato creato, poterit dici vitalis, non poterit autem esse vitalis, si à Deo ipso producitur ad exigentiam actuum, propter paritatem actionis, cum habitu infuso.

Punctum Difficultatis 3.

Quid sentiendum de motu.

Quod attinet ad motum localem. Illum negat esse vitalem Ariaga & Oviedo. Affirmat uterque Suarez.

Assero 1. *Potentiam loco motivam esse vitalem.* Ratio quia nostra sententia ut infra videbitur, identificat potentias animę, quę ipsa est vita.

Assero 2. *In Modalistarum sententia dicente motum localem esse ipsummet exercitium potentiæ loco motivæ ad terminũ, motus localis est quid vitale.*

Ratio. Quia nihil deest ad vitalitatem, cùm sit ipsum exercitium potentiæ ab intrinseco.

Assero 3. *Impulsum qui producitur per motum impellentis vitalis produci actione vitali.*

Ratio. Quia tali motui nil deest ad vitalitatẽ.

Assero 4. *Impulsum productum non medio motu, sed media sola gravitate vel aliquo alio simili non produci actione vitali.*

Ratio. Quia producitur à consimili causa, & consimili modo, quo illum produceret lapis, qui indubiè illum non produceret vitaliter.

Assero 5. *Impulsum spectatum penes objectum recipiens extrinsecum*, non esse illi subjecto vitalẽ.

Ratio. Quia ab intrinseco non se movet ad illum, est q; illi violentus, de quo supra.

Dices 1. cum Oviedo. Eadem præsentia, per eandem indivisibilem actionem, per quam producitur motu progressivo, potest produci motu, quo corpus naturaliter descendit deorsum, quòd enim anima rationalis moveatur, determinata proprio voluntatis actu, vel quòd moveatur determinata motu naturali corporis gravis, cui est unita, non infert, neque inducit diversitatem actionis.

Respondetur. Supponit imprimis argumentum, quòd ideo vitalis sit ille motus, quia producit præsentiam, quod falsum est, ut scitum est ex Physicis, quæ docent illam præsentiã esse meram formalitatem; sed etiam hoc transito falsum est, quòd eadem indivisibili actione uterq; motus producatur, progressivus enim producitur ab anima activè: Posterior nonnisi ab impulsu & gravitate. Neque valet quòd principiũ pertingens ad actionem sit idem, sufficit enim quòd non eodem modo se exercet. Transeat ergo, quod eadem præsentia diversis actionibus produci possit. Sed inde non sequitur, quòd eodem modo semper producatur, unde si producitur modo hoc, in quo non habet se passivè sed activè anima, erit motus vitalis ille; sicut eadem pars materiæ, potest nutritione, hoc est vitali actione acquiri ab anima, & non vitali, dum scilicet illi primò unitur anima.

Instabis. Actus voluntatis idẽ manet sive ex hac sive ex illa actione proficiscatur, Ergo & eadẽ actione exercebitur ille motº, sive ad illum se determinet voluntas, s. determinetur gravitate.

Respondetur. Disparitatem esse, quia cognitio, nõ est principiũ Physicè & sufficienter influens, in volitionem; hinc ead. manet entitativè volitio, sive sit hæc sive alia cognitio; unde idem etiam erit motus, sive ab hoc, sive ab alio voluntatis actu imperetur, quia hi actus voluntatis, sunt solum conditiones, applicativæ ad motum; actio autem non distinguitur penes causas applicantes; hinc eadem erit ignitio, s. applicet ignem Petrus sive Paulus; sed non est ead. ratio de ipso principio influente, quia in casu objectionis, si motum principiat nonnisi gravitas & anima ad illum nõnisi se passivè habet, motus ille non potest esse vitalis, quia non est jam ab intrinseco. è contra motus qui principiatur elicitivè ab anima, est actuale ipsius exercitium, nec se ad illum passivè habet, hinc poterit esse vitalis.

Dices secundò cum eodem: Eandem numero

mero præsentiam, quam acquito motu progressivo, ponere potuisset in me aliud agens, Ergo actio productiva præsentiæ non habet immanentiam requisitam.

Responsum supra. Vitalitatem motûs, non esse pensandam ex termino, qui est præsentia, sed ex modo illius acquirendæ; non eodem autem modo, acquireretur, si acquireretur impulsu v. g. quem produceret aliud agens, quia ad hunc nonnisi passivè se haberet anima.

Dices tertiò. Actio, quâ manus seipsam movet, non est diversa ab actione, quâ movet alterius manum; sed quâ movet alterius manum, non est vitalis, Ergo nec prior est vitalis. Major probatur; Quia eadem est ubique præsentia, idem specie motus, idem specie subjectum, Ergo & actio eadem specie erit.

Respondetur. Ad diversificandos hos motus, attendendum est ad diversitatẽ modi agendi; quia motº, quo se movet manus, est immanẽti actione productus: motus autem productus in aliena manu, est productus actione transeunti.

DIFFICVLTAS III.

Quale sit prædicatum Vitalitas.

Alia phrasi idem proponi solet, an actum vitalem Deus, vel alia potentia, supplere possit. Plura huc concernentia videnda erunt, ubi agetur qualenam sit prædicatum libertas.

Dicendum est primò. *Actum vitalem qua talem, seu retentâ vitalitate, non posse à Deo suppleri, vel ab alia potentia distincta.*

Probatur primò. Et esset ille actus vitalis, & non esset, esset quidem ut supponitur, non esset autem, quia non esset ab intrinseco, sed v. g. à Deo vel ab alia potentia.

Probatur secundò, Hoc quod est me agere, non potest suppleri à Deo, quia & ego agerem & non ego; agerem ego quia dicis suppleri à Deo posse, hoc, quod est me agere, & non agerem ego, quia ageret nonnisi Deus adeoq; non ego. Quodsi hoc est me agere non potest suppleri à Deo, Ergo nec id, quod est agere ab intrinseco, potest suppleri à Deo. Quia hoc quod est me agere ab intrinseco, solis verbis differunt.

Probatur tertiò; Hoc quod est supernaturale, non potest suppleri à naturali, ut scil. prædicatum naturalis, sit idem quod prædicatum supernaturalis, Ergo nec id quod est esse ab intrinseco potest suppleri ab extrinseco, tam enim naturale supernaturali, quam intrinsecum extrinseco opponitur; Sed hoc quod est esse actum vitalem, est esse ab intrinseco, Ergo ab extrinseco suppleri non potest.

Dicendum est secundò. *Actum vitalem non retenta vitalitate, seu secundùm solam Entitatem spectatum, posse à Deo produci, vel ab alia causa, à Deo assumpta.* Est conclusio Thomistarum & Suarii Disputatione 48. Sectione secunda num. 9. contra Amicum tomo 3. Disp. 2. num. 80. & alios.

Probatur 1. Entia quæ aliqua prædicata connotativa habent, possunt eadem in Entitate manere, sublatis iis, quæ connotant, modo connotatio illa, non inferat respectum secundo essentialem, qualem dicunt creaturæ ad Deum. Sed prædicatum vitalitatis in actu v. g. cognitionis, est connotativum, & non fundat respectum secundo essentialem. Ergo potest manere eadem entitativè cognitio, & non dicere prædicatum vitalitatis. Major probatur inductione in omnibus connotativis entibus; Minor quoad primam partem probatur, quia vitalitas semper in obliquo importat principium intrinsecum, Ergo est prædicatum connotativum, & sicut relatio dicit esse ad, ita vitalitas dicit esse ab, adeoque utraque formalitas est connotativa. Quod autem non sit respectus ille secundo essentialis inclusus in ipsa entitate actus vitalis, inde probatur, quia non est major connexio actus vitalis quoad entitatem cum principio, quam sit connexio fundamenti quoad entitatem spectati, cum suo termino, connexio autem fundamenti non est talis, quin entitativè idem possit manere fundamentum, non posito tetmino Ergo. Tum quia sicut entia non sunt multiplicanda sine necessitate, sic nec multiplicandæ formalitates ita essentiales, ut ipsis deficientibus stare non possit eadem entitas; nulla autem necessitas & nullum fundamentum ponendæ talis connexionis inter entitatem actûs vitalis & inter suum principium. Tum quia si perpendatur tota definitio vitalis ex illa non inferretur esse essentialem in ipsa entitate inclusam dependentiam à suo principio.

Probatur 2. Quia id non implicat cõtradictionem, ut patebit solutione Argumentorũ.

Probatur 3. Restaurando rationes quas sibi opposuit Amicus, easque solvere conatus est.

Prima Ratio. Libertas non est intrinseca actui libero, Ergo nec vitalitas.

Respondet Amicus, Libertas nequit salvari nisi in potentia, liberum enim enim est quod potest operari & non operari, hoc autem non competit actui, qui dum est, non potest non esse, vitalitas autem maximè competit actui, est enim ipsum exercitium vitæ ab intrinseco perficiens viventem, ultra perfectionem quam à generatione accepit. *Contra*; Tum quia actus liber est ipsum exercitium libertatis, & tamen potest salvari & poni illius entitas, & non à potentia libera, Ergo & actus vitalis poterit poni quoad entitatem, licèt actus vitalis sit exercitium vitæ. Tum quia posse esse & non esse est connotatum actus liberi, tale, ut esse possit ipsa entitas actûs, sine tali connotato, Ergo & esse ab intrinseco, erit simile connotatum actus vitalis, ut sine eo possit esse, quoad entitatem. T. 2. posse esse & non esse infert extrinsecitatẽ libertatis, Ergo & esse ab intrinseco inferet extrinsecitatem vitalitatis, & sicut exercitium actuale libertatis solvatur per Amicum nõ ratione actûs, sed ratione potentiæ, ita & exercitium vitalitatis, salvabitur ratione ipsius principii, non verò ratione actûs.

Secunda RATIO est. Potest Deus producere actum vitę vegetantis quoad totam suam intrinsecam perfectionem, Ergo & actum vitæ cognoscentis.

RESPONDET Amicus negando Consequentiam, disparitatem dat; Quia in entitate actus vitæ vegetantis, nullus includitur intrinsecus respectus ad principium vegetans, secùs in entitate actus vitæ cognoscentis, idque ex eo, quòd actus vitæ cognoscentis atque appetentis, sit ipse activus, vitalisq; conatus, & attentio potentiæ, ad objectum, non per ipsam productionem formaliter, quæ est sola dependentia actûs à potentia, sed per entitatem ipsam actûs. Actus verò vitæ vegetantis, solùm dicit vel intrinsecum incrementum viventis, vel substantiæ genitæ, quæ nonnisi ratione solius productionis, dicit respectum ad principium vegetans. Unde hi actus dici possunt vitales, tantum extrinsecè ratione productionis. Actus autem vitæ cognoscentis, & appetentis sunt vitales intrinsecè ratione suæ entitatis, ratione enim suæ entitatis sunt vitales tendentiæ. *Contra* est: Tum quia in entitate actûs vitę vegetantis, non includitur intrinsecus respectus ad principium vegetans, nec actus vitę vegetantis est activus & vitalis conatus ad ponendum suum effectum, Ergo nec actus vitæ cognoscentis, consequenter si potest Deus producere quoad entitatem actum vitæ vegetantis, poterit & actũ vitæ noscentis; Tum quia falsum est, quòd actus vitæ vegetantis, dicat solum extrinsecum incrementum viventis, vel substantiæ genitæ, ut patet ex supradictis, etsi in vegetatione substantia producta nonnisi ratione solius productionis dicit respectum ad principium vegetans, inferam etiam cognitionem nonnisi ratione productionis, dicere respectum ad principium vitale. Tum quia actus vitæ vegetantis, nonnisi extrinsecè est vitalis, Ergo & actus vitæ noscentis.

Solvuntur Objectiones.

OBJICIT 1. Amicus Auctoritatem S. Thomæ 1. Parte quæst. 34. art. 1. ad 2. ubi definiens verbũ, quod est actus ipse intelligendi, ait esse aliquid ab alio emanans, idemq; dicit de conceptu mentis, & quæst. 2. de Veritate art. 2. ad 5. Omne intelligere in nobis proprie loquendo est dicere, jam autem dicere importat habitudinem ad dicentem & 2da 2dæ. quæst. 23. art. 2. dicit de actu voluntatis esse, ut à voluntate operantis procedat.

RESPONDETUR. S. Thomam asserere quidem, quòd verbũ procedat ab alio, sed non dicit istud procedere esse insupplebilem rationem, & certè aliud est verbum est ab alio, &, verbum secundùm entitatem suam spectatum, non est nisi ab hoc alio. Primum dicit S. Thomas non secundũ. Quod autem Amicus dicit de ratione amoris esse, ut sit voluntarius; si ly voluntarius significet, quòd amor quoad entitatem nonnisi à voluntate procedat, petit principium. Si autem ly voluntarius est amor, idem significet, ac, quòd amor, natus sit procedere à voluntate, vera est propositio; sed nihil contra facit.

INSTAT idem. S. Thomas Activam dependentiam actûs vitalis à potentia vitali, ponit in ipsa definitione actus vitalis, & tamen non ponuntur nisi essentia in definitione.

RESPONDETUR. Imprimis retorquendo argumentum, ponitur in definitione veri actus conformitas cum objecto, in definitione actus liberi, ponitur posse esse non esse, in definitione relationis terminus &c. tamen nec veritas actui vero, nec libertas libero, nec terminus relationi est quid intrinsecum, Ergo quamvis actus vitalis per dependentiam ab intrinseco definiatur, non sequitur, ly illud: ab intrinseco esse, importare formalitatem, ipsi etiam entitati actûs innexam. Directè autem ad argumentum dicitur, quòd in definitione entium connotativorum, poni soleant, etiam ea, quæ sunt extrinseca illi connotata, licèt in definitione absolutorum id non fiat.

OBJICITUR 2. Si posset entitas actus vitalis quoad omnia intrinseca à solo Deo produci, sequeretur illam si uniatur potentiæ vitali collaturam suum effectum formalem. Sequela probatur; quia si non conferret suum effectum formalem, vel ideo non conferret, quia activa productio potentiæ vitalis, requiritur ut ratio formalis, quâ potentia attingit suum objectum, vel saltem quia est conditio necessario prærequisita, ut potentia per suum actum, possit objectum attingere. Neutrum dici potest. Non primum. Quia potentia per id formaliter attingit objectum, quod est formalis attingentia objecti. Atqui non productio, sed terminus ipse productionis, est formalis attingentia objecti, quę est intentionalis tendentia in objectum; intentionalis autem tendentia, est formalis expressio, vel inclinatio in objectum, qualis non est ipsa productio; cùm non sit aliud, nisi ipsa dependentia actûs à potentia producente. Non etiam secundum, quia ipsa tendentia activa non requiritur ut ratio formalis attingendi objectum, non apparet cur requiri debeat, nisi ut uniatur actus cum potentia, quæ unio fieret, quamvis à solo Deo produceretur ille actus.

RESPONDETUR. Distinguendæ sunt hæ propositiones: habere intellectionem & intelligere, habere intellectionem non aliud dicit, nisi unitũ sibi esse actum intelligendi, hocq; verificabitur etiam posita intellectione in lapide. Intelligere autem præter capacitatem subjecti, habentis illum actum, notat motum ipsum activum intelligentis, ab intrinseco, per se immanẽtem; hinc eo casu, illa intellectione producta, & posita v. g. in intellectu Petri, non esset Petrus intelligens, quia non se moveret ab intrinseco, ad illam productionem, quæ activa productio non est quidem ratio formalis, tendentiæ in objectum, est tamen ratio formalis, salvativa vitalitatis; quæ sola facit intelligentem, quia sola facit

cit moventem se ab intrinseco, tales autem denominationes, non habentur nisi ex formalitate vitalitatis.

Instat idem primò: Quicunque actus potentiæ cognoscentis, atque appetentis, dicit essentialem respectum, ad intrinsecum principium cognoscens & appetens, tanquam proprius effectus ipsius, Ergo neque secundùm Entitatem à solo Deo producibilis est.

Responsum supra retorquendo argumentum, de veritate, relatione, libertate. Ad maximum, actus notitię, dicit essentialem respectum ad intrinsecum principium, tanquam ad connotatum, salvans suam vitalitatem; sed extra circumstantiam salvandæ vitalitatis, non dicet respectum essentialem.

Instat secundò. Talis respectus ad potentiam, non distinguitur ab ipsa Entitate actus, Ergo si sine hac entitate producatur, non idem producetur.

Responsum supra. Quòd talis respectus secundùm id quod dicit in recto, non distinguatur ab ipsa Entitate actûs, secus secundùm id, quod dicet in obliquo; &, quòd ille respectus, ad potentiam, non distinguatur ab ipsa entitate actûs, in circumstantia retentæ formalis vitalitatis.

Objici potest tertiò. Modi ita sunt determinati ad hanc potentiam, ut aliud principium illorum non possit esse, nisi hæc potentia, Ergo & actus vitales, ita sunt determinati ad hanc potentiam, ut non possint principiari, nisi ab hac potentia. Probatur consequentia, ideo modi non possunt produci nisi ab hac potentia, quia sunt essentialis determinatio hujus potentię; sed etiam actus vitales, sunt essentialis determinatio hujus potentiæ, ex quo principio, infra etiam dicetur, illos non produci per intermediam aliquam actionem. Ergo si modi non possunt produci nisi ab hac potentia, etiam actio vitalis, non poterit produci, nisi ab hac potentia.

Respondetur. Argumentum hoc multum probare, probat enim quod eundem Caimum non poterit generare Abel, non enim potuisset eandem unionem producere sive hæc sit modus sive non sine modo; nam hæc modalitas, nonnisi sibi unũ principium determinat, ut vult objiciens. Directè autem ad argumentum dicitur, quòd modus respectu ejus, cujus est modus, determinat principium, & ita actione Petri non potest agere Paulus, quia actio respectu Petri, habet rationem modi; nihilominus modus non determinat sibi principium, & ita actione Petri, non potest agere Paulus, quia actio respectu Petri, habet rationem modi, unione etiam Petri non potest uniri Petrus, quia unio respectu Petri habet rationem modi; nihilominus modus non determinat sibi principium, si respectu illius, habeat potiùs rationem termini vel effectus; & ita eadem numero unio, potest diversis actionibus produci, nam respectu illarum actionum, habet se per modum termini, quamvis hæc unio ut dixi, non possit esse nisi hujus materiæ & hujus formæ, quia respectu istorum extremorum, exercet rationem modi; sic & in præsenti, actio vitalis respectu hoc, quo, non exercet rationem vitalis, non determinat sibi principium, licèt in quantum exercet rationem vitalis, determinet sibi illud.

Instabis primò. Ex vi doctrinæ nostræ, sequitur, quòd distinguatur ab actu vitali vitalitas, sitque illi aliquid superadditum extrinsecum; siquidem potest esse entitas actus vitalis, & non esse vitalitas, non potest autem dici, quòd vitalitas, sit quid extrinsecum actui vitali, quia nihil vivit per aliquid extrinsecum.

Responsum supra; Quod non possit esse entitas actus in circumstantia productionis ab intrinseco, & non esse vitalis, & à sic sumpto actu, non distinguitur vitalitas, licèt extra has circumstantias, distinguatur à vitalitate; petatur explicatio ex materia de relatione. Quòd attinet ad illud principium: nihil vivit per superadditum; si simpliciter accipiatur, probabit corpus non vivere per animam, nec animari, quia nihil vivit per superadditum: itaque dicta propositio debet sic restringi: quòd nihil vivat per extrinsecum & superadditum, si illud superadditum, vel se non habeat per modum partis, ut se habet anima respectu corporis, vel illud superadditum non se habeat per modum connotati extrinseci quidem, intrinsecè tamen requisiti.

Instabis secundò. Ergo saltẽ deberet actio vitalis per actionem distinctam produci, cùm possit esse entitas actûs, & non esse vitalis; & sicut quia potest esse entitas effectus, & non producere ab hac causa; sequitur illam produci debere per intermediam actionem, ita idem dicendum erit de actione vitali; & tamen huic oppositum infra dicetur.

Respondetur. In Physicis diximus in materia de creatione, quòd possit esse entitas aliqua & non esse creata, tamen si creatur, non est necesse illã creari distincta actione, sic & in præsenti, quamvis possit esse entitas actus vitalis, & non produci ab intrinseco, si producatur ab intrinseco, non sequitur produci debere per actionem condistinctam. Cujus ulterior hæc ratio est; tunc scilicet debere produci effectum per distinctam actionem, qui aliàs potest esse à parte rei, & non produci ab hac causa, quando transitûs à nõ esse causati ad esse causari, sufficiens dari mutatio nõ potest, nisi ponatur modalis entitas. Potest autem sufficiens hîc dari mutatio sine entitate modali, nempe si proficiscatur actio à principio debito, quæ mutatio non sufficit ut dicatur Abel esse filius Adami, quia ejus generatio de se, non minus est debita Adamo, quam Abeli.

Instabis tertiò. Dictam mutationem non esse sufficientem, si enim quæratur: quare hæc entitas actûs cùm potuerit esse & non esse vi-

talis, transeat ad esse vitalis, respondebitur: Quia non proficiscitur à principio indebito, si quæratur, potest esse entitas actûs, & non habere hoc quod est non proficisci à principio indebito, respondebitur; Quia proficiscitur ab intrinseco principio, de quo ipso quæritur, quid sit? petiturque principium, quia respondetur ideo esse actum vitalem, quia est vitalis.

Respondetur. Non peti hoc principium, quia respondere per definitionem actus vitalis, non est respondere petendo principium, sed est dare ultimum responsionis. Quod si ulterius quæratur quid sit proficisci ab intrinseco? & per quid transeatur ad esse proficiscentis ab intrinseco? melior responsio formari nõ potest, quàm faciendo inductionem, & ostendendo, quid sit proficisci ab intrinseco.

Instabis 4. Non potest sufficiens mutatio ostendi ad transitum à non esse causantis ad esse causantis, quòd scilicet nulla alia causa creata se moverit ad hunc effectum producendum. Ergo nec ad vitalitatem sufficiens erit mutatio, quòd non sit producta illa entitas à principio indebito.

Respondetur. Negando Consequentiam, quia ut dicebam in Physicis fieri potest ut omnes assumantur causa ad eundem effectum Divinitus producendum, quo casu non est sufficiens mutatio, cur hæc causa causabit, quia scilicet aliæ non causarent, cùm posset fieri ut aliæ causent, causet tamen & hæc, nec ejus causatio explicari poterit per negationem causantium aliarum causarum. Jam autem si assumantur omnes aliæ causæ ad actum cognitionis producendum, respectu omnium aliarum, non esset cognitio illa vitalis, nisi respectu principii intrinseci & debiti, hinc negatio perfectionis à principio indebito, erit sufficiens, ut hæc nonnisi causa, causet illum effectum, utque ille sit vitalis.

Instabis 5. Hoc quod se ipso dependet ab aliquo principio non potest produci per intermediam actionem, Ergo cùm actus cognitionis per se pendeat à principio vitali, non potest produci per intermediam actionem, quo posito sic ulterius urgetur: Quod non producitur per intermediam actionem, non potest nisi ab hoc principio produci.

Respondetur. Actum illum à principiis indebitis actione condistincta producendum, sed à principio debito sine ulla actione intermedia: quia tamen hoc, quod est dependere seipso, non habet actio vitalis nisi in circumstantia retentæ vitalitatis, sit ut extra hanc circumstantiam, distincta actione produci possit.

QUÆSTO II.

De Divisione Animarum & Subjectis.

Dividitur communiter anima in negativam, quæ plantis convenit, in sensitivam, quæ animalibus, in rationalem, quæ homini, & circa hanc ultimam

Quæri potest: An secundùm gradum intellectui informet corpus Anima Rationalis negat Cajetanus, affirmant communiter reliqui. Commodius sub distinctione respondebitur. Si enim intellectuale sumatur, prout est à parte rei identificatũ sensitivo & vegetativo in anima, sic etiam secundum gradum intellectui informat; quod enim convenit creatæ formalitati, realiter debet convenire & alteri cui identificatur. Si autem intellectivum formaliter, sumatur per ordinem ad nostros conceptus, præcisè; sic sumpta, non est informativa anima corporis, secundùm gradum intellectualis; ex præcisa enim ratione intellectualis, absolvit à corpore.

Sed ante infusionem animæ rationalis præceditné distincta realiter anima vegetativa per quam nutriatur fœtus, & quam postea subsequatur sensitiva, ac denique hac expulsa succedat rationalis. Hæc successio non est admittenda, multiplicat enim Entia sine necessitate, poterit enim rationalis anima, in quantùm habet dispositiones ad vitam nonnisi vegetativam, exercere officium vegetativæ in quantum habet dispositionem nonnisi ad sensationes, exercere operationes sensitivas. In hac resolutione unum difficile est, nam ante quadraginta dies, non infunditur anima fœtui masculo, & tamen fœtus post conceptionem brevi, nutritur sanguine per venam umbilicarem & in abortivo quatuordecim v. g. dierum, si figatur stylus retrahit sese, Ergo vivit & non per animam rationalem, quæ tum non supponitur adhuc infusa. Sed neque id evincit, nam nutritio illa referri debet in vim materialem, & retractio illa in spirituum calidorum copiam; & sicut amputato capite si extemplo pungatur, solet retractio accidere, & non propter animam, sic & in præsenti.

DIFFICULTAS I.

Animaturnè Sanguis?

Affirmat Hurtardus, Ariaga & Oviedo, negat uterque Suarez, Vasquez, Pontius, pensanda sunt fundamenta utriusque partis.

Punctum Difficultatis I.

Proponuntur argumenta partis negativæ.

Primum Argumentum est, quo utitur recentior Suarez. Solæ partes componentes & integrantes corpus informantur ab anima, non verò partes non integrantes. Sed sanguis non est pars componens & integrans corpus, sed solùm pars requisita ad operationes, Ergo &c. Minorem probat authoritate Innocentii: qui condistinguit partes componentes, & has appellat quatuor elementa, à partibus non componentibus; quales sunt quatuor humores.

Respon-

Respondetur. Argumentum hoc fundari in sola voce. Si enim nomine corporis veniant nonnisi solidæ partes, in ista acceptione vocis, sanguis non integrat corpus: si autem sumatur pro toto, quod est condistinctum formæ, sive per modum fluidi, sive per modum solidi, sive compositivè sive integrativè pertinentis, isto sensu, est pars integrans, corpus, sanguis. Quod attinet ad auctoritatem citatam, illa condistinguit quidem sanguinem & alios humores ab elementis, quę dicuntur componere mistum, sed illo loco non negat illos humores condistinctos ab elementis, spectare ad integritatem corporis, imò ex hoc loco, ut infra videbimus, opposita sententia pro se arguit.

Instat Idem authoritate Tridentini Sessione 13. cap. 3. Ubi docet Tridentinum ex vi verborum poni corpus, concomitantem sanguinem, quod non diceret, si pars integrans corporis, foret sanguis.

Respondetur, accipere Tridentinum ly corpus, prout est in usu & significatione humana morali, in qua nomine corporis, non venit sanguis, & tamen ex vi verborum consecrationis panis, debet hoc nonnisi poni, quod ex usu humano, significat corpus solidum. Neq; inde sequitur, quod debuisset addi in forma consecrationis panis, ly corpus solidum, nam sine hoc addito, secundùm usum humanum, ly corpus, supponit pro solido, quamvis enim v. g. aqua licet sit fluida, nihilominus appellatur corpus, inde non sequitur sanguinem etiam nomine corporis venire debere, quia appellatio unius, tali nomine, non inducit appellationem alius, eodē nomine; consequenter appellari potest fluida aqua, corpus; non appellari autem sanguis.

Addit Ariaga, quando dicitur: Memento homo quia pulvis es, & in pulverem reverteris, non est necessarium, ut hoc verificetur de toto hoc, quod includit homo, sed nonnisi de carne, sic quamvis dicatur vi verborum poni corpus, poni potest non totum id, quod simpliciter est corpus, sed verificari poterit, nonnisi de parte illius, hoc est de solido corpore. Ergo ea ponuntur directè & non concomitanter vi verborum consecrationis panis, quæ subsunt in humana significatione huic voci corpus, quæ vox pro solido hîc & nunc supponit. Cumque ipse Christus contra distinctè à corpore meminerit sanguinis, non debebat directè vi verborum consecrationis panis, poni sanguis.

Secundum Argumentum est Pontii: Anima indivisibilis humana, non potest animare partes discretas, & non continuas, sed sanguis non continuatur cum aliis partibus solidis humanis. Ergo non animatur anima rationali, consequenter nec animabitur anima aliorum animalium. Minor probatur auctoritate Aristotelis lib. 4. Hist. animalium cap. 14. & 2. de parte Animalium, cap. 3.

Respondetur. Majorem esse falsam, nam non nisi homogeneorum est continuatio, & tamen multæ sunt partes heterogeneæ in homine, nihilominùs animatæ, nam non sunt quid homogeneum ossa est caro, imò caro & forte cutis, quæ tamen animantur, sufficit itaque ad id sola contiguitas, totius, habentis unitatem corporis, intentam per se, à natura. Quodsi dicas inter ossa intercedere cartilaginem beneficio cujus totum animatur, nihil evinces; quia illa ipsa ossa, cartilago, & caro, non sunt homogenea, adeoque nec continuata, & tamen ad animandum, illa continuatio requiritur per Objectionem.

Tertium Argumentum est. Sanguis est alimentū viventis, absurdum autem videtur, aliquam partem integralem viventis, esse à natura institutam pro alimento ejusdem viventis.

Respondent multis ad hoc argumentis Hurtadus & Ariaga negat omnem nutritionem debere esse substantialem conversionem ossaqi dicit ex medulla nutriri. Deinde dici potest, id, quod Antonomasticè nomine nutritionis venit, est alimentum ab extra sumptum, sed inde non sequitur, quòd sanguis minus principaliter intro jam positus, non possit dici nutrimentum. Quod autem addit Pontius absurdum videri, quòd una pars viventis, ordinetur à natura, ut convertatur totaliter in aliam partem; id potius probabit sanguinem non esse alimentum; nam si absurdum est partem viventis ordinari à natura, ut convertatur in aliam partem; sic dicam absurdum etiam esse, ut pars non vivens, quæ tamen integrat ipsum vivens, nutriat aliam partem. Unde informa negatur id esse ullum absurdum, quod assumit objectio. Quod autem dicit Mastrius hîc 109. ar. 2. exinde sequi, quòd vivens seipsum destrueret; id non convincit; non enim destrueret sed repararet, cum sanguinis v. g. temperamento destructo substitueret aliam partem sanguinis.

Punctum Difficultatis 2.

Rationes pro animatione sanguinis deciduntur, Difficultas.

Ratio prima est, qua utitur Ariaga & Oviedo ex auctoritate. Quia scil. sanguis, est vera pars hominis, pertinens ad veram ipsius constitutionem. Ergo verè animatur, quia partes totius, debent formâ totius informari. Antecedens autē probatur ex auctoritate Innocentii supra citati, qui docet, aquam & sanguinem, fluxisse de latere Christi, ut ostenderetur, Christum habuisse quatuor humores, qui pertinent ad veram hominis constitutionem.

Respondetur huic rationi, imprimis ut patet ex textûs verbis à recentiori Suarez citatis, illic non habetur, quòd constituatur corpus à sanguine, sed tantùm quòd sicut sunt quatuor elementa constituentia corpus, sic dentur ad augmentationem consimiles illis humores quatuor, sanguis, cholera, phlegma, & melancholia: & tamen certum est, melancholiam & flavam bilem non vivere. Rursùs transito Antecedente negatur consequentia, quamvis autem partes constitutivæ totius, debeant informari formâ totius, non tamen informari debebunt omnes partes integrantes, etiam non primariæ, qualis est sanguis, nam primariæ qualis est caro, ossa, nervi dicuntur communiter animari, quantumvis sanguis, quia est necessarius ad obeundas functiones animæ, magis ad integritatem corporis spectet, quàm aliæ partes non nisi ad ornatum requisitæ, ut capilli, ungues &c.

Denique posset quispiam dicere, quòd aliud sit quærere, an partes informentur forma totius, & aliud an vivant; nam qui simpliciter omnes formas partiales excludere vellet, dicere posset, quòd omnes illæ partes informentur anima, sed non vivant; quia sicut fieri potest ut anima tribuat primo nonnisi gradum vegetantis, deinde sentientis, idque defectu dispositionum debitarum, sic informare poterit sanguinem, non tribuendo illi gradum viventis.

Dices. Ergò poterit aliquid informari ab Anima, & non vivere.

Respondetur. In sententia quæ negat dari ullas formas partiales, debet dici omnes partes informari ab una eademque forma, & cum doceatur esse aliquas partes in vivente, quæ non vivant, hoc ipso consequenter debet dici quòd informentur aliquæ partes ab anima, & non vivant, si ipsæ non sint capaces, ut vivant.

Secunda Auctoritas est Tridentini. Quod docet per concomitantiam, quâ inter se partes copulantur, sanguinem esse sub speciebus, quod non diceret, si non sentiret corpus & sanguinem esse veras hominis compartes, adeoque animari animâ.

Respondetur. Quod sanguis sit quidem pars integrans, sed non primo integrans Christi, consequenter non debebit esse animatum quid. Addo nec ex vi animati, nec ex vi non animati taxari debet, quid vi verborum directè ponatur. Non ex vi animati, quia si ex vi verborum, non est necesse directè poni animam quare erit necesse ex vi verborum poni aliquid, quia est animatum. Non etiam ex eo debet taxari, non poni aliquid vi verborum, quia est inanimatum, nam directè vi verborum consecrationis panis ponitur quantitas corporis Christi, & tamen illa non animatur.

Tertia Auctoritas. Est Ephesini concilii in Epistola ad Nestorium, ubi dicit: Verbum factum esse hominem, assumptione carnis & sanguinis, unde sentit concilium partes hominis esse carnem & sanguinem, & si una compars, hoc est caro vivit, vivet & sanguis, cum eodem modo, de utraque parte loquatur Ephesinum.

Respondetur. Quod verba concilii nihil dicant de vita sanguinis, quamvis autẽ de utraq; parte eodem modo loquatur concilium, locutio illa accipienda est cæteris paribus, non enim sequetur, ex eo, quia corpus & sanguis sunt partes hominis, eundem jam habere modum essendi partium. Et sicut quando dicitur, homo in pulverem reversurus, non sequitur etiam animam in pulverem reverti, ita quamvis constet homo corpore & sanguine, non sequitur, si corpus vivat, debere etiam vivere sanguinem.

Quando autem dictum est, sanguinem esse partem integralem & requisitam ad functiones animæ, non sequetur etiam aërem esse partem integrantem hominis, eò quòd sit necessarius ad operationes vitæ in homine, nam hæc ratio cæteris paribus accipienda est; deficit autem aër à modo partis, ad integritatem viventis requisitæ, nam si Deus conservaret hominem sine aëre, non diceretur incompletus esse, & exigens aliquid integrum conjunctum, ad sui complementum; & tamen sine sanguine conservatus, esset incompletus homo. Deinde non ordinatur aër ad conservationem viventis per se, hinc omni vivente sublato, non esset necesse corrumpi aërem. Jam autem corrupto vivente, corrumpitur sanguis, propter ordinem quem dicit, per se, ad conservationem viventis.

Ratio Secunda est, qua utitur idem Ariaga, Sanguis est pars hominis ut responsum est, non est autem pars essentialis, nam hæc est materia & forma, utrumque ante unionem incompletum essentialiter, quam incompletionem in se non dicit jam sanguis. Non etiam sanguis est pars integralis, quia si esset pars integralis, deberet esse vivens, nam homo in suo conceptu essentiali, dicit necessario animam rationalem. Ergo pars integralis hominis, dicit necessario partem materiæ unitam illi animæ, semper enim pars integralis totiûs, dicit essentialiter id, quod totum ipsum essentialiter includit.

Responsum jam supra, qualis pars integralis hominis sit sanguis, & qualis pars integralis debeat informari formâ totius. Deinde, nego hominem in suo essentiali conceptu dicere necessario unitam rationalem animam, singulis ejus & omnibus partibus. Nego item, quòd sanguis

sanguis sit pars integralis totius viventis quâ vivens est, licèt sit pars totius viventis denominativè; scilicet in quantùm dicit, totum completum ex partibus, quas continet; sive illæ sint viventes sive non viventes, desumpta viventis denominatione à nobiliori.

INSTAT 1. Ariaga. Anima rationalis in omnium sententia, est totalis & completa forma. Ergo non potest unum facere cum sanguine, si ille non animatur, sed aliam habet formam. Imò ægrè concipitur, quomodo anima uniatur cum forma sanguinis, tum propter diversitatem, tum ex hoc, quòd cum forma sanguinis deberet facere extensionem, sicut punctum materiale additum alteri, facit extensionem & continuationem. Quodsi anima rationalis non continuatur cum forma sanguinis, nec materiæ utriusque continuabuntur, neque poterit esse sanguis pars hominis; nam partes, debent esse inter se unitæ.

RESPONDETUR imprimis. Qui admittunt formas partiales etiam partium viventium, eodem modo discurrent de forma sanguinis ac de aliis formis partialibus; qui autem non admittunt formas partiales, partium viventium, dicent se ita discurrere de sanguine, ac discurrit idem Ariaga, de lacte, semine, & si quid aliud non vivit in homine: sicut ergo ille dicit, non fieri unum per se ex anima & forma lactis, sic illi dicent, non fieri unum per se, ex anima & sanguine, rigorosè loquendo. Nam hoc non constat, nisi iis, quæ se habent per modum materiæ & formæ, vel quæ continuantur; esse tamen unum per se quodam modo, propter subordinationem & ordinem, & bonum totiûs propter intimitatem, &c. similia. Concesso etiam quod illorum materiæ, de quibus hîc, continuentur proportionata continuatione, non sequitur inde, quod cum forma sanguinis faciat anima extensionem, sicut nec facit extensionem anima unita materiæ. Negamus item quod punctum additum puncto, possit facere extensionem, imò concesso etiam hoc, non tenebit paritas; quia nonnisi ex accidenti punctum non faceret extensionem sine alio, si natum sit illam facere in accessu alius puncti; Anima autem rationalis, non est nata facere extensionem, hinc continuata, sive cum materia sive cum forma, habente extensionem vel partes, non facit ipsa extensionem. Addo denique illa propositio: Anima rationalis est forma totalis & completa, si hunc sensum faciat, quod præter illam, nulla alia sit forma, petit principium & apertè falsa est in sententia tenentium formas partiales, cum tamen dicat Ariaga propositionem à se adlatam in omni sententia esse veram.

INSTAT 2. Ariaga. Homo sine sanguine est mutilus; pars autem integralis est illa, sine qua est animal mutilum.

RESPONDETUR à Recentiore Suarez, negando antecedens cum etiam corpus Christi in sepulchro exsangue fuerit, neque tamen illud quispiam appellavit mutilum. Sed pone hominem sine sanguine esse mutilum, non sequitur jam sanguinem animari, licèt ille spectet ad complendam suo modo totalitatem hominis, exigentia autem sanguinis fundatur nonnisi in eo, quod ob humiditatem & fluiditatem suam, pervadat omnes partes corporis, & deserviat ad deferendos spiritus vitales, tanquam vehiculum quoddam, de quo vide etiam citatum Pontium.

RATIO 3. est. Si sanguis non esset animatus non fuisset assumptus à verbo, & tamen fuisse assumptum constat ex materia de Incarnatione. Sequela probatur. Tum quia irrationalem animam assumere non potest verbum. Tum quia aliàs assumpsisset naturas plures, quam unam, posset sanguis denominari Deus & Verbum, cum ipso diversum suppositum constituisset.

RESPONDERI potest negando Sequelam, negando item irrationalem naturam assumi non posse, & quamvis Christus assumpserit unam singularem naturam, quia tamen assumpsit includentem alias incompletas, potuit etiam assumere & sanguinem. Sanguis tamen ille non potuit dici Deus, quia Deus prædicatur nonnisi de eo, quod habet rationem totiûs, ut colligi potest ex materia de subsistentia; quia autem sanguis non habet rationem totius, sic ut etiam de assumpto sanguine non possit dici, quòd sit Deus, sed tantùm, quòd sit sanguis divinus. Quod autem dicitur: diversum suppositum constituendum fuisse ex sanguine & verbo præter jam dicta sic solvitur. Quia si sumatur diversitas, materialis, certum est quia aliud est materiale sanguinis, aliud materiale v.g. carnis, si autem sumatur diversitas formalis, nulla hîc erit, quia utrobique unitum idem verbum divinum. Quanquam ut jam dixi, ex sanguine & verbo, non constitueretur unum suppositum, quia suppositum habet rationem totius, quod non habet sanguis.

INSTARI potest adhuc. Si non animatur sanguis vel datur alia forma substantialis informans sanguinem, vel eadem anima informat eum, non tribuendo illi gradum animati, si alia. Ergo dantur formæ partiales, si informatur sanguis ab anima. Ergo supervacaneè informatur sanguis ab anima, cum illi non tribuat gradum animati.

RESPONDETUR. Imprimis argumentum multum probare, probaret enim lac, semen &c. esse animatum quid. Quamvis autem non tribueret lacti, anima, rationem animati, non erit supervacanea; quia tribuet gradum informati, defectusque non tribuendi gradum animati, re-

ti, rejici debet in defectum dispositionum, de quo etiam aliàs dictum, & quia ipsa anima, non exigit in sanguine istas dispositiones, non ponetur tamen anima ita in sanguine sicut v. g. in lapide, quia in anima non determinat dispositiones sanguinis. Sed concessa etiam forma speciali sanguinis, possunt negari formæ partiales viventis in partibus viventibus, non verò in iis quæ non vivunt, quia in non viventibus collectio accidentium non potest in aliud principium referri, quàm in illam formam partialem. His consideratis pro utraq; parte.

Dicendum est: *Sanguinem non animari.* Probatur: Quia ex una parte nullæ rationes convincunt illum animari, nec habetur in illo signum manifestum vitæ, quale ordinariè admittitur augmentari per intus-susceptionem, ex altera parte sicut non sunt multiplicanda Entia sine necessitate, sic nec gradus excellentiæ, qualis est esse animatum, unde etiam à simili infertur, nec lac nec semen animari, præcipuè cum lac à sanguine, nonnisi accidentibus differat ex 4. de Generatione animalium capite 8vo, nostram Sententiam docet sanctus Thomas Ima parte Quæstione ultima articulo primo.

DIFFICULTAS II.

De aliis quænam animentur.

Assero 1. *Animari Ossa.* Ratio: Nam si ossa non animarentur partes primò constituentes corpus non animarentur, consequenter primò pars constitutiva animalis non esset animata, sensusque ipse doloris qui est in ossibus, suadet illorum animationem; quodsi in aliquibus ossibus non sentiatur dolor, tamen ob similitudinem cum istis quæ aliàs sentiunt dolorem, animari dicenda sunt. Clarè id docet Aristoteles Primo de Generatione Capite 4.

Assero 2. *Dentes animari.* Ratio, quia augmentantur, & illorũ augmentatio non potest rejici nisi in introsusceptionem, nam dum crescunt dentes, lateralibus partibus augmentatis, non apparet, à quo, extra aggesto, augmententur. Neque valet si dicas dentes non habere terminum magnitudinis, eò quòd attriti continuo usu reparent sese, non inquam valet si id dicas, quia quando assumitur viventia habere terminum magnitudinis, non est iste sensus quod se non reparent, ut se in eodem statu servent, sed quod non excedant certam magnitudinem.

Assero 3. *Capillos vivere.* Ita Ariaga contra Oviedo.

Ratio. Tum quia ita videtur sensisse Aristoteles libro tertio historiæ animalium cap. 10. & de generatione animalium cap. 3. & 4. Tum quia per intus susceptionem nutriuntur unde cum attonduntur, crescunt in cuspidem, proximè, ad partem attonsam; illaque parte molliores sunt; quod utrumque apparet manifestè, vivente arbuscula, si præscindatur, primo constat per experientiam in barbis promissis partiri sese capillos, qualis partitio per frondes arguit in arboribus vitam. Valesius etiam observavit in radicibus capillorum observari fibras, seu venulas quibus attrahunt nutrimentum. Neque valet quod urget Oviedo, nempe in aliquibus equis ita crescere capillos, ut terram verrant, quod notat illos non habere terminum magnitudinis, non inquam valet si dicas, quia hoc bene referri potest in multitudinem materiæ & dispositionum ad capillos debitarum, & sicut quia homines aliqui sunt vel erant valde proceri non sequitur carentia vitæ in illis corporibus, vel quod non habent terminum magnitudinis sic nec in præsenti sequetur, capillos non vivere. Denique cum ordinariè videamus etiam non attonsos capillos ulterius non crescere, ab hac experientia poterimus argumentari quod vivant.

Dices 1. Aristoteles 2. de Generatione animalium cap. 4. docet quod capilli gignantur ex excrementis per virtutem expulsivam inutilis materiæ, quæ per poros propulsa, cum in exhalationes subito non evanescat frigore duratur & exsiccatur, excrementa autem non animantur.

Respondetur ex secundo de generatione animalium capite 4to. Excrementum esse duplex, quoddam absolutè, & ex hoc negatur augeri capillos & excrementum partium primariarum & ex hoc concedo nasci capillos. *Nobilissima, inquit loco citato quæque pars ex concocto sincerissimo primoque alimento, reliquæ necessariæ ac illorum gratia constituendæ ex deteriore & reliquis excrementis.* Quod ipsum ulterius illustrat instantia petita à Patrefamilias, qui cibum liberis meliorem, deteriorem servis, vilissimum dat sociis animalibus. Unde quamvis nata ex excrementis absolutè, non viverent, possent vivere nata ex illo, ut vocat Aristoteles concocto sincerissimoque.

Dices 2. Constare per experientiam, quod mortuorum capilli crescant. Ergò apparet illos non vivere.

Respondent aliqui, quod nonnisi evolvantur, sed hæc responsio non satisfacit. Nam hoc est arbitrarium, nam quis credat teneri illos prius paratos & plicatos, sub cute nec primum tunc eos pullulare cum emicant. Commodius dicetur: Non raro contingere ut fiant aliqua opera vitalibus consimilia, quæ nonnisi ex modo productionis & agendi diversitatem habeant, unde non sunt illi propriè capilli, sed est consimile quid iis, quæ ex putredine arboris nascuntur arboremque obsident, nec sunt vel adeò firma radice forteque tonsi in acumen

non

non desinerent. Quodsi id referatur in ignobilem formam, tamen vegetantem tunc reperibilem? Quod autem in confirmationem nostri asserti adducit recentior Suarez plicam abscissam sanguinem fungere, constat per experientiam, id non ita se habere.

Assero denique. *Vngues vivere.* Quamvis clarius censeantur vivere in sua radice.

Ratio. Quia augentur per introsusceptionem, quæ introsusceptio non est quidem definitivè vita, est tamen illius signum in viventibus materialibus.

Dices. Si ungues per introsusceptionem augerentur, tunc omnes partes æque crescerent, sed non omnes partes æque crescunt, quia si signes unguem punctulis, puncta illa æquè à se distabunt æquè à radice. Ergo non omnes partes æquè augentur, quia deberent à se recedere, & cum illæ maculæ tandem in extremitates deveniant signum est, totum unguem nonnisi per protrusionem augeri.

Respondent aliqui, quod in juvenibus ungues distantiam illarum notularum rei ferant eo, quod plus acquirant quàm deperdant licet in unguibus senum non deprehendatur major distantia. Nec urget quod illa signa tandem in extremitates desinat, ut ex hoc probetur non, augeri illos per intussusceptionem poterunt enim adhuc per fibras bene trahere à radice alimentum.

Responderi etiam posset. Quod si cætera essent paria etiam illa signa magis à se distarent, sed quia obest caro ad latera circumposita, hinc fit ut nonnisi illam partem notabilius vergant, ubi non est obsistentia carnis tandemque in extremitates defluant, forteq; ipsa figura qualem illis natura providit facit ut non possint diducere situm.

Deniq; ipse modus crescendi unguium scilicet latior in extremitatibus ostendit illos vivere, quia etiam dilatantur arbores ratione frondium, & si hic esset nonnisi mera protrusio non esset ratio illius dilatationis, deberet enim proportionari foramini, ut ita dicam per quod protruditur. Quod autē magis crescant in morbis non probat illos vivere, sed ostendit in illis plus reperiri materię ad illorum pullulationem. In his tamen quidquid placuerit teneri potest.

QVÆSTIO III.

De Potentiis Materialibus.

De distinctione potentiarum agetur infra ubi de anima rationali potentiisq; immaterialibus. Ipsæ potentiæ Materiales dividuntur in internas & externas. Externæ sunt, quinque sensus. Internæ autem, sensus communis & appetitus sensitivus, seligemus circa hæc quæ sunt magis disputabilia.

DIFFICULTAS I.

Potestné Sensus ferri in Objectum absens.

Dicendum est 1. *Potentias materiales externas non percipere naturaliter objectum absens.* Probatur experientia: Quia nemo experitur se videre rem absentem, nec audire vocem neminē loquente. Neq; valet si dicas per breve tempus durare posse species objecti, nam quamvis hoc foret verum de aliquibus non tamē universaliter de omnibus, & ita videmus quod species visibiles imitentur naturam lucis, quæ non durant luminoso ablato, quod autem durent aliquantulum species soni sustinet Ariaga. Quod autem non durent species visus, rejici id debet in naturam specierum à posteriori nobis cognitam.

Dicendum 2. *Divinitus fieri posse ut oculus videat objectum non existens.*

Probatur. Quia non implicat contradictionem, ut Deus per suam omnipotentiam producat speciem objecti non existentis uniatq; illam sensorio. Ergo tunc elicietur visio, nam habebit omnia complementa videndi, nec ad sensorium spectat discernere, undenam ortæ illæ species.

Non implicat item ut sine positione speciei suppleat Deus concursum speciei ut compleat potentiam ad eliciendam sibi proportionatam sensationem. Ita docet Oviedo Controversia 4ta animastica Puncto 4to. Contra utrumque Suarez & contra Conimbricenses in quantum docent fieri non posse divinitus ut sine specie produci possit sensatio supplente scil. Deo concursum speciei, ut complente potentiam.

Objicit 1. recentior Suarez. Sensus non possunt ferri extra suum Objectum, qualis est sola res sensibilis, res autem sensibilis non est nisi existens & quæ sit præsens saltem apparenter.

Respondetur. Sensum posse ferri extra suum objectum naturale licet non possit ferri extra suum objectum obedientiale; Nego autem quod intra objectum obedientiale oculi non contineatur objectum non existens. Imò cum eodem modo se habeat in ordine ad præsentari sive in se existens diffundat species, sive ex illo absente construeretur species, censendū erit, quod ad pernoscendum objectum alterutro ex his modo habens ab intrinseco possit moveri potentia, adeoque ad illud noscendum inchoatam ut vocant vim habebit; dico rursus objectum sensus esse sensibile vel in se vel in aliquo locum ejus seu concursum supplente.

Objicitur 2. Impossibilis est visio quæ nihil videat: Ergo visio non existentis objecti est visio quæ nihil videt: Ergo visio non existentis objecti est impossibilis, Major probatur, quia si possibilis esset visio quæ nihil videat, & esset visio & non esset, esset ut supponitur, non esset

esset autem, quia æquè nihil videret ac cum non erat, sed cum non erat, non erat visio. Ergo etiam cum nihil videt non est visio Minor principalis probatur. Quod videt non existens nihil videt, cum & ipsum non existens sit nihil, sed visio non existentis objecti, videt non existens: Ergo nihil videt.

Respondetur. Committi hîc fallaciam Accidentis ex diversa acceptione termini Nihil, quod sic ostenditur in simili. Impossibilis est intellectio quæ nihil intelligit. Sed Intellectio non existentis objecti est intellectio quæ nihil intelligit: Ergo Intellectio non existentis objecti est impossibilis. Porrò hæc diversitas acceptionis termini Nihil in hoc consistit, quia ly Nihil significat non esse objectum, circa quod versetur illa visio & quod non attingat quidquam, & in hoc sensu vera est Major. Ly autem Nihil in minori positum supponit pro objecto aliquo quod videtur quamvis non existens, seu non positum extra causas.

Addo. Quando dicimus videri objectum non existens non est hic sensus quod negatio videatur, sed tantum sensus est videri objectum etiamsi illud objectum non sit præsens, vel non existat.

Instabis. In visione non videntur species ut infra dicetur, sed ipsum objectum quod tunc neque apparenter est, hoc ipsum sic aliter proponitur. In visione duo ex parte objecti pensari possunt. Primò concursus effectivus. Secundò ipsa terminatio, & quamvis illud prius concedatur posse suppleri à Deo, non videtur quomodo rationē terminativam supplere possit Deus præcipuè cum ratio termini sit in genere causæ formalis. Deus autem concursum in genere causæ formalis supplere non possit.

Respondet Oviedo. Objectum pure ex ratione terminandi non influit. Ergo adhuc ut objectum terminet actum non requiritur illius præsentia. Hæc responsio non satisfacit. Nam ex eo quod terminet colligi potiùs debet, terminationem illam suppleri non posse cum nihil suppleat nisi genus causæ efficientis, & certè si suppleret Deus rationem termini, vel suppleret seipso, & sic non illud objectum non existens, sed Deus videtur illa visione, quod est impossibile, vel suppleret faciendo apparentiam objecti, & sic habet intentum objectio, & licet hoc quod est terminare sub ista formalitate nihil faciat physicè in genere causæ efficientis, facit tamen in genere causæ formalis extrinsecæ. Quod autē addit Oviedo non minus terminat actum quo dico Petrum currere Petrus currens quam visio, qua video parietem album, & tamen ad illud prius nō requiritur præsentialiter Petrus currens. Ergo nec requiretur ad visionem existentia objecti, hoc inquā quod addit non convinceret oppositos, quia ab objecto dicerent, terminatur cognitio noñisi intentionaliter, hinc etiam naturaliter non potest intelligi non existens, jam autem visio non terminat objectum physicè, unde etiam naturaliter non existens, videri non potest.

Respondetur 2. Aliter eo casu imprimis visionem non esse visuram speciem sed ipsum objectum, hoc autem quod est illo casu videre objectum nihil aliud erit, quam elicere illam sensationē quam elicuisset potentia si præsens fuisset objectum. Quod si quæres quomodo eo casu objectum terminabit visionem, dico hoc sensu, quia illa visio non erit alicujus alius repræsentatio sensibilis, nisi ejus cujus concursum, completionem, determinationem per speciem &c. &c. supplet Deus.

Quod si quæras: Quod autem assumit Objectio Deum nonnisi in genere causæ efficientis supplere posse concursum formalem, id etiam eo casu verificabitur, quia faciet produci illam visionem, quæ producta fuisset, si præsens fuisset objectum.

Addo. Instantiæ hujus totum hunc cardinem in hoc verti, quia hoc quod est ab objecto absente terminari visionem imaginatur aliquid esse aliud, quàm hoc quod fit ipsamet repræsentatione producta à potentia repræsentante hoc & non aliud, & hoc ipso objectum absens terminat illam visionem, quia illa visio hoc & non aliud repræsentat.

Dicitur 3. ex Conimbricensibus. Sunt externi sensus talis naturę ut tendāt in objecta prout se habent hîc & nunc, i. e. prout conditionibus materialibus situs, distantiæ, quantitatis affecta existunt, adeoq; ut sunt præsentia à parte rei vel saltem ut repræsentantur ut præsentia.

Respondetur. Verum id esse secundum vires naturæ præcisè. Sed eritné illa visio vitalis? affirmativè responderi potest. Ratio, quia erit ab intrinseco parumq; referet potentiæ, sive ab existentia objecti compleatur, ut exeat in suum actum, sive compleatur à Deo in indebitis circumstantiis offerente concursum.

Continuatur solutio Argumentorum.

Objicit 4. Mastrius Disput. 5. num. 23. Cognitio intuitiva per hoc essentialiter ab abstractiva differt, quia dicit respectum transcendentalem ad objectum in se præsens, cum abstractiva notitia prę scindat ab existentia objecti. Ergo cum cognitio externorum sensuum sit intuitiva, & respectus transcendentalis sit realiter identificatus fundamento, non poterit ab intuitivo actu, neq; à Deo separari.

Respondetur. Negando Majorem. De differentia autem harum notitiarum dictum in 1. parte Disp. 7. num. 94. & hîc Disp. 4. quæst. 1ma. Cognitio quidem ex vi cognitionis dicit respectum transcendentalem ad Objectum. Sed nego quod dicat hunc respectum ad objectum in se præsens, nec hoc probatur.

Instat

Instat Idem. Ad hanc notitiam non posset species objecti concurrere, quia hæc ex sua ratione est productiva cognitionis intuitivæ, cùm sit nata repræsentare objectum verè præsens, quare hæc cognitio deberet produci totaliter à Deo.

Respondetur. Negando sequelam; Concedo quòd species sensibilis ex sua ratione sit productiva cognitionis intuitivæ; sed nego visionem objecti non existentis, non fore intuitivam. Concedo quòd illa species naturaliter sit nata repræsentare objectum verè præsens, sed nego quòd obedientialiter non sit nata repræsentare objectum absens.

Objicit quintò Idem Disput. 6ta num. 328. Notitia identificat sibi respectum tendentiæ in objectum ut terminũ & quidẽ tanquam respectum, & quidẽ tanquam spectũ transcendentalem, talis autem respectus identificatur cum fundamẽto, unde quælibet notitia dicit duos respectus, unum in quantum accidens, quo respicit subjectum alium respectum sibi identificat, in quantum notitia quo respicit objectum, & iste respectus est essentialiter primus; quia notitia potest stare sine primo, non potest sine hoc secundo. Essentialitas tamen hujus respectus, quem dicit notitia ad objectum, non est ratione moventis & causantis, sed in ratione terminantis, hoc autem Deus supplere non potest.

Respondetur. Concedo quòd notitia intuitiva identificet sibi respectum tendentiæ in objectum ut in terminum; Sed nego istum terminum debere esse præsentem; Concedo quòd rationem terminantis non possit Deus supplere in objecto, si enim Deus suppleret rationem terminãtis in objecto, jam non illud objectum, sed Deus cognosceretur, hoc enim terminat notitiam quod noscitur, sed quantumvis Deus rationem terminantis suppleri non possit. Nego quod hæc ratio terminantis ab objecto præsentari non possit, quantumvis objectum non sit existens, cùm etiam in abstractiva notitia objectum retineat rationem terminantis, & tamen abstractiva notitia attingit non existentia.

Instat Idem. Intuitiva notitia per hoc distinguitur ab astractiva quòd intuitiva sit rei existentis & præsentis in se, habetque in se annexam relationem realem & actualem ad ipsum objectum. Unde non potest esse talis cognitio nisi cognoscens habeat actualiter ad objectum talem habitudinem, quæ necessario requirit extrema inter se actu & realiter distincta. Unde etiam S. Paulus appellat intuitivam notitiam, notitiam facie ad faciem.

Respondetur. Ex dictis in explicatione notitiæ intuitivæ & abstractivæ, constat, non per hoc quod assumit objectio distingui has notitias; & quidem licèt intuitiva notitia dicat respectum realem actualem ad objectum, non erit necesse objectum illius esse actu præsens & existens; nam etiam notitia abstractiva, dicit relationem realem & actualem ad suum objectum, hoc enim est imbibitum in essentia ipsius notitiæ ut ita referatur ad suum objectum, & tamen notitia abstractiva non indiget existentia objecti. Rursus Omnipotentia dicit relationem realem actualem ad creaturas possibiles ab æterno, nec tamen ab æterno existebant creaturæ realiter. Unde universaliter docetur quòd Relatio transcendentalis non requirat existentiam termini. Talis autem est relatio notitiæ ad objectum. Quomodo autem tunc videnda sit res facie ad faciem, videatur loco citato in prima parte.

DIFFICULTAS II.

De Potentia visûs, tactûs, illæsque concernentibus.

Assero imprimis *visionem non fieri per emissionem radiorum.*

Ratio. Tum quia aliàs Visio, non esset actio vitalis, utpote non nata esse immanens. Quodsi dicas intervenire illic adhuc factionem visionis in oculo; Non stabis jam in tuo sensu, qui ponebat visionem fieri per emissionem radiorum, multiplicasque sine necessitate radios visionis; Tum quia nulla necessitas, & nulla experientia probat hanc emissionem & ex altera parte, alii sensus, operationes suas recepta specie in potentia exercent, sine ulla simili emissione; neque enim sunt aliqui radii ex potentia auditiva emissi qui capiant sonum.

Aliter probat idem assertum recentior Suarez. Quia vel reverterentur illi radii, & hoc non, quia non est credibile, cùm videmus stellam, nostros radios ad illam pertingere in tanta distantia, & reverti. Deinde hæc reversio fieret per reflexionem, & non semper oculus impingit in objectum sufficienter obsistens ac reflectens, & talis est stuppa. Quòd si tales radii non revertuntur, emissio illorum debilitaret potentiam non juvaret. Sed responderi posset huic rationi. Sicut enim credibile est à posteriori, nos videre stellam in tanta distantia, illamque posse jaculari suas species usque ad oculum; sic & oppositi, nisi aliunde convincantur, dicent posse oculum radios suos jaculari. Quod ait de refractione, dicerent oppositi: rem subtilem, qualis est ipse radius, à quocunque corpore refringi posse; & quamvis non refringerentur illi radii, nec redirent ad oculum, non sequetur exinde potentiam debilitandam; quia nulla potentia exercens suos actus, per se debilitatur, nisi ex accidenti, vel ad maximum posset fatigatio admitti in oculo, nonnisi tunc, cùm nos etiam illam experientiâ admittimus. Quando autem inquirit si visio sit per emissionem specierum, cur perspicilliis utamur? ad hoc dici poterit, quòd sicut in communibus principiis, juvant perspicilia,

lia, ad colligendas ſpecies, ita juvare ad colligendos radios emittendos. Hiſtoriis, quæ dicunt aliquos, vidiſſe ſe, ante ſe ipſos, derogari poſſet fides, eò quòd id fuerit mera imaginatio.

ASSERO ſecundò. *Ad hoc ut videat oculus, ſufficit objectum eſſe illuminatum & non eſt neceſſe illuminari medium.*

RATIO à poſteriori eſt, qua aliquis in tenebris conſtitutus videt objectũ à longè illuminatum, & non videt proximum, videret autem ſi eſſet lux diffuſa per medium, idque videtur ſenſiſſe Ariſtoteles 2. de anima textu 2. & libro de ſenſu & ſenſibili capite 2.

RURSUS. Oculi e. g. catorum videntur, ligna item putrida, lapidesque aliqui, & tamen hæc medium non illuminant. Sed poteſtne videri etiam color non illuminato medio videtur negare Ariſtoteles, qui dicit colorem eſſe motivum perſpicui in actu, perſpicuum autem in actu non poteſt eſſe ſine luce. ex 2. de anima textu 31. Videturq; etiam hoc experientia probare; quia ſi luminoſo apponas coloratum, illud non videbis niſi ex propinquo, & in tali diſtantia, & lux illumians coloratum, poſſit etiam illuminare medium; & ſi coloratum non poteſt ſpecies ſuas projicere, niſi in illuminatum medium; nec etiam ſine illo videri poterit. Quòd ſi quæras cur poſſit videri lux, non illuminato medio, non poſſit color, referri id debet in naturam objecti à poſteriori cognitam.

ASSERO tertio. *Quod color qui videtur non ſit lux in extremitate corporis opaci recepta.*

RATIO. Quia mutatio lumine non mutantur colores, ſed iidem manent; nec videtur quomodo lux facere poſſit colorem nigrum. Addo quamvis in Iride, in collo item columbæ, ſint nonniſi apparentes, & in lucem referribiles colores, non ſequitur idem dicendum de aliis, experimur enim illos colores non eſſe permanentes, mutariq́ue cum lumine, ſecus alios.

Quod attinet ad Tactum.

ASSERO; *Illum ſentire qualitatem non tantùm ſenſui vicinam, ſed etiam inhærentem.* Eſt aſſertum Oviedi contra recentiorem Suarez. *Quòd tactus ſentiat qualitatm vicinam.*

RATIO, experientia; quia manus ſentit calorem ignis, qui non eſt inhærens manui, nam ſi inhæreret, immediatè poſt, tantundem ex illo ſentiretur. *Quòd autem ſentiatur calor inhærens manui.*

RATIO. Tum quia aliàs calor febrilis, ſentiri non poſſet; Tum quia ſi non ſentiretur calor inhærens, deberet ſentiri nonniſi à parte vicina. Sed falſum eſt quòd ſentiatur nonniſi à parte vicina; nam fieri poteſt ut toto corpore ſit ſparſus calor febrilis. Tum quia ut addit benè Oviedo, incredibile eſt hominem non ſenſurum calorem, ea parte, quâ corpus ejus combureretur.

DICES primò cum recentiori Suarez; Ex noſtro aſſerto ſequi tactum, ſemper ſentire, quia ſemper illi qualitates inhærent.

RESPONDERI poteſt. Sentire ſemper ſi ſint in exceſſu aut in indebito temperamento & nõ ſecundùm proportionem debitam licèt non ſentiantur ſi ſint in menſura debita. Cujus ratio eſt ipſa experientia, & natura ſenſûs & ſenſibilis.

REDDIT aliam rationem Oviedo, quia ut ſenſatio eliciatur, neceſſe eſt ut anima ad illam eliciendam convertatur, & ab aliis operationibus vacet, quibus diſtrahi poſſet à ſenſatione elicienda, quæ converſio licèt in actu ſecundo fiat, per ipſam ſenſationem, in actu tamen primo, fit per præſentiam intentionabilem objecti apti, ſive per ſe, ſive per ſpeciem impreſſam producentis ſenſationem, quæ intentionalis præſentia, animam revocat, à variis objectis, & illam trahit ad productionem ſenſationis, quando talis præſentia eſt quaſi nova animo. Cùm verò præſentia objecti eſt connaturalis & diuturna, & non de novo adveniens, non ſufficienter animum vocat in actu primo, ut poſtea in actu ſecundo ſenſationem illius producat.

Hic Diſcurſus & ratio Oviedo in multis

NON SATISFACIT. Quia licèt ad operationes aliquas valde intenſas, neceſſe ſit ita converti animam, ut vacet à reliquis, Falſum tamen eſt, quòd debeat vacare ab aliis, hinc cogitans aliquid, poteſt bene comedere, percipereq́; quid comedat, cur ergo non poterit ſentiri calor, manui inhærens, cogitando ſimul de aliis. Rurſus non eſt neceſſe, ut moveatur animus ad eliciendam ſenſationem tactûs, non eſt inquam neceſſe, de novo advenire, aliàs veterem dolorem nemo ſentiret. Denique quia hic totus diſcurſus tandem delabitur, in hoc quòd ſcilicet ille calor, non ſit de novo, ſit connaturalis &c. de quo ipſo quæritur: cur non moveat ſenſum?

DICES ſecundò cum eodem. Nullus alius ſenſus ſentit ſibi inhærentem qualitatem.

RESPONDETUR. Negando, quòd v.g. Sonus & Sapor non ſentiatur à ſenſu, in quo recipitur, ſuppoſito præcipuè, quòd iſtæ qualitates, nõ per intermedias ſpecies, ſed ſpecies moveãt ſenſum.

DICES tertiò cum Eodem. Quia tactus ſentit mollitiem & duritiem, quæ non eſt in ipſo tactu.

RESPONDEMUS. Non negamus ſentire poſſe à tactu aliquid, nõ inhærens tactui, ſed inſuper dicimus ſentire poſſe aliquid inhærens ipſi.

DIFFICVLTAS III.

De Senſibus Materialibus internis.

ASSERO imprimis *dari ſenſum internum.* Ratio; quia niſi daretur ſenſus internus in brutis, non eſſet cur repeterent loca, ubi paſcuntur, quę non vident hîc & nunc, nec poſſent dignoſcere voces Dominorum & cętera ſimilia. Deinde ut advertit Maſtrius hîc Difficultate 5. num. 246. indubiè animalia diſtinguunt dolorem à ſapore, hinc canis pictam ad vivum carnem non vorat, & tamen hanc diſtinctionem coloris à ſapore non percipit ſenſus externus, quia

quia non potest potentia aliqua cognoscere distinctionem inter aliqua duo, nisi utrumque possit apprehendere, unde si unus homo cognosceret tantùm album, & alter tantùm nigrum, neque aliquis illorum solus, nec ambo simul, perciperent differentiam inter album & nigrum, nullus autem sensus externus se solo apprehendit colorem simul, & saporem, referri ergo id debet in sensum communem. Quod autem etiam in hominibus detur sensus cõmunis, ratio est, quia agnoscimus nos diversitatem gustabilis & adorati, & quidem sensibiliter, Ergo cùm intellectus sensibiliter non noscat, notitia hæc debebit in aliud principium referri, & hoc principium est sensus communis.

Assero secundò. *Sensum communem, in quantùm dicit vim percipiendi Objecta particularium sensuum eo nomine vocari.* Idemque principium in quantum non dependet à præsentia objecti externa, vocari sensum internum; Item in quantùm cudit imaginem vocari imaginativam; In quantùm confundit varias species vocari phantasiam, in quantum autẽ retinet species transactarum operationum sensibilium, vocatur memoria sensitiva, & in quantùm proponit objecta appetitui sensitivo, sequenda vel vitanda vocatur æstimativa.

Ratio asserti ex una parte, quia non sunt multiplicanda Entia sine necessitate, ex alia parte nullum est fundamentum ponendę inter ista, realis distinctionis.

Assero tertiò. *In homine hæc identificari omnia animæ.* Ratio eadem quæ & prioris asserti, quę infra fusius proponetur, Ariaga in Disputatione 5. animastica tota Sect. 5. examinando an sensus internus percipiat negationes multa discutit, quæ hic attingenda sunt.

Punctum Difficultatis I.

De variis actionibus Sensus communis.

Sub hoc titulo quærendum imprimis venit, cur bruta terreantur umbrâ hominis.

Respondent Aliqui, quia per species nigredinis apprehendunt ibi hominem.

Impugnat primò hanc Responsionem Ariaga; Quomodo scilicet per speciem nigredinis concipiant bruta hominem; An quia putant illum esse nigredinem, vel umbram illam, esse nigredinem, & sic concipiunt rigorosa entia rationis. *Hæc impugnatio*

Non satisfacit. Nam non sequetur exinde fieri à brutis rigorosa entia rationis, nam ea nonnisi confunderent, quæ sensibus subsunt, talia autem confundere, non est facere ens rationis, ut alibi dicitur. Deinde fieri potest ut tantum simultanea apprehensio umbræ & hominis illos terreat, quo casu non fit Ens rationis, quia simultanea duorum possibilium apprehensio non facit Ens rationis, nam hæc simultanea apprehensio, nõ identificat umbrã v. g. & hominẽ.

Impugnat secundò. Quomodo species de nigredine excitari possunt, nam ab ipsa umbra non possunt excitari, quia hæc est purum nihil, purum autem nihil non habet vim quidquam excitandi, etsi ex eo excitantur illæ species, quia immediatè percipiunt umbram, hoc ipso concedetur virtus cognoscendi carentias & negationes sensu communi, quod negatur communiter, quamvis id asserat Ariaga. *Hæc impugnatio*

Non satisfacit; Quia tota illius Difficultas transferri potest ad ipsum sensum externum, quidnam scilicet ille tunc percipiat videnter oculis umbram, si enim dicas quòd non videat, contra erit quia non se æquè tunc habet oculus, ac cùm est constitutus in tenebris; si dicas videri umbram, jam oculi objectum non erit solum coloratum cum umbra utpote nihil, colorari non possit. Quòd si dicas videri tunc lucem ita terminatam, dicent etiam oppositi, videri idem à bruto, per hancq; excitari sibi speciem hominis.

Impugnat tertiò Ariaga. Si tegatur murus panno nigro usque ad ipsam terram, non tentabit canis egredi per illum pannum, quòd si reperiatur porta aliqua vel foramen, etiamsi post foramen illud, nihil videatur, statim canis rectà, ac non casu, fertur ad foramen, Ergo foramen illud non concipitur per modum nigri. *Hæc impugnatio*

Non satisfacit; Quia quicquid sit, an percipiatur illa umbra per modum nigri, quòd canis tendat potius ad foramen, non inde est, quòd sensus illius, distinguat inter nigrũ, & illã umbram: Sed quia recurrunt illæ species locorum quibus pertransiit sentitque instigationem ut etiam modo pergat, quò pergebat ante; immò & ipsa aura ducit illum, ad illuc transeundum redibitque & retorsio facta, quidnam scilicet tunc percipiat, sensus externus canis, qui tamen aliquid percipere debet, ne independenter à sensibus dicatur brutum aliquid operari.

Contra hanc ipsam retorsionem hoc adferri potest, quia nullam rationem adfert suæ responsionis, nec ostendit quomodo per species nigredinis apprehendatur homo.

Respondet secundò aliquis apud eundem Ariaga, brutum se reflectere per sensum internũ supra suos actus, ideoq; quia videt ibi lucem & illic non videt, noscit ibi non esse objectum, & hoc modo percipit negationes.

Impugnat primò hanc responsionem Ariaga, quia inde sequitur bruta discurrere, non enim immediatè percipiunt negationes, sed hoc quasi modo, video colorem hîc, & ibi nihil video, Ergo ibi nihil est. *Hæc impugnatio*

Non satisfacit; Quia quando oculus videt lucem, & cùm non videt umbram, sensus internus dicit, circa hoc non versari visum, seu nullam dari actionem videndi, quod certè potest fieri, sine ullo discursu, nam illis actibus positis in sensu interno, quorum uno dicit, hoc

videt oculus, & quo dicit, circa hoc non versatur visus, ulterius non procedit ut inferat, nihil hîc esse, sed in prioribus duobus actibus sistit. Quòd si non procedit ad tertium, non discurrit, quia discurrere est progredi, ex duobus in tertium.

Impugnat secundò Idem. Sequi ex hac responsione, quòd bruta, non tantùm percipiant suos actus, sed etiam suam substantiam, dicunt enim, Ego non video, *Hæc Impugnatio*

Non satisfacit; Quia si per cognoscere suam substantiam, non aliud intelligatur, quàm habere notitiam experimentalem, ut ita dicam, qua percipiat se famescere, se percuti &c. id certè brutis denegandum non videtur. Quòd si per ly suam substantiam cognoscere, non aliud intelligatur, quàm cognoscere, Prædicatum præcisum substantiæ, id falsum est; sed nec sequitur, concedi debere, ex responsione facta.

Respondet tertiò ipse Ariaga, quòd quando v. g. bruta cognoscunt murum album, foramina &c. percipiunt per sensus positivum aliquid, jam autem Deus infundit illis species ut formentapprehensiones negativas. Addit Idem in apprehensione formata vi illarum specierum inditarum non agnosci à brutis negationes propriè, brutaque attendere semper ad objectum reale. Item quando faciunt comparationem sui cum brutis majoribus vel minoribus, non cognoscunt propriè negationes, sed cognoscunt objectum positivum, nempe corpus suum & alienum. Addit inferiùs, quòd quando ad foramina recurrit canis, ut per illa evadat, quamvis non videat ultra foramen aliam lucem, formattalem apprehensionem, nihil est ibi, eo modo quo illam formant pueri, qui non dicunt non esse ibi nigrum rubrum &c. sed dicunt nihil est. Sic etiam bruta apprehendunt in illo foramine nihil esse, adeoque audacter introeunt. *Hæc Responsio*

Non satisfacit; Quia si nihil obsit & tota Difficultas aliter salvari possit, non est recurrendum ad Deum; quid autem ad Difficultatem respondendum sit, ex infra dicendis collige sub hoc titulo.

Quærendum secundò venit, ut etiam quærit Ariaga, cur v. g. ursus projiciens lapides, seligit nonnisi minores, hæc enim selectio in urso, cæterisq; animalibus, videtur adstruere cognitionem parvitatis, adeoq; carentiam magnitudinis, consequenter videtur adstruere id negationum cognitionem.

Respondet primò aliqui apud Ariaga, quòd eo casu percipiant bruta res parvas, sed non eorum parvitatem.

Impugnat hanc responsionem Ariaga; Quia illi lapides qui sunt parvi, ob parvitatem, formalissimè sunt utiles urso, Ergo non appetit solam positivam eorum lapidum Entitatem, sed sub hac quasi circumstantia, quòd sint exigui. *Hæc impugnatio*

Non satisfacit. Quia quamvis appetantur lapides ab urso exigui, negari potest quod appetantur, quia sunt exigui, sed solo impetu & instinctu ad lapidem tantùm, quantus oculis monstratur ferri bruta; Et certè per ipsum Ariaga, potest cognosci tantitas, & talis terminatio luminosi, sine formata apprehensione, de negatione quà tali. Ergo idem fieri potest, cùm appetit ursus parvos lapides. Denique non est negandum quòd oculus videat hunc lapidem esse magnum, & hunc parvum, & tamen non sequitur negationem qua talem, minoritatemque qua talem ab oculo attingi.

Contra tamen hanc responsionem est, Quia non explicat, quomodo attingendo parvum lapidem ursus, non attingat parvitatem quâ talem.

Respondent secundò alii apud eundem Ariaga; Quòd bruta cognoscant carentias per sensum internum.

Impugnat hanc responsionem Ariaga, inquirendo unde sensus habeat species illarum carentiarum, cùm externi sensus illas non percipiant. *Hæc impugnatio ex dictis*

Non satisfacit, quia licet carentiæ qua tales non percipiantur à sensibus externis, percipitur tamen id, quod in re sunt illæ carentiæ, nempe tantum coloratum.

Punctum Difficultatis 2.

An in Sensu interno dentur Species insensatæ?

Sicut in primo Puncto, ita nec in præsenti, quidquam decernetur, sed pensabitur nonnisi Doctorum sensus.

Status difficultatis est; An res quæ sub sensum non cadunt, cognoscat sensus internus, v. g. amicitiam convenientiam rerum & cætera similia, quæ per sensus externos non percipiuntur, ita ut etiam ad illas notitias, habeant species, quæ quia non desumuntur à sensibus, sint insensatæ. Admittit has species Ariaga, Disp. 6. animastica Sect. 1. Subsectione 7. Negat illas recentior Suarez Disput. 1. de speciebus numero 74. & Oviedo, Controversia 13. Puncto 2. negat Pontius Disputatione 49. num. 94. & quidem recentior Suarez negat quidem species insensatas, sed concedit cognosci ea, quæ sub sensus non cadunt. Oviedo autem & negat species, & negat talia objecta cognosci.

Ad negandas Species insensatas.

Primum Argumentum Pontii est Ipsemet intellectus, non potest absque discursu considerare objectum, sub ulla ratione, sub qua non percipitur à sensibus sibi subordinatis, Ergo neque potentia materialis, quæ non potest discurrere, percipiet illa objecta.

Respon-

Responderi potest. Negando Antecedens. Sine enim ullo discursu, per appetitum sensitivum, appetit homo v.g. umbram, vel aquam, vel baculum sibi porrectum, dum in aqua periclitatur. Addo sicut finem potest velle brutum, & non formaliter propter finem, nec ex ullo discursu, quamvis homo ordinariè finem appetat ex discursu, sic fieri potest, ut id quod ordinariè nonnisi per discursum percipit homo, sine ullo discursu, percipiat æstimativa bruti.

Secundum Argumentum ejusdem est. Quia ad actum illum de Objecto non sensato, nihil potest determinare potentiam. Non ipsum objectum sensu perceptum externo, supponitur enim, illud objectum, non percipi sensu, non etiam specie sensata, quia species lupi objicitur alteri lupo, nec tamen eum determinat ad odium, sicut determinat ovem, non etiam se determinat ipsa potentia, quia illa est indeterminata, non etiam omnia illa simul quia si ovis educaretur simul cum lupo, non perciperet lupum sub ratione disconvenientis, aut inimici.

Respondetur. Determinationem illam oriri à specie insensata, & ut educata ovis non timeat, habet speciem per quam cognoscit lupum, ita secum cohabitantem ferum non fore, quod nullus sensus percipit, diceretque aliquis cum Ariaga has species à Deo infundi, alius diceret formari ab ipsomet sensu communi bruti, qui sufficienter determinatur, per aliqua sensata, ut procedat ad alia quæ sunt insensata v.g. ex æstu quem sentit, determinatur ad capiendam umbram.

Tertium Argumentum ejusdem est. Potentia interna æstimativa ovis v.g. non potest percipere lupum, nisi percipiendo illum vel tanquam inimicum actualem, vel tanquam inimicum aptitudinalem, utrumque autem percipitur nonnisi per species sensatas. Quod ipsum probatur, non potest concipi per modum inimici actualis, nisi percipiat molestiam ab illo illatam, quæ non percipitur nisi sit sensibile aliquid; Non etiam illum concipit tanquam inimicum aptitudinalem, quia non potest apprehendi aliquid per modum calefactivi, nisi præcesserit experientia quod id calefaciat. Ergo nec potest percipere ovis lupum aptitudinaliter inimicum, nisi præcesserit notitia, quod nocuerit, hoc autem spectat ad sensum. Addit item, casus qui adferuntur à tenentibus notitiam insensatam, esse tales, in quibus actualis experientia præcessit.

Respondetur. Hoc addito, infringi argumentum, falsum enim est quod canis non iret ad umbram, nisi fuisset expertus illam refrigerativam, falsum item quod avis non sentiret suam prolem primo allatam nisi prius fuisset ablata, & tamen ablatio illa est aliquid insensatum. Negatur itaque universaliter, quod aptitudinalis disconvenientia, vel convenientia sentiri non possit, nisi propter præcedentem experientiam. Quod autem dicit Mastrius hîc Disp. 5. numero 259. ideo dolere v.g. vaccam ablato vitulo, quia species vituli in memoria existens, movet sensum vaccæ, ad cognitionem, & appetitum, ad amorem, & quia non adest cognitio visiva in oculo, hinc sensus communis cognoscit vitulum absentem. Quod inquam dicit Mastrius, non convincit, quia difficultatem proponibilem de objecto insensato, transfert ad negationem cognitam, nempe ad negationem cognitionis visivæ, quæri ergo potest quomodo sensus internus extendi possit ad noscendam negationem cognitionis visivæ, unde item habeat species ad noscendam hanc negationem, quomodo item noscitur vitulus absens, non cognita negatione illius in illo loco.

Pro speciebus insensatis hæ sunt rationes: videndum est quî solvat Pontius in oppositum objecta.

Prima Ratio est. Ovis fugit lupum non propter colorem aut figuram, sed quia inimicus est suæ naturæ; avis etiam congregat festucas, ramusculos, non quia id delectat sensum, sed quia est utile ad nidificandum. Ergo ovis percipit inimicitiam lupi, & avis utilitatem paleæ, festucarum, & cætera, quæ omnia sunt insensata.

Respondet Pontius, Molestiam quam sentit ovis viso lupo, causari ab accidentibus externis lupi, hanc autem molestiam naturali instinctu fugit, sine cognitione ulla, præter cognitionem objecti externi sic molestantis, hinc fit ut unus lupus, videns alterum lupum, non fugiat illum, fugiat autem ovis, quia propter diversitatem illam, complexio ipsa, & accidentia illa lupi, possunt bene causare molestiam ovi, non lupo. Aves etiam solo instinctu naturæ moventur ad nidificandum.

Contra. Tum quia redit instantia supra facta, posito quòd simul sint educati lupus & ovis, cur non incutiat ille terrorem, hæc non percipiat timorem. Tum quia illam molestiam vel causat species impressa lupi vel species expressa. Non impressa, quia hæc non terrefacit lupum, & tamen est eadem quæ in ove. Nec etiam molestat species expressa, quia hæc non exprimit plusquam possit beneficio speciei impressæ quæ ut dictum, non est terrefactiva. Tum quia illam molestiam vel percipit aliquod principium cognoscitivum vel non percipit, si non percipit, quomodo imperat fugam appetitui sensitivo, qui cum sit cæcus illuminari debet de illa molestia causanda. Quodsi illam molestiam percipit principium cognoscitivum. Ergo percipit sensus internus bruti. Ergo ille percipit aliquid insensatum, quo enim sensu illa molestia percipitur.

Punctum Difficultatis 3.

Deciditur tota Difficultas.

DICENDUM est I. *Sensum internum attingere objecta insensata.* Probatur primo, quia datur instinctus ad objecta insensata. Ergo debet dari & cognitio objectorum insensatorum. Antecedens probatur, quia in instinctum refertur ovis fuga à lupo tanquam inimico, collectio item palearum in avibus ad nidificandum & similia. Consequentia probatur, quia ille instinctus vel est dictamen aliquod tenens se ex parte potentiæ æstimativæ, vel est imperium tenens se ex parte appetitûs sensitivi. Ex utroque autem sequitur dari cognitionem objectorum insensatorum. Quod probatur, quia si ille instinctus tenet se ex parte potentiæ æstimativæ, cum instinctus instiget ad insensata, & sit quasi actus æstimativæ, fit ut sicut cognitio non potest non tendere in objectum quod noscit, ita nec possit instinctus insensatum non percipere, si circa illud versatur. Quodsi instinctus tenet se ex parte sensitivi appetitûs, cum appetitus sensitivus sit cæcus, ut fugiat vel prosequatur illud objectum insensatum, à pravia cognitione illuminari debet.

PROBATUR II. Si non perciperetur à sensu interno objectum insensatum, fuga v. g. ovis à lupo viso, referri simpliciter deberet, in solam antipathiam, sed non potest referri in solam antipathiam. Tum quia antipathia non potest pervertere ordinem naturæ in agendo, qui est ejusmodi ut potentiam appetitivam, præcedat cognitio. Tum quia antipathia vel est competens nonnisi noscitivis vel non noscitivis etiam, si competit etiam non noscitivis. Ergo non potiori titulo refugit ovis lupum, quam humor ligni refugiat ignem, refundendo se in partem non accensam, quod improbabile videtur, nam entia quò sunt perfectiora eò per actus perfectiores provident suæ conservationi. Quodsi antipathia convenit nonnisi cognoscitivis, fuga e. g. ovis à lupo, inexplicabilis erit sine notitia insensatorum. Tum quia multa sunt, quæ nec in antipathiam, nec in Simpathiam referri possunt, ut cum canis quærit januam, egressurus.

PROBATUR III. Quia ex communi sententia, sensus internus, percipit diversitatem inter sensationes externas, sed hæc est quid insensatum, ut probatur. Quia illa diversitas, sita est in comparatione & negatione unius de alio, ut ita dicam, quid autem sensationis habet, comparatio & negatio de alio?

CONFIRMATUR. Quia sensus externus non percipit motum, & sensus internus percipit illum. Ergo aliquid percipit sensus internus, quod nõ percipit externus. Antecedens quoad primam partem probatur. Quia sensus externus tantum percipit objectum præsens, motus autem includit & præteritam & præsentem præsentiam. Quoad secundam partem probatur. Quia si motum non perciperet sensus internus quomodo percipiet fugam leporis canis venaticus, eumque insequi appeteret.

RESPONDET Oviedo. Contr. 13. Animastica Pun. 2. Sensum internum non percipere negationes.

CONTRA. Hoc ipsum est quod negatur, quod autem addit sensum internum percipere æquivalenter motum, quia habet memoriam præsentiæ, quæ præterit, & simul cogitationem præsentiæ quæ modo est; qui duo actus quasi æquivalent cognitioni motûs & per illos excitatur canis ad prosequendum leporem. Sed neque id convincit. Quia hoc quod est præteritum, est aliquid insensatum. Ergo si canis habet memoriam præsentiæ, quæ præterit, cognoscit aliquid insensatum. Memoria enim est actus cognitionis, æqualisque videtur esse difficultas, concedere cognitionem insensati objecti brutis, atque illis concedere memoriam præteriti motûs.

OBJICITUR. Ex vi hujus conclusionis sequi, quod concedi debeat, etiam discursus brutis.

RESPONDETUR. quòd non. Nam discursus in communi sententia, ex ratione sua generica, debet esse actio spiritualis. Jam autem illa sensatio interna, non est spiritualis. Rursus, discursus ex ratione sua specifica, debet inferre unum ex alio, & cognoscere unum tanquam connexam causam cum alio, tanquam cum quodam effectu in linea noscendi, quam connexionem, non attingit sensus internus, de quo fusius in materia de actibus humanis, Disp. 5.

INSTAT. Oviedo. Sensus internus non est discursivus. Ergo non infert unum ex alio; Ergo per species unius objecti non potest aliud cognoscere, consequenter non habet principium ad cognoscenda objecta quæ prius sensata non fuêre, cum etiam homini, non infundantur species insensatorum objectorum, qui tamen est nobilius agens.

RESPONDET Ariaga, à Deo infundi illas species, præcisa etiam formalitas hæc, quod à DEo aliquid infundatur, nec in Angelis nec in brutis, arguet præcisè perfectionem. Quia sicut non habere esse nisi ab alio, non arguit perfectionem, sic nec arguet habere species nonnisi ab alio, hoc est Deo. Aliunde ergo erit pensanda perfectio specierum, hoc est ex entitativa perfectione, universalitate, modo repræsentandi objectum. Sed ad DEum hîc recurrere Philosophicum, non videtur. Hinc aliter

RESPONDETUR. Concedo sensum internum non esse discursivum, consequenter per species

cies unius objecti non potest aliud cognoscere illativè. Sed nego quod non habeat principium cognoscendi objecta quæ prius non fuerunt sensata, nempe ipsum sensum internum, qui etiam ad talia se extendit. An autem, & unde ad talia insensata species habeat, de hoc mox

Dicendum secundo. *Quando ovis per sensum oculi advertit v. g. lupum, sensus etiam internus percipit lupum, qua perceptione posita per sequelam naturalem posset dici quòd exerceat sese antipathia circa suum objectum*, quo exercitio posito, sine ulla ulteriori specie disconvenientiam lupi statim cognoscit ovis, & postea illuminat appetitum sensitivum ad fugam ejusdem. Quod autem dico de antipathia, proportionaliter, dicendum est de sympathia, quòd scilicet posita sensatione externa, percipiat objectum illud etiam sensus internus, qua perceptione posita, sympathia naturalis exercet suum officium, quo posito, convenientiam agnoscit sensus internus & illustrat appetitum sensitivum, ad prosecutionem illius.

Dicendum est III. *Ad præsentiam vel objecti sensati vel speciem ejus vicariam producit sensus agens internus speciem objecti insensati, quando objectum insensatum percipiendum est.* Dixi sensus agens externus, quia sicut datur intellectus agens cujus officium est species impressas fabricare, ita sensum internum fabricativum speciei materialis, ad percipienda insensata appellare possumus sensum agentem.

Probatur Conclusio. Quia posito quòd sensus internus sit noscitivus objectorum insensatorum, debent dari etiam species insensatæ, totum id probant rationes, quæ ostendunt necessitatem specierum in universum. Tum quia quamvis non appareret tanta necessitas specierum, in circumstantia præsentis objecti proportionati, aliàs sensu, actu percepti; tamen extra hanc circumstantiam, notitia salvari non potest sine specie, sæpe autem noscunt bruta v. g. objectum absens. Tum quia tenet paritas, quæ suaderet non dari species impressas ullas. Ita enim posset argui. Percipi potest objectum insensatum à sensu communi sine ulla specie. Ergo etiam ab intellectu objectum intelligibile, & ab aliis sensibus objectum sensibile percipi poterit, sine ullis speciebus.

Posito autem quòd debeant dari, species insensatæ, debebit dari principium illarum productivum, hoc non est objectum ipsum insensatum, non objectum aliquod sensatum non denique Deus. Ergo illas producet sensus internus agens. Quid enim aliud quod species insensatas non producat objectum ipsum, ratio est, quia illud objectum est non raro non Ens, Cum autem productio specierum sit Physica, non Enti, tribui non poterit. Et sicut Ens materiale, non producit species spirituales, quia sunt altioris ordinis, ita nec poterit non Ens producere Ens, quia plusquam ordine distant inter se Ens & non Ens. Non etiam species insensatas producit objectum sensatum. Ratio quia lignum non producit speciem impressam adamantis. Ergo nec objectum sensatum producit speciem insensatam; non enim minus differunt sensatum & non sensatum, quàm lignum & adamas, quod ipsum in hoc resolvitur. Quia species est vicaria objecti. Si ergo objectum est sensatum, effundit etiam sensati speciem adeoque non insensati. Non etiam species insensatas producit ipse Deus. Tum quia hoc non est Philosophicum asserere. Tum quia quòd Deus potest facere per causas secundas præsentis rerum ordinis, id semper, per illas facit, sicut enim natura, ita nec Deus, qui est natura naturans, in necessariis deficiunt. Potest autem Deus id facere per sensum internum prout agentem. Tum quia species spirituales in anima non producit Deus, sed intellectus agens. Ergo & species insensatas producet sensus agens.

Dixi in secunda conclusione, quòd quando oculus ovis aspicit lupum, timetque ovis, quòd inquam non sit necesse ponere aliquam speciem impressam ut excitetur affectus timoris, & tamen admitto sensum internum agentem, quia aliàs dicetur infra, ubi de speciebus, quod non ita clarè appareat necessitas specierum, quando adest præsens objectum, quod actu noscitur sensu externo. Hic autem conclusio tertia loquitur, de specie objecti insensati.

Solvuntur Objectiones.

Objicit I. Mastrius Disput. 5. n. 256. contra conclusionem secundam. Si vera est doctrina illa de Antipathia & Sympathia, sequeretur, quòd quando objectum aliquod habet naturalem convenientiam cum duabus naturis specie diversis, ab æstimativis earundem deberet percipi, ut conveniens, quod falsum est, nam multæ herbæ sunt medicinales & convenientes nobis & brutis; & tamen nos apprehendendo speciem unius herbæ existis, experimur nos non percipere, illam convenientiam. Ergo nec in brutis movebit species illa æstimativa illorum ad cognoscendam convenientiam, aliàs deberemus ponere sensus internos perfectiores in brutis, quàm in nobis, cujus oppositum fatentur omnes, propter propinquitatem cum potentia intellectiva.

Respondetur. Si naturæ specie diversæ habeant æqualem sympathiam v. g. & æquè intensam, circa aliquod particulare objectum, tunc æqualiter utraque natura percipiet convenientiam, secus si non sit sympathia æquè intensa. Unde inter feras species distinctas, est æqualis appetentia convenientiarum herbarum, quia & æquè intensa, quam intensionem

in hominibus non haberi, ostendit à posteriori experientia. Cumque aliunde natura providerit homini præsidium, nempe per intellectum, & non à Sympathia, concedi potest, quòd per illam vincatur homo à brutis; & sicut vincitur homo à multis feris per externos sensus, licet sub alia formalitate, etiam sensus externi in homine sint nobiliores, ita idem dicendum de sensibus internis brutorum, comparatis ad sensum internum hominis, indubieq; in multis brutis sensatio externa bruti est melior sensatione externâ hominis; ita concedi potest sensus internus in bruto melior.

Objicit 2. Idem accidentia externa lupi non sunt disconvenientia ovi, sed potiùs natura ipsa lupi species autem sensibilis, solum repræsentat accidentia lupi, non naturam. Unde si ovis, mutaretur quoad accidentia externa in lupum, non idcirco esset alteri ovi disconveniens.

Respondetur. Natura quidem lupi, est disconveniens ovi, sed mediis accidentibus, quæ dum sui ingerant speciem, terrent ovem. Et si ovis mutaretur quoad externam speciem in lupum, ipsa quidem mutata ovis, non sentiret se incitari in aliam ovem, verè tamen aspiciens ovis, terreretur illis accidentibus; sicut canes terrentur à puero, lupum vel ursum simulante, induendo illorum pellem, & per terram reptando.

Objicit 3. Idem Quæst. 4. num. 55. contra conclusionem tertiam. Ideò ponitur intellectus agens, ut transferat objectum de ordine materialium, in ordinem spiritualium; quæ actio à phantasmate fieri non potest, unde non admittitur intellectus agens, respectu objectorum spiritualium. Ergo cùm objectum sensibile, ut percipiatur à sensu, non indiget, ut transferatur de ordine in ordinem, non erit multiplicandus sensus agens.

Respondetur. Sicut est distinctus ordo materialium ab immaterialibus, ita est distinctus ordo sensibilium, ab insensatis; & de fabricatione specierum, respectu objectorum insensatorum procedit conclusio. An autem totaliter an partialiter sensus ille agens, producat speciem insensatam, conformiter discurritur, ac de intellectu agente. Addo quòd immeritò supponat objiciens, non dari species spirituales intelligibiles, spiritualium objectorum.

DISPU.

DISPUTATIO II.

De Anima rationali secundùm se.

COmmunia prędicata animæ, vel sumi possunt pro communibus genericè, & in istis convenit cum aliis animabus, petiq; possunt ex dictis supra de Anima, ut quod sit actus corporis, quod sit vita &c. Sumi etiam possunt prędicata communia animæ, pro communibus specificè, vel si mavis dicere, pro prædicatis animæ rationalis, in se spectatæ, ut quòd sit spiritualis, quòd indivisibilis, perfecta &c. similia. *Sit*

QVÆSTIO I.

De spiritualitate Animæ.

PRono hunc titulum, ad servandam potius methodum, quàm ad discurrendum de eodem. Quia in materia de Angelis, discurrendo de incorporeitate Angelorum, manet explicata ratio Entis spiritualis ut sic. Quanquam ut verum fatear, colligiq; potest ex inibi dictis, non potest formari conceptus aliquis Entis spiritualis, per exigentiam radicalem maximæ subtilitatis, ipsam subtilitatem, pro aliquo substantiali accipiendo. Hac ergo quæstione in illum locum rejecta. *Sit*

QUÆSTIO II.

De Indivisibilitate Animæ rationalis.

ITa hîc tractabitur de prædicato indivisibilitatis, ut simul etiam attingatur prædicatum divisibilitatis animarum, alicubi reperibilis.

DIFFICULTAS I.

Quid tenendum de Anima rationali?

DIcendum est 1. *Animam rationalem esse indivisibilem in partes essentiales*; hoc est, non compositam ex materia & forma.

Probatur 1. communiter. Si constaret anima materia & forma, esset ens completum, si esset ens completum, non posset facere cum corpore ens per se, adveniret enim tanquam quid completũ parti incompletæ, h. e. corpori.

Respondebis ex Ariaga. Si anima componeretur ex materia spirituali, & sua Entitate, posset adhuc dicere ordinem ad materiam, ut ita dicam, materialem. Et sicut anima, in omni sententia, in quantum informat, dicitur actus; in quantum recipit accidentia, dicitur subjectum; sic materia illa spiritualis, respectu materiæ materialis haberet se per modum actûs, respectu verò ipsius animæ, tanquam materia & subjectum.

Contra. Tum quia, ut urget Oviedo, si ideo illa forma est incompleta, quia ordinatur cum sua materia, ad aliam materiam, dici etiam poterit, quòd compositum illud, adhuc posset ordinari ad aliam materiam: & hoc compositum constans jam tribus materiis, ad aliud compositum, constans quatuor materiis. Tum quia. Si forma componitur ex materia & sua Entitate, quæro, illa ratio aliûs partis, quam tu appellas actum, an sit composita, vel non? Si non est composita: Ergo neq; prior est composita, cur enim hæc potius exigeret componi, quàm alia? Si autem etiam illa altera pars, adhuc est composita, quæram de illa ipsa adhuc, & sic aut dabis processum in infinitum in istis compositionibus, aut devenietur ad aliquam formam, non compositam, & hæc sola, potiùs erit verè forma. Tum quia, non esset ratio, cur potiùs non fieret tunc aggregatum tantùm ex tribus: illa scil. forma ita composita, & ex materia; non autem fieret unum per se; cùm tamen forma, ordinetur per se, non ad aliquod constituendum aggregatum, sed ad constituendũ unum per se.

Probatur 2. Subjectum primum, non est compositum: Ergo nec actus primus, est compositus; sed forma est actus primus, est enim quid correlativè respondens subjecto primo: Ergo forma, non est quid compositum. Antecedens primum probatur, simulq; consequentia. Quia si subjectum primum, & actus primus, supponeret aliud subjectum, & alium actum, utrumq; illud primum, non esset primum.

Probatur 3. Forma, vel dicit essentialem ordinem ad subjectum primum, vel non dicit: si non dicit, forma non est; dicere enim talem ordinem, de ratione formæ est, utpote informativę. Si autem dicit essentialem ordinem ad subjectum primum, supponere priorem materiam non potest, hoc ipso enim non diceretur ordo essentialis ad subjectum primum.

Respondebis. Respici subjectum primum à forma, sed non sub formalitate primi, cum possit forma per prius respicere materiam, ex qua componitur.

Contra. Tum quia, non implicat contradictionem forma, respiciens subjectum primũ, sub ratione primi: nec apparet, cur non omnis forma, debeat esse talis. Tum quia immeritò jam appellaretur subjectum primum, materia, cum ante illam detur prius, h. e. materia ipsam formam componens. Tum quia, sicut creatura refertur ad Deum, non tantùm ut causa est, sed ut causa prima est, ita & forma, referetur ad subjectum primum, etiam quà primum est.

Dicendum 2. *Animam rationalem carere partibus integrantibus.* Plures pro hac conclusione adferibiles rationes examinat Ariaga hîc disp. 1. sect. 4. subsec. 8.

Probatur 1. ratione, quæ communiter censetur esse efficacior. Quia si anima rationalis est.

lis esset divisibilis, abscisso brachio, pars correspondens brachio, vel ipsa etiam abscinderetur, vel non. Si non abscinderetur, quomodo esset divisibilis. Si abscinderetur, quæro, vel maneret separata ab aliis partibus, vel non maneret. Si non maneret. Ergo corrumperetur, falsum autem est animam esse corruptibilem. Si maneret? ubinam maneret? possetné una pars damnari, alia adhuc mereri salutem, & cætera similia.

Respondebis ex Ariaga, quod posset pars animæ abscisso brachio, uniri aliis partibus animæ, non informando tamen, illas partes materiæ, quas præinformatas ab aliis partibus animæ, inveniret.

Contra est. Quia arbitrariè asserit istam unionem partium animæ, cum aliis partibus, & si aliæ divisibiles partes aliarum animatum, post abscissionem non se sibi uniunt, cur hæ se uniunt. Imò illæ partes, ut urget Oviedo, essent in statu separationis à corpore, utpote quod non informarent, consequenter possent operari independenter à corpore. Et quamvis diceres, has nonnisi partes, quæ sunt in capite, esse intellectivas, deberes saltem etiam illis, operationem aliquam spiritualem attribuere, concedereque quòd de facto detur aliquid substantiale spirituale, non tamen intellectivum.

Respondebis 2. ex eodem Ariaga. Quòd quantumvis anima sit divisibilis, habeat tamen modum existendi, consimilem corpori Christi, ut scil. sit tota in toto, & tota in qualibet parte, quo casu, etiamsi abscinderetur brachium, nullam adhuc partem animæ, admitteret homo.

Contra est. Quia nulla est necessitas, & nullum fundamentum, tribuendi divisibilitatem animæ, & partes. Deinde modus existendi totius in toto, & totius in qualibet parte, est modus existendi rerum non habentium divisibilitatem, ita ut divisibilia existere eo modo, non nisi divinitus possint; hinc, si concedatur talis modus existendi animæ, isq; connaturalis, hoc ipso negabitur illi divisibilitas partium.

Probatur 2. Illud Ens spirituale, habens partes divisibiles, & existeret connaturaliter totum in toto, & totum in qualibet parte; & non existeret. Non existeret quidem, quia esset divisibile, divisibili autem, ut dixi, connaturaliter non competit talis modus existendi. Haberet autem talem modum existendi, quia esset Ens spirituale, cui non potest competere modus existendi corporum, ut scil. pars parti commensuretur. Respicit hęc ratio illud principium, quod scil. omne Ens determinet sibi modum existendi, quo, aliud, saltem connaturaliter, existere non poterit. Ita *Deitas* determinat sibi ubiquitatem, corpora commensurabilitatem, & spiritus, ubi est, ut sit totus in toto, & totus in singulis partibus, connaturaliter.

Objicitur 1. Si anima non haberet partes, & indivisibilis, posset informare corpus divisibile, etiam divisum & separatum informare posset. Quia non plus subjecti informaret, quàm informet, informando magnum aliquod corpus.

Respondet Recentior Suarez unam formam, ordinari nonnisi ad unam materiam. *Hæc Responsio*

Non satisfacit. Cur enim dissitæ materiæ, non erunt per modum unius, sicut sunt per modum unius plures partes materiæ. *Neq; valet si dicas*, quod una anima constitueret hinc duo composita. Cur enim illi hoc tribui non poterit, modo in utroque, non plus sit materiæ, quàm aliàs in uno. *Neque valet*, si recurras cum Oviedo, ad aliquam organisationem. Quia in duplici loco non potest esse Angelus, vel anima; & tamen organisatio ad hoc non requiritur. Non ergo impotentia informandi duo corpora separata, rejici debet in defectum organisationis præcisè, quærereque restabit, cur organisationem partium, nonnisi unitarum, requirat anima.

Respondetur aliter. Quantumvis non plus esset materiæ in separato corpore, quàm in partibus unitis, nihilominus duas separatas materias, non posset informare anima, quia esset in pluribus locis adæquatis, quod non potest contingere sine replicatione, quæ ipsa non est naturalis. Et sicut si ponamus sphæram locabilitatis Angeli, A, esse unam leucam, posset præsentem se facere Angelus, toti leucæ sine replicatione, & tamen solis extremis partibus leucæ, non se posset præsentem facere, sine replicatione; debetque se facere præsentem etiam medio; sic & in præsenti; aliàs distaret anima à seipsa, nec esset ratio, cur non plus & plus distas posset informare materias. Sicut posito quòd aliquid semel posset operari in distans, non esset ratio, cur non posset in magis & magis distans operari.

Objicitur 2. Quicquid recipitur, per modum recipientis recipitur. Sed recipiens animam est divisibile. Ergo & ipsa anima est divisibilis.

Respondetur. Sicut non sequitur ex eo, quòd recipiens animam, sit corporeum, etiam animam esse corpoream; sic nec sequetur in præsenti, esse divisibilem animam; & ad Majorem verificandam, sufficit, quòd recipiatur secundùm capacitatem subjecti forma, quæ capacitas, est quasi mensura recipiendi.

Objicitur 3. Si est indivisibilis anima quomodo salvari poterit, quod eadem duplici motu contrario non moveatur, nec habeat præsentiam duplicem.

Respondetur. Anima sine ulla sui replicatione, ex vi modi existendi spiritualibus debiti, habet quandam virtualem multiplicitatem. Vi cujus multiplicitatis virtualis, principiat motus diversos, moveturque tota in toto, & tota in qualibet parte, licèt ipsos motus contrarios ipsa non

non recipiat, sed recipiuntur in diversis organis, in quibus fiunt, existensque tota in toto, & tota in qualibet parte, habet etiam ubi (quod est mera formalitas) totum in toto, & totum in qualibet parte; adeoque nec habet præsentiam duplicem.

Quæres. *Cur materiam majorem & majorem, modo unitam, non possit informare eadem forma.*

Respondetur. Quia organisatio, transmissio spirituum, & alia ad vitalitatem requisita, requirunt determinatam magnitudinem, certum spatium &c. consequenter anima, in informatione, ab his dependens, quamcunq; molem informare non potest.

DIFFICULTAS II.

An soli Animæ rationali indivisibilitas competat.

De viventibus perfectis, qualia sunt bos, leo, &c. & de viventibus imperfectis, quales sunt plantæ, insecta &c. procedere potest quæstio. Et de plantis quidem non est tanta difficultas, quia abscissus ramus, colligitur vivere; proximè enim insertus floret, radicem agit &c. quæ omnia animam indicant. Si enim indivisibilis esset anima, ramum & truncum informans, quomodo posita divisione, utrumq; informaret. *Neque valet si dicas*, aliam tunc produci animam; quod enim agens producit illam; in Deum etiã tanquam auctorem naturæ, id rejici non potest. Quia Deus agit ut auctor naturæ, ad exigentiam creaturarum: quæ autem est exigentia in ramo, ad producendam novam animam trunci. *Neque valet si dicas.* Idem accidere ramo inserto, quod grano, quod aliam vitam habet, dum est in spica à se genita, & aliam, dum erat in spica, à qua primò producebatur. Non inquam valet si dicas, quia ramus, si emoriatur, nunquam viresceret. Ergo apparet, quod si insertus crescat, habuerit vitam. Jam autem granum exsuccidum, mortuum, nonnisi post corruptionem vivit, consequenter aliâ numero vitâ. De insectis communius docetur, quod animam habeant divisibilem. Nam partes serpentis dissectæ, saliunt, tactæ, retrahunt se. Unde colligitur, illas partes vivere. Sed si id quisquam referre vellet in spiritus remanentes, ægrè convinci posset. Nam etiam circumfertur experientia, quod homo recenter decollatus, & aciculâ punctus, retrahat sese.

In præsenti de hoc est difficultas, an perfecta animalia, habeant animas divisibiles.

Punctum Difficultatis 1.

Quid tenendum de Animabus perfectorum animalium.

Dicendum est. *Perfecta animalia habere animas divisibiles.* Ita Scotus, Suarez, Hurtado, Ariaga, Oviedo.

Probari solet 1. Forma materialis equi, educta de potentia materiæ, sufficienter dependet à materia, quam informat in primo instanti generationis. Ergò illa materia est causa adæquata illius. Ergo quando equus augetur, non potest habere dependentiam, à materia, acquisita per nutritionem. Ergo produci debet nova pars formæ, quæ incipiat dependere à nova materia. Ergo equus jam nutritione adauctus, constat partibus formæ. Nempe una parte formæ dependente à materia, quam in generatione habuit, & alia parte formæ, quæ dependet à materia, per nutritionem acquisita.

Respondebis ex Ariaga. Quia fieri potest, ut prior materia accessu aliûs per nutritionem acquisitæ, temperet suum concursum, & admittat concursum aliûs materiæ, & ita ab utraque dependeat partialiter, ita tamen, ut casu quo una deficiat, altera vicem talis causæ, habere possit.

Contra. Non apparet, quî possit attemperari concursus causæ materialis. Nam quod in genere causæ efficientis attemperari possit, inde est, quia agens non applicando, & non exercendo totam vim suam activam, diminuat suum concursum; sed in causalitate materiali, quæ est mera passio, sustentatio &c. non apparet quî id fiat. Et sicut non apparet, qui sol actu attemperet suum concursum illuminativũ, in circumstantia lucis alius; sic nec in præsenti.

Probari solet 2. Si forma materialis esset indivisibilis, deberet esse tota in toto, & tota in qualibet parte corporis. Hoc autem dici non potest. Quia is modus existendi, est proprius rerum spiritualium; & hoc concesso materialibus, elevabitur magnitudo miraculi in Eucharistia, in qua miraculosè corpus Christi existit totum in tota hostia, & totum in qualibet parte.

Responderi posset; modum existendi totius in toto, & totius in qualibet parte, esse debitum titulo indivisibilitatis, non spiritualitatis. Quia verò corpus Christi, titulum indivisibilitatis non habet, fit, ut talis illius existentia sit omnino miraculosa.

Contra. Si modus existendi totius in toto, & totius in qualibet parte, sequitur titulum indivisibilitatis, etiam puncta materialia, deberent eundem modum existendi participare; quod non concedent oppositi: præcipuè quia arbitrariè dicitur, quod prædictus modus existendi, sequatur titulum indivisibilitatis.

Probatur 3. Forma indivisibilis, & tamen materialis, hoc ipso quia est materialis, educitur de potentia materiæ. Si educitur de potentia materiæ, vel educitur ex materia divisibili, vel ex materia indivisibili. Si educitur ex divisibili materia, quæro, an educatur tota ex tota materia, & tota ex qualibet parte? Si non edu-

educitur tota forma, ex tota materia, & tota, ex qualibet parte: Ergo non salvas quòd indivisibile ex divisibili educatur. Non enim aliter quàm dicto modo, indivisibile ex divisibili educi potest. Si autem forma indivisibilis, educitur ex divisibili materia, tota scil. forma indivisibilis ex tota materia, & tota ex qualibet parte materiæ. Ergo dabuntur plures causæ adæquatæ totales ejusdem Entitatis. Quia scil. unicuique parti materiæ, conveniret totaliter esse causam adæquatam, ejusdem formæ indivisibilis, quod naturaliter repugnat. Quodsi forma indivisibilis educitur ex indivisibili materia. Contra erit. quia Thomistę non agnoscunt indivisibilitatem materiæ. Deinde etiam concursus cõservativus deberet esse indivisibilis, sicut & prima productio, & tamen concursus conservativus, dicitur esse attemperabilis, adeoque non sistens in indivisibili.

Objicitur 1. Nullum est fundamentum, admittendi formas divisibiles; præcipuè, cum sicut posita abscissione pedis humani, nihil planè operatur pes humanus; sic nec operatur pes equi abscissus. Imò quamvis adhuc operaretur, quæri adhuc posset, an id, in aliud, quàm in animam, referri non posset; ut quæritur, cur interdum truncatum caput, decollati immediatè, post ictum pronuntiet: v. g. JESUS.

Respondetur. Fundamentum esse ex rationibus adlatis. Quod autem æquè non operetur pars bruti ac hominis abscissa, in id referri debet, quia ad operationem requiritur certa organisatio, dispositio, transmissio spirituum, & cætera similia, quæ non habentur, si bruto præscindatur pes.

Objicitur 2. Possibilis est anima indivisibilis brutorum, dependens à materia divisibili, nec est ratio cur eæ, quę defacto dantur, non sint indivisibiles.

Respondetur. Non apparere quidem implicantiam claram, quod tamen defacto non sint indivisibiles, probant rationes adlatæ.

Objicitur 3. Si animæ materiales sunt divisibiles, tunc pars leoninæ animæ, & erit anima, & non erit. Erit anima, quia ita se habebit sicut gutta aquæ, quæ etiam est aqua. Et non erit anima, quia hæc est actus corporis organici; pars autem animæ non est actus corporis organici, sed est actus solius organi.

Respondetur. Animæ partem esse animam partialiter, licet ex usu humano, non appelletur simpliciter anima. Nec obest quod pars animæ, sit, nonnisi actus organi. Quia esse actum corporis organici, spectat ad animam totaliter acceptam, non verò ad animam partialiter, & non integraliter acceptam. Et sicut in humanis, dicitur interdum, non est hîc totum vinum, quamvis id, quod est, sit etiam vinum; ita & absciſſa parte animæ leoninæ, non erit tota anima leonis, licet remanentes partes, sint etiã anima.

Objicitur 4. Ex eo, quod anima rationalis intenta uni operationi, cesset ab aliis, rectè infertur illam esse indivisibilem. Ergo cum etiam animalia perfectiora, intenta uni operi, cessent ab aliis, rectè inferetur, animas illorum esse indivisibiles.

Respondetur. Sicut ex multitudine operationum, quæ simul proficiscuntur ab anima rationali, non rectè inferretur ejus divisibilitas, sic nec ex illa revocatione ad unam operationem, rectè inferretur ejus indivisibilitas; præcipuè cum illa revocatio, possit referri in inopiam spirituum, comprincipiorum defectum, conditionem agentis, à posteriori cognitam.

Objicitur 5. Percussus canis totus se movet, ad se defendendum. Ergo apparet indivisibilem esse animam illius.

Respondetur. Motum illum referri posse in sensum communem, qui illuminat appetitivam sensualem, de malo imminente. Hoc verò, despoticè movet potentias loco motivas, & alia organa, ad avertendum impendens malum.

Objicitur 6. Albedo educta de subjecto dulci, non debet esse dulcis. Ergo nec forma educta è materia divisibili, debet esse divisibilis.

Respondetur. Cum ipsa dulcedo, non sit id, ex quo educitur albedo, nec influat in illam, hinc albedo educta è subjecto dulci, non debet esse dulcis. Quia autem forma materialis, educitur è subjecto divisibili, & ipsa divisibilis debet esse.

Objicitur 7. Nulla necessitas multiplicandi partes formæ materialis.

Respondetur. Necessitatem ostendi, adlatis rationibus.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur argumenta Recentiorum.

Maurus quæst. 27. docet probabilius esse, quòd animæ perfectorum brutorum, sint indivisibiles. Insectorum autem animas, putat esse divisibiles, sed in partes potentiales.

Objicit 1. Si anima cognoscitiva & appetitiva canis, aut serpentis, constat ex partibus actualibus vel plures partes simul cognoscunt & appetunt, vel una tantùm. Si una tantùm, quæ non constet ulteriùs ex partibus actualibus: Ergo anima cognoscitiva & appetitiva, non constat ex partibus actualibus. Si plures partes cognoscunt & appetunt: Ergo sunt plura formaliter cognoscentia & appetentia; taliter autem plura, per nullam unionem possunt constituere, unum formaliter, cognoscens: sicut plures animæ rationales, quantumcunq; unirentur penetrativè, in eodem corpore, adhuc non possent constituere animam unam cognoscentem. Si verò dicatur, quòd ita omnes partes simul cognoscant & appetant, ut non simpliciter seorsim cognoscant & appetant.

Con-

Contra est. Quia ità, nec tota multitudo, cognoscet & appetet; Sicut exercitus ex eo videt solem, quod singuli milites videant solem.

Respondetur. Quod attinet ad Objectum difficultatis contentæ; illud in hoc versatur, an sit concedendum quòd omnes partes animæ bruti, concurrant ad cognitionem v. gr. de quo infra. Qui diceret, omnes partes animæ concurrere ad cognitionem, consequenter diceret, quod ita concurrant, sicut concurrunt omnes partes rogi, ad objectum distans igniendum, quantumvis poneret illam cognitionem, nonnisi in cerebro exerceri. Sicut etiã ignitio fit, in aliqua determinata parte passi; eruntque plura formaliter cognoscentia, hoc est plura partialia, ad eandem notitiam fabricandam concurrentia, sed non plura cognoscentia, adæquata; & licet plura cognoscentia adæquata, non possint inter se uniri, quales sunt animæ rationales, hoc enim ipso, quia sunt cognoscentia adæquata, excludunt rationem unibilium: plura tamen cognoscentia inadæquata, quorum termini sunt idem, hoc ipso quia termini eorum sunt idem, benè uniri possunt, & sicut quamvis lapis & arbor, per nullam unionem constituant unum; tamen plures ignes, partialiter ad igniendum concurrentes, constituunt unum igniens; ita & constitutivæ partes, animæ bruti, ad notitiam concurrentes, unum noscens constituent, licèt non possint constituere unum noscens, plures animæ rationales. Consequenter ad dicenda infra, defendi debet, quòd tantùm pars animæ bruti, residens in organo notitiæ fabricandæ, producat notitiã, licet illa pars, habeat etiã plures partes; quomodo autem illis partibus competat uniri, jam dictum est. An autem illæ actu, an potentiâ distinguantur, proportionaliter discurrendum, ac de partibus continui. Hæc autem consequentia non tenet. Si una tantum pars cognoscit, quæ non constet ulterius ex partibus actualibus, Ergo anima cognoscitiva & appetitiva, non constat ex partibus actualibus. Non unquam tenet, quia illud productivum notitiæ, licèt ipsum non habeat partes, poterit esse ipsum pars, comparatum ad residuum animæ bruti perfectius; aut habere partes potentiales, licèt non habeat partes actuales, adeoque nec esse, indivisibile quid.

Instat Idem. Quia vel duæ partes animæ, cognoscunt per duas partes cognitionis, vel non. Si non per duas partes, Ergo cognitio illa, non constat duabus partibus, quarum una sit in una parte animę, & altera pars notitiæ, in altera parte animæ, nec extenditur cum suo subjecto. Ergo multò magis non extenditur ipsa anima bruti, sed erit tota in toto, & tota in qualibet parte. Si autem dixeris partem animæ bruti, cognoscere per diversam partem cognitionis, apparet magis impossibile, quòd plura cognoscentia, per diversas cognitiones, constituant unum cognoscens.

Respondetur. Cum divisibili, proportionatus effectus divisibilis sit, etiam illa notitia, profecta, à partibus animæ divisibilis, divisibilis erit; poterunt que plura illa cognoscentia inadæquata, constituere unum cognoscens: Sicut plures partes ignientes, constituunt unum igniens, & plures partes cognoscibiles, constituunt unum cognoscibile, præcipuè cùm non sit necessaria major unitas, inter partes cognitionis & cognoscentis, quam inter partes cognoscibiles.

Quæres, cur plura adæquata noscentia, uniri inter se non possint, possint inadæquata.

Respondetur. Plura cognoscentia adæquata, hoc ipso quia adæquata sunt, dicunt rationem totius, adeoque excludunt formalitatem actus & potentiæ, formalitatem item potentium habere eosdem terminos: quod non competit inadæquatis noscentibus.

Objicit II. Idem. Ex operatione propria cujuscunque formæ, innotescit modus essendi talis formæ. Sed animæ brutorum, per operationes cognoscendi & appetendi, secundùm idem intentionaliter, uniuntur, toti objecto cognito. Ergo uniuntur etiam physicè toti formato subjecto, & omnibus partibus subjecti.

Minor probatur. Quia cum anima canis cognoscit & appetit panem, quem videt, eadem pars animæ, quæ cognoscit & appetit totum panem, cognoscit & appetit omnes partes illius; neque enim potest fingi, quòd prima medietas animæ, cognoscat & appetat solùm primam medietatem panis. Immò si nulla pars animæ cognosceret totum panem, neque tota cognosceret totum panem; ad eum modum, quo, si ex duabus intellectibus, neuter cognoscit totum binarium, sed singuli singulas unitates, neque etiam uterque intellectus, cognoscet formaliter binarium. Item si intellectus per quatuor cognitiones, cognoscat seorsim quatuor unitates, & non sit cognitio, qua cognoscat, simul dicendo, quatuor, iste intellectus non cognoscet formaliter quatuor. Ergo à fortiori, si plures partes animæ bruti, diversis cognitionibus cognoscunt plures partes panis, tota anima bruti, non cognoscit totum panem, & tamen canis cognoscit & appetit totum panem. Ergo per eandem partem animæ cognoscit totum panem, & ejus partes, & unitur intentionaliter toti pani, & partibus illius. Sed anima cognoscitiva & appetitiva, habet esse proportionale, ad suam operationem cognoscitivam & appetitivam. Ergo sicut operatio cognoscitiva & appetitiva, tota, afficit totum objectum, & tota, singulas partes objecti, ita anima cognoscitiva, tota est in toto subjecto, & tota in singulis partibus objecti.

Respondetur Imprimis, hæc probatio,

nihil habet de indivisibilitate animæ brutorum perfectorum, & divisibilitate animæ insectorum in partes porentiales: cum tamen id probari debuerit. Hinc jam patebit retorsioni locus, an scilicet animæ insectorum, divisibili cognitione noscant objecta; redduntque argumenta facta. Si autem animæ insectorum noscunt indivisibili cognitione, & ipsæ debent esse indivisibiles, cum anima, debeat esse proportionata suæ operationi. Retorquetur rursus argumentum. Sit statua v. gr. ænea, quam trahant diversa animalia, non est imaginabile, quòd hoc animal trahat crines effictos, illud dentes, sed idem animal, debet trahere totum, & partes illius: numquidne jam tractio, partes non habebit divisibilisque non erit? Idem dic de illuminatione profecta à pluribus luminosis, quæ non est indivisibilis. Denique directè dici potest, negando minorem. Nego enim quod animæ brutorum, licèt uniantur intentionaliter toti objecto cognito, uniantur secundùm idem; hoc est, per cognitionem indivisibilem. Nego enim, quod una pars cognitionis materialis, non respondeat uni parti objecti materialis, & tota notitia, toti objecto: licèt fortasse concedi possit, ita illas esse inter se penetratas, stante pluralitate partium, ut sunt penetratæ species impressæ, ab objecto materiali porrectæ: Eadem pars animæ, quæ cognoscit & appetit panem, cognoscit & appetit omnes partes ipsius, eadem quidem anima, sed divisibilis, appetit panem & omnes partes illius, sed notitia divisibili. Et licèt non dicatur, quod prima medietas animæ, cognoscat & appetat, solam primam medietatem panis, eò quòd tota, saltem hæc pars animæ, quæ residet in organo noscendi, eliciat divisibilem cognitionem illam, licèt dici possit, quod hæc quidem medietas notitiæ, attingat hanc medietatem panis, illa autem medietas notitiæ, attingit illam medietatem: quia autem & tota cognitio, & partes cognitionis, uniuntur animæ parti, residenti in cerebro, ideo dicitur quòd anima bruti, cognoscat omnes partes panis, & totum panem. *Concedo* si duo intellectus cognoscant singulas unitates, neutrum intellectũ cognoturum binarium. Quia cum principia illa sint adæquata, notitia unius intellectus, nec illi intellectus uniri nati sunt inter se: uniuntur autem inter se, & uniri natæ sunt, partes divisibiles animæ bruti noscitivi. Uniri autem possunt partes notitiæ divisibilis, adeoque repræsentare & totum panem, & omnes partes illius. Unde quando principia notitiarum non sunt unibilia, qualia sunt principia adæquata, nec notitiæ sunt unibiles; Si autem principia sint inadæquata, & unibilia, etiam notitiæ sunt unibiles; talemque unibilitatem habent partes notitiæ, noscentes partem objecti. Quodsi notitia illa est divisibilis, non erit necesse principium ipsum esse indivisibile.

Instat Eadem proportione, qua cognitio, quæ est propria operatio formæ, cognoscitivæ, elevatur à materia, etiam forma cognoscitiva, elevatur à materia. Et ita si cognitio non indigeat objecto sensibili, nec forma, indiget ullo objecto sensibili, & talis est Angelus. Si autem cognitio indiget objecto sensibili, à quo incipiat, sed potest deinde abstrahere à materia formas, qualis est intellectio nostra, tunc licet forma indigeat in primo sui esse materiâ, quam informet, potest tamen postea manere sine materia, & talis est anima rationalis. Ergo etiam si cognitio indigeat objecto sensibili, & extenso, sed ita, ut tota attingat totum, & tota attingat quamlibet partem objecti, etiam forma indiget subjecto extenso, sed ita, ut tota sit in toto, & tota in qualibet parte subjecti.

Respondetur. Imprimis retorquendo argumentum. Sicut enim malè arguitur ex eo, quòd species materiales diffusæ ab objecto, totæ sint in medio, & totæ in qualibet parte, etiam objectum esse totum in toto, & totum in qualibet sui parte; ità concesso, quòd partes notitiæ divisibiles; sint inter se penetratæ, malè arguitur, animam, quæ principiat illam notitiam, esse indivisibilem. Directè autem concesso Antecedenti, distinguitur consequens. Ergo etiamsi cognitio indigeat objecto sensibili, sed ita ut tota sit in toto, & tota in qualibet parte, sui una, retinendo pluralitatem partium, etiam anima erit tota in toto, & tota in qualibet parte hoc est indivisibilis, nego Consequentiam. Si notitia non retineat pluralitatem partium, erit anima indivisibili, Concedo consequentiam. Deinde negatur absolutè, unamquamque partem notitiæ, repræsentare totum objectum.

Punctum Difficultatis 3.

Explicantur variæ Authoritates.

Prima sit Aristotelis l. de Anim. t. 90. *Quid igitur continet animam si partibilis est Natura*, &c.

Respondetur. Illo loco non plus vult Aristoteles, quàm quòd non alia sit anima, quâ intelligimus, quâ sentimus, dicebant enim id aliqui, ut videre est ibidem. *Dicunt* inquit *itaque quidam, partibilem ipsam, & alia quidem intelligere, alia autem concupiscere.* Negatque hoc Aristoteles, quod nec nos dicimus, sed censemus animam sensitivam, non esse distinctam ab anima vegetativa. Unde etiam verificatur Aristotelis textus, *egrediente inquit exspirat & putrescit.*

scit. Rursùs expresè inibi Aristoteles contradistinguit animam rationalem, & loquens de illa, dicit illam esse indivisibilem, neque enim pars animæ, potest informare partem corporis, *quam enim* inquit *partem, aut quomodo intellectum continebit, difficilè est etiam fingere.* Loquens autem de animabus plantarum & insectorum, loquitur tanquam de divisibilibus, licèt in partes homogeneas. Verba ejusdem sunt. *Videntur autem & plantæ vivere divisæ, & animalium insectorum quædam, tanquam eandem habentia animam, specie,* (en homogeneas) *etsi non numero* (en partes) *utraque enim* (inquit) *partium sensum habet.*

Secunda authoritas est Augustini ex lib. de quant.

Respondetur. Illo loco videtur S. Augustinus solùm voluisse, quòd animæ etiam materiales, non habeant quantitates de se.

Addo quid sit sentiendum de illa explicatione Mauri, quâ utitur ad *Svum.* Quomodo animæ insectorum potentiâ plures partes contineant. Dicit enim, quòd pars à residuo abscissa, informetur substantiali aliâ formâ: nimirum à corpore cœlesti; quod cum non potest conservare amplius materiam sub forma, sub qua erat, dat illi proximam formam, ad quam erat in potentia; Et sicuti digitus vivus, est in potentia proxima, ad formam digiti mortui: Sic cauda serpentis integri, est in potentia proxima, ad aliam animam imperfectiorem. Sed hæc explicatio partium in potentia non tenet; Tum quia quando dicitur; continuam componi ex partibus potentia distinctis, per auctores etiam oppositum sentientes, sensus est, quod non sit continuum quid indivisibile, sed habeat plures partes potentiâ, quarum entitatem non sit necesse de novo produci. Ergo etiam, si dicatur animas insectorum habere plures partes potentiâ, non est dicendum, ipsam animam esse indivisibile quid, nec dicendum carere pluribus partibus. Tum quia si de novo anima illa educitur, in cauda serpentis abscissa, quomodo illa anima, est pars prioris animæ, si non est pars, quomodo dicitur illa anima, esse divisibilis, in partes potentiâ? & si anima illius serpentis, comparatè ad plures animas serpentum distinctorum, non est pars animæ; ita nec anima tunc producta, erit pars animæ ante productæ, secumque non continuæ. Tum quia. Quamvis mortuo homine succedat forma cadaveritatis, non dicitur, quòd anima rationalis, sit divisibilis, in partes formæ etiam dantis solum esse formati. Ergo nec anima insectorum dicenda erit divisibilis in partes potentiâ, ratione alius novæ succedentis animæ. Quæ omnia ulterius in hoc fundantur. Quia aliud est, quærere, an casu amissæ formæ, succedere possit alia similis forma, & hoc conceditur: & aliud an succedens forma, & non continua, dicenda sit pars animæ prioris, & hoc negatur.

DIFFICULTAS III.

Qualesnam partes animarum divisibilium?

Heterogeneas partes tenuit Suarez lib. 1. de Anim. c. 2. & 4. Hurtadus & alii. Negat Arriaga, Oviedo, recentior Suarez.

Dicendum est. *Partes animarum divisibilium non esse heterogeneas.*

Probatur 1. Partes animarum divisibilium vel uniuntur inter se, ita sicut partes ignis, aqnæ, Sanguinis, &c, vel non uniuntur ita, sed ita se habent, sicut ramus, folium, caro, os, &c. Si priori modo uniantur, Ergo non sunt specie distinctæ & heterogeneæ, quia specie distincta, ita uniri non possunt. Non enim specie distinctorum est continuatio, continuantur enim ea quorum termini sunt idem, quorum autem termini sunt idem, non possunt esse specie distincta, aliàs & eosdem, & non eosdem terminos haberent. Eosdem, ut supponitur ex definitione continuationis. Et non eosdem, quia specie distincta non habent eosdem terminos. Quodsi partes animæ divisibiles non continuantur inter se. Contra erit. Tum quia non erit jam una anima, sed plures. Sicut pluralitatem habent, os, & caro. Tum quia si non continuâtur inter se, quæro vel est ex illis partibus conflata anima totum quoddam per se, vel est totum per accidens conflatum. Si est ens per se, debebit vel una pars respectu illius alius habere se ut actus & potentia, vel se habebunt ita, sicut continuum aliquod homogeneum; si enim tantùm duo modi sunt unius entis per se. Nullo autem ex his modo, potest salvari ratio unius per se in anima, heterogeneas partes habente. Non primo modo. Quia partes animæ si una esset actus & potentia, hoc ipso altera pars, quia esset potentia, non esset forma. Secundò etiam modo non poterit salvari in anima ratio unius per se, quia si partes sunt heterogeneæ, hoc ipso non possunt facere unum per se, per continuationem.

Respondet Hurtadus; Ea quæ distinguatur specie incompleta, possunt uniri per se; ita autem distinguuntur partes animæ, cum ordinentur ad aliquid constituendum unum specie.

Contra. Quia, ut advertit Arriaga & Oviedo, si ea sunt specie incompleta distincta, quæ ordinantur ad aliquid tertium constituendum. Ergo cum caro & sanguis ordinentur ad cõstituendum unum vivens sensitivum, continuabuntur inter se. Deinde etiam specie incompleta distincta, si non habent se sicut actus & potentia, quomodo facient unum per se continuativè,

nuativè, cum in illa incompletione habeant adhuc heterogeneitatem.

Respondent II. Aliqui; heterogeneitatem convenientem partibus animæ, non esse specificam, sed solum numericam.

Contra. Quia si solam tenes diversitatem numericam, Ergo tenes talem, qualis est inter partes aquæ, quæ diversitas numerica, non est heterogeneitas. Deinde illæ partes & essent solo numero distinctæ, ut dicitur, & non essent. Quia distinctio numerica, staret cum diversitate operandi, nam in hac sententia oculus non potest audire, hæc autem diversitas, est diversitas specifica.

Respondebis III. Ex Arriaga. Non videri implicantiam cur non possint specie distincta continuari.

Contra. Esse implicantiam ostenditur, quia specie distinctorum extrema, non possunt esse unum, quod requiritur ad continuationem.

Probatur II. Quia nulla est necessitas, ponendi diversitatem specificam partium animæ: Sicut autem non debent multiplicari entia sine necessitate, ita nec diversificari specie. *Neque valet si dicas* homogeneitate magis dignificari partes, magis enim accedunt ad unitatem animæ spiritualis: Sicut autem non debent multiplicari entia sine necessitate, ita nec dignificari. Non inquam valet, quia in omni forma partiali heterogenea v. g. oculi debes etiam admittere partes homogeneas, neque enim inter se distinguuntur specie. Ergo admittis heterogeneitatem, quia distinctionem specificam à forma aurîs, & istam homogeneitatem. Ergo duplici titulo multiplicas entia, scilicet & numericè & specificè, adeoque & multiplicas & dignificas.

Probatur III. Ex Oviedo. Si partes animæ divisibilis essent heterogeneæ, id ideo esset, quia exercent operationes specie distinctas. Sed hoc non arguit heterogeneitatem partium in anima. Quod ipsum probatur. Quia diversitas hæc, benè referri posset, in diversa temperamenta aut & organa; temperamenta autem & organa diversa, non notant heterogeneitatem partium. Nam anima rationalis est indivisibilis, & tamen supponens, diversa organa.

Objicitur I. Si partes animæ divisibilis non sunt specie distinctæ, nec distinguentur specie, anima Bovis & Leonis. Sequela probatur. ideo anima Bovis & Leonis debent esse distinctæ specie, quia exigunt diversa temperamenta: hoc autem exigere diversa temperamenta, non arguit distinctionem specificam. Nam partes animæ divisibilis, exigunt diversa temperamenta, & tamen non sunt per Te distinctæ specie.

Respondetur. Retorquendo argumentum, & inquirendo, cur exigentia diversarum formarum partialium, aut si illæ non admittuntur, cur exigentia tam diversorum accidentium, & temperamentorum, non fundat in anima rationali, diversitatem specificam. Directè autem, negari potest quòd pars animæ, quæ est in oculo bovis, exigat nonnisi temperamentum oculi. Et si exigeret temperamentum nonnisi oculi, distincta foret specie, ab alia parte animæ bovis. Quod autem non exigit diversum temperamentum pars animæ Bovis, quæ est in oculo. Ratio est. Quia hæc ipsa pars, posset esse in pede; tota tamen anima Bovis & partes illius collectivè spectatæ, exigunt tantam diversitatem temperamentorum, licet unaquæque distributivè accepta, non determinet sibi hoc nonnisi temperamentum: consequenter tota anima bovis, & partes illius collectivè sumptæ, ita diversum exigentes temperamentum, distinguuntur specie ab alia anima v. g. Leoni, & ejus partibus collectivè sumptis non exigentibus tale temperamentum, ac exigit anima bovis.

Instat Hurtadus. Hæc exigentia temperamenti, qualem tribuimus partibus animæ v. g. Bovis, non posset esse nisi exigentia appetitus elicit. Nam appetitus innatus, est nonnisi ad bonum proprium: & tamen non est bonum proprium, animæ bovis, existentis in pede, non est inquam bonum proprium, temperamentum, v. g. oculi. Quis autem dicat partes animæ bovis, exigere temperamentum tale per actum elicitum.

Respondetur. Bonum proprium non esse bonum huic soli adæquatè dandum, sed bonum dandum appetenti adæquatè vel inadæquatè sumpto. Temperamentum ergo oculi, non est bonum animæ bovis, prout in pede existentis, adeoque inadæquatè sumptæ, licèt sit bonum illius adæquatè, & cum aliis partibus sumptæ. Unde & bonum temperamenti totius, est bonum proprium, adeoque appetibile appetitu innato, licèt non sit adæquatè dandum, nonnisi unius partis exigentiæ.

Objicitur II. Si partes animæ bovis non sunt heterogeneæ, sequitur, abscisso pede equi animam illius non esse imperfectiorem, animâ hinnuli haberet enim tot partes, quot anima hinnuli.

Respondetur. Si perfectio attendatur penes pluralitatem partium, illa anima erit extensivè perfectior, cujus partes plures eductæ, numerari possent. Unaquæque autem pars, potest hoc facere, quod facit abscissa, licèt ex accidenti, propter defectum organi, vel propter defectum tot partium homogenearum animæ, quot sunt necessariæ ad informandum tantum corpus, præstare id non possit.

Objicitur III. Pars animæ Bovis quæ est

est in oculo, vel poterat esse in aure, vel non poterat. Si non poterat, Ergo est heterogenea. Si poterat. Ergo indigebat determinativo ut esset in oculo; quod autem est hoc determinativum; & si recurras ad Deum, non agis Philosophum.

Respondetur. Retorquendo argumentum. Saltem pars animæ posita in dextro oculo, poterat esse in sinistro. Per quid ergo determinatur, ut sit in dextro? Rursùs accipiamus partem animæ, quæ est in dextro oculo, hæc, utpote materialis, habebit plures partes sintque v. gr. A. B. C. quærere restabit cur pars A, non informet, materiam, quam informat pars C. Directè autem responderi potest, determinationem hanc haberi ab ipsa eductione hujus partis formæ, ex hac parte materiæ.

Instabis. Si omnes partes animæ sunt ejusdem rationis, non est ratio, ut si aliquo casu introducantur dispositiones carnis, non possint introduci dispositiones oculi. Nisi dicas, eo casu non haberi illic partem animæ debitam oculo.

Respondetur. In homine introducuntur dispositiones debitæ carni, & non introducuntur dispositiones debitæ oculo, si forte eruatur; & tamen hoc non arguit distinctionem partium in anima. Ergo nec in præsenti arguet. Directè ad objectionem dicitur, causare dispositiones oculi v. gr. non pertinere immediatè ad animam, licèt exigere illas pertineat ad animam, & jam præhabitas, posita aggeneratione informare. Et certè pro priori tempore, antequam infundatur anima, jam invenit omnes dispositiones, ad quarum exigentiam producitur vel educitur. Hinc quòd non reproducantur dispositiones oculi, rejici debet, quia jam tunc non laborat, vel virtus formatrix fœtus, vel alia similia comprincipia.

QUÆSTIO III.

Quomodo animæ Rationales inter se distinguuntur?

Præmitto I. *Perfectionem animæ dupliciter spectari posse. Primò* in illa ipsa secundùm se spectata; & hoc stat definitione animæ rationalis. *Secundò* spectari potest, comparando illam ad alias extra eandem speciem, vel intra eandem.

Præmitto II. *Accipiendo animam comparatè ad alias animas, de illa duo inquiri possunt. Primò* animæ rationales intra eandem speciem, possint sese ita excedere, ut una possit aliam perfectione superare. *Secundo* an possint dari duæ animæ rationales, specie distinctæ, & tamen utraque alteri æqualis in perfectione.

Præmitto III. *Perplexam reddi hanc quæstionem*, partim quæstionibus de voce, partim aliquibus obscuris, & pro neutra parte satis explicatis principiis. Quale est principium, quidnam sit specie differre? Si enim dicas specie differre esse notabiliter differre, quærendum restat, quid est hoc notabiliter differre. Si respondens per oppositum, hoc est non differre parum, quærendum restat, quid sit hoc non differre parum. Si recurras ad inductionem, ostendendo quid sit differre notabiliter, vel parum, quomodo resolves, Hoc de quo dubitatur: An differat specie; & ex quonam principio dices, id, de quo dubitatur, spectare ad notabiliter differentia, vel ad differentia parum. Si ultimatò recurras, pensandum id esse ex judicio prudentum; quid agendum erit, si prudentes sint, pro utraque parte; & de eodem judicio prudentum, quærendum restabit, quod illius judicii prudentum, fundamentum habeatur. Nam judicium prudentum, non confert speciem; sed supponit; cumque judicium prudentum sit quid morale, hîc autem quæritur de aliquo Physico, fit ut hæc explicatio, aliquid aliud insuper, adferre debeat.

Intra eandem speciem animæ rationalis admiserunt perfectiora individua Suarez. & Arriaga. Negarunt Fonseca, Hurtadus; & alii.

DIFFICULTAS I.

Decisio Quæstionis.

Ut abstineamus quàm fieri potest, à quæstionibus de voce.

Assero I. *Si nomine distinctionis specificæ, non intelligas quidquam aliud, nisi reperibilitatem unius prædicati & perfectionis, quæ ipsa æquivalens, non reperitur in alio ente, in isto sensu intra eundem speciem, non possunt dari individua, unum perfectius alio.*

Ut innotescant termini, pono præ oculis hominem & leonem, specie distinctos. Reperitur in homine ratio vitæ, reperitur & in Leone; reperitur in homine ratio sensitivi, reperitur & in leone. Sed reperitur in homine rationalitas, cui prædicatum æquivalens, non habet leo; reperitur in leone rugibilitas cui etiam æquivalens prædicatum, non habet homo. Hinc quia prædicatum ab uno habitum, non habetur equivalenter ab alio, inferimus illa duo specie differre. *Hac notificatione terminorum præmissa.*

RATIO asserti est. Quia si intra eandem speciem, posset dari individuum unum perfectius alio, & esset intra eandem speciem, & non esset. Esset ut supponitur, esset enim individuum. Et non esset intra eandem speciem, quia esset distinctum specie. Quod ipsum probatur. Quia unum haberet prædicatum, quod prædicatum, aliud non haberet, nec quidquam, æquvialens illi.

ASSERO II. *Si distingui specie, sit aliquid aliud, tunc intra eandem speciem poterit dari unum individuum perfectius alio.*

RATIO. Quia hujus nulla ostendi potest implicantia, suadentque id infra ponenda.

ASSERO III. *Admodum loquendi attendendo, probabilius est, ista differre specie, quorum unum habet aliquod prædicatum & perfectionem, cui æquivalentem non habet aliud.*

RATIO. Tum quia ea, quæ manifestè differunt specie, sunt talia, quorum unum habet quodpiam prædicatum, & aliud hoc ipsum, aut illi æquivalens non habet: & ita Petrus & Paulus non differant specie, quia habent æquivalentiam prædicatorum; nam Petreitati quam non habet Paulus, æquivalet Pauleitas. Tum quia, si daretur intellectus qui tantum apprehendere posset, & non judicare; item, qui esset inelevabilis ad videndum Deum, specie differrent tales intellectus à nostro; quæ diversitas, nihil vetat cur colligi non possit ex eo, quòd scilicet unus intellectus, haberet prædicatum aliquod, quod ipsum vel illi æquivalens, non haberet alius.

Ex quibus conficitur quasi argumentum ab inductione. Ea scilicet specie distingui, quorum unum aliquod habet prædicatum, quod ipsum aut illi æquivalens, non habet aliud. Tum quia, nisi dicatur hoc esse specie distingui, non poterit ostendi, quid sit distinctio specifica.

Quia vel hactenus dicta, hoc etiam respiciunt, an non possint dari specie distincta, quæ tamen sint æqualis perfectionis, hinc de hoc etiam puncto discurrendum erit. Ideo sit

DIFFICULTAS II.

Possuntne dari specie distincta, & tamen æqualis perfectionis?

PEnsandæ sunt imprimis rationes utriusque partis.

Rationes pro æqualitate specierum.

PRIMA RATIO est Lugonis. Relationes Divinæ ut distinctæ virtualiter ab essentia, sunt dissimiles inter se, & quidem notabiliter, sunt tamen omnino æquales. Quæ æqualis illis prout præcisis ab essentia, non convenit ob essentiã, sic enim acceptæ eum non includunt. Hinc æqualitas illa erit ab illismet ipsis. Ergo possunt esse aliqua notabiliter distincta, & tamen specialia in perfectione.

RESPONDETUR. In utraque suppositione, tam quæ dicit, quòd perfectionem in se importent Relationes Divinæ, quàm quæ, negat illis perfectionem. Et quidem in suppositione non tribuente Personalitatibus propriam perfectionem, dici posset, quod eo casu illæ Relationes, erunt quidem specie distinctæ, sed neque æquales propriè, nec inæquales, prout concipiuntur condistinctæ ab essentia. Quia æqualitas vel inæqualitas, est secundum mensuram perfectionis, & supponit tanquam genus perfectionem in subjecto; quam, quia relationes non dicunt; quamvis etiam non dicant imperfectionem, fit, ut nec æquales, nec inæquales sint. Jam autem species creatæ, in seipsis dicunt perfectionem, adeoque in seipsis dicunt genus contrahibile ad æqualitatem, vel inæqualitatem. Cur ergo non erunt inæquales, si sunt distinctæ specie, fudamentumque habeant, in quo fundetur inæqualitas, hoc est perfectionem; quæ est divisibilis in æqualem & inæqualem; quo fundamento carent Relationes Divinæ, si nullam dicunt in se perfectionem.

In sententia autem ponente, quod Relationes Divinæ in seipsis dicunt perfectionem, hæc disparitas dari potest. Paternitas cum Filiatione æqualis est perfectionis, Filiatio item cum Paternitate, quia cùm Paternitas, sit quid relativum, debet specificari ab extrinseco, quod est ipse filius. Tota ergo dignitas illius & specificatio, est ab extrinseco acceptibilis, nempe à filio. Cum ergo filius respectu sui, non sit magis & minus dignius, etiam specificatum à Filio, & dignificatum, non erit dignius dignificante & specificante adeoque æqualis erunt perfectionis paternitas & Filiatio. Quam rationem applica ad probandum, quod etiam Filiatio non sit dignior paternitate. Quia verò dignificatio unius speciei, non sumitur in dignificatione alius speciei, nec ab illa, tanquam à specificativo extrinseco dignificatur, sed à sua entitate simpliciter; hinc fit ut habeamus fundamentum, dicendi, Personalitates Divinas, quãtumvis notabiliter distinctas, non posse esse nisi æquales in perfectione; cujus Tu fundamentum non ostendis in istis quæ creata sunt, & notabiliter differunt.

SECUN-

Secunda Ratio. Duo individua possunt esse æqualia. Ergo etiam & species.

Respondetur negando Consequentiam. Eò, quòd si individua non essent æquè perfecta, hoc ipso non essent individua, habeturque fundamentum adstruendæ æqualitatis in individuis. Tu autem non ostendis positivum fundamentum simile, ad ponendam æqualitatem specie distinctorum.

Tertia Ratio ex Ariaga est. Ex ipsis terminis videtur manifestum, aliud esse diversitatem, aliud inæqualitatem. Hinc in moralibus quamvis videamus res diversas, æquè tamen æstimare solemus unam ac alteram. In Physicis item æqualem voluptatem adferre possunt bona, quamvis specie diversa. Intellectui item, arridere æquè solent, duo conceptus ingeniosi, quamvis specie diversi. Ergo diversitas specifica, non arguit necessariò inæqualitatem.

Respondetur. Quia in ordine morali, nec item in voluptate, attenditur ad speciem; sed assumuntur illa omnia, tanquam solo numero diversa, fit ut æqualiter moveant. Quòd verò in ordine morali, non attendatur ad rationem specificam, quâ talem, hoc inde est. Quia qui indiget tali summa, indigentia circa summam, non circa materiam monetæ versante, illi æquale erit, habere nummum aureum, vel sex florenos; ita ut ad illius indigentiam materialiter se habeat illa diversitas. Idemque proportionaliter ad alias partes instantiæ dici debet. Quia autem hîc loquimur non de speciebus materialiter, nec Tu, aliunde posse esse species æquales in perfectione positivo fundamento ostendis, hinc non probas, ex diversitate specifica, non inferri inæqualitatem. Et quamvis termini hi: *diversitas* & *æqualitas* non sint iidem; inde tamen non sequitur, hoc ipso posse esse species æquales, quia illarum inæqualitas, non adstruitur ex phrasi, sed inquiritur, an pro æqualitate stet positiva ratio.

Quarta Ratio ejusdem est. Videmus ipsis oculis colorem rubrum, & viridem, esse notabiliter diversos, eos autem esse inæquales non videmus. Rursùs, experientia nulla ostendit talem excessum, nec ratio est naturalis ulla quæ id persuadeat. Unde fit, ut nobis sit dubium, quis eorum sit perfectior. Cur ergo debemus dicere, necessariò esse illos inæquales.

Respondetur. Titulum perfectionis non esse quid sensibile, adeoque nec sensibus, subjectum. Diversitas autem est subjecta sensibus, hinc parum refert, quod advertat sensus ad diversitatem, non ad perfectionem. Deinde non videmus illorum accidentium speciem æqualem, nec ulla ratio positiva id evincit; cur ergo illos dicemus esse æquales? Imò, cum videamus multas species inæquales, v. g. hominem & leonem, leonem & murem; de nulla autem scimus, quod sit æqualis alteri: hinc est fundamentum dicendi, quod nulla positiva ratio, probet æqualitatem specierum in perfectione.

Quinta Ratio est recentioris Suarez. Unio hypostatica, & cognitio terminata ad Patrem sunt notabiliter differentes, & tamen sunt æqualis perfectionis. Hinc autem sequitur quod possint esse aliqua specie distincta, non tamen inæqualia.

Respondetur. Negando hæc duo esse æqualis perfectionis, indubiè enim unio Hypostatica quæ in sententia Modalistarum est substantialis est perfectior præ cognitione quæ est Accidens. Vide in simili dicta, ad Rationem primam.

Rationes contra æqualitatem specierum.

Ratio I. est, quam adfert Suarez. Si darentur duæ species æquales in perfectione, æquè distarent à non ente; æquè autem distare non possunt à non ente, aliàs non essent diversæ.

Responderi potest negando minorem, cum sua probatione; & sicut lineæ aurea & plumbea, possunt æquè distare à centro, sic & duæ species, à non ente.

Ratio II. est, quam adfert Vasquez. Quæ commensurari non possunt, æqualia non sunt: species commensurari non possunt. Quia quæ commensurari possunt, sunt ejusdem rationis, species autem diversæ, necessariò sunt diversæ rationis.

Respondetur. Commensurari, non est idem, quod habere prædicata, quæ habet aliud: Sed sufficit, ut in qua ratione diversa sunt, in illa habeant æquivalentiam; certè enim commensurari possunt libra auri & plumbi, quamvis sint diversæ rationis. Et quamvis duæ quantitates commensurati non possint in magnitudine, si sint inæquales in magnitudine, bene tamen commensurari possunt in aliis rationibus: ita & species, quamvis non possint commensurari in diversitate, poterunt commensurari in æqualitate essentiæ; sicut linea brevior & longior, utraque tamen aurea, non commensurantur in magnitudine, commensurantur in essentia auri.

Ratio III. est, quam sibi objicit Oviedo. Sint Leo & Equus æquales in perfectione, tunc magis differet leo ab homine, quàm ab equo; quia respectu hominis esset imperfectior, æquè autem perfectus cum equo, quod dici non potest, quia aliàs, non omnes differentiæ genus contrahentes, æquè essent oppositæ;

neque quælibet omnimodam haberet oppositionem cum alia, quod est absurdum, & contra omnem Philosophiam.

Respondet pluribus Oviedo à num. 43.

Dici breviter potest. Si minus differre leonem ab equo, quàm ab homine, idem sit, quod non habere prædicatum, & rationem univocam conveniendi in ratione differentiali specifica, æquè differret leo ab homine, quàm ab equo. Quia etiam cum equo, in ratione differentiali, nullam convenientiam habet. Si minus differre sit idem, ac commensurari in aliquo, quamvis illud in quo commensurantur sit æquivoca ratio, in isto sensu magis conveniunt leo & equus, quàm leo & homo. Sed hoc asserere, non est quidquam contra Dialecticam, quæ cum docet differentias æquè esse oppositas, non aliud dicit, quàm non haberi in illis rationem univocam conveniendi in eo in quo sunt oppositæ.

Pensatis pro æqualitate specierum, & contrà æqualitatem rationibus.

Dicendum. *Haberi sufficiens fundamentum negativum, quòd dari possint duæ species æquales.*

Probatur I. Quia id non implicat contradictionem.

Probatur II. Quia si diversæ species hoc ipso essent inæquales, vel hoc sequeretur ex hac universali, quod omne diversum, sit inæquale, & hoc non potest dici; videmus enim auream & plumbeam mensuram, esse diversas, & tamen posse esse æquales. Si autem id oritur ex particulari aliqua conditione in speciebus, hæc ipsa ostendenda est. Quando autem Aristoteles dixit species habere se sicut numeros, non dixit id attendendo ad inæqualitatem numerorum, sed ad indivisibilitatem. Quia scilicet, sicut numero nihil potest addi vel subtrahi, salva ratione ejusdem numeri; ita nec speciebus, salva ratione specifica, quidquam addi vel subtrahi potest.

Sed hîc explicandum restat. Quia si distincta specie possunt esse æqualia in perfectione, & erunt distincta specie, & non erunt. Non erunt quidem ut supponitur. Erunt autem, quia unum continet æquivalenter perfectionem alius, utpote æqualis perfectionis. Sed id non convincit; æqualitas enim perfectionis duplex considerari potest; quædam æqualitas propter inclusionem æquivalentem prædicatorum aliûs; & hæc destruet distinctionem specificam. Secunda æqualitas est, non quidem propter æquivalentem inclusionem aliûs, sed propter simplicem distinctorum prædicatorum inclusionem, talem tamen, quorum perfectio non sit minùs æstimabilis, quàm alia, & hæc æqualitas, stat cum distinctione specifica.

Probatur III. Instantia, qua utitur Aristoteles. Duæ cognitiones æquè intensæ, quarum una attingat Petrum, alia Paulum, sunt distinctæ specie, & tamen æqualis perfectionis. Ergo & de speciebus aliis idem dicendum.

Respondebis. Esse distinctas specie, si una proficiscatur ab Angelo, altera ab homine, secus si utraque ab homine, idque ex eo, quia sicut Petrus & Paulus non distinguuntur specie, ita nec notitiæ de illis, si proficiscantur ab eodem principio.

Contra. Quia quæ dicunt ordinem essentialem alium illa distincta sunt specie, diversitatem enim essentiæ, infert diversitas ordinis essentialis. Jam autem notitia Pauli, ita dicit ordinem essentialem ad Paulum, ut non possit dicere ordinem essentialem ad Petrum. Cæterum qui diceret ordines illos essentiales, esse diversos solo numero, sicut sunt diversi solo numero Petrus & Paulus, ægrè convinci posset.

DIFFICULTAS III.

Solvuntur Objectiones.

Solvendæ sunt objectiones, contra explicationem adlatam: Quid sit differre specie.

Dices I. Canis albus, & canis niger, sunt individua intra eandem speciem, & nihilominus nigredo uniûs, non est æquivalens numero, albedini aliûs. Ergo si aliquid non habet æquivalentiam prædicati, non sequitur illa esse specie distincta. Ergo intra eandem speciem possunt dari individua, quorum unum, non habeat perfectionem aliûs, æquivalentem numero.

Respondetur. Illos canes in ratione nigri & albi differre specie accidentali; hinc non debent sibi in colore æquivalentes esse.

Dices II. ex Ariaga. Petrus & Paulus sunt ejusdem speciei, & tamen habent aliquam dissimilitudinem plusquam numericam, ergo non quæcunque dissimilitudo dicenda est specifica. Antecedens probatur. Unio Petri respicit Petrum, & unio Pauli essentialiter respicit Paulum, magisque conveniunt inter se uniones respicientes una Paulum, alia Petrum. Ergo possunt esse dico individua ejusdem speciei inter se, plusquam numero, minus quàm specie differentia.

Respondet Hurtadus. Recentior Suarez & alii. Quod istæ uniones distinguantur specie

specie inter se, nempe unio Petri & Pauli, propter alium & alium ordinem essentialem: neque tamen facient specie differre Petrum & Paulum, quia differentia attenditur penes conditionem ipsius formæ & animæ, quæ utrobique supponitur humana. Et sicut ex diversitate specifica formarum partialium, non arguitur distinctio sine addito specifica, corporis, à seipso. sic nec in præsenti arguetur. Idque ex eo ulterius, quia parum refert compositio de specie entitatis quam habeat unio. Hinc necdum distingueretur homo, etiamsi unus spiritualem, alius unionem materialem habeat. Sicut nec in Patria distinguemur à nobis, propter unionem indefectibilem, cum præsentem unionem defectibilem habeamus. Compositum enim certè ad hoc purè & merè attendit in unione, ut uniat, quidquid sit de conditione entitatis ejusdem unionis.

Est alius modus respondendi eidem difficultati. Certum est imprimis quod sicut dantur plures uniones, quæ respiciunt Petrum, sic dari plures quæ respiciunt Paulum, quæ uniones Petri magis inter se conveniunt, quàm si comparentur ad uniones Pauli. Deinde sicut Petrus quod non possit esse Paulus, & è converso, non extrahuntur per hoc à ratione individuorum; Sic nec uniones, quia hæc essentialiter est Pauli, illa essentialiter Petri extrahentur à ratione individualiter differentium. Quod ut explicetur. Uniones illæ dupliciter spectari possunt. Primo secundum suam entitatem, & sic non minus individualiter differt unio Petri A, comparata ad unionem Petri ejusdem B, quam unio Petri A, comparata ad unionem Pauli C. Secundò possunt spectari illæ uniones secundum terminos, & sic unio B Petri, ab unione A Petri, non differret ratione termini, quia idem est ubique terminus, hoc tamen non obstante differet ab unione Pauli numero, quia & ipse Paulus & Petrus differunt numero. Ex qua ratione, in forma negatur Antecedens. Probationis ejus secunda pars distinguitur, magis conveniunt inter se uniones Petri, quàm cum unionibus Pauli, si spectentur ratione terminorum, concedo Antecedens. Nam uniones Petri, respectu termini, non habent numericam distinctionem. eundem enim Petrum unient, qui à seipso non distinguitur individualiter. Magis conveniunt inter se uniones Petri, quàm conveniant cum unionibus Pauli, ratione entitatis nego Antecedens. Postea consequentiam. Et sicut quamvis identitas Petri secum, dicat connexionem cum Petro, cum identitas Pauli dicat connexionem cum Paulo, neque tamen hoc infert illarum identitatum, sicut nec individuorum distinctionem specificam; ita quamvis dicat unio Petri, nexum tantum cum Petro, unio autem Pauli dicat tantum connexionem cum Paulo, non sequetur illas uniones esse distinctas specie. Et hæc dicta sint pro probabilitate secundæ responsionis, sed prior potius retinenda. Similiter etiam respondendum est dum urget Ariaga, esse magis inter se similes cognitiones de Petro, quàm cognitiones de Paulo.

Dices III. cum eodem. Cognitio de Petro solo, non differt specie à cognitione de Paulo & Joanne. Et tamen cognitio de Paulo & Joanne perfectior est, ut pote plurium repræsentativa. Ergo duo individua ejusdem speciei, possunt esse inæqualia.

Respondetur Communiter, duo individua, extensivè & quoad specificationem extrinsecam, posse esse perfectiora, cum unum habiturum sit unam specificationem, & aliud duplicem. Hîc autem quæritur de specificatione intrinseca. Sed posset etiam defendi, cognitionem, quæ nonnisi unum individuum repræsentat, comparatam ad cognitionem quæ repræsentat duo individua, specie distingui. Tum quia, si daretur materia, nonnisi ab una forma informabilis, esset specie distincta à materia plurium formarum capaci. Ergo & illæ notitiæ duæ, distinguentur inter se; cum non minus notitia cum objecto, quàm materia cum forma, nectatur.

Tum quia distingueretur specie intellectus nonnisi pauciorum objectorum noscitivus, à præsenti intellectu, idemque videre est in aliis potentiis, si essent restrictiores quoad objecta à se percipienda. Ergo & illæ duæ notitiæ distinguerentur inter se. Tum quia unum, & nexum cum uno, non habet æquivalentiam ad duo, & ad nexum essentialem cum duobus.

Instat I. Ariaga. Ex hac responsione sequi, quod homo minor alio vel puncto materiæ, jam ab illo majori specie distinguatur; vel ipse homo à se, dum acquirit, vel deperdit minimam partem materiæ. Nam unio est indivisibilis, quæ, si mutetur materia, mutari debet, aliaque specie distincta venire, plurium scilicet vel pauciorum partium materiæ informativa.

Respondetur. Quod ex distinctione unionis, non sit desumenda diversitas, dictum supra. Constat etiam ex physicis, quod unio illa sit materialis, aut potius requirit modale connotatum materiale. Si autem illa entitas est materialis, casu quo plus aggeneretur materiæ, prior illa non mutatur, nec perit, sed additur alia pars materialis entitatis, requisitæ ad unionem. Unde ulterius negatur illam entitatem esse indivisibilem, in uno enim non est æquivalentia ad duo, duoque non æquivalent, sed superant unum. Unde etiam negatur illam entitatem esse indivisibilem.

Instat

INSTAT II. Cognitio essentialiter ordinata ad cognitionem objecti unius, & cognitio essentialiter ordinata ad cognitionem duorum objectorum, sunt cognitiones specie distinctæ. Ergo etiam unio essentialiter ordinata ad Petrum, & unio essentialiter ordinata ad Paulum erunt specie distinctæ.

RESPONDETUR. Concedet Suarez recentior totum. Qui vellet tueri secundam responsionem, datam ad objectionem secundam, disparitatem daret, quia in cognitione essentialiter ordinata ad unum objectum, nihil respondet æquivalens numero, cognitioni essentialiter ordinatæ ad duo objecta, quæ inibi colliguntur, in uno enim non est æquivalentia ad duo, duoque non æquivalent sed superant unum, vult etiam cognitioni A necessariò ordinatæ ad duo objecta, non est quidquam æquivalens nisi cognitio B ordinata ad duo numero objecta, & sicut unio, essentialiter per impossibile vel possibile ordinata, ad duas formas uniendas, esset distincta specie ab unione, ordinata ad unam nonnisi formam uniendam, totam specificè differendi rationem, accipiendo, non penes terminos, qui sunt numero distincti, sed penes nexum cum illis talem, cui æquivalens nexus, non est sententia nonnisi ad unum objectum. Quia autem tendentia unionis ad Petrum, habet æquivalens quid tendentia unionis ad Paulum, ideo hæ uniones non distinguuntur specie.

DICES IV. Differentia individualis est positivum prædicatum, perinde superaddita naturæ, ac differentia specifica. Ergo sicut differentia specifica addit notabilem diversitatem, sic individualis differentia, afferet numero differentibus inæqualitatem minùs notabilem.

RESPONDETUR. Quicquid sit de Antecedenti, concedo consequentiam, quâ non probatur, posse aliquid plus quàm numero, minus quàm specie differre.

DICES V. Modus dignoscendi diversa specie, est, si illa notabiliter differant. Ergo si differant minùs quàm specie, plus quam numero, dicenda erunt non differre specie.

RESPONDETUR. Quod nulla sit talis differentia; imò nec esse possit, quia modus ille differendi, & non esset modus differendi secundùm speciem, ut supponitur, & esset modus differendi secundùm speciem, quia inveniretur prædicatum in uno, cui æquivalens in alio non reperiretur.

QVÆSTIO IV.

De Potentiis Animæ rationalis.

QUæ hîc dicentur de potentiis comparatis ad animam rationalem, eadem proportionaliter applicanda erant, ad alias potentias, comparatas ad suas substantias.

DIFFICULTAS I.

Quomodo distinguantur potentiæ ab anima? & quomodo principient actiones?

DIstingui illas realiter docet Suarez uterque cum Sancto Thoma. Negat Scotus, nominales, & cum eis Ariaga & Oviedo.

DICENDUM est. *Potentias animæ non esse distinctas realiter ab anima.*

PROBATUR I. Quia nulla est necessitas & nullum fundamentum distinctionis realis, ut videre erit ex solutione objectionum.

PROBATUR II. Si potentia v. g. sensitiva, est quid realiter superadditum animæ, anima ipsa non esset formaliter sensitiva, sed nonnisi radicaliter. Sicut materia non est formaliter quanta, sed nonnisi radicaliter, quia quantitas ab illa distinguitur realiter, & tamen Anima, debet esse formaliter sensitiva. Quod ipsum sic aliter proponitur & probatur. Homo debet esse vivens sensitivum formaliter & substantialiter. Sed si potentia sensitiva, esset distincta realiter ab anima, non esset homo formaliter & substantialiter sensitivus. Quia esset formaliter sensitivus, nonnisi per accidens superadditum. Major autem probatur. Hoc quod est homo, debet esse formaliter homo. Ergo homo, debet esse vivens sensitivum, formaliter & substantialiter; cùm enim homo, stet animali & rationali, formaliter sumptus homo, debet stare animali formaliter, & rationali formaliter, adeoque vivente formaliter, & sensitivo formaliter, quæ duo definiunt formaliter animal.

PROBATUR III. Principio, quod assumit Oviedo & Ariaga, quod est ex indispensabili identitate volitivi cum cognoscitivo, quod principium infra ponetur Puncto Diff. 1. sub finem.

OBJICITUR I. Auctoritas Patrum & Aristotelis. Imprimis Dionysii quem refert Sanctus Augustinus lib. de Trin. c. 6. *Anima humana deficit à simplicitate Divina, propter multitudinem operationum & virtutum.*

Et

Et ibidem l. 15. c. 7. *Potentiam hominis non esse hominem, sed aliquid hominis.* Consentit Augustino Anselmus, idque ex mente Aristotelis 2. de Anim. t. 29. & 1. Eth. c. 6. *Quemadmodum in corpore est visus, sic in anima mens, & aliud in alio.*

Respondetur. Ad auctoritatem Augustini (qui nobiscum sentit l. 9. de Trin. c. 4. & l. 10. c. 11.) quod fortè per virtutes, non intelligantur potentiæ animæ, sed principia superaddita virtuosa. Nec obest quod potentia dicatur non esse homo, fortè enim negat non identitatem realem, sed ex modo concipiendi diversitatem ponit. Sicut & risibilitas ex modo concipiendi non est homo, sed hominis. Certè Bernardus Serm. 11. in Cant. expressius pro nobis loquitur. *In anima, inquit, tria intueor Rationem, Memoriam & voluntatem, & hæc tria, eandem esse animam.* Ad auctoritatem Aristotelis quod attinet, illa non convincit. Nam ibidem de Anima t. 19 & 20. appellat potentias animæ partes, & tamen ex altera parte indivisibilem agnovit animam humanam. Ergo debuit sentire, partes illas esse Metaphysicas, adeoque indistinctas realiter. Unde etiam comparat mentem visui, non in genere distinctionis & alietatis, sed quia sicut visus est lumen illustrans corpus, ita mens, est lumen hominis intellectuale.

Objicit II. Recentior Suarez. Elementa & mixta non animata, operantur per potentias realiter distinctas. Ergo & anima.

Respondetur negando consequentiam. Disparitas est quia cum elementa & mixta, agere debeant in bonum universi, etiam ubi substantialiter non sunt, debuit illis providere natura principia, connectendi sese cum passo, ne detur actio in distans. Hinc etiam experientia ipsa docet, principia hæc, à substantia mixtorum distincta esse. Quia verò non agunt potentiæ animæ rationalis, ubi non agat ipsa anima; fit ut natura non debuerit providere animæ potentias distinctas. Deinde non tenet argumentatio, à modo agendi unius potentiæ, ad modum agendi aliûs; nisi commune aliquod fundamentum ostendatur, aliàs cum agat calor separatus ab igne, intelligeret etiam intellectus, annihilatâ animâ, perque transmissam à se potentiam intellectivam, posset intelligere anima, sicut per calorem transmissum, calefacit ignis, cumque non videamus ullam distinctionem inter calorem productum ab igne & emanatum, sicut calor productus est distinctus realiter ab igne, ita emanatum inferimus esse distinctum. Nullum autem simile fundamentum habemus distinctionis potentiarum animæ & sicut potentias animæ ita & potentiam productivam caloris ab igne identificamus animæ, unde calor & calefactio habet proportionem cum actu producto à potentia utrobique supponendo distinctionem entitativam potentia autem productam caloris proportionatum cum potentia v. g. intellectiva utrobique supponendo identificationem.

Instat idem. Si potentiæ animæ, non distinguuntur realiter ab anima, nulla est ratio, cur visio oculi in homine sit potius corporea quàm intellectio, nam in hac opinione oculus est spiritualis, nimirum ipsa anima.

Respondetur. Nego aliquem oculum esse spiritualem, licet sit potentia visiva spiritualis. Quia nomine oculi venit organum, quod non est spirituale. Quare autem visio non sit spiritualis, ratio est, quia quotiescunque duobus principiis, materiali & spirituali indiget operatio, toties, utpote debiliorem partem, consequitur effectus materialis. Et ita motus cœlorum, quem principiat effectivè Angelus, subjectivè cœli, est materialis; generatio item alicujus corporis, quam facerent Spiritus, applicando activa passivis, esset materialis, & sic de reliquis. Cum ergo ad visionem requiratur anima, & organum tanquam instrumentum, fit, ut sequatur visio materialis. Quia verò ad intellectionem, non concurrit ullum principium materiale, fit, ut intellectio, sit spiritualis. Rursùs si sit agens spirituale, essentialiter ordinatum ad aliquid materiale, debebit habere vim etiam materialiter agendi: Sicut enim esse illius, est ad informandam materiam, ita, est, ad operandum materialiter. Si autem operatur materialiter, etiam effectus sequi debet materialis, adeoque & visio debebit esse materialis; si enim hoc non esset materialis, non esset quidquam ostensibile, quidnam vitale, materiali actione producat anima; quod absurdum non sequetur, si dicatur anima intelligere actione spirituali, adhuc enim alia poterit agere, actione materiali.

Objicitur III. Argumentum Sancti Thomæ. Potentiæ specificantur per actus. Substantia verò non potest specificari per actus accidentales, quod enim specificatur ab alio, ad illud ultimo ordinatur; cum verò accidens ultimo ordinetur ad substantiam, hoc ipso substantia, non poterit ultimò ordinari ad accidens.

Respondetur. Retorquendo imprimis argumentum, quomodo scilicet non specificentur animæ ab accidentibus, cùm emanant suas potentias, quæ sunt accidens. Directè autem ad obje-

ad objectionem dicitur, quod potentiæ ſpecificentur extrinſecè per actus, non autem intrinſecè: quod autem ſpecificatur ab alio, tanquam ab aliquo extrinſeco, poteſt eſſe accidentale, licèt illud ipſum ſpecificatur non ſit accidentale. Quod autem recurritur ad illud, quòd emanatio potentiarum accidentalium non tribuatur animæ, ſed externo generanti, id non convincit; quia quamvis hæc emanatio in anima v. g. rationali tribuatur generanti, tanquam diſponenti materiam, quæ ultimò diſpoſita, exigit creationem animæ; Nihilominus ipſa productio formalis potentiarum illarum, fieri debet nonniſi ab ipſa anima: nam agens materiale, quale eſt generans, producere non poteſt ſpirituales potentias.

Objicit IV. quidam. Proprietates ſubſtantiarum diſtinguuntur realiter ab ipſis. Potentiæ autem ſunt animæ proprietates.

Respondetur. Negando, potentias eſſe proprietates phyſicas animæ, licet ſint proprietates ex modo concipiendi. Quamvis autem ſoli Deo competat habere omnes potentias agendi, ſibi identificatas, non ſequitur quod animæ rationali aliquæ identificari non poſſint; licet aliæ non identificentur v. g. ſpecies, habitus, organa, & ſimilia.

Instat idem. Poteſt nemine cogitante, ſeparari potentia viſiva ab anima, quia Chriſtus cæcis reddidit ipſam potentiam viſivam, quod niſi aſſeratur, diminuetur gloria miraculorum Chriſti. Et ſi dicas ſolum uſum iſtius potentiæ defuiſſe cæcis, dicam, quòd ſolus uſus frigiditatis aquæ, ad poſitionem caloris amittatur.

Respondetur negando Antecedens. Priusque debuiſſet probari potentiam viſivam eſſe diſtinctam, & poſtea inferri, illam ipſam reſtitui debere, ut dignificentur Chriſti miracula. Nam hoc principium, debent dignificari miracula Chriſti, non infert entium diſtinctionem, ſufficitque dicere, quòd moraliter loquendo, cæcis reddita ſit potentia videndi, quia moraliter judicatur, pro non habente potentiam videndi, qui caret organo. Miracula etiam Chriſti non indigent attolli, ſi aliquid obſit, ut obſunt rationes pro concluſione adlatæ. Quod autem addebatur de frigore, non convincit, quia potius eſt pro nobis. Quia ſicut aquâ calefactâ, non adimitur potentia frigoris productiva, ſic nec cæcitate adimetur potentia viſûs, præcipuè verò, quia quodcunque eſt ſignum, aliqua eſſe diſtincta realiter, hoc oſtendet, frigus eſſe diſtinctum realiter ab aqua, non ſtabit autem, pro diſtinctione reali potentiarum animæ.

Instat II. idem. In homine anima eſt ſpiritualis. Potentiæ autem ſenſitivæ ac vegetativæ ſunt materiales, ſicut & actus & objecta earundem. Ergo ſaltem hæ potentiæ diſtinguentur.

Respondetur. Anima in entitate ſpiritualis, poteſt tribuere materiæ gradum completi corporis, ipſa anima ſpiritualis eſt, concurrit tamen cum potentiis materialibus, ad actus materiales. Ergo & potentiæ illæ, licèt ſint in entitate ſpirituales, poterunt ratione organorum, producere actus materiales, circa objecta materialia. Et ſi per oppoſitos anima ſpiritualis, poteſt ipſa formaliter ex ſe proferre & emanare potentias materiales, cur non poterit producere actus materiales, potentia ſpiritualis v. g. viſiva, identificata animæ.

Objicit V. Suarez. Quo imperfectior eſt creatura, eò majorem habet compoſitionem. Ergo anima rationalis, ſupra quam ſunt plures creaturæ poſſibiles perfectiores, non debet habere identificatas ſibi potentias.

Respondetur. Retorquendo argumentum quod probaret radicem emanandi ex ſe potentias, non eſſe unam ſed plures. Quodſi dicas ſufficere multiplicitatem in ipſis potentiis, dicam & ego ſufficere multiplicitatem in ipſis actibus, dicendo v. g. quod creatura intellectiva quò perfectior eſt, eò plura objecta per pauciores actus attingat, ut ſimile quid dicitur de ſpeciebus Angelicis. Quanquam ſufficiet ad ſalvandam majorem perfectionem, ſola entitativa excellentia, ſicut ſi comparentur ipſæ creaturæ, non, ſecundùm potentias, ſed ſecundùm entitates, una adhuc, eſt perfectior præ alia.

Instat I. Suarez per paritates.

I. Paritas. Materia recipit accidentia media quantitate. Ergo & anima producit operationes, mediis potentiis diſtinctis realiter.

Respondetur. Diſparitatem eſſe. Quia ex una parte poteſt tribui Quantitati vis receptiva, ex alia parte, ut tribuatur defacto hæc vis quantitati urget myſterium Euchariſtiæ, ne in illo multiplicentur miracula, tribuaturque vis creandi creaturæ, de quo alio loco egimus. Hic verò, quamvis poſſit eſſe anima agens, per potentias ſuperadditas, quia tamen nullum fundamentum habemus id aſſerendi, cumq; poſſit intelligere v. g. ſine ſuperaddito intellectu, fit ut colligamus illi intellectum identificari, ut non multiplicentur entia ſine neceſſitate.

II. Paritas eſt. Quia anima ipſa, per nos, utitur organis, quæ ſunt diſtincta realiter ab anima. Ergo & ipſæ potentiæ diſtinctæ erunt.

Respondetur. Quod organa ſint diſtincta realiter

realiter experientia docet, cum eruitur oculus, qui est organum visûs, & tamen manet eadem anima, separabilitasque arguit distinctionem: nihil autem simile, est, pro distinctione reali potentiarum ab anima.

Tertia Paritas. In ordine supernaturali, Potentiæ sunt distinctæ realiter v. g. Habitus fidei superadditur realiter gratiæ, quæ est ipsum esse supernaturale. Ergo & in ordine naturali, potentiæ erunt distinctæ realiter ab esse naturali.

Respondetur. Negando Consequentiam. Disparitas. Quia est separabilis gratia, ab habitu fidei, ut contingit in fidelibus peccatoribus; ex quo arguitur distinctio realis, nulla autem est similis potentiarum separabilitas ab anima. Quanquam aliqui Recentiores, censent habitus morales infusos, non distingui à charitate, quia nunquam reperiuntur sine charitate.

Instat II. Idem. Anima est indifferens ad operationes diversarum potentiarum. Ergo indiget determinari à potentiæ distinctis.

Respondet Arriaga & Oviedo, Anima est indifferens ad assensum vel dissensum, nec tamen indiget potentiâ assentiendi, distincta realiter à potentia dissentiendi. Deinde quod tollit in ipsismet potentiis in differentiam agendi, si supponantur distinctæ realiter. Quod si in potentiis distinctis, potest tolli indifferentia per occurrentiam objectorum, excitationem specierum, applicationem liberam, &c. similia, idem in præsenti nos dicemus.

Argumenta Recentiorum.

Maurus hîc Quæst. 30. putat etiam, quòd potentiæ animæ, distinguantur realiter ab anima. *Hinc ab illo*

Objicitur I. Auctoritas Aristotelis 2. de An. t. 6. ubi definit animam, quòd sit actus corporis organici, & tex. 11. dicit quasdam partes, seu potentias animæ, esse separabiles à corpore, eò quod non sint actus illius corporis. Si autem potentiæ non distinguerentur ab anima, sicut anima est actus corporis, ita omnes potentiæ, essent actus corporis.

Respondetur. Concedendo quod in re, etiam intellectus sit actus corporis, licet ut subest nostris conceptibus, præsentantibus eandem animam per modum potentiæ productivæ actuum intelligendi, non debeat dici actus corporis, cum actuare formæ competat, & non potentiæ. Tex. autem 11. non agit de potentiis animæ rationalis, sed de anima materiali partibili, de qua dicit, quòd supposito, quòd partibilis sit, sint tamen partes illius aliquæ tales, ut si eæ demantur, nullum actum habere poterit corpus, de animaque dicit, quod non sit separabilis à corpore ita, ut maneat in corpore motus, ratioque corporis animati. Verba textus sunt: *Quod igitur non sit anima separabilis à corpore*, (supple, ut possit actus suos exercere corpus) *aut partes quædam ipsius si partibilis nata est, non immanifestum*, (supple posito quòd anima habeat partes, etiam talis animæ partes, sunt aliquæ ejusmodi, ut sine illis corpus motus suos habere non possit, exercereque actiones animalis) *quarundam enim actus partium, est ipsarum.* Quasi dicat ab actuatione aliquarum partium, pendere etiam in illis vitam, & motum, & actus. Unde præciso corde & capite animali perfecto, non vivunt reliquæ partes. Quod autem ea sit mens Aristotelis colligitur ex Antecedentibus. textu 8. habet. Si corpus aliquod esset substantialiter, securis movere se non posset, nisi haberet animam, qua abscedente, jam amplius non esset securis, eò quòd ad actum secandi, illa substantialis securis, indigeret animâ. Verba ejusdem sunt. *Sicut si aliquod instrumentum naturale esset corpus, ut securis; esset enim securi substantia ipsius, anima & hoc, separata autem hac, non utique amplius securis esset, nisi æquivocè*; ubi dicit sine anima non mansuram illam securim in ratione secantis, adeoque securis, sed ad hoc, requirit animam, illius corporis, quod est securis, quòd ita probat. *Non enim hujusmodi corporis ipsum quid erat esse* quasi dicat, non solo corpore constabit in ratione securis) *sed ratio anima*, supple, indiget anima, tanquam principio motus) *sed naturalis hujusmodi habentis in seipso principium motus & status.* Textu 9. idem dicit de oculo, non manere illum in ratione oculi formaliter, si abscedat anima. Textu 10. dicit. *Non est autem quod abjecit animam, potentia existens ut vivat.* Quasi dicat non est potentia motum exercere vitalem, quando anima abscedit, nisi in istis quæ habent semen, quo mediante movent. Hinc & textu 11. illa verba *Quod igitur anima non sit separabilis à corpore*, accipienda erant, quod nec separata anima indivisibili, nec reparata anima divisibili, si non maneant principales partes, erit principium animalis operationis. Quid ergo hîc de potentia intellectiva condistincta & separabili?

Objicitur II. Auctoritates Sacræ. Sed illæ solvendæ ex dictis supra ad objectionem primam, ubi dictum, quid nomine viventis veniat, cur item mens, dicatur oculus & visus. Quando autem S. Anselmus dicit, potentias animæ non esse substantiam ejus, loquitur de Metaphysico constitutivo, non loquitur autem, quòd physicè non sint substantia animæ. Nec item obest quod S. Damascenus in sua dialectica, ponat potentias animæ in prædicamento qualitatis, sunt enim qualitates metaphysicæ,

† (N) non

non physicæ; multa autem ponuntur in prædicamentis, quæ non sunt physicè & realiter distincta.

Objicit III. Actus illi, quos statim, ut experimur, distinguimus, per hoc, quod sint actus diversarum potentiarum, verè debent esse diversarum potentiarum, sicut à contrario, actus illi quos statim reducimus ad unam potentiam, verè debent esse actus ejusdem potentiæ. Sed omnes actus videndi v. gr. licèt de objectis contrariis, reducimus ad visivam, actus audiendi ad auditivam. Ergo & potentiæ ipsæ distinguuntur.

Respondetur. Retorquendo argumentum. Licèt statim ac experimur in nobis apprehensionem etiam contrariorum, reducamus illam ad intellectum, non utcunque tamen, sed ut apprehendentem, & dum experimur actum enuntiandi, vel inferendi, actum enunciandi reducimus ad intellectum non utcunque, sed enuntiativum, actum autem syllogisandi ad intellectum, non utcunque, sed syllogisantem referimus, nihilominus hi intellectus, non sunt in nobis distincti realiter. Ergo & in præsenti idem dicendum. Deinde distinguitur major; actus, quos statim, ut experimur, distinguimus, per hoc quod sint actus diversarum realiter potentiarum deberent esse actus diversarum realiter potentiarum, Concedo. majorem. Actus quos distinguimus per hoc quod sint actus diversarum, ob diversa connotata potentiarum, deberent esse actus diversarum realiter potentiarum, Nego Majorem.

Instat I. Idem. Licèt actus videnti & actus imaginandi, habeant aliquando idem objectum, adhuc distinguimus illos inter se, per hoc, quod sint actus diversarum potentiarum. Ergo potentia visiva & imaginativa sunt diversæ potentiæ.

Respondetur. Eadem methodo ut primo argumento. Negatur item hæc quæ hîc supponitur Major: Qui actus distinguuntur inter se realiter, illi ostendunt distingui realiter potentias. Unde actus distincti realiter, in suo effici, realiter pendent à potentiis, sed non pendent à potentiis, in suo distingui, quasi non essent distincti realiter; nisi quia proficiscuntur à potentiis distinctis realiter. Cum individua v. gr. humana, distinguantur realiter inter se, & in effici, pendent ab Omnipotentia, neque tamen distinctio illorum realis, proficiscitur à distinctione reali Omnipotentiæ producentis Petrum, & omnipotentiæ producentis Paulum.

Instat II. Idem. Primo aspectu non minus videtur absurdum quòd homo per intellectum velit, per voluntatemque intelligat, quàm quod per oculos audiat, per aures videat. Ergo voluntas & Intellectus distinguuntur realiter sicut oculus & auris.

Respondetur. Negando, absurdum esse dicere, quod intellectus velit, licet sit absurdum dicere, quod oculus audiat, quia hujus locutionis sensus est, auditio exercetur in organo oculi, quod falsum est; cùm manifesta sit diversitas & distinctio realis horum organorum.

Instat III. Horum omnium à priori est ratio, quia ad actus attingentes objectum sub diversa ratione formali, & per modos terminandi diversos, requiruntur diversæ potentiæ, & si tales sint actus materiales, requiri solent diversa organa materialia.

Respondetur. Ex dictis fallere majorem in intellectu enuntiante & inferente, definiente & discurrente, licet alia sit ratio definiendi, & diversus operandi modus. Fallit item major in sensu communi, quia ratio visibilis, est ratio formalis alia, modusque tendendi invisibile, est alius, ac in audibile; & tamen hæc omnia proficiscuntur ab eodem realiter principio, in sensu communi. Quare autem licèt organa sint realiter distincta, non sit necesse distingui realiter potentias, dictum supra.

Addo, quid sentiendum de illo quod dicit Maurus ad sextum, nempe in suis principiis potentiam apprehensivam, judicativam & discursivam, esse unicam potentiam, quia sicut omnes visiones reducimus ad unam potentiam visivam, ita omnes apprehensiones, judicia, ac discursus reducimus ad unam potentiam intellectivam. Memoria tamen inquit aliqualiter distinguitur ab intellectu, quatenus superaddit species objectorum, ante cognitorum. *Sed id etiam*

Non Satisfacit. Quia auditiones & visiones licet reducantur ad potentiam sensitivam, nihilominus reducuntur ad potentias, (ut vult Maurus) distinctas realiter, ita ut reductio ad potentiam sensitivam, sit reductio ad aliquid genericum, ergo etiam reductio apprehensionum, judiciorum, & discursuum, ad intellectum, erit reductio ad aliquid genericum, nec impediet, quominus reductio ad Intellectum, apprehendentem. v. gr. Sit reductio ad aliquid distinctum realiter, à potentia judicativa. Aut si hîc reductio, non est ad distinctam realiter potentiam, nec hæc erit. Item, si aliqualiter tantùm distinguitur memoria ab Intellectu, ratione specierum, quas superaddit; etiam intellectus indigens speciebus, quibus non indiget voluntas, quâ talis æqualiter tantùm, distinguetur à voluntate.

Punctum Difficultatis I.

Influeretnè Anima immediate in operationes, si distingueretur à potentiis?

Dicendum est. *Animam immediate eo etiam casu, influxuram in operationes.*

Probat

Probat I. Conclusionem Ariaga & Oviedo. Anima immediate debet concurrere ad actus voluntatis. Ergò immediatè influit in suas operationes. Antecedens probatur. Quia si sola potentia influeret in actus voluntatis, sola potentia & non anima peccaret, anima enim non efficeret peccatum, id autem solùm peccat, quod est causa peccati.

Respondet I. Recentior Suarez, Animam cùm peccat, solùm peccare per suam voluntatem, solum enim peccat in quantum est libera, & solùm est libera, per voluntatem, quomodo autē anima possit peccare per solam voluntatem, illustrat hoc instantiis. Omnes homines peccaverunt per solam voluntatem Adæ; & si ad hoc peccatum sufficiebat alligatio voluntatum moralis ad voluntatem Adæ, multò magis sufficiet alligatio physica, animæ cum voluntate. Et sicut Principes agunt moraliter per suos plenipotentiarios. Populi per Principes, pupilli per tutores, contrahentes per suos procuratores, propter alligationem moralem, cur non censebitur anima agere per voluntatem, propter alligationem physicam.

Contra. I. est. Tum quia, per quod transitur à non esse peccatoris, ad esse peccatoris, debet esse talis mutatio, ut illâ positâ, impossibile sit non fieri peccatum, ut notum est ex defensione hujus principii aliàs factâ. Sed si anima seipsa non influeret in actionem peccaminosam, non posset ostendi talis mutatio; quod probatur. Quia actio ipsa peccaminosa seipsa non potest inducere peccatum in animam, si enim per impossibile vel possibile, non esset voluntas unita animæ, & exerceret actionem peccaminosam, nullum esset fundamentum peccaturam tunc animam, haberet se enim tunc anima, sicut voluntas Christi Humanitatis, & Beatissimæ, non alligata voluntati Adami; sic nec anima esset tunc alligata voluntati peccanti. Conjunctio eriam ipsa cum voluntate, non potest facere, ut peccante voluntate, peccet anima. Quia nihilo aliter habet se anima in ordine ad actionem peccaminosam, conjuncta atque non conjuncta; in quo enim aliter se haberet, quod ad præsens sine petitione principii conducat, quomodo ergo ex conjunctione illa peccabit? Et non alligatio illa ad voluntatem, libera non sit animæ, si anima peccat nonnisi propter alligationem, quomodo liberè peccabit, idque per actum suum proprium, peccatoque actuali. Tum quia id quod meretur, exercetque negotium salutis, non se in illo negotio per Tridentinum merè passivè habet. Ergo & id quod peccat, non se merè passivè habebit. Si autem anima non se movet ad operationes, quomodo non se merè passivè habebit. Tum quia quomodo possit aliquis peccare peccato alienę voluntatis hoc est originali, explicabilius est, ut faciunt Theologi in materia de peccatis, sed quòd sine motu proprio & actuali, peccare possit anima actualiter, non est explicabile. Tum quia; peccante voluntate, vel ita transfunditur peccatum in animam, sicut transfunditur originale in posteros, vel ita sicut transfunditur in ipsam voluntatem peccantem. Si ita ac in ipsam voluntatem. Ergo ita aget sicut voluntas, illa enim transfusio nihil aliud est, nisi ipsa actio peccaminosa disordinans voluntatem. Quodsi ita transfunditur, sicut transfunditur originale, ostende, quî fieri possit, ut cum dicatur anima illa, non origine, sed actu peccatrix, sit tamen talis, sine ullo actu; quomodo item possit aliquid, per aliud à se, peccare suo physicè peccato. Tum quia. Demus Tutores pupilli occidisse aliquem; non poterit dici, quod occiderint nomine pupilli. Ergo nec in presenti dici poterit, peccante voluntate peccare animam.

Contra II. Quæro, voluntate peccante, vel potest dicere anima, nolo, volové peccare, vel non potest dicere? Si potest? Contra erit. Tum quia jam prout condistincta à voluntate velle posset, rediretque quæstio, an velit per identificatam, an per distinctam voluntatem. Si per identificatam, Ergo & prior illa erat identificata. Si per distinctam, dabis processum in infinitum. Tum quia si anima potest dicere volo peccare, idque prout condistincta à voluntate. Ergo prout condistincta à voluntate, influet in actum peccaminosam, illud enim influere non aliud est, quàm dicere, volo peccare. Quodsi non potest dicere anima, nolo, voloque peccare, Ergo non est libera, Ergo non peccat. Neque valet, si dicas, liberè illam mediatè, quia facit per voluntatem. Non inquam valet si id dicas, quia de hoc ipso quæritur, quomodo faciat per voluntatem; dicamque posse salvari libertatem totam, licèt Deus determinaret ad peccandum, quia mediatè homines habuerunt libertatem, habentq; potentiam liberam.

Contra III. Ponamus peccatum esse actum positivum, realiter separabilem à peccatore, si ille actus poneretur in anima alîus, qui illum actum non elicuit, unireturque unione physica eidem animæ, nihilominus per illum, anima non peccaret. Ergo nec per peccatum suæ voluntatis, sibi physicè unitum peccat, utrobique enim intercedit unio physica, quæ si in uno non facit, ut dicatur peccare per peccatum unitum physicè, quare faciet in alio. Ea certè anima, prout condistincta voluntati, vel peccat liberè, vel necessariò. Si liberè. Ergo proprio motu. Sinecessariò. Ergo non peccat. Neque dicas, quòd peccet liberè ratione voluntatis; argumentum enim procedit de illa, prout condistincta à voluntate.

Respondebis II. Quod admiserimus in physicis, mediantibus accidentibus causas prin-

cipales agere, modo causæ principali debito, hoc est, non agendo per se, sed per instrumenta.

Contra. Tum quia instrumenta illa, de quibus inibi actum, sunt talia, quorum vim agendi, quamvis non possint reprimere substantiæ, censentur tamen illa instrumenta, agere nomine substantiarum. Si autem non posset anima reprimere suam voluntatem, hoc ipso non censeretur anima peccare per voluntatem, quomodo enim jam esset illi liberum, non peccare. Ergo apparet aliter comparari debere animam ad voluntatem, & substantias ad sua instrumenta. Tum quia, illa instrumenta sunt ejus naturæ, ut etiam separata à principali agere debeant, salvo hoc, quòd actio illa, tribuatur principali. Hinc modus agendi illarum substantiarum est actio instrumenti. Jam autem voluntatis separatæ ab anima, actio, non tribueretur animæ. Ergo apparet actionem animæ, non esse præcisè actionem voluntatis. Tum quia, à modis agendi causæ necessariæ, non tenet illatio ad modum agendi causæ liberæ, quâ talis.

Probant II. Iidem. Idem debet esse principium volitivum & cognoscitivum. Sed nisi anima immediatè concurreret ad actus cognoscendi, & ad actus volendi, non idem esset principium volitivum & cognoscitivum, sed distinctum realiter. Ergo. Major probatur. Quia si non idem deberet esse principium volitivum & cognoscitivum, voluntas ferretur in incognitum, non enim posset cognoscere. Nec refert, quod aliquid, distinctum ab ea realiter, cognoscat Quia, ut illustrat Arriaga, parũ refert Petro, si Joannes viam sciat, nisi hæc sit notitia, etiam in Petro. Et certè cõmuni phrasi, voluntas appellatur cæca, quæ cæcitas actu tolli non potest, si alius quis, distinctis à se, videat.

Respondet I. Recentior Suarez voluntatem ferri in incognitum à se, cognitum tamen ab Intellectu.

Contra. Voluntas prout condistincta ab Intellectu, vel cognoscit, vel non cognoscit. Si cognoscit? Ergo identificat sibi intellectum. Si non cognoscit, quæro, an unio voluntatis cum intellectu, faciat voluntatem cognoscitivam, vel non facit? Si faciat, Ergo faciet illam intellectum. Si non facit cognoscitivam. Ergo ita cum unione illa manet cæca, sicut manebat sine unione. Ad eum modum, sicut si lux non illuminaret parietem & non faceret lucidum, ille ut ante, in tenebris esset. Sic etiam, nisi unio illa faciat voluntatem cognoscentem, ut ante, ferretur in incognitum. Rursùs, nihil plus habet voluntas illuminata ab Intellectu, si nihil percipit, atq; tunc, cum non illuminatur ab Intellectu. Quia illud illuminari non videtur plus esse, quàm percipere, sed si non illuminaretur esset cæca: Ergo & si non percipit, erit cæca.

Respondebis II. Propter radicationem illarum potentiarum in anima, fit ut ex operatione unius potentiæ, excitetur operatio alius potentiæ.

Contra. Redit argumentum. Quomodo poterit fieri illa exercitatio, ut salvetur voluntatem non ferri in incognitum, si illa nullo modo percipit objectum. & si non est idem volitivum & cognoscitivum.

Probatur III. Quia si anima non concurreret ad operationes, haberet se sicut aliquid mortuum, nec plus ageret in corpore, quàm forma lapidis unita ejus materiæ. Siquidem nihil jam ageret. Et sicut in materia de Angelis dicitur, quod si nihil operaretur Angelus, haberet se sicut mortuum quid, sic & in præsenti, anima esset quid mortuum.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur Objectiones.

Objicitur I. Potest comitti peccatum, propter alligationem voluntatis humanæ, ad voluntatem Adami. Potest item fieri aliquid nomine populi, vel Principis, propter alligationem cum voluntate Principis, vel locum tenentis. Corpus item punitur propter sola peccata animæ, cui est alligatum corpus. Ergo etiam propter alligationem physicam voluntatis cum anima, poterit dici quòd peccante voluntate, peccet anima puniaturque.

Respondetur. Quod attinet ad Originale, Disparitas est. Quia connexio nostrarum voluntatum fuit nonnisi moralis, quomodo enim physicè connecti potuissent cum Adamo cum necdum fuerint; propter quam moralem nonnisi connexionem, fieri etiam potuit, ut absolutè nos physicè non peccaremus, peccante Adamo, siquidem hæc moralis connexio, fuit nonnisi ex pacto. Jam autem quando voluntas peccat, debet ita peccare, ut hoc ipso, non possit non peccare anima, si enim peccante voluntate potest non peccare anima, non ostenditur sufficiens ratio, cur potius peccet. Ut ergo peccante voluntate dicatur peccare anima, non sufficiant alligatio moralis, non etiam physica unio, propter rationes adlatas. Ergo apparet recurrendum hîc esse ad aliud, hoc est, ad motum proprium animæ: licèt in originali non sit recurrendum. Hoc ipsum, hac alia methodo proponitur. Quia ad peccandum peccato originali (idem dic de faciendo aliquid nomine Principis vel populi) non est necessarius motus physicus posterorum, hoc ipso enim, illud peccatum non esset originale. Ad peccandum autem actuali peccato, necesse est moveri motu suo physico, quia nec ad mereri, nec ad demereri, habemus nos merè passivè. Cum ergo anima sit peccatura tunc peccato actuali, debet etiam intervenire, motus physicus ejusdem. Quod ad instantiam de corpore attinet, illa parum evincit.

vincit. Quia corpus nullo modo rigorosè peccat, consequenter nec debet moveri motu proprio; rigorosè enim anima peccat. Immò hæc instantia adhuc aliquomodo est pro nobis, quia ad actus sensuales, physicè concurrit corpus, Ergo & ad actiones peccaminosas, Physicè debet concurrere anima.

Objicit II. Recentior Suarez. Quia sine necessitate admittitur hic concursus ipsius animæ.

Respondetur. Necessitatem ejus desumi ex adlatis rationibus.

Instat I. Motus progressivus, sufficit quod imperetur à voluntate, & eliciatur immediatè à potentia progressiva. Ergo non est necessarius concursus immediatus animæ.

Respondetur. Medium terminum esse pro nobis. Nam ipsa voluntas imperat motum, influitque in illum per actum suum. Ergo & anima, idem facere debebit. Rursùs cum voluntas non ambulet, sufficit, ut motus eliciatur immediatè à potentia progressiva: cum autem anima peccet, debet etiam producere immediatè actum peccaminosum.

Instat II. Non est necessarius immediatus concursus animæ, ad actum peccaminosum, ad hoc, ut dicatur peccare. Quod ipsum probat. Aut enim anima peccat, per solum suum concursum partialem immediatum, aut etiam per concursum partialem voluntatis. Non per solum suum partialem immediatum concursum, quia hic non est liber, adeoque nec peccaminosus. Si per concursum voluntatis, iste non est immediatè ab anima. Ergo anima potest peccare per concursum mediatum, non suum, sed suæ voluntatis.

Respondetur. Hoc argumentum esse pro nobis, quia cum partiales isti concursus non dentur, nec sufficiant ad peccatum, cum tamen constet peccare animam, fit, ut anima per indistinctam voluntatem, debeat concurrere ad illos actus. In sententia autem quæ distingueret potentias, deberet dici, quod peccet anima per suum immediatum concursum, qui etiam est partialiter, immediatè liber.

Instat III. Intellectio & volitio immediatè in potentiis recipiuntur. Ergo & immediatè ab illis causantur.

Respondetur. Negando Antecedens, suppposito quòd hæ potentiæ, non distinguantur ab anima. Supposito autem quod distinguantur, Disparitas est. quia hoc quod proprio peccato peccat actualique non potest dici, quod peccet sine motu proprio, consequenter & anima, quæ proprio physicè peccato peccat, debet agendo ad illud moveri. Non est autem necesse, ut aliquid dicatur immediatè peccare, non est inquam necesse recipere in se peccatum, cum quamvis in voluntate non reciperetur, adhuc peccaret voluntas.

Objicitur III. Impugnando rationem conclusionis secundam. Potest excitari habitus qui non sit cognoscitivus, adducique ut agat unà cum potentia, idque propter unionem & radicationem in eadem anima. Ergo etiam & voluntas, quantumvis non sit cognoscitiva, potest ad agendum excitari cognitione, in solo intellectu existente.

Respondetur. Disparitatem esse. Quia habitus feruntur in incognitum, nec debent se determinare ut ad unam potiùs partem, quàm ad aliam concurrant, quia sunt determinati nonnisi ad similes actus. Jam autem voluntas non potest ferri in incognitum, debetque se determinare ad hanc potius, quàm ad illam partem, quod fieri non posset si non esset, idem principium, volitivum & cognoscitivum.

Instat Pontius. Ignis calefacit, quamvis calefactio ab eo immediatè non procedat, sed à calore ipsi inhærente. Ergo etiam peccare poterit & anima, quamvis actus peccaminosus, v. gr. non procedat ab illa immediatè.

Respondetur. Disparitatem esse. Quia ad hoc ut dicatur ignis calefacere, sufficit ut se mortuo etiam modo habeat, cum illi tribui possit effectus, etiam non conjuncto cum calore, ut vidimus in physicis. Jam autem quod peccat, mortuo se modo, ad hoc, non debet habere. Si autem sola voluntas ageret, mortuo se modo ad hoc deberet habere anima. Quod autem dicit Pontius, sicut anima non concurrit immediatè ad operationes, sed nonnisi imperativè, sic etiam non punitur immediatè, sed pœna immediatè recipitur in potentiis, mediatè in anima. Id etiam non convincit. Quia phrases Patrum, sine restrictione docent, animam pati, animam damnari. Simpliciter autem dictum, Pati, supponit pro pati immediatè. Deinde argumentum adlatum non in eo se fundabat, quomodo scilicet, & quare puniatur anima, sed in eo, quomodo non est idem principium cognoscitivum & volitivum, & in eo, quomodo peccet anima peccato actuali, sine actuali suo motu.

Punctum Difficultatis 3.

Quomodo influant partes animarum divisibilium, in Operationes?

Est hoc punctum Difficultatis, nonnisi complementum materiæ, de concursu potentiarum, & est solutio argumenti, quod ostendit sufficere, quòd intellectus eliciat cognitionem, & non anima. *Est autem*

Argumentum tale. Potentia hoc motiva residens in capite, movetur ex sensatione existente in pede v. gr. si pes percutiatur, & tamen non est idem principium sentiens illam dolorem, & movens. Ergo neque in creatura rationabili idem debet esse principium cognoscitivum & volitivum. Antecedens probatur. Distincta est pars animæ residens in capite, &

residens in pede. Ergo non est idem principium movens & sentiens dolorem. Et titulus, & argumentum propositum, deposcunt universalem resolutionem; An sensatio facta in hac parte, eliciatur à tota anima, divisibili, bruti.

Dicendum est. *Sensationem factam in oculo v. gr. non exerceri ab anima bruti posita in pede.* Et universaliter sensationes animæ divisibilis, non fiunt ab anima tota. Ita Arriaga contra Oviedo.

Probatur I. Quia si abscindatur pes equo, vel auricula, vel alia pars sine qua vivere potest, æquè benè videt ac ante, quòd certè non fieret, si influxisset in visionem etiam pars animæ, quæ est abscisa cum pede. Quia diminutis causis, non ita intensus prodit effectus.

Probatur II. Quia vel illa sensatio tota producitur ab anima residente in oculo, & tota ab anima residente in pede; & hoc non, quia à duabus causis totalibus, naturaliter idem effectus prodire non potest à totalibus inquam, ejusdem rationis. Si autem eliciatur ita, ut quamvis anima quæ est in oculo, sola possit elicere visionem, nihilominus attemperet suum concursum, detque locum agendi, etiam reliquis partibus, hoc dici non potetit, quia nullum fundamentum est asserendi, unde illa agentia moveãtur, ad temperandum concursum. Rursùs illæ partes non sunt æqualiter applicatæ; jam autem ex generali regula, quam advertit Arriaga, quando aliquæ causæ, sunt inæqualiter applicatæ, quamvis vim habeant agendi, si tamen absit applicatio æqualis, censendus est produci, à causa, melius applicata.

Confirmatur. Quia expresè dicit Oviedo. Ideo vivens majus corpore, non videre melius, viventi, quod est minus corpore, quia reliquæ partes habent sua munera, quæ exercent in pluribus partibus materiæ. Cur ergo non ita etiam occupat, & alligataa ad munera in pede exercenda, ut non concurrat ad sensationes oculo faciendas.

Probatur III. Quia si anima existens in pede, concurrit ad eliciendam visionem, vel sua entitate immediatè informat oculum, cum illoque concurrit: & hoc non, quia aliàs in duplici loco esset; vel certè transfundit virtutem suam per medium, quæ postea sit elicitiva visionis cum oculo, & hoc non quia tales virtutes nonnisi illis agentibus concedi debent, quorum virtus, etiam separata à suo principio, agere potest, ac egisset unita: & ita conceditur igni calor, qui calefacit, separatus ab igne, quantitas materiæ, separata in Eucharistia, subjectat accidentia; jam autem nulla est virtus, quæ separata ab Entitate animæ, se sola, producat visionem. Non etiam potest elicere actionem, eamque transmittere in oculum; quia impossibile est transmitti actionẽ per medium, nihil agentẽ in medio, hoc enim ipso illa actio, nõ esset actio.

Objicit I. Oviedo. Anima bruti secundùm se totam, est capax elicere visionem, constat enim partibus homogeneis. Rursùs secundùm omnes partes, est sufficienter applicata ad visionem eliciendam, nec impeditur quod in pede existens, non habeat in pede organisationem oculi. Quod ipsum probatur. Quia agens divisibile non debet esse, immediatè applicatum passo, secundùm omnes sui partes, sed sufficit ut habeat applicationem immediatam, ratione alicujus partis, mediatam ratione aliarum. Ergo idem dicendum de anima.

Respondet Arriaga, quod id verum sit, quando experientia adest, qualis experientia est, quòd non solùm partes conjunctæ ignis agant, sed & remotiores. Nam si remotiores dividantur, non fit tam intensa actio; experientia autem nulla est, quòd concurrat pars animæ existens in pede ad visionẽ. Immò est experientia in oppositũ ut vidimus, cum parte animæ abscissatũ pede, non fiat ulla diminutio in videndo.

Aliter eidem objecti satisfit, quòd procedat de operationibus inorganicis, non autem de organicis propter rationes adlatas.

Objicit II. Idem. Non impeditur anima bruti in pede existens defectu organi videndi. Ergo adhuc potens visionem elicere in oculo. Antecedens probatur. Quia organisatio se tenet ex parte subjecti, & non requiritur ex parte agentis, neque ratione principii activi, neque in illa parte, à qua fluit actio, sed in illa parte in qua recipitur, vel cui unitur illius terminus. Ergo visio recipienda in pupilla, etiamsi producenda sit à tota anima, non requiret organisationem, quoad omnes partes immediatam.

Respondetur. Negando Antecedens, quod scilicet organisatio requiratur ad solam recipiendam v.g. visionem, & non requiratur ad agendum, saltem tanquam necessarium prærequisitum, sine quo procedere non potest ad eliciendam actionem; aliàs anima videre posset independenter ab organo, & cum antecedenter ad receptionem sensationis, jam sensatio sit materialis, debuit dari restrictivum animæ, ut illam materialem eliceret, quod restrictivum non ostendi, nisi concedatur, præter receptionem in subjecto materiali, esse aliquid prius, quod antecedenter à parte principii etiam requisitum, restringat animam.

Objicitur III. Argumentum prætactum quomodo in bruto, idem sit principium cognoscens, & movens.

Respondetur. Communiter, à parte sentiente transmitti species ad cerebrum, ubi cognitiva brutorum residet, quæ adjuta speciebus, ut inquit Arriaga, transmissis, cognoscit objectum, quod prius anima sensérat in pede, quæ etiam prout appettius est, elicit actũ, quo vult movere totum corpus, aut partem, proceditq; ad motum nervorum ex cerebro per totum corpus diffusorum, quibus motis etiam anima in pede existens, movet v. g. pedem.

DIFFICULTAS II.

De Potentiis prout receptivis operationum.

Quæstio procedere potest, vel de operationibus materialibus, qualis est operatio phantasiæ, & sensuum, vel de immaterialibus nempe intellectione & volitione.

Dicen-

Dicendum est I. *Actus immateriales immediatè recipi in anima.*

Probatur. Quia v. g. intellectiones, non recipiuntur in potentia intellectiva, quia hæc condistincta ab anima non datur, non etiam recipiuntur in corpore, quia ex una parte anima est subjectum, sicut gratiæ ita & operationum immaterialium capax, salvabiturque ita, quomodo actus vitalis, si nihil obsit, ab eodem principio recipiatur, à quo producitur. Ex alia parte si nihil obsit, debet illis proportionatum subjectum assignari, major autem est proportio operationum spiritualium, cum subjecto spirituali. Et licèt quidem materia, sit subjectum connaturale animæ spiritualis, non sequitur esse subjectum connaturale etiam operationum illius, quia nisi reciperetur anima spiritualis in materia, non fieret ullum compositum substantiale, nec satisfieret ordini essentiali, quem dicit forma spiritualis, ad materiam. Immo nisi in illa reciperetur, nullum aliud esset subjectum repetibile, in quo recipi connaturaliter posset. In præsenti autem pro actionibus immaterialibus recipiendis, in materia, non militant similes rationes.

Dicendum est II. *Actus materiales ne quidem inadæquatè recipi in anima.* Est conclusio Oviedi contra Arriaga. Et à fortiori eorum qui censent, ne divinitus quidem posse recipi accidens materiale, in subjecto spirituali.

Probari I. Posset ex Recentiori Suarez. Quia non magis independerent sensationes à materia, quàm intellectiones: Si non reciperentur in materia ipsa, sensationes, sicut in materia non recipiuntur intellectiones.

Responderi potest. Actiones materiales quoad subjectum, æquè independere à materia, atque intellectiones, nam in his principiis sicut intellectiones, ita & sensationes, reciperentur saltem inadæquatè in anima spirituali, licèt quoad elici, magis pendeant sensationes à materia; quia materiales actiones, sine organo elici non possunt, cum sine illo eliciantur intellectiones.

Urget rursus. Quia non est unde illæ actiones forent materiales, non ex objecto, quia circa objectum materiale, fieri possunt actiones spirituales; Non ex subjecto, quia hoc esset spirituale, nempe ipsa anima.

Responderi posset. Actiones illas fore materiales, quia in illis eliciendis, restringitur anima spiritualis per organum. Quod dicit deferendas istas actiones ab anima separata; id non convincit, cum anima ne quidem actiones spirituales secum deferat. Si autem res sit de speciebus, dici posset illas non esse deferendas, quia corrumpuntur, utpote materiales, ordinatæque ad deserviendum corpori, quod deletur. Cumque ille status extendi, sit spiritualis, spiritualia nonnisi instrumenta depoicet, sin toque illo fine, ad quem natæ sunt deservire species materiales, hoc est operationes in corpore, & ipsæ desinent. Denique quod addit inde sequi solam animam videre & non oculum, ambiguum est. Si enim id velit significare, quòd non detur ulla potentia visiva condistincta ab anima, id libenter concederetur Si autem significet, oculum pro sola materia acceptum, non esse principium elicitivũ visionis id dare docet Oviedo hic contr. 3. p. t. n. 17. Si autem velit significare, quod independenter ab organo eliciatur illa visio, id omnes negabunt. *Sed aliter*

Probat idem Suarez conclusionẽ. Quia anima vel sentit per illam partialem sensationem, in seipsa receptam, aut etiam per illam partialẽ receptam in materia, si sentit etiam per illam partialem receptam in materia, ergo quamvis tota reciperetur in materia adhuc per illam sentire posset anima. Si autem sentit nonnisi per illam in se receptam, ad quid requiritur illa pars, recepta in materia.

Probat Oviedo. Non potest esse anima, subjectum adæquatum operationum materialium, ut docent oppositi. Ergo nec poterit esse subjectum inadæquatum. Quod probatur. Incapacitas recipiendi adæquate formas materiales, nõ oritur in anima ex alio, quàm ex improportione inter rem spiritualem & materialem. Sed eadem improportio manet, respectu subjecti inadæquati. Ergo.

Probatur III. conclusio. In linea agendi semper quæritur principium proportionatum. Ergo & in linea recipiendi. Jam autem spirituale subjectum, non est proportionatum, recipiendo alicui materiali.

Objicitur I. Si non reciperetur actio materialis v. g. visio in anima, & esset ille actus vitalis, & non esset. Esset ut supponitur. Non esset autem, quia de ratione actus vitalis est, ut actio ab eodem principio eliciatur, & recipiatur.

Respondetur. Si actus vitalis proficiscatur, à solitariè sumpta potentia, in illa recipi debet. Si autem actus vitalis non proficiscatur à potentia solitariè sumpta, sufficit ut in alterutro ex istis, quæ ad illum actum requiruntur, recipiatur; hoc est magis proportionato. Quia autem visio oculàris non fit ab anima solitariè sumpta, sed in organo, fit ut in illo tanquam proportionato, recipi possit, sufficitq; ut vel immediatè vel mediatè, in potentia recipiatur, quando recipitur in organo, cui unita est anima. Et certè tota ratio receptionis actûs vitalis, in principio à quo producitur, in hoc sita est, ne maneat accidens sine subjecto, & ne actus immanens extra exeat. Quod totum salvatur, quamvis recipiatur sensatio non in anima immediatè, sed in organo.

Potest & alia via teneri ad respondendũ huic argumento. Quod scilicet de ratione actus vitalis sit, non recipi in potentia eliciente, sed uniri illi, quæ duo distincta sunt, nam materia unitur formæ, nõ recipitur in forma. Sic etiam & ille actus, non recipietur quidem in anima, utpote spirituali, unietur tamen illi, quia indistabit ab anima unita organo in quo recipitur immediatè. Sufficere autem hoc ad rationem actus vitalis.

PROBATUR. Negativo argumento, quia nulla necessitas est, plura ad vitalitatem requirendi. Unde majorem habebunt immanentiam operationes bruti cum bruto, & intellectiones cum anima, quia & recipientur & indistabunt; jam autem operationes materiales hominis, indistabunt quidem ab anima, non recipientur tamen in illa. Quanquam supra etiam dictum, quod, de ratione essentiali vitalitatis, non sit, immanentia per receptionem.

INSTABIS. Non potest reddi anima volens, actu voluntatis sibi unito, ergo nec reddi videns, visione in alio recepta.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, quia ad hoc ut dicatur aliquis velle, non debet se habere mortuo modo, debetque se movere, cæteraque sunt paria, quia est proportio inter animam & volitionem; jam autem etiamsi anima non subjectet visionem materialem, non dum se mortuo modo habebit ad illam anima, movebit enim se ad illam producendam, cæteraque sunt imparia, quia est improportio inter animam spiritualem, & inter materialem actionem.

OBJICIT II. Ariaga locum S. Augustini, ubi de Spiritu & anima, appellat animam sensum, dum sentit.

RESPONDETUR. Concedendo totum, neque enim hîc quidquam agitur de receptione, solumque fortè vult Augustinus dicere, quod potentia sensitiva, indistinguatur realiter ab anima. Denique hoc solum vult fortè Augustinus animam reddi sensum, principiando sensationem. Et quamvis non exprimat Augustinus se agere de productione sensatiois, sufficeret interim, quòd non agat de subjecto receptionis clarè.

OBJICIT III. idem rationes.

PRIMA est. Si anima bruti non reciperet sensationem, non redderetur magis sentiens & appetens, quàm materia. Vita enim æquè primò dicit receptionem & effectionem sensationis.

RESPONDETUR. In brutorum anima, utpote materiali, recipi sensationes, non in spirituali humana; magis tamen sentiet anima humana, quàm materia, quia ut dixi supra, vitalitas potissimum spectatur, penes ipsam actionem.

SECUNDA RATIO. Sensatio non potest facere materiam sentientem, ergo nec in illa recipi; sicut quia Quantitas non potest facere Angelum extensum, in illo non recipitur.

RESPONDETUR. Quod sensatio faciet materiam sentientem, hoc est, habentem sensationem sibi unitam, ad quam etiam concurrit, non faciet tamen sentientem, quasi se sola percipiat objectum. Quantitas autem ideo non recipitur in Angelo, quia Angelus est subjectum illius improportionatum, quæ improportio non est inter organum, & actionem materialem.

TERTIA RATIO. Si sensatio non reciperetur in anima, non posset reddere hominem sentientem. Quod ipsum probatur. Quia ut aliquod totum, propriè ac simpliciter denominetur tale, debet illa denominatio cadere, supra aliquam illius partem, sed si anima non recipit sensationem immediatè, denominatio sentientis nulla parti tribueretur determinatè; non enim tribueretur materiæ, quia hæc recipiens sensationem, non sentit; non item tribueretur animæ, quia hæc non reciperet sensationem. Ergo. Illustrat hoc instantia. Quia sicut anima, si reciperet immediatè albedinem, cum anima sit incapax denominari alba, non potest homo dici ratione illius albedinis, albus, sic nec in præsenti dici poterit sentiens.

RESPONDETUR. Negando sequelam, Quia anima denominatur sentiens elicitivè, quamvis non receptivè immediatè, ratione cujus, benè potest denominari totus homo sentiens, præcipuè cum sensatio, ut dictum supra, desumatur unicè ab ipsa actione. Eidem argumento bonam dat solutionem ipse Ariaga; quod scilicet denominatio sentientis, ex duplici ratione constet, ex recipere, & ex elicere, quorum utrumque non est necesse, ut eidem conveniat.

Continuatur Solutio,

Et quid de potentia absoluta fieri possit ostenditur.

QUARTA RATIO ejusdem est. Si quis effectus non possit coalescere ex aggregatione subjectorum, sed debeat esse in uno, is maximè erit effectus v. g. videntis, quod ipsum probat. Si forma rationalis interrogetur, videsné objectum? diceret: Nihil ego scio, & si interrogetur materia per impossibile, diceret: Nec ego scio, quomodo ergo uterque respondebit: scio.

RESPONDETUR retorquendo imprimis argumentum. Si quæram ex semiulna: Esné Tu ulna? respondebit: Non! & si quæram ex altera parte: Esné Tu ulna? respondebit: Non! cur ergo fieri poterit, ut utrumque simul sumptum dicat: sum ulna. Et sicut ex his duobus conflatur ulna, sic ex illis duobus, hoc quidem elicitivo, illo receptivo, consurgit denominatio sentientis. Deinde directè respondetur, quod anima, ratione ejus, quòd sit principium elicitivum visionis, dicere possit: Ego video.

QUINTA RATIO ejusdem est. Anima debet immediatè recipere cognitionem, ut possit excitari ad amandum, quia idem debet esse principium cognoscens & amans, sed etiam ex sensatione materiali, determinatur anima ad appetendum. Ergo etiam anima debet esse cognoscens & recipiens cognitionem materialem.

RESPONDETUR, Imprimis negando, quod eadē anima, indispensabiliter debeat recipere cognitionē, & amare; cū sufficiat solùm, ut eadē producat cognitionē & amet. Sed insuper disparitas dari potest, quia si nō idē esset princip. noscitivū & vo-

& volitivum, voluntas ferretur in incognitum, quod absurdum est; & ex alia parte, intellectioni est subjectum proportionatum anima; hoc autem absurdum non sequeretur, nec simile, si anima non reciperet in se cognitionem materialem, cui etiam ab alia parte est improportionata, adhuc enim verè eadem anima erit sentiens, & appetens, ratione ejus, quòd idem principium eliciat sensationem, & appetitionem, licèt illam sensationem non recipiat in se anima. Unde ulteriùs dicitur, quòd ad cognitionem, (ut illa reddat cognoscentem) non sit necesse ut informet immediatè, sic sufficit ut eliciatur, & vel recipiatur si sit proportionata, vel indistet ut dictum supra. *Sed poteritne Divinitus recipi sensatio materialis in anima spirituali?* Hæc quæstio decisa manet alibi, ubi diximus, accidens materiale, posse Divinitus recipi, in subjecto spirituali, quantumvis improportionato. Et ratio est, quia id non implicat contradictionem. Et quia extensionem illius, vel simpliciter potest auferre Deus, auferendo quantitatem, vel impedire effectum illius secundarium, qui est extensio localis.

Dices cum Recentiori Suarez. Accidens spirituale v. g. intellectio, si est distincta realiter, non potest ferri extra suum subjectum, sicut nec extra suum objectum. Atqui si poneretur in lapide intellectio, ferretur extra suum subjectum, ergo non potest in illo collocari.

Respondetur. Negando paritatem; Disparitas, quia non est tanta connexio accidentis spiritualis, quod est intellectio, cum subjecto, quàm cum objecto. Quod ipsum probatur. Quia impossibile est esse intellectionem, & non esse alicujus objecti, hoc ipso enim non esset intellectio, nihil enim intelligeret, quia si intelligeret, hoc ipso esset objectum, quod intelligeretur. Jam autem nullum tale absurdum sequitur, si non sit intellectio in proprio subjecto, cum possibile sit esse intellectionem, & non esse subjecti intellectionem, cum possibile sit aliquod accidens (ut patet in quantitate Eucharistica) sine ullo subjecto esse. Per hoc tamen non nego, quod accidens spirituale, involvat semper & essentialiter, esse aptitudinale ad poni in subjecto spirituali. Deinde licèt nihil possit extra suum subjectum poni, si illud subjectum respectu illius formæ recipiendæ, ne quidem habeat rationem subjecti obedientialiter, potest tamen poni extra suum subjectum connaturale. Nego autem quod subjectum spirituale, non sit subjectum obedientialiter, respectu accidentis materialis. Obedientialitatem subjecti quantùm ad præsens per hoc explicando, quòd scilicet nullum detur agens naturale, quod uniat accidens materiale alicui spirituali, possit tamen id facere supernaturaliter.

Instat Idem. Potentia productiva non potest ferri in id, quod est non producibile, & objectum adæquatum potentiæ productivæ, est solùm producibile, ergo & subjectum adæquatum intellectivi, erit solum intellectivum.

Respondetur. Verum esse totum, si procedat conclusio de subjecto naturali. Sed si plus intendat argumentum, negatur consequentia; quia si potentia productiva ferretur ad non producibile, hoc ipso non esset potentia productiva; non sequitur autem hoc ipso intellectionem, non fore intellectionem, si poneretur in subjecto improportionato.

DIFFICULTAS III.

De specificatione potentiarum.

Hæc difficultas multis sui partibus resoluta manet, ubi egimus de specificatione scientiarum. Aliqua tamen in particulari hîc addendo.

Quæritur I. per quid specificentur Potentiæ?

Assero I. *Sive distinguantur sive non distinguantur potentiæ ab anima, specificantur intrinsecè à suamet entitate.*

Ratio. Quia specificatio rei intrinseca, est differentia ejus à reliquis, & constitutio ejusdem, sed quicquid constituitur, non alio, à se constituitur, sed sua entitate constituitur. Ergo & sua entitate specificatur intrinsecè. Quia verò entitates rerum, & ipsorum prædicatorum in seipsis spectatorum, sunt nobis ignotæ, recurrere solemus ad aliqua extrinseca, per quæ se prodit illa res. Et ita quamvis indubiè detur ratio prior in homine ipsa rationalitate, ex qua, tanquam ex radice, profluit prædicatum rationalitatis, quia radix est quid absolutum in se, ex quo profluit id, quod est ad aliud, nempe rationalitas, quæ est principium actuum ratiocinandi, adeoque aliquid respectivum, tamen ad ipsam Rationalitatem tanquam ad aliquid notius recurrimus, &c. Sic etiam in præsenti inquirendum est aliquid extrinsecum, per quod prodant se potentiæ, quodque est specificativum extrinsecum, arguitivum, & indicativum ut ita dicam. *Hinc*

Assero II. *Specificativum extrinsecum ultimum potentiarum, sive illæ sint distinctæ, sive non distinctæ, est ipsa ratio formalis objecti ultima, ad quam tendit per suos actus potentia.* Talis ratio in intellectu est intelligibilitas objecti, in voluntate volibilitas, in visiva visibilitas. Quia verò visibilitas, intelligibilitas, volibilitas, & similes termini, dupliciter accipi possunt, I. pro conditione sub qua objecti, & sine qua, potentia non posset versari, circa objecta. II. Pro ipso objecto, secundùm quod dicitur, quòd intellectus, possit elevari ad videndum & intelligendum intuitivè, DEUM, quia

Deus

DEUS utpote intelligibilis est intra objectum, quod saltem supernaturaliter nosci possit: & in hac secunda acceptione intelligibile v. g. erit objectum intellectûs.

RATIO asserti est. Quia quæcunque tandem ponatur circumscriptio specificationis, illa ostendet, secundùm objecta, evenire specificationem potentiarum.

ASSERO III. *Etiam per actus specificari potentias extrinsecè.*

RATIO. Quia cum ipsi actus, sint quid distinctum à potentia, specificationem intrinsecam dare non possunt. Immediatius tamen specificabunt quàm specificent objecta, quia potentiæ nonnisi mediantibus actibus, habent jus versandi circa objecta, non specificant tamen ultimato, quia si ipsi actus specificantur ab objectis, apparet quod actus non sint ultima ratio specificandi.

QUÆRITUR II. An potentiæ diversarum specie animarum, sint specie distinctæ?

ASSERO I. *Si potentiæ non sint distinctæ ab animabus, distinctarum specie animarum distinctas fore specie potentias.*

RATIO. Quia ipsæ animæ sunt specie distinctæ inter se, ergo & identificata illis animabus, erunt specie distincta inter se.

ASSERO II. *Si potentiæ sunt realiter distinctæ ab anima, probabile est, esse adhuc illas distinctas specie intrinseca.*

RATIO. Quia imprimis certum est de aliquibus: & ita potentia generativa Leonis, est distincta à potentia generativa Hominis, nec posset generari, à potentia generativa hominis, leo. Hæ enim potentiæ, providentur à natura, in bonum hujus speciei, cui dantur. De reliquis etiam potentiis probabile; quia ipsis substantiis specie distinctis, magis sunt proportionatæ potentiæ specie distinctæ, hinc & organa sunt distincta, ut videre est in ipsamet constructione oculi ita variâ, specie distinctorum animalium.

ASSERO III. *Sive potentiæ realiter distinguantur ab anima, sive non, certum est illas specie extrinseca posse convenire.* Seu, quod idem est, posse similes actus, & circa idem objectum producere.

RATIO. Quia eundem colorem & leo percipit, secundùm eandem rationem coloris, adeoque secundùm specificativum extrinsecum.

* * *

DISPUTATIO III.

De intellectu & intellectione in communi?

SIcut est prius esse cognitum quàm volitum, ita prior erit disceptatio de intellectu, & intellectione in communi, quàm de voluntate & volitione. Quia verò prior est ratio, causa intellectionis, quæ est intellectus, & intellectio in communi, præparticularibus, utpote universalior; universalia autem sunt priora: ita & tractatio de intellectu & intellectione ut sic, prior erit, præ tractatu de intellectionibus in particulari.

QUÆSTIO I.

De intellectu secundùm se.

PRÆMITTO I. *Quid sit intellectus?* Nomine intellectûs venit potentia, quæ res intelligit; quæ responsio, secundùm phrases Aristotelicas est, qui docet concreta explicanda esse, per terminos abstractos: ut si quæras quid sit album? bene responderi potest, est id quod habet albedinem: sic & in præsenti, si quæras quid sit intellectus, responderi bene potest, est virtus, quæres intelligit. Quod si quæras quid sit hoc intelligere, id palam fiet, ex infra dicendis, ubi examinabitur quid sit intellectio. Hîc addi hoc unum potest, quod si sit impossibilis notitia Spiritualis objecti, quæ tamen non sit intellectio, tunc bene describeretur intelligere, per perceptionem objecti spiritualem. Si autem non sit impossibilis notitia, spiritualis objecti, quæ tamen non sit intellectio, describeretur intellectio, per notitiam spiritualem, etiam abstractorum à sensibus. Consulatur materia de Angelis, ubi discurritur an implicet substantia spiritualis non intellectiva.

PRÆMITTO II. *Quodnam sit objectum intellectûs?* Ordinariè ponitur esse verum, sed forte commodius diceretur, quod objectum intellectûs sit intelligibile.

RATIO. Tum quia in aliis materiis, objecta, si possit fieri, proportionata etiam quoad nomen ponuntur, aut saltem proportionata quoad significationem; & ita ædificatoris ponitur objectum domus, quæ quoad objectum significatum, idem est quod objectum ædificabile; sutoris objectum est calceus, quod objectum significandi idem est quod suibile. Fremifactoris objectum frenum, & similia. Tum quia sicut scientiæ, per Aristotelem, abscindunt sibi particulas entis, ita & objecta, abscindent sibi particulam entis, adeoque & objectum intellectûs abscindet sibi ens intelligibile. Quia hoc primo per se intendit. Quod ipsum probatur. Quia ens prius dicit prædicatum intelligibilis, quàm veri, habetque se verum tanquam passio intelligibilis, non autem intelligibilitas est passio veri, Ergo per prius tanquam per rationem priorem, attendet intellectus ad intelligibile, quàm ad verum. Tum quia ratio intelligibilis ex eo per prius objicitur intellectui, quia est magis universalis. Quia intelligibile etiam ad falsum extenditur, ad entia item rationis, quibus rigorosè non convenit veritas. Et licèt intelligibile intra eandem entitatem, cum vero & volibili coincidant, sufficit quod ratione formalitatum, reduplicationumque distinguantur, quod in multis etiam materiis evenit.

PRÆMITTO III. *Quotuplex sit intellectus?* Si sub nomine intellectûs quæras de speciebus variis intellectûs, ad hoc responderi potest esse infinitos specie. Quia infinitæ sunt possibiles intelligentiæ, animæque rationales inter se specie distinctæ. Quod si non de speciebus intellectûs quæras, sed potius de divisione; alius erit intellectus increatus, alius creatus, ut Angelicus & noster. Dividitur etiam intel-

intellectus in intellectum agentem & patientem, ex 3. de Anima t. 18. *Est quidam* inquit *intellectus qui omnia fit*, & sic intellectus appellatur possibilis, patiens, & similia. *Quidam verò qui omnia facit.* Et hic intellectus appellatur agens, quem S. Thomas de Spirit. creat. art. 9. in (-) definit. Quod sit virtus quædam specierum intelligibilium effectrix. Hi tamen duo intellectus, non distinguuntur realiter inter se. Quia nulla est necessitas multiplicandi illos, sed idem intellectus in quantum fabricat species impressas potest dici agens, & in quantum fabricat species impressas potest dici agens, & in quantum fabricat speciem expressam, potest vocari patiens.

PRÆMITTO IV. *Quænam sint numera intellectus?* Tria numerantur; illuminare phantasmata, ex intelligibili potentiâ, facere intelligibile actu, seu quod idem est, reddere objectum intelligibile, denique producere species intelligibiles. Sed hoc ultimum negat intellectui Hurtadus quem refellit Oviedo contr. 5. num. 4.

Quid sit illuminare phantasmata, varii variè explicant. Sufficerit dixisse, quando intellectus agens, ad similitudinem phantasmatis materialis, producit speciem impressam spiritualem, hoc ipso illuminat phantasmata materialia; quia scilicet sicut objectum coloratum, non potest movere oculum, nisi accedat lumen, sic nec phantasma materiale, ex communi sententia potest movere intellectum patientem ut cognoscat, nisi educatur species intelligibilis, quam dum producit, illuminat phantasmata materialia facitque ex objecto quod nonnisi in potentia remotiori erat intelligibile, proximè intelligibile, eò quòd jam intellectus patiens, omnia habeat expedita, ad producendam intellectionem. Ubi ulterius colligere potes, quòd intellectus agens producendo speciem intelligibilem, quod est officium illius tertio loco numeratum, hoc ipso & illuminet phantasmata, & redeat objectum intelligibile.

PRÆMITTO V. *Quod sit officium intellectus patientis*; Duplex numeratur. Primum recipere species, propter quam receptionem specierum, vocatur possibilis vel patiens. Nam recipere quoddam pati est. Secundum officium ejus est producere intellectionem, propter quod officium æquè bene appellari posset, agens, ut prior, intellectus; licèt termini actionis sint diversi; quia prioris, terminus est, species impressa, hujus expressa. Sub triplici tamen formalitate appellari potest hic intellectus passibilis, quia recipit speciem impressam, quia recipit expressam, quia patitur se fieri hoc vel illud intelligibile. Quia intellectus, per Aristotelem, intelligendo, fit omnia, propter quod etiam appellatur hic intellectus possibilis. *Sed*

Solvendæ sunt objectiones, quæ probant distinctionem realem istorum intellectuum.

DICES I. Dispositiones distinguuntur realiter ab eo quod disponitur. Intellectus autem agens, disponit possibilem ad intelligendum. Quia producit speciem intelligibilem, quæ est instrumentum intelligendi. Ergo distinguuntur agens & patiens intellectus.

RESPONDETUR. Dispositiones quidem distinguuntur realiter ab illo quod disponitur, quia sunt aliquid novum de novo productum, sed non est necesse ipsum disponens ut quod, ab eo distingui realiter, quod disponitur. Unde etiam homo dicitur seipsum disponere ad bene operandum. Cum ergo intellectus agens, habeat se sicut id quod disponit, & species tanquam dispositiones, posita distinctione specierum, non erit necesse distingui ipsum intellectum agentem, qui disponit ut quod.

DICES II. cum Recentiori Suarez. Intellectus & voluntas distinguuntur realiter. Ergo idem dicendum de intellectu agente & patiente. Quod probat. Quia sicut intellectus & voluntas habet diversa objecta, ita & intellectus agens & patiens.

RESPONDETUR. Si diversitas objectorum volibilium, & diversitas objectorum intelligibilium ab intellectu patiente, non infert distinctionem realem in voluntate, & ipsis intellectibus patientibus, sic nec in præsenti sequetur; imò cum intellectus agens & patiens habeant se per Suarez sicut agens in actu primo, & sicut agens in actu secundo, hoc ipso sequetur indistinctio. Quia agens in actu primo, & agens in actu secundo, non distinguuntur realiter. Non enim idem ageret in actu secundo, si non posset agere in actu primo, nec posset agere in actu primo, si non idem ageret in actu secundo. Sed Antecedens etiam, ex dictis supra, negandum est.

DICES III. cum eodem. Omnis actio immediatè egrediens à potentia cognoscitiva, est cognitio, sicut egrediens à potentia appetitiva est appetitio, sed productio speciei non est cognitio, ergo non potest egredi ab intellectu patiente.

RESPONDETUR. Omnem actionem procedentem immediatè à potentia cognoscitiva, sub nomine cognoscitivæ, esse cognitionem, licèt sub alio nomine, à potentia cognoscitiva egrediens, possit non esse cognitio. Ita lectio Philosophiæ, non egreditur ab homine nisi quà Philo-

Philosophus, licet visio non egrediatur ab illo, nisi quà sensitivus, est. Quamvis verò nulla potentia constituat se in actu primo, ad primam sui operationem, per operationem ejusdem rationis, quia ante primam operationem daretur prior, nempe per quam se poneret in actu primo; potest tamen se ponere in actu primo, ad primam operationem, sed per operationem diversæ rationis. Sic v. gr. ad primam volitionem, non potest se in actu primo ponere homo, per antecedentem volitionem, potest tamen se ponere in actu primo per antecedentem intellectionem: ita & intellectus ponit se in actu primo ad intelligendum per suum operationem, quæ non est quidem intellectio, est tamen requisitum ad intellectionem, hoc est species impressa.

DIFFICULTAS I.

An sit possibilis intellectus materialis? & an omnis substantia Spiritualis sit intellectiva?

PRior pars tituli hunc sensum habet: An possit dari potentia materialis, distincta specie, à præsentibus potentiis, quæ attingat res spirituales? De hac quæstione ago in prima parte, quærendo an oculus corporeus possit elevari ad videndum DEUM? Secunda etiam pars tituli discutitur in materia de Angelis, ubi inquiritur An ex esse illorum spirituali, rectè inferatur intellectivitas, illuc remitto legentem, sed pono titulum, methodi nonnisi causa.

DIFFICVLTAS II.

An sit possibilis intellectus determinatus nonnisi ad unum cognoscendum?

AFfirmat Arriaga & Oviedo. Negat Recentior Suarez.

ASSERO I. *Non posse dari ullam implicantiam, quæ probet impossibilitatem Intellectûs, ita determinati.* Desumo aliquas ex Recentiori Suarez.

PRIMA IMPLICANTIA est. Quia objectum Intellectûs est verum, omne autem ens est verum, Ergo omne Ens contineri debet intra objectum cujuscunque intellectûs.

RESPONDETUR. Negando Majorem hoc sensu, quod cujuscunque intellectus, quodcunque verum sit objectum, licèt præsentis intellectus objectum sit verũ. Et si ex cõditione supernaturalitatis objecti fit, ut ad verum supernaturale, quà tale, non se extendat intellectus naturalis; cur etiam ex conditione talis intellectus, & conditione talis objecti, non determinabitur ad non noscenda aliqua.

SECUNDA IMPLICANTIA. Non magis distat omne Ens ab Intellectu possibili, quàm distet Deus ab intellectu humano, qui defacto datur, sed Deus continetur intra objectum intellectus humani, qui defacto datur. Ergo & omne Ens, continebitur intra objectum cujuscunque intellectus possibilis.

RESPONDETUR. Quod non ex distantia & perfectione Entium, orietur, ne ad illa noscenda extendat se intellectus ille, sed ex conditione eaque naturali, secundùm quam determinatur, ad hęc Entia cognoscenda, quam conditionem Entis non posse dari, non probatur. Sic v. gr. quòd oculus non possit percipere sonum, non oritur hoc ex distantia perfectionis, quam habeat sonus præ lucido colorato, sed ex naturali conditione oculi, ad hoc determinati.

TERTIA IMPLICANTIA est. Nullum est lucidum & nullum coloratum quod non sit intra objectum potentiæ visivæ, Ergo & omne verum erit intra objectum cujuscunque intellectus possibilis.

RESPONDETUR. Incertum esse, quòd aliquod lucidum, & aliquod coloratum, non possit esse tale, quod excedat aliquam particulatem visivam: & sicut clarus intuitus solis, non excedit oculos aquilæ, excedit oculos vespertilionis; sic aliquam potentiam visivam, aliqua ratio colorati excedere poterit. Nec apparet implicantia, cur implicet oculus, qui nonnisi album videat.

QUARTA IMPLICANTIA est: quam solvit Arriaga. Quia si concedatur intellectus determinatus ad unum tantum cognoscendum, nulla esset ratio, propter quam dicamus, nostrum intellectum, qui defacto datur, non esse determinatum ad certa aliqua cognoscenda, & tamen hujus deberet dari aliqua ratio.

RESPONDETUR Cum Arriaga. Vel nosti per experientiam, aut per rationem, quòd intellectus noster, sit capax cognoscendi quæcunque Entia, vel non nosti? Si non nosti, Ergo neque nosti, non posse dari intellectum determinatum ad certa tantùm cognoscenda. Si autem nosti: Scis cur Intellect⁹ noster, nõ sit determinat⁹. Implicantiam autem aliunde non habes, cur Intellectus, determinatus tantùm ad aliqua noscenda, dari non possit. Addit, cum videamus rationes communissimas, nostrum intellectum cognoscere, quibus communiores possibiles non sunt; cum item videamus, quod cognoscat spiritualia & corporea, bene inferimus, non esse determinatum ad certa tantùm cognoscenda.

INSTABIS. Non possumus scire, quod non detur aliquod objectum, quod Intellectus noster percipere non possit. Quia de illo, quod esset extra objectum Intellectus, nulla potest esse notitia. Hinc nec nos dicere possemus, an illud cognoscere possimus, vel non? Illustrat hoc Oviedo. Fingamus per impossibile casum, quod extra objectum cognitionis Petri sint Angeli, tunc Petrus non posset dicere, Angelus est

extra objectum mei intellectus. Ergo etiam forte dari poterit aliquod Ens, de quo homo dicere non possit: hoc Ens, est extra objectum cognitionis meæ, licèt defacto esset extra objectum cognitionis.

Respondetur. Negando quòd præsens intellectus, non possit scire, quòd non detur aliquod objectum, quod intellectus noster percipere non possit. Nam illud quod esset extra objectum cognitionis, vel foret Ens, vel non Ens: Si non Ens, adhuc sub ratione non Entis poterit ab Intellectu nostro concipi, qui concipit rationes communes non Entis. Si erit Ens; Ergo adhuc sub ratione Entis concipi poterit. Quia rationem communem Entis concipit Intellectus. Et hoc demonstrat, nostrum intellectum, secundùm rationes communes, sub quibus quidquid possibile est, necessariò includitur, quodcunq; Ens vel non Ens, concipere posse. Hinc si per impossibile, nullo modo Angelus esset intra objectum intellectûs nostri, deberet non concipi ab Intellectu etiam ratio communis Entis. Sed si de rationibus particularibus res sit, illas defacto nescimus, scire tamen possumus: & ipsæ veritates supernaturales sunt tales, quas nescimus naturaliter, tamen scire possumus elevati. Omnia enim hæc, continentur, sub ratione communis Entis.

Assero II. *Nullum esse fundamentum positivum possibilitatis talis intellectus, qui sit essentialiter determinatus ad unum nonnisi cognoscendum.* Probatio asserti, stat solutione rationum in oppositum.

I. Ratio est Arriaga. Non quælibet potentia materialis, potest cognoscere omnia objecta Materialia ut patet in sensibus. Ergo non quælibet potentia Spiritualis potest cognoscere omnia objecta spiritualia.

Respondetur. Negando Consequentiam. Quia experientia probat hanc determinationem, pro consequenti autem, non est hæc experientia, nec positivum fundamentum. Deinde sicut ab impossibilitate unius, non tenet consequentia ad impossibilitatem alius, nisi detur commune aliquid fundamentum, ita nec tenebit, à possibilitate unius, ad possibilitatem alius, nisi ponatur commune utrique principium, quod hîc non ponitur.

II. Ratio ejusdem est. Datur res spiritualis cognoscitiva omnium, qualis est Deus, & ponamus etiam nostrum Intellectum. Datur etiam res spiritualis objecti non cognoscitivâ, qualis est v. g. character, cur etiam dari non poterit Ens medium, quod scilicet aliqua cognoscere possit, aliqua non possit.

Respondetur. Hoc argumentum non esse secundùm intentum. Quia hæc quæritur aliquod fundamentum positivum, Ly autem cur dari non poterit, est fundamentum negativum.

Quod attinet ad fundamentum Negativum. Illud est & pro parte affirmantium, & pro parte negantium. Dices enim non implicat contradictionem Intellectus, nonnisi ad certa objecta cognoscenda determinatus. Respondebit alter, quod implicet; & dicet; quòd ille intellectus & esset essentialiter determinatus ad certa nonnisi noscenda, ut supponitur, & non esset essentialiter determinatus; quia non implicat, ut id, quod certum aliquid cognoscit intellectualiter, cognoscat & alia: & non implicat, ut sit necessaria connexio cum quocunque cognoscibili, si ponatur in aliquo vel unius Entis cognoscitivitas. Redibis ad tuum argumentum. Quia non implicat ut cognoscitivitas unius Entis, non sit connexa essentialiter, cum cognoscitivitate aliorum Entium. Respondebit retorsio. Quia debita illi Enti cognoscitivitas, & non diceret connexionem, cum cognoscitivitate aliorum Entium, & diceret. Non diceret ut supponis, diceret autem, quia non implicat contradictionem ille nexus. En fundamentum negativum utrique parti serviens. Quodsi dicas eo modo retorquendi, non relinqui locum argumento huic negativo, non implicat contradictionem, ad hoc dici potest, relinqui quidem, sed ejus libertatem restringi, præcipuè in impugnando communes sententias, & reducendo ab eis, sine urgenti necessitate.

DIFFICVLTAS III.

An omne Intellectivum sit volitivum?

Dicendum est. *Non dari ullum positivum fundamentum, asserendi*, quod ratio intellectivi, necessariò involvat, rationem volitivi. Procedit conclusio non de istis, quibus identificatur ratio intellectivi & volitivi, sed procedit, casu, quo hæ potentiæ essent distinctæ, aut rigorosiùs loquendo, de Natura possibili, identificante sibi, nonnisi vim intelligendi. Probatio Conclusionis stat solutione argumentorum.

Punctum Difficultatis 1.

Examinantur implicantiæ.

Prima Implicantia est. Quautitur Amicus tom. 1. disp. 24. S. 1. Implicat Ens non inclinare ad bonum sibi conveniens, Ergo implicabit & Intellectum sine volitivo. Nam voluntate inclinatur Ens intellectivum, ad bonum apprehensum sibi conveniens. Antecedens ipsum

ipsum probat. Quia Ens illud intellectivum, non est determinatum ex se ad unum bonum, sed indifferens ad plura. Quia sæpe unum idemque bonum, uno tempore, eidem supposito est conveniens, alio disconveniens. Item uni supposito bonum, alteri malum, appetitus autem innatus, fundatus in natura, est determinatus ad unum & idem bonum.

Respondetur. Negando impossibilem esse naturam intellectualem, ad unum bonum determinatam, adeoque appetentem illud bonum, nonnisi appetitu innato. Rursùs bonum principale semper quidem appetit determinatè appetitus innatus; sed hoc etiam competit appetitui elicito. Si v. g. spectetur per ordinem ad bonum in communi, quod tenetur amare appetitus elicitus. Nego tamen quod appetitus innatus, eodem semper modo agat, ad consecutionem boni sui primarii. Et ita granum appetitu innato, nunc se in terram fodicat fibralis, nunc erigit ex terra, nunc potius se in spicam impendit quàm in culmum; cur ergo etiam intellectivum, carens appetitu elicito, non poterit similem varietatem habere appetendi, idque per solum appetitum innatum.

Secunda Implicantia est, qua utitur Recentior Suarez. Tract. 1. Met. num. 58. Intellectus est radix voluntatis. Sed impossibilis est radix non exigens proprietatem, Ergo impossibile est Intellectivum sine volitivo. Majorem dicit se probasse tract. 6. de Anima. num. 186. Sed illic tantum ad argumentum respondet, & assumit nonnisi, quòd Intellectus non sit formaliter, sed radicaliter liber.

Respondetur. Negando universaliter Majorem, & sicut nostrum intellectivum fundat risibile in nobis, non tamen in Deo vel Angelis, ita & præsens intellectivum, fundat volitivum, sed non sequitur, quòd in omni alia specie, fundare debeat. Quanquam intellectus noster, hoc nonnisi sensu potest dici radicaliter liber, quod indifferenti utriusq; objecti propositione, causare possit, ut liberè se determinet voluntas. Sed non in hoc sensu radicaliter est liber, quasi sit universaliter & ubique radicans, & fundans volitivum; hoc enim negatur.

Tertia Implicantia est. Ex istis quæ proponit sibi & solvit Oviedo; quale illud est. Intellectus ordinatur ad voluntatem, voluntas ad intellectum, Ergo non possunt sine se dari.

Respondet negando dari inter ista essentialem ordinem, si enim illæ potentiæ identificantur, non possunt alium ordinem dicere, quàm rationis; Si autem sunt distinctæ realiter, multò magis poterunt esse sine se. Deinde sicut animalitas Petri, ex specifica ratione, connectitur essentialiter cum rationalitate; neque tamen sequitur ut similis animalitas, non connectatur cum rationalitate, ita quamvis præsens intellectivum, connectatur cum volitivo, non sequitur, ubique, etiam in alia specie, connecti debere.

Instabis I. Omnis forma debet habere appetitum proportionatum sibi, creatura rationalis habet actum rationis, Ergo debet habere appetitum elicitum.

Respondetur. Si per proportionatum appetitum, intelligatur appetitus elicitus liber, falsa est prima propositio, & petens principium; Si per proportionatum appetitum, intelligatur etiam innatus, vera erit prima propositio, sed non faciet contra nos, nego enim implicare contradictionem, ut cum principio intellectivo conjungatur solus appetitus innatus.

Instabis II. Principium perfectissimum cognoscens, quod est DEUS, & imperfectissimum quale est brutum, utrumque est potens appetere. Ergo de ratione omnis cognoscitivi est appetere.

Respondetur. Perfectissimum cognoscitivum intellectuale, hoc est Deus, & imperfectissimum quod est homo, generat. Ergo de ratione principii cognoscitivi erit generare, adeoque etiam Angelis id conveniet. Sicut ergo generatio, fundatur nonnisi in speciali conditione talis Entis, ita & volitivum fundabitur nonnisi in speciali conditione intellectivi.

Instat III. Quia frustra Anima videret cibum, si non posset illum appetere; ita cum finis intellectivi, sit, proponere objecta amplectenda, & fugienda, frustra id faceret, si non detur voluntas.

Respondetur. Ratio nonnisi particularis intellectivi, habet hoc, ut proponat objecta fugienda, & amplectenda, non esse autem id, ex ratione, ut sic intellectivi. Deinde sicut dantur scientiæ sistentes in sola speculatione veri, sine ulla relatione ad voluntatem, & praxim, cur etiam similis non poterit dari potentia intellectiva.

Quarta Implicantia est. Quando potentia perfectior respicit idem objectum, quod imperfectior; debet circa illud versari modo perfectiori, sed sensus bruti, qui est imperfectior omni intellectu, respicit suum objectum, cum vi eliciendi appetitum, circa ipsum objectum, Ergò multò magis quodcunque intellectivum, respicit illud objectum, cum vi eliciendi appetitum, circa illud objectum.

Respondetur. Veram esse propositionem assumptam, de præsentibus intellectivis, non autem de possibili, adhuc tamen intellectivum illud sine volitivo, esset perfectius, sensitivo, habente appetitum elicitum, adhuc inquam esset perfectius, ex ratione Spiritualis, conditioneque specifica suorum prædicatorum.

Quinta Implicantia est. Existis quæ proponit Antonius Perez de voluntate DEI à num. 18.

Prima ejusdem ratio est ex Sancto Thoma. Omne cognoscitivum tendit in suum bonum. Sed nisi haberet voluntatem non tenderet in bonum. Quia nisi haberet voluntatem, non haberet appetitum, quo tenderet aut perseveraret in bono apprehenso. Et certè qui apprehendit aliquid esse bonum, infert consequentiam practicam, qua judicat esse illud prosequendum, Ergo ratio boni apparentis, in suo conceptu includit saltem implicitè convenientiam ad apprehendentem; alioqui male inferretur illa consequentia; quia consequentia nulla est, cujus antecedens, non includit connexionem cum consequenti. Deinde impossibile est intelligere & judicare optimum existere in rerum natura, quin statim ex ipsa ratione optimi apparentis, non judicet is, cui apparet illud bonum, esse illud à se appetendum summè.

Respondetur. Ponamus v. gr. scire nos per revelationem, quod DEUS nolit concurrere ad ullam volitionem, ponamus nos prædeterminatos, ne quidquam velimus, certè tunc per necessariam sequelam, non sequetur appetitus apprehensi boni, imò sequetur ne appetatur. Sicut ergo in illis instantiis in aliquid extrinsecum, rejici poterit negatio sequelæ, ita in præsenti, negatio appetendi, referretur in conditionem intrinsecam Entis, salvo hoc, quòd illud objectum maneat appetibile; & sicut nunc libertas potest impedire, ne ametur etiam summum bonum, sed abstractivè cognitum; cur ergo simile impedimentum dari non poterit ex intrinseca conditione Entis, impotentis velle: Ex visione etiam Dei seu apparentia, benè quidem pronunc infertur beatificatio videntis, etiam per voluntatem, non tamen pro omni eventu; & sicut si Deus per miraculum impediret voluntatem, ne amet posset adhuc bene salvari ratio videntis; cur ergo simile impedimentum non posset referri in intrinseca principia illius naturæ, non potentis velle, ut jam repetito dictum. In forma autem dici debet, verum esse antecedens de appetitu innato, sed concedo quod illud noscitivum, non appetitivum autem appetitu elicito, sit futurum appetitivum appetitu innato; qui potest haberi sine voluntate. Ex apprehensione boni in præsentibus cognoscitivis, infertur consequentia practica, de bono illo prosequendo, sed nego impossibilem esse apprehensionem boni, sine illa practica consequentia.

Quando autem dictum est, notitiæ illi conjungi appetitum innatum, non ita id accipiendum, quasi ex directione apprehensionis, sequatur appetitus ille, hoc enim ipso appetitus ille foret elicitus, sed hoc eo sensu accipiendum, quod conjungatur nonnisi appetitus innatus, illi notitiæ, licèt ex notitia non sequatur, sicut in nobis cognoscentibus formas, datur appetitus innatus materiæ ad easdem, conjungiturq; illi notitiæ, licèt ex ea non sequatur, hocq; sensu Omne cognoscitivum tendit in suum bonum: hoc est, intelligibile vel verum; verum enim est bonum cognoscitivi. Sed non hoc sensu cognoscitivum tendit in suum bonum, quasi omne cognoscitivum habeat vim appetendi, id enim esset non probare, sed petere principium.

Secunda Ratio ejusdem est. Quia si esset possibilis talis natura, jam daretur, quia Deus fecit omnes gradus rerum possibiles, quorum existentia melior est, ad complementum universi, si non adsit ratio impediens debitum existendi, qualis v. gr. esset ratio processûs in infinitum, præcipuè verò quia existentia illius, est melior quàm non existentia, imò est utilis, ut maneat distinctus in rerum natura ordo, gradûs intellectivi, à gradu volitivi.

Respondetur. In materia de Angelis, tam de complemento universi, quàm in examinando, an Angelorum Spiritualitas importet esse intellectivum, negatum est hoc principium, ubi dictum, completionem universi, non debuisse esse secundùm naturam rei, sed secundùm placitum conditoris, quarum scilicet ipse vellet completionem. Et sicut non dantur defacto multæ species intermediæ brutorum, sic nec erat necesse, dari speciem illam intellectivi, cum quo stat, ut universum hoc non sit imperfectum positivè, licet sit imperfectum negativè, hoc est non habens perfectiones, quas posset habere plures in infinitum. Arbitrariè etiam assumit quod creaturæ quæ defacto dantur, sint ultimæ & penultimæ, cum in infinitum imperfectiores dari possint. Illud etiam principium non est illativum actualis existentiæ, quia scilicet alicujus existentia, melior est quàm ejus non existentia. Nam unio hypostatica, cum sola anima & non cum corpore, melior est quàm negatio unionis. Melior est etiam multiplicata per singula individua, quàm negatio illius, neque tamen hæc varietas unionum datur. Alia, quæ in hac ratione, assumit, in materia de Angelis, locis citatis, examinata sunt.

Tertia Ratio ejusdem est. Omne Intellectivum potest videre Deum. Ergo & amare, alioqui & esset beatus ut supponitur, possideret enim summum Bonum; non esset autem beatus, quia illud bonum possideret sine ulla æstimatione, judicaret enim non posse à se amari, ac proinde non esset dignum suo amore.

Respondetur. Antecedens non ita facilè positivè posse probari, si quis puret, ex speciali sua cõditione, posse aliquod intellectivũ esse determinatũ nonnisi ad noscẽda creata. Sed quidquid sit de

sit de Antecedenti, negatur consequentia, dicturque quod tunc creatura illa esset incompletè beata; quia completio beatitudinis, proficiscitur à voluntate. Quanquam posset dici, quòd per ordinem ad se haberet beatitudinem completam, quia implicaret illi compleri per actum amoris. Et licet possideret bonum sine ulla æstimatione, oriunda ex appetitu voluntatis, haberet tamen æstimationem intellectualem, ex penetratis illius objecti prædicatis. Et quia voluntas non æstimaret illud objectum, suæ voluntatis actu, non attolleret bonum, sed etiam non depretiaret illud, & illa negatio æstimationis, oriretur ex conditione Entis. Et sicut cum ego dico non posse me amare Deum, ita sicut ille se amat, non sequitur in me contemptus talis amoris, nec judico Deum esse indignum tali amore, sed illud judicium solùm arguit in me perfectionem, & non in objecto, ita & in præsenti, si illud noscitivum judicaret non posse illud bonum à se amari, non hoc ipso diceret, esse illud indignum amore.

Punctum Difficultatis 2.

Continuatur Difficultas.

Quarta Ratio ejusdem est. Tota ratio cur aliquid non ametur, est, quia perfectè non cognoscitur, ut patet inductione, consequenter verum est, quòd adæquata ratio possibilitatis, amandi seu appetendi, sit cognitio, consequenter omne cognoscitivum erit appetitivum.

Responderi potest, pro præsenti rerum esse Antecedens. Rursus dici posset, rationem adæquatam tenentem se ex parte objecti, debitè applicabilis voluntati, esse propositionem objecti cogniti; nihilominus negando rationem adæquatam amandi, tenentem se ex parte principii, esse propositionem objecti cogniti, sed tale principium esse voluntatem, quam non implicat, non esse in aliqua substantia intellectuali. Deinde alia est hæc propositio, an sit possibile amare non cognoscendo, & hanc propositionem firmat ratio adlata: & alia est hæc propositio, an possit aliquod cognitum non esse amatum, & cognoscens non esse amans; quæ propositio non probatur, licèt de ea sit quæstio. Neque sequetur, illam propositionem objecti amabilis, quam non posset sequi amor, fore frustra. Quia sufficeret habere expressionem intentionalem illius boni, quantùm est ex illo, appetibilis. Deinde intellectus, de quo hîc agitur, posset judicare bonum illud esse amabile, non à se, quia hanc vim non habet, sed ab alio; ut fit cum intellectus meus judicat Deum esse amabilem amore increato, quem tamen ego ponere non possum.

Quinta Ratio est, quâ utitur Esparza de Angelis q. 17. art. 3. Quia Deus cum sit ipsa essentia Bonitatis, quidquid operatur, operatur ex intentione boni, & omnia ordinat ad bonum, quantùm & qualiter unum quodque capax, nec oppositum contingere potest. Ergo eadem necessitate quâ rebus sensu & intellectu carentibus, indit appetitum innatum, indet etiam appetitum sensitivum sentientibus, & rationalem ratione præditis.

Respondetur, negando consequentiam. Quia potest cum hoc stare, ut Deus omnia operetur, ex intentione boni, nec tamen det omnibus intellectualibus substantiis, appetitum elicitum ad bonum, stante bonitate talium substantiarum, in appetitu non elicito sed innato ad bonum. Dico enim non implicare contradictionem, ut Deo operante ex intentione boni, nihilominus sit creatura rationalis non appetitiva. Implicat quidem etiam per arguentem, creatura, non habens appetitum innatum ad bonum, sed hæc implicantia non ostendit implicare creaturam, non habentem appetitum elicitum ad bonum. Et certè appetitus innatus est in materia ut sit potentia formarum, qui ipse appetitus, est exigentia prædicatorum, exigentia autem prædicatorum, est ipsummet illud ens, quod sicut à seipso abesse non potest, ita nec ab illo abesse potest appetitus innatus. Nihil autem simile militat pro appetitu elicito, concedendo materiæ; ita nec sequetur ex eo, quia implicat substantia intellectualis, non appetitiva appetitu innato; implicare substantiam intellectualem non appetitivam appetitu elicito. Unde ulterius conceditur, in tali creatura fore appetitum innatum rationalem, non hoc sensu, quasi sit ex prælucente ratione sequens, sed rationalem, hoc est identificatum enti rationali. Vi cujus, licet in aliquo illa substantia sit superanda, à sensitivis, quæ ordinantur ad suum bonum, per actum elicitum, nihilominus aliis prædicatis, nobilitateque substantiæ rationalis, cui identificatur appetitus ille innatus, superabit sensitiva.

Instat idem. Sensus & ratio sunt ad oppositа? appetitus autem innatus, est ex suo conceptu determinatus ad unum, Ergo non sufficiet ordinari in bonam illam substantiam rationalem per solum appetitum innatum.

Responsum supra, quòd non semper sit determinatus appetitus innatus, ad eundem modum agendi. Deinde nego impossibilem esse creaturam, cujus appetitus non coæquetur varintati noscendi, ita, ut vis ejus noscitiva, extendatur ad plura; vis autem appetendi appetitu innato, extendatur ad pauciora. Non apparet item, cur appetitus innatus sit ad unum; materia enim tot specie distinctas formas substantiales appetit, & præter formas substantiales, appetit tot accidentales. Lapis item appetit deor-

sum, appetit tale frigus, appetit tale pondus, &c. Cur ergo simili varietate, illud noscitivum non volitivum, non appetet sibi bona appetitu innato? Denique non implicat noscitivum, determinatum ad unum appetendum, appetitu innato.

INSTAT II. Idem. Bonum apparens, est quoddam genus bonitatis, distinctum realiter à toto genere bonitatis purè Physicæ. Unde etiamsi malum sit in se, potest illi superaddi peculiaris aliqua ratio bonitatis. Necesse igitur est, ut detur peculiaris vis appetitiva, in quocunque datur intentionaliter objectorum perceptio, ne detur aliqua ratio bonitatis in aliquo, ad quam ipsum non sit congruenter ordinatum.

RESPONDETUR. Concedendo bonitatem apparentem, esse distinctam à vera, Nego tamen contradictionem implicare creaturam, quæ nec apparēs nec verum bonum prosequatur licet illud noscat. Nego idem implicare contradictionem, esseq; hoc essentialiter incongruens, ut aliquid ordinetur ad bonum nonnisi cognoscendum, adeoq; ordinatione cognitionis licet non ordinetur ordinatione apetitionis elicitæ.

VI. RATIO ejusdem est. Intellectivum est perceptivum contradictoriorum, complectiturque totam rationem entis universaliter, necesse igitur est, ut illi sit adjuncta vis appetitiva, similiter uiversalis, ut flecti similiter possit ad oppositum, alioqui esset essentialiter frustra vis ejusmodi oppositorum perceptiva.

RESPONDETUR Negando Consequentiam, non erit autem illa vis essentialiter frustra, quia habebit suum effectum ad quem ordinatur nempe verbum mentis, & sicut actum ipsum voluntatis, non est necesse ad aliquid aliud ordinari intentionale, sed per illum devenitur ad quietem actus, cur ergo ad simile prædicatum, quietis, non poterit perveniri ipso verbo mentis.

INSTAT Idem. Modus & quies circa bonum suum, debet esse magis vel minus perfectum, juxta mensuram perfectionis Entitativæ, convenientis unicuique. Quia bonum, cujus est capax aliquid, in se perfectius, est & ipsum perfectius ac majus. Motus autem ad bonum majus, est major, & major quies in eodem: oportet igitur ut detur in Intellectivo tum motus, tum etiam quies circa omnem rationem bonitatis, hoc autem non competit appetitui innato. Quia cum appetitus innatus, insit uniformiter rebus etiam vilissimis, ex suo conceptu est vilissimus.

RESPONDETUR. Etiam in appetitu innato, est quidam Metaphysicus motus & quies, quem solum motum & quietem Metaphysicam in bono, non implicat contradictionem connecti rationali. Et licet ille, ex conceptu suo generico, sit vilissimus, ex differentiali tamen ratione, potest esse præstantissimus; identificaretur enim prædicatis creaturæ rationalis. Et sicut vilissimum est prædicatum Entis, est enim quibuscunque conveniens, nec tamen excluditur illud à præstantissimis Entibus, quia vilitas illius attollitur, per talitates Entis & differentias, sic etiam attolletur & vilitas appetitus innati in creatura rationali.

VII. RATIO ejusdem est. Quia substantia purè intellectiva & non volitiva, foret inutilis universo, omnibusque intrinsecè tædiosa, quæ contra observaret, atque observando ita semper stupidè hæreret, ut nulli rei, ne quidem sibi, quidquam unquam provideret.

RESPONDETUR. Sicut creaturæ, nullo modo cognoscitivæ, non sunt tædiosæ universo, etsi illis exprobretur, quod nec velint, nec cognoscant, defendere se poterunt, suam esse talem naturam; ita & creatura rationalis non volitiva, defenderet se suâ naturâ, & quod non esset otiosa, in universo, vindicaret se actuali notitiâ.

INSTAT idem. Vis intellectiva est vis adductiva omnium indiscriminatim ad se, quia intelligens actu, est intellectum in actu. Ergo necesse est ut in Intellectivo, detur appetitus similiter universalis, & commensuratus universalitati intellectivæ, alioquin aliquod bonum perperam inesset alicui. Non enim adhærere posset modo adhæsionis, qui congrueret modo habitationis.

RESPONDETUR. Ut modo habitationis congruat modus adhæsionis, sufficere vim assentiendi, vel dissentiendi intellectualem, non enim implicat ut habito per speciem expressam objecto, non habeatur adhæsio per volitionem, & ut intellectivo universali, addatur appetitivum universale, proficiscitur id, non ex ratione intellectivi ut sic, sed talis intellectivi.

Punctum Difficultatis 3.

Quid sentiendum de fundamentis in oppositum?

EXaminanda hîc sunt fundamenta, an sint scilicet aliqua, quæ positivè probent possibilitatem intellectivi sine volitivo.

Primum fundamentum est ex Perez. Possibile est esse intellectionem, quæ non sit principium effectus. Ergo similiter possibile erit intellectivum sine volitivo. Antecedens probatur: Decernat Deus (quod potest) nullam producere volitionem creatam, reveletque hoc decretum Petro, qui id per actum fidei credat, hic actus fidei non potest esse principium volitionis, non enim potest esse principium actus, qui si existat, reddat falsum eundem actum fidei.

RESPONDET I. Perez, postquam refutasset responsiones Herise, quòd scilicet casus pro-

propositus impossibilis sit. Et non esset enim productivus effectus ut supponitur, & esset ut probatum. Immò hæc argumentatio petit principium; perinde, atque si quis, ut probaret non repugnare actum fidei, qui non possit habere v. g. durationem, aut qui non posset à Deo destrui, assumeret posse existere actum fidei, qui de se certissimè affirmet, se nihil horum posse. Deinde revelare illud prædictum Decretum, perinde est atq; producere actum, qui non possit producere effectum, hoc autem repugnat ex propria ratione actus fidei. Quid enim est, inquit Augustinus, tam voluntarium atque credere. Essentialiter enim omnis actus fidei dependet ab imperio voluntatis. *Hæc responsio*

Non Satisfacit. Tum quia, non est probatum, implicare actum intellectûs, sine sequente se volitione; nego item implicare, ut tale decretum formet DEUS. Tum quia falsum est peti principium prædicto arguendi modo. Recurrit enim ad principium, non implicat, quod non petit principium. Sicut neganti possibilitatem hominis, bene assumeretur non implicare eundem. Tum quia quamvis de facto fides sit voluntaria, cur imperium illud voluntatis, per exhibitionem concursûs, aut prædeterminationem, suppleri non possit. Deinde, quamvis dicatur, de ratione actus fidei, esse voluntarium, explicari id posset, de voluntario Antecedenti, hoc est imperio voluntatis moventis intellectum, ut assentiatur sed non de voluntario consequenti, quasi omnis actus fidei, principiet actum voluntatis.

Respondet II. Esparza citatus ad 2dum, Universaliterque dicit non esse possibilem aliquam intellectionem, quæ non sit inductiva alicujus volitionis, quia quælibet intellectio, percipit & judicat se esse veram, allicit ergo per se ipsam ad amorem sui, immo hoc faciunt vel maxime cogitationes speculativæ, nemo enim est cui speculationes suæ non placeant per seipsas, unde etiam arguit, revelationem, de qua agit argumentum, esse arbitrarium. Quid enim absurdius esse potest, quàm DEUM supernaturaliter illuminare intellectum alicujus, ita, ut placere illi nequaquam possit, talis illustratio & revelatio Dei. Addit insuper, licet essent possibiles intellectiones essentialiter steriles affectuum, non sequitur impossibilem esse substantiam intellectivam, & non volitivam; quia perfectiones accidentales, non participant adæquatè, totam sui generis perfectionem, sed multiplicantur cum inadæquata ejus participatione, prout interest substantiæ, cui insunt; at substantia existit gratiâ sui, & est quid perfectum in genere suo, unde si intersit intellectivo, potest habere notitias non ordinatas, vel ordinatas ad volendum: at fieri nullo pacto potest, ut nullas habere possit intellectiones feraces affectuum. *Hæc responsio*

Non Satisfacit. Tum quia illa delectatio perceptibilis ex notitia veri, per aliquos ad intellectum spectat, docetque Perez, ab ipsa manu percipi delectationem, & non ab appetitu solo. Sed posito etiam quòd spectet ad voluntatem, rediret argumentum, quod non implicet contradictionem, ne sequatur illa delectatio. Tum quia, concedo quod unaquæque intellectio, alliciat amorem sui, quod sit aptum objectum ut ametur à volitivo rationali, sed nego quod hoc sensu alliciat, quasi impossibile sit, eam non amari ab eo, qui eam producit. Nego item impossibile esse, ut Deus illuminet revelatione intellectum, quin ei, cui revelatio facta, placeat revelatio. Tum quia hoc ipsum adhuc improbatum manet, quare interst substantiæ intellectivæ, idque essentialiter, ut sit simul volitiva. *Hinc prædicto argumento*

Respondetur aliter. Concedendo, quòd sint quædam notitiæ, quæ etiam per se non moveant voluntatem, eò, quòd non proponant, nec attingant bonum quà tale; concedo item aliquas esse notitias, quæ per accidens, non adjungunt sibi volitiones, idque, vel quia decretum DEI, aut revelatio in oppositum facta est, vel quia distractio aliqua intercessit, præcipuè quia sunt isti actus realiter distincti, cur ergo unus, non poterit dari, sine alio. Et sicut datur cognitio, quæ non semper ordinatur ad opus, cur etiam non poterit dari cognitio, non ordinata ad volitionem? Et ita posita illa revelatione, ex accidenti non potest sequi actus voluntatis. Ad consequentiam quod attinet, illa etiam non tenet, quia hîc quæritur positivum fundamentum, cur sit possibile intellectivum sine volitivo; mera autem paritas, non est positivum fundamentum. Quia non adfert commune aliquod principium antecedenti & consequenti, nisi merum repugnat vel non implicat; hoc autem non est positivum, quod quæritur fundamentum. Deinde, quòd saltem ex accidenti, possit non sequi intellectionem volitio, experientia probat, quæ est fundamentum positivum probandi, posse esse intellectionem sine volitione nulla autem talis experientia probat, separationem intellectivi à volitivo.

Secundum Argumentum est. Actus sensuum externorum, non producit affectum, alioquin in oculis & auribus esset appetitus.

Respondet I. Perez. Certum sibi esse, quòd sit in organis sensuum externorum appetitus, non quidem prosecutionis futuri boni, sed præsentis per delectationem aut tristitiam, quando enim dolet manus, dolet manus, &c. *Hæc responsio*

Non Satisfacit. Tum quia dicere, quòd insit sensibus externis delectatio, est idem ac dicere; quod in noscitivo sit delectatio & voluptas, quod nostri auctores respuere debent. Tum quia posito quod sensus delectentur, delectatio illa erit, non sequens ipsam perceptionem objecti, sed in ipsa perceptione objecti inclusa. Porrò quando discutitur, an intellectivum inferat volitivum, & delectativum, non discutitur de delectativo incluso in ipsomet actu intellectionis, sed de delectativo consequente Tum quia hoc ipsum quod dicit sibi certum Perez, probare debuisset ratione, quæ non adfertur. *Ideo*

Respondetur aliter argumento. Illud imprimis eò quòd à pari sit ut dictum supra, non esse fundamentum positivum quod quæritur; Deinde disparitas etiam hoc dari posset, quia licèt non detur appetentia ulla, singulis sensibus adstricta, benè hoc suppleri posset, per ipsum appetitum sensitivum, cui illæ notitiæ particularium sensuum deserviunt. Si autem esset intellectivum aliquod, non tamen volitivum, defectus ille sequentis volitivi, à nullo posset suppleri.

Inferes. Non doceri à nobis quòd possit dari intellectivum sine volitivo, sed solùm ostendi, quod id non probetur pro utraque parte demonstrativè. Loquendo autem de ipso objecto, sentiendum est: quod non possit dari intellectivum sine volitivo. Ratio quia ex una parte videmus inseparabilem connexionem inter noscens & volitivum & pro opposita parte nullum est fundamentum positivum, mera ergo erit divinatio contra sensum talium Doctorum, asserere quod hæc separabilia sint, in aliquo rerum ordine, etiam possibili.

QUÆSTIO II.

De Intellectione in communi.

Sub hoc titulo hoc discutienda erit natura intellectionis, quod ut fiat:

Præmitto I. *Tria spectari posse in intellectione.* I. Actionem ejus productivam. II. Terminum ejusdem. III. Unionem intellectionis cum intellectu. Et quidem hæc tria varia possunt sortiri nomina; actio enim productiva vocatur motus vitalis, conceptus formalis, intellefactio &c. Terminus autem ejus actionis ab aliis vocatur qualitas, ab aliis conceptus objectivus, prout repræsentatus, species expressa, verbum mentis, intellectio &c. Denique unio illa, ab aliis vocatur receptio, ab aliis passio, & cætera similia.

Præmitto II. *Varias esse sententias in quo tandem consistat natura intellectionis.* Alii enim dicunt illam stare in sola actione, habente suum terminum. In qua sententia est Molina, Conimbricenses, Cajetanus & alii. Et quamvis Cajetanus, in sola actione eandem constituens, censeat eam nullum habere terminum, sed ejus mens ita intelligenda, quòd scilicet nullum habeat distinctum à se effectum, sed quòd eadem entitas, diverso respectu sit actio, & diverso respectu effectus, sicut nos docuimus de creatura immediatè à solo Deo producta.

III. Sententia est tenentium in utroque consistere intellectionem. Hanc tenet Cardinalis Lugo, Hurtadus, Recentior Suarez.

Præmitto III. Difficultatem esse inter auctores, utrum illa qualitas producatur per actionem distinctam, an per actionem identificatam ipsi termino. Produci per actionem identificatam docuit Cardinalis Lugo disp. 19. de Incarn. Oviedo hîc, & alii apud eundem. Negat cum aliis Recentior Suarez & Mastrius disp. 51.

DIFFICULTAS I.

An intellectio producatur per actionem distinctam?

Dicendum est. *Intellectionem quæ reddat intelligentem, eum, qui eam produxit, non produci distincta actione.*

Probatur I. Non implicat contradictionem produci aliquid per actionem identificam sibi; & ex alia parte, nulla est necessitas asserendi, quod intellectio producatur per actionem distinctam, ut patebit solutione argumentorum.

Probatur II. Effectus essentialiter determinatus ad unum principium non producitur, actione condistincta, sed intellectionis qualitas, reddens intelligentem eum, qui eam produxit, est effectus essentialiter determinatus ad unum principium, Ergo non producitur actione distincta. Major supponitur ex materia de modis. Minor probatur, Modus est essentialiter determinatus non nisi ad hoc principium, Ergo & illa qualitas intellectionis, est essentialiter determinata, non nisi ad hoc principium, si faciat illud intelligens. Consequentia probatur. Ideo modus est essentialiter determinatus non nisi ad hoc principium, quia est ultima ratio talis determinationis, sed etiam qualitas intellectionis, est ultima ratio intellectionis, quod ipsum probatur. Quia positis quibuscunque aliis, ipsaque actione productiva illius qualitatis, in se formali-

maliter spectatæ, nondum ponitur determinatio ad esse intelligentis. Ergo hæc determinatio à sola illa qualitate habebitur. A quo enim alio? Immò quamvis hanc ipsam entitatem intellectionis, quâ intelligit Petrus, produceret v. g. Paulus, non redderet illa Paulum intelligentem, ut probatum in materia de vitalitate.

PROBATUR III. Creatio non infert aliquam modalitatem, Ergo nec productio illius qualitatis. Antecendens probatum in Physicis. Consequentia autem probatur: Ideo creatio non est modus, quia impossibile est, esse hunc effectum, sine concursu causæ creatæ productum, & non esse creatum à Deo, ita actio producens qualitatem intellectionis, quæ aliàs redderet Petrum intelligentem, actio inquam talis profecta à Paulo, erit distincta ab illa qualitate, non tamen profecta à Petro. Unde universaliter quę intellectio reddit producentem intelligẽtem, non fit condistincta actione, quæ autem non reddit eum intelligentem, producetur condistinctâ actione.

Pro nostra sententia vide Aristotelem, Metaphysicorum textu 11. & 16. Quod enim Recentior Suar. dicit illas authoritates hoc sonare, quòd illis actionibus nihil extrinsecus producatur id impertinens est. Quis enim inquã dubitare potuit, visione, speculatione, nihil fieri extrinsecũ.

OBJICIT I. Recentior Suarez. Ex hac doctrinâ sequitur, istam qualitatem non fore rem sed modum. Esset enim seipsa essentialiter immanẽs, ac proinde inseparabilis ab intellectu, consequenter esset imperfectior frigore & calore, aliisque qualitatibus, quæ sunt veræ res.

RESPONDETUR Oviedo, concedendo totum, foreque illam qualitatem imperfectiorem aliis qualitatibus in aliqua consideratione, in ratione tamen expressionis objecti, spiritualitatis, fore perfectiorem.

RESPONDETUR II. Negando illam qualitatem fore modum. Ratio, Quia de ratione modi, non est hoc, per intermediam actionem non pendere, aliàs unio, quæ producitur, non sine modo, modus non esset. Idem quæ creantur, non creantur per intermediam actionem, & tamen modi non sunt. Ergo de ratione modi non est, immediate pendere à principio effectivo, licèt verbum sit, quod aliqua species modorum, immediate pendeat à principio effectivo, & ita actio non agitur per aliam actionem. Itaque ex hoc principipio non convincitur illam qualitatem esse modum. Ex alia parte non video, cur implicet illam qualitatem poni in lapidem divinitus q; transferri in aliud subjectum, quæ omnia probant, illam qualitatem non esse modum.

INSTAT idem. Non omnia quæ pendent in fieri & conservari, dependent se ipsis immediatè, & ita lux dependet in fieri & conservari à sole, non tamen immediate, sed mediante actione Ergo idem dicendum est de qualitate illa.

RESPONDETUR. Negando consequentiam, Disparitas. Quia qualitas illa, à quocunque eandem principio produceretur, eundem effectum tribueret, consequenter non est determinata, ad hoc principium. Jam autem intellectio, non à quocunque principio producta intelligente, reddit quemcunque intelligentem, unita etiam illi. Hinc fit, ut determinet sibi principium, tum, cum debet reddere intelligentem determinareque ut intelligat.

OBJICIT II. Arriaga. Intellectio non est vita Physica, sed intentionalis, vita autem intentionalis, cur indentificaret sibi actionem, quam sibi non identificat gratia, calor, &c?

RESPONDETUR. Intellectionem ita esse vitam intentionalem, ut simul sit vitalitas Physica. Est enim motus ab intrinseo. Sed quidquid sit de hoc, negatur consequentia, propter adlatam disparitatem, Quia v. g. gratia à quocunque producatur, reddet subjectum gratum, consequenter non determinat sibi principium, secus intellectio.

OBJICITUR III. Actio est ordo realis ad terminum, ordo autem realis, est, quid distinctum realiter, consequenter & actio productiva illius qualitatis, erit distincta ab illa qualitate.

RESPONDETUR. Negando universaliter Majorem, quæ non nisi in casu perticulari vera est. Ratio autem negandi, quia non implicat contradictionem, actio identifica cum termino.

INSTABIS, ex hac responsione sequitur, Deum prædeterminare voluntatem. Quia actio qua Deus producit volitionẽ, est distincta ab ea, quâ voluntas producit volitionem, & aliunde, est prior illa, quia omnis actio est prior suo effectu. Ergo prædeterminat.

RESPONDETUR. Cum concursus Dei non sit alius, præ actione creaturæ, in quantum illa actio pendet à Deo, fit ut concursus ille, sequatur conditionem actionis creatæ. Quia autem ipsa actio creata identificatur ex dictis suo termino, fit ut eidem & concursus identificetur.

OBJICITUR IV. Non implicat contradictionem Abelem v. g. generari à Caimo. Ergo neq; etiam implicabit. Contradictionem eundẽ actũ intellectionis produci ab alio principio.

RESPONDETUR. Dupliciter in hac materia procedi posse, primum dicendo, quod ne divinitus quidem, intellectio v. g. Petri produci possit à Paulo, ad eũ modum, quo modalis actio Petri ne divinitus quidẽ produci potest à Paulo, eo quod sicut actio ita & intellectio, determinet sibi essentialiter hoc principium, sed non esse necesse hoc defendere, idque propter dicta in simili de vitalitate. 2do, quod divinitus quidem intellecto Petri quoad entitatem produci possit à Paulo, ita tamen, ut non reddat intelligentem Paulum. Quo posito, distinguetur consequens: Ergo etiam non implicabit contradictionem eundem actum intellectionis, produci ab alio, ita tamen, ut non reddat eum intelligentem concedo, ita ut reddat intelligentem Nego. Consequenter cum reddet intelligentem, non producitur ut dixi actione distincta: secus si non reddat intelligentem,

ita

ita ut actio illa sit indistincta ab intellectione, in circumstantia, quòd reddat eum qui eam producit intelligentem; ad eum plane mudum, quo relatio indistincta est à fundamento & termino, non quomodocunque, sed in circumstantia rationis fundandi.

Ad hoc defendendū dupliciter procedit posset. Imprimis ponendo quòd intellectiones Petri, ad rationem tribuendi, esse intelligentis, requirant nonnisi, à Petro produci, ita ut intellectus Pauli, ad illam productionem eductionemque è sua potentia, nonnisi obedientialē potentiam habeat. Deinde concedi posset, quod eadē intellectione, qua intelligeret Petrus, posset intelligere Paulus, si illam intellectionē produceret, concedi posset quòd itidem, eandem intellectionem & Petrus & Paulus indistincta actione produceret: Quodsi quæratur. Quod ergo erit determinatum ut dicatur potiùs intellectionem illam produxisse Petrus, quam Paulus recurri posset ad hoc: Quia casu quo illam produceret de facto potius Petrus, quàm Paulus diceret illa intellectio connaturalem exigentiam, ut conjungatur noñisi intellectui Petri, cum omne accidens, petat connaturaliter uniri ei subjecto è quo eductum est. Videtur tamen ille prior modus, esse planior, & superiùs dictis conformis.

Objicitur V. Nulla est causa, quæ determinet sibi individuos effectus. Ergo nec potentia intellectiva. Quodsi non individuat sibi intellectiões, debebit illas distincta actione producere.

Respondetur. Attendendo ad immediatè dicta, quòd hoc sensu individuet sibi effectus, ita, ut alia eosdem, nonnisi obedientialiter producere possit; sed hoc sensu non individuat sibi effectus, quasi ad plures in sua potentia contentos, non indigeat à Deo determinari, ut videre est dum Deus determinat ad hanc individuationem modi, licet hic individuus modus, huic nonnisi principio sit adstrictus. Sed quidquid sit de hoc principio, potest ad huc dici: quòd effectus qui sunt simul essentialis determinatio hujus ad hoc, non indigeat, à causa, distincta actione produci, licèt producat distincta actione effectus causa, quia effectus, non habent simul determinationem, hujus ad hoc.

Argumenta Recentiorum.

Mastrius hîc disp. 6. n. 91. censet, produci verbum mentis, per distinctam actionem, ejus hîc pensanda argumenta.

Objicit I. Auctoritatem Augustini 9. de Trinitate capite 7. Ubi ait conceptum verum, veracem notitiam, tanquam verbum, aqud nos habemus, & dicendo intus gignimus.

Respondetur. Cum Augustinus nihil exprimat, de dictione distincta ab ipsomet verbo, poterit adhuc illud verbum, generari & produci in nobis productione indistincta entitativè.

Objicit II. Verbum vocale, verè producitur per locutionem, & dicere corporeum, veluti per actionem distinctam. Ergo & verbum mentale, producitur per locutionem & dictionem spiritualem, distinctam.

Respondetur, negando antecedens. Cum enim verbum vocale, non aliud sit (si sonum demas) nisi locutio & dictio corporea, sicut locutio & dictio corporea, non est distincta à seipsa, ita nec erit distincta, à verbo corporeo seu vocali.

Objicitur III. Verbum divinum nequaquā seipso immediatè producitur à Patre. sed per internam actionem generativam, cujus ipsum, est Terminus. Ergo idem dicendum, de verbo creato.

Respondetur. Antecedens, ne indigeat ulterius probari, si negetur, indiget ulteriori explicatione, nam negando, quòd per actionē distinctam, producatur verbum creatū, nihil dissimilatur productio verbi creati, productioni verbi Increati, sicut enim, licèt vere generatur verbū, actio agens, ut ita dicam, adeoq; generativa, non est entitativè quid distinctum à Paternitate, imò nec virtualiter, sed virtualitas generationis est in distincta virtualiter à Paternitate. Ita quamvis verbum creatum producitur ab intellectu, ejus productio activa, non erit entitative distincta, ab ipsomet intellectu dicente.

Instat I. Mastrius. Quamvis actio illa agens, sit identifica Paternitati, id non tollit, quin generatio in divinis, sit vera & realis actio, & quod identificetur paternitati, non provenit ex rationibus formalibus actionis, sed accidit ex summa simplicitate divina.

Respondetur. Concedo, quod identificatio actionis illius agentis, ut ita dicam, cum paternitate, non tollat, quo minus sit vera & realis actio, licet non sit verè & realiter distincta, mediansq; inter Patrem & filium, ita etiam & dictio creata erit vera & realis Actio, quamvis non mediet verè & realiter, inter intellectum & verbum creatum. Concedo, quòd identificatio ista actionis, non procedat ex rationibus formalibus Actionis, aliàs nulla daretur condistincta entitative aut connotans aliquid condistinctū. sed procedit ex connexione verbi mentis cum intellectu, cui tribuit rationem intelligentis actu. Et sicut simplicitas Divina, exigit, ut non intermediet illa generatio, inter Patrem & Filium, ita nexus verbi creati cum hoc intellectu, cui tribuit rationem intelligentis, exigit, ne intermediet distincta realiter dictio.

Instat II. Verbum nostrum ex limitatione sua est accidens, ergo ex eadem limitatione, potest produci, distincta re ipsa, actione.

Respondetur. Concedo quòd ex sua limitatione, verbum nostrum, sit accidens, si enim esset substantia communiter infertur, quòd esset actus purus in ratione intelligendi, adeoq; Deus, sed nego quòd si aliquid producatur per actionem

nem indistinctam, quod non possit esse accidens, & aliquid limitatum.

Instat III. Etiam in divinis, generationis actio, distinguitur à verbo genito.

Respondetur. Sicut in divinis distinctio illa oritur, non ex ratione intermediæ realitatis, sed ratione indistinctionis à Paternitate, ita & dictio activa creata, distinguetur à verbo creato, ob suam identificationem cum intellectu.

Objicitur IV. Quando aliquis effectus, nec ab alia causa, nec alio modo prodire potest, signum evidens est, dependentiam à tali causa, esse illi essentialem, ac realiter identificatam; jam autem Verbum mentis, idem numero, potest à diversis principiis oriri, cum habitu, vel sine habitu, vel cum specie impressa, cum uno, vel altero Dei auxilio, si sit actus supernaturalis, imò potest totaliter à Deo imprimi.

Respondetur. Non potest ostendi sufficiens mutatio, per quam, à non esse agentis, transeat habitus ad esse agentis (& similia numerata in antecedenti) nisi ponatur modalitas, quia autem non recurrendo ad aliquid intermedium, potest ostendi, per quid transerat intellectus, à non esse agentis illud verbum, ad esse agentis, nempè quia per illud redditur intelligens, ideò non erit necesse, per intermediam actionem; produci illud Verbum. Unde à nulla alia causa potest produci hoc Verbum creatum, reddens intelligens, & exigens uniri, nonnisi cum hoc intellectu, nisi ab hac causa, consequenter cum tali causa, dicit essentialem nexum. Nego item, quòd idem numero verbum, possit à solo Deo produci & imprimi, ut reddat intelligentem, eum, cui imprimitur.

Objicitur V. Alii effectus producunt media actione quæ sit modus, vel non sine modo, ergo & Verbum mentis.

Respondetur. Quæ creantur, non producuntur actione intermedia, cur non & Verbum mentis? de aliis dispar est ratio, quia nisi ponatur intermedia actio, saltem non sine modo, non erit ostendere sufficientem mutationem, per quam transeatur à non esse agentis, ad esse agentis, quæ in præsenti, ut dictum, ostendi potest.

DIFFICULTAS II.

In quonam consistat Intellectio?

PLures sententias in hac materia, supra proposui, nunc examinandæ sunt.

Punctum Difficultatis I.

An intellectio consistat in Actione?

IN duplici suppositione procedere debet resolutio, nempe posito, quòd intellectio actione distincta producatur, & posito, quòd indistincta actione.

Dicendum est I. *Actionem quantumvis foret distincta à termino seu qualitate producta non fore formaliter intellectionem.*

Probatur I. Illa entitas actionis, prout condistincta à suo termino, vel notificat objectum potentiæ vel non notificat: si non notificat. Ergo in illa formaliter non consistit intellectio. Quia illa, est definitivè notificativa objecti, si notificat. Ergo frustra producitur verbum mentis, siquidem quod facere deberet, jam hoc præfacit actio, & sicut productio caloris non calefacit, sed calor, productio etiam gratiæ non gratificat subjectum, sed gratia: ita & productio intellectionis, non faciet intelligere, sed terminus ejusdem.

Respondebis. Illam actionem requiri ut producatur verbum mentis.

Contra. Transeat illam actionem requiri ut producatur verbum mentis, nec de hoc est quæstio; sed inquiritur, in illané actione stet formalitas intellectionis?

Neque valet si dicas: in utraque stare; jam enim superabundaret alterutra, effectusque formalis idem, non potest à diversis principiis pendere. quamvis effectus in genere causæ efficientis, id possit habere: quia effectus formalis non est aliud, nisi forma ipsa unita subjecto capaci: sicut ergo ipsa forma, non est idem cum alia forma, sic nec eundem effectum formalem præstabit. Si autem dicas præstare quidem diversum effectum, utrumque tamen de linea intellectionis, restat quærere, in quo sit sita illa diversitas, ita ut neutra sit forma otiosa.

Probatur II. Si in actione consistit formaliter intellectio, illa intellectio vel producit aliquid vel non producit, si non producit, actio non est, ut supponitur in ratione actionis Physicæ, si producit, quid illud est quod producit? non producit aliam intellectionem, quia hæc intellectio deberet etiam in actione consistere; cur enim una in actione consisteret, & non altera. Rursus illa actio si producit intellectionem producit actionem, cum per te intellectio consistat formaliter in actione, dabitur ergo actionis, & sic dabitur processus in infinitum, vel deveni re erit ad intellectionem, quæ non sit actio, & sic aliqua intellectio, non in actione consisteret cum illa prior, in actione consistat. Non etiam illa actio quam tu dicis intellectionem, potest producere aliquid aliud, præter intellectionem; quia nullus terminus alius, illius assignari potest, vocaturque actio, intellectionis productiva.

Probatur III. ex Oviedo. Si tota ratio intellectionis consistit in actione, terminus illius actionis tantũ esset necessarius, ut subsistat actio, non enim ille terminus constitueret eum intelligentem. Quia si per impossibile actio illa esset sine termino, jam præcise per actionem esset intelligens. Ergo terminus tantum requiritur ut præcise sit actio. Hoc autem dici non potest: Quia jam non terminus esset propter actionem, sed actio propter terminum.

Dicen-

Dicendum est II. *Actio productiva intellectionis, si detur distincta à termino requiretur tanquam prærequisitum necessarium ad intellectionem, in suppositione autem quòd identificetur termino, sub formalitate tendentiæ motusque prior est, & prærequisita, ante formalitatem Termini & quietis ut ita dicam.*

Probatur. I. Conclusio auctoritate Tridentini, quod sessione 6. Canon. 4. respectu justificationis, dicit nos non esse, tanquam inanimatum instrumentum, nihil operans. Ergo supponit, ut non dicamur nos habere tanquam inanimatum instrumentum, debere intercedere actionem, consequenter cum in intellectione, nõ habeamus nos in animato modo, debet illic intercedere actio, sed non tanquam aliquid subsequens: Ergo tanquam prærequisitum necessarium.

Probatur II. Illud quod dicit necessarium & essentialem connexionem cum suo principio, adeoque insupplebilem etiam à Deo, necessario debet involvere rationem, ob quæ dependet à suo principio. Hæc autem non alia est, nisi actio, quæ enim aliam? quod si dicet intellectio actionem, tanquam rationem, ob quam dependet à suo principio, & cum eam non deposcat tanquam aliquid posterius: Actio enim semper prior est effectu, cum etiam actionem non deposcat tanquam rationem formalem intelligendi. Ergo illam deposcet, tanquam necessarium prærequisitum.

Probatur III. Non potest intellectus reddi intelligens per intellectionem ab alio productam. Rursùs illa intellectio, non est improducta, Ergo intellectio involvet actionem, sed non involvet eam, ut rationem formalè intelligendi ut probatum. Ergo tanquam aliquid prærequisitum, vel potiùs ut rationem, ut Quo, suæ productionis.

Objicitur I. Intellectio increata non involvit actionem. Ergo neque creata.

Respondetur. Si nomine actionis intelligas rationem formalem Quo, cui correspondet factum, nulla est in divinis actio, quia nihil factum, cum tamen in creatis omnia fiant facta.

Quodsi nomine actionis intelligas productionem, cum distinctione respondendum erit. Si enim nomine intellectionis increatæ, intelligas intellectionem personalem, seu verbum, respectu illius datur vera productio. Si autem nomine intellectionis increatæ intelligas ipsammet naturam divinam, quà natura est, illa cum sit improducta, respectu illius non potest dari productio. Quia autem creata intellectio est producta benè respectu illius, potest dari Actio.

Objicitur II. Arriaga. Vel essentia tota salvatur in qualitates, seu termino Actionis sine actione, vel non salvatur, si non salvatur, Ergo deficit aliqua pars essentiæ intellectionis sine actione, adeoque actio quæ deest, deest tanquam aliquid ad essentiam intellectionis spectans, si autem salvatur sine actione, Ergo sine actione dabitur intelligens, hoc enim nihil aliud est, quam tota essentia intelligentis, sicut homo non aliud est quam tota essentia hominis.

Respondetur. Posita nostra sententia, quòd identificetur actio, intellectioni productæ, sicut intellectio sine se ipsa, ita nec sine actione, salvari poterit, cum hoc tamen stat, ut reddatur per illam homo intelligens, non sub formalitate actionis, sed sub formalitate termini: si autem distinguatur actio à termino, in solo termino stabit intellectio, tanquam in ratione formali intelligendi, sed non in solo termino, quasi in se solo, claudat omnia prærequisita.

Objicit III. Oviedo. Actio pro connotato sumpta, vel est additum diminuens vel destruens, rationem essentiæ intellectionis, vel contrahens, si contrahens, ratio intellectionis consistit in actione, & termino, si diminuens, intellectionis essentia adæquatè constituetur in termino.

Respondetur. Quærendo, an tempus vespertinum, sit ratio diminuens an contrahens comestionem, & quam responsionem dederit ille, aptari poterit in præsenti. Directè dici potest, rationem actionis esse rationem contractivam, sed per modum connotati, efficiens scilicet, ut illa intellectio sit vitalis, sed non contrahit illam, tanquam ratio manifestiva formaliter.

Objicitur IV. Vita substantialis non consistit ullo modo in actione, nec illam importat, sed solum formam substantialem. Ergo & vita accidentalis, quam habet potentia in actu secundo operans, nullo modo importat rationem actionis.

Respondetur. Vita substantialis divina, est formalissime ipse actus 2dus, vita autem substantialis creata, prerequirit actionem sui productivam, cur ergo idem etiam non dicetur de vita accidentali quæ est per intellectionem. Sed disparitatis ratio etiam adferri potest. Quia ab hac actione produci, non est essentiale vitæ substantiali, ut scitum est ex Physicis. Jam autem essentiale est intellectioni, actione vitali produci, quàndo reddit intelligentem, consequenter dicet specialem nexum ad actionem, saltem tanquam ad prærequisitum.

Objicitur V. Solus conceptus, est similitudo objecti, ergo in solo illo consistet intellectio.

Responsum supra. In solo conceptu consistere intellectionem, tanquam in ratione formali

formali intelligendi, sed non consistere in solo conceptu, quasi non requireret alia prærequisita saltem ex modo concipiendi distincta.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur Obejections.

PRæter adlatas objectiones contra conclusionem secundam, restant eæ solvendæ quæ magis impetunt conclusionem primam.

OBJICITUR I. Intellectio divina in sola processione consistit. Ergo & intellectio creata in sola actione. Anteced. probatur. Quia intellectio divina, considerari potest tam notionalis quàm essentialis, utraque autem in processione consistit, ut probatur. Quia intellectio notionalis dicit processionem seu originem activam, & processionem passivam, seu verbum divinum, quæ intellectio, non consistit in verbo seu termino. Quia prius intelligitur Pater, actu intelligens, quàm producens verbum: cognitio etiam essentialis, consistit in operatione, & non in termino.

RESPONDETUR. Hanc difficultatem pendere ab illa, quæ examinatur in materia de Trinitate, quodnam scilicet sit principium immediatum, formale, ut Quo processionum in divinis. Interim videamus quid sit directe respondendum. *Hinc*

RESPONDET imprimis recentior Suarez. Negando consequentiam, disparitatem dat, quia pater non intelligit per verbum, imo quando illud producit, jam supponitur esse intelligens, non enim illud produxit ex necessitate intelligendi, seu ut intelligat, sed ex fœcunditate intelligendi, seu quia intelligit, hinc pater non intelligit per verbum. Creatus autem intellectus intelligit per conceptum seu terminum. *Hæc responsio*

NON SATISFACIT. Instauraturque sic argumentum. Pater non per verbum intelligit, sed cum illud producit, supponitur jam intelligere. Rursus Pater non intelligit per verbum, Ergo quando producit verbum creatura æque etiam supponitur intelligens actione, Ergo ulterius, non ideo illud producit ut intelligat, sed quia intelligit actione.

RESPONDET II. Oviedo. Pater non tantum est potens intelligere, quatenus potest percipere objectum, quod est illi commune cum aliis personis, sed potens est intelligere notionaliter producendo verbum consubstantiale, habens tamen diversam personalitatem; Quod subsistere nequiret, si Pater non haberet verbum distinctum à se, quod sit terminus cognitionis notionalis Patris. In creatis verò nulla est ratio quæ cogat imò neque permittat verbum aliquod assignari productum per cognitionem formalem, quod ad rationem formalem cognitionis non pertineat. *Hæc responsio*

NON SATISFACIT. Supponit enim dari notionalem cognitionem, quæ si non aliud est quam cognitio, communis reliquis personis affecta personalitate non solvitur argumentum quia ipsa ratio personæ Patris quâ talis, nihil habet formalitatis, quæ sit cognitio, consequenter ad hùc verum erit, rationem cognitionis, stare in ipsomet actu secundo, non autem in termino illius: consequenter etiam creata cognitio, stabit in actione non autem in termino, si autem aliquid aliud per notionalem cognitionem intelligitur, nempè cognitio appropriata Patri non aliis personis, vi cujus aliquid intelligat Pater, quod non intelligant aliæ personæ; talis intellectio notionalis rejicitur à Teologis. Deinde concedo ad solvendas processiones divinas, debere admitti verbum distinctum realiter à Patre, sed inde non sequitur, quòd in divinis, non stet cogitatio in processione. Concedo in creatis non dari necessitatem ad producendum verbum subsistens, sed inde non sequitur, quòd sicut in divinis in processione consistit intellectio, sic non consistere in creatis. Concedi item potest, in creatis, non pertinere verbum ad rationem formalem cognitionis, sed tanquam terminum illius intellectionis & partum. Inde autem non sequitur sicut in divinis, ita & in creatis, intellectionem non stare in processione, & in productione verbi. *Hinc aliter*

RESPONDETUR. Intellectio communis omnibus personis, de fide est, quod in processione non consistat: Quia illa, est ipsamet natura divina communis, cui nullo modo competit, habere productionem, cum sit improducta. Distinguendo autem actum primum intelligendi in Deo ab actu 2do, prioritas illius conedi ex modo concipiendi potest, sed non cum prædicato productivi. Quia natura divina etiam ex modo concipiendi, non potest dici producta, tribuimusque actum secundum intelligendi DEO, seclusis imperfectionibus, qualis esset si conciperetur producta. Instantia de intellectione personali stat contra oppositas, idque ideo, quia intellectio personalis; stat in ipsa ratione termini seu verbi producti. Ergo & nostra intellectio, in termino debet stare. Quod autem dictio, stet in processione, aliud est. Quia cum dictio sit ipsa processio Ut Quo sumpta, sicut sine se, ipsamet dictio, esse non potest, ita nec sine processione, sed inde non sequitur, intellectionem in divinis stare in processione, Quia dictio licet sit de linea intellectionis, non aliud tamen importat, quam actuale exercitium locutivitatis paternæ, de quo fusius prima parte, estq; ratio Ut Quo, productionis verbi seu intellectionis personalis, quod nos concedimus etiam illi actioni creatæ (si detur) quæ est productiva verbi mentis.

OBJICIUNTUR II. Paritatis aliquæ.

PRIMA PARITAS. Modus localis non in termino, sed in actione consistit, Ergo & intellectio.

Respondetur. Disparitatem esse Quia nisi in ipsa actione staret motus, non posset aliud haberi in quo ille salvetur, non enim posset salvari in termino, hic enim vel est quies, adeoque negatio motus, vel ubi, quod etiam quantum est de se, nullo modo importat motum. Nulla autem talis ratio urget, ut ponatur intellectio in actione, imò, ut dictum rationes in oppositum urgent.

Secunda Paritas. Volitio consistit in actione Ergo & intellectio. Antecedens probatur. Quia volitio est libra, libra autem non esset, si in termino consisteret, quia terminus non potest non sequi actionem, adeoque non est indifferens, ad esse & non esse.

Respondetur. Suppositionem consequentem non esse destructivam libertatis, sed ipsum actuale exercitium ejusdem. Terminus autē ille non posset non esse tantū ex suppositione consequenti, hinc quamvis volitio in termino consisteret adhuc salvaretur volitionis libertas. Deinde in ipsa volitione duo possunt distingui, Actio productiva volitionis, & ipsa volitio producta; nego ergo volitionem stare in actione illa productiva, & sicut supposito quod sit actio, non potest non esse, nec hoc præjudicat libertati, ita nec præjudicabit libertati termini, quod supposita actione non possit non esse.

Objicitur III. Per actionem constituitur principium intellectivum, vivens in actu secundo, vita intellectuali. Ergo de ratione intellectionis est, tantum actio, & non terminus.

Respondetur. Per actionem scilicet constitui principium intellectivum vivens, tanquam per rationem tendendi ad formam vitalem, non autem, tanquam per formam & ultimum complementum vitale, per intellectionem autem constituitur tanquam per formam vitalem. Sic v. g. possessio rei, non est ipsa sententia ad possessionem, sed ipsa res possessione habita, est possessio, cum ergo intellectio, sit possessio objecti vitalis, non tendentia ad illam possessionem, quæ est actio, erit illa possessio, adeoque actio non erit intellectio, sed ipsa res possessione habita, seu terminus qui est possessio intentionalis objecti. Quod ipsum sic ulterius proponitur: In esse actuali vitæ, duo considerari possunt. Primò Ratio reducendi sese in actum secundum. Secundò spectari potest, ipse actus secundus. Ratio reducendi sese in actum secundum, tribui debet actioni; ratio autem ipsius actûs secundi, debet tribui illi termino, qui respondet illi rationi, reducēti actuum primum, in actum secundum, sic ergo, & intellectio, cum sit actus secundus vitæ intellectualis; non debet tribui rationi, reducendi intellectum in actu primo, ad esse intellectivi in actu secundo, sed debet tribui ipsi actui secundo, qui est terminus illius actionis. Unde ratio reducendi sese in actum secundum ut quo, dupliciter sumi potest, primò pro ipsa forma quę est actus secundus, & in hoc sensu ipsa actio non est hæc forma, sed terminus illius, secundò pro ipsa actione Ut quo, & formali producendi illam ipsam formam, producendi illam ipsum actum 2dum, & hoc sensu actio, & Ratio reducendi in actum secundum.

Punctum Difficultatis 3.

An intellectio consistat in Qualitate producta.

Dicendum est. *Intellectionem creatam consistere in Qualitate producta.* Est conclusio Authorum supra citatorum.

Probatur I. Quia intellectio consistere debet in aliquo, non consistit formaliter in actione ut probatum est, Ergo in termino illius, nihil enim tertium inveniri potest.

Probatur II. Pone quamlibet actionem, & non pone repræsentationem objecti, & eorum prædicatorum quæ res continet, non intelliges rem. Ergo intellectio in eo stat, quod est illa repræsentatio, quam dicimus esse terminum. Idem sic aliter proponitur, in illo consistit intellectio, quod negat non intellectio, sed non intellectio, nihil aliud importat, nisi non esse in mente prædicata rei repræsentata. Ergo intellectio repæsentationem importabit, sed qualitas illa producta est repræsentatio, non enim actio est repręsentativa ut dictum. Ergo in qualitate illa stabit intellectio.

Probatur III. Impossibile est transire à contradictorio ad contradictorium sine sufficienti mutatione, Ergo nec sine illa transibitur à non esse intelligentis adesse intell gentis, sed nisi ponatur intellectio stare in dicta qualitate, nulla dabitur sufficiens mutatio, Ergo in illa debebit stare intellectio.

Ex quo ulterius Inferes, non esse possibile, ut producatur creata intellectio, quæ non habeat rationem verbi producti repræsentationem objecti, &c. Ratio est, quia ratio repræsentationis, specieique expressę, itemque ratio verbi mentis, intra intellectionem, vel sunt idem realiter, vel nō sunt. si sunt idem realiter. Ergo unum illorum posito, ponetur & aliud, si autem non sunt idem realiter. Ergo tu multiplicas Entia sine necessitate, attendendoque ad definitionem speciei expressę, & verbi mentis, facile inferetur identitas.

Clarè id docet S. Thomas prima parte quæstione 27. articulo primo in (.) ubi dicit; qui cumque intelligit ex hoc ipsō quod intelligit, procedit aliquid intra ipsum quod est conceptio rei intellectæ.

Objicitur I. Intellectio Divina, quæ est ipsamet natura Divina, non est productiva verbi mentis, nec est cum illo idem, Ergo nec idem erit intellectio creata.

Re-

Respondetur. Concedere quidem Martionem, verbum esse duplex in divinis, essentiale & notionale, ut videre est disputatione 24. num. 5. & disputatione 29. numer. 1. id tamen rejeci in prima parte. Hinc disparitas hæc assignari debet. Quia scilicet de ratione verbi imaginisque etiam objecti, est habere formalitatem producti, Hinc in prima parte verbum Divinum non dicitur inesse imago creaturarū, quia non producitur à creaturis, Quia autem in divinis, nullam datur commune productum, fit ut intellectio divina, nō sit verbum, nec imago objectorum, nisi dicas nomine imaginis & verbi, te non aliud accipere, quàm quòd notificetur objectum, hæc enim notificatio indubie est in Deo, sed quia non est producta, non potest dici verbū & imago. Quia autem omnis intellectio creata, est ita notificativa, ut sit etiam producta, fit, ut omnis cognitio creata, debeat habere formalitatem intellectionis, & formalitatem verbi imaginisque.

Objicitur II. Sufficit, intellectionem non aliud esse, quàm receptionem specierum.

Respondetur. Quod non. Tum quia Angeli, supposito quod habeant sibi concreatas species semper intelligerent omnia illa, supposito etiam quod eas sibi fabricent, intelligerent semper omnia, quorum habent species. Tum quia intelligere, esset pati, hoc autem esset contra mentem Tridentini de Justificatione. Aristoteles & S. Thomas explicandi sunt, quod intelligere in actu primo, & remotum, sit quoddam pati, quod producto illi verbo, competat recipi in anima nosentis.

Objicitur III. Cum Amico. Sufficit in visione seu intellectione beatifica DEI, quod sit sola vitalis tendentia & intentionalis unio intellectûs creati cum DEO, proxime & immediatè intelligendi.

Respondetur. Quod non. Ratio est, quia illi tendentia, vel est actio vel Qualitas, si actio, debet habere terminum saltem cui identificetur, si autem est Qualitas producta, habetur intentum.

Objicit IV. Idem; de ratione speciei expressę est, ut exprimat intentionaliter objectū, ut in eo objectum proximè & immediate cerni possit: Consequenter de ratione speciei expressæ est, ut quamvis objectum sit absens & non existens, adhuc aliud repræsentare possit species expressa; Jam autem si non existeret DEUS, aut absens à beatis esset, Beati DEUM non viderent. Ergo apparet non dari illic speciem expressam, rigorosam.

Respondetur. Falsum esse quòd objectum videatur in specie expressa, vel quod verbum mentis, sit medium in quo, videndi objectum. Rursùs dictum est alibi, non existentem colorem videri non posse ab oculo connaturaliter, fieri tamen posse supernaturaliter, & Deo supplente defectum alicujus requisiti, Sed DEI non existētis, defectum, nulla creatura supplere posset. Fusior deberet dari huius objectionis solutio, sed ea tractatur in prima parte. Ubi de specie DEI impressa. Videantur etiam aliàs dicta ubi discurrebatur, an sensus ferri possit in objectum absens.

Objicitur V. Ex Salmaticensibus. DEUM esse actum purum, adeoque per suam essentiam, esse suum intelligere, & intellectū esse. Ergo implicat illum, per aliquid aliud esse intellectum.

Respondetur. Hoc argumentum multum probare, adeoque nihil: Quia probat DEUM, nec per actionem videri, nec ullum lumen gloriæ videnti Deum superaddi posse. Quia DEUS actus est purus, sine ullo lumine & actione, suum intellectum esse. Quodsi saltem creatū esse intellectū Dei, potest haberi ratione luminis gloriæ, nō in Deo sed in creatura reperibilis, idem dicetur, quod intellectum esse creatum, objecti increati, possit esse, per aliquid superadditum, actione illud vitali producente.

DIFFICULTAS III.

Verbum mentis quomodo se habeat ac objecta intelligenda.

CEnsent Thomistæ, intellectum informatum jam speciebus, primùm producere verbum mentis, & in illo prius cognitio cognosci objectū, & quod illius verbi efformationem, postea subsequatur intellectio objecti, idemque docet cum illis Amicus tomo 1. disputat. 9. Sectione 3.

Dicendum est I. *Verbum mentis, non esse medium, In Quo noscatur objectum.* Est sententia nostrorum communior.

Probatur I. Argumento negativo, Quia scilicet nulla est necessitas multiplicandi hæc entia, quorum aliud sit verbum, aliud cognitio objecti; ut patebit solutione argumentorum. Hic ipse medius terminus sic aliter proponitur, cognitio illa objecti, vel manifestat objectum noscenti, vel non manifestat, ergo ipsa illa est verbum, nomine enim verbi, id intelligitur: sin autem non manifestat. Ergo non est cognitio.

Probatur II. Illud verbum & esset cognitio objecti, & non esset, non esset, quia cognitio objecti subsequitur productionem verbi, & esset cognitio objecti, quia repræsentaret intellectualiter objectum. Quodsi dicas: alio modo repræsentari objectum in verbo & alio modo in se: Contra erit, Quia hoc ipsum non est necessarium, diversitatemque hanc nunquam experimur.

Confirmatur. Quia si verbum quocunque modo esset medium noscendi, In Quo objecta falsificarentur Propositiones, nulla darentur universalia, & his similia. Nam hujus Propositionis, Petrus est Animal: deberet esse sensus, Petrus est meus conceptus de animalitate, prædico enim hoc de Petro, quod cognosco, prædi-

† (P) 2 & 3 cabile

cabile de Petro; per te autem cognosco conceptũ & Verbum meum. Deinde nulla esset condistinctio inter notitiam animalis, & inter cognitionem reflexam, quæ noscit ipsam notitiam animalis, quæ tamen duo sunt distincta, nam in notitia notitiæ, directum est objectum: Notitia, in notitia autem animalis, directum est objectum: Animal, & tamen si verbum esset medium In Quo, noscendi objecti, deberet esse ipsa notitia, directum objectum, Quod noscitur.

Probatur III. Non cognoscitur Deus in verbo tanquã in medio In Quo, nec enim essemus beati per aliquid increatum. Rursùs per ipsosmet Thomistas non cognoscitur prius Deus in verbo, postea in se ipso. Ergo neque alia objecta, cognoscuntur prius in verbo, postea in seipsis.

Responderi potest 1. ex Amico. Quia S. Thomas 1. parte Quæstione 12. artic. 2. negat omnem similitudinem tenentem se, ex parte rei visæ.

Contra est. Quia præsens, locus non plus vult, quam quod non detur actu ulla species impressa Dei. Neq; valet si dicas cum eodem, ex eo non posse dari expressam speciẽ essentiæ Dei, quia nulla species creata potest exprimere essentiam divinam, secundùm omnem perfectionem quam habet in esse reali. Non inquã, valet si dicas, quia aliàs neq; substantia creata poterit habere sui speciem expressam, eò quòd species expressa, sit imperfectior, utpote in entitate accidens. Quodsi dicas sufficere ut habeatur vis repræsentandi, sine ulla continentia objecti, idem in præsenti dici poterit.

Respondebis II. Deum non videri omnino perfectè, adeoq; non videri in verbo creato.

Contra erit. Quia non est major ratio de objecto perfecte quàm imperfecte viso, & rationes oppositorum, utrumque probant.

Dicendum II. *Objectum non cognosci nisi prout repræsentatum à Verbo mentis.*

Probatur I. Quia ita intelligitur objectum sicut intelligitur; sed sicut præsentatur per Verbũ mentis, ita intelligitur objectum, in hoc enim verbo mentis, stat formaliter intellectio. Ergo sicut præsentatur verba mentis ita intelligitur.

Probatur II. Quia nisi intelligerentur objecta, prout repræsentata per verbum mentis, nullum posset fieri universale, hoc enim non datur aperte rei, non etiam est ipse meus conceptus. Ergo non debet esse aliud, quàm ipsum objectum, prout sic & ita cognitum.

Probatur III. Rationibus quas oppositi adferunt, ostendentes verbum esse medium, in quo, noscendi, quæ rationes saltem probant, nosci objectum prout repræsentatum. Differt autem hæc sententia à sententia Thomistarum per hoc: quia non distinguit cognitionem objecti à verbo mentis, differt autem: quia non dicit ipsam cognitionem, esse quasi speculum, in quo vulgariter dicitur objectum videri, sed dicit ipsum in se attingi, licèt non attingatur, prout in se, sed prout repræsentatur. Differt deniq; quia ponit verbum mentis tanquam rationem formalem intelligendi, non autem tanquam medium In Quo.

Objicit I. Amicus auctoritates S. Thomæ.

Respondetur. Locus quem adfert ex libro 1. contra gentes cap. 53. pro nobis potiùs est. Quia illic appellat S. Thom. verbum, intentionem intellectam, hoc est ratione objecti intellecti resultantẽ, quæ etiam est similitudo intellecti concepta, ut loquitur 4. contra gentes cap. 11. sed non dicit illam esse medum In Quo. Locus autem ille ex opusculo 13. ubi dicit verbum comparari ad intellectum, non sicut Quo intellectus intelligit, sed sicut In Quo intelligit, non etiam contradicit nobis in re, non enim dicit, quod nonnisi potest verbum mentis, sequatur cognitio objecti, sed tantum ostendit verbum non esse actionem intellectus quâ intellectus intelligat, seu producat intellectionem, sed quòd sit id, in quo intelligitur, non quidem tanquam medio noscendi & in Quo, sed quod sit terminus & qualitas producta. Idem alii explicant, quod in verbo, non quidem objectivè sed tamen formaliter habeatur objecti expressio. Quomodo etiá intelligi debet locus ex opusculo 14. Ubi dicit, rem non intelligi nisi in verbo; quanquam dici potest, hoc loco probari, quòd objectum intelligatur prout repræsentatum. Aliæ etiam authoritates S. Thomæ non plus volunt, quàm quòd non intelligamus sine efformatione verbi mentis.

Objecit II. Amicus auctoritates aliorum Patrum qui verbum appellant imaginem objecti.

Respondetur. Non loquuntur Patres, quòd illa imago, distinguatur à cognitione objecti, ut volunt Thomistæ, vel quòd sit medium in quo. Aliunde, etiam nos, appellamus verbum imaginem objecti, quia est ratio exprimendi intentionaliter. Quando autem dicit Amicus in verbo increato Patrem agnoscere omnia. Ergo etiam nos in verbo nostro cognoscimus, quæ cognoscimus, aliàs in hoc verbo mentis nostræ distingueretur à verbo increato, & tamen hujus differentiæ non meminerunt Patres, id non convincit, ex eo enim, quòd prius supponatur Pater intelligere antequam producat Filium, inferri potiùs debet: Ergo illi verbum est medium noscendi. Quando autem insuper etiam in verbo noscit creaturas, est illi verbũ, noscendi medium, non adsimile ei, quo noscit easdem in omni potentia, quæ est quidem medium noscendi, sed non medium tale, de quo hîc, sed hoc discutere ad Theologiam spectat.

Objicit III. Potentia visiva percipit objectum in sua visione, ut in propria imagine expressum. Ergo & intellectiva objectum suum percipit in verbo mentis. Antecedens probatur, quando species variantur quoad intensionem, objectum apparet crassius, & quando species variantur quoad multiplicationem in conspiciliis v. g. Multangularibus, objectum apparet multiplex, quando item species, refranguntur, objectum apparet fractum. Ergo potentia visiva, percipit suum objectum, in sua visione, tanquam in propria specie expressum, si enim visibile cerneretur non in sua imagine, sed in propria natura existens, non posset cognosci, nisi cum ea dispositione, quàm in se ipsa haberet.

Respondetur. Negando Antecedens. Probationi consequentiam, ad ulteriorem ejus probationem dicitur, si visibile cerneretur in sua propria natura, & non qua repræsentatum intervenientibus etiam speciebus, tunc non posset cognosci nisi cum ea dispositione, quam in se ipso habet: secus si videatur, prout repræsentatum, & intervenientibus speciebus, ratione medii variabilibus. Hæc etiá probatio, potentia visiva percipit objectum in sua visione, si faciat hunc sensum, non aliter videtur objectum, quam repræsentet illa visio, vera est propositio, si autem faciat hunc sensum, quod percipiatur objectum in visione, ita, ut non attingatur in se objectum, falsa est.

Instat I. Quod non se habet objectivè ad potentiá, non potest mutare objectivè potentiam, quia nihil potest esse medium mutandi alterum, quod non est medium efficiendi illud, sub ea ratione, sub qua debet illud mutare. Cum ergo visio mutet potentiam, debet esse objectum cognitum, & non debet esse tantum subjectivè in potentia.

Respondetur, negando Antecedens. Negando ulteriùs probationem illius, quæ ad maximum hoc evincit, quod objectum non quomodocunq; mutet potentiá, sed prout repræsentatũ. Quamvis autem in conspiciliis multangularibus, non possit discerni inter verum & apparens objectum, non sequitur jam, quòd in visione tanquam in medio, videatur objectum, sed tantum sequitur intervention illic multiplicatarum specierum, repræsentativum objectum multiplicatum; quod objectum, aliàs non videtur, nisi prout repræsentatum.

Instat

Instat idem II. Variatâ visione, per solam variationem specierum visibilium, diversum quid apparet, quod antea non apparebat, sed hoc diversum, non est in objecto in se ipso existente. Ergo in objecto per visione expressio.

Respondetur. Hoc diversum est in ipso objecto prout repræsentato per species impressas, quod ipsum non videtur, nisi prout repræsentatum abillis, de quo in materia de speciebus.

Instat III. idem. Conservata tantum visione in oculo vel concepto visibili cujus est visio eodem prorsus modo apparet oculo ipsum visibile Ergo apparet oculum non intueri visibile immediate inseipso sed in visione expressum.

Respondetur. Ablato visibili, non posse esse naturaliter visionẽ, quando autem divinitùs conservaretur visio, sine termino præsente, adhuc tunc terminaretur visio ad terminum non existentem, quia præcisa ratio terminandi, ut dixi aliàs, non est requisitiva existentiæ. Immerito etiã supponit Amicus, quòd lucis species, in tenebris serventur: hoc ipso enim non essent illic tenebræ quia hæc privatio lucis. Quando autem transacta luce, adhuc aliquid videretur, referri hoc potest in imaginationem, in aliquos etiam spiritus lucidos, ex oculis ut aliqui autumant scintillantes.

Objcit IV. idem. Species expressa, est adæquatus effectus speciei impressæ, species verò impressa, est adæquata similitudo objecti. Ergo species expressa, est adæquata similitudo objecti. Ergo in ea sufficienter cernitur objectũ, quia in adæquata imagine, adæquatè cernitur imaginatũ.

Respodetur. Quod etiam in adæquata imagine debeat ipsum imaginatum attingi, saltem alia notitia, colores enim externi, qui terminant visionem ocularem, nõ sunt imaginatum. Deinde concedo in adæquata imagine posse adæquate cerni imaginatum, sed difficultatẽ habet: An species, sive impressa, sive expressa, ex conditione speciei, sit adæquata imago. Hoc etiam concesso: dupliciter potest notitiam ingredi imago illa adæquata. Primò ut objectum directũ, eo modo, quò omnes notitiæ ingrediuntur cognitionem reflexam, & hoc sensu negatur semper attingi imaginem adæquatã. Secundò imago adæquata ingredi potest notitiam, tanquã ratio ut Quo noscendi, & sic sumpta imago, semper ingreditur notitiam. Sed inde non sequitur, quòd tunc non attingatur objectum, prout repræsentatum.

Instat idem. Species intentionales sunt ejusdem naturæ, & quidditatis in repræsentando, cum objectis quæ repræsentant.

Respondetur. Species intentionales habere in repræsentando eandem vim cum objectis, in ordine ad complẽdum potentias, vel in ordine ad efficiendam notitiam, sed non habent eandem vim, in ordine ad terminum.

Objcit V. idem. Quia non à nobis non potest ostendi causa, ex qua desumatur hæc visionis objectiva variatio.

Respondetur. Id per non esse causam diversæ visionis objectivæ, quod per Amicum ex causa illius speciei expressæ, ita, vel ita se habentis in qua videtur objectum. Quodsi ille id retulerit in species impressas, in medium, etiam nos referemus.

Explicantur varii termini, item qui producatur Intellectio.

Plures in hac materia usurpant terminos scholæ, quos operæ pretium erit, sub aspectum simul ponere.

Primo. *Conceptus formalis* duplicem significationem habere solet in scholis in hac materia. I. Supponitur pro illa actione, sive illa sit identificata termino, sive distincta à termino, non quod illa actio, sit forma intelligendi, sed quòd efficiat illam formam, estq; appropriate loquendo, intellefactio. II. Est quidem usitatius, sumitur pro conceptu rei, prout eum format intellectus de objecto, quo sensu dicitur, quod quando prædico de Petro ly homo, non prædico meum conceptum formalem: hæc q; explicatio, coincidit in re, cum conceptu objectivo, mox explicando, per conceptum objectivum, intelligendo hic & nunc ipsam qualitatem productam, quæ in quantum procedit ab intellectu, est q; fœtus ipsius, dicitur conceptus formalis. In quantum autẽ repræsentat objectum, dicitur conceptus objectivus.

Secundo. *Conceptus objectivus*, ut olim notari in logica: duplicem sensum facere potest I. Conceptus sumitur objectivus intentionalis, & hic, non aliud est, nisi cognitio repræsentans objectum. II. Accipi potest conceptus objectivus extra intentionalis, qui est, illa ipsa res, quam repræsentat meus conceptus, quam acceptionẽ est necesse ponere, aliàs falsæ redderentur omnes prædicationes, neque enim cum dico: Petrus est homo, affirmo meum conceptũ de homine. Rursus qui amaret Deum, non amaret Deum sed conceptum objectivum suum, quem haberet de Deo quæ omnia falsa sunt.

Tertio. *Species expressa*, imago objecti, similitudo intentionalis, in idẽ recidunt, in quantùm scilicet prædicatũ, quæ objectum continet, transferuntur in mentẽ. In particulari autem vocatur similitudo intentionalis, propter identitatẽ prædicatorum intentionaliter repræsentatorũ, & prædicatorum re ipsa contentorum in objecto, prout præsentato.

Quarto. *Verbum mentis*, est ipsamet etiã intellectio, prout habet rationem manifestantis, adeoq; loquentis, dẽ ipsomet objecto, ipsimet cognoscenti quia enim verbum id, quo alteri loquimur, appellatur verbum externum, ita intellectio, qua intelligens loquitur sibi ipsi, dicitur verbũ mentis. Et quia loquendo alteri, exprimimus ei nostrum conceptũ; sic quia exprimimus nobismet ipsis conceptũ objecti, dicimur nobis ipsis loqui, de conceptu objectivo, supple extra intentionali.

Dictio autem ipsa potest dupliciter spectari, si enim ut dictum supra, non datur actio distincta, realiter productiva intellectionis, adeoq; verbi mentis, in his principiis creata dictio & verbum idem est, si autem distinguatur actio à termino intellectionis, Actio illa, dictio erit, verbum autem, erit terminus.

Sunt aliquæ conditiones verbi mentis de quibus consule etiam S. Thom. 1. parte quæst 5. artic. 1. Prima est, debet habere esse in mente secundum auctoritatem Augustin. 5. de Trinitate cap. 11. *Per corporalia* inquit *signa, verbum, quod in mente gerimus, innotescit.* Secunda est, debet esse quid productum ab intellectu, & progenitum juxta illud Augustini 9. de Trinitate cap. 8. Conceptum, rerum veracem notitiam, tanquam verbum, apud nos habemus, sed dicendo intus gignitur, nec a nobis nascendo discedit. Tertia, debet esse similitudo objecti, exprimereque illud, sicut enim verbum exterius, exprimit conceptum internum, & est similitudo ad placitum interioris notitiæ, pro ipsa notitia substitutum, sic verbum internum, debet exprimere objectum, assimilarique illi per repræsentationem prædicatorum. Quartam alii conditionem ponunt, ut non maneat, cessante actu cognoscendi.

Quinto *de verbo increato & creato, inter se comparatis, hæc colligunturr.*

Inter verbum increatum & verbum creatum licèt sit aliqua similitudo, est tamen non pauca differentia, Verbum enim creatum, est accidentale, mutabile, & unum, succedens alteri, verbum autem divinum, est substantia, permanens, mutable, & idem semper. Rursus verbum creatum reddit formaliter cognoscentem eum in quo, & à quo producitur, increatum autem supponit cognoscentem Patrem, ipse etiam filius qua verbum est, licet sit intellectio passiva, qua Deus tamen est, intelligit cognitione essentiali, communi omnibus tribus personis. In hoc autem verbum increatum est simile verbo externo; quia sicut verbo externo, non nobis, sed alteri loquimur, sic verbo æterno, non sibi loquitur Pater, sed filio,

Ad hactenus explicata refertur intellectio passiva & intellectio activa quæ duo in creatis, sunt idem. Si autem secundum formalitates spectentur, formalitas intellectionis passivæ, idem erit quod intellectio, verbum mentis, species expressa &c. adeoque etiam idem cum reliquis similibus formalitatibus, intellectio autem activa idem erit, quod Intellefactio, dictio, &c.

Quod attinet ad modum fabricandæ intellectionis, hic traditus est in logicis ubi de fabricatione universalis, attingitur etiam in materia de pœnitentia sub initium, juvat tamen hoc loco, utpote proprio, idem retexere.

Primò objectum sensibile producit sui species, vel si illas non habet, conjungitur sensorio. Deinde productæ species recipiuntur in sensu, complentque sensum, ut producat speciem expressam v.g. visionem ocularem, subinde determinatur etiam sensus communis, ut idem objectum noscat & phantasietur ex communiorique sententia sibi fabricat speciem impressam materialem, remanentem naturaliter, etiam amoto objecto, specieque impressa habita procedit phantasia ad speciem expressam formandam, ponendamq; phantasiam visi objecti repræsentativam. Rursùs pro sua parte, intellectus noscitus objectum illud materiale, format sibi per intellectum agentem speciem impressam spiritualem, per hancq; completur ex sententia multorũ, etiam præsente actuali sensatione objecti, ut intellectus patiens suo officio fungatur, adeoque formet speciem expressam objecti, sensu percepti, remanetq; postea duplex species. Prima illa species impressa antecedens speciem expressam spiritualem. Secundò manet illa species impressa, quæ ostendit, habitam speciem esse expressam hujus objecti, seu fuisse illud cognitum, Prima specie utitur anima ad directas notitias fabricandas, secunda autem utitur, quando fabricat sibi similem notitiam, sed simul repræsentantem, quòd hoc etiam in ante cognitum fuerit. Positis illis variis speciebus impressis, comparat anima similitudinem & dissimilitudinem objectorum, ad imitationemq; præhabitarum specierum impressarum, quæ erant de rebus singularibus & materialibus, procedit ad formandas alias species impressas rerum universalium, & spiritualium, idq; ex collatione objectorum, & ad similitudinem aliarum specierum, quo posito, redditur apta, ad noscenda universalia, spiritualia &c. objecta.

DISPUTATIO IV.

De Intellectionibus in Particulari.

PRimum agendum hîc esset de tribus Intellectûs operationibus, sed de his actum est sufficienter in Logicis.

Noto I. Copulam in Propositione, necessariò habere respondentem sibi objectivam identitatem, alia phrasi idem exprimitur quòd scilicet objectum judicii, non sint sola extrema. Est contra Vasquez 1. parte Disp. 223. & contra Conimbricenses in caput 4. Peri hermenias.

Ratio I. Quia si non responderet quidquam particulæ: Est, & esset cognitio illa judicativa & non esset, esset ut supponitur, non esset autem, quia per nihil, posset distingui, à prima operatione; & certè subjectum & Prædicatum possunt esse simul objectum primæ operationis, & constituere terminum complexum.

Ergo per hoc præcisè quod simul apprehendatur subjectum & prædicatum, non distinguetur prima & secunda operatio, cum judiciũ per te non sit aliud, nisi ipsi illi duo termini apprehensi.

Ratio II. est. Impossibile est esse judicium quin sit verum vel falsum. Sed si secunda operatio non esset nisi duo extrema, possibile esset judicium neq; verũ neq; falsum. Quod ipsum probatur. Isti termini, Homo lapis si per te habent veritatem Propositioni debitam quamvis nihil respondeat particulæ Est, formabo hanc propositionem, Homo est lapis, en redderur falsa, si autẽ dicas illos terminos habere falsitatem formabo hanc Homo non est lapis, quæ tamẽ est vera propositio. Ergo apparet propositionem quâ talem non stare in duobus terminis simul apprehensis.

Ratio III. est. Quia tertia oparatio nõ est duæ secundæ operationes, ergo nec secunda operatio sunt duæ operationes primæ, h. e. prædicatũ & subjectum, aliàs non dabuntur etiam tres operationes intellectus, sed nonnisi prima, quæ duplicata supponat pro secunda operatione & triplicata supponat pro tertia operatione.

Noto II. Judicium illud quo stat secunda operatio esse Qualitatem indivisibilem idemq; proportionaliter dicendum de judicio illativo.

Ratio I. Ex Oviedo est. Quia cum dico, Homo est rationalis, iste actus est simplex, Quod ipsum probat. Quia hic actus dicit hominem & rationale convenire, & hoc ipso, quia dicit hominem & rationale convenire, dicit etiam rationale convenire homini, hæc enim idem sunt. Ergo quando dico homo convenit cum rationali, superfluus erit, iste alius actus, rationale convenit cum homine, consequenter secunda operatio erit unus adeoque indivisibilis actus.

Responderi posset huic argumento, retorquendo illud. Probat enim quod quando dico, Pater refertur ad filium. Sit actus otiosus, si dicam filium referri ad Patrem; Rursùs non insuetum est, ut ea quæ in obliquo ponuntur, si ponantur postea in recto diversum sensum faciant. Denique sicut fieri potest, ut unum referatur ad aliud, & vicissim illud non referatur ad ipsum, ita etiam fieri potest ut non eundem identitatis modum dicat subjectum cum prædicato, quem dicit Prædicatum cumb subjecto; & ita rationale dictum de animali, dicit identitatem cum animali, sed cum modo irreperibilitatis sine animali, cùm tamen subjectum, hoc est animal dicat identitatem sed cum reperibilitate sine rationali, quâ saltem vel simili diversitate interveniente cur non erit Locus diverso Judicio adeoque bino & excludente rationem indivisibilis qualitatis à secunda operatione.

Ratio

Ratio secunda est. Quia impossibile est attingere identitatem duorum, vel negationem identitatis eorundem, quin hoc ipso actu concipiam illa duo. Ergo neque possibile est, concipi identitatem vel negationem identitatis Prædicati & subjecti, quin hoc ipso actu attingam Prædicatum & subjectum, quod enim verum est de identitate vel negatione identitatis duorum in communi verum etiam debet esse de identitate vel negatione identitatis prædicati & subjecti tanquam de singularibus in illo communi contentis Antecedens in quo est Difficultas probatur. Tum quia compossibile est relativum concipi sine suo termino. Ergo etiam impossibile est identitatem duorum concipere sine illis terminis. Tum quia si unum tantum concipiatur non erit identitas duorum, nam unum nõ sunt duo. Quodsi impossibile est concipere idẽtitatem duorum vel negationem identitatis duorum quin hoc ipso actu concipiam illa duo. Ergo otiosus erit alius actus & superfluus consequenterque judicium quod illi identitati attendit stabit in uno actu, eritque simplex Qualitas?

Ratio tertia. Quia si non esset simplex Qualitas secunda operatio, non posset dari unquam una secunda operatio, utpote semper duplici judicio constans, non potest autem dici quod non possit dari una secunda operatio, cum etiam de illa status Quæstionis procedat, an scilicet una secunda operatio sit simplex Qualitas; Indubiè enim duæ secundæ operationes sunt duæ Qualitates.

Dices I. Id quod constat partibus non est simplex qualitas, cum tamen judicium constet partibus, hoc est, prædicato & subjecto.

Respondetur. Subjectum & Prædicatum non sunt pars judicii, objectum autem in quod cadit judicium, hoc est, identitas vel negatio identitatis objectiva est quid indivisibile.

Dices II. Diversus est actus conclusionis ab actu judicii quod est in secunda operatione. Ergo & actus judicii de connexione subjecti cum Prædicato. Diversus erit ab actu judicii de connexione prædicati cum subjecto.

Respondetur. Negando consequentiam. Disparitas est. Quia nisi judicium tertiæ operationis sit distinctum à judicio secundæ, non habebit per quid cõstituatur tertia operatio quod absurdum non sequetur, etiamsi unico judicio, constet secunda operatio una quæ hoc ipso una non esset, si diversa judicia haberet.

Dices III. Diversa est apprehensio quod Pater sit qui habet Filium & Filius sit qui habet Patrẽ. Ergo etiam est diversum judicium quo judicatur identitas Subjecti & Prædicati ab Identitate Prædicati & Subjecti.

Respondetur. Diversitatem illam apprehensionũ oriri ex diversitate objecti directi hic quidem quod est entitas Patris & illic quod est entitas Filii: quia autem sive judicem identitatem prædicati cum subjecto, sive subjecti cum Prædicato, idem est objectum, nempe identitas affirmata, ideo & judicium idem erit, affirmationes quidem respicientes subjectum sub conditione subjecti, sunt diversæ ab affirmationibus respicientibus prædicatum sub ratione prædicati; affirmatio tamen identitatis utriusque est eadem indivisibilis & objectum indivisibile sicut & ipsum Ly *Idem* indivisibile est.

QUÆSTIO I.

Quid Intellectio Intuitiva & Abstractiva.

Non est necesse hîc omnes notitias percensere, quia aliquæ quidem quantum ad Philosophum pertinet sunt sufficienter traditæ, ubi de divisione scientiæ & in secunda operatione, ubi de veritate contingentium actuum. Aliquæ etiam Intellectiones v.g. Simplicis intelligentiæ, visionis, &c. ex praxi communi in Theologia tractantur. Hîc secernemus eas, quæ commodè hîc explicari possunt, impedirentque longitudine Theologum.

DIFFICULTAS I.

Quid per alios dictæ Intellectiones.

Intuitus propriissimè, aut saltem magis manifestè significat visionem corporalem, à qua translatum est nomen ad intellectiones, quarum aliquæ intuitivæ appellantur.

Explicat I. Recentior Suarez. Quod cognitio intuitiva sit cognitio rei præsentis, ut præsens est: jam autem abstractiva cognitio rei, non ut præsens est; Idem docet Scotus in 2. distinct. 3. quæst. 6. num. 6 *Hæc explicatio*

Non Satisfacit I. DEUS Antichristum cognoscit intuitivè & tamen non cognoscit rem præsentem ut præsens est, ergo cognitio intuitiva non est cognitio rei præsentis, ut præsens est. Antecedens probatur. De quo falsum est dicere est præsens, de illo falsum est dicere quod cognoscatur præsens, prout præsens est. Sed de Antichristo falsum est dicere, quod sit præsens. Ergo falsum est dicere, illum cognosci præsentem prout præsens est: Major Probatur. Quia prius est esse præsentem, postea cognosci præsentem: ideo enim cognoscitur præsens, quia est præsens. Deinde illa cognitio si cognosceret præsens, quod non est præsens, esset cognitio falsa. Jam autem nec Divina cognitio, nec intuitiva creata, falsa est.

Respondebis. DEUM noscere omnia in sua præsentialitate, quam habent ad æternitatem adeoque ut præsentia.

Contra. Quia quando assumitur DEUM noscere omnia in præsentialitate non hoc significatur, quasi dicat illud objectum. DEUS non habere rationem futuri, sed tantum hoc significatur, quòd determinativum, ut hæc potius pars quàm illa noscatur, petatur ex præsentia-

sentialitate determinata eorundem ad æternitatem, significatur item quod ad Divinam notitiam non comparentur illa ut futura, hoc est, postea noscenda, restabitque quærere: Quid sit aliquid noscere intuitivè in sua præsentialitate, nec enim repugnat aliquid, in sua præsentialitate noscere, & tamen abstractivè.

NON SATISFACIT II. DEUS intuitivè cognoscit tres differentias temporis, hoc est, præsens, præteritum, & futurum, ex quibus excepto præsenti, non potest cognoscere reliqua præsentia ut præsentia, cum essentialiter negent præsentia.

RESPONDEBIS. Futura à DEO intuitivè cognosci, prout sunt præsentia in certa differentia temporis, quæ nondum advenit; præterita item cognosci in præsentia temporis & differentia quæ jam præteriit.

CONTRA est. Quia cognoscit DEUS, intuitive, differentiam inter præsens, quod est, & inter præsens quod futurum est, & enuntiat de illis, illa non esse idem, quod enuntiare non posset, si futurum quâ tale non cognosceret. Hoc ipsum sic aliter proponitur. Præsens quod nondum advenit, intuitivè DEUS cognoscit, & enuntiat de illo: falsum est quod jam advenerit; quæro ergo, an cognoscat hoc Ly quod non advenerit? vel non, si non cognoscit, qui illud enuntiat: si cognoscit, ergo cognoscit futurum, & quidem non sub ratione præsentis, sed sub ratione ejus, quod nondum advenit. Deinde, vera hæc est Propositio & intuitivè à Deo cognita, futurum non est præsens, tunc quæro. An hæc sit in Deo identica Propositio? Si identica sensus illius erit Præsens est præsens. Si non est identica, quæro, huic termino ly Futurum, respondetne aliquid quod formaliter ex modo nostro concipiendi, non respondet termino præsens? Si non respondet aliquid formaliter distinctum, ergo illa propositio erit identica. Si respondet, ergo cognoscit futurum, prout distinctum à præsentis & tamen cognoscit illud futurum intuitivè. Ergo apparet, de ratione intuitivæ, non esse, noscere præsens ut præsens.

NON SATISFACIT III. hæc Explicatio. Quia nos nonnisi abstractivam cognitionem habemus de Deo, & tamen illam habemus de Deo, prout præsente, qualis est hæc ipsa, quæ concipit, reduplicationem Dei præsentis, prout præsens est. Sicut cognoscere parietem affectum, albedine inquit Pontius, est cognoscere ut album. Deinde ut advertit Oviedo. Si cognitio intuitiva debet esse objecti ut præsens est, eadem cognitio poterit esse intuitiva & abstractiva v. g. casu, quo video per intelligentiam intuitivam objectum præsens, potest Deus annihilare objectum, & eandem cognitionem conservare in absentia illius objecti, quæ enim hoc implicantia? ergo non est de ratione intuitivæ cognitionis, esse cognitionem rei præsentis, ut præsens est.

RESPONDEBIS. Cognitionem intuitivam esse cognitionem rei præsentis ut præsens est in hoc sensu: quia videlicet debet causari ab ipsomet objecto ut existente & præsente secundùm se, & non à speciebus emendicatis ab aliis rebus.

CONTRA est. Quia saltem divinitùs posset esse notitia intuitiva à speciebus emendicatis, & circa objectum non existens, nec ab illo causari ut casu quo Deus utatur pariete, ad producendam speciem germanam Antichristi, illamque ponat, in intellectu Petri. Ergo esse notitiam intuitivam non est illam causari ab objecto ut existente, aut causari à speciebus non emendicatis.

Inferes ex adlatis rationibus, esse necesse, explicari specialiter, quid sit istud præsens cognosci objectum, tuncque primum videri, an ipsum illud futurum sit legitimè explicativum, notitiæ intuitivæ.

EXPLICAT II. Pontius hic Disp. 53. num. 108. Illam scilicet esse cognitionem intuitivam, quæ cognitio terminatur ad ipsum objectum secundùm esse suum reale actuale, & non secundùm esse intentionale. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT. Tum quia per illam sequitur, futura qua talia intuitive cognosci non posse, non enim habent esse reale actuale. Tum quia DEUS non habet esse reale actuale sine attributis, & tamen videri potest intuitive sine attributis de quo in prima parte. Tum quia cognitio quam habemus de DEI existentia est abstractiva, & tamen terminatur ad DEUM, secundùm esse illius reale: non enim intentionaliter DEUS existit. Denique quando dicit scientiam visionis non terminari ad objectum secundum esse intentionale, vel intelligit esse intentionale fictum, & sic nostra cognitio de DEO existente, erit intuitiva, non enim terminatur ad esse fictum. Vel intelligit non debere terminari notitiam intuitivam ad objectum secundum esse intentionale, hoc est secundum esse, prout subest nostris secundis intentionibus. Nihil explicat, quia non terminari ad esse intentionale objecti, erit non terminari, ad esse, prout subest nostris intentionibus; terminari autem ad objectum non secundùm quod subest nostris intentionibus, est terminari ad illud non secundum quod abstrahitur; atque adeo à primo ad ultimum, cognitio intuitiva, erit cognitio non abstractiva, de quibus utrisque simul sumptis quæritur, quid sint?

EXPLICAT III. Suarez, Vasquez & alii, cognitionem intuitivam illam esse, quæ attingit omnes formalitates objecti, nullâ præcisione factâ inter illas. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT I. Tum quia ut dicitur in prima parte, potest videri essentia sine attributis. Ergo non est de ratione intuitiva, non esse præcisivam.

Dein-

Deinde communicare potest Pater naturam Divinam Filio, & non communicare Paternitatem. Ergo multo magis poterit terminare cognitionem natura Divina & non terminare Persona, idque notitiam intuitivam, neque enim adferetur disparitas, nisi per dictam definitionem quæ ipsa negatur.

Non satisfacit 2. Quia si de ratione intuitivæ est attingere omnes formalitates objecti, nullâ præcisione factâ inter illas, etiam visio ocularis, non erit cognitio intuitiva, quia non attingit omnes formalitates objecti, non enim attingit rationem entis, rei, sed solam rationem colorati. Rursus cognitio omnipotentiæ beatifica, est intuitiva, & tamen non discernit omnes formalitates illius, quia nec attingit Terminos omnes creabiles.

Non satisfacit 3. Duplices sunt formalitates objecti adæquatæ & inadæquatæ. Adæquatæ sunt tota Entitas. Inadæquatæ, sunt aliquid illius Entitatis, quo posito sic urgetur: Si attingantur adæquatæ formalitates cognitione aliqua abstractiva, ut attingi illas non repugnat non erit actus ille Intuitivæ. Ergo apparet in ratione intuitivæ non constitui notitiam, præcisè per rationem attingentis omnes formalitates. Rursus potest dari intuitiva adæquata, Ergo poterit dari & intuitiva inadæquata, & sicut inadæquata Formalitas. hoc ipso quia inadæquata est, non amittit esse Formalitatis; ita & cognitio quæ attinget Formalitatem inadæquatam, non desinet esse intuitiva. Quod ipsum sic ulterius proponitur. Quando videtur objectum adæquatè per cognitionem intuitivam, vera est hæc Propositio: Totum videtur intuitivè. Ergo est explicabilis per descensum & hoc videtur intuitivè, & illud videtur intuitivè; Cur ergo fieri non poterit, ut sit possibilis alia cognitio, eodem modo intuitiva formalitatis: A quo modo est intuitiva ea notitia quæ omnes formalitates adæquatè attingit, hoc ipso demto, quia se non extenderet ad omnes alias formalitates.

Respondetur communiter. Quòd ad intuitivam, spectet attingere omnia, quæ attingibilia sunt, cum ergo non sit attingibilis. v.g. Ratio accidentis ab oculo, salvari poterit ratio visibilis quamvis non videatur accidens.

Contra est. Tum quia vel intelligit per Ly: *debet totum attingi quod potest attingi*, vel inquam intelligit, attingibilitatem absolutam, ut scilicet si sit visio supernaturalis, attingantur omnia attingibilia visione supernaturali, & si sit visio naturalis, attingantur omnia attingibilia visione naturali, & hoc non potest dici; quia alias visio beata nõ esset intuitiva, quia non attingit omnia, quæ supernaturaliter in Deo videri possunt. Rursus visio ocularis non erit intuitiva, quia à longè multa non videntur quæ visibilia sunt, de propinquo. Quod si per Ly *attingere omnia quæ potest* intelligatur restricta attingibilitas, quòd scilicet illa visio, attingat omnia, quæ illa visione attingibilia sunt, modo attingatur objectum, secundùm quod ipsum, restabit inquirere, cur non possit esse visio restricta, ad hanc formalitatem, & cognoscens illam, secundùm quod ipsa est, attingendo objectum non irrestrictè & simpliciter, sed restrictè, modo suæ attingitivitati proportionato. Tum quia hæc responsio supponit, quòd sensus non possit percipere distinctionem, adeoque nec præscindere, quod tamen competit intellectui. Sed conceditur, quod non distinguat oculus, quia ad hoc est necesse, utrumq; membrum distinctionis attingere. Sed cur non potest sine prædicato distinctionis, videre album, & non videre rationem accidentis. v. g. Quod si hoc potest oculus, poterit & intuitio intellectualis. Demus etiam quod non distinguendo id faciat, sed simpliciter non attingendo objectum. Tum quia ut urget Oviedo. Si objectum non attingatur in formalitate non attingibili ab illa visione, non deficiet ratio visionis. Ergo etiamsi non attingatur ex alio capite, adhuc poterit stare ratio cognitionis intuitivæ.

Solutio argumentorum in contra petatur ex prima Parte, & ex Materia de Præcisionibus.

DIFFICULTAS II.

Continuatur eadem Materia.

Explicat 4to. Martinon & non pauci alii, quòd intuitiva cognitio, sit cognitio per proprias species objecti, & abstractiva per species alienas *Hæc explicatio.*

Non satisfacit 1. Quia in multorum sententia, nec videtur Deus per speciem impressam, nec videri potest intuitivè, & tamen intuitivè attingitur. Ergo apparet per Ly noscere per proprias species (ut sonat acceptum) non rectè explicari intuitivam.

Non satisfacit 2. Quia ut advertit Oviedo si Deus mecum concurreret ad visionem coloris existentis, non media specie propriâ, non mediâ etiam alienâ, neq; immediatè ipso objecto concurrente, sed solo Deo determinante ad visionẽ, illa visio esset cognitio intuitiva, non enim fieri illam, talem repugnat, & tamen neq; esset per proprias species, neque immediatè concurrente objecto. Ergo de ratione intuitiva non est, videri, per proprias species.

Non satisfacit 3. Quia nõ implicat contradictionem, assumi à Deo tanquam instrumentum obedientiale, speciem alienam, ad producendam cognitionem intuitivam. Ergo stare potest ratio cognitionis intuitivæ, cum concursu specierum alienarum, ad eum modum, quo assumere potest oculum, ut producat mortuo modo auditionem, & ad eum modum, quo assumere potest aquam, ad producendam etiam physicè gratiam.

Neque valet si dicas per species proprias, te intelligere: non species impressas, sed expressas, Non inquam valet: Quia hoc non esset explicare quid sit cognitio intuitiva. Si enim quæram ex te, quid sit cognitio intuitiva Angeli, respon-

debis: Esse cognitionem per speciem expressam propriam objecti, hoc ipsum autem ego quæro quid sit?

Rursus si intelligis per species proprias speciem expressam, Dico nos intuitivè cognoscere Deum, quia conceptus hic, qui latet sub entibus illis rationis, quæ formamus concipiendo Deum, est proprius Dei, hoc sensu, quia nulli alteri, præter Deum conveniens, & quia concipit prædicata, quæ demonstrativè, v.g. conveniunt non nisi Deo.

Responderi potest 1. Quando dicitur cognitionem intuitivam fieri debere per species proprias, sensus est, non debere fieri per alienas.

Contra est. Quia per te cognitio abstractiva est, quæ fit per species alienas, Ergo cognitionem intuitivam fieri non per species alienas, erit illam fieri non per abstractionem. De quo ipso quæritur.

Deinde redit Argumentum factum, quod ostendebat, cognitionem intuitivam etiam per species alienas fieri posse. Denique Quia non ideò dicimus, DEUM intuitivè à beatis videri, quia illum non concipiunt, per modum visis, aut Luminis, sed quia concipiunt eum secundùm quod ipsum est, ad quod consequitur non nosci per species alienas. Ergo istud Ly nosci per species alienas, non est definitivum notitiæ intuitivæ.

Responderi potest 2. Intuitivam cognitionem fieri debere per proprias species, vel aliquid illis æquivalens, v. g. ipso objecto concurrente, Deo vices specierum propriarum supplente &c. ut fieret, si elevaret Deus alienas species ad producendam intuitivam.

Contra est. Quia jam per te cognitio intuitiva erit, sive fiat per proprias species, sive per alienas, vices propriarum supplentes, Ergo abstractiva per te erit illa, quæ producitur per alienas species, non supplentes vicem propriarum. Ergo nihil explicas quid sit abstractiva cognitio, ad eum plane modum, quo si posset dealbare nigredo, non rectè albedinem diceres illam esse, quæ dealbat, nisi aliunde assumatur aliquid tanquam instrumentum dealbationis. Deinde quæritur hic in quo formaliter consistat cognitio intuitiva, non verò à quo causatur. Ergò si fieri potest, non debes respondere per id, quod est causativum talis cognitionis ut sunt causativæ in plurium sententia species. Denique cognitio producta ab intellectu per species proprias est intuitiva, producta per alienas, vices propriarum supplentes, est intuitiva & quæro ergo an cognitiones à tam diversis principiis profectæ, conveniant in ratione intuitivarum vel non? Si non conveniunt. Ergò immeritò dicitur à tam diversis principiis intuitivam posse principiari, si conveniunt. Ergò illud potius erit formaliter constitutivum intuitivæ notitiæ.

Explicat 6. Oviedo Cognitionem intuitivam, quâ non attingitur objectum instat alius objecti, à se distincti. Abstractiva autem illa est, quâ objectum instar alius à se distincti, cognoscitur.

Hæc sententia habet etiam fundamentum in Conimbricensibus qui volunt illam esse scientiam intuitivam, per quam videtur objectum in se. Illam verò abstractivam, per quam videtur objectum in alio. Contra hanc sic propositam explicationem sunt instantiæ.

Quia DEUS nosci, creaturas in sua omnipotentia, & tamen videt illas intuitivè se ipsum item videt intuitivè in creaturis, comprehensio item effectuum in causis & causarum in effectibus, est intuitiva, & tamen in alio, ut sic de reliquis. Has instantias ut vitaret Oviedo, alia phrasi definitionem concepit, quæ nihilominus

Non satisfacit 1. Quia esse intuitivam cognitionem, non dependet ab alio objecto negato. Ergo male definitur, intuitiva cognitio, quod sit ea, quæ non attingit objectum instar alius. Antecedens probatur. Si per impossibile non cognosceret Deus ulla objecta, cognosceret tamen, seipsum ut est interrogatus, an cognoscat se intuitivè, responderet cognosco, & tamen non posset dicere, quod se ipsum cognoscat, non per modum alius. Quod ipsum probatur. Quia nesciret, quid sit cognoscere aliud, Ergo non posset affirmare, quòd seipsum cognoscat, non per modum alius, prius enim concipi debet illud aliud, & postea negari, quòd se non cognoscat per modum alius; Rursus, per imaginariam ut vocant similitudinem arguendo: Si interrogatus oculus respondere posset, quæreturque ex eo, cognoscisne intuitivè colorem illuminatum, responderet cognosco, si autem ulterius quæratur, cognoscisne non per modum alius. v. g. non per modum soni vel saporis, responderet nescio: Quia non attingo quid sit sonus; Ergo etiam DEUS cognoscens se ut est, & non cognoscens alia à se, respondere posset, se cognoscere intuitivè, & tamen non posset dicere, se eo casu non cognoscere per modum alius.

Non satisfacit 2. Tum quia prædicata negativa posteriora sunt affirmativis, consequenter nec rectè descriptiva affirmativorum: nam definitio debet procedere per prima. Ergo cum non cognoscere per modum alius, sit aliquid negativum, intuitiva autem notitia, sit quid affirmativum, non rectè describetur per non cognoscere, ad instar alius. Tum quia esse in se prius est, quam esse ad aliud, Ergo & esse cognitionem intuitivam, prius est, quàm non esse per modum alius, quia hoc est respectivum, & consequens positionem prioris.

tis. Tum quia etiam posito, quòd teneat prædicta definitio, saltem non dictis terminis exprimi debuisset sed potius his : Intuitiva est quæ attingit objectum non instar aliùs objecti à se distincti, cum tamen ponat Oviedo Ly quæ non attingit objectum. Quod autem adlata phrasi potiùs explicari debuerit, ratio est: Quia cognitio est attactus intentionalis, Ergo potius debuit, exprimi & non negari iste attactus, cumque cognitio intuitiva, non sit quid negativum, debuisset exprimi potiùs termino positivo, scilicet adhibendo hunc terminum attactus. Et si sufficit termino negativo, describere cognitionem intuitivam, dicam Lapidem habere cognitionem intuitivam Angeli, quia non attingit Angelum instar alius objecti ab Angelo distincti. Quod si dicas non posse id quadrare Lapidi, quia nullo modo attingit Angelum. Sed ut hoc ad propositum serviat, exprimendus fuisset ille attactus, termino positivo.

Non satisfacit 3. Quia admittit Oviedo possibilem esse cognitionem quæ sit reflexiva supra seipsam, si autem staret prædicta definitio, non esset possibilis notitia reflexiva supra seipsam, quia nunquam posset reflectere supra seipsam quin saltem confusè reflectat se supra alias: & dicat se non esse talem quales aliæ sunt. Unde non esset purè reflexiva supra seipsam sed etiam reflexiva supra alias.

DIFFICULTAS III.

Explicatur quid Intuitiva?

COgnitio Intuitiva *Est cognitio quæ attingit objectum secundùm quod ipsum, seu est cognitio objecti sicuti est.* Ly Est accipiendo pro aliquo communi ad existentiam & essentiam. Seu est notitia, in qua Ita cognitionis, respondet ad Ita objecti. Ly attingit objectum, Ly cognitio objecti, sunt loco generis, reliqua autem, differentiæ loco. Non dico autem illam cognitionem attingere objectum ipsum, sed secundùm quod ipsum, quia cognitio demonstrativa de existentia Dei, cognitio item fidei credentis Deum, attingit ipsum Deum, sed non secundùm quod ipsum, modus enim essendi Dei alius est, à modo, quo illum cognoscimus; Licet ipsummet cognoscamus. Et quod latet sub illis entibus rationis, quæ fingimus cognoscendo Deum, est quidem ipsummet esse Dei, sed non cognitum à nobis, secundùm quod est ipsum. Et quidem ut à magis notis ad ignotiora procedamus, quando oculus videt album, quod est album, nigrum quod est nigrum, dicitur videre ipsum secundùm quod ipsum, sic intellectus, tunc etiam dicetur noscere intuitivè, quando noscet ipsum objectum, secundùm quod ipsum. Rursus non dico quod cognitio intuitiva attingat objectum secundum quod ipsum est. Quia Ly est, ambiguum faceret sensum, an non supponeret pro existentia. Hinc etiam in secunda explicatione positum quidem Ly est, quia non potuissent sine illo concipi verba explicationis possunt autem concipi in priori illa explicatione. Unde & in priori explicatione omissum Ly est. Ideo autem non debet accipi Ly est, sumptum pro existentia, quia indubiè intuitivè possunt nosci, saltem à Deo, etiam non existentes res.

Explicari potest ulterius hæc definitio à paritate cum visione oculari. Intueor Cæsarem præsentem, attingo ipsum secundùm quod ipsum, si autem obtrudatur mihi alius similis illi in aliquibus, vel is, qui personam ejus gerit: eo casu non viderem Cæsarem secundùm quod ipsum; & si acciperet Cæsar larvam non viderem eum secundùm quod ipsum, non dicerer attingere intuitivè. Fundatur ulterius hoc totum in hoc principio. Objecta quantum est ex vi sui, & ex natura sua, petunt non nisi intuitivam cognitionem. Quia id quod petit cognosci, petit, secundùm quod convenit ei prædicatum intelligibilitatis, & quia hoc prædicatum intelligibilitatis, est ipsamet rei entitas, sicut unaquæque entitas non petit nisi suam entitatem, non petit ipsum esse, nisi secundùm quod ipsum est, sic nec petet intelligi aliter, nisi secundùm quod ipsum. Rursus appetitus ille quem habent, ut ita dicam objecta, non est alius, nisi ut se notificent noscenti quid sint, & quia hæc notificatio rei, non habebitur, si non noscantur secundùm quod ipsa, fit ut appetendo nosci, appetant nosci secundùm quod ipsa. Ly ergo nosci secundùm quod ipsum, reddit hunc sensum; quod si sit intuitiva adæquata, debeat secundum quod ipsum adæquatè noscere, secus si sit intuitiva inadæquata, tumque cognoscetur secundùm quod ipsum, quando ut dixi, Ita & modus noscendi, respondebit ad Ita & modum objecti.

Ratio 1. Bonitas explicationis desumitur ex auctoritate Sancti Pauli, qui visionem beatam explicans phrasi hac utitur, Videmus nunc in ænigmate, tunc autem facie ad faciem, item videbimus eum sicuti est, quæ verba coincidunt cum nostra explicatione, idemque significant, ac dicere: noscemus Deum, secundùm quod ipsum.

Ratio 2. Quia prædicta explicatio, convenit omni soli, & semper, proceditque per prima.

Ratio 3. Quia reliquæ omnes descriptiones ab aliis adlatæ, supponunt hanc nostram, ad eamque revocari possunt. Imprimis non

cognoſci per modum aliûs, revocatur ad cognoſci ſecundùm quod ipſum, tanquam negatio ad prædicatum affirmativum, ad eum modum, quo negatio brutalitatis in Petro, revocatur ad eſſe hominis. Cauſari à propriis ſpeciebus, ab ipſo objecto, à Deo per ſe, vel per alium ſupplente propriarum ſpecierum vel objecti concurſum, revocatur tanquam principium elicitivum cognitionis, attingentis objectum, ſecundùm quod ipſum. Item cognoſci non præſcindendo, revocatur tanquam ſpecies aliqua ad genus. quod ipſum revocari, eſt ſignum à poſteriori rectæ definitionis, ſicut quia omnia revocantur in homine ad animal rationale, ſignum eſt, per animal rationale, rectè definiri hominem.

Dices Non omnis veritas eſt cognitio intuitiva, & tamen omnis veritas, cognoſcit objectum ſecundùm quod ipſum. Ergo cognitio intuitiva non eſt cognitio attingens objectum ſecundùm quod ipſum.

Respondetur ſolvi hanc objectionem etiam in prima parte, nunc ſuffecerit dicere. Cum omnis cognitio intuitiva ſit vera, non eſt mirum, involvi in illa, etiam prædicata veritatem indicantia; nihilominus diſtinguetur ſufficienter formalitas veritatis, à formalitate intuitivæ, quia veritas dicit radicalem exigentiam conformitatis cum objecto, ſecundùm quod ipſum, nihil requirendo, de modo illius ipſius conformitatis, repræſentandæ. jam autem intuitiva requirit hunc modum, ut ſcilicet noſcatur objectum ſecundum quod ipſum, & ut ad Ita objecti, reſpondeat Ita modi noſcendi.

Instabis ſaltem cognitio quidditativa non eſt cognitio intuitiva, & tamen cognoſcit objectum ſecundùm quod ipſum.

Respondetur negando, quod cognitio quidditativa, non ſit cognitio intuitiva, de quo actum in Ethicis.

Quæri hic ſolet quid à nobis cognoſcatur intuitivè. Imprimis actus noſtros, quos de facto experimur nos habere, cognoſcimus intuitivè, non quo ad quid ſint, ſed quod ſint. Quod autem non cognoſcamus illos, quo ad quid ſint ratio eſt quia ſunt ſpirituales, nos autem in corpore, non cognoſcimus ſpiritualia, quo ad quid ſint. Imò putarem, quo ad quod ſint illos actus ſine ullo phantaſmate noſci, ſeu ſine ſpecie impreſſa, nulla enim illius neceſſitas. Quod autem actum ſuum internum noſcere poſſit anima, licèt oculus non poſſit videre ſuam viſionem referri id debet in hoc, quòd intellectus ſit potentia ſupra ſeipſam reflexiva, & latioris ſphæræ; oculus autem adſtrictus, ut nihil videat, niſi coloratum. Quod poſita abſtractione poſſit aliquid intuitivè videri petatur ex prima parte, ex quo fundamento dubitari poſſet, an non etiam rationes communes ipſaque univerſalia, à perfectiori intellectu, intuitivè noſci poſſint, ſi cæteroqui aliæ rationes abſtractæ, ſunt intelligibiles intuitivè.

QUÆSTIO II.

Quid notitia Comprehenſiva?

De hoc diſcurrere ſpectat ad primam partem, tamen etiam hic tradenda eſt ejus aliqua notitia.

Noto 1. breviter ex prima parte, Notitiam comprehenſivam, eſſe notitiam intuitivam profectam, à principio ſaltem æquè perfecto, atque eſt objectum noſcibile. Hinc nulla creatura erit comprehenſiva Dei, quia nulla productiva notitiæ, quæ ſit ab illa, tanquam principio æquè perfecto, atque eſt perfectum objectum, quod eſt Deus! Bonitatem hujus explicationis ſuppono inibi probatam.

Noto 2. duplicem comprehenſionem nos imaginari poſſe, unam adæquatam, aliam inadæquatam. Comprehenſio adæquata eſt, per quam attingitur comprehenſivè totum objectum. Comprehenſio autem inadæquata, per quam attingitur objectum inadæquatè, Comprehenſivè tamen quoad illam partem. Quod poſſit ſic dividi comprehenſio. Ratio eſt. Tum quia ſicut poſſibilis eſt, differentia ſubalterna, quæ diverſo reſpectu non eſt differentia, ſed genus, cur poſſibilis etiam non erit comprehenſio, quæ diverſo reſpectu, non ſit comprehenſio. in quantum comprehenſio hanc præciſam formalitatem habet, quæ eſt tenentia totius objecti. Jam quia in materialibus poteſt comprehendi, v.g. pars pomi & totum pomum non comprehendi, ut ſi poſita diviſione partem pomi ambiat manus, Ergo etiam facta præciſione intentionali, diviſioneque poterit una pars comprehendi. Tum quia non implicat contradictionem Lumen gloriæ quod elevet, v.g. ad videndam eſſentiam, & non perſonas, & cur repugnabit elevatio, per quam homo comprehendat in Angelo gradum genericum ſpiritualitatis, non comprehendendo differentiam ejus ſpecificam, ita tamen, ut per ordinem etiam ad noſcenda m, etiam partem objecti, debeat proficiſci illa notitia à principio tam perfecto ad minimum atque eſt perfectum objectum, ſaltem defectum perfectionis, elevatione ſupplente.

Noto 3. Tam partialem quam totalem comprehenſionem ſpectari poſſe, vel ſecundùm omnimodam perfectionem, vel ſecundùm non niſi exigitam neceſſariò; Ad eum planè modum, quo Lumen meridianum, ex Luminibus quæ naturaliter habentur, eſt Lumen perfe-

perfectissimum, quod illustrare possit objecta, Licèt sit & aliud Lumen minus, quale est Lumen crepusculi; ita tamen, ut res, necessariò non nisi Lumine, illustrari possit. Porrò absolutissima perfectio utriusque comprehensionis includit cognitionem imprimis intensissimam. Deinde extensissimam, seu cognitionem omnium eorum, quæ vel formaliter vel eminenter continentur in objecto.

Quod perfectissima comprehensio utrumque illud requirat. Ratio est, Tum quia illud requiritur ad maximam perfectionem alicujus, quo posito perfectior illa res redditur, sicut ex eo principio quòd DEUS sit Ens perfectum, omne illud illi tribuitur, per quod perfectior redditur DEUS. Sed comprehensio perfectior redditur intensione & extensione prædicta, Ergo utrumque hoc, ad illam dum perfectissima est, concurrere debet. Tum quia illud, à posteriori, est perfectissimum, per quod acceditur ad requisita, quæ necessaria sunt ad comprehensionem, quam DEUS habet de objectis indubiè perfectissimam, & ea comprehensio quæ magis accedet ad eam quam Deus habet de illo objecto, erit comprehensio perfectissima, sicut illud Ens est perfectius, quòd magis accedit ad Deum. DEUS autem comprehendit omnia & totaliter, & quoad modum, perfectissimè.

Quod autem attinet ad exigitam perfectionem comprehensionis, istam debere dari in omni notitia comprehensiva. Ratio est, Tum quia nulla est res, quæ non habeat suam essentiam, adeoque exigitam perfectionem. Ergo & comprehensio similiter habere debebit: tum quia si non habet exigitam suam perfectionem comprehensio, poterit esse unaquæque notitia intuitiva, comprehensio; quia non haberet per quod dejiciatur à ratione comprehensionis, non enim cognitio potest dejici à ratione comprehensivæ cognitionis, nisi negatione prædicatorum exigitorum ad comprehensivam. Si autem nulla sint prædicata essentialiter exigita à comprehensione, quomodo illa cognitio, dicet negationem illorum prædicatorum, per quam dejicienda sit, à ratione Comprehensivæ.

Noto 4. Duplicia posse prædicata spectari in re comprehendenda. Quædam quidem primò essentialia, & primò constitutiva, alia autem prædicata secundò essentialia. Quod notitia horum secundò essentialium prædicatorum non sit necessariò requisita ad comprehensionem: probant dicta de inadæquata comprehensione. Quod autem simpliciter sit necessarium ad comprehensionem, cognosci prædicata primò constitutiva. Ratio est, Quia si illa non conciperet comprehendens, & comprehenderet quod comprehendit ut supponitur, & non comprehenderet. Quia res comprehensa, nihil aliud est quàm illa ipsa primò constitutiva prædicata, quæ quia non comprehenderentur, nec res illa comprehenderetur. Imò si comprehendens non deberet de necessitate comprehendere prædicata primò constitutiva, nihil esset, quòd de necessitate comprehensionis comprehendere deberet, non enim est necesse comprehendere prædicata secundò essentialia, ut dictum, non etiam primò essentialia prædicata ut asseritur: Ergo nihil esset quod necessariò comprehendi deberet; Quod dici non potest, quia aliàs non darentur prædicata constitutiva comprehensionis, cujus oppositum probavimus.

Noto 5. Prædicata secundò essentialia interdum de necessitate debere comprehendi. Primò si objectum adæquatè comprehendatur. Et ratio est. Quia & adæquatè comprehenderetur objectum, & non comprehenderetur adæquatè. comprehenderetur adæquatè ut supponitur. non comprehenderetur autem, quia illius aliquid non comprehenderetur, nempe prædicata secundò essentialia. Secundò de necessitate comprehendi debent, prædicata secundò essentialia, si immediatè ad illa, terminetur cognitio. Ratio quia & terminaretur ad illa prædicata cognitio, & non terminaretur, terminaretur quidèm ut supponitur, non terminaretur autem, quia non attingerentur ut dicis. Deinde prædicata primò essentialia, necessariò debent tangi, Ergò etiam ex suppositione, quòd tangantur illa prædicata secundò essentialia, comprehensione comprehendi debent, quia secundò essentialis conceptus, rebus quidem potest esse secundò essentialis. Sed non sibi, sicut accidit homini esse album, sed albedini esse albedinem essentiale est. Si autem secundò essentialis conceptus, non est sibi secundò essentialis, comprehendi ergo debet, comprehensione, secundò essentialem conceptum attingente, cum attingi debeat primò essentiale in omni comprehensione, primò autem essentiale est, secundò essentiali, esse secundò essentiale.

Noto 6. Casu quo tangantur prædicata secundò essentialia, dupliciter adhuc tangi possunt, vel perfectissimè, vel non perfectissimè. Perfectissimè tanguntur, quando etiam termini quicunque, clarâ & evidenti cognitione intuitiva attin-

guntur, & talis comprehensio nulli etiam perfectissimo enti debita est naturaliter, quia aliàs debita esset cognitio intuitiva Dei, omne enim ens, de secundo essentiali conceptu, importat, esse creaturæ: Ratio autem creaturæ respicit Deum, tanquam terminum, qui tamen à nulla pura creatura naturaliter videri potest. Rursus creatura dicit potentiam obedientialem, potentiæ autem obedientialis termini, saltem aliqui, sunt supernaturales quo ad substantiam, nullum autem ens naturale, potest supernaturale quo ad substantiam intuitivè videre. Non perfectissimè autem tunc tanguntur prædicata secundò essentialia, quando comprehenso ipso prædicato secundo essentiali, termini illius non nisi confusè attinguntur. De quo actum in simili in prima parte, ubi actum de visione unius personæ sine alia.

NOTO 7. Per hoc, quod est attingere perfectissimè vel non perfectissimè, item per hoc, quod est attingere non nisi primo essentialia prædicata, vel insuper etiam secundo essentialia, non distingui comprehensionem ab intuitiva, quia hoc utrique commune est, sed differentialiter per hoc distinguuntur, quia comprehensiva addit formalitatem notitiæ procedentis saltem ab æquè perfecto principio, atque est objectum quod noscitur.

QUÆSTIO III.

De aliis Notitiis.

SUb hoc titulo non examinabimus definitiones notitiarum ad quas ex aliis Locis petendas relegavimus supra, sed attendemus maximè ad hoc, quænam notitiæ? & quænam illarum motiva possint secum stare?

DIFFICULTAS I.

Quænam Intellectiones possint secum stare?

PRÆMITTO 1. *Vnum eundemque intellectum posse simul plures actus elicere.* Quia si potest oculus plures simul visiones elicere plurium objectorum, poterit & intellectus. Deinde si intellectus non potest se exercere pluribus actibus, nihil unquam posset inferre: nam imprimis debet habere actum illationis, cùm sine illatione nihil inferatur, debet etiam habere cognitionem ejus ex quo infert bonitatisque illationis, quem actum experiuntur rudes arguendi in se explicitum, & directum; hinc si nemo possit se exercere unâ pluribus operationibus, nemo poterit syllogisticè inferre. Deinde potest intellectus, simul percipere plura objecta, ergo & simul habere cognitiones plures. non enim est major ratio unius, quàm alterius. Antecedens autem probatur. Quia aliàs nunquam posset concipere v.g. tria, sed semper non nisi unum. Denique videtur hoc probare experientia, pluralitatem cogitationum nobis accidere, in omni distractione in qua duo operamur, v.g. discurrendo, & insuper simul aliud memoriâ versando.

PRÆMITTO 2. *Non esse difficultatem an isti actus secum stare possint, qui nullam secum dicunt oppositionem*, sed an possint stare oppositi actus, quales sunt assensus & dissensus, amor & odium.

PRÆMITTO 3. Incipiendo difficultatem ab assensu & dissensu, certum esse apud omnes, illos actus non posse naturaliter secum stare. Ratio est, vel ab ipsa experientia, quia nemo dum videt Petrum currere, judicatque illum currere, judicat simul illum non currere, sola ergo difficultas restat, an id fieri possit supernaturaliter, & quidem nec supernaturaliter id fieri posse, tenet Suarez, Conimbricenses, Ariaga dicitque istam sententiam esse communiorem hic disputatione 6. Sect. 5. Sed oppositum docet Oviedo hic contr. 6. puncto 3.

Punctum Difficultatis I.

Proponuntur fundamenta, Quod assensus & dissensus secum stare non possint.

QUod assensus & dissensus non sit possibile secum stare.

IMPLICANTIA 1. est, quam adfert Ariaga. Intellectus nequit assentiri falso, atqui eo ipso, quòd judicet, v.g. simul Petrum currere, & non currere, assentiretur, evidenter falso, Ergo non potest simul assentiri Petrum currere & non currere. Minor probatur, quia eo ipso, quòd judicet simul Petrum currere, cursus ei proponitur verus, & ejus carentia ut falsa: quia nihil potest esse simul & non esse, Ergo non poterit, eo ipso quòd judicet Petrum currere, dissentiri ipsi cursui, nisi assentiendo falso, dissentiendo vero.

RESPON-

Respondet Oviedo. & dubitat imprimis, an intellectus necessariò feratur non nisi in verum, quod si necessariò fertur non nisi in verum sufficit, ut feratur in verum, saltem apparens, potestque diversis actibus, apparere objectum uni actui verum, & alteri ut falsum. Addit, intellectui non semper proponi ut verum cui assentitur, nec ut falsum cui dissentitur, sæpe enim nulla præcedente apprehensione, dissentitur, vel assentitur. Quod si non est necesse præsentari semper objectum ut verum, in ordine ad assensum, nec ut falsum in ordine ad dissensum, poterunt adhuc illi actus secum stare, cum tamen ex vi istius repræsentationis, dicantur illi actus, non posse secum stare. Sed posito etiam quod illæ repræsentationes sint necessariæ, adhuc naturaliter præcedit semper apprehensio quâ objectum proponitur ut verum, & alia quâ proponitur ut falsum, antequam scilicet intellectus affirmet vel neget: Ergo etiam ex vi illarum repræsentationum, cum illæ coexistere sibi possint, quantum ex vi illarum, etiam naturaliter, sibi coexistere possent, assensus & dissensus. Quem discursum ad argumentum, applicando, dici posset, quod falso, si appareat verum possit assentiri intellectus, consequenter assentiendo dum Petrus currit, Petrum currere, posset assentiri falso apparenti ut vero, præcipuè cum proposito vero ut vero, possit falsum proponi, tanquam apparenter verum.

Respondetur 2. Intellectum non posse assentiri falso, naturaliter & seipsum purè determinando, posse tamen assentiri determinatum ab alio, & non secundùm exigentias connaturales. *Quod ipsum ulterius.*

Explicatur 1. Proponatur intellectui cursus Petri, deneget DEUS concursum ad eliciendum assensum, quæ enim est in hoc implicantia. Rursus determinet intellectum ad habendum & eliciendum hunc actum, Petrus non currit, jam tunc habebitur dissensus, hoc posito duret adhuc propositio objecti de Petri cursu, & simul DEUS offerat, concursum ad actum, quem sibi vendicat objectum, necessariò tunc elicietur assensus de cursu Petri, quia scilicet intellectus est potentia necessaria, adeoque omnino agens, posita propositione objecti, & aliis requisitis ad agendum.

Neque dicas illum non habere tunc requisita ad agendum. nempe carentiam dissensûs, qui supponitur adhuc durare, de hoc enim quæritur cur carentia dissensus, v. g. necessariò sit requisita & indispensabiliter, ad habendum assensum, eritque actus ille adhuc vitalis, quia ex una parte intellectus est principium capax eliciendi dissensus de cursu Petri, casu quo non currat Petrus, & ad vitalitatem sufficit, saltem in aliis circumstantiis, posse elici actum, cujus similes ejusdem Lineæ, alius eliciuntur, ut videre est *quid simile* in visione beata.

Explicatur 2. Videat Petrus currentem Andream, & eliciat hunc actum, currit Andreas, non videat autem Paulus currentem Andream & eliciat hunc actum, non currit Andreas, tunc transferat DEUS dissensum Pauli eodem instanti, quo Petrus elicit assensum in intellectum ejusdem Petri, sicut illum ex probabili sententia potest ponere in Lapide. Ostende ergo implicantiam in conservatione illorum duorum actuum in eodem subjecto, & quæcunque adferetur illa ostendet assensum quidem fore vitalem, non autem illum dissensum, sed hoc in præsenti non quæritur. Sed quæritur implicantia, orta ex præcisa ratione assensûs & dissensûs, cur illi secum stare non possint. Vide Oviedo citatum nu. 1.

Explicatur 3. transacto objecto, quod est cursus Petri, determinet Deus, ad habendum actum de cursu, conservando scilicet illum actum, quid enim in hoc implicantiæ? & si potest dari supernaturaliter visio coloris absentis, cur non poterit dari supernaturaliter conservatio prædicti actûs. Ex alia parte informet sensus de cursu, & ex dictis explicatione prima, poterit elicere actum assensûs. quo posito, stabit dissensus de cursu, ratione conservationis descriptæ, & assensus de cursu, ratione naturaliter exigitæ operationis.

Implicantia 2. est. Si possibilis esset assensus & dissensus circa idem objectum, possibile erit ut sit quis simul fidelis & hæreticus. Consequens est falsum, Ergo & antecedens.

Respondetur. Sequelam esse absurdam, non demonstratur. Cur non enim posset Deus determinare hæreticum ad habendum actum fidei, vel conservare in illo actum fidei qui antecesserat v.g. hæresim. Quod attinet ad habitus fidei & hæreseos minor est difficultas, si enim ex dictis alibi peccatum & gratia possunt simul secum stare divinitus, cur non & prædicti habitus.

Implicantia 3. est ex Suarez. Assensus & dissensus requirunt objecta incompossibi-

sibilia. Ergo sunt & ipsi actus imcompossibiles.

Respondet Oviedo retorquetque argumentum, quòd gratia dignum beatitudine constituat, & peccatum dignum damnatione, & tamen & peccatum & gratia, stant secum in sententia Suarii. Bona etiam & illa disparitas est; quia scilicet assensus & dissensus, non opponuntur sicut esse & non esse, opponuntur autem sic, esse in cœlo, non esse in cœlo.

Responderi poterit 2. Intellectus non dat esse objecto extra se, si non dat esse objecto extra se, supposito, quod objectum non sit, non datur causa, quæ simul ponat illud esse, quia mera cogitatio intellectûs, de objecto, quòd sit, non dat illi esse, si in se non sit; & aliunde non est reperire causam, quæ possit principiare illius esse. hinc supposito, quòd non sit, tantum non erit, non verò simul erit. Jam autem *posito quod sit assensus & negatio dissensus* datur causa quæ possit principiare dissensum & assensum nempe intellectus.

Quod si ulterius quæras. Cur non sit in potestate currentis dum currit non currere, est tamen in potestate intelligentis, dum assentitur, etiam dissentiri, id inde est: quia currere & non currere, sunt ita opposita, sicut assentiri & non assentiri. Porrò, quemadmodum in potestate currentis, supposito quòd currat, non est, non currere, sic in potestate assentientis, non est non assentiri, supposito quòd assentiatur. Sed inde non sequitur, non esse in potestate assentientis, dum assentitur ponere dissensum, quia implicat contradictionem esse & non esse, cadente negatione assensûs, supra assensum, jam autem assensus & dissensus non sunt contradictoria, quia contradictoria non possunt esse positiva, quales sunt assensus & dissensus; Rursus quia vera contradictoria, debent esse ejusdem de eodem, jam autem dissensus, negat quidem quod sit ipsemet dissensus consensus, sed non negat alium, à se actum, qualis est assensus, ad eum planè modum, quo album negat non album, sed non negat nigrum.

Quod si dicas assensum & dissensum esse consequenter contradictoria. Contra erit. Quia illa tantum possunt agnosci consequenter contradictoria, quæ exprimuntur quidem terminis positivis, alterutrum tamen importat ex objecto, non nisi formam negativam, sic tenebræ exprimuntur termino positivo, comparatæ tamen ad Lucem, sunt illi contradictoriè oppositæ, quia important sub termino positivo formam non nisi negativam, quæ est privatio Lucis, sub termino autem dissensus, significatur aliquid positivum, nempe actus ipse dissentiendi.

Instat 1. Idem Suarez. Cum dico Petrus existit, pono existentiam in Petro, & cum dico Petrus non existit, pono negationem existentiæ Petri, sed in Petro non potest esse existentia & non existentia seu negatio existentiæ. Ergo neque judicium de existentia & non existentia.

Respondet Imprimis Oviedo retorquendo argumentum, nam gratia ponit dignitatem beatitudinis, peccatum autem negat istam dignitatem, & tamen secum stare possunt Ergo idem dicendum in præsenti.

Respondetur 2. Cum hoc argumentum non sit categoricum, negando illi consequentiam; Supponit enim talem majorem, quarum cognitionum objecta non possunt secum stare, neque cognitiones secum stare possunt, quæ major probanda fuisset, negaturque in his principiis, & falsitas illius, ad tertiam implicantiam ostenditur.

Instat 2. Idem. assensus & dissensus ita se habent ut unus actus destruat objectum formale aliûs. Ergo non possunt in eodem subjecto poni.

Respondet Oviedo negando antecedens, ad eum modum, quo circa unum objectum materiale, potest esse actus & scientiæ, & falsi, & opinionis. nec unus destruit objectum formale aliûs, Quod ulterius in hoc fundatur, quia actus meus nihil ponit in objecto.

Respondetur 2. Quod saltem in alio subjecto assensus non destruat formale objectum dissensus, aut in casibus supra explicatis, transferatur ergo actus dissensus ab uno intellectu elicitus in alium intellectum, qui assensum elicuit, habebit uterque suum formale, cur ergo non poterunt secum consistere. Deinde hæc objectio non satis explicat quid sit hoc, per assensum tolli objectum formale dissensûs? Si enim idem sit quod tollitur aliquid, quo non posito, non possit judicare intellectus, quod v.g. Petrus currat, si Petrus non currit, & tunc erit petitio principii, de hoc enim ipso quæritur. Si autem per objectum formale intelligas, non posse præsentari cursum tanquam non cursum, id hoc sensu verum erit, quòd supposito cursu, non possit verè repræsentari non cursus, sed cur non poterit præsentari apparenter, vel ad maximum ita, ut sine etiam præsentatione antecedenti, determinetur intellectus, ad habendum hunc actum: Petrus non currit.

Implicantia 4. est. Currente Petro, actus ille qui dicit Petrus currit, habet pro obje-

objecto cursum Petri, actus autem, qui dicit: Petrus non currit, non habet pro objecto, cursum, sed non cursum, qui tunc non datur, Ergo est actus sine objecto, vel habet pro objecto non cursum, si autem habet pro objecto non cursum, non erit respectu ejusdem objecti assensus & dissensus, quia objectum quod est cursus, non est objectum quod est non cursus, & tamen ille assensus & dissensus deberet esse respectu ejusdem objecti, & si ille actus habet pro objecto non cursum, verus erit, supponitur autem alterutrum horum actuum falsum esse debere.

Respondetur hanc difficultatem non esse respectu assensus & dissensus ponibilis non nisi in eodem subjecto, sed æquè impugnare assensum & dissensum positos etiam in diversis intellectibus, quæram enim currente Petro, si dicat Paulus, non currit Petrus, dicat autem illum currere Andreas, quod objectum habeat ille actus, Petrus non currit. Quod si dicas esse tunc objectum non cursum apparentem, & in præsenti idem dici poterit.

Implicantia 5ta. est. Non potest idem accedere & recedere, commensurari & non commensurari. Ergo neque assentiri & dissentiri eidem objecto.

Respondetur. Assensum & dissensum ita se habere, sicut se habet replicatus homo, qui potest accedere & recedere, non verò sicut homo uniter positus, quare autem homo uniter positus, non possit accedere & recedere. Ratio est, Quia idem accederet & recederet, ab eodem termino, jam autem si ponatur assensus, non idem assensus dissentiret, sicut idem homo accedens recederet, sed aliquid aliud, distinctum realiter, esset dissensus. Deinde commensurari & non commensurari opponuntur sicut esse & non esse, quia important esse tot partium, & non esse tot partium. Jam autem assensus & dissensus, ut dictum, non se habent, ut esse & non esse.

Punctum Difficultatis 2.

Deciditur difficultas.

Assero 1. *Non adferri legitimam contradictionem, quod stare secum non possint assensus & dissensus.* Ratio asserti, petenda ex solutione argumentorum, jam facta.

Assero 2. *Non posse esse assensum & non assensum circa idem objectum.* Ratio quia habent se sicut esse & non esse, adeoque sunt contradictoria formaliter, de quorum ratione est, non posse secum stare.

Assero 3. *Non esse ullum positivum fundamentum, quod probet assensum & dissensum posse secum stare.* Ratio asserti petenda est ex solutione fundamentorum positivorum.

PRIMUM FUNDAMENTUM est. Assensus & dissensus ita se habent, sicut album & nigrum, sed hæc duo possunt secum stare. Ergo & assensus & dissensus.

Respondetur negando majorem, quia compatibilitatis nigri & albi radix est, quod se in gradibus, remissis compatiantur, jam autem tu concedis, assensum & dissensum neque in gradibus remissis se compati. Ergo sequitur majorem esse repugnantiam, inter assensum & dissensum quàm inter nigrum & album. Quam majorem repugnantiam non pervenire usque ad gradum incompossibilitatis etiam divinitus tu positivo medio non probas.

Neque valet, si dicas, In assensu formidoloso compati se saltem in gradibus remissis illos duos actus, quia in assensu opinionis nego esse duos actus. Sed esse unum imperfectè assentientem, quia quando elicio v. g. de cursu Petri assensum opinativum, elicio hunc actum, Petrus fortè currit, fortè non currit, qui duo actus non sunt distincti. Quod ipsum probo, quia in illo actu, quo dico fortè currit, jam involvitur fortè non currit. Sic enim non involveretur: Ly fortè non currit, ille actus simpliciter esset affirmativus. Ergo in se simpliciter non involveret formidinem. Quod si ille actus est unus, non probas, quod in gradibus remissis possint se ita duo compati. cum simpliciter non sint duo, sicut in tepido, sunt duo calor & frigus. Casu autem quo fiant distincti actus fortè currit, fortè non currit, non sequitur adhuc in gradibus remissis duo aliqua se compati. importantia assensum & dissensum, sed tantum sequitur, duos quidem esse actus, sed nihil habere unum de assensu tantùm, aut de dissensu tantùm.

Secundum Fundamentum Quia non potest ostendi, unde oriatur, incompossibilitas horum actuum, si enim oriatur inde, quia scilicet posito assensu exigit assensus, ne â Deo conservetur dissensus, quamvis adsint quæcunque causæ naturales exigentes & producere illum & conservare, unde enim de hoc quod exigat ita v.g. assensus destructionem dissensus, ut istam exigentiam Deus superare non possit eiq; contravenire. Rursus si dicas, istam repugnantiam venire ex incompossibilitate for-

formali, quia qui præbuit assensum præmissis, quamvis vel per nimiam ad alia objecta attentionem, vel diversionem animæ, possit non exire in actum conclusionis, est tamen impossibile naturaliter, ut exeat in actum dissensus. Nam formalis incompossibilitas, debet esse in præsentia utriusque formæ, jam autem quod fieri non possit dissensus, non fit ex incompossibilitate, cum assensu, quia hic non est exhibitus ut supponebatur. Deinde si dicas incompossibilitatem istorum actuum oriri, ex incompossibilitate principiorum, istud etiam est falsum, quia principium utriusque est eadem anima. Denique non aliunde hæc incompossibilitas oriri potest, quàm ex eo quod objectum intellectui repræsentetur per unum actum, ita ut determinet intellectum, reddatque impotentem tendere in illud objectum, per actum oppositum. Quod ulterius infundatur huic principio; quia intellectus vero sibi proposito dissentiri non potest. Sed id etiam non convincit, quia quærere restat, cur saltem aliunde intellectus determinari non possit, v.g. ad dissensum, cur item, licèt intellectus vero dissentiri non possit, etiam tunc dissentiri non possit quando simul, apparenter, videretur falsum.

Respondetur, Hoc argumentum non tam esse fundamentum positivum, quàm relabi in negativum, scilicet non implicare contradictionem determinari intellectum à DEO contra exigentiam ejusdem, & quod incompossibilitatis hujus nulla sit ratio, hic autem est intentum examinare non nisi positiva fundamenta, cui ipsi negativo fundamento responderi potest, per principium negativum, Non implicare scilicet contradictionem, dari aliquas tales duas formas intentionales, quarum utraque essentialiter exigat non produci simul aliam sibi oppositam, adeoque exigere assensum, ut illo posito, non ponatur dissensus. Immeritò etiam assumit arguens quod ut dicantur aliqua incompossibilia formaliter, sit necesse, ut utrumque existat, & unum tollat aliud, sufficit enim unum esse, & non posse esse nisi unum, per hoc enim sufficienter formalisatur incompossibilitas formalis, ad eum modum, quo species infima animalis rationalis, quæ est homo, excludit aliam speciem infimam hominis hujus, seu talis hominis.

Tertium Fundamentum Ejusdem Oviedo. Ideo non possumus intendere, simul ambulare & non ambulare, quia objecta proponuntur ut impossibilia, & voluntas, in objectum apprehensum ut impossibile, ferri non potest, etiamsi in illud ut possibile apprehensum, spontè feratur, Ergo tota ratio propter quam voluntas non potest ferri in deambulationem & negationem ejusdem, est, ex defectu propositionis, attrahentis ad eos actus, & retrahentis. Sed defectus propositionis potest suppleri à Deo, Ergo potest illud impedimentum tolli.

Respondetur quòd defectus, qui facit, ne possit simul intendi deambulatio & non deambulatio, immediatè non referatur in defectum propositionis utriusque partis, sed ultimatè refertur in ipsorum objectorum incompossibilitatem, quæ objecta quia DEUS non potest reddere compossibilia, nec ullâ vi poterunt simul intendi, adeoque & proponi. DEUS autem potest supplere defectum, determinando ad propositionem objectorum, sed non nisi compossibilium.

Quartum Fundamentùm Ejusdem. Incompossibilitas assensûs & dissensûs, oritur ex solo defectu principii determinantis animam ad utrumque habendum, sed hic defectus potest subveniente DEO auferri.

Respondetur Incompossibilitatem illam potius oriri ex oppositione formali assensûs & dissensûs, quas oppòsitiones formales, repugnat à Deo auferri.

Quintum Fundamentum est ex iis quæ adducit Ariaga. Datur apprehensio cursus & non cursus simul coexistens. Ergo assensus & dissensus de cursu poterunt etiam secum stare.

Respondetur. Disparitatem esse, quia experientia probat, nullam esse formalem incompossibilitatem, in dictis actibus. Probat autem incompossibilitatem eadem experientia, quæ ostendit assensum & dissensum nunquam secum stare, posseque stare non probatur argumento positivo. Quando autem viget à paritate quod si possit dari simplex complacentia in re impossibili, possit etiam dari efficax amor, & odium ad hoc etiam prædicta disparitas applicari debebit. Concedimus quidem quòd intellectus possit judicare utramque partem contradictionis esse probabilem, hoc est, quòd neutra habeat rationes cogentes ad determinatè ferendū judicium; Sed non potest judicare utrāq; contradictionis partem esse probabi-

babilem hoc sensu, quasi indicet esse probabile, utramque partem simul existere, indicaret enim probabile, esse & non esse, simul poni.

Punctum Difficultatis 3.

Verum stare secum possint scientia & opinio.

NOn est difficultas, an possint secum stare scientia & opinio de diversis objectis. Si enim stare non possunt, aut omnia sciremus, aut omnia nesciremus. Ponamus enim, quod vel unus actus scientiæ habeatur, jam non poterit haberi actus opinionis de aliis objectis. Quia hic est incompossibilis cum actu scientiæ. Hinc, si de aliis objectis experiamur nos notitias habere, inferre debebimus, illas esse scientificas non opinativas. Idem proportionaliter dicendum, quod non possemus scire, si vel semel opinemur. *Procedit itaque difficultas.* Non nisi de scientia & opinione circa idem objectum. Agendo autem de scientia & opinione circa idem objectum, agi potest 1. an actus secum stare possent simul eliciti. 2. an possint stare ipsi habitus simul *In hoc puncto sunt diversi Auctores.* Quòd habitus & actus scientiæ possint stare cum habitu & actu opinionis idque de eodem objecto. Negat Scotus, & cum eo Barthlomæus Amicus. Affirmant Ariaga & Oviedo cum plerisque nostris, Notat Suarez recentior tractatu Logico numero 165. in opinione duplicem formidinem spectari posse. Primo extrinsecam, quæ se tenet ex parte subjecti, & est dubietas & vacillatio intellectûs, in assentiendo objecto, eò quòd dubitet, ne forte objectum aliter se habeat. Jam autem formidinem intrinsecam dicit se tenere ex parte cognitionis, & est essentialis opinioni. Hac explicatione formidinis positâ. Censent aliqui scientiam cum opinione involvente extrinsecam formidinem, stare non posse, inter quos est noviſſimè recentior Suarez Loco citato numero 178. Inferiusque docet ne divinitus quidem stare posse scientiam cum opinione extrinsecam formidinem habente, Licet possit stare, cum habente intrinsecam nonnisi formidinem.

DICENDUM EST *Vniversaliter actum scientiæ posse stare cum opinione etiam extrinsecam formidinem habente.*

PROBATUR 1. Negativo argumento, quia scilicet non implicat contradictionem, ut videbimus solvendo argumenta.

PROBATUR 2. & supponitur quod unus idemque effectus, possit habere causas & necessarias & non necessarias. Quò supposito sic formatur argumentum. Vel potest intellectus etiam naturaliter cognoscere utramque illam causam vel non potest, si non potest, cur non? & si in illatione conclusionis, potest simul relucere utraque præmissa, nexûsque utriusque inter se, & cum medio termino, cur non etiam simul movere poterunt assensum, idque adhuc duplicem, duæ illæ causæ; & si in hac propositione: Ens non est nihil, potest relucere in eodem actu utrumque contradictorium, cur in diversis actibus non poterunt relucere causæ necessariæ & non necessariæ? Ergo opinio & scientia simul secum stare poterunt, quia causæ necessariæ generant scientiam, & non necessariæ, generant opinionem.

PROBATUR 3. Fieri potest ut simus dubii de aliqua sententia. In processu cogitationis potest naturalis demonstratio occurrere, tunc quæro vel potest dici simul: priores illæ rationes non notificant verum sine formidine, posteriores notificant sine formidine, vel non potest? si non potest, cur non? si autem potest, Ergo scientia ad titulum demonstrativum, & opinio ad titulum priorum rationum simul stare poterit.

OBJICITUR 1. ex recentiori Suarez. Intellectus per scientiam judicat objectum non posse aliter se habere, per opinionem verò attinguntur rationes dubitandi, quòd possit aliter se habere, intellectus autem non potest sibi persuadere duo contradictoria, qualia sunt posse & non posse, aliter se habere.

RESPONDETUR. Posse ex vi harum rationum, & non posse ex vi earundem rationum, aliter se habere, sunt contradictoria. Non sunt autem contradictoria, si sint secundùm diversas rationes. Quia autem in præsenti procederet illa persuasio secundum diversas rationes, non esset persuasio contradictoriorum. Respicit hæc ratio, quòd in contradictoriis, debeat verificari non tantum idem, sed de eodem, & quidem ratione ejusdem.

OBJICI POTEST 2. ex Oviedo hic controver. 5. punct. 3. de objecto de quo certus sum certitudine scientifica, non potest admitti formido, reddit enim intellectum ita certum, ut in nullam suspicionem oppositi cadere valeat.

RESPONDETUR ex vi motivi scientifici, nulla suspicio cadere potest in intellectum nullaque formido, nego tamen quod ex vi alius motivi, cadere non possit; & quod idem objectum per medium scientificum cognoscatur, impertinens est ad adimendam formidinem alteri motivo annexam, quia opinativum medium, semper est opinativum, adeoque nec extrahibile ad gradum scientiæ, & sicut certitudo adhæsiva, non adfert cer-

certitudinem objectivam, ita nec certitudo motivi, adferet motivo formidoloso certitudinem.

Instari potest 1. ex eodem. Assensui scientifico per suam entitatem repugnat formido, Ergo etiam ex diversis motivis non conjungetur scientiæ.

Respondetur in sensu, in quo hic ponitur: Ly per suam entitatem, hoc est cum ex elusione potentiæ ad componenda hæc duo, falsum reddi antecedens, In hoc tantum sensu est verum, sed non ad propositum, quòd scilicet assensus formidolosus, non per aliquid distinctum à se, realiter constituatur, in ratione formidolosi.

Instabis 2. ex eodem. Quando duo principia concurrunt unum spirituale & alterum materiale, effectus spiritualis secundum se totum spiritualis est, & à nullo principio est materialis, potest tamen dici non esse spiritualis, ex principio materiali. Ergo etiam non potest dici assensum esse formidolosum, casu, quo etiam objectum ex motivo scientifico cognoscatur.

Respondetur Antecedens indiguisse explicatione, nam concursus animæ spiritualis cum instrumento materiali quod est organum, non spiritualem sed materialem visionem producit, & per alios phantasma materiale, elevatur ab intellectu agente, ad producendam speciem impressam spiritualem. Hæc de antecedenti. Negatur autem consequentia, quia quando duo principia concurrunt duabus diversis actionibus, uno principio non corroborante debilitatem alterius, utrique suus terminus respondet, ut fit dum robustior portat pondus ut decem, & debilior pondus ut tria, quia autem scientificum motivum, non tribuit opinativo ullas vires, fit, ut utrumque motivum disparatum habeat effectum: hoc est scientiam & opinionem. Secus fit in casu antecedentis: in quo supponitur spirituale agens, tribuere vires materiali, ad eundem effectum.

Objicit 3. Pontius qui censet non quidem naturaliter, supernaturaliter tamen, posse duo hæc secum stare ut videre est disputat. 22. num. 33. Impossibile est quod quis formidet de oppositio propositionis, quam evidenter & certo scit esse veram. Sed scit omnem propositionem circa quam versatur actus scientiæ esse certam & veram evidenter. Ergo nequit habere de ulla tali, opinionem, cum formidine de oppositio.

Respondetur hoc argumentum propter Ly impossibile positum probare ne divinitus hæc duo secum stare posse. Informa autem dicitur, quod sit impossibile ex vi motivi scientifici dubitare, secus ex vi alius motivi.

Instat 1. Experientiâ constat, nos non moveri per motivum incertum, ad assentiendum propositioni, quando habemus certum & evidens. Ergo nequeunt esse simul actus opinionis & scientiæ de eodem objecto.

Respondetur, quando offertur aurum melius in tanta quantitate, ut non sit necesse supplere aliqua ex auro deteriori, experimur semper accipi melius, & tamen inde non sequitur, naturaliter non posse accipi etiam deterius. Ergo nec sequetur ex adlata experientia, non posse actu scientiæ & opinionis secum stare. Rursus falsum est Antecedens, quia id quod per rationes demonstratum est, interdum congruentiis probatur, ut fit probando immortalitatem animæ etiam per rationes morales.

Instant 2. aliqui apud eundem. Non potest esse idem objectum evidens & inevidens, quia hæc sunt contradictoria vel formaliter vel virtualiter, sed ita accideret si daretur de eodem objecto scientia & opinio. Ergo nequeunt esse simul.

Respondetur. Objecto in se invariato & evidenti, v.g. in se, potest affingi inevidentia, non illa objectiva, sed inevidentia ut ita dicam apparendi; evidens autem in se, & inevidens apparenter, non sunt contradictoria.

DIFFICULTAS II.

Quæ motiva in intellectione secum stare possint.

Præmitto 1. *Quis sit in hac materia status quæstionis?* Quæritur hîc, an idem actus, possit elici ex motivis pluribus, etiam contrariis, v.g. motivo scientiæ, opinionis, fidei. Quanquam hæc quæstio tractari etiam posset, an scilicet idem actus, etiam propter diversa motiva scientifica elici possit, ita ut uno actu, ex duplici motivo assentiar.

Præmitto 2. *Motiva duo scientifica vel motivum unum scientificum & aliud, v. g. opinionis dupliciter considerari possunt.* Quod concurrant ad eundem actum, ut advertit Lugo de fide disput. 2. Sec. 3. Primo per modum motivorum, partialium, sine quorum alterutro, intellectus non assentietur, & de hoc nulla potest esse difficultas, quia de facto assensus omni conclusioni non nisi ita elicitur. Cui assentimur, non propter unam præmissam, sed propter utramque. 2. Motiva duo considerari possunt, con-

concurrentia totaliter ad eundem actum, qui modus concurrendi totaliter dupliciter adhuc spectari potest. Primo ut quamvis aliud motivum desinat, adhuc tamen idem actus eliciatur, & talis modus concurrendi est impossibilis, quia sicut impossibile est esse idem & duo, ita impossibile est esse idem, Actum, ex duobus motivis factum, & Actum, ex uno motivo. Secundò potest considerari motivum totale concurrens ad eundem actum, quia scilicet ita concurrunt, ut quamvis aliud desineret motivũ, tamen vi illius remanentis motivi, paratus esset elicere actum, non quidem eundem, actum tamen consensus v.gr. Et de talibus duobus motivis procedet hic quæstio: An scilicet unus idemque actus assentiendi, possit elici, propter talia duo motiva.

PRÆMITTO III. *Quis sit sensus in hac materia auctorum.* Unum eundemque actum posse elici ex motivo scientiæ & fidei divinæ, item ex motivo scientiæ & opinionis, negat Suarez, Salas, Conimbricenses, Pontius disput. 22. num. 30. Affirmat Vasquez ut eum citat & sequitur Oviedo, Lugo de fide, recentior Suarez. 2. In sententia affirmante est inter cætera in hoc difficultas, cur scilicet potius unus tunc eliciatur actus intellectus, quando enim proponuntur duo motiva, tunc pro sua parte potentia potest principiare duos actus. Videtur autem cum intellectus sit potentia necessaria, possitque plures actus elicere, & habeat omnia requisita, quòd sit plures actus eliciturus. Sed vi hujus rationis dubitandi, nisi ulterius quid addatur, non habebitur intentum, cur non enim eliciet unum actum, si possit elicere etiam unum. Hurtadus apud Lugonem dicit, quod si simul utrumque motivum applicetur fiat unus actus, sed æquè difficultas est, quomodo simul applicentur duo motiva: & explicato etiam quomodo applicentur duo motiva, quærere restabit: posita æquali duorum motivorum applicatione, cur non poterit unus vel plures actus fieri. Lugo autem dicit, quod quamvis Angelus qui habet majorem in suos actus reflexionem & potestatem, possit sua voluntate imperare unum vel plures actus propositis sibi pluribus motivis, ea tamen potestas, non videtur concedenda homini in suos actus, quia quamvis homo possit sibi imperare successionẽ actuum, non tamen plures simul, vel unum non nisi. Neque enim possumus postea cognoscere an unus ille actus an plures fuerint, quodsi non possumus id cognoscere, nec potestatem possumus attribuere homini id sibi imperandi, cum non possit cognoscere an id faciat; quæ doctrina non respondet ad punctum difficultatis: nempe quî fiat ut unus potius eliciatur actus quàm duo. Potius ergo id in id referri debet, quia scilicet DEUS exhibet concursum ad unum non nisi actum, nam in talibus non infrequens est ad DEUM recurrere, instante simul appetitu creato, & conatu, ad habendum talem actum.

PRÆMITTO IV. *Posse concurri ad eundem effectum & partialiter & totaliter.*

Partialitas rursus duplex spectari potest, vel partialitas ex vi naturæ vel partialitas per accidens; partialiter per accidens ad eundem effectum concurrunt v. gr. duo ignes simul æquè applicati, ita attemperantes suum concursum, ut uterque conjuncta actione agat, & ab utroque verè & realiter producatur effectus. Partialitas hæc per accidens, est vis sufficiens producendi effectum totum, licèt hîc & nunc, non producatur, partialitas autem effectus ex vi naturæ vis naturæ est, producendi effectũ sed nõ ita, ut se sola illũ producere possit. Talis partialitas cõvenit speciei impressæ, ex vi enim naturæ hoc habet, ut sola non possit producere intellectionẽ, in sententia etiam, qui tribuit illi vim effectivam intellectionis. Rursus hæc partialitas, vel potest spectari respectu principii, vel respectu effectûs & ita speciei impressæ competit partialitas ex parte principii, sed non partialitas ex parte effectus, quia effectus qui ab illa producitur, est indivisibilis, nempe intellectio. Proportionaliter autem discurrendo de causa totali, alia est causa totalis re ipsa, ut cum solus ignis A. generat ignem B. Et alia totalitas est ratione potestatis causandi, ut cum duo ignes cæteroqui seorsim potentes producere, conjunctim eundem ignem producunt. Rursus totalitas alia est in suo genere & alia sine addito v. gr. totalitas materiæ, est totalitas causandi in genere materiæ; totalitas autem sine addito, excludit omne aliud genus causæ, ut cum DEUS, se solo, creat Angelum.

PRÆMITTO V. *Posse spectari concursum tam causarum partialium, quam totalium, quacunque tandem partialitate vel totalitate, cum aliis tamen concausis concurrentium ferme quadruplíciter.*

PRIMO. Ita ut una causa sit potentior, & alia debilior, vel utraque æquè potens agant tamen unaquæque secundùm suas vires, quòd fit, ex conjunctione utriusque potentiæ, ad effectum, de genere suo, intra vim utriusque principii contentum, ita tamen, ut ratione suæ conditionis, illud objectum superet vim utriusque divisim accepti sic v. gr. equus fortis & debilis possunt trahere rhedam, en tractio est objectum contentum intra rationem formalem tractivæ, quod utrique convenit, si tamen Rheda sit ita ponderosa, ut unus sine consortio alius, non sit potens illam trahere, eo casu excedit tractio vires utriusque tractivæ seorsim sumptę. Hoc posito. Probat universaliter inductio, effectum tunc esse majorem, & superantem vires utriusque principii, divisim accepti.

SECUNDO possunt duo comprincipia ita agere, ut quamvis conjungantur ad agendum, ratione tamen suæ heterogeneitatis, conjunctæ diversis dispositionibus inter se pugnantibus, unum agat contra aliud, quo casu, sequitur semper effectus dissimilis utrique principio, magis tamen accedens ad principium fortius, ut fit quando asina & equus concurrunt ad productionem muli, vel cum ignis & aër, conveniunt ad productionem, humidi.

TERTIO possunt duo principia ita agere, ut unum sit debilius, & aliud infirmius, sed firmitas unius non tribuit vires ullas debiliori, immò concursus ignobilioris restringit, concursum principii nobilis, ita concurrunt Tibia recta & curva, neque enim recta influit incurvam, ita concurrit anima spiritualis, cum organo materiali, præmissa affirmativa cum negativa. Ita etiam concurrit ad constituendum hominem corpus & anima, evaditque compositum non spirituale sed materiale, præmissa item una vera & altera falsa, non faciet nisi ignobiliorem conclusionem, hoc est falsam. Ex qua inductione habetur, ita concurrentibus principiis, debiliorem semper sequi effectum, & ignobiliorem.

QUARTO duo principia possunt eo modo concurrere, ut unum, quod est fortius, debiliori vim & robur agendi communicet, & ita evenit cùm discipulus dirigitur à tenente manum Inspectore ad scribendum. Item cum Lumen supernaturale, confortat intellectum &c. &c. & in talibus inductio ostendit, quòd effectus sequatur conditionem nobilioris agentis, hinc tunc discipulus meliores formabit characteres, & visio evadet supernaturalis. Porrò quando duæ causæ una firmior altera debilior concurrunt ad eundem effectum, non de omnibus pronuntiandum universaliter quod firmior causa elevet debiliorem, sed hæc elevatio per experientiam haberi debet, vel per naturam principii nobilioris, & sic experientia adstruit, quod in concursu adscribendum boni & alius imperfecti scriptoris charecter sequatur principium nobilius, & natura Luminis gloriæ (per Patres explicata) est, ut tribuat vires agendi, intellectui naturali illumque elevet.

Punctum Difficultatis I.

Quid tenendum?

DICENDUM EST. *Possibile esse unum, eundemque actum ex duobus motivis fieri scilicet scientiæ & opinionis.*

PROBATUR I. Quia hoc non implicat contradictionem, ut videbitur, in solutione argumentorum. Quod autem id etiam naturaliter fieri possit, ratio est, quia non apparet, unde id excedat vires intellectivæ sibi relictas.

PROBATUR II. Tum quia propter duas præmissas elicitur conclusio. Ergo & unus actus potest elici propter duo motiva. Tum quia possunt plura objecta quæ poterant attingi pluribus actibus, eodem actu attingi, Ergo & plura motiva, quæ poterant formalisare plures actus, possunt formalisare unum actum. Tum quia unum eundemque actum voluntatis possumus elicere ex duobus motivis v. gr. volitionem deambulationis propter recreationem, & visitationem amici; ergo idem dicendum de actibus intellectus.

RESPONDET Ad hanc ultimam paritatem Pontius, dando disparitatem. Quia voluntas, non est causa naturaliter agens respectu sui actûs, nec consequenter, objectum propositum sub uno motivo, determinat ipsam ad actum, sive proponatur sub illo solo motivo, sive proponatur sub diversis motivis; adeoque non est conveniens, quòd voluntas uno actu possit tendere in illud objectum. At intellectus, est causa naturaliter agens, respectu actûs scientiæ & opinionis v. gr. licèt quantum ad actus opinionis & fidei subordinetur voluntati. Unde determinatur ad plures actus positis istis motivis præcipuè cum non possit à voluntate determinari, ut possit pro libitu unum actum vel plures elicere.

CONTRA EST I. Potentia libera, potest unum actum exercere ex pluribus motivis, Ergo poterit & necessaria, imò ad hoc magis videtur conducere necessitas in operando quam habet intellectus, eò quòd liberum non sit illi resistere, quin simul moveant illa motiva, & ille moveatur simul illis motivis, quæ rere que restat, cur movẽtibus simul, duobus simul motivis eandem potentiam necessariam, non sit illa, unum tantum actum elicitura.

CONTRA II. Potentia cujus actum non sibi determinat motivum sive sit unum sive plura, potest elicere actum, qui sit propter duo motiva, Ergo & potentia intellectiva, in qua motivum determinat sibi actum, si illi proponantur simul duo motiva, poterunt sibi determinare unum actum.

CONTRA III. Si concurrat simul motivum scientiæ & opinionis, potest voluntas inclinare ad motivum opinativum amplectendum, Ergo & poterit elici unus actus ex utroque motivo. Antecedens probatur. Potest extra circumstantias concurrentis moti-

motivi scientifici, determinare voluntas intellectum ad sequendum hoc motivum. Ergo multo magis poterit inclinare in circumstantia motivi scientifici, facilius enim est, inclinari intellectum ad id, ad quod aliunde propendet, ut propendet ex motivo scientifico, imò necessitatur ad actum.

PROBATUR III. Conclusio. Imprimis potest naturaliter habere sibi proposita duo motiva intellectus, quorum aliud sit v. gr. scientiæ aliud opinionis cur non enim? difficiliusque videtur, si diversi simul actus fiant, quam si proponantur diversa non nisi motiva, occupante se intellectu, tam circa motiva proponenda, quàm circa ponendos actus.

Quod si possunt proponi duo simul motiva, cum non sit ratio, cur unum potius moveat quàm aliud, idque in suo & sibi debito genere, non erit ratio cur non ex utroque motivo fiat actus.

OBJICIT I. Pontius citatus. Licet intellectus possit habere plures actus circa diversas conclusiones ex motivis scientiæ & opinionis, tamen de facto nequit habere unum actum, ex diversis illis motivis circa plures conclusiones, Ergo quamvis de facto possit habere plures actus, ex diversis motivis, scientiæ & opinionis, circa unam conclusionem, non tamen poterit habere unũ actum, ex diversis illis motivis, circa eandem conclusionem. Consequentia probatur. Quia scilicet sicut una conclusio determinat sibi unum actum, ita & unum motivum, determinat sibi unum actum.

RESPONDETUR. Negando consequentiam. Quia de essentia Conclusionis est, inferri ex his positis, seu eo quod hæc sint, quod si de essentia Conclusionis est inferri ex his positis, si nulla sit Conclusionis connexio, cum præmissis, hoc ipso ex illis inferri non potest, Conclusio: quæ rursus connexio Conclusionis cum præmissis, est ejus naturæ, ut nihil debeat esse in Conclusione, quod non fuerit in præmissis. Sicut ergo eædem præmissæ non sunt plures seipsis, sic nec plures Conclusiones in se continent, nam continentia Conclusionum, sunt ipsæmet illæ præmissæ. Quod si non continent plures in se conclusiones plures conclusiones ex illis inferre, esset inferre id, quod non sit in præmissis. Cum tamen ex regula Dialectica, nihil debeat esse in conclusione, quod non sit in præmissis. Jam autem si unus actus fiat ex pluribus motivis, non sequitur quidquam inferri quod non contineant in se illa motiva. Addo Antecedens ipsum debuisse explicari à prædicto auctore, quia certè per enthimemata, ex eodem principio, inferuntur plures Conclusiones.

INSTAT I. Idem. Nequeunt duæ conclusiones cognosci unico actu, ex diversis motivis, quia unica conclusio, cum uno motivo, est sufficiens causa uniûs actûs, & consequenter quoties ponitur, sufficienter causabit illum unicum actum, sed una Conclusio cum unico motivo scientiæ v. gr. est sufficiens causa actûs scientiæ, qui non sit opinio. Ergo causabit illum actum & consequenter nõ causabit actum, qui sit opinio.

RESPONDETUR. Transeat major, bene enim unico actu conceptis duabus conclusionibus possum dicere utramque legitimè inferri, distingue, interim minorem unica Conclusio cũ unico motivo scientiæ, si nõ adsit insuper motivum formidolosum, est sufficiens causa actus scientiæ, qui nõ sit opimo, concedo minorem est sufficiens causa illius actûs si ille actº insuper formidoloso motivo moveatur, Nego minorẽ, sub eademque distinctione consequentiam. Quam distinctionem ideo adhibeo, quia supponit argumentum unum actum ex diversis motivis procedentem non fore diverso respectu scientificum, si procedat ex motivo scientifico, & non fore opinionem, si idem actus procedat ex motivo opinativo.

INSTAT II. Idem. Quotiescunque applicatur causa naturalis adæquata alicujus effectus, producet illum effectum, nisi ponatur aliquod impedimentum sed Conclusio scientificè proposita, cum intellectu, est causa adæquata actûs scientiæ, quæ non est simul actus opinionis Ergo quoties applicatur, sufficienter absque impedimento, causabit illum actum.

RESPONDETUR. Concedo totum, sed quia possunt applicari simul plures Conclusiones & plura motiva, poterunt etiam eundem actum scientiæ causare.

INSTAR I POTEST III. Unus idemque effectus non potest causari duabus causis adæquatis Ergo nec formaliter à duobus motivis.

RESPONDETUR. Si antecedens procedat de causis adæquatis diversi generis est falsum: nam homo in genere causæ materialis totaliter constituitur à corpore & in genere causæ formalis totaliter ab anima. Si autem res sit de duabus causis totalibus, ejusdem generis, idque in ordine ad potentiam naturalem, verum est antecedens. Sed ad consequens, respondet citatus Lugo; illa duo motiva non esse singula adæquata, respectu hujus assensûs. Quia tunc Solum dantur duæ causæ adæquatæ ejusdem effectus, quando ablatâ unâ illarum; manet idem effectus, ex vi concursus, quo dependet ab altera, hic autem assensus ablato uno ex his motivis, non posset esse idem ullo modo, cum altero solo motivo. Dicuntur autem illa motiva, totalia, quia ita approbantur, ab intellectu, ut manente altero solùm, fiat alius assensus circa eandem Conclusionem, propter solum

illud motivum, quod remaneret, sed aliter insuper

Respondetur II. Disparitatem esse. Quia si causæ ejusdem generis totales concurrunt ad eundem effectum, alterutra esset frustra, non erunt autem frustra, si sint causæ totales in diverso genere, quia verò molitivum totale opinativum & totale, quod est scientificum, non sunt ejusdem generis imò & duo scientifica, qui à aliam & aliã importabunt rationẽ formalẽ, fit ut neutrum ex illis sit otiosum & utrumque præstet suum effectum. Neque valet si dicas sequi ex hac responsione duas formas substantiales, totales posse esse intra eandem materiam, quia sunt diversi generis, & quem effectum præstaret una, non præstaret alia non inquam hoc dicas, quia illæ formæ aliunde, secum habent repugnãtiam nempe ratione dispositionum contrariarum, temperamentorumque diversimodorum, quæ quia naturaliter secum stare non possunt, nec formæ etiam illæ secum stare poterunt, quamvis singulæ, alium effectum formalem præstare sint notæ.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur objectiones.

Objiciuntur secundo variæ Paritates.

Prima Paritas est, duæ differentiæ specificæ non possunt conjungi intra eandem entitatem, ut sit idem homo & bos, Ergo etiam neque possũt conjungi duæ differentiæ specificæ actuũ, qualis est differentia specifica, intra scientiam & fidem, scientiam & opinionem &c.

Respondet I. Oviedo. Non posse ex duabus speciebus oppositis resultare unam tertiam, neque id contingere, quando idem actus fit ex pluribꝰ motiivs: quia ille actus nõ resultat, neque habet illam speciem quam habet actus qui est purus actus fidei, neque illam speciem habet, quam habet purus scientiæ, sed habet tantum prædicata fidei & scientiæ. *Hæc responsio*

Non Satisfacit II. Quia ille actus elicitus v. gr. ex motivo scientifico & opinionis, & haberet prædicata non nisi universalia scientiæ & opinionis ut ille supponit, & simul etiam haberet prædicata ultimo differentialia scientiæ & opinionis, quia prædicatum hoc, est ipsummet v. gr. motivum scientificum & opinativum, movens in actu, & si movet Actu, hoc ipso tribuit suam speciem.

Non Satisfacit III. Quia quod dicit diversam illic fore speciem, hoc ipsum videtur impossibile, sicut impossibile est, ut ex homine & Leone, diversa fiat species.

Respondetur II. Retorquendo argumentum. Species impressa repræsentativa hominis, est diversa à specie repræsentativa bovis, & tamen hæ in universalioribus Angelorum speciebus concrescũt, alia item est specie cognitio & hominis, & alia cognitio bovis & in tamen in una simplici qualitate secundæ operationis unico actu dicere possum, homo non est Leo, Ergo etiam quid in simile præsenti contingere potest.

Respondetur III. Duplicem esse specificationem intrinsecam & extrinsecã specificatio intrinseca habetur ab ipsamet entitate, specificatio autem extrinseca habetur ratione objectorum, terminorũ &c. implicat autem unam eandemque rem, habere duplicem specificationem intrinsecam, nam deberet esse identificatio duarum specierum, quæ identificatio, est formalissime ens rationis. Possibile autem est unam eandemque entitatem, habere diversas specificationes ab objectis, quia nulla ex hoc sequitur Implicantia. Neque enim duo objecta: illa, deberent inter se identificari neque ulla alia sequeretur identificatio, aliam enim, unumquodque ex illis objectis, haberet vim movendi, neque una vis, identificaretur alteri. Quia verò specificatio ratione motivorum diversorum, esset specificatio ratione diversorum objectorum, adeoque extrinseca, benè in unam entitatem colligi poterit. Et ita bos & Leo possunt circa idem objectum versari, habereque idem specificativum extrinsecum, licèt quoad suam entitatem seu specificationem intrinsecam, non possint adunari.

Secunda Paritas. Ex apprehensione & Judicio, affirmatione item & negatione, non poterit conflari tertia species actus, Ergo neque potest esse tertia species actuum, quorum aliquis sit scientia & opinio vel scientia & fides.

Respondetur. Disparitatem esse. Quia non apparet, quid tertium conflari possit, ex apprehensione & Judicio, nec apparet quid induceret illud tertium; affirmatio item & negatio, identificari non possunt, quia identificarentur duo contradictoria, quæ identificatio non sequitur ut dictũ, si idem actus procedat ex motivo scientiæ v. gr. & opinionis inductivumque talis actus ostenditur, diversitas motivorum simul repræsentatorum. Addo quod identificatio affirmationis & negationis traheret secum, illorum duorum identificationem quoad intrinseca, nec enim desumeretur specificatio ratione objectorum. Si autem idem actus sit opinionis & scientiæ erit non nisi duplex specificativum extri-

extri-

extrinsecum ejus actus. Cæterum si dicta paritas hoc velit quasi non possit esse unus idemque actus continens apprehensionem & Judicium, affirmationem & negationem, tunc paritati negandum Antecedens.

Tertia Paritas est ex elephante & gallina non potest generari quidquam tertium, Ergo nec ex scientia & opinione, quia sicut ex elephante & gallina non generatur quidquam propter summam utriusque improportionem, ita propter improportionem non concurrent ad eundem actum. Scientia v.g. & Opinio.

Respondetur ut improportio faciat, ne duo principia, concurrant ad eundem effectum, debent esse cætera paria. Certè enim nulla est proportio inter bacephalum & asinum, inter Cœlos & Angelum, & tamen inter hæc, datur concursus, ad eundem effectum. Imò hæc improportio reperibilis est in omnibus causis æquivocis. Tunc ergo improportio impedit actionem, quando conjungitur negationi virtutis causandi, cujus negationem experientia probat vel ratio. Et ita quod non possit quidquam generari ex elephanto & gallina experientia & ratio ex inæqualitate membrorum petita probat. Jam autem, quamvis opinativum motivum & scientificum, sint sibi improportionata, nec ratio, nec experientia ostendit quod non habeant vim concurrendi ad eundem actum.

Instabis quando generatur mulus, concurrunt duo principia specie distincta, proditque effectus, utrique causæ dissimilis, qui nec est asinus, nec equus; Ergo etiam quando duo motiva, scientia v. g. & opinionis, ad eundem actum concurrunt, prodibit actus, utrique principio dissimilis; consequenter non erit actus, qui sit scientia & opinio.

Respondetur. Negando consequentiam, quia ex pugna seminum & qualitatum, mutuaq; actione & repassione, debet prodire mistum, utrique suo modo dissimilis. Jam autem motivum scientificum & opinativum, non habent similes pugnas qualitatum, adeoque poterit prodire actus, qui sit scientia & opinio.

Objicitur III. Ille actus foret evidens & inevidens, clarus & obscurus.

Respondetur. Ratione diversi motivi fore evidentem & inevidentem, certum & incertum; sed non ratione ejusdem. Erit quæstio de voce; An debeat ille actus vocari inevidens & incertus, & secundum communiorem modum loquendi, non debet vocari incertus & inevidens, quia ista prædicata sunt negativa, adeoq; malignantis naturæ, & omnis prædicati sibi oppositi, consumptiva, consequenter sublativa omnis evidentiæ, & omnis certitudinis, quæ tamen diverso respectu conveniunt illi actui.

Instabis. Ille actus nullum haberet sui principium elicitivum, si enim ille actus est opinionis quomodo ad illum causandum concurret scientia quæ formidinem rejicit.

Respondetur. Habiturum principium intellectum informatum illis duobus motivis.

Objicitur IV. assumitur pro Principio in Dialectica. Conclusio sequitur debiliorem partem, adeoque si concurrant Præmissa probabilis & scientifica, Conclusio sequetur non nisi probabilis. Ergo etiam in concursu ad eundem actum, tam motivi scientifici quàm opinativi, sequetur actus, qui sit non nisi opinio.

Respondet recentior Suarez, id verum esse, quando scilicet partialiter non nisi concurrunt motiva, secus cum concurrunt totaliter. *Hæc Responsio*

Non Satisfacit quia quærere restat, cur id contingat si partialiter concurrant causæ, & non contingat, si concurrant totaliter?

Respondetur. Ex dictis Disparitatem esse; quia Præmissæ concurrunt sicut principia, tertio modo concurrentia ut probat Logica. Jam autem duo illa motiva, non repugnat concurrere ita, sicut principia primi generis, vel quarti.

Objicitur V. Si idem actus potest esse fidei & scientiæ, poterit etiam idem esse naturalis & supernaturalis.

Respondetur. De hoc inferius inquirendum esse.

Continuatur solutio.

Mastrius Disp. 6. Animast. oppositum sentit & num. 263. ita

Objicit 6. Non potest dari una species impressa plurium quidditatum disparatarum. Ergo nec poterit dari una species expressa, unusquisque enim actus determinatus & limitatus est, ad quoddam suum adæquatum objectum, à quo sumit unitatem & specificationem. Unitas enim posterioris, pendet ab unitate prioris. Ergo cum actus sit posterius natura objecto, ab unitate objecti pendebit.

Respondetur. Negando antecedens unde etiam in Angelis quò perfectioribus, concessæ sunt eo universaliores species, imò posset concedi, quòd unâ Angelus posset noscere tot objecta, quot sunt repræsentabilia ab una specie universali, sed quamvis non posset noscere simul omnia objecta, quot possunt repræsentari, ab una specie universali, non sequitur illius speciei impossibilitas. Quamvis enim species ordinetur ad actum cognoscendi sibi adæquatum, non sequitur, quod inadæquatum sibi actum elicere non possit, sicut potentia A portativa ponderis B C D. tanquam sibi adæquati, non sequitur, quod non possit portare pondus tantum B sibi inadæquatum. Et sicut pendet à circumstantiis ut tantum B portetur, quia tantum B occurrit portãdum, ita fieri potest, ut non omnia objecta noscantur, quæ nosci possunt, habita specie universali: quia scil. occurrit hoc potius objectum,

vel quia potentia, alio actu est occupata. &c. Deinde etiam concesso, quòd non possit dari species una impressa plurium repræsentativa, non sequitur quod unum actum indivisibilem, plures species producere non possint. Quia hic actus Animal est Ens mobile, per Maistrium habet plures species impressas, ad se concurrentes, si enim una species impressa ad illum actum concurrit, hoc ipso sequitur dari unam speciem plurium repræsentativã hoc est Animalis & Entis mobilis. Quod autem ille actus, cum sit secunda operatio, sit operatio indivisibilis, immediatè ante dictum. Concedo quidem unumquemque actum esse determinatum & limitatum ad quoddam suum adæquatum objectum, sed nego illud adæquatum objectum, esse exclusivum, ne plura in se complectatur: Negoque actum ab objecto, plura in se complectente, unitatem sumere non posse proportionatam, ut scilicet sicut objectum plura in se complectitur, ita & unus actus, plura repræsentet. Quando autem dicitur quod ab unitate objecti, tanquam prioris, pendeat actûs unitas, tanquam alicujus posterioris, id eo sensu verum est; quod ab unitate objecti, prout existentis in actu suæ scibilitatis, pendeat unitas actus, non autẽ ab unitate objecti materialiter sumpti. Unde si ab unitate objecti materialiter sumpti, penderet unitas actus, non daretur ullus terminus complexus, qui hoc ipso quia complexus est, plura involvit. Sicut ergo in termino complexo, plura materialiter objecta, ratione objicibilitatis simultaneæ, (quæ non repugnat) evadunt unum quid, in ratione objicibilis; ita & in præsenti, plura objecta, poterunt habere unam rationem objicibilis. Si autem plura objecta habere possunt rationem unam objicibilis, etiam unum actum terminare poterunt.

Instat I. Multiplicato priori Essentialiter, opus est ipsum posterius multiplicari, sicut multiplicata unitate, multiplicantur numeri, multiplicata differentia specifica, multiplicantur species, multiplicata causa multiplicantur effectus. Ergo si objecta priora sunt plura, actus illa exprimens nequit esse unus.

Respondetur ex dictis, quòd si objecta sint plura formaliter, hoc est non unà objiciuntur, & actus nequeat esse unus; si autem plura sint materialiter, una autem objiciantur, possint uno actu exprimi. Multiplicata unitate multiplicantur numeri, quia definitivè numerus, est ipsa unitas multiplicata, definitio autem actus, non est objectum, consequenter nec objecti multiplicatio, invehet multiplicitatem actus: Idem dic de multiplicatione differentiæ specificæ. Quod autem dicit multiplicata causa, multiplicari effectus: id limitatione indiget; cùm omnes effectus subsint DEo, & causis universalibus, & tamen multiplicantur causæ particulares. Sed concesso etiam assumpto, disparitas erit: quia multiplicata causa, nisi ponantur multiplicati effectus, non habet unde multiplicetur & causa jam autem multiplicatis objectis, & non multiplicato actu, habebit in quo salvet suam multiplicitatem objectum, nempe in ipsa vi, ut possit multiplici actu attingi, licet non attingatur multiplicibus actibus, & sicut unum idemq; invariatum objectum, potest plures actus terminare, nec id destruit unitatem objecti; ita quamvis objecta plura attingantur uno actu, non destruet id multiplicitatem objectorum.

Instat II. Actus ita specificantur ab objectis extrinsece & causaliter, quod licet ex entitate objecti, non valeat semper inferri unitas actus, unde diversæ potentiæ, possunt versari circa idem objectum, nihilominus ex distinctione objectorum, si præsertim sint formalia & prima, valet semper inferre, distinctionem actuum.

Respondetur. Concedo ex distinctione objectorum formalium, si in ratione suæ objicibilitatis, multiplicitatem hanc exerceant, adferri multiplicitatem actuum, sed nego quod distincta objecta, non possint carere exercitio hujus multiplicitatis, in ratione objicibilis.

Instat III. Actus, est naturalis similitudo objecti, non videmus autem, quomodo inter se objecta valde diversa, possint per eandem imaginem repræsentari.

Respondetur. Materialitas colorum, & termini diversi, faciunt, ne valde diversa, eadem imagine repræsententur, simile autem nihil obest, ne imago intentionalis, plura repræsentet. Ostende enim quid illud?

Instat IV. Admisso quòd possint plura objecta disparata simul uniri ad eundem actum causandum, tolletur omnino specificatio actuum per objecta.

Respondetur. Specificabuntur & multiplicabuntur actus per objecta, prout exercent rationem objicibilium, ita, ut si unum tantum objiciatur, unus sit futurus actus, si plura, unà tamen se objiciant, possit fieri actus unus, secus si non simul objiciantur.

Instat V. Etiam in scientiis assignatur unum obiectum totale præter partialia, si autem plura objecta possint uno actu attingi, ad quid esset necesse desudare in objecto inveniendo.

Respondetur. Quod sit difficultas in inveniendis objectis attributionis, ea non exinde oritur, quod plura, non possint uno actu attingi, sed ex eo, quod sit necesse invenire aliquam rationem communem, quæ quidem de aliquibus prædicatur ut genus, tanquam de speciebus objecti, ita ut omnes species, ad illud revocentur, non in ratione noscibilis utcunque, sed scibilis scibilitate tali; Rursus ut ad illud revocentur reliqua, vel tanquam passiones, vel tanquam principia, vel tanquam opposita, quæ tota difficultas manet, licet plura uno actu attingi possint.

Objicit 7. Immerito à nobis recurri ad aliquas instantias: Prima Instantia de sensu communi, qui unus, attingit objecta particularium sen-

sensuum, non enim dicitur sensus communis, quod per communiores cognoscat species, sed quia virtutem habet illimitatam sentiendi omnia, quæ sensus exteriores percipiunt.

RESPONDETUR. Quidquid sit an sensus communis, per communiores quia magis sibi proportionatas species intelligat sufficit ad intentum sententiæ hæc illatio: Potest virtus particularium sensuum, in uno sensu communi colligi, ergo & virtus specierum in una specie comuni.

SECUNDA INSTANTIA à nobis usurpatur de actu voluntatis, qui unus, vult propter plura motiva, in quo est magna disparitas. Nam voluntas est causa totalis sui actus, nec objectum concurrit nisi terminativè. Deinde quia actus voluntatis, non est similitudo sui objecti, gignitur autem partialiter à suo objecto actus intellectus, voluntas se habet tantum amplectendo vel respuendo, non repugnat autem plura uno actu respui, sed non simul exprimi. Deniq; quia non de hoc quæritur, an objecta illa possint intellectus attingere ut partialia.

RESPONDETUR. Imprimis dubium est, an non objectum etiam ad actus intellectus, tantum cõcurrat terminativè ad maximum etiam completivè, sed posito etiam, quod objectum non tantum terminative sed mediante specie effective concurrat ad actum, restat paritas, cur eodem modo se habere non possint objecta ac motiva, adeoque cur plura ad eundem actum concurrere non possint? cur gignentia plura objecta, non possint se habere sicut plura motiva? cum uno actu, plura complecti possit voluntas, cur non & intellectus plura repræsentativè? Denique concedo, non de hoc quæri, an plura objecta partialia, possit intellectus attingere, sed redit paritas: potest moveri voluntas pluribus totalibus motivis, ad eundem actum, ergo & intellectus, plura totaliter objecta, repræsentare.

Punctum Difficultatis 3.

De reliquis hanc Materiam concernentibus.

ASSERO I. *Casu quo concurrat motivum scientificum & motivum fidei, ad producendum, actum supernaturalem, habetur fundamentum dicendi, quod motivum scientificum, elevari possit à motivo fidei.*

RATIO, de facto enim fides elevat species naturales, elevat intellectum. Ergo etiam elevare poterit etiam motivum scientificum, nec apparet, casu quo ille actus esset etiam fidei supernaturalis, quomodo possit ad illum scientia viribus propriis procedere.

ASSERO II. *Non esse fundamentum, quòd naturaliter scientia, sit elevativa opinionis ad actum scientificum una secum eliciendum.*

QUIA imprimis sicut sunt Instantiæ, quæ probant ignobiliorem causam corroborari à nobiliori, ita etiam sunt Instantiæ, quæ ostendunt, interdum causam nobiliorem, restringi ab ignobiliori, cur ergo hanc conditionem non sequitur motivum scientificum & opinativum; tum quia quod adfert recentior Suarez, semper scilicet quando duæ causæ totales concurrunt, elevari ignobiliorem causam à nobiliori, id universaliter falsum est; quia totalis est causa in suo genere anima, in constitutione compositi, sensationis productione, & tamen non elevat materiam ut constituat compositum spirituale, nec organum, ut producat notitiam spiritualem.

ASSERO III. *Quamvis non tribuatur ulla vis motivo scientifico per quam elevet motivum opinativum, adhuc tamen poterit elici idem actus ex duplici motivo.*

RATIO, quia sufficit intellectum habere vim eliciendi illum actum, præcipuè cum non motiva illum actum eliciant, sed intellectus ex motivis.

ASSERO IV. *Duplicia prædicata posse spectari in actu uno elicito propter duo motiva. Primo* prædicata quædam absoluta, qualia sunt esse supernaturale vel naturale, neque enim supernaturalitas desumitur à solo extrinseco, hoc est principio indebito omni naturæ concurrente ad aliquem actum, sed etiam ab ipsa entitate effectus, qui etiam ipse in sua entitate spectatus, excedit vires naturæ, aliàs non actus ipse deberet dici supernaturalis, sed principium illius; verumque esset, quod mereremur beatitudinem per actus in entitate naturales quod Pelagianismum sapit. Tale idem prædicatum absolutum, est ratio spiritualis similia, & ad talia absoluta prædicata tribuenda actui illi elicito ex duobus motivis, si intellectus vim non habeat, elevari debet, quomodo enim sine elevatione, illa principiaret, consequenter nec poterit idem actus entitative esse naturalis & supernaturalis, spiritualis & materialis, hæc enim non unam sed duplicem entitatem important. Secundo alia sunt prædicata connotativa & respectiva tale est prædicatum veritas, quæ non est perfectio aliqua intrinseca & entitativa, qua careat actus falsus, prædicatum item evidentiæ, non est aliquid absolutum, sed respicit objectum, & ad hæc prædicata connotativa tribuenda, non est necessaria elevatio, possuntque etiam aliàs contraria, ad eundem entitativè actum movere. Quod non sit necessaria elevatio. Ratio est, quia quod eadem propositio sit principium reliquarum conclusionum, & simul hujus discursus, conclusio diversoque respectu etiam propositio, non est necesse, vel à principio propositionem, vel à propositione conclusionem, vel è converso elevari. Ergo neque est necesse, motivum opinativum, à motivo scientifico elevari, præcipuè quia elevatio ad hos actus est necessaria, quando effectus est supra vires alius, sed in eo casu effectus quem præstat v.g. motivum opinativum, est intra vires illius, quia tribuit effectum cum formidine assentiendi, quam formidinem tribuere potest, intra vires opinionis.

DICES I. Non produceret actum intellectus, habens motuum non nisi scientificum, quem producit concurrente motivo opinativo Ergò non potest producere illum. Sine motivo opinativo Ergo debet elevari illud motivum.

RESPONSUM supra, motivum non producere actum, vel si illum producit, non producit illum tribuendo actui prædicata absoluta, sed connotativa, quæ ut dixi, & consistere secum possunt diuersa, & non indigent elevatione.

DICES II. Hic actus elicitus à duobus motivis, est actus scientiæ, hunc actum producit motivum opinativum Ergo producit actum scientiæ.

RESPONSUM, Jam est à motivis non produci actum, sed etiamsi produceretur non conuinceret argumentum, quia hic actus respicit motivum opinativum, non qua scientificus est. Videtur etiam posse inverti argumentum, actus visionis beatificæ est actus productus à potentia vitali; hunc actum producit Lumen gloriæ per modum potentiæ, Ergo lumen gloriæ est potentia vitalis: sicut ergo hoc argumentum non tenet, quia lumen gloriæ non producit vitaliter actum visionis, nec ab illo est formaliter vitalis, ita actus qui simul est scientiæ & opinionis, ab opinione, non est scientificus formaliter.

DICES III. Esse propter motiva est aliquid intrinsecum actui, Ergo non potest duo intrinseca motiva habere.

RESPONDETUR Esse propter motivũ est quidem intrinsecum actui hoc est non aliquid illi superadditum connotativum tamen, non repugnat autem uni eidemque rei multiplicatas connotatorum.

ASSERO V. *Ad actum elicitum ex duobus motivis non concurrunt habitus scientiæ & opinionis aliàs præhabiti.*

RATIO, quia habitus ad illorum actuum productionem concurrunt, qui similes iis, à quibus illi habitus sunt producti, sed actus ex duobus motivis scientifico v. gr. & opinativo, non est similis iis, quæ generarunt scientiæ & opinionis habitum, certe enim specie distinguuntur actus ex duplici motivo habiti, ab actibus habitis ex uno non nisi motivo, & sicut alius est habitus Conclusionum, & alius præmissarum, quantumvis nihil sit in Conclusione, quòd non fuerit in præmissis, ita & alius erit habitus actuum proficiscentium ex duplici motivo, ab actibus proficiscentibus ex uno motivo. In non paucis tamen præcontenti habitus, hoc est habitus scientiæ tantùm, & habitus opinionis tantùm, deservire poterunt.

DISPUTATIO V.

De Voluntate & Volitione in Communi.

EXplicabimus eadem Methodo voluntatem quà intellectum, à Consideratione ut sic, ad divisionem actuum voluntatis descendendo.

QUÆSTIO I.

Quod objectum & quæ natura voluntatis?

EX dictis de intellectu facile conjicere est, voluntatem non esse distinctam ab anima, quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate urgentque argumenta aliàs proposita. Solvenda restant aliqua argumenta à recentiori Suarez opposita.

DICES I. Cum eodem. Intellectus & voluntas, feruntur in objecta validè diversa, qualia sunt verum & bonum. Modus item operandi est maximè diversus, nam modus operandi intellectus, est assimilativus. Et attractivus objecti, voluntas autem attrahitur ad objectum. Ergo & principia, hoc est, Intellectus & voluntas sunt distincta.

RESPONDETUR. Si non plus, saltem æquè distincta sunt albedo & nigredo, quàm bonum & verum, & tamen possunt ad eandem specie potentiam visivam pertinere. Rursus alio modo procedit intellectus informanda simplici apprehensione, alio in formanda enunciatione, alio denique in formanda illatione. Rursus, alio modo se habet ipsa voluntas in amando, facit enim prosecutivè & cum suavitate, alio in odiendo, facit enim hoc fugiendo, & cum amarore, & tamen modi hi non arguunt distinctionem formalem. Ergò ex præcisa diversitate objectorum, & modorum tendendi, non rectè arguitur distinctio realis, sed illam probat vel experientia separationis vel ratio pro illa. Ad diversitatem autem illorum modorum agendi salvandam, sufficit ponere distinctionem realem, in ipsismet actibus.

DICES

Dices II. Intellectus dirigit voluntatem, & hæc sæpius imperat & resistit intellectui. Ergo cum sint hæ potentiæ limitatæ, realiter distinguuntur.

Respondetur. Dirigit seipsum intellectus præscribendo sibi regulas operandi, indicat Intellectus seipsum errasse, contradicit propositionibus quas affirmârat, & tamen hæc omnia, non arguunt distinctionem realem ipsius intellectus à se, sed tota distinctio, est, non nisi penes actus. Ergo similis directio intellectus, voluntatem dirigentis, itemque imperium, quo voluntas imperat intellectui, non arguet distinctionem realem potentiarum, sed non nisi actuum.

Instat I. Sicut ejusdem est virtutis amare bonum & fugere à malo, sic ejusdem est potentiæ assentiri & dissentiri.

Respondetur. Si assentiri & dissentiri, amare & odisse possunt ad eandem potentiam spectare, ut contrariorum sit eadem potentia, cur non idem dici potest de amare & intelligere, ita ut sit eadem potentia præsentare amplectendum, & amplecti præsentatum.

Instat II. Idem, Ideo assensum & dissensum ab eodem principio eliciuntur quia conveniunt in ratione repræsentationis. Amor autem & cognitio, habent inter se rationes, maximè oppositas.

Respondetur. Esse actum spiritualem, versantem circa objectum, convenit & amori & cognitioni, quæ ratio, ita est illis generica repræsentatio, ad tres operationes, cur ergo sicut tres operatiões ob Convenientiã in dicta ratione generica, ad eandem potentiam spectant, non poterit etiam intelligere & velle ad eandem realiter entitatem potentiæ spectare. Quodque non repræsentet quidquam volitio, repræsentet intellectio, sufficiet esse distinctionem realem in ipsismet actibus.

Dices III. Impossibilis est nasus, qui simul à parte rei sit oculus, sin minus, ille nasus videret & odoraretur quod est supra sphæram nasi.

Respondetur. Si sit quæstio de naso & oculo formaliter acceptis, hoc est pro potentia odorativa & visiva, per nos, aliæ identificantur, si autem quæstio procedat de naso materialiter sumpto, hoc est pro organo ita constructo, licèt organa qualia dantur, repugnet, ut secum identificentur, non repugnat tamen aliud organum unum, licet specie à præsenti distinctum, quod & videat & oderetur; ad eum modum, quo sensus Communis percipit objecta partialium sensuum, in organo, aliam longè constructionem, habente.

Instat I. Impossibilis est qualitas, quæ eadem à parte rei sit cognitio, & appetitio, Ergò etiam repugnabit potentia, quæ à parte rei sit cognoscitiva & appetitiva.

Respondetur. Posse aliquem dubitare de Antecedente, propter Instantias, quas tangit ipse Suarez, nam idem actus in Conclusione negativa est affirmativus seu approbativus præmissarum reprobativus, autem seu negativus ipsius connexionis, inter prædicatum & subjectum Conclusionis, actus item Contritionis, est fuga peccati, & prosecutio DEI; nec inde sequetur de facto etiam dari actum qui sit simul cognitio & appetitio, quia pro illa priori stat experientia non stat pro posteriori. Sed negatur interim argumento Consequentia. Disparitas est, quia plura possunt colligi in potentia, quam possint colligi in ipsismet actibus, & ita potentia visiva colligit in se visivam omnium colorum, tamen non inde sequitur, visionem unius caloris, esse visionem omnium calorum: Deinde non tenet Consequentia ab implicantia unius ad implicantiam alterius, si non ostendatur, commune utriq; principium; quod hic non ostenditur.

Instat II. Impossibilis est entitas, quæ à parte rei sit substantia & accidens physicum, homo & brutum, rationalis & irrationalis, Ergo etiam impossibile est eandem potentiam esse intellectum & voluntatem seu potentiam cæcam & videntem.

Respondetur. Confirmiter ad dicta, quod ab implicantia unius, non sit argumentatio, ad Implicantiam alius, nisi ostendatur principium implicandi commune. Rursus retorquetur argumentum quòd sicut non potest esse eadem entitas quæ sit substantia & accidens, ita non possit esse eadem entitas, quæ sit potentia assensus & dissensus: Disparitas etiam assignari potest, in casu antecedentis esse implicantiam, quia implicat stare in se, quod est substantia, & non stare in se, sed in alio, & sic de reliquis proportionatè. Quæ implicantia non est contra potentiam elicitivam actuum notificativorum, & elicitivam actuum non notificativorum nisi sit multum probans, adeoque nihil.

Instat III. Eadem Entitas non potest constitui diversis oppositis differentiis non subalternatis. Ergo neque potest dici, eandem potentiam, esse intellectivam volitivam.

Respondetur. Retorquendo argumentum, quo probat, non posse esse eandem entitatem acclivè & declive, non posse eandem speciem

ciem in Angelis esse repræsentativam hominis & plantæ. Hinc Antecedens nisi ulterius explicetur negandum est, aut ad maximum procedit, de differentiis, quæ sint specificativa intrinseca, non autem de differentiis quæ sint specificativa extrinseca.

DIFFICULTAS I.

An Solum Bonum moveat voluntatem?

DICENDUM EST I. *Posse esse actum fugæ formaliter non nisi propter malitiam, adeoque non solum bonum movere formaliter voluntatem.*

PROBATUR. I. Quia nullum est fundamentum asserendi, non posse nos simpliciter odisse, sine ullo formali amore oppositi, ut patebit solutione objectionum.

PROBATUR II. Possibile est, ut proponatur solum non nisi malum qua tale, & non proponatur ullo modo bonum, possibile item est ut DEUS faciat Decretum concurrendi non nisi ad odium mali, conceptum ex sola malitia intrinseca illius, consequenter decernendo quòd nullo modo esset concursurus ad amorem boni oppositi, sed tunc versabitur voluntas circa malum non versando circa bonum. Ergo, non solum bonum formaliter, movet voluntatem.

Prima Propositio, in qua est difficultas, probatur. Tum quia nullum est fundamentum asserendi, quod prædicta fieri non possint; Tum quia malum in circumstantia consideratæ bonitatis oppositæ, movet ad actus detestationis. Ergo & sine circumstantia illa movere poterit, nam circumstantia illa non tribuit malo quidquam, ratione cujus mereatur actus detestationis, malum enim seipso malum est sicut & oppositio cum calore, non tribuit frigori frigus. Ergo & sine illa circumstantia boni oppositi, malum erit, adeoq; habens meritum, non nisi actus detestationis. Quod si sine ulla circumstantia boni oppositi, potest movere malum ad actus detestationis. Ergo non solum bonum movet voluntatem, tum quia prius est aliquid esse malũ in se, quam esse oppositum bono, priora enim sunt absoluta relativis, esse autẽ oppositum bono, est aliquid relativũ, esse autem malum in se, est aliquid absolutum. Deinde non ideo aliquid est malum, qua est oppositum bono, sed idem est opositum bono, quia est malũ, sicut nõ ideo gelu est frigidũ, quia oppositum est calori, sed ideo oppositum est calori, quia est frigidum. Quod si prius non esse malum, quàm est esse oppositum bono. Ergo per priùs est detestabile quàm quod sit oppositum bono, Ergo pro illo priori, cùm non supponatur habere meritum actuum prosecutionis, poterit pro illo priori, ex merito suo, terminare actus detestationis. Quod ipsum sic proponitur. Voluntas movetur ad detestandum malum, ex eo, quia opponitur bono, Ergo multo magis movebitur ad id detestandũ, propter quod opponitur bono. Ergo multo magis detestabitur, id, quod pro priori, antequam censeatur effluere illa oppositio ad bonum, est radix illius oppositionis; non est oppositio bono, hæc enim est quid consequens, Ergo neque detestabilitas, pro illo priori considerati mali, erit detestabilitas propter oppositionem bono, Ergo illud malum independenter ab oppositione, detestari poterit voluntas. Supponit hoc argumentum quod radix oppositionis ad bonũ sit detestabilis, imò detestabilior ipsa oppositione, quia radix oppositionis & suam malitiã continet absolutã, & simul virtualiter cõtinet oppositionem bono, & sicut in linea rationalis, quod est radix risibilitatis, magis est principale, ita & in linea mali, radix oppositionis bono, magis erit principalis.

PROBATUR III. Tum quia non ideo movet bonum ad sui amorem, quia est oppositum malo, Ergo nec ideo movebit malum ad sui detestationem, quia opponitur bono; Tum quia experimur diverso modo se habere voluntatem dum amat, nam tunc suavitas quædam & delimentũ in voluntate capitur, & diverso modo se habet voluntas, dum odit, non ergo semper amamus oppositum cum elicimus actum odii. Tum quia licet, eadem virtus inclinet ad bonum, & ad fugiendum malum, sufficit quòd possit inclinare, sed non est necesse, ut in omni actu formaliter inclinet. Per hoc tamen non negamus, fieri posse, ut interdum detestemur malum ex oppositione cum bono, sed dicimus, non semper hoc formaliter propter talem oppositionem fieri.

DICENDUM EST II. *Omnem actum persecutionis esse virtualiter actum detestationis, & omnem actum detestationis, esse virtualiter actum prosecutionis.*

PROBATUR. Quia qui detestatur malum, eo ipso paratus est amare bonum oppositum. Ergo illa detestatio, est virtus, in qua continetur processus ad actum alium, qui sit amor boni.

Aliam rationem assignat Lugo. Quia inter extrema contradictoriè opposita, accessus ad unum, est recessus ab altero, & è contra, recessus ab uno, est accessus ad alterum, idem ergo erit accedere ad tenebras, per amorem tenebrarum, ac recedere à Luce, quam tenebræ negant. Responderi posset quòd recessus ab uno extremo sit accessus ad aliud extremum in accessu materiali, non autem in accessu intentionali. Disparitas est, quia aliàs non posset esse recessus per odium, quin fiat formaliter per amorem accessus, sicut impossibilis est recessus materialis, quin sit formalis accessus, & certe cum eadem entitas sit accessus & recessus in materialibus, non potest esse materialis accessus, quin sit recessus materialis, bene tamen poterit esse recessus intentionalis, sine accessu intentionali, quia hæc

hæc duo non sunt formaliter eadem entitas.

DICENDUM EST III. *Objectum voluntatis ut sic, est ratio volibilis. Communis ad malum & bonum.*

PROBATUR I. Quia unaquæque potentia, diversa objecta attingens, pro objecto Attributionis unum aliquid habet, & ita ratio colorati, est ratio una ad quam attendit visiva Ergo, & voluntas, debet habere objectum tale attributionis, sed hoc non aliud est, quàm volibile, quod enim aliud? Ergo.

PROBATUR II. Quia tam de actibus prosecutionis verum est dicere versantur circa volibile prosecutivè, quam de actibus detestationis quod versantur circa volibile detestativè. Ergo ratio volibilis, est ratio Communis utrique quam rationem cum nulla alia potentia sibi appropriet, appropriabit voluntas & cũ non possit appropriare tanquam aliquid particulare est specificum, appropriabit tanquam rationem Communem.

PROBATUR III. Actus omnes conveniunt in hoc, quod sint volitivi ut quo, Ergo & objecta conveniunt in hoc quod sint volibilia ut quod, debet enim esse, proportio inter actus & objecta; Quòd si objecta conveniunt in hoc, quòd sint volibilia, hinc sic Urgetur inquo conveniunt omnia objecta alicujus potẽtiæ, illud ipsum in quo conveniunt, est objectum illius potentiæ, quod probat Inductio & requirit unitas potentiç, Ergo cum objecta voluntatis omnia conveniant in ratione volibilis, volibile illud erit objectum.

Tamen ut volibile dicatur esse objectum voluntatis, non debet accipi, prout opponitur nolibili, aliàs actus nolendi, qui sunt per modum fugæ excluderentur à voluntate, illorumque objecta, sed debet accipi tanquam quid commune ad utrumque sicut & voluntas sit quid Commune etiam ad noluntatem. Quo item sensu ipsum volibile debeat accipi, ut ostendatur, quòd sit objectum voluntatis, dictum supra, ubi de objecto Intellectûs.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur objectiones.

Contra Conclusionem primam.

OBJICITUR I. Inter actus intellectus, dissensus, quin sit assensus, Ergo neque potest esse fuga, quin sit prosecutio, adeoque nec potest esse odium, quin sit formaliter amor. Minor probatur, quia negare v.gr. quod Petrus nõ sit rationalis, est asserere, quòd sit rationalis.

RESPONDETUR. Si omnis propositio negativa est formaliter affirmativa, cujus usus erit, divisio in propositionem affirmativam & negativam. Item poterit ex tribus negativis universalibus rectè fieri Conclusio, quia etiam rectè infertur ex tribus affirmativis universalibus. Probatio hoc solum evincit, dissensum esse virtualiter & implicitè assensum, sed non formaliter & explicitè.

INSTABIS I. Ille qui negat hominem esse lapidem, negationem illam non negat sed affirmat. Ergo ille actus, non est merè dissensus, sed etiam assensus. Ergo & actus detestationis non solum est detestatio, sed etiam prosecutio.

RESPONDETUR. Negationem illam nec affirmari nec negari, quia illa negatio non est objectum, sed ratio versandi circa objectum, sola autem objecta sunt, quæ affirmantur vel negantur. Deinde quamvis hoc sensu concedatur, actum negandi, esse actum affirmandi, quòd negatio illa non negetur; Sed non hoc sensu, quasi circa ipsum objectum, de quo procedit negatio, non possit versari intellectus negando, quin simul versetur circa oppositum illi objectum affirmando. Quod autem in actu negativo non negetur negatio, hoc inde est quia si negaretur negatio, hoc ipso non jam negatio sed affirmatio esset; duæ enim negativæ faciunt unam affirmativam. Poterit autem saluari quod actus negativus, sit actus negativus, quantumvis nihil affirmet de oppositо.

INSTABIS II. Actus honestantur ex objecto Ergo ut sit actus bonus, debet habere pro objecto bonum. Ergo etiam ut actus detestationis sit honestus, debet habere pro objecto bonũ.

RESPONDETUR. Si ut sonat accipiatur Antecedens falsum est, quia probaret odium DEI esse bonum, versatur enim circa DEUM bonũ, ut ergo verum sit Antecedens, hunc sensum facit. Actus honestatur ex objecto, si fiat secundum merita objecti, sed hoc etiam detestationis actus habet, quia versatur circa objectum quod est malum, secundum merita objecti, hoc est fugiendo illud. Vel certe actus honestari ex objecto verùm tantum est, de actibus prosecutionis non verò de actibus fugæ.

OBJICIT II. Recẽtior Suarez, Finis est id cujus gratia aliquid fit, sed voluntas non fugit à malo amore ipsius, sed amore bõi contrarij, Ergo ab hoc & non à malo finalisatur.

RESPONDETUR. Ly cujus gratia, non debet sumi pro amore sed pro merito, ita ut sensus sit: Finis est, cujus merito, vel quo movẽte fit aliquid, quo casu, etiam malum, erit id, cujus merito, elicitur actus detestationis.

Porrò dum malum & bonum movet, conveniunt in hoc: quia utrumque est ratio motiva, conveniunt in hoc, quia finis, respectu sui in executione ponendi, non habet effectum distinctũ realiter, non enim distinguitur finis intentione, à seipso in executione. Sed in hoc disconveniunt: quia dum movet finis, qui est bonum, ad media, media illa producunt aliquid reale, nempe illud, quod erat ratio motiva & finalisativa, jam autem media, ad quæ conformiter ad suam conditionem, malum laudabiliter movet, non producunt malum, sed impediunt ne ponatur, & ita detestatio impedit, ne ponatur malum.

INSTA-

INSTABIS. Actiones specificantur à Termino ad quem, sed in actu fugæ Terminus à quo est malum, Terminus ad quem, est bonum. Ergo à bono specificabitur fuga.

RESPONDETUR. Imprimis, quòd tantum actiones prosecutionis, specificentur à Termino ad Quem. Deinde actiones specificantur à termino ad quem, si sit & supponatur esse Terminus ad quem, sed nego in omni actu fugæ, esse Terminum ad quem, ipsum bonum. Dico ulterius, per actus fugæ formaliter recedi à Termino à Quo, non accedi autem formaliter sed non nisi æquivalenter ad Terminum ad quem, & quamvis non possit in progressu materiali (ut dictum etiam supra) recedi à termino à quo, nisi accedatur formaliter ad terminum ad quem, potest tamen recedi intentionaliter à malo, & non accedi formaliter ad bonum. Ratio quia hoc ipso quod recedatur materialiter, non potest non accedi aliquo & ubicunque fistas, est Terminus ad quem, consequenter sisti poterit in actu fugæ, quæ sistentia, non sit sistentia in bono, tanquam in Termino ad quem.

INSTAT Idem. Dissensus intellectus, non est propter falsum sed à falso, Ergo & fuga voluntatis, non est propter malum sed à malo.

RESPONDETUR. Dissensum Intellectus, non solum esse à falso, sed etiam propter falsum, quia ratio motiva dissensus, est id, quod est reddibile, tanquam ratio dissentiendi; potest autem pro ratione dissentiendi reddi, quia objectum est falsum, adeoque falsitas, esse ratio motiva, propter quam dissentiatur.

OBJICITUR III. ex Amico Tomo Tertio. Disputatione quarta, sectione prima. Nequit voluntas detestari malum, nisi cognitum, & disconveniens proprio supposito; Ergo nequit malum fugere, nisi mota à bono, cui malum adversatur.

RESPONDETUR. Negando imprimis Antecedens: Nam DEUS dignus est amore propter se solum, & non propter Convenientiam adamantem. Rursus quantumvis homo nihil cogitet, malum sibi esse, ulcerosum fieri, tamen ex conspectu ulceris, concipit horrorem. Ergo fieri potest, ut exeat in actum fugæ, non attendendo, quòd carere illo ulcere, sit conveniens supposito. Deinde non tenet etiam Consequentia, quia in præsenti non quæritur: an possit voluntas detestari malum, non attendendo ad bonum, quod habeat rationem finis Cui, sed de bono, quòd habeat rationem Finis Qui; Jam autem Antecedens, procedit de Fine Cui, Consequens de Fine Qui.

INSTAT I. Idem. Ab illo objecto movetur principalius potentia, ad quod principalius ordinatur, sed principalius, ordinatur ad bonum. Ergo principalius ab illo movetur.

RESPONDETUR. Si Ly principalius supponat pro nobiliori, cõceditur hæc principalitas bono in ordine ad actus. Si autem Ly principalius supponat pro adæquato, negatur hæc principalitas bono, & sicut in Physica principale objectum hoc est dignissimum, est homo, non tamen omnes actus Physicæ referuntur ad notitiam hominis, ita nec referentur omnes actus ad bonum relatione formali & explicita.

INSTAT II. Idem Nulla potentia operari potest nisi mota à proprio suo specificativo at proprium specificativum voluntatis est bonum, ut commune fert Axioma. Ratioque est quia voluntas est quidam appetitus, omnis autem appetitus specificatur ab aliquo bono, quod bonum respectu voluntatis est bonum suppositi.

RESPONDETUR. Negando minorem ob dicta supra. Quod attinet ad axioma illud procedit de bono, quod semper directe vel in directe attingatur, sed non de bono quod debeat semper directè attingi in omni actu voluntatis.

INSTAT III. Idem Malum cum sit contrarium & destructivum boni, non potest specificare potentiam, quia hæc non specificatur ab oppositis & sic visiva non specificatur, nisi à visibili, ab eoque solo nõ nisi mota procedit in actũ.

RESPONDETUR. Quia malum est destructivum boni, sed non est destructivum potentiæ, hinc si aliunde non impediatur, potest specificare potentiam; Et licet potentia ab oppositis specificari non possit si illa non conveniant in ratione Communi; objecti illius potentiæ, ut non conveniunt visibile & non visibile intra Potentiam visivam; possunt tamen opposita specificare potentiam, si conveniant in eadem ratione objecti communi, ut conveniunt assensus & dissensus. Quando autem dicitur omnes actiones esse propter finem, cumque solum bonum sit finis, propter hoc ipsum omnes actiones voluntatis esse propter bonum, id etiam non convincit, nam omnes actiones esse propter finem, hunc sensum facit: quod scilicet nulla media adhibeantur, nisi propter motum, quo finis movet; hinc etiam ad hunc finem qui est fugere malum, adhibentur media non nisi amore finis, qui est, fugere malum, sed non habet hunc sensum: quasi nulla sit actio, quæ formaliter non intendat ponere id à parte rei, à quo movetur. Unde poterunt actus detestationis moveri à malo, nec tamen intendere positionem illius mali, à parte rei.

Mastrius disputatione septima, numero nonagesimo quinto putat esse probabile, quòd objectum voluntatis, sint ens in sua latitudine sumptum. *Hinc*

OBJICIT IV. Appetitiva debet adæquari in objectis, sphæra, suo cognitivo. Ergo cum objectum intellectus sit ens, etiam objectum voluntatis, erit ens.

RESPONDETUR. Debet appetitiva adæquari in objectis, sphæra, modo sibi proportionato, vestita, sed non debet adæquari, quasi formale illius

lius non deberet esse distinctum à formali noscitivæ, aliàs neque esset distinctio noscitivæ & appetitivæ.

Objicit quinto. Idem voluntas est perfectior intellectu, Ergo non debet coarctari ad minorem, sphæram objectivam, eique tribui imperfectius objectũ, quod fieret, si poneretur objectum adæquatum intellectus, Ens, Entis autem passio, voluntatis esset objectum, nempe bonum.

Respondetur. Imprimis non esse certum, quòd voluntas sit perfectior intellectu; hoc eõcesso, negabit communis sententia, ipsum ens. Sub ratione entis esse objectum Intellectus sed sub ratione veri, si autem voluntas est perfectior, dicetur etiam bonum esse perfectius attributum præ vero; & quantumvis diceretur objectum intellectus esse ens, voluntatis bonum, si modo meliori verſetur voluntas, quàm intellectus circa suum objectum, ratione modi versandi melioris, melior erit volitiva. Et sicut visio beata, quæ versatur circa Deum, melior est quam Metaphysica quæ versatur circa ens qua ens. Quia visio, versans circa restrictum objectum, aliunde id supplet, ita & suppleret voluntas. Quod autem dicit Mastrius, sufficere ut Ens objectum voluntatis, sit bonum virtualiter & fundamentaliter, id non convincit; quia formali etiam proprio, distingui debet à formali proprio intellectus, sicut & ipsæ potentiæ habent suum formale aliud.

Punctum Difficultatis 3.

An malum quâ malum, itemque indifferens, possit prosequi voluntas?

Dicendum est I. *Malum qua malum, si ulteriori ratione boni vestiatur, posse terminare actum prosecutionis.* Probatur quia potest aliquis mortem apprehendere tanquam malum, & ideo quia mala est, velle illam inimico. Quod autem illo casu velit malum qua malum, hoc inde probatur. Ille vult malum qua malũ, qui vult malum sub motivo detestationis, sed volens mortem inimico, vult id motivo detestationis, tam terminatæ ad objectum malum, quod nisi detestaretur, sed potius prosequeretur, non vellet inimico, quàm motivo detestationis, terminatæ ad inimicum, quem nisi odisset, hoc illi malum non appetiisset. Ergo debet tunc moveri à malo, quâ malum est. Quod autem ulterius illud malum quâ malum vestiatur ratione boni. Ratio est, Quia nisi hoc apprehenderet tanquam bonum ut inimicus illo malo affligatur, nollet illud optare eidem, prosequique optando. Idem videre est cum ex duobus malis minus eligitur, tum enim minus malum vestitur ratione boni. Item cum aliquis se vult occidere sub prætextu boni v. gr. vitandi tædii, quod habet in vivendo.

Dicendum II. *Malum quâ malum, non vestitum ulla ratione boni, non posse terminare actus prosecutionis.* Est Conclusio Communis, sed inquirenda ratio illius efficax.

Ratio I. est Oviedi. Quia Intellectus non potest assentiri falso. Ergo nec voluntas prosequi malum.

Responderi posset, hanc probationem fore bonam si adferret utrique potentiæ fundamentum commune. Posset etiam negari consequentia, eò quòd malum, possit extrahi ad objectum prosecutionis sub formalitate boni; non enim discernit voluntas, an hoc sit apparens bonum, sed hoc pertinet ad intellectum; cum tamen intellectus non possit sibi ipsi extrahere objectum falsum, ut sciens illud esse apparens verum, nihilominus assentiatur, proponatque illud ut verum, quamvis sciat illud esse falsum. Jam autem voluntas movetur malo, quod tamen scitur apparenter tantum esse bonum, cumque intellectus sit potentia necessaria, voluntas autem potentia libera, restabit quærere, cur hac Libertate sua uti non posset ad volendum malum quâ tale?

Ratio II. Ejusdem est. Quia nemo potest affectu odii prosequi Personam, si in illa indignitatem non reperit, ob quam illam personam oderit.

Respondetur. Quod hæc ratio petat principium, de hoc enim ipso quæritur, cur odisse non possit aliquis, talem personam.

Ratio III. Ex Amico. Voluntas est appetitus naturæ rationalis, ad expetenda ea, quæ sunt naturæ propriæ convenientia, & repudienda ea, quæ sunt disconvenientia. At malum est naturæ propriæ disconveniens. Majorem probat. Quid non potest exigere natura. Potentiam, quæ inclinet ad destructionem sui.

Respondetur. Demus quod malum quà malum est, non possit appetere voluntas suæ naturæ, sed cut simpliciter, sine respectu ad naturam suam, sed per respectum ad naturam alienam, amare malum non poterit? Rursus is qui se ocidit ex malitia, vult sui occisionem, voluntate, quæ inclinet ad destructionem sui. Ergo ex hoc principio, quia non potest dari voluntas, quæ inclinet ad destructionem sui, urgeri non potest, quòd dari non possit mali quà mali prosecutio.

Ratio IV. Ex Pontio est. Quia voluntas non potest amare indifferens qua indifferens. Ergo multo magis non poterit amare malum quà malum. Nam indifferens non habet per quod impediat amorem, ut impedit malum.

Responderi potest. Negando Antecedens ipsumque illud indigere Probatione. *Hinc aliter*

Probatur Conclusio. Quia experimur

in nobis quod malum quà malum sine palliatione per formalitatem v. gr. sibi utilis boni, si malè alter habeat, sine hac inquam palliatione nemo amet. Deinde & prosequeretur tunc temporis voluntas malum, & non prosequeretur. Prosequeretur quidem ut supponitur, non prosequeretur autem, quia prosecutio definitive est appetentia boni, quid enim est aliud? Denique quod pro ratione formali actuum prosecutionis semel adfertur, illud quoties non reperitur, toties nec reperietur actus prosecutionis, sicut quod pro ratione formali hominis semel adfertur, ubi defuerit, non erit homo. Quod infundatur in hoc, quòd scilicet rationes formales, sint constitutivæ rerum, quarum sunt formalitates, adeoque illarum negatio, erit negatio constituti, sed pro ratione formali prosecutionis, vel semel adfertur ratio boni, ut si quæratur, quare amemus Deum, respondebitur quia est bonus. Ergo ubicunque deerit ratio boni, deerit etiam ratio appetentiæ.

Quod attinet ad objectum indifferens quà tale.

Assero I. *Si nomine objecti indifferentis veniat objectum, neque bonitatem ullam, neque malitiam ullam continens circa tale indifferens, non potest versari voluntas.*

Ratio. Quia nihil invenit circa quod versari potest. Non enim potest alios actus exercere nisi prosecutiõis, qui sunt ad bonũ, vel fugæ, qui sunt ad malum; jam autem indifferens; neque est bonum neque malum. Cæterum si indifferens objectum, vestiatur ratione boni vel mali, poterit illud attingere voluntas.

Assero II. *Circa objectum indifferens ut vocant præcisivè seu circa objectum; quod potest esse bonum & malum potest versari voluntas.*

Ratio. Quia adhuc tunc reperiet sibi proprium objectum, de quo supra.

Assero III. *Circa bonum quod neque habeat rationem Finis neque medii potest versari voluntas.* Ita Mastrius disputatione prima num. 3. contra Cajetanum Medina, Vasquez, Salaz.

Ratio I. est. Quia datur ratio Communis boni ad bonum finis & bonum mediorum, nam de utroque dicitur quod sit bonum. Ergo datur & ratio Communis appetibili, nullum enim est appetibile, sine appetitivo.

Respondebis I. Illud bonum Commune, cum non propter aliud, sed propter se amatur, hoc ipso amatur ut finis.

Contra. Bonum Commune amatum, participat quidem in hoc similitudinem cum amore finis, quia non propter aliud amatur, sed non habet in hoc similitudinem, ut moveat ad media, quod tamen formalisat rationem finis quâ talis.

Respondebis II. Ex Mastrio, hanc doctrinam supponere, quod bono illi communi competat appetibilitas propter se, cum tamen possit voluntas amare aliquid objectum præscindens à rationibus propter se, & propter aliud.

Contra. In dubio datur ratio Communis boni, ad bonum propter se, & bonum propter aliud, quia tamen etiam bonum ita præscindens dum amatur, non amatur propter aliud, nam ex his Contradictoriis amatur propter aliud, non amatur propter aliud, si affirmativa est vera, corruet intentum adversariorum Si negativa, stat nostrum intentum, cum nos per amorem illum boni propter se, non plus intelligamus. Unde amari propter se negativè ut ita dicam, spectat ad rationem illam communem, amari autem positive propter se, & sub ratione positiva propter se, competit bono restricto.

Respondet III. Vasquez Negando dari rationem communem, bono honesto, jucundo ut ibi.

Contra Quia quidquid sit an detur ratio illis communis univoca, saltem datur ratio communis analoga, & quia rationes analogæ, per nos, habent conceptum perfectum unum, cur ad rationem. Illius boni etiam ita analogam, in quantum habet conceptum perfectè unum, non poterit terminari amor, cum de omnibus illis, prædicetur vere quoad rem, Ratio boni, neque enim bonum de illis dicitur ac Lycanis, de sidere & animali.

Ratio II. Est. Potest Intellectus apprehendere Terminum, non tantum ut est pars cõpositiva propositionis, sed stando in illo; potest item enunciare propositionem, & non versari circa illam, ut est præmissa & pars compositiva syllogismi: Ergo & voluntas poterit versari circa bonum, non tantum ut habet rationem finis vel medii, sed etiam secundùm se, volendo illud.

Ratio III. Est Mastrii. Conjugatus per modum simplicis complacentiæ amat bonum castitatis, nec movetur ad eligenda media, quibus illud bonum assequatur, potest item illud bonum castitatis amare sub ratione boni utilis, ita tamen, ut non eligat illud, tanquam medium ad aliquem finem, Ergo potest aliquod bonum amari abstrahendo à ratione medii & finis.

Proponendæ restant objectiones quæ probant malum quà malum posse amari.

Solvuntur Objectiones.

Objicitur I. Si malum qua malum est, non potest amari, non potest fieri meritum, & demeritum, quia si proponatur intellectui, occidere malum est, vel potest illud voluntas velle vel non potest; si non potest: Ergo non potest demereri, si potest, Ergo potest amare malum quâ malum.

Respondetur. Ad rationem demeriti sufficere voluntatem mali apparentis, licèt vestiatur formalitate boni, v. gr. vindictæ apprehensæ, tanquam bonæ.

In-

INSTABIS I. Nisi dicatur oppositum; non poterit salvari distinctio peccati commissi ex malitia, ab aliis peccatis.

RESPONDETUR. Hanc distinctionem desumi ex eo, quòd peccetur cum plena advertentia, & tamen non instigante excessivè appetitu sensitivo. Rursus quia in peccato ex malitia intenditur ipsamet formalis malitia relucens sub formalitate mali, vestiti tamen ratione boni, ut faceret qui blasphemaret ex malitia; eò quòd blasphemia sit malum extrinsecum Dei, & ipse apperit hoc malum; irrogare Deo.

INSTABIS II. Si non potest odio haberi bonum qua bonum, & amari malum qua malum; tunc peccator odiendo Deum, deberet illum odisse tanquam malum; si odit illum tanquam malum, omnis peccans erit Hæreticus, quia dicere: Deum esse malum, est hæresis.

RESPONDETUR. Dicere Deum malum, adimendo illi bonitatem est hæreticum, sed dicere esse malum; hoc est esse impedientem bonum delectabile peccaminosum, non est hæreticum, hoc autem solum fieret in præsenti.

OBJICITUR II. Libera est voluntas nostra, Ergo poterit amare malum qua malum.

RESPONDETUR. Ad libertatem solùm spectare elicere vel non elicere vel non elicere actum; sed non spectat ad libertatem odium boni.

OBIICITUR III. Potest voluntas odisse malum per nos, non per respectum ad oppositionem bono, Ergo etiam poterit inimico malum appetere, sine respectu ad bonum, quod habet ex malo illius.

RESPONDETUR. Nullum absurdum sequetur & nulla ratio in oppositum, si dicatur Antecedens, dicta autem contra consequens, obstant eidem.

INSTABIS. Si non potest malum qua malum quisquam appetere inimico nisi sub formalitate boni, quod inde percipitur, sequitur odium illud non esse odium sed actum concupiscentiæ.

RESPONDETUR. Spectata malitia, quæ apprehenditur in Persona inimici, nõ est illic actus concupiscentiæ sed odii, spectato autem malo, quod apparet tanquam bonum, in vindictam, Concedo secundùm hunc terminum, esse illic actum concupiscentiæ & prosecutionis.

Attingo rationes quæ ostendunt bonum amari debere non nisi sub ratione finis vel sub ratione medij prout etiam eas sibi opposuit Mastrius.

OBJICIT I. Cajetanus apud Mastrium. Quando intellectus repræsentat bonum, abstrahens à ratione finis vel medii, nihilominus illud bonum à parte rei, & in esse exercito, aut est propter se, aut propter aliud. Ergo & voluntas in actu exercito, non potest habere actum amoris, qui neque sit finis neque medii.

RESPONDETUR. Alia est hæc propositio bonum in actu exercito à parte rei vel est finis vel medium; & alia hæc, in actu exercito attingendi, vel attingitur ut medium, vel ut finis, prima propositio, conceditur esse vera, fortè enim (de quo aliàs) id bonis, non semper, saltem de se, sed dependenter à prævia notitia; libertateque assumentium competit, sed secunda propositio est falsa. Hinc dicimus, quòd quando amat voluntas bonum, amat quod à parte rei vel est finis vel medium in actu exercito. Falsum tamen est, quòd in actu exercito attingendi, attingatur illud, non nisi vel sub formalitate Finis, vel sub formalitate medii.

INSTAT IDEM. Per nos illud bonum præscindens amabitur non propter aliud negativè, hoc autem sufficit ad rationem finis.

RESONDETUR Negando; id sufficere ad rationem finis; cum enim ratio finis sit respectiva, & ratio illa negativa, non sit respectiva, hoc ipsa, non habet rationem finis formaliter, illa ratio amati propter se; negativè. Addit Mastrius, sicut ad rationem medii non sufficit amari propter aliud negativè, imò non stant secũ amari negativè & propter aliud, Ergo etiã & ratio finis amati propter se, non erit ratio amati, negativè, ut ita, sicut proportionantur inter se finis & media, ita proportionentur amores.

OBJICITUR. II. Auctoritas Aristotelis ex secundo Physicorum 729. 3. Ethicorum capite primo. Primi Ethicorum capite septimo.

RESPONDETUR. Sed in illis locis, amor boni propter se, potest sumi & positivè, sicque competit fini; & negativè, & sic competet amari, etiam ei, quod non est finis. Consequenter omne bonum aut amabitur propter se aut propter aliud, propter se dividendo in positivum & negativum; & hoc amari propter se negative competat rationibus illis boni; præscindentibus à ratione finis & medii vel propter aliud, & competet mediis.

INSTABIS. Omne bonum aut est honestum aut jucundum, aut utile; si utile, est medium, si jucundum vel honestum, est finis.

RESPONDETUR. In reomne bonum est aut utile aut honestum aut jucundum Concedo, sed hoc non obstat, quominus detur ratio communis boni, ad hæc tria, adeoque ratio appetibilis.

OBIICITUR III. Intellectus assentitur objecto vero, vel propter se & hoc erit principium, vel propter aliud, & hoc erit Conclusio. Ergo & voluntas pariter amabit objectum, vel propter se, vel propter aliud.

RESPONDETUR. Etiam Intellectus interdum versatur circa objectum propter se positivè, & hoc est principium, & propter se negativè, ut cum format simplices apprehensiones veras v. gr. termini hujus Homo: hinc & voluntas poterit amare objectum propter se, & positive & negative.

INSTAT. Sunt ista Cõtradictoria appetere propter se & propter aliud, & etiamsi essent contraria, esset tamen ista oppositio immediata & denotaret hoc, aliquam negationem consequenter, nempe non relatè ad aliud, appeti aut saltem ille amor boni, propter se negativè erit actus in individuo indifferens.

RESPONDETUR. Amari propter se & propter aliud non sunt contradictoria, hinc poterit alicui actui, neutra pars convenire. Ex oppositione immediata nihil argui potest, nisi ulterius illa explicetur, quia immediatè opponuntur frigus & calor, nigredo & albedo, & tamen potest aliquid esse nec frigus nec calor, nec nigredo, nec albedo. Et licètquidẽ supra omnia positiva fundentur negationes aliquæ, negativæ, tamen non fundent necessario alias negationes cum autem propter se attingi in præsenti sit formaliter negativa, non erit necesse, ut fundet aliquas negationes, inferentes appeti illud bonum, tanquam finem. Non erit tamen, ille actus, attendens ad rationem boni secundùm se, actus indifferens in individuo, erit enim de facto bonus, quia debitè versans circa suum objectum.

OBJICITUR IV. Actus ille erit actus humanus, Ergo necessario debet esse boni ut finis, quia actus humanus, est propter aliquem finẽ.

RESPONDETUR. Omnem actum esse humanum propter finem non illum relativum ad media, sed propter finem, hoc est motivum & objectum.

OBJICITUR V. Omne bonum ab intellectum repræsentatur vel secundùm propriam bonitatem vel secundùm alienam. Si primum, est finis, si secundum, ergo est medium.

RESPONDETUR. Actum illum fore propter bonitatem propriam, sed non relatè ad media, adeoque non erit propter finem rigorosè.

DIFFICULTAS II.

De dependentia volitionis à cognitione.

INvestigando naturam voluntatis, necesse est investigare, etiam causas ejusdem, circa quam difficultatem, præcipuum est, investigare connexionem volitionis cum cognitione.

Punctum Difficultatis I.

An cognitio sit principium effectivum volitionis, & An imperet voluntati Intellectus? &c.

Quoad primum.

ASSERO I. *Cognitionem non esse principium effectivè concurrens ad voluntatis actus.* Est assertum Suarii utriusque, Vasquez Arriaga & Oviedo contra Molina, Salas, Fonseca.

RATIO I. est Quia sicut entia, ita & causæ, non sunt multiplicandæ sine necessitate & fundamento, nullum autem est fundamentum, tribuendi concursum effectivum cognitioni, respectu actuum voluntatis.

RATIO II. EST. Quia reliquarum potentiarum actus, non principiantur effectivè, ab actu, alius distinctæ potentiæ. Ergo nec actus voluntatis, principiabuntur ab actu cognitionis.

RATIO III. Quia actus cognitionis si effective produceret actum volitionis, deberet se per modum potentiæ habere, nam efficiens omne, habet se per modum potentiæ, ad suum effectũ. Non potest autẽ ille actus, habere se, per modum potentiæ ad actum volitionis; quia vel se haberet per modum potentiæ permanentis, vel per modum potentiæ transeuntis. Non primum, quia potentiæ permanentes, sunt aut identificatæ realiter animæ, aut si sunt ab illa distinctæ realiter, perpetuant tamen cum anima, actus autem ille, est transiens; non etiam ille actus est principium transiens, quia ne multiplicentur principia etiam transeuntia sine necessitate, potiùs illa efficientia, tribui deberet intellectui, & non intellectioni. Deberetque illa intellectio producens volitionem, potius appellari, & esse ipsamet voluntas. Quia sicut quod producit intellectionem per modum potentiæ, si non teneat se ex parte objecti, intellectus vocatur, ita & ille actus, si producit volitionem, debebit appellari voluntas.

DICES. PRIMO In oppositum esse paritates quasdam Theologicas.

PRIMA PARITAS. Verbum Divinum est actus intellectus & producit spiritum sanctum, qui est actus voluntatis.

RESPONDETUR. Si hoc sensu dicatur VERBUM Divinum esse actus intellectus, quia est terminus respondens Intellectioni paternæ, vera est propositio, sed ex illa nihil sequitur Contra Nos. Si autem dicatur verbum Divinum, esse actum Intellectus, qui sit actus secundus Intellectionis paternæ, falsa est Propositio, quia verbum non est actus secundus Intellectionis patris, sed terminus ejusdem, præsupponiturque hic actus secundus, tanquam principium Quo, variè per Theologos circumscriptibile.

Deinde non tenet etiam Paritas: quia cum in Divinis, nullæ dentur potentiæ, physicè & rea-

realiter ab Actu secundo distinctæ, & tamen dentur producta, benè illorum productio, actibus ipsis secundis tribui poterit, in req; ipsi actus secundi, erunt potentia, & ita volitio divina actualis, erit ipsamet volitiva seu voluntas divina; Quia autem datur in creatis, distinctio realis volitionis à voluntate, danturq; potentiæ reales, illis etiam tribui debebit actus, cùm autem actus intellectionis, non sit ipsamet potentia volitiva, fit, ut illi, non possit tribui productio volitionis in genere causæ efficientis. Deniq; ita Pater communicat naturam Divinam Verbo, ut etiam illi communicet virtualitatem spirandi, qua communicatione virtualitatis spirandi communicata, etiam à verbo spiratur Spiritus sanctus, quia autem intellectus, actui intellectionis, non communicat rationem potentiæ, imò respectu volitionis, ne quidem ipse intellectus habet, formaliter rationem potentiæ, ideo non sequetur, debere ab actu intellectionis creatæ, produci volitionem creatam.

II. Paritas est gratia excitans prout stat in illuminatione intellectꝰ concurrit effectivè ad actū voluntatis. Ergo & in præsenti idem dicendum.

Respond. Negando Antecedens, sed vel habitus, vel supplens defectū habitûs auxiliū supernaturale, concurrit effectivè ad illam volitionē.

Dices II. In oppositum esse paritates aliquas philosophicas.

Prima Apprehensio concurrit effectivè ad judicium, præmissæ item ad conclusionem. Ergò & intellectio concurret effectivè ad volitionē.

Respondetur negando Antecedens, hæc enim omnia causantur ab intellectu effectivè.

II. Paritas est. Electio medii pendet effectivè ab intentione, Ergo & volitio à cognitione.

Respondetur negando Antecedens, propriè enim electio pendet potiùs à voluntate intendente, quàm ab ipsa formali intentione.

III. Paritas est, Intellectus est potentia præstantior quàm sit voluntas & nihilominus dependet in cognoscendo à speciebus vel concursu objecti immediato, neq; est intellectus se ipso completus in intelligendo Ergo & voluntas, quæ est potentia ignobilior, compleri debet per principium coeffectivum, quod non aliud, est, nisi intellectio.

Respondet recentior Suarez. Disparitatem esse, quia cognitio est assimilatio objecti, si est assimilatio, concurrere debet aut objectum, aut ejus vicarium semen, species. Voluntas autem per assimilationem non operatur, consequenter non indigebit concursu ejus, quod vices suppleat objecti. Deinde non est certum ipsas species & objectum coeffectivè propriè concurrere ad notitiam principiandam. Sed posito etiam hoc concursu, non tenebit paritas; quia non concesso etiam concursu effectivo intellectionis ad Actum volitionis benè salvari potest incompletio voluntatis per hoc solum, quia nisi ponatur intellectio, non potest, in actum exire voluntas, rationeq; illius prærequisiti, incompleta voluntas erit, & hoc ipsum prædicatum, quod sit voluntas cæca, facit illam non æqualem intellectui, quamvis seipsa sit potens, sine distincto comprincipio, ponere suum actum naturalem.

Salvabitur autem concursus objecti etiam ad volitionem, non eo sensu, quod effectivè concurrat ad illam per cognitionem, sed concurrendo terminativè id est terminando volitionem.

Dices III. Omnis causa universalis, ut causet particulare effectum, debet determinari ab alio comprincipio effectivo, ut patet in intellectu, qui determinatur à speciebus, quod etiam comperit sensibus. Sed voluntas est etiam universalis causa. Ergo etiam & illa indigebit determinari, hæc autem determinatio non tribuitur alicui alteri, quàm intellectioni.

Respondetur. Majorem veram esse de causis necessariis non de liberis, & sic, quia nulla alia causa est libera nisi sola voluntas, fit ut aliæ causæ universales comprincipio indigeant, non tamen illa; quia cum sint indifferentes, & non habeant dominium actionis, necessariò non possunt à se determinari, sed aliunde determinari debent. Jam autem causæ liberæ, quamvis sint indifferentes, habent dominium agendi, hinc à se ipsis ad agendum, in circumstantia requisitorum, determinari possunt. Rursus si causæ sint universales, æquivocæ, indigebunt illo determinativo, & quidem coefficienti, quia non esset ratio, producendi hunc talem effectum; & ita, cum sol & homo, generant hominem, non posita generatione activa ab homine profecta, non esset ratio, cur sol prodiret in actum generandi hominis. Quamvis autem intellectio non concurrat effectivè ad productionem volitionis, sed se habeat nonnisi per modum necessarii prærequisiti, sufficiens erit ratio producendi actum voluntatis, voluntas, actu intellectûs illuminata. Concesso quod per cognitionem specificetur volitio (potiùs enim specificetur per suum objectum) non esset adhuc necesse, illam cognitionem efficaciter concurrere ad volitionem, quia termini specificant relationem, actus item potentiam, nec tamen ista specificativa, concurrunt effectivè ad id quod specificant.

Assero II. *Cognitionem influere in volitionem per modum efficientis impropriè.* Ratio, Quia influit per modum illuminantis, & eo modo, quo præmissæ in conclusionem, quam rationem influxûs, appellavimus in Logicis, efficientiam impropriam.

Quoad II. Supponendum est Thomistas aliquos, ante volitionem, requirere imperium quoddam intellectus, quod imperet voluntati positionem volitionis, quod imperium, sit æquivalens his terminis; fac hoc; & quidem aliqui censent hoc imperium esse distinctum ab apprehensione, judicio & discursu, *ut hoc resolvatur.*

Assero I. *Si detur imperium, quo imperet intellectus voluntati positionem volitionis, illud imperium necessario debet esse aliqua ex illis tribus operationibus.*

Ratio, Quia nulla est cognitio, quæ non sit aliqua ex illis tribus operatio, ut docet Philosophia, beneq; illud imperium si detur, revocari poterit ad judicium.

Assero 2. *Non dari tale imperium.* Tum quia tolleretur tunc libertas, quia tolleretur judicii ad operationem deservientis indifferens propositio, quod ulterius sic proponitur. Illa judicii determinatione posita, vel potest non operari voluntas, vel non potest non operari, si hoc secundum dicatur, tollitur libertas; Si primum: Ergò non est illic imperium, omninò operare, cùm possit non operari. Tum quia si datur illud imperium significabile his terminis, fac hoc omninò, etiam voluntati debebit proponi, quod hoc debeat facere omnino, nam nisi hoc proponatur voluntati, non sciet de illo imperio, si autem hoc concedatur: Ergo ante volitionem Objecti delectabilis prohibiti, præcedet assensus, quod debeat illud objectum prohibitum omnino amari, istud autem omnino, quomodo erit omnino, si liberum est voluntati non operari, quomodoque peccabit voluntas, si illi proponitur, omnino hoc faciendum esse.

Respondebis 1. Quod illud imperium dependenter à voluntate fiat.

Contra est. Quia si dependenter à voluntate fit illud imperium, illi ipsi volitioni vel prævit tale imperium ab intellectu factum, vel non prævit, si prævit dabitur processus in infinitum, si non prævit: Ergo nec aliis voluntatis actibus præire debebit. Deinde si dependenter à voluntate illud imperium fit, quæro, illo imperio posito, vel potest non operari voluntas, ad quid ergo ponetur, vel non potest non operari: Ergo per illud tolletur libertas. Deniq; si illud imperium possit non requiri, sed salvari totum, per meram prælucentiam & illuminationem ponibilem ab ipsamet intellectione, de qua prælucentia quod detur constat, ad quid exigitur illud imperium.

Respondebis 2. Ideo illud imperium dependenter fieri à voluntate, quia postquam propositum est voluntati objectum, potest voluntas sinere, ut ab illo objecto moveatur, vel non sinere; quòd si sinat se moveri ab illo objecto proposito, tunc primùm accedit illud efficax imperiũ.

Contra est, quia intellectus non potest scire, quod sinat se voluntas moveri, nisi se moveat voluntas, unde quærendum est quando sinit se moveri voluntas, vel se movet suo actu aliquo, vel non se movet actu aliquo, si non se movet actu aliquo, quomodo illud, quòd sinat se moveri voluntas, cum non se prodiderit, noscet intellectus, si autem illud sinere prodit aliquo suo actu voluntas, restat quærere, ille actus voluntatis vel dependet ab imperio, vel non dependet, si non dependet, nec reliqui dependebunt, si dependet: Ergo concedis processum in infinitum, & ante primum actum voluntatis, concedere debitis alium actum voluntatis, utpote cum concedas etiam ad primum actum voluntatis, imperium intellectus formatum. Rursùs posito illo sinere, vel non potest non moveri voluntas, & sic consequentes actus erunt necessarii, adeoque nec meritorii formaliter, si autem illo sinere posito, potest non agere voluntas, cui usui illud imperium.

Dices, interrogatus aliquis quare amet. Respondet, quia judicio esse amandum: Ergo apparet judicium illud præcedere.

Respondetur. Concedimus quidem, quod illam volitionem præcedat judicium, sed negamus, quòd præcedat per modum imperii efficacis.

Punctum Difficultatis 2.

Qualis notitia sit necessaria ad actum voluntatis rationalis?

Procedet difficultas de eo, an prælucente solâ cognitione sensitiva, possit subsequi appetitio spiritualis & rationalis, universaliterq; qualis requiratur cognitio, ad volitionem ponendam.

Assero 1. *Etiam ex simplici apprehensione sequi potest volitio*; *Ratio*: quia apprehensio sensitiva quâ talis, stat sola apprehensione, & tamen illam apprehensionem, sequitur appetitio sensitiva: Ergo & apprehensionem rationalem, poterit sequi appetitio rationalis; & certè multi motus primò primi: videntur non habere aliud, quàm simplicem apprehensionem, sibi prælucentem.

Assero 2. *Ad hoc ut voluntas modo perfectiori operetur, indiget judicio*, quod decernat de possibilitate finis, mediorum, connexione cum fine.

Ratio; quia hæc omnia ad judicium spectant, & quibus nonnisi positis, prudentes censentur homines, & ex judicio adeoque perfectè egisse; Expressè etiam docet Amicus quod ad liberum motum, non sufficiat cognoscere objectum, sed necessarium est cognoscere utramq; partem, comparareq; inter se, quæ comparatio ad judicium spectat.

Difficilius est determinare, *an cognitionem solam sensitivam seu phantasiæ, sequi possit volitio*, & quidem non est tantum dubium, an possit sequi volitio meritoria vel demeritoria, eò quòd ad meritum, non pauci requirant considerationem honestatis vel inhonestatis objecti, quâ talem, cum tamẽ ad honestatem, non pertingat cognitio sensitiva; sed Major est difficultas: An possit quæcunq; alia volitio sequi. Negat uterq; Suarez præcipuè recentior, Tractatu 2. de Causis disp. 8. Sect. 3. Vasquez, Cajetanus & alii. Affirmat Amicus Tomo 3. disp. 5. sect. 2.

Expendendæ sunt Rationes utriusq; Partis.

Affirmativæ partis

Prima Ratio est, Auctoritas S. Thomæ, qui ima 2dæ quæst. 10. art. 3. ad 3. docet voluntatem moveri, non solum à bono universali apprehenso per rationem, sed etiam à bono apprehenso per sensum.

Respondetur. Sanctum Thomam hoc solum velle, quòd voluntas non tantũ bonum universale & spirituale amare possit, sed etiã bonum parti-

particulare, & sensibus subjectum, nõ dicit autẽ quod voluntas à sola notitia sensitiva moveatur.

Secunda RATIO est, impediat Deus omnem cognitionem intellectualem de bono sensibili, & maneat sola cognitio sensûs, tunc poterit moveri voluntas à bono, sola cognitione sensitiva apprehenso, nam accedens illi cognitio intellectualis, non variat priorem notitiam sensitivam.

RESPONDETUR, accessu notitiæ intellectualis, non variari quidem notitiam sensitivam, sed nego illam sufficientem esse, vel illuminantem appetitum intellectualem; consequenter negabitur, sola notitia sensitiva posita, moveri voluntatem.

Tertia RATIO est, quam urget Amicus loco citato, Bonũ sensu apprehensum, est intra sphæram potentiæ volitivæ, objectum enim voluntatis est bonum cognitum: Ergo quacunq; cognitione fiat cognitum, ponetur intra sphæram voluntatis, præcipuè quia cognitio est tantum conditio approximans objectum. Ergo quodcunq; tandem principium cognoscitivum; illud objectum approximet, potest circa illud versari voluntas.

RESPONDERI potest, Bonum cognitione sensitiva apprehensum, esse intra sphæram potentiæ volitivæ, remotè, quia est id, quod potest velle voluntas, sed non est proximè intra sphæram volitivæ, ob defectum modi proponendi; Illa autẽ propositio, quòd voluntatis objectum sit bonum cognitum, si supponat cognitum quacunq; cognitione, petetur principium, hocque ipsum probandum erit. Nec obstat quod cognitio sit tantum conditio approximans objectum, neque enim ista approximatio debet esse materialis, qua ratione, perinde est, si ignem approximet Angelus, vel homo, vel brutum, sed debet esse approximatio formalis, adeoq; proportionata volitivæ potentiæ, quam proportionem servari inter cognitionem sensitivam & volitionem intellectualem non probat ratio adlata, & sicut notitia ab alio formata si in Petro poneretur, non excitaret illum ad appetendum, quia non habent inter se proportionem dependentiæ ab eodem principio, ita & notitia sensitiva, non excitabit volitionem spiritualem, propter improportionem in gradu Entis.

INSTAT Amicus: quod movet voluntatem ad operandum non est cognitio, sed bonum cognitione repræsentatum, eademque est bonitas delectabilis, à sensu proposita, & proposita à cognitione intellectuali. Ergo sub utraq; formalitate movere poterit.

RESPONDETUR: Quod movet voluntatem ad operandum, est bonum cognitum, sed cognitione proportionata, qualem proportionem, non ostenditur dari inter notitiam sensitivam, & volitionem spiritualem.

Quarta RATIO est. Per hanc doctrinam melius salvatur continua pugna inter partem superiorem & inferiorem, de qua ad Rom. 7.

RESPONDETUR. Illorum verborum potest esse hic sensus, quod bonum delectabile moveat sensum, quem motum prohibet voluntas superior, illuminata intellectiones spirituali, habita de Objecto sensibili.

Quinta RATIO est. Potest phantasma materiale concurrere cum intellectu agente licèt hic spiritualis. Ergo etiam poterit cognitio sensitiva concurrere, cum voluntate.

RESPONDETUR. Per nos Antecedens est falsum, posita illius veritate disparitas difficile assignatur. *Si enim disparitatem esse dicas*, quia ponitur adhuc proportionatum principium ponendæ speciei impressæ spiritualis, ipse intellectus agens, hîc autem non ponitur alia notitia proportionata volitioni spirituali, sed sola sensitiva.

Urgeri potest. Poni scil. proportionatum principium ipsam voluntatem: *Si dicas* disparitatem esse, quia habet intellectus vim elevandi phantasma materiale, in his principiis, ad ponendam speciem impressam spiritualem. *Sed urgerent oppositi.* Cur non habeat voluntas vim elevandi notitiam sensitivam.

DICES. Disparitatem esse. Quia nisi concedatur concursus hic phantasmati materiali, ad fabricandam speciem impressam spiritualem, non erit sufficiens ratio, quare determinetur Intellectus agens ad fabricandam hanc potius speciem spiritualem impressam; potest autem ostendi, per quid compleatur voluntas, ut hoc potiùs, quàm illud objectum amet, nempe notitia; sed redit difficultas, cur compleri non possit, per cognitionem materialem, cum similis completio concedatur phantasmati materiali, ideo standum potius erit negationi Antecedentis.

Partis negativæ

Primum Argumentum est, cujus etiam meminit recentior Suarez citatus. Ad causam finalem requiritur cognitio, quæ attingat convenientiã & proportionẽ mediorum cum fine, sed cognitio sensitiva, non attingit istam habitudinem. Ergo.

RESPONDETUR. Quòd aliquis quidem actus voluntatis requirat prædictam cognitionem proportionis, sed non omnis, cur ergo saltem ille, non erit contentus cognitione sensitiva.

Secundum Argumentum ejusdem est: Voluntas cum sit essentialiter appetitus rationalis, non potest moveri, nisi à cognitione rationali, adeoque ab intellectione.

RESPONDETUR. In Antecedente peti principium, dicerentq; oppositi appetitum hunc appellari rationalem, nõ ratione prælucentis notitiæ rationalis & spiritualis, sed ratione suæ Entitatis spiritualis, adeoque Entitatis rationalis, prout rationale opponitur materiali. *His expensis*

ASSERO 3. *A cognitione sensitiva, non posse connaturaliter moveri voluntatem, posse supernaturaliter.*

Ratio primæ partis asserti est: Quia connaturaliter appetitui rationali, respondet potentia rationalis cognoscitiva, hinc dicunt connexionem naturalem inesse, & ea intentione ab Autore naturæ dantur. Ergò etiam dicent connaturalem connexionem in operando; Rursus repræsentatio sensibilis objecti, est ita improportionata potentiæ spirituali, sicut dulce repræsentatum potentiæ visivæ, non sub ratione colorati; Non minus enim distant gustabile à visivo, sicut sensibiliter propositum, ab appetitivo spirituali & rationali. Denique cum ex una parte videamus objectum sensibile posse intellectualiter proponi voluntati, voluntatemque ipsam appellamus potentiam volitivam intellectualem, & ex altera parte natura quæ paucis contenta est, & non facit per plura, quòd potest facere per pauciora, supponendum est determinasse illam, ut volitiva rationalis, connaturaliter nonnisi à principio intellectivo moveri possit. Et sicut in sententia istorum, qui censent phantasma materiale concurrere ad productionem speciei impressæ, dicunt id fieri per elevationem, qua elevatur illud phantasma ab intellectu agente, sic in consimili hîc, tribui deberet elevatio cognitionis sensitivæ, ut moveat volitivam intellectualem, quàm elevationem à natura intendi, non est probabile, si supersit aliud, quòd non elevatum, ad idem præstandum, concurrere possit.

Ratio secundæ partis asserti est: Quia hoc non implicat contradictionem. Deinde tota ratio, cur id etiam naturaliter fieri non possit nulla alia adferri potest, nisi quia connaturalis est à proportionata cognitione moveri appetitum, cum tamen contra inclinationes naturales, possit procedere Deus.

Dices. Nequit intellectus cognoscere objectum sensibile, media cognitione sensitiva, etiam divinitus. Ergo nec voluntas illud velle.

Respondetur. Negando consequentiam, quia cognitio debet esse actus vitalis, ut supra dictum, consequenter debet proficisci nonnisi à principio, à quo dependet connaturaliter, sensatio autem, non dependet connaturaliter ab intellectu. Quia autem tota vitalitas cognitionis adhuc salvari posset, quamvis ferretur voluntas in objectum cognitione sensitiva propositum, ideo non repugnat divinitus ita operari voluntatem.

Punctum Difficultatis 3.

An voluntas possit ferri in incognitum.

Assero primò. *Non posse connaturaliter.*

Ratio. Tum quia axiomatis loco habetur, nihil volitum nisi cognitum. Tum quia id ordo naturæ postulat, nam ea intentione datur intellectus ab Auctore naturæ, ut illuminet voluntatem, nec esse ratio, cur ex non movente se, ad hoc objectū, transeat ad se movens ad hoc objectum, si non sit sufficiens mutatio, & hæc non apparet quòd alia possit esse, quàm propositio objecti: Tum quia experimur nunquam nos velle aliquid, quòd non cognoscimus, quis enim vult illud pomum, quod crevit hodie in horto Indico, de quo nullam cognitionē habet, & sicut quia experimur nunquam frigefacere calorem, inferimus, non posse connaturaliter illum nisi calefacere, ita quia nunquam experimur voluntatem ferri in incognitum, bene inferemus id non posse fieri connaturaliter.

Assero 2dò. *Non adferri ullam positivam contradictionem, quòd non possit voluntas ferri in incognitum.* Conantur eam adferre Vasq. & Amicus Tom. 3. disp. 5. Sat. 1. Ariaga hîc, & recentior Suar. in Phys. tr. 2. disp. 8. sect. 4. Affirmativam autem sententiam nempè quòd possit ferri in incognitum docent Conimbricenses Granado & Oviedo. Examinandæ sunt implicantiæ, harum enim solutio, est Ratio asserti.

Implicantiæ recensentur.

Implicantia I. Est, quam adfert recentior Suarez. Voluntas est potentia cæca. Ergo non potest tendere in incognitum, aliàs se exponeret periculo amplectendi bonum, pro malo.

Respondetur. Consequens esse verum, quòd voluntas non possit tendere in incognitum naturaliter loquendo, licet possit divinitùs. Rursus non apparet implicantia, cur non possit voluntas se exponere periculo errandi. Denique posset aliundè huic periculo occurri, determinante scilicet Deo, ut bonum quamvis incognitum, amet, oderitque malum, quamvis incognitum.

Implicantia II. Est, quam adfert Amicus & supponit imprimis auctoritatem Aristotelis ex 3. de Anima textu 54. Ubi docet appetibile non movere appetitum, nisi ut intellectum & imaginatum, quod alii exprimunt: Objectum voluntatis esse bonum apparens, quàm etiam doctrinam supponit Augustin. 10. de Trin. c. 1. quo supposito sic formatur implicantiam. Proprius modus operandi potentiæ appetitivæ, est, ut seipsam ad objectum moveat, ab ipso objecto mota vitaliter, sed hæc motio non potest fieri etiam divinitus, nisi media cognitione, eò quòd nullum objectum moveat vitaliter potentiam, nisi sit intra ipsum appetentem expressum. Ergo etiam divinitùs non potest ferri voluntas nisi in incognitum. Major probatur, quia per hoc essentialiter appetitus vitalis discriminatur à naturali, quòd vitalis non se moveat, nisi motus & illectus ab objecto, naturalis verò movetur, etiam non motus ab objecto.

Respon-

RESPONDETUR. Multa hic esse, quæ non demonstrantur, Major dici potest vera, si connaturaliter agat voluntas, non verò si agat supernaturaliter. Rursus non demonstratur, ex allato solùm principio, distingui appetitum naturalem à vitali, possunt enim condistingui etiam aliunde; quia scilicet innatus & naturalis, non deposcit præcognitum, etiam in statu connaturali, secùs appetitus vitalis. Rursus non demonstratur, esse impossibilis voluntas, quæ non nisi determinata à DEO agere possit, adeoque quæ non indigeat immediatè moveri ab objectis, per quod illa voluntas assimilaretur appetitui Naturali, dissimilaretur autem eidem appetitui, per hoc, quia posset principiare spirituales volitiones, tendentesque etiam in insensibilia. Rursus non demonstratur antecedenter ad volitionem, ab aliquo præexigito, qualis est Propositio objecti debere voluntatem nonnisi vitaliter moveri, quid enim implicat qualitas, quæ habeat hunc effectum in ordine ad complendam voluntatem, quem habet cognitio, certè per multos præderminatio est qualitas inanimis & tamen potest determinare voluntatem. Addo aliud esse vitaliter moveri potentiam suo actu, & aliud moveri per aliquid vitale, Concedo quod si DEUS per se ipsum immediatè vel per qualitatem superadditam determinaret voluntatem, non moveret per aliquid vitale, sed nego illa determinatione & completione posita, non posse se ab intrinseco movere voluntatem, adeoque vitaliter. Neque valet quod inferius subdit de ratione actus volitionis esse ut sit voluntarius & spontaneus, certè enim actus amoris beatifici, est actus voluntatis, & tamen non fit spontaneè sed necessariò, quod etiam contingit in motibus primò primis. Suppositum illud quod adfert ex doctrina Aristotelis, procedit non nisi de statu connaturali.

INSTAT Idem Auctor. Intellectus judicium ferre non potest de objecto non apprehenso, Ergo volitionem eliciet voluntas, de objecto incognito.

RESPONDETUR. Imprimis, non demonstratur Antecedens, cur scilicet prædictam apprehensionem supplere non possit concursus & determinatio ad immediatè eliciendum judicium & si quæ pro Antecedenti adferatur Implicantia, ea procedet de apprehensione, in quantùm identificata realiter ipsimet judicio, quia verò cognitio non identificatur realiter volitioni, fit, ut ex hoc titulo, non impediatur, quo minus possit esse volitio, sine cognitione.

III. IMPLICANTIA est, qua utitur Arriaga & est deducta à variis paritatibus.

PRIMA PARITAS est. Non potest amari malũ, si proponatur ab intellectu ut malum. Ergo voluntas non potest ferri etiam in incognitum.

RESPONDETUR. Quid sit sentiendum de Antecedente, dictum supra. Disparitas etiam adferri potest; Quia non est, quod suppleat rationem formalem quam intendit actus prosecutionis, nempe quod suppleat tunc rationem boni quam nata est prosequi voluntas; Jam autem haberi potest quod supplear defectum & cognitionis, quæ nata est præcedere volitionẽ, & hoc suppletivũ, erit aliqua determinatio divina

II. PARITAS. Non potest appetitus naturalis ferri ad rem non habentem in se bonitatẽ Ergo nec volitio potest ferri ad objectũ, non habens esse per intellectum, id est, quod non est cognitũ.

RESPONDETUR. Disparitatem eandem adferendo, quæ data immediatè.

III. PARITAS est, res non existens, nec divinitus operari Ergo nec incognitum amari, quia quod in physicis est existentia physica ad producendum, hoc in objecto voluntatis, est existentia per cognitionem.

RESPONDETUR. Peti principium, negatur enim requiri ad volitionem existentiam objecti per cognitionem. Disparitas adferri potest, quia si causa non existens causaret, hoc ipso existeret, esset enim causans, adeoque non esset nihil, Jam autem non hoc ipso, quia voluntas vellet, cognoscere deberet, cum in ipso velle, non includatur cognoscere, sicut in Ly esse causans, includitur, non esse nihil, adeoque existens.

IV. PARITAS Adferri posset. Spiritus Sanctus qui est Amor divinus, non potest procedere sine prævia cognitione Ergo nec volitio creata. Antecedens probatur; quia defacto ita procedit. Ergo impossibile est ut aliter procedat.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, imprimis, quia non licet argumentari à modo actuum & professionum divinarum, ad actus creatos, aliàs deberent actus nostri esse substantia, & iidem licet personarum distinctarum realiter &c. similia. Tũ quia, Nostra voluntas, naturaliter non potest agere sine Cognitione, consequenter nec divina agere potest sine Cognitione, & quia respectu nostri datur aliquod elevativũ, & extrinsecum determinativum, ad actionem internam ponendam, fit ut supernaturaliter velle possimus, sine ulla cognitione, quia autem respectu DEI, nullum datur Principium elevativum, aut determinativum extrinsecum ad ponendam processionẽ internam, fit ut processio spiritus sancti, non possit esse sine prævia cognitiõe. Tũ quia, si fieret processio spiritus sancti sine prævia ognitione, hoc ipso deficeret principium spiritus sancti productivum, nempe filius qui intellectione originatur, & est ipse, intellectio passiva & personalis. Cum autem principium volitionis productivum non sit cognitio, habebitur adhuc principium, si cætera adsint productivum illius volitionis poteritque esse volitio sine cognitione.

V. PARITAS. Non potest aliquid etiã divinitus videri ocularitèr sine lumine, Ergo ne potest esse voliti sine cognitione.

RESPONDETUR. Non probari Antecedens demonstrativè, & si probaretur, deberet assumi hoc principium, quod scilicet visio, sit actus perspicui, implicat autẽ esse perspicuum sine lumine, hoc enim se consequuntur, identificanturq; sibi perspicuum & illuminativum, seu habens lumen. Quia autem nõ identificantur sibi cognitio & volitio, fit ut sine se, esse possint, saltẽ divinitus.

Aliæ

Aliæ Implicantiæ.

MAstrius negat voluntatem etiam divinitus posse ferri in incognitum ut videre est hic disp. 7. Num. 120. ex quo desumitur.

IMPLICANTIA IV. Cognitio est necessaria voluntati, ut ea mediante, fiat ei objectum præsens. Cum ergo nulla potentia vitalis, sine Objecto sufficienter præsenti, valeat operari, nec poterit voluntas operari. Facit autem objectum sufficienter præsens voluntati, Cognitio.

RESPONDETUR. Non implicat ut potentia vitalis sine Objecto sufficienter præsenti operetur, sufficitque ut objectum habeat se terminativè ad actum, ad rationem autem actus terminandi, non est necessaria præsentia, quia nec existentia. Quando autem dicit Mastrius, quòd appetitivæ respondeat Cognitiva, & quòd id sit, non ex decreto DEI, sed ex indigentia orta ex Natura rei; id etiam non convincit. Quia concedo quidem juxta legem Naturæ, nõ posse esse volitum sine cognito, idq; ex indigentia orta ex Natura rei, sed nego hanc indigentiam esse insupplebilem & indispensabilem.

IMPLICANTIA V. Ex eodem est. Non potest dari potentia volitiva & non intellectiva, ergo neque potest dari volitio sine cognitione, qui enim est ordo in essendo, debet esse & in operando.

RESPONDETUR. Supposito quòd sit implicantia in antecedenti disparitas hæc inter alia dari potest. Quia si daretur volitiva sive intellectiva, deberet deposcere determinativum sui consimile, ac concedi deberet determinativum, Ut volitio fiat sine cognitione; nisi enim hoc determinativum ponatur, non erit ratio, cur hoc potiùs velit illa volitio, quàm illud, debebit ergo illa volitiva exigere illud determinativum, omne enim principium, exigit necessaria sua ad operandum, si autem illa volitiva, quæ non est intellectiva, deposceret aliud determinativũ, tunc illa volitiva substantia & non intellectiva, & non esset supernaturalis quoad substantiam ut supponitur, & esset supernaturalis quoad substantiam, quia secundum conditionem suæ substantiæ, deposceret illud determinativum, quod tamen determinativum, supponitur esse quid supernaturale, quæ autem substantia deposcit aliquod supernaturale, hoc ipso illa Natura seu substantia supernaturalis est.

INSTAT. Posita volitiva sine præcognito, & posito, quod volitio illa imperet, actiones aliarũ potentiarum, tunc ejusmodi actiones, deterioris essent sortis, quàm brutales: quia fierent & exercerentur modo cæco.

RESPONDETUR pluribus viis. Imprimis si quid evincit Instantia detur illi, quòd illa volitio, non posset imperare actus aliarum potentiarum, nè sint illæ deteriores actionibus brutorum. Rursus negatur, quòd talis operatio, foret deterior operatione bruti; Nam imprimis licèt illi volitioni non præluceret cognitio, posset fieri, quod ipsi illi operationi imperatæ, præluceret, vel si non requireretur hoc, ex eo adhuc non esset deterior operatione bruti, quia secundum Entitativam suam dignitatem, quàm accipit ab ipso principio, illam producente, quod principium est in Entitate ut supponitur nobilius, excederet adhuc operationem bruti, licet in aliquo prædicato, esset inferior. Et sicut Lynceus oculus, perfectius videt, & tamen visio quam operatur v.gr. Petrus, quoad aliqua perfectior est, utpote profecta à potentia nobiliori humana, ita & in præsenti idem dicendum.

Fundamenta Affirmantium.

ASSERO III. *Nullum dari fundamentum positivum, quod demonstrativè probet, posse dari volitionem sine Cognitione.*

RATIO ASSERTI pendet ex solutione argumentorum in oppositum.

PRIMUM ARGUMENTUM est, quo utitur Oviedo, voluntas pendet â cognitione tanquam à Conditione, jam autem Conditionis defectum, supplere potest DEUS.

RESPONDETUR. Non omnem Conditionem posse à DEO suppleri, quia approximatio partium unibilium, est sola conditio, ut ponatur unio & compositum, & tamen hanc conditionem, non potest DEUS supplere, non possunt enim dissita inter se, uniri, extrema compositiva, per multos etiam existentia causæ, est conditio ad operandum, & tamen hæc conditio, suppleri non potest. Non ergo præcisè ex hoc titulo, quia cognitio est conditio, sequetur posse illam suppleri, & sicut, tu dicis esse cognitionem esse conditionem supplebilem, ita & oppositi dicent esse insupplebilem, deberesque positivo argumento firmare, cognitionem esse conditionem insupplebilem.

ARGUMENTUM II. EST, quando concurrit habitus cum voluntate ad actum amoris, non est necesse, ut habitus sit cognoscitivus. Ergo etiam quando voluntas concurret cum omnipotentia, non erit etiam necesse ut habitus sit cognoscitivus.

RESPONDETUR. Negando Consequentiam, quia cùm certum sit aliunde, habitum esse qualitatem inanimem, etiamsi constet illum requiri, benè inferetur, non debere esse cognoscitivum, hinc ab eo quod operatur naturaliter non cognoscendo, non valebit, consequentia ad potentiam, quam constat, saltem naturaliter operari non posse sine cognitione, quia autem ipsa cognitio, est cognoscitiva ut Quo, aliunde eq; cẽsetur esse requisita naturaliter ad volitionem, adferre deberes positivũ argumentũ, probans, in actu

actu extraordinario, illam non requiri. Et certè minor est connexio habitûs, cum actu amoris, quam cognitionis cum volitione, potest enim esse amor naturaliter, sine ullo habitu, non potest esse volitio sine cognitione, & tu nec dum probas connexionem hanc cum cognitione, non esse indispensabilem.

ARGUMENTUM III. Est ejusdem Oviedo. Qualitas quæ est volitio, potest uniri lapidi Ergo eodem modo potest eam DEUS infundere voluntati.

RESPONDETUR. Non de hoc quæstionem esse, an possit in aliquo subjecto, aliunde translata, fieri volitio, non transferendo cognitionem, sed de hoc; An possit esse volitio, in eodem subjecto, quam, non præcedat Cognitio, unde quia adhuc illam volitionem, à Petro formatam, & divinis positam in Paulo, præcessisset cognitio Petri, adhuc non esset volitum incognitum, adeoque adhuc hoc fieri posset; Cujus oppositum contingeret, si esset volitio sine cognitione.

Deinde, quia non est bona argumentatio à Causa materiali seu subjectiva, quæ quia talis, nullam cognitionem requirit, ut instantiis probatur, ad Causam efficientem qualis est voluntas, quæ in suo efficere, quod non sit alligata essentialiter dependentiæ à cognitione, nullum positivum adfers fundamentum. Rursus naturaliter potest recipi aliquid in voluntate, quin receptum cognoscat voluntas, & sic non cognoscit habitus, quos recipit, & similia, è contra autem nihil vult voluntas nisi cognoscat. Da ergo positivum fundamentum, quòd non sit indispensabilis ordo, secundum quem cognitio, præcedat volitionem.

ARGUMENTUM IV. Est. Potest Conservari volitio sine cognitione Ergo, & produci.

RESPONDETUR. Retorquendo argumentum, potest conservari effectus & quidem naturaliter, sine Causa, Ergo & produci sine existentia Causæ. Et certè dantur aliqua Entia, quæ ad primam productionem exigunt plura, quàm ad sui conservationem, & ita aqua, non calefit, nisi admoveatur ignis, quo tamen amoto, conservatur calor. Deinde conservata volitione, non conservata cognitione, adhuc salvatur Axioma; Nihil volitum nisi cognitum; quod Axioma non salvatur, si primo producatur volitio, sine cognitione.

ARGUMENTUM V. Est à Pari.

PRIMA PARITAS est. Potest DEUS elevare voluntatem ad producendam gratiam sine prævia cognitione, Ergo & ad producendam volitionem.

RESPONDETUR; Quia illo priori posito, nullum convellitur principium philosophicum, ideo benè admitti potest, convellitur autem si dicatur, volitionem esse sine cognito; Deinde cum nec vitaliter, nuiloque modo naturaliter producatur gratia, non habetur ullum fundamentum, nexus inter cognitionem & productionem gratiæ; Quia autem vitaliter producitur volitio, danturque nexus naturalis inter volitionem & cognitionem, hinc nisi in oppositum adferatur, experientia, auctoritas, vel positivum fundamentum, standum est, non posse fieri oppositum, etiam divinitus.

Hæc responsio ad omnes fermè alias Objectiones præ oculis habenda, quæ sic proponitur. Scientiæ nostræ omnes incipiunt à sensibus, paulatimque devolvuntur ad rationes altiores, & abstructas, & quod in externis est notitia sensuũ, hoc in internis, est ipsamet experientia; sicut ergo in istis quæ experimur sensibus, quando auctoritas in oppositum non accedit vel ratio convincens, dicimus, non posse aliquid etiam divinitus fieri, & ita quia experimur radium solarem esse lucidum, dicimus radium solarem nè divinitus quidem posse non lucidũ quia experimur colorem rubeum talem habere colorem, inferimus, nè divinitus quidem, posse habere non talem colorem & sic de reliquis, quæ omnia stabiliunt hanc Propositionem. Quæ experimur sensibus, si oppositum auctoritas vel ratio non probet, accedatque ad hoc insuper sensus communis Auctorum, illud nè divinitus quidem fieri posse putandum est. Cum autem experientia interna, æquivaleat experientiæ sensuum, experiamurque nos nihil velle, nisi Cognitum, arguendum erit, etiam divinitus hoc non posse fieri, nisi auctoritas, vel ratio positiva oppositum suadeat, & si hæc regula non teneatur, dabitur ansa errandi in omnibus Materiis, negandi v. gr. quod figura & quantitas sit idem, Ens & Entitas &c. similia.

II. PARITAS Est. Potest objectum videri, & non præsens, Ergo & appeti, non præsens per cognitionem.

RESPONDETUR, Disparitatem esse quia absentiam objecti, potest supplere species impressa, & ipsamet species expressa, defectum autem cognitionis, non apparet quid supplere possit, salvans illud Axioma, Nihil volitum nisi cognitum.

III. PARITAS, est, suum actum vult voluntas, non prævia cognitione, Ergo & alia objecta velle potest, sine prævia cognitione.

RESPONDET Antecus, sicut vult non nisi implicite suum actum voluntas sic & cognitio illius est implicita, quia scilicet dum proponitur objectum appetendum, proponitur implicites appetitio actûs tanquam via ad Objectum. Deinde dici potest quod antecedenter ad volitionem non velit distinctè suum actum voluntas, sed nonnisi confusè, hinc fit ut nonnisi etiam confusè illum cognoscat, Quando autem dum illum exercet, actu reflexo eundem vult, intercedit tunc cognitio experimentalis ipsiusmet actus volitionis, fundans illam reflexam volitionem.

IN-

INSTABIS. Potest voluntas delectari de cognitione directa, non cognita per aliam reflexam, Ergo & de quocunque objecto, non cognito.

RESPONDETUR. Antecedens esse verum; quia adhuc salvatur, quòd non sit quidquam volitum, nisi cognitum ut experitur, per notitiam experimentalem, ipse volens, suam volitionem; hoc autem non salvaretur, si sine prævia intellectione, vellet aliquid voluntas.

DISPUTATIO VI.

De Actibus voluntatis in particulari.

HÆc Materia multas habet difficultates, quæ hìc non possunt expediri, sed reliqua in Prima Secundæ tractantur, quanquam & hæ ipsæ, quæ hîc adferentur, à non paucis tractantur dicto loco.

QUÆSTIO I.

De Intentione & Electione.

PRÆMITTO I. *Post propositum objectum voluntati, primus est actus inefficax*, seu Complacentia, quem postea subsequitur actus efficax seu amor, Hic amor, attingit non restrictam aliquam rationem bonitatis, nam reliqui omnes actus prosecutionis ad restrictum bonum attendunt v. gr. desiderium ad bonitatem restrictam futuritione, & quia irrestricta sunt magis universalia, & universaliora, sint cæteris priora, fit, ut actus ille voluntatis, qui est amor, sit prior reliquis actibus prosecutionis. Et certè sicut actus reflexi, fundantur in directo, sic & actus alii prosecutionis, in amore, cum pro ratione reliquorum actuum prosecutionis reddi possit ipse amor. Et sic desideramus quia amamus, gaudemus quia amamus &c. similia. Amorem immediatè sequitur desiderium, quod est Causa, ut potentia, moveatur ad bonum, & est instrumentum boni, volentis trahere voluntatem, & hoc quidem desiderium, in quantùm attingit finem, vocatur Intentio, in quantum attingit media, vocatur Electio.

PRÆMITTO II. *Casu quo proponatur solum bonum ab intellectu, mereatur que amorem à voluntate elicitum, si non proponantur simul media, dupliciter se posse habere voluntatem.* I. Ut ex vi illius desiderii & illius actûs, quem pro tunc habet, parata sit eligere media, si sibi ab intellectu proponantur & tale desiderium appellari potest, non quidem formalis, virtualis tamen Intentio; vi enim illius actus, paratus est volens, exire in ulteriorem actum, qui constituat formalem Intentionem, censetur enim Intentio in illo actu ineluſa, tanquam in Causa, adeoque virtualiter.

II. Potest ita se habere voluntas respectu Objecti, ut vi illius desiderii, quod tunc habet, non sit parata procedere ad inquisitionem mediorum; & tale desiderium, nec formalis, nec virtualis intentio appellari potest.

PRÆMITTO III. *Dari posse aliquem actum voluntatis, qui sit Intentio Objecti obtinendi*, ut etiam adverit Oviedo, & tamen sit sine ulla inquisitione mediorum.

RATIO. Quia fieri potest, ut aliquis moveatur honestate actûs eliciendi, circa bonum honestum, quo casu, finis erit elicere actum illum, ad quem tamen finem obtinendum, non est necesse quærere media, quia ille actus, immediatè supponitur esse in potestate elicientis. Rursus fieri potest ut aliquis pro fine habeat ipsam intentionem eliciendam, sed ad intentionem eliciendam, non est necesse habere media, quia hæc non antecedunt sed subsequuntur Intentionem, vocari autem illum actum posse intentionem, inter alia ex eo docet Oviedo, quia scilicet inquireret media, si essent necessaria.

PRÆMITTO IV. *Intentionem in vi intentionis non constitui connotatione mediorum formali.* Hoc præmissum, supponit possibile esse, ut distincto actu finis appetatur, distincto media, adeoque quod sit distinctus actus intentio, & electio, supponit rursus, posito illo priori actu, posse DEUM denegare concursum ad electionem. *His duobus positis:*

RATIO Præmissi formatur. Ille actus prior vel est intentio, vel non, si non est intentio, nec accessu aliûs actûs, erit intentio, quia alio actu accedente, simpliciter jam prior ille desinit, si ergo non fuit intentio antequam desineret, neque erit intentio postquam desiit; si autem intentio, est intentio antequam accedat electio, Ergo intentio quà talis, non constituitur, ex vi formalis electionis, nec ex vi formalis connotationis mediorum.

RESPONDEBIS I. Ex accidenti hoc esse, quòd illic non sequatur electio, per se autem sequi deberet.

CON-

CONTRA EST. Quia non sequente per accidens electione, si adhuc essentia intentionis manet, Ergo apparet essentialem connexionem, non dici ab intentione cum electione formali, sicut si per accidens rationale hominis, non comitaretur risibile, benè inferretur, non esse risibile essentialiter connexum cum rationali.

RESPONDEBIS secundò. Cum intentio imperet electionem nonnisi tanquam connotatum, non est necesse tunc existere connotationem.

CONTRA EST. Quia falsò assumitur, quòd si exigatur electio tanquam connotatum, hoc ipso jam non sit necesse existere illud connotatum, certè enim tempus vespertinum exigitur à cœna tanquam connotatum, & tamen non potest esse cœna, sine tempore vespertino.

RESPONDEBIS tertiò. Sufficere ut intentio quantùm ex illa, sit apta necti cum electione.

CONTRA. Hoc adferendo, nihil dicetur contra præmissum, immo hoc vult præmissum, nam propter illam proximam aptitudinem nexûs, cum electione, ponitur ille actus in ratione boni, per modum finis amati. Casu autem, quo intendatur finis & advertantur in consequenti media ad illum finem esse impossibilia, involvetur tunc suo modo non quidem formalis, materialis tamen, eaque conditionata electio.

PRÆMITTO quintò. *Quid sentiendum sit de conditionata intentione.* Et quidem potest aliquid intendere voluntas sub conditione; Primò non ponendo actus illa conditione significatos, v.g. vellem tibi dare librum si peteres, quo casu actus sub illa conditione significatus, est volitio donandi, quæ hinc non est, sed esset si peteret, potestque hæc voluntas appellari conditionata ex parte actus & ex parte objecti. Secundò potest intendere aliquid & quidem efficaciter, ponendo ipsos actus illa conditione significatos, sed nonnisi intendendo objectum sub conditione v. g. dicendo: volo dare tibi librum, si petieris, quo casu, vult dare librum absolutè quoad Entitatem actus, habetque pro objecto dationem, sed conditionatam, sunt autem hi duo actus per hoc distincti: quia prior ille, pro objecto habet & volitionē dandi ponendam, & ipsam dationem libri, posterior autem habet pro objecto, nonnisi dationem libri. Deinde, quia ille prior potest negare, se habere volitionem dandi libri, sed tantùm, quòd habeat volitionem, de volitione habenda, dandi libri, secundus autem actus, importat esse volitionis. Tertiò uterque hic actus, vel potest esse circa conditionem possibilem, vel circa conditionem impossibilem, conditio possibilis, est conditio non repugnans, conditio autem impossibilis seu repugnans, adhuc est multiplex, aut enim est impossibilis in re, præsentatur tamen ut possibilis, & sic de illa discurrendum ac de conditione possibili, nam ita vestitum impossibile, meretur actus, quos aliâs meretur possibile objectum. Aliud autem est impossibilis conditio, etiam repræsentata ut impossibilis, quod adhuc dupliciter fieri potest; Vel enim est impossibilis moraliter, vel impossibilis absolutè, si repræsentatur ut impossibilis absolutè, & sub ratione impossibilis, tunc est ostensio, quod nolit aliquid fieri volens, ut si dicat, tunc tibi reconciliabor, quando Chymæra erit medicus. Si autem repræsentatur ut impossibilis moraliter, tunc ostenditur, non poni actum, posse tamen, licèt difficulter poni, ut si dicat aliquis inimico, cæteroqui homini inepto & indigno: Reconciliabor tibi, cum fueris Episcopus.

Cæterum impossibile, vel est tale, ut contineat in se aliquid possibilitatis actusq; ipse est ita energicus, ut extendat se, ad inclusa possibilia, vel certè impossibile est tale, ut nihil contineat in se, ad quod, tanquam possibile, possit se extendere actus. Prioris actus exemplum est: vellem te esse immortalem, ubi actus extenditur, ad possibiles plures annos, inclusos in immortalitate. Posterioris actus exemplum est, vellem te satiari Chymæra, qui actus ostendit, quòd nihil illum comedere velis sed semper famescere. Quomodo autem ad priorem actum revocetur; Vellem non peccâsse, actus ille solennis pœnitentium, de hoc tractatur in materia de pœnitentia.

PRÆMITTO sextò. *Intentionem non aliud esse, nisi desiderium efficax, consequendi finis* qui actus per efficaciam distinguitur à simplici complacentia. Non dico autem intentionem, debere esse volitionem efficacem consequendi finis per media propter adlata superiùs. Electio autem est volitio efficax mediorum propter finem intentum, quæ media, si in confuso nonnisi noscantur, erit electio imperfecta, si cognoscantur clarè, erit electio perfecta.

Porro de amore alicujus boni, dupliciter discurrere possumus? Primò in quantum est amor boni, qui nec formaliter vult media, nec virtualiter, virtualitate supra explicata. Hic actus versatur circa solam bonitatem objecti, nullo modo dici debet intentio. Tum quia non habebit jam, per quid constituatur in intentione, prout illa condistinguitur, formalitati amoris. Tum quia intentio qua talis, importat amorem boni, sub formalitate consecutionis, sed in illo actu, nihil est, quod bonum qua consequibile attingat, hoc enim ipso, non ad præcisam bonitatem attenderet. Tum quia intentio, est causa

electionis, actus autem prædictus, non est causa electionis, stat enim in solo amoroso attactu objecti. Hujus actus exemplum est, quo aliquis dicit Amo DEUM super omnia, hic actus distinguitur à simplici cõplacentia, quia simplex cõplacentia in Dei bonitate stare potest cum peccato, actus autem ille nõ potest stare. Per ipsam ergo talẽ efficaciam, distinguitur rectè à cõplacentia, distinguitur autẽ idem actus ab intentione, quia non versatur circa bonum, sub formalitate consecutionis, nec ullo modo promovet ad electionem. Per hoc tamen non nego, quòd ille actus, possit habere rationem finis, & intendi, adeoque desiderari, sed aliud est, an actus ille sit intentio & desiderium, & aliud, an actus ille, possit esse objectum desiderii & intentionis, & hoc solum in prædicto actu verificatur. Secundo spectari potest amor, in quantum est intentio finis per media consequendi, & ipsa etiam electio, in quantum est medium utile ad finem, & sic neutrum horum potest dari sine respectu ad invicem, important enim habitudinem ad se.

PRÆMITTO septimò. *Electionem formalem non posse esse sine actuali habitudine ad finem consequendum*, expressè id docet S. Thomas prima secundæ quæst. 8. ad secundam.

RATIO præmissi, quia illud medium, vel amatur amore tendente ad bonitatem quæ habetur in illo, vel amatur propter bonitatem, quam habet ad consequendum finem, si amatur propter bonitatem, quam habet in se, Ergo non amatur tanquam medium, sed tanquam finis, de quo hîc non procedit quæstio. Quod si amatur propter bonitatem, quam habet ad finem, Ergo amatur relatè ad finem, Ergo dicit habitudinem actualem ad finem. Deinde medium debet importare id, quod essentialiter dicit, sed medium quâ medium, essentialiter dicit habitudinem ad finem Ergo. His tanquam facilioribus præmissis sit

Difficultas I.

An eodem actu possit velle Voluntas Media & finem, æquè directè?

DICENDUM EST *affirmativè*. Est Conclusio utriusque Suares, Amici Tomo 3. disp. 5. sect. 1. Oviedi hic num. 3. contra Vasquez Ruiz & alios.

PROBATUR primò ab Amico. Quotiescunque duo ita se habent, ut unum sit ratio formalis primaria, propter quam cognoscatur vel appetatur aliud, utrumque potest eodem actu cognosci, sed ita se habent finis & media, Ergo. Majorem probat, quia illud quod est primarium, habet se tanquam ratio formalis, & quod est secundarium, tanquam ratio materialis, actus autem potest æquè primò in objectum materiale & formale cadere. Ita visio, æquè primò cadit in colorem & lucem, visio beatifica, æquè primò fertur in creaturas in DEO visas, & in DEUM tanquam objectum formale &c. & sicut intellectus potest, æquè primò in duo objecta tendere, sic & voluntas, cùm non minus circa suum objectum efficax sit & universalis voluntas, æquè ac intellectus.

PROBAT. secundò recentior Suares, voluntas eodem indivisibili actu amat finem Qui, & finem Cui, Ergo eodem actu, poterit amare finem propter se, & media propter finem.

Utraque hæc ratio probat, posse amari uno actu finem & media, sed non probant æquè primò posse amari. Paritas adlata ab Amico de sensibus, nihil evincit, quia non est sensuum indirectè attingere objectum, cùm tamen hoc competat intellectualibus, possetque etiam negari, æquè primò materiale & formale objectum debere attingi. *Hinc aliter.*

PROBATUR tertiò Conclusio. Potest intellectus formare hanc propositionem uno actu, hic finis & hæc media sunt bona, Ergo & voluntas eodem actu potest velle objectum illius propositionis, quia illud omne potest velle voluntas eodem actu, quod eodem actu, præsentare potest intellectus, cur non enim, sed ille actus intellectus æquè primò & æquè directè attinget utrumque, Ergo & voluntas eo casu, æquè directè appetet utrumque. Subsumptum probatur. Tum quia quodcunque potest adferri fundamentum, duo aliqua æquè ab intellectu concipi, illud probabit, etiam objectum hujus propositionis; hic finis & hæc media sunt bona, æquè directè attingi. Tum quia si in dicta propositione, non æquè primò attingerentur finis & media, id ideo esset, quia media seu electio, sunt quid causatum, intentio autem quid causans, sed id non probat, hæc duo non posse æquè primò attingi, quia Pater & Filius in creatis sunt causa & causatum, & tamen æquè primò utrumque nosci potest ex illo principio, Relativa sunt simul cognitione, & certè aliud est, aliqua esse æquè primum ex objecto, & aliud æquè primò cognosci, nec apparet ratio, cur aliquid æquè primò cognosci non possit, etiamsi non sit æquè primum, præcipuè cum illa notitia non sit affirmatura illud objectum, ex parte objecti, æquè esse primum. Tum quia illa non attinguntur æquè primò, quando unum attingitur

tur nonnisi ratione aliûs, sed hic nihil est, quod attingatur ratione aliûs, finis enim non attingitur ut propter media, media etiam non attinguntur ut propter finem. Quod ipsum probatur. Quia alia hæc est propositio, hic finis est consequibilis per media, & alia hæc propositio, hic finis & hæc media sunt bona, quarum diversitas ostendi non potest, nisi quia in priori media indirectè attinguntur, directè autem in posteriori, ad eum modum, quo distincta hæc est propositio, Pater refertur ad filium, & hæc, pater & filius referuntur ad se.

ADDO, Quando intellectus dicit: Hic finis est acquisibilis per hæc media, & hæc media sunt acquisitiva hujus finis, eo casu intellectus & finem & media bis cognoscit, nempe implicitè sub termino finis, indirecteque in Ly: per hæc media explicitè autem in termino; hæc media.

OBJICIUNTUR Primo *Paritates aliquæ.*

PRIMA EST. Assensus præmissarum, distinctus est semper, & præcedit assensum conclusionis, ergo & intentio distincta est semper ab electione.

RESPONDETUR. Antecedens imprimis falsum esse in discursu virtuali, in quo assensus præmissarum, non antecedit assensum conclusionis. Deinde dupliciter, quantùm ad præsens concipere possumus formari assensum præmissarum & conclusionis. Primo quòd dicat intellectus: assentior conclusioni propter præmissas, eo casu præmissæ, indirectè attingentur, sicut etiam cum dicit intellectus; hic finis est assequibilis per media, media nonnisi indirectè attinguntur. Secundo assentiri potest intellectus præmissis & conclusioni, quod fieri posse uno actu, probant dicta, & tali assensui respondet hic alius actus, qui dicit; hic finis & hæc media sunt bona, ubi etiam utrumque æquè primò attingitur. Denique adferri potest disparitas, quia scilicet de definitiva ratione syllogismi est, ut sit assensus uni directo objecto, propter aliud, seu, eò quod hæc sint, adeoque indirectè attactum. Jam autem non est de definitiva ratione finis & mediorum, ut non possit hic actus formari: finis & media, sunt bona.

SECUNDA PARITAS est. Non potest idem actus esse odium & amor, ergo nec potest esse idem actus intentio & electio.

RESPONDETUR, si res sit de diversis objectis, potest idem actus respectu diversi objecti esse amor & odium, & ita contritio formaliter odit peccatum, virtualiter amat Deum, circa tamen idem objectum, non potest idem actus esse amor & odium, quia verificarentur de illo duo contradictoria, nempè quod appetat objectum, & non appetat, nulla autem contradictoria ostenderur in actu de quo hic. Ex quo principio solvi etiam debet, quare non possit esse idem actus gaudium & tristitia. Aliam disparitatem dat amicus, quia scilicet odium & amor, gaudium & tristitia, supponunt in objecto, rationes objectivas oppositas, sed hæc disparitas non est plena, quia etiam alia est objectiva ratio, quæ est finis, & alia objectiva ratio, quæ sunt media, & tamen dicit amicus, ista uno eodemque actu attingi posse. Deinde quid magis oppositum quam ens & non ens, & tamen actu uno dicere possumus: falsum est, ens, esse non ens, ergo in eundem actum convenire possunt etiam objecta opposita.

Standum ergo prædictæ disparitati, & certè contritio adfert secum tristitiam de peccato, & tamen etiam adfert gaudium circa bonitatem divinam, quæ tunc virtualiter attingitur, possumusque gaudere de tristitia concepta ob DEum offensum. Quanquam dubitari posset de antecedenti, si ista restringatur. An scilicet, non possit dari unus actus, qui dicat una eademque sui entitate. Amo sub hac formalitate hoc objectum, odi sub hac.

TERTIA PARITAS est. Non potest idem esse causa & effectus, ergo nec idem actus est intentio & electio, quia intentio causat electionem, nec aliud est medium, esse volitum propter finem, quam volitionem medii, causari à volitione finis.

RESPONDETUR. Antecedens esse falsum in causa, & effectu, secundò producto, verum autem circa causam & effectum primò productum. Sed etiam Disparitas erit in præsenti hæc, quia causa & effectus primo productus, ut ex dictis alibi constat, debent esse distincta realiter, cum tamen possit esse distinctio nonnisi per rationem, inter formalitatem electionis & formalitatem mediorum, & si quæ in hac materia intervenit distinctio realis, illa non debet esse inter actus intendendi & eligendi, sed inter media ipsa & ipsum finem, inter hæc enim intercedit ratio verè causati, & veræ causæ.

OBJICITUR secundò. Consultatio non præcedit intentionem, præcedit autem electionem, ergo non possunt esse idem, intentio & electio.

RESPONDETUR. Posse imprimis fieri

ut consultatio præcedat finem, si scilicet plures simul fines proponantur. Deinde hoc argumentum saltem universaliter non concludit, quia fieri potest, ut si. Unicum sit tantum medium, consultatio illud non præcedat, quia hæc semper inter plures terminos versatur, quo saltem casu, poterit intentio & electio, in eundem actum coire. Rursus demus præcessisse actum intentionis successisseque consultationem, cur postea sequi non posset actus, qui sit repetitio intentionis, & simul electio.

QUÆRES, *quando non est idem actus electionis mediorum & intentionis finis, an tunc permaneat intentio.*

ASSERO primò. *Posse simul esse illos duos actus, durareq; intentionem dum fit electio.*

RATIO ASSERTI, quia plures etiam actus, voluntas simul ponere potest, cur non ergo, & hos duos habere.

ASSERO secundò. *Non est necesse, in se physicè existere intentionem finis semper*, quando ponitur electio.

RATIO, quia si esset hoc necessarium, esset necessarium propterea, ut intentio causet electionem, sed ad hoc non est necessaria existentia formalis intentionis, quia non est ullum fundamentum, concedendi vim causandi physicam, uni actui voluntatis, respectu aliûs, sed hæc tota causalitas, potest esse moralis, ut scilicet determinata per intentionem voluntas, procedat ad electionem; ad causalitatem autem moralem non est necessaria existentia physica, sicut merita Christi causabant gratiam in veteri testamento, nec tamen tunc existebant.

ASSERO tertiò. *Virtualiter debere semper, dum fit electio, existere intentionem.*

RATIO ASSERTI, quia aliàs non haberet voluntas determinativum ad electionem mediorum, idque sub formalitate mediorum, cum electio mediorum, quâ talium, sit suo modo relativa ad finem. Hæc autem virtus, potest esse memoria intentionis factæ, & ipsum exercitium electionis, cujus hic & nunc redderetur ratio: eligo, quia intendi.

DICES. Non sufficit præmissas esse in sui memoria, ad hoc, ut causent conclusionem, Ergo etiam ut causet intentio electionem, non sufficit illam existere in sui memoria.

RESPONDETUR Negando consequentiam. Disparitas est; Quia si ponatur sola memoria præmissarum sine assensu, non dabitur determinativum ad assensum Conclusionis, hic enim definitivè debet esse, eò quòd hæc sint, per quæ verba intelligitur assensus Conclusionis, propter assensum præmissarum; Jam autem non potest ostendi fundamentum, petibile ex ipsamet essentia electionis, quod non sufficiat sola memoria factæ intentionis, & virtualis jam supra explicatus influxus.

INSTABIS. Ex Oviedo hîc num. 14. Si illa electio immediatè principiatur à sola voluntate, sin circumstantia consultationis factæ, & in circumstantia repræsentationis quam facit intellectus, de præhabita intentione, sequitur posse efficaciter finem intendi, in ipso instanti, in quo est executioni mandandus, & non eligi medium ad talem finem necessariò requisitum. Quod ipsum probatur, si intentio efficax qua media confusè cognita amantur, non influit neque determinat voluntatem, ad electionem singularis medii, illa permanente, posset volutas medium non eligere, eodem modo, ac posset cessante prima intentione, non elicere aliam identificatam cum electione.

RESPONDETUR hujus difficultatis pleniorem solutionem petendam ex dicendis de necessitate vel libertate electionis. Supposito autem quòd necessitetur intentione efficaci voluntas ad electionem, & concesso nihilominus, quòd voluntas sola sit principium illius electionis, dici poterit; quòd spectata electione, penes solam voluntatem, quæ est potentia libera, posset non esse electio, spectata tamen propositione, quam facit intellectus, de intentione præhabita, necessitari voluntatem, eò quòd non plus energiæ habeat præsentia illius intentionis in sua entitate, ad determinandam voluntatem, quàm habeat illa cognitio seu memoria præhabitæ intentionis, quæ repræsentat intentionem jam factam, quia illius præsentia, in tantùm conferret ad determinandam voluntatem, in quantùm proponitur potentiæ volitivæ. Cum ergo utrobique sit repræsentatio intentionis, fit, ut non sit ratio, cur sicut præsens in se, & posita à cognitione, determinat, determinare etiam non possit, si sit præsens per cognitionem memorativam, præcipuè, cum præsens etiam non determinasset aliter, nisi media cognitione. Ut autem expendatur hoc punctum de libertate & necessitate electionis,

Sit.

DIFFICUL-

Difficultas II.

An sit libera vel necessaria electio, sequens intentionem efficacem.

Non est difficultas de inefficaci intentione finis, sed de efficaci, de qua quæritur: An libertatem relinquat voluntati ut ponatur vel non ponatur electio. Non relinquere libertatem docet communis sententia apud Oviedo hic punct. 3. & recentiorem Suarez citatum num. 90. Pro affirmativa sententia Medina suppresso nomine citat aliquos Doctores.

Punctum Difficultatis I.

Præmittuntur quædam.

PRÆMITTO primò. *Publicem electionem cogitari posse.* Primam quæ est inter plura media, in quorum electione, dicunt etiam oppositi, salvari libertatem. Quia liberum est voluntati, alterutrum ex his eligere, quamvis necesse sit ut eligat, unde admittitur hic, ab oppositis etiam, libertas contrarietatis, licèt non contradictionis. Secundò potest electio cogitari nonnisi circa unum medium, casu, quo finis ille, non sit, nisi uno modo acquisibilis.

PRÆMITTO secundò. *Quod electio formalis, possit versari etiam circa unum medium* ut docet Oviedo hic punct. 1. num. 9. cum utroque Suarez contra Vasquez. Quod ut explicetur. Advertendum est electionem duo dicere, primo unius præ alio acceptionem & hæc potest dici materialis electio. Secundò potest accipi pro eo, quando aliquid appetitur ob bonitatem, relatam ad acquisitionem alius, & hæc posterior ratio, est intrinseca electionis adeoque formalis. Quod ergo acceptio unius etiam medii sit electio.

RATIO est. Illud quod appetitur, & non appetitur propter se, appetitur propter aliud Ergo habet rationem medii Ergo volitio versans circa illud, erit electio, erit enim appetitio boni propter finem. Quando autem Aristoteles illud appellat eligibile, quod consultabile, loquitur de electione qualis est ut plurimum, in qua unum, præfertur alteri, vel loquitur de consultatione, per quam advertitur discretio illius medii, ab aliis, quæ non sunt hoc medium.

PRÆMITTO tertiò. *Ad pensandam præsentem difficultatem esse determinandum in quonam stat efficax intentio & in quo intentio inefficax.*

EXPLICANT primò aliqui, & dicunt: Nomine intentionis inefficacis venire intentionem non intensam & nomine efficacis intensam.

CONTRA EST. Quia sæpe est aliqua intentio intensa, & tamen inefficax, ut est in ægroto intensissime appetente sanitatem nolente tamen consentire in abscissionem membri, omnino necessariam ab sanitatem.

EXPLICANT secundò alii, & dicunt intentionem efficacem, versari circa objectum absolutum, inefficacem circa conditionatum.

CONTRA EST. Quia actus: vellem non peccasse, est conditionatus, & tamen in pœnitente efficax. Deinde non est ratio, cur circa objectum absolutum simplex complacentia esse non possit.

EXPLICANT tertiò alii & dicunt, intentionem illam esse efficacem, quæ necessario movet ad media.

HÆC EXPLICATIO supponit electionem non esse liberam, quod examinandum est. *Hinc*

EXPLICATUR DENIQUE quod illa potius intentio erit efficax, quæ connotat positionem finis, non dico quæ potest connotare, quia etiam inefficax intentio, potest id connotare & sic defacto inefficax intentio salvandi omnes homines, connotat posse salvari eorundem nec item dico intentionem efficacem, connotare media, quia intentio inefficax salvandi omnes homines, connotat positionem mediorum, hoc est gratiarum sufficientium, quæ sunt media ad hunc finem, qui est salus æterna & tamen illa intentio est inefficax, sed dico quod connotet actualem positionem finis.

RATIO explicationis, quia hæc explicatio convenit omni, soli & semper, intentioni efficaci, proceditque per prima, & sicut gratia efficax explicatur in ratione efficacis, per actualem positionem effectus gratiosi, ita & intentio efficax qua efficax, debet explicari, per actualem connotatam intentionem finis.

NEQUE VALET SI DICAS. Si aliquando non poneretur effectus à gratia efficaci, malè illius efficacia explica-

retur, per connotatum effectum. Ergo cum sæpe non ponatur finis efficacis intentionis, malè explicabitur, per connotatam positionem finis. Non inquam valet si dicas. Quia ad positionem effectus gratioſi non aliud est necessarium nisi ipsa gratia & operatio voluntatis, hinc sicut ipse effectus est efficaci sativus, ita & gratia efficax, importat eundem, sed quia ad positionem finis, præter intentionem efficacem, etiam alia sunt requisita, fit, ut sufficiat, quod à parte intentionis, non oriatur defectus ponendi finis, licet oriatur aliunde.

Punctum Difficultatis 2.

Expenduntur argumenta affirmantium libertatem electionis.

PRIMUM ARGUMENTUM EST. Quia si nulla esset libertas in electione, nullum etiam meritum, & sic qui martyrium subiret vi suæ electionis, nihil mereretur, sed sola intentione. Huic argumento variæ adferuntur responsiones.

PRIMA RESPONSIO EST. Scilicet fieri posse ut versetur electio circa plura media in quibus eligendis libertas adhuc erit.

CONTRA EST. Quasi quis damnatus ad furcam liberè eligeret, ex pluribus unum funem quo suspendi deberet, quid magnæ libertatis haberet, si necessitaretur ad eligendum aliquem. Deinde fieri potest ut sit nonnisi medium unum, v. g. in articulo mortis unum nonnisi medium contritio numquidnè jam illa censenda esset necessaria?

SECUNDA RESPONSIO EST. Quia scilicet electio libertatem habet, eò quòd fieri possit, hoc vel illo instanti.

CONTRA EST. Quia hæc responsio concedit aliquid difficile, nempe ratione substantiæ actus non esse tunc meritum, sed solum ratione circumstantiæ temporis, unde etiam non dicitur libere mori damnatus ad furcam, si detur ei licentia tantisper orandi, licèt ille pro sua libertate diminuat suam orationem. Est hæc responsio, refutata in simili, de Incarnatione, ubi de libertate Christi.

TERTIA RESPONSIO EST. Quòd actus electionis licèt non habeat libertatem, addat meritum, quia addit honestatem & distinctum motivum intrinsecum.

CONTRA EST. Tum quia supponamus quod post efficacem intentionem placendi DEO, infundatur prædeterminatio necessitans, vel adhuc erit meritum vel non erit? Si non erit, cur non? cum maneat idem morivum electionis, & tu ad meritum non requiris libertatem. Si autem erit ille actus meritorius, convelles communem Patrûm sententiam, ad meritum libertatem requirentium, nec sufficiet quod in ante intentione ipsa exercuerit libertatem; quia præcedens actus, non facit actum sequentem liberum, deinde per nos posita physica prædeterminatione, nonnisi post prævisum consensum nostrum conditionatum, adhuc tolleretur libertas ut alibi dicitur, nec antecessio libertatis, salvaret libertatem, ita & in præsenti. Et certè si aliquis liberè dixerit: liga me, & tamen volens postea religari, non possit id efficere, non pertinebit jam ad honestatem moralem, illum manere in vinculis, ita nec spectabit ad honestatem moralem, eligere medium, si necessitor ad illud eligendum. Tum quia si actus externus nullum habet meriti ut ita dicam primitivæ honestatis, quia caret libertate, ita nec habebit meritum illa electio, quòd enim illa electio proficiscatur à principio intrinseco, & à potentia libera, parum refert, si ipsa potentia, tunc liberè non operetur; & sicut quamvis externus actus habeat honestatem quadam externam, non auget primitivum meritum, quia caret libertate, ita nec electio habens internum motivum, augebit meritum utpote carens libertate. Tum quia antecedentia libera, qua volunt beati amorem beatificum, non facit illum meritorium idque ob defectum libertatis. Ergo nec antecedentia liberæ intentionis, faciet meritoriam electionem, si illa est necessaria. Hoc tamen argumentum, saltem universaliter non convincit: Hi enim quo dicunt actu externo nihil nos mereri, libenter concederent, ipsa intentione martyrii, nos mereri.

SECUNDUM ARGUMENTUM EST. Posita intentione efficaci, medium, circa quod est, illa electio, non ostenditur tanquam summe bonum ergo potest adhuc illud voluntas non eligere, consequen-

sequenter nec necessitatur ad electionem. Quod autem non appareat tanquam summum bonum vel inde ostenditur : Quia non apparet tanquam bonum, carens omni defectu.

RESPONDERI potest. Non solùm summum bonum esse nostri necessitativum cum etiam præmissæ, licet non sint summum bonum, necessitent ad inferendam conclusionem, & sicut hic admittitur necessitas ex suppositione assensus, ita & hic erit necessitas electionis, ex suppositione intentionis.

TERTIUM ARGUMENTUM EST. Non apparet quomodo necessitet intentio electione, quia si supponamus esse necessariam electionem intra annum, quacunque parte anni nondum urget electio, quia posteriùs fieri potest, in sententia. Aristotelis, dividende partes continui, in finitum. Hæc ratio non multum evinceret, quia non ostenderet libertatem in substantiam actionis sed nonnisi in tempus. Quando etiam alii urgent, quòd si aliquis putaret, ad ostendendum amorem Dei, liberè utentis creatura, esse utile odisse, illum, quod inquam necessario deberet odisse DEUM, quia procedit ex suppositione destruente seipsam, nihil omnino concludit.

Punctum Difficultatis 3.

Argumenta oppositæ partis & decisio Difficultatis.

PRIMA RATIO EST. Probans necessitari voluntatem ad electionem ponitur ex Oviedo voluntas efficaciter amans finem, tenetur illum amare, eo modo, quo possibilis est. Ergo si medium sit unicum ad finem obtinendum, cum finis possibilis non sit, nisi per tale medium, tenetur voluntas velle finem, per tale medium.

RESPONDETUR Antecedens hoc non satis esse explicatum, & quid sibi velit amari finem eo modo quo possibilis est, si enim is sit sensus : Amari finem sub formalitati possibilis falsa erit propositio, cum etiam in impossibile sub conditione possit ferri voluntas. Si autem faciat hunc sensum ; amant finem efficaciter, tenetur illum amare qua assequibilis est, si per Ly tenetur significatur libertatis, ablatio, etiam ipsa intentio libera non erit, siquidem etiam ipsa, & quidem vel maximè, tenetur amare finem tanquam consequibilem, & sicut, licèt supposito quòd velit voluntas amare, debeat amorem ponere, non sequitur ulla necessitas in ipsomet amore, si nec sequetur in præsenti.

SECUNDA RATIO Ejusdem est. Voluntas efficaciter amans finem, tenetur velle finem, per aliquod medium, quo possit comparari, quia cum finis non possit comparari nisi per media aliquod, & hoc determinate in executione ponendum, & voluntas efficaciter intendat finem comparare tenetur velle in particulari medium aliquod exequi, ut finis possibilis sit.

RESPONDETUR præter jam dicta negando teneri voluntatem ad amplectendum illud medium, eo modo, qui necessitatem inducat. *His expensis*

ASSERO PRIMO *Actum intentionis de objecto liberè intento, non adferre ullam necessitatem, per quam tollatur libertas.* Et assertum S. Thomæ, ut videre est *prima* part. quæst. 82. art. primo ad tertium videtur idem sentire Borull. num. 606. & Mastr. Disp. 7. num. 166.

RATIO prima est quia si necesitaretur electio, necesitate tollente libertatem, vel haberet hoc ex ratione essentiali intentionis efficacis, vel ex ratione intentionis efficacis creatæ, si id habet ex essentia ut sic intentionis Ergo etiam DEUS intendens efficaciter salvare prædestinatos, non liberè illos justificaret & salvaret, & tamen sentimus, quòd nos liberè genuerit verbo veritatis suæ. Si autem id habet ex vi intentionis creatæ, quod illud est tale necesiativum, necesitate libertatem tollente, & ex alia parte, par videtur esse utriusque ratio.

RATIO secunda est. Non habet majorem necessitatem electio comparata ad præcedentem intentionem efficacem, quàm ipsa intentio efficax, habeat necessitatem, ut sit, supposito quòd sit. Neque enim major est cujusquam necessitas in operando, quàm in essendo præcipuè cùm in esse intentionis, tanquam in causam, referri debeat ipsa quæ adstruitur necessitas electionis, sed necessitas ipsius intenrionis, non est necessittas tollens libertatem, Ergo & necesitas electionis, libertatem etiam habere poterit.

RATIO tertia est quia necessitas orta ex suppositione, quam ponere vel non ponere est in nostra potestate, vel quæ pendet abeo, quod est in nostra potestate, non tollit libertatem, sed necessitas quæ est in electione, est necessitas ex suppositione, quam ponere vel non ponere, erat in nostra potestate, est enim orta ex intentione, quam facere vel non facere poteramus, ergo. Major à nostris Doctoribus in materia de gratia assumitur, potestque probari per hoc principium, quia exercitium libertatis, non est destructivum libertatis, sed est vel maximè liberum ut quo. Necessitas autem prædicta, est ipsum exercitium libertatis. Deinde confirmatur assertum, quia vel potest mutari illa intentio, vel non potest, si non potest, inferam, ergo æque necessitatem habet ac electio, si potest mutari ergo etiam potest, non fieri illa electio. Neque valet si dicas fieri necessario electionem, supposito quod non mutetur intentio. Quia si ipsa intentio, supposito quod non mutetur, non est necessaria necessitate auferente libertatem, ergo etiam supposito, quod non mutetur intentio, non erit electio necessaria, necessitate auferente libertatem. Deinde si nihil obsit, debemus non solam intentionem efficacem merendi de DEO, dicere, esse meritoriam, ac consequenter liberam, sed etiam & ipsum actum amoris v. g. DEI, alias nunquam illo mereremur.

ASSERO secundo *Casu quo sit efficax intentio finis, sub formalitate per media obtinendi ita ut in intentione efficaci, ratio mediorum eluciat, tanquam aliquid indirectè cognitum, eo casu necessitatur voluntas, ex suppositione, ad electionem virtualem.*

RATIO quia illud, quod est, necesse est, esse sed illa intentio est virtualis volitio mediorum, est enim illic attactio etiam mediorum, ergo necesse est, poni tunc, virtualem electionem.

ASSERO, tertio. *Suppositâ efficaci intentione, concedi posse generale quandam necessitatem electionis, positam in hoc, quia non potest haberi sine mediis.*

RATIO asserti est, quia in dicto casu, ita se haberet electio, sicut se haberet suppositio exercitii libertatis, sed hæc etiam adfert necessitatem ex suppositione, ergo & illa intentio adferret.

Difficultas III.

An Electio velit semper majus bonum.

TItulum sic alii proponunt; an ex duobus bonis, voluntas possit, prosequi minus bonum, an vero debeat semper prosequi majus. Vasquez & Azor affirmant quòd voluntas debeat prosequi semper majus. Negat autem suares uterque Amicus tom. 3. disputat. 10. Ariaga Oviedo & alii.

DICENDUM EST. *Non necessitari voluntatem ad prosequendum nonnisi majus bonum.*

PROBAT primo Recentior suares. Voluntas est potentia libera, nec quisquam amat necessario, quod illi non proponitur ut necessariò amandum. Sed majus bonum, non proponitur illi necessario amandum, ergo.

RESPONDERI potest hoc argumento probari, quòd possit non amari majus bonum, hoc autem concedent oppositi, sed non probâri, quòd non sit semper actu amandum.

PROBAT secundo Oviedo Irrationabile est, cessare ab omni electione, quia mihi occurrunt duo media quibus consequi possum finem.

RESPONDETUR. Concedo totum. Alia enim est quæstio: An ex duobus inæqualibus, majus semper appetatur, & hoc volunt oppositi, alia est quæstio: An ex æqualibus alterutrum eligi possit, de quo nunc non discurritur: Quia autem etiam hæc quæstio hic deciditur, an ex duobus æqualiter propositis possit alterutrum eligi, dicent oppositi non posse eligi alterutrum, tuebunturque se auctoritate. Aristotelis, qui libr. de Cœlo Text. 9. 3. dicit. Et de esuriente & sitiente vehementer quidem, similitet autem & de esculentis, & poculentis æqualiter distante, etenim hunc quiescere; necessarium est. Non loqui autem Aristotelem de agente etiam libero, negabunt oppositi, nisi id aliunde probetur. *Hinc aliter*

PROBATUR tertiò, Conclusio argumento negativo. Quia scilicet nulla est necessitas, & nullum fundamentum, quod potentia libera, libertatem suam non exerceat, eligendo minus bonum, post habendo majus. Non est

est item fundamentum, quod proportionatus modus sequendi objectum in voluntate, sit, sequi melius. Ratione etiam positiva sic probatur. Tum quia minus bonum in comparatione alius vel est bonum vel non est. Si non est bonum, ergo & est minus bonum ut supponitur, & non est minus bonum, quia ut dicis non est bonum, quod autem non est bonum, quomodo potest esse minus bonum? Quodsi in comparatione alius majoris boni, minus bonum, est nihilominus bonum, ergo in comparatione alius boni, est amabile, ratio enim amabilis, rationem boni necessario sequitur, quodsi minus in comparatione alius boni est amabile, ergo & appetibile ergo & eligibile. Tum quia minus malum in comparatione majoris mali, est eligibile, item est magis detestabile illud majus, ergo & minus bonum, in comparatione majoris boni, est eligibile, & minus quidem, sed tamen amabile. Quodsi dicas minus bonum habere in se mistura mali, dicam etiam in minori bono esse aliquam misturam boni. Tum quia si impossibile est minus bonum præeligi majori, frustra intellectus proponeret plura media, quorum quædam sunt meliora, quædam non, sicut quando intendit voluntas attingere aliquem locum, mens non proponit illi Equo cervum, tanquam medium ad finem illum consequendum, quia impossibile est equo cervum velle, & post habere illi equum. Ex altera autem parte, deberet proponere minus bonum; quia nisi proponeretur melioritas aliûs medii, taxari non posset, sicut taxari non potest: Petrum esse majorem Paulo, si nescitur quantus sit Paulus.

Neque valet si dicas: Illa duo bona, proponi non tanquam sequenda, sed nonnisi ut intellectus cognoscat melioritatem unius præ alio, non inquam valet, quia sequitur non proponi voluntati minus bonum, sed solum intellectum pensare & post consultationem, nonnisi id quod judicat melius proponere. Hoc autem tu dicere non potes, quia quæstio procedit, non de hoc, an voluntas supposito, quòd velit eligere teneatur, nonnisi unum eligere, casu, quo nonnisi unum illi proponatur, sed procedit de hoc, an possit ex duobus bonis sibi propositis, minus bonum eligere.

Plura de hac materia vide prima parte, ubi de medio noscendi futura, quod est excessus, quem quidem modum, primus in provincia nostra docuit Magister meorum Magistrorum, nempe piæ memoriæ P. Laurentius Pikarski, vir vasti & acuti ingenii, cujus scripta Theologica, æquè ac Philosophica, utinam publicum vidissent.

OBJICIT primo Vasques auctoritatem Aristotelis ex tertii de anima capite undecimo ubi concludit voluntatem in consultatione, sequi id quod majus est. Tertii item Ethicorum cap. 3. *quod* inquit cæteris ex præconsultatione prætulimus id eligibile est. Similia habet S. Thomas prima secundæ quæst. 3. art. 6. ad 3. & Damascenus 2. fidei cap. 22.

RESPONDETUR hæc loca nonnisi velle, quod ordinariè in majus bonum inclinet voluntas, sed non probare quod semper inclinet nonnisi ad majus bonum, dicit etiam Oviedo Ly: voluntatem prosequi majus, non aliud dicto loco significare, quàm quòd majus sit objectum voluntatis, præ objectis sensitivæ & imaginativæ, cum quibus potentiis, comparat inibi voluntatem Aristoteles.

OBJICITUR secundo. Electio fit ex judicio consultationis, consultatio autem nequit esse de minori aut æquali bono, quia intellectus non judicat eligendum quod æquale, aut quod minus bonum est, sed quod utilius est. Quodsi dictat intellectus, melius esse id quod est majus bonum, contra hoc ejus judicium, oppositum non potest facere voluntas.

RESPONDETUR. Hoc argumentum supponere quod præcedat actum voluntatis aliquod practicum judicium, quod dicat voluntati: Fac hoc, elige hoc & similia. Hoc autem imperium non datur ut aliàs vidimus. Cæterum quamvis proponat intellectus voluntati, quòd melius sit factura eligendo melius bonum, non negat tamen bene facturam, si minus bonum eligat, cumque voluntas habeat vim se determinandi ad alterutram partem, determinare se poterit voluntas, unde ex consultatione eruitur hæc conclusio, si melius apprehendatur medium, erit melior consecutio finis, per medium autem minus bonum, apprehendetur quidem benè finis, sed non æquè bene, relinqueturque tota optio eligendi voluntati.

OBJICITUR tertio, Minus bonum comparativè est malum, malum autem eligi non potest, ergo nec minus bonum eligi poterit.

RESPONDETUR minus bonum sub formalitate, quia est malum, non potest eligi, sed sub formalitate boni tanti, potest eligi, ad eum modum, sicut formalitas minoris mali, sub formalitate mali, eligi non potest, licèt sub formalitate qualis qualis boni, eligatur.

Per hoc tamen non negatur ordinariè majus bonum, & melius medium, à voluntate arripi. Suadet id enim experientia, &

sicut

ficut à summo bono clarè cognito, ita abripitur voluntas, ut non possit denegare illi actum ita cum majus bonum, habeat vim, trahendi & abripiendi voluntatem, majorem, ordinariè illi adhærebitur, & sicut proposito intellectui motivo scientifico & opinativo, arripit potiùs intellectus motivum scientificum, quia in eo reperit plus de veritate, quam prosequitur, ita & voluntas ordinarie adhærebit meliori bono, eò quòd in illo reperiat, id, quod potissimum intendit.

QVÆSTIO II.

De Actu Imperante & Imperato.

NOn est difficultas an voluntas imperet aliis potentiis, clarum enim est voluntatem imperare potentiæ loco motivæ, ut se moveat, nec item est difficultas an imperet intellectui, certum enim est piam affectionem, antecedentem actum fidei, imperare intellectui assensum. Sed est

DIFFICULTAS I.

An voluntas, uno suo actu, possit imperare alium.

DUpliciter posset concipi imperare sibi voluntatem alterum actum. Imprimis per imperium reflexum, cum ex proposita bonitate alicujus actus, movetur voluntas ad illum sibi imperandum, Directum autem imperium est, ut cum ob connexionem unius actus, cum alio actu, movetur ad illum voluntas, v. g. cum ex amore DEI, movemur ad amorem proximi, & de hoc imperio directo, non est difficultas, experimur enim, quod ex connexione unius actus cum alio, devolvamur ad eundem. De imperio reflexo est difficultas, negat enim Vasques, Affirmat uterque Suarez Oviedo & alii.

DICENDUM EST. *Posse voluntatem imperare sibi alium actum.*

PROBARI solet primò Conclusio, argumento, cujus fundamentum est in Sancto Thoma, Quia quidquid est in potestate nostra, subjacet imperio seu voluntati nostræ, sed actus voluntatis sunt maximè in potestate nostra, sunt enim maximè voluntarii, Ergo imperari possunt.

Hæc ratio nisi ulterius explicetur petit principium. Si enim per Ly sunt in potestate voluntatis intelligatur, quòd scilicet sit voluntas potentia elicitiva actuum, vera est propositio, sed nihil probat, potest enim actus illos elicere, sed stat cum hoc, ut illi aliunde imperentur, si autem per Ly, sunt in potestate voluntatis, intelligatur dominium voluntatis in illos, ex quo sequatur imperium, erit petitio principii, & sicut quamvis motus progressivus, sit in potestate potentiæ loco motivæ, tanquam in principio elicitivo, inde tamen non sequitur, esse in potestate potentiæ loco motivæ, tanquam dominativæ motui, habere vim, uno motu, imperandi alium, ita & in præsenti, non sequetur ex continentia actuum voluntatis in voluntate, tanquam in potentia elicitiva, contineri illos in voluntate, tanquam in potentia dominativa.

PROBAT secundò à pari recentior Suarez. Voluntas habet dominium actuum aliarum potentiarum, Ergo potest habere & dominium suorum actuum.

RESPONDERI potest negando Consequentiam, quia ex dominio quod alicui convenit supra alios, non valet argumentatio, ad dominium supra seipsum, aliàs cum DEUS habeat dominium supra alios, dici poterit Dominus sui, & Rex, cum sit rex aliorum, poterit esse Rex sui, Ergo ex præciso dominio, & vi imperandi aliis, non sequitur dominium & vis, imperandi sibi.

PROBAT tertiò. Arriaga & Oviedo. Actus quo ego dico; volo elicere actum amoris, conducit ad habendum actum amoris, aliàs immerito à peccatoribus exquireremus proposita fugiendi peccati, cum dicas illam voluntatem non conducere quidquam, si autem conducit prædictus actus, Ergo interveni & imperium, quia non apparet, quomodo conducere possit, nisi imperando. Si enim dicas, quod conducat movendo voluntatem, ut imperet intellectui indagationem motivorum, quibus indagatis sequatur actus. Contra erit, quia fieri v. g. potest, ut dicat voluntas: Volo elicere actum amoris DEI, propter solam illius bonitatem, eo casu non esset necesse indagare ulla alia motiva, & tamen voluntas amandi conduceret ad amorem, Ergo illud conducere, non potest salvari, per imperatam indagationem mediorum, etsi potest imperare intellectui indagationem mediorum, cur non & sibi actum, potestque fieri ut illa voluntas, non respiciat indagationem mediorum tanquam objectum, sed immediatè ipsummet amorem.

RESPONDERI posset huic argumento, conducere illum actum tanquam causam dispositivam per se, per quam disponitur voluntas, ut eliciat actum amoris, sed intellectu, (posita illa dispositione) imperante actum

volunta-

voluntatis. Posset etiam conducere eo modo, quo v. g. assensus hic : Omne totum est majus sua parte, disponit ad assensum, quod digitus non sit æqualis manui, vel certe conducit ille actus, tanquam objectum cognitum, quia scilicet intellectus effingit sibi speciem expressam illius actûs, eumque repræsentat voluntati, ut postea eliciat actum, ita, ac elicuerat illum primum, quo dicebat, volo elicere actum amoris Dei. *Hinc*

PROBATUR commodius conclusio argumento negativo, quia scilicet nullum est fundamentum denegandi hoc imperium, respectu actuum propriorum, experimurque sæpe, ita se habere voluntatem, in movendo alias potentias, à se distinctas, ad actum, quo etiam se movet ad suum actum ponendum, si ergo prior ille actus, est imperium, cur non est posterior. Quæ ratio non ad hoc recurrit, quod voluntas si imperat aliis, imperabit & sibi, sed recurrit ad experientiam. Deinde datur de facto actus, quo dicat voluntas, volo elicere actum amoris, ponamus postea elici illum actum amoris, quæro vel potest pro ratione reddi, illum actum esse elicitum, quia illum intimavit eliciendum prior ille actus, vel non potest pro ratione reddi, si potest pro ratione reddi, ideo actum elicitum esse, quia illum intimavit voluntas, ergo potest pro ratione reddi, quia illum imperavit, per hoc enim imperium non plus intelligitur, quàm fieri quia intimavit voluntas, si autem non potest pro ratione reddi, quòd ideo ille actus sit factus, quòd illum intimaverit voluntas, ergo fallit experientia, quâ experimur intimationes voluntatis, ergo ulterius non experietur voluntas in se hunc actum intimatum : Volo elicere actum amoris. Deinde potest intellectus dicere, intelligo necessarium esse, ut hoc aliud intelligam, potestque intervenire hic imperium, ergo etiam cum ponat voluntas hunc actum, volo ut hoc velim, poterit illic intervenire imperium.

OBJICIT primò Vasques auctoritatem S. Thomæ, qui prima secundæ quæst. 18. art. 6. ad 2. docet, quod actus quidem exterior, ordinetur in finem ab actu interiori, non autem interior, jam autem si unus actus voluntatis imperetur ab alio, ordinabit unus actus interior, finem, alteri interiori.

RESPONDETUR, S. Thomam non aliud velle, quàm quod actus externus quà talis, non habeat finem suum intrinsecum honestum, & quod honestatem accipiat ab interno; Sed non negat, quòd actus interior, & suum finem ab intrinseco præstitutum habere possit, & ab alio actu præcedente, ordinatum.

OBJICITUR secundò, si possunt imperari actus etiam interni à voluntatis præcedente actu, & non soli externi, nulla erit inter hos duos actus distinctio, sicut enim externus ita & internus pendebit à voluntate. Rursus sicut externus non habet propriam libertatem, ita nec habebit internus.

RESPONDETUR an actus imperatus habeat libertatem de hoc inferius, sed supposito etiam, quòd libertatem non haberet, adhuc distingui posset ab actu externo, imprimis ratione hac, quia actus interni sunt immanentes, ex sua ratione & conditione; non autem actus externi. Rursus actio externa, naturâ suâ, nullam habet primitivam bonitatem vel malitiam, habet autem interna. Denique per accidens est, quòd actum internum præcedat imperium voluntatis, per se autem actio externa deposcit, nonnisi imperari.

OBJICITUR tertiò. Nihil est sibi ipsi subditum, ergo nec voluntas sibi tanquam subditæ imperare potest.

RESPONDETUR, non esse tale quidem hic imperium, quale est dum Dominus imperat servo, ubi est distinctio realis imperantis & cui imperatur, jam autem voluntas à se ipsa non distinguitur realiter, sed est distinctio alius & aliûs formalitatis, quantumvis ipse actus imperans ut Quo, & imperatus, sint distincti realiter, cumque inter hos actus interveniat intimatio, consimilis ei, quæ intervenire solet inter subjecta distincta realiter, fit ut hæc intimatio dicatur imperium.

Difficultas II.

De libertate Actûs Imperati.

PRÆMITTO primò, *Actum imperii dupliciter considerari posse. Primò.* Quo dicat voluntas. Volo hic & nunc fieri actum amoris, ita ut illi determinet instans, quo fieri deberet. Secundo potest fieri imperium sub disjunctione : Volo fieri hunc actum vel hoc vel alio instanti, neque enim repugnat actus voluntatis efficax, & tamen sub disjunctione, eo modo, quo Deus in lege purificationis voluit efficaciter offerri sibi munus, licèt sub disjunctione, vel Agnum, vel par columbarum, aut turturum.

PRÆMITTO secundò. *Quando voluntas imperat actum sub disjunctione hujus vel illius instantis, dupliciter adhuc illud imperium considerari potest : Primo*, ut duret omnibus illis instantibus. Secundo, ut duret nonnisi primo. Potissima difficultas est de priori suppositione.

PRÆMITTO tertiò, *quid sentiant Doctores*

Doctores in hac materia. Concedit libertatem actui imperato universaliter Suaretz libr. 12. de gratia cap. 11. num. 14. Jam autem tunc cum jam transit actus imperans, imperatum esse liberum, consentiunt etiam ij, qui universaliter non concedunt libertatem actui imperato, idque ex hoc fundamento, quia quando jam non est actus imperans, & sequitur imperatus, ita sequitur, ut potuerit non sequi, non enim repugnat, ut voluntas efficaciter velit actum imperatum, & postea nolit, si ergo sequatur ille actus, liberè sequetur.

Casu autem quo existat imperans, negat libertatem actui imperato, Vasques, Salas, Oviedo, & alii, si autem imperium sit sub disjunctione temporis, etiam durante actu imperante, dicunt actum imperatum, non solum esse liberum quoad circumstantias, sed etiam quoad substantiam actûs, ex quo etiam principio in parte salvat Lugo libertatem Christi.

DICENDUM EST. *Actum imperatum esse actum liberum*;

PROBATUR primò argumento negativo, qua scilicet nullum est fundamentum tribuendi actui imperanti vim necessitandi, ut fiat imperatus, necessitate tollente libertatem. Quæ ratio stat solutione argumentorum infra ponenda.

PROBATUR secundò. Posito actu imperante, vel potest voluntas nolle imperantem actum, vel non potest nolle; Si non potest nolle, Ergo non datur unquam retractatio, quod est contra experientiam, si autem posito actu imperante, potest voluntas nolle actum imperantem, ergò etiam potest nolle imperatum, cum necessitatem imperantis te arguat, ex positione imperantis. Quodsi potest nolle imperatum actum, ergo quod illum velit, liberè vult, cum potuerit nolle.

CONFIRMATUR à pari, quia electio supra circumscripta est actus liber, etiamsi comparetur ad intentionem efficacem, ergo & actus imperatus, comparatus ad imperantem, erit liber.

RESPONDEBIS primò supposito, quod non retractetur imperans actus, non potest non sequi imperatus eaque propter non erit actus ille liber.

CONTRA EST. Supposito quòd sit imperans actus, quamvis non possit voluntas facere ne fuerit illius suppositio, potest tamen facere, ut desinat illa suppositio, desinat inquam ne sit, non autem ne fuerit suppositio, si enim fuit, non potest non fuisse. Ergo liberum illi est, quòd sit ille actus imperans, ergo & liberum illi est ut sit imperatus, si enim necessitativum subditur libertati, multò magis subdetur necessitatum. Deinde si prædeterminatio esset talis naturæ, ut eam ponere sit in nostra potestate, ut posita illa posset non procedi ad actum, posset que auferri ipsa prædeterminatio, ex nullo capite argueretur tunc necessitas, ergo & actus qui fit ex imperio, cum imperium ponere sit in nostra potestate, possitque positum auferri, actus sequens illud imperium, erit liber; sicut & actus sequentes circumscriptam prædeterminationem essent liberi. Rursus supposito actu quod sit, esse actus illius, est liberum voluntati: Quia poterat illum facere, & illius necessitas, est ex suppositione exercitii libertatis. Ergo etiam cum actus imperatus sit ex suppositione exercitii libertatis, erit liber. Denique si actus imperatus fieret post retractatum imperium, liberè fieret, ergo & cum fit non retractato imperio, libere fit, quia ad libertatem non requiritur retractare, sed posse retractare. Deinde præsentia actûs imperantis, in ratione entitatis, nihil confert ad causandum actum imperatum, sed tantum præsentia ejus in esse intentionali, sed præsentia ejus in esse intentionali, casu quo non habeat præsentiam quoad entitatem, non necessitabit voluntatem, per oppositos, ad actum imperatum, ergo nec in præsentia entitativa necessitabit voluntatem, ad ponendum imperatum actum, cum non causet illum, nisi prout est in esse præsentis intentionaliter, si enim non experiretur mens, nec nosceret illum actum, haberet se, atque si non esset. Denique vel potest pro ratione adferri cur fiat actus imperatus, quia scilicet illum voluit voluntas, vel non potest, si non potest id pro ratione adferri, ergo nec ideo fit, quia est imperans, cum idem sit, fieri illum: Quia voluit, voluntas, atque fieri, ideo, quia imperavit voluntas. Quod si pro ratione cur ille actus sit factus, adferri potest, quia illum voluit voluntas, ergo libere fit, tota enim ejus necessitas, est ex suppositione exercitii libertatis.

RESPONDEBIS secundò, distincta hæc esse velle liberè actum, & aliud est velle liberè faciendum, negarique debere, quod velit voluntas illum liberè faciendum.

CONTRA EST, quia rationes allatæ ostendunt, velle voluntatem actum imperatum, liberè faciendum, cum illius necessitas, aliunde argui non possit, quam ex supposito exercitio libertatis.

PROBATUR tertiò argumento, quod communiter in hac materia proponi solet. Si actus imperans adimit imperato libertatem, si quis ex affectu pœnitentiæ in articulo mortis imperaret sibi actum charitatis, quod inquam talis actus liber non esset, non est enim ratio, cur unus actus imperatus sit liber & alii non sint liberi. Quodsi ille actus charitatis non est liber, ergo nec est meritorius, si non est meritorius, non est justificativus.

Hoc

Hoc Argumentum in principiis Vasquez evitari posset, qui docet quod contritio sit forma justificans sicut & gratia suo modo, & tamen gratia non est quid liberũ & sicut, ut gratia dicatur liberè infundi, sufficit præcessisse actum liberum, ita & hic sufficiet præcessisse, actum pœnitentiæ liberum. *Sed aliter*

Respondet huic argumento Hurtadus & Oviedo: nempe quòd Deus acceptet illum actum imperatum à virtute pœnitentiæ, ut conferat gratiam habitualem, gratia enim habitualis datur homini peccatori, non ut præmium meriti de condigno, sed de congruo, poterit itaq; intuitu majoris vel minoris meriti conferri, ex voluntate Dei.

Contra est. Tum quia ponamus ex virtute pœnitentiæ imperari actum contritionis in homine justo, hic meretur de condigno augmentum gratiæ, tunc quæro illi contritioni, vel respondet meritum vel non respondet, si respondet: Ergo respondet sine libertate, si non respondet: Ergo actui supernaturali, in gratia elicito, non respondet meritum quod est absurdum. Tum quia hæc responsio ostendit quidem, quomodo sequatur gratia effectum pœnitentiæ, qui potest appellari minus meritum, sed non ostendit, qui sequatur actum charitatis imperatum, quia ille cum non sit liber, non est meritorius per oppositos. Tum quia sequitur ex ista responsione posse aliquem adultum, salvari, sine ullis propriis meritis. Ponamus enim à primo usu rationis peccasse aliquem, & in articulo mortis ex affectu pœnitentiæ imperare sibi contritionem, ille non habet ulla merita antecedentia imperium illud contritionis, hoc enim sensu formatur suppositio, non etiam meretur per ipsum imperium, quia pro illo instanti supponimus illum nondum fuisse in gratia, non meretur etiam contritione, quia meritum innectit sibi libertatem, quæ per te in illo actu contritionis non reperitur. Ergo salvabitur sine ullis propriis meritis ille adultus.

Objectiones solvuntur.

Objicitur 1. ex recentiori Suarez hic num. 52. Posito tali imperio, non potest non sequi actus imperatus.

Respondetur negando Antecedens, quod nonnisi in hoc sensu verum est, quòd scilicet non possit non sequi ex suppositione exercitii libertatis, non verò ex suppositione alius generis.

Instat Idem 1. Tunc adimitur libertas, cum inducitur necessitas antecedens, hoc est necessitas causæ, cui non potest resisti, sed actus imperans, inducit actui imperato, necessitatem antecedentem, hoc est necessitatem causæ, cui actus imperatus non potest resistere.

Respondetur. Posse illi necessitati resisti, eò quòd ipse actus imperans, auferri possit, ut dictum in probatione secunda, cumque illi resisti non possit nonnisi ex suppositione exercitii libertatis, erit necessitas stans cum libertate.

Instat Idem 2. Actus imperatus externus, sequitur non liberè, quia non potest non sequi.

Respondetur. Actus imperatus sequitur liberè, eò quòd possit auferri imperans, etsi non potest non sequi, est hoc, nonnisi ex suppositione exercitii libertatis, ne tamen actus externus dicatur primitivè liber obest inter alia, quia non proficiscitur à potentia interna, cui soli competit libertas primitiva.

Objicitur 2. Ex Oviedo hic controver. 9. pun. 4. Actus imperans ex natura sua efficax, si determinatum respiciat objectum, antecedit actum imperatum, & illius est causa, & non est indifferens ad existentiam actûs imperati & negationem illius, sed determinatus ad existentiam imperati. Ergo antequam actus imperatus sit determinatus in seipso, est determinatus in causa. Ergo hæc necessitas actus imperati, non est subsequens sed antecedens; quia nascitur ex aliquo antecedenti ipsum actum imperatum, & tenente se, ex parte principii, respectu illius.

Respondetur. Aliud esse, quòd actus imperans quantùm est de se non sit indifferens ad hoc ut imperet, & aliud est, quòd actus imperatus, non sit indifferens ut vi illius imperii fiat. Primum est certum, est enim de essentia imperantis imperare, sed secundum, est falsum, non enim ex eo, quia aliquis non est indifferens ut imperet, jam imperii executio, hoc ipso ponetur, aliàs nulla unquam daretur inobedientia.

Neque valet si dicas, quod hæc imperia sint extrinseca, nam secluſâ immanentiâ, tam est distinctus realiter actus imperans ab imperato, ac mandatum ab obedientia.

Directè autem ad Objectionem dici potest quòd necessitas actus imperati sit antecedens, sed non necessitate libertatem principii elicitivi tollente, eò quòd & ipsam causam illius semper auferre possit, & oritur necessitas inibi, ex sola suppositione exercitii libertatis. Unde universaliter causa determinata, quam ponere est in nostra potestate, & positam auferre, & quæ involvit exercitium libertatis, non aufert libertatem.

Objici potest 3. ex Arriaga. Totam libertatem salvamus nonnisi ex eo, quia potest voluntas si velit retractare actum imperandi, ex quo non aliud sequitur, nisi quod mediatam libertatem habeat actus. Quod ipsum probatur. Illa est mediata libertas, quæ nonnisi haberi potest omissione vel positione aliûs, quia

universaliter illud mediatè dicitur haberi, quod nonnisi per aliud, & mediante altero habetur, si autem actus imperatus nonnisi mediatam libertatem habeat, non contradicimus oppositis, nam etiam oppositi non negant mediatam libertatem actui.

Respondetur. Quod duplici titulo per nos ponatur libertas in actu imperato. Primò quidem antecedenter, nempe quod illud imperium retractare vel ab illo cessare possit voluntas, aliam autem libertatem ponimus quasi formalem, quæ est ex influxu potentiæ, à nullo, necessariò determinatæ, ad illum actum ponendum, ex quo secundo colligitur, non tantùm mediatam, sed etiam immediatam libertatem, convenire actui.

Instabis, ad hoc ut dicatur aliquis actus imperatus liber, non sufficit posse omittere, imperium, sed est necesse defacto illud omisisse, quia imperium eo ipso quòd existit, debet habere effectum suum formalem, qui est, voluntatem impedire, ne sit carentia actus imperati.

Respondetur. Negando effectum formalem imperii esse, ponere illud impedimentum; cum enim effectus formalis non aliud sit, nisi unita forma subjecto apto, effectus illius imperii formalis, erit esse imperativum ut quo; & certè si effectus formalis imperii est impedire, ne sit carentia actus imperati, sicut impossibile est etiam Divinitus, ut forma careat effectu suo formali, ita impossibile erit, dari carentiam illius impedimenti, atque adeo dari negationem actus imperati. Sed posito etiam quòd illius imperii sit effectus formalis impedire ne sit carentia actus imperati, sufficit quod non impediat, ne possit non esse, seu quòd non impediat ipsum posse.

DIFFICULTAS III.

De Influxu actus imperantis in imperatum.

Certum est vi actus imperantis sequi imperatum, sed unde hoc oriatur & ex quali influxu explicandum venit.

Explicant primò. Thomistæ & dicunt, quòd actus imperans, impingat imperato modum quendam, ratione cujus, constituitur dependens ab imperante.

Impugnat hanc responsionem Oviedo. Modus iste, est superadditus actui imperato, Ergo supponit substantiam actus imperati, tanquam subjectum, Ergo supponit illam jam productam à suis Causis. *Hæc Impugnatio*

Non satisfacit. Quia sicut in principiis Oviedo Creatio est modus superadditus rei creatæ, nec tamen supponit positionem creaturæ, sed illam ponit. Motus item localis, non supponit mobile quà tale, sed facit, & tamen est quid superadditum mobili. Ita & modus ille, superadditus posset esse actui imperato, non tamen supponens illum in esse; unde dicetur modus ille superadditus non quod adveniat actui imperato in esse imperati jam constituto, sed quia est aliquid non identificatum realiter, ipsi actui *Cæterum*

Non satisfacit hæc explicatio, quia de illo modo redit difficultas quid sit ille modus superadditus, & quali influxu influat, ut dicatur ex vi actus imperantis, fieri imperatus. Rursus si nihil obsit, non sunt multiplicanda entia sine necessitate, quæ autem necessitas illius modi.

Explicat secundo Ripalda apud eundem Oviedo, quòd influxus ille, nihil aliud sit, quàm fieri imperatum actum, movente imperante. Quod ipsum nihil aliud est, quàm poni entitatem imperantis, & entitatem imperati, quæ aliàs posita non fuisset, nisi movisset imperans, ita ut conditionalis hæc verificetur, quòd non esset actus imperatus, si non esset imperans.

Impugnat hanc explicationem Oviedo. Quia procedere actum imperatum, verbi gratia, abstinentiæ, est aliquid modo absolutè existens, si est absolutè existens, non potest consistere in eventu, qui non exist it, sed existeret; sed ille conditionatus eventus non existit cum defacto jam fiat, Ergò in illo conditionato eventu, non potest consistere influxus actus imperantis in imperatum.

Respondetur. Non esse novum res absolutè factas, explicare per aliquid conditionatum, sic in principiis nostris, pro statu jam physico adeoq; absoluto, efficax gratia explicatur per conditionatum eventum, vel per scientiam conditionatam, & omnes effectus & causalitates, explicantur similiter, dum dicitur: Si hoc ponitur, ponitur effectus, si non ponitur, non ponitur etiam effectus. Christum etiam nos redemisse explicare bene possumus, per hoc, quia nisi ille nos redemisset omnes damnati fuissemus. Conceptionem item Immaculatam Beatissimæ Virginis explicamus, per negationem maculæ originalis, quam incurrisset si redempta non fuisset & sic de reliquis. *Nihilominus*

Non satisfacit hæc explicatio, quia de hoc ipso quæritur, quid sit illud, quod nisi poneretur, actus ille imperatus non fieret, quid est ille influxus, & quo sensu dicitur illum actum imperatum, non futurum, vel enim dicitur non futurum simpliciter nisi influeret imperans, & hoc falsum est, quia idem entitativè actus amoris qui imperatur, poterat fieri sine imperio. Quodsi dicatur non futurum fuisse vi imperii, de hoc ipso quæritur, quid sit, illum esse vi imperii?

Ex-

Explicat 3. Oviedo, & dicit, hunc influxum non aliud esse, quàm coëxistentiam actûs imperantis, potentis in actu primo influere in imperatum, & actus imperati, potentis in actu primo ab imperato dependere, & in negatione dependentiæ imperantis ab imperato, eò quòd fieri posset, ut hic actus qui modo est imperatus sit imperans. *Hæc Explicatio*

Non satisfacit, Tum quia de hoc ipso quæritur, quid sit in actu primo posse influere actum imperatum in imperantem. Tum quia, si nescio quid sit dependentia, nescire possum negationem dependentiæ. Tum quia potest esse entitas utriusque actus & coëxistentia, & tamen unus non habere formalitatem imperantis, alter formalitatem imperati, idque cum formalitate influxûs, quid ergo est ille influxus? Concedo enim interim actum imperantem & imperatum esse coëxistentes, sed quæro, quid est unum ita se habere, ut causet alium. Dices, intervenire illic negationem dependentiæ ab imperato: de hac ipsa quæro, in quo stet hæc dependentia.

Dices cum Oviedo posita hac coëxistentia imperantis actus independentis ab imperato, & quolibet alio secluso superaddito, rectè intelligitur, unum actum ab alio pendere, quia de ratione influxûs, non est entitas superaddita, inter principium influens & effectum.

Respondetur. Non esse in præsenti mentem evincere quod ille influxus sit entitas superaddita, sed quærere, quid sit iste influxus & quomodo perficiatur, quid sit item dependentia, cujus negatio, importatur ab imperante, & similia. *Vt id explicetur:*

Assero 1. *Quod actus imperans in imperatum non influat per modum principii physici elicitivi.*

Ratio. Quia ex dictis supra repetitò, unus actus, non habet vim, physicè elicitivam seu productivam, alius actûs.

Assero 2. *Influere non posse actum imperantem in imperatum nisi media cognitione.*

Ratio, quia non esset ullum fundamentum, propter quod diceretur voluntas agere propter imperium, si non cognoscitur imperium, cum non feratur in incognitum. Deinde interrogata voluntas, quare agat actum imperatum, deberet respondere, quia volui satisfacere imperio, quòd non posset respondere, si non noscitur imperium. Deinde vel mortuo modo imperium illud concurrit ad actum imperatum vel vitali. Si vitali modo, cum non concurrat effectivè ut probatum concurrere debet nonnisi prout præsentatum per intellectum, neq; enim supereſt alius modus vitalis concurrendi. Si autem concurrit nonnisi mortuo modo: Ergo poterit voluntas alium modum habere sui motûs, quàm objecti propositionem, quæ fiat à cognitione; consequenter ferri potest in incognitum.

Dices. Habitus concurrit cum voluntate & species v. g. cum intellectu, neutrum ut cognitum: Ergo & imperium poterit ità concurrere.

Respondetur. Disparitatem esse, quia hoc utrumque concurrit ex communi suppositione per modum principii effectivi, aut completivi, reducibilis ad causam formalem, ita ut formalitates suas ipse actus sufficienter sortiri possit, à sola potentia, habituque & speciebus. Jam autem actus imperans, non concurrit effectivè ad imperatum, formalitatemque imperati non apparet, quomodo à voluntate sola sortiri possit, si imperium non est præcognitum. Unde ulterius dici potest, posito quòd species non cognoscatur, ponaturque ab intellectu intellectio, non extrahitur à modo debito sibi operandi potentia intellectiva: si autem voluntas eliceret actum imperatum non præcognoscendo imperium, extraheretur ultra modum agendi suum, cum sit determinata, ut feratur nonnisi in cognitum, adeoq; in imperium cognitum. Denique quia nulla est ratio pro antecedenti, militat autem pro consequenti, actus enim imperatus est relativus ad imperantem, hinc si elicitur à voluntate actus imperatus, elicitur tanquam relativus ad imperantem, relativus autem ad imperantem à voluntate elici non potest, quia cum non proponatur voluntati ille actus imperans, quomodo ex præcognitione quam semper voluntas præsupponit, relativum illum actum imperatum, elicere poterit.

Assero 3. *Influxum actus imperantis in imperatum hunc esse*, elicit imperium voluntas, illud elicitum imperium præsentat intellectus voluntati cum sua bonitate, hæc bonitas movet voluntatem ad faciendum id quòd fieri illa voluntas vult, quasi dicendo: velis hoc aliud, i.e. actum imperatum, siquidem hoc volui, imperando, non ergo mihi ipsi debeo esse contraria, neque dicere possum, quòd nolim, cum voluerim jam, velle. Qua posita repræsentatione actus imperantis, iterato repræsentatur & motivum imperii, à quo si non resiliat voluntas, sequitur actus imperatus. Ubi ulterius vides, quando imperatus non imperatur, sed imperat, convenient illi omnia, quæ immediatè de imperante dicta sunt.

Hæc explicatio melius probari non potest, nisi rejectione aliarum explicationum. Deinde imperium à motivo nullo alio differt nisi sola intimatione ut ponatur actus, qui appetitur ab imperio. Ergo si ratio movendi debita motivis, rectè salvatur per dictam propositionem honestatis, rectè etiam imperium explicabitur, per intimationis propositionem; Denique hic

modus explicandi influxum imperantis actûs, in actum imperatum convenit omni, soli, & semper imperio.

QVÆSTIO III.

De Libertate Voluntatis.

DE libertate voluntatis nihil hîc agendum specialiter occurrit, quòd non sit tractatum in aliis materiis; ut in materia de Deo, ubi de prædeterminatione. In materia de Actibus humanis, ubi de eorum proprietate quæ est libertas. Illuc remitto Lectorem: titulus tamen positus est methodi causa.

DISPUTATIO VII.

De Habitibus & Speciebus.

DEfinitivè Habitus ut vult Gabriel in 3. dist. 23. q. 1. est qualitas difficilè mobilis, ex actu vel actibus producta, ad similiumque actuum productionem inclinativa. Dividi autem habitus possunt in naturales & supernaturales, & utriq; in habitus intellectûs & voluntatis &c. Ea quæ dici deberent de habitu supernaturali, peti debent ex materia de supernaturalitate: hic autem in communi de Habitibus discurretur. Connectitur autem tractatus de Habitibus & Speciebus cum tractatione de intellectu & voluntate, quia sicut voluntas & intellectus sunt principia intima agendi provisa animæ, ita habitus & species, sunt principia agendi ut ita dicam quæsita.

QUÆSTIO I.

De Subjecto Habituum.

SIcut cognitum prius est volito, sic & de habitibus intellectus prior debet esse tractatio præ tractatione de habitibus voluntatis. Lugo de Incarn. d. 21. sect. 1. Ariaga hic Hurtadus & Ovied. negant dari habitus in intellectu, qui sint aliquid aliud præter species objectorum intensas perfectiores, vel ut alii loquuntur magis ordinatas & radicatas.

DIFFICULTAS I.

An dentur Habitus in intellectu?

DIcendum est. *Præter species intensas ordinatas & radicatas, dantur habitus in intellectu, qui sunt qualitas superaddita.* Est conclusio utriusq; Suarez, communisq; apud alios.

PROBARI posset ex Recent. Suar. Perseverantibus iisdem speciebus, potest accrescere facilitas. Demus enim quod quis non acquirat novas species, & nihilominus iteret eandem conclusionem, acquiret facilitatem circa illam, specierumque dispositio in hoc solum consistet, ut minus obliquè, sed magis directè, objectum repræsentent.

RESPONDERI posset quod manentibus iisdem in entitate speciebus, sed sola mutatione quoad ordinem, radicationem intensionemq; posita, acquiratur facilitas, negaturque illam dispositionem & combinationem, non plus facere, quàm quòd directè repræsentent objectum, sed accrescit illarum intensio, ex qua oritur facilitas.

PROBAT 2. Idem. Intellectus proposito medio dubio & inevidenti, manet dubius & indeterminatus, quam indeterminationem, non tollet species, semper enim repræsentant objectum eodem modo, & indeterminatio eadem est, positis illis speciebus, & post illas

RESPONDERI posset. Quòd eodem quidem modo quoad substantiam repræsentetur objectum semper per illas species, sed non eodem modo quoad modum proponendi: Cujus alietas habetur ratione majoris intensionis, radicationis, coordinationis, &c. *Hinc aliter*

PROBATUR 3. Conclusio. Diversa est difficultas, quam tollere debent species ordinatæ & intensæ, & diversa, quæ se tenet ex parte ipsius potentiæ intellectivæ. Ergo si nihil obsit, debent dari diversa principia facilitativa, & amotiva illarum difficultatum. Sed hæc facilitas quæ se tenet ex parte potentiæ intellectivæ, non alia erit nisi habitus: Ergo dabuntur intellectuales habitus. Ant. prob. Diversa est difficultas quam sentit Cytharœdus, ut imprimat sibi species cantus, quem in cythara exprimere vult, & diversa est difficultas, quam sentit in ipsis digitis movendis. Ergo etiam difficultas erit diversa, quam sentit intellectus in modo movendi se ad suos actus, à difficultate, quæ est habendi species intensas & ordinatas, eorum, quibus illo modo assentiri deberet, non enim minus

minus necessaria est potentia loco motiva residens in manu, quàm sit necessaria potentia intellectiva. Et sicut tota illis difficultas est, in modo applicandæ illius potentiæ motivæ digitorum: sic & tota difficultas est, in modo assentiendi, per potentiam intellectivam. Et certè quando experimur in aliquibus potentiis difficultatem, si illa in remotionem impedimenti alicujus materialis referri non possit, necessario referri debet in habitum superadditum. Hinc concederemus etiam in Cytharisando habitum, tenentem se ex parte potentiæ, si illam facilitatem, in remotionem impedimentorum referre non possemus. Ergo cum in intellectu facilitas quam sentimus, referri non possit in remotionem impedimentorum materialium, referri debet in qualitatem habitûs condistinctam.

Respondebis 1. Hoc ipso quia ordinantur & radicantur species, facilitatur simul potentia, nec experimur difficultatem, illis jam radicatis.

Contra est, quia non probatur in Responsione, cur illa facilitas in solas species referri debeat: quod enim illis jam radicatis non sentiatur, difficultas, non ex eo est, quòd præter illas, nulla detur alia qualitas, sed ex eo, quia simul ex parte potentiæ, producitur dicta qualitas, producique illam debere, probat argumentum; producitur autem propter exercitium potentiæ. Cæterum si quis non exerceret potentiam actu cognoscendi, sed sola v.g. repetitione memoriæ circa actum quem fecit, posset sentire difficultatem in modo cognoscendi ut sentiret Cytharœdus, si solas species cantionis imprimeret, & non uteretur digitis, ad illam exprimendam, sentiret difficultatem in modo Cytharisandi.

Respondebis 2. Hoc argumentum potius esse contra nos, si enim ad Cytharisandum non datur habitus. Ergo nec ad actus intellectus dabitur.

Contra est. Quia ut dicebatur supra, facilitas illa in actibus, non potest referri in aliud principium, quàm in habitum: potest autem facilitas Cytharisandi referri in amotionem impedimentorum, causantem faciliorem nervorum flexuram. Præcipuè cum intentum argumenti sit, per hanc instantiam probare, quòd alia sit difficultas quæ se tenet ex parte potentiæ, & alia ex parte objecti. Ex quo per negativum principium infertur dari habitum: quia facilitas quam experimur dum agit potentia, non potest in aliud principium referri.

Confirmatur Conclusio 1. Si habitus omnis intellectualis consistent in coordinatione specierum, falsa esset hæc particularis. Aliquis habitus intellectualis, non consistit in coordinatione specierum ut notum est ex Dialecticis, sed vera hæc particularis, quod probatur: Quia habitus scientiæ, non consistit in coordinatione & radicatione specierum: potest enim habere aliquis species scientiæ coordinatas, & non habere habitum scientiæ: potest enim aliquis iisdem speciebus uti frequenter, non nisi opinando, quibus utetur postea ad scientiam. Ergo habitus scientiæ, non est coordinatio specierum.

Confirmatur 2. Quia species sunt vicariæ objecti, si autem objectum se solo concurreret, non facilitaret: Ergo nec species facilitabunt.

Confirmatur 3. Datur promotivum objecti in ordine ad actum, tenens se à parte objecti & hoc est species: Ergo dabitur & promotivum tenens se à parte potentiæ, & hoc erit habitus; & sicut ex communi sententia, si daretur species impressa Dei, esset illa condistincta à lumine, tenente se à parte potentiæ, quam elevat, ita debet dari habitus intellectualis, distinctus, à speciebus, tenens se à parte intellectus.

Objicit 1. Ariaga. Quamvis alia sit difficultas tenens se ex parte potentiæ, tamen non repugnat ut una eademque entitas utramq; virtutem habeat, nec est necessitas eam multiplicandi. Hinc illæ species & habebunt officium concurrendi cum potentia, & supplendi vicem objecti.

Respondetur. Imprimis ex eo, quòd aliqua entitas possit duarum vicem supplere, non est necesse extemplò inferre, talem entitatem, defacto dari. Nam à possibili ad factum non tenet. Consequentia licèt ergo fortè non implicet qualitas, & facilitans potentiam & vices supplens objecti, non sequitur defacto jam dari ejus naturæ species.

Deinde ostendi potest necessitas multiplicandi hæc Entia: nam imprimis receptum est principium in Philosophia, quod, tot sint distincti habitus & qualitates; quot sunt distinctæ difficultates; distincta autem est difficultas tenens se ex parte potentiæ, à difficultate tenente se ex parte objecti. Deinde quia potest reperiri expeditio & facilitas in repræsentando & non reperiri facilitas in agendo. Ergo apparet distincta esse facilitativa hæc.

Objicit 2. Oviedo. Posita specie sufficienti ad apprehensionem objecti necessariò illud apprehendit potentia, absque ulla indifferentia, sicut potentia visiva necessariò videt objectum. Ergo in ordine ad apprehensionem non indiget intellectus habitu.

Respondetur. Verum quidem esse, quod ad apprehensiones simplices saltem multas non sit necessarius habitus ut dictum in Logica, est

tamen necessarius ad apprehensiones compositas. Deinde immeritò supponitur, quod facilitas consistat in specie sufficienti ad apprehensionem: in hoc enim non potest consistere facilitas, quod simpliciter & necessariò est requisitum ad operandum, potestque intervenire & debet, etiam tunc, quando cum difficultate operamur: sed sufficiens species est necessaria ad operandum. Ergo in illa non potest consistere facilitas.

PARITAS allata de oculo non tenet. Quia quamvis oculus nunc clariorem, nunc minus claram visionem eliciat, tamen ut juvetur ad perfectius operandum sufficit requisita ad agendum meliora & commodiora poni; quis est v. g. vel approximatio objecti, vel luminis intensio, vel defectus humoris in oculo spectantis: & istis positis prærequisitis oculus semper æqualiter operabitur. Hinc quia positis omnibus ad agendum requisitis semper eodem modo operatur, fit ut non indigeat ullo superaddito habitu.

Jam autem intellectus positis iisdem & omnibus ad operandum necessariò prærequisitis, quia interdum expeditius operatur, si v. g. frequenter vel intendatur actus, fit ut illum expeditiorem operandi modum in aliquod aliud principium referre debeamus, & non in ipsa prærequisita ad agendum. Hoc autem principium est qualitas ex actibus acquisita, vulgo habitus.

INSTAT 1. Oviedo. Objectum vel apprehenditur evidenter ut verum vel tantum probabiliter. Si evidenter ut verum, non potest non assentiri illi intellectus, si probabilis tota indifferentia intellectus ad assentiendum vel non assentiendum tolletur à voluntate. Ergo intellectus non indiget habitu ut se determinet.

RESPONDETUR. Transfert totum. Quia hîc non quæritur, undenam determinatio oriatur, sed unde facilitas.

Deinde quamvis objecto proposito evidenter ut vero non possit non assentiri intellectus, potest tamen expeditius & minus expeditè assentiri. Cur ergo ad hoc non dabitur habitus? Cùm intellectus non sit determinatus ad modum expedite vel difficulter assentiendi: Universaliter etiam ex determinatione voluntatis non potest sequi facilitas assentiendi, quia in hæretico recenter converso datur voluntas imperans actum Fidei, & tamen sentitur difficultas in assentiendo.

INSTAT idem 2. Proposito objecto ut propositio objecto ut probabili sine imperio voluntatis non assentitur intellectus; posito autem imperio illo voluntatis non potest non assentiri.

RESPONDETUR. Etiam posito imperio voluntatis prædicto posse non assentiri intellectum, cùm intellectui despoticè non imperet voluntas. Sed posito etiam quod posito illo imperio non possit non assentiri voluntas. Quia potest expedite vel difficulter assentiri, datur locus principio facilitativo seu habitui.

OBJICIUNTUR 3. Paritates aliquæ.

Prima PARITAS est. Gustus per consuetudinem incipiunt sapere aliqua quæ non sapiebant. Nutritius item per assuefactionem consumit aliqua quæ antea consumere non poterat, & tamen in istis potentiis non dantur habitus. Ergo nec dabuntur in intellectu.

RESPONDETUR. Facilitatem quæ acquiritur in agendo tum primum referri debere in aliquod principium superadditum, si subjectum sit capax diversi modi agendi etiam positis omnibus necessariò prærequisitis sublatisque e.g. materialibus impedimentis. Quia autem positis iisdem necessariò prærequisitis, semper eodem modo agit v.g. nutritiva, non eodem autem modo intellectus, fit ut non indigeat nutritiva, principio facilitativo superaddito, indigeat autem intellectus.

Et certè facilitas in digestione refertur in qualitates ad similem digestionem disponentes, in intensionem caloris naturalis, qui est principium præcipuum, referri item potest in remanentia accidentia, ex illo cibo, quem antea nauseabat ventriculus, ratione quorum remanentium & prædominantium accidentium potest oriri appetitus ad cibum, antea cum nausea acceptum. Referri potest in amotionem humorum, qui antea contrariabantur tali gustabili. Quia verò facilitas tenens se ex parte potentiæ intellectivæ in nullum aliud principium referri potest, nisi in qualitatem habitûs, hinc inferimus per negativum principium, dari debere in intellectu habitus.

Secunda PARITAS. Angeli præter species nullos habent habitus. Ergo & in nobis non debent dari.

RESPONDETUR. Quia probabiliter putamus quod actus evidentes eodem modo semper operari Angelos pertinereque hoc videtur ad excellentiam naturæ illorum hinc fit, ut non habeamus fundamentum quod in ordine ad tales actus in Angelis detur habitus. Jam autem cum experiamur post frequentatos actus intellectus expeditius nos operari, & cum illam facilitatem in aliud principium referre non possimus, hinc fit, ut asseramus in nobis dari habitus intellectus. Cæterum Suarez uterque, etiam in Angelis, ex eodem principio, ponunt habitus acquisitos, in ordine ad actus inevidentes.

DIFFI-

DIFFICULTAS II.

An dentur Habitus in Voluntate.

DICENDUM est. *Dari habitus in Voluntate.* Ita Suarez uterque Ariaga & Hurtadus, quamvis negent habitus in intellectu. Est autem conclusio contra Lugo & Oviedo.

PROBAT 1. Ariaga & recentior Suarez. Habituatus in aliquo peccato, potest in dies agnoscere suam malam consuetudinem, esse offensam Dei, & tamen magis facilitari in mala consuetudine. Ergo hæc facilitas, non proveniet à cognitione, sed ab alio principio.

RESPONDERI potest. Quamvis talis in dies percipiat majoritatem offensæ Dei: quia tamen non movetur illa cognitione, fit, ut in illam cognitionem, facilitas referri non possit: cumq; moveatur Oppositа cognitione delectabilis objecti, in hanc propositionem objecti delectabilis, referri potest dicta facilitas. Unde etiam quando infert Ariaga: si facilitas in voluntate referri debet in intensiorem cognitionem, se qui datos fuisse habitus peccaminosos intensissimos in Christo. Id etiam non convincet. Tunc enim cognitio respectu voluntatis est habitus, quando actualiter movet, nunquam autem Christus motus est illa notitia ad peccandum. Posset etiam ex Oviedo addi, cognitionem esse facilitativam voluntatis in operando, nonnisi in circumcumstantia negationis appositi moventis voluntatem actu. Reliqua etiam quæ adfert Ariaga bene solvit. Oviedo quem consule. *Hinc aliter*

PROBATUR 2. Dantur in intellectu habitus, nec referri possunt, in solas species coordinatas, tenentes se à parte objecti. Ergo & in voluntate dabuntur, nec referri poterunt, in solam propositionem objecti, itidem tenentem se, à parte objecti.

PROBATUR 3. Argumento negativo. Facilitas illa quam experimur in voluntate, subsequi post difficultatem operandi, non potest in aliud principium referri, quàm in habitum.

RESPONDET Oviedo. Quod hæc facilitas reduci possit, in ipsosmet actus intellectûs, & illius species. Quod sic explicat. Voluntas constituitur potens amare objectum, per cognitionem qua illi repræsentatur ut bonum, & per negationem impedimenti ad talem actum, voluntas enim non potest agere, si sit impedita; hæc cognitio, est attractiva voluntatis, ad amorem talis objecti, & eò magis attrahit, quò objectum apparet magis bonum. Et hæc attractio vel est ex parte objecti, dum major ejus bonitas proponitur, vel ex parte actûs, cum vivacius idem proponitur, magisque tunc trahitur ad amorem, quando magis trahitur per cognitionem bonitatis objecti; quia tota ratio propter quam voluntas liberè fertur & inclinatur ad objectum, est, quia trahitur à bonitate. Ergo quo major apparebit bonitas, faciliùs trahetur. Tota ergo facilitas referri debet in ipsam cognitionem vivaciorem, vel majus bonum propositum.

Rursùs actus quo voluntas fertur in objectum v. g. delectabile, relinquit speciem sui & objecti delectabilis; quo fit, ut postea intellectus, vi specierum quas antea habebat, & specierum quas modo ex actu relictas habet, quæ sunt quasi experimentales species, vivaciùs postea ipsum objectum apprehendat. Addit inferiùs duplicem facilitatem cogitari posse: unam formalem & transeuntem, aliam radicalem: Facilitas formalis consistit in cognitione ex illis speciebus antecedentibus elicita. Radicalis autem, qualem, & difficile mobilem, ad habitum requirit Philosophus, in illis speciebus experimentalibus, stabit. Ex quo ulterius infert: posse aliquem habere facilitatem propter vivacitatem cognitionis sine ullo habitu.

Infert rursùs posse haberi facilitatem radicalem & formalem, ad duo objecta, licèt non in summo gradu; quia potest oppositorum bonorum experimentalem quis speciem habere, & actus ex illis speciebus orti, possunt ad distincta bona inclinare.

Infert rursùs eandem cognitionem sub diverso respectu esse necessariam ad simpliciter posse, & ad facile posse; est simpliciter requisita, in quantùm includit minimum intensionis, requisitum ad hoc, ut voluntas possit moveri, est autem requisita ad facile posse, ratione aliorum graduum intensionis, qui supersunt. Quia tamen illi gradus intensionis sunt ejusdem rationis, omnes tribuunt: facile posse.

CONTRA est 1. Quia hæc responsio ostendit totam facilitatem quę se debet habere à parte objecti, non tamen explicat facilitatem ex parte potentiæ se tenentem, & tamen, etiam à parte sua, potentia, non se merè passivè habet, ad illam facilitatem, per quid ergo ad illam inducitur? Rursus, quid repugnaret manentibus iisdem experimentalibus speciebus objecti delectabilis, magis & magis facilitari voluntatem, in depromendo amore, illius objecti: Ergo apparet facilitatem illam, in meras species, non posse referri. Pone dari species experimentales à parte objecti se tenentes, & nunquam secutam fuisse appetentiam & consen-

sum, post illam experientiam; quomodo hinc erit facilitas, sine omni omnino actu, & nusquam se movente voluntate. Ergo apparet non rectè referri illam facilitatem in species. Rursùs tota ratio libertatis non sistit in sola attractione, sed etiam in determinatione voluntatis. Ergo ut faciliùs se determinet, pro ista parte, debet dari principium facilitativum, & hoc erit habitus.

CONTRA 2. Ex duobus æqualibus bonis potest voluntas etiam præantecedente vivaciori propositione objecti melioris, eligere minus bonum, vel minus vivaciter propositum. Cur ergo ad talia bona volenda, non poterit dari facilitas, quæ cum non possit referri in propositionem objecti, debet referri in habitum. *Neque valet si dicas*, quòd frequenti usu electionis minoris boni, species relictæ, ex usu minoris boni, facilitent voluntatem ad eligendum minus bonum; non inquam valet, si dicas id: Quia vel species relictæ ex minori bono proponunt illud ut majus, vel ut æquale bonum, & sic jam non stas in proposito: quia fieri potest, ut voluntati semper illud proponatur bonum, ranquam minus, & tamen frequentatis actibus, reddatur facilis aliquis, ad illud potiùs bonum volendum, quæ facilitas non potest referri in species, minus bonum, tanquam majus proponentes. Quod si dicas illud minus bonum vivaciùs proponendum. Contra erit, quia fieri potest ut proponatur majori vivacitate majus bonum, quàm minus, & tamen ex frequenti usu, facilitetur voluntas ad minus illud, expeditè arripiendum. Quod totum supponit hanc doctrinam. Quòd voluntas possit pro sua voluntate, libertate eligere minus, & stante eadem apprehensione, frequentare suos actus, & ex frequentatione, acquirere facilitatem.

CONTRA 3. Quia de ratione habitus est, ut inclinet ad similes actus, à quibus est productus; sed species intellectus, producuntur ex actibus, vel ex notitiis actuum voluntatis: Ergo inclinabunt tantum ad actus intellectus, & ad notitias actuum voluntatis. Hîc autem non quæritur de inclinatione actuum intellectus, sed de inclinatione voluntatis, ejusq; facilitativo.

OBJICIT 1. Oviedo. Voluntas ex repetitione actuum aliquando acquirit majorē difficultatem quam antea habebat in exercitio illorum. Ergo sicut quando acquirit facilitatem, dicitur reliquisse actus præteritos qualitatem quandam seu habitum, quo voluntas faciliùs exequitur actus suos: ita quando acquirit difficultatem, dicetur præcedentes actus reliquisse qualitatem aliam, quâ voluntas, difficiliùs alios similes exercet. Voluntas enim secundùm se, non habet talem difficultatem.

RESPONDETUR. Non ex hoc principio simpliciter arguere nos, dari habitus, quia datur facilitas, aliàs etiam in membris, habitus, admittendi essent; sed quia hæc facilitas, non potest in aliud principium referri, quàm in qualitatem acquisitam: quia verò illa difficultas, potest in aliud principium referri v. g. in conditionem objecti, & ipsi potentiæ inductas dispositiones, quæ augent potius difficultatem quam minuunt, ideo id non potest referri in qualitatem aliquam. Non rarò etiam illa difficultas oritur nonnisi ex consequenti, & ita si aliquis habeat facilitatem odiendi Dei, inducto habitu amoris acquisito, reddetur difficiliùs odium, non propter qualitatem aliquam in se difficultativam, sed propter facilitatem inclinantem ad amorem, & ex consequenti reddentem difficile odium. Quodsi aliquis poneret facilitatem & expeditum modum, difficile reddendi objectum, referri debere in qualitatem Habitus, de novo acquisiti talis minus convinceretur, hoc argumento.

OBJICIT 2. Idem. In appetitu brutorum non datur habitus, & tamen bruta, faciliùs appetunt objectum jucundum, quod pluries sensêre. Ergo idem de voluntate dici potest.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, quia appetitus brutorum, est potentia necessaria, & insuper eodem semper modo, positis omnibus prærequisitis, agit; hinc non indiget principio, per quod facilitetur, ut expeditiori modo agat. Voluntas autem iisdem positis prærequisitis, posset non eodem modo agere, & ut eo modo agat, potest acquirere ex frequentatione facilitatem, sit ut illi habitus tribui debeat, cum in aliud principium, illa facilitas, rejici non possit.

INSTAT Idem. Voluntas eodem habitu instructa, potest habere facilitatem ad actus virtutis, in hac materia potiùs, quàm in illa; quia hæc felicitas proveniat ab habitu, & ita fieri potest ut aliquis instructus habitu pœnitentiæ, faciliùs illam exerceat jejuniis quàm flagellis. Ergo facilitas illa non necessario oritur ex habitu.

RESPONDETUR. Non semel concessum est, quòd facilitas aliundè etiam provenire possit, quàm ex habitu, ut ad jejunium facilitas provenire potest, ex temperie parum digerente, ex humoribus qui absumuntur loco ciborum; sed tum temporis nonnisi facilitas refertur in habitum, quando in aliud principium, referri non potest.

OBJICITUR 3. Voluntas non potest ferri in incognitum, sed si darentur habitus, voluntas ferretur in incognitum, secundùm illum scilicet excessum inclinationis, procedentis ab habitu.

RESPON-

Respondetur. Excessus ille inclinationis, procedens ab habitu, non inclinat independenter à cognitione, sed nonnisi posita illa, de quo infra.

DIFFICULTAS III.

Dantur né in appetitu sensitivo & Phantasia Habitus.

Negat Suarez & Ariaga, affirmat recentior Suarez & Fonseca.

Dicendum est, *Probabilius esse, non dari in istis potentiis, ullos habitus.*

Ratio. Quia ex una parte si in iisdē prærequisitis ponantur illæ potentiæ, eodem modo semper operabuntur. Ergò non est in illis reperire difficultatem, quæ se teneat ex parte potentiæ, ad quam superandam, dari debent habitus. Ex altera parte, bene id referri potest in species, in remotionem impedimentorum, & cætera similia.

Dices 1. cum recentiore Suarez tam appetitus quàm phantasia, operantur propter rationes motivas prius cognitas.

Respondetur. Ad hoc ut dicatur aliquid esse capax habituum, supponi quidem debet, quòd moveatur rationibus prius cognitis, sed hoc solum non sufficit; est enim necesse videre, an iis prærequisitis positis, expeditiùs agere possit: & quidem expeditione non in aliud quam in habitum referibili. Quia autem phantasia & appetitus sensitivus, positis omnibus prærequisitis, eodem semper modo agunt, fit, ut non indigeant habitu.

Dices 2. cum eodem. Experientia constat plurima animantia, ex frequentatione actuum acquirere facilitatem, in saltando, garriendo & cætera similia, quæ omnia referri non possunt, nisi in habitus phantasiæ.

Respondetur. Posse id referri in semotionem impedimentorum, in compagum, ipso usu, flexurum, & similia. Præcipuè in circumstantia specierum acquisitarum.

Dices 3. cum eodem. Licèt appetitus sensitivus sit materialis & phantasia non nisi materialiter cognoscat, hoc non tollit, quo minus proponatur aliquid magis vel minus bonum, & quod inde sequitur, stat cum hoc, quòd per illas cognitiones non determinetur appetitus, quantùm determinabilis est.

Respondetur. Proponi magis vel minus bonum, tantùm arguit facilitatem oriundam ex propositione, consequenter ex speciebus, qualis facilitas concedi illis potest, sed non facilitas ex habitu.

Dices 4. Illæ potentiæ sunt capaces habitus, quæ nunc perfectos, nunc perfectiores actus, habere possunt; hoc autem competit etiam potentiis sensitivis, imò & vegetativis.

Respondetur. Majorem esse ulterius modificandam ut dictum supra, illas scil. potentias esse capaces habituum, quæ nunc perfectos nunc perfectiores actus habere possunt, si perfectio illorum, non in species, non in amotionem impedimentorum, rejici possit, perfectior autem operatio sensitiva, fit, ratione v. g. impedimentorum, quæ sunt ablata &c. vel si impedimentis potentia careat, fieri potest, ut inde oriatur difficultas operandi, eò quòd careat speciebus requisitis iisq; bene radicatis, cum cæteroqui ipsa potentia, sit determinata, ad eundem modum agendi. De quo innui supra.

Dices 5. Potentia indeterminata ad suos actus, est capax habitus, multæ autem potentiæ sensitivæ, non sunt determinatæ ad suos actus, qualis est etiam potentia loco motiva, quæ ad hunc vel illum modum, determinari potest à voluntate, despoticè imperante.

Respondetur. Potentias sensitivas esse determinatas ad unum modum agendi, positis omnibus prærequisitis, quod autem motivæ possit imperare voluntas, nunc hunc, nunc illum motum, non argui indifferentiam potentiæ motivæ ad talem motum positis omnibus prærequisitis; sed solum esse illam potentiam subditam voluntati, & inter prærequisita agendi, habere, voluntatis imperium.

Inter præcipua argumenta quibus probatur non dari habitus, hoc etiam est, quòd non sit explicabilis modus, quo deberet concurrere habitus. *De quo, sit*

QUÆSTIO II.

De concursu Habituum ad actus.

Habitus concurrere ad actus, nonnisi tanquam dispositionem, & conditionem quandam, docet Hurtadus, concurrere effectivè docet Suarez. Concurrere nonnisi per modum causæ formalis tanquam probabilius docet Pontius Disp. 65. num. 26. concurrere & formaliter & efficienter Ariaga.

DIFFICULTAS I.

Explicatur quo modo Habitus possit concurrere formaliter ad actus.

Explicat 1. Ariaga formalem istum concursum habituum, per inclinationem, ipsam autem inclinationem, per proportionem ad impulsum. Quia sicut impulsûs qualitas, est natura sua, manum inclinans v. g. ad motum, & licèt actu illa motum non producat, casu v. g. quo resistatur illi impulsui, actu tamen inclinat, sentimusq; illam inclinationem, & illi resistendo laboramus. Ita habitus est impulsus natura sua inclinans v. g. ad producendum amorem, & dum est ille habitus in voluntate, posita, præ-

senti

senti cognitione voluntatem, inclinat ad Amorem. *Hæc Explicatio*

Non satisfacit. Quia dici potest, quòd cum impulsus sit quid violentum, mirum non est, quòd ut effectum habeat, sentiatur inclinatio illa impulsus, casu, quo impediatur, ne effectum habeat, habitus autem, cum non sit quid violentum, non est ratio, cur casu quo effectum non habeat, inclinatio illius sentiatur, idque vi proportionis cum impulsu. Deinde videtur longè esse dispar horum duorum ratio. Impulsus enim cum non duret diu, debuit illi provideri à natura, & si impediatur, sentiatur ejus inclinatio ordinaturque à natura, ut vel statim producat effectum, qui est motus, vel si non producat motum, depugnet contra impedimentum, resistens sibi, ne producat effectum. Hinc ex illo ordine, facile est illam inclinationem, in impulsu ponere. Quia autem non ordinatur ad hoc habitus, ut dum est in potentia, actu semper inclinet, sed sufficit, ut possit inclinare, quî ergo eodem modo se habebit inclinatio habitûs, quæ quæritur formalis, cum inclinatione, proveniente ab impulsu.

Explicat 2. Pontius. Quia scilicet habitus ita disponit potentiam, ut eo supposito, vel ipsemet actus, sit delectabilior voluntati, vel ab objecto actûs apprehenso, causetur aliqua causalitas, delectans, præviaque ad actionem, propter quam qualitatem delectantem, voluntas agat delectabiliter; vel certè per eam tollitur habitus oppositus, qui reddebat actionem difficilem. *Hæc explicatio*

Non satisfacit 1. Quia hîc debet dari talis explicatio concursus formalis, quæ conveniat omni habitui acquisito, expellere autem habitum oppositum, per hocque formaliter facilitare, non convenit omni habitui: fieri enim potest, ut habitus virtutum acquisitos habeamus, & eorum concursum formalem, sine expulsione habitûs vitiosi v. g. sine expulsione habitus luxuriæ, in istis qui sunt virgines. Deinde ipsa illa entitas habitûs oppositi, debebat concurrere formaliter, sicque facilitare, de hac ipsa quæro, per quid salvetur concursus illius formalis.

Non satisfacit 2. In quantùm dicit, quòd ab objecto, præviè ante actionem, producatur aliqua qualitas delectans. Tum quia facile negabitur talis qualitas, videturque esse nonnisi mera divinatio. Tum quia vel illa qualitas agit aliquid. Ergo tribues concursum, mediante illa qualitate habitus, tribues in quam concursum, etiam in genere causæ efficientis, quem tamen negat Pontius vel illa qualitas nihil agit, & de illa iterato reddit quæstio, quomodo inclinet? Tum quia si totus concursus habitus, sistit in productione illius qualitatis, non assignabitur ratio, cur expeditius substantiam actûs producat voluntas informata habitu. Tum quia interdum delectatur aliquis in productione actus virtuosi v.g. in dissensu objecto prohibito, & tamen sentit difficultatem: Ergo aliud est ista delectatio, aliud facilitas quam tribuit habitus. Tum quia si illa qualitas, producitur ab objecto, non ostendis concursum formalem immediatum habitûs ipsius, de quo quæritur, quid sit? Et deinde objectum per receptam sententiam, non aliud potest producere, quàm actum & speciem, qualitas autem illa, neque est actus neque species. Non inquam actus, qui sit v. g. actus intellectus, loquendo, de habitu intellectuali.

Non satisfacit 3. In quantùm explicat illum concursum quod habitu supposito, reddatur actus delectabilis voluntati. Non satisfacit inquam, tum quia de hoc ipso quæritur, quomodo reddatur ille actus delectabilis delectabilitate habituali? Tum quia etiam posito haberi hanc delectabilitatem habitualem, restat quærere, quomodo id fiat, in genere causæ formalis. Tum quia reddi potest aliquis actus delectabilis voluntati qualis esset Actus primæ delectationis sine ullo habitu. Ergo per præcisam delectabilitatem, influxus habitus, in genere causæ formalis, malè explicatur.

Explicat 3. Oviedo. Habitus est qualitas quædam, ex se determinata, ad producendum actum, in quem inclinat, hanc propensionem seu conatum ad talem actum habet dependenter quoad efficaciam, à libertate voluntatis, cui subditur, quo fit, ut cum quoad exercitium dependeat illa propensio à libertate voluntatis, fit inquam, ut salva libertate fiat. *Hæc explitio*

Non satisfacit. Concedo enim habitum quoad exercitium dependere à libertate, concedo esse natura sua propensionem ad actum, & post hæc omnia, quæro, quomodo in genere causæ formalis fiat ille concursus, quomodo comparatè ad Actum illam suam propensionem exerceat habitus.

Antequam explicetur difficultas.

Præmitto 1. *Definitivè habitum, esse qualitatem inclinativam*, ut vidimus supra & sicut impulsus est qualitas motia, species est qualitas vicaria objecti, ita datur etiam qualitas quædam inclinativa & facilitativa, tenens se à parte potentiæ, hæcq; vocatur habitus.

Præmitto 2. *Hanc qualitatem inclinativam, cum sit in genere causæ formalis, necessario unitam debere esse*, voluntati, aut cuicunque alteri principio, quod inclinare dicitur. Neque enim dicitur forma concurrere formaliter, nisi unita.

Præ-

Præmitto 3. *Concursum in quacunque tandem explicatione quem præbet in genere causæ formalis habitus, respectu actuum, non posse esse consimilem simpliciter, & in omnibus, ei concursui, quem præbent formæ aliæ* v. g. albedo ad constituendum concretum quod est album. Quia talis concursus semper actualiter exhibetur, nihil enim aliud est in re, nisi forma unita subjecto apto. Sicut ergò dum est unita, necessario est unita, sic dum est unita, sic dum est unita, necessario in genere causæ formalis concurrit. Jam autem concursus, quem respectu actuum, in genere causæ formalis, exhibet habitus, non est semper actu: aliàs etiam non posita cognitione objecti, inclinaretur voluntas ad actum, ferreturq; in incognitum. Cæterum talem exhibet concursum, ut constituat potentiam habituatam, semper enim, dum est habitus unitus, constituit habituatum. Unde concursum illius in genere causæ formalis, duplicem cogitare possumus, unum quasi vitalem, qualem multi concedunt præmissis respectu conclusionis, intentione efficaci respectu electionis, & imperio efficaci respectu actûs imperati. Alium concursum considerare possumus, quantumvis procedentem in genere causæ formalis, qui fiat modo non vitali, qualem imaginari possumus, si detur prædeterminatio, qualitas inanimis, quæ sua entitate, sine ullo motu vitali, potentiam ad opus urget, & qua ratione pondus impositum humeris, imprimit gravitatem. *His præmissis*

Explicatur. *Quomodo voluntas inclinetur ab habitu concurrente in genere causæ formalis.* Proponitur imprimis objectum Voluntati, & motivum, secundùm quòd agere debet Voluntas, nihil enim est Volitum nisi cognitum, & hoc est primum extrinsecum principium agendi, & à quo incipit omnis motus Voluntatis. Posita hac illuminatione Voluntatis, & principio movendi Voluntatem vitali, accedit aliud principium extrinsecum non vitale, nempe habitus, & ad id, quod ab intellectu propositum est, anteq; usurpatum, morto modo inclinat. Sicut enim v. g. diaphano posito & objecto in debitis prærequisitis, sine ulla diaphani actione, repræsentatur objectum in diaphano, sequiturq; ut officium suum & naturam, diaphanam exerceat, ex ipsa quantumvis extrinseci objecti propositione. Sic posita illuminatione debita ad actum, sine ulla actione, quæ proficiscatur ab habitu, sequitur ut naturæ suæ jus impleat habitus, quæ est, inclinare potentiam ad similium actuum positionem, quæ inclinatio cum ut dixi fiat mortuo modo, & ex entitate ipsius habitus naturaque, cum definitio illius sit esse inclinationem, fit ut modum illum, ipsa sua entitate exerceat. Et sicut pulsatis chordis unius cytharæ, fides aliûs resonant non pulsatæ, propter naturalem Symphatiam, & proportionatam extensionem. Sic cum maxima sit proportio inter illuminationem illam prævium, & inter habitum fit, ut prima illa invitatione Vitali, quæ est per actum intellectus posita, propter naturalem Sympathiam, proportionem, & convenientiam, in prædicato invitandi, ad similes actus, fit inquam ut juri suo satisfaciat habitus, adeoq; inclinet. Porrò sicut fides antequam pulsetur, non respondet sonus proportionatus in altera Cythara, sed solum respondere potest, si ponantur prærequisita, ita & ante propositionem objecti, non respondet, sed tantum respondere potest inclinatio, oriunda ex habitu.

Quod alterius ut explicetur videndum est, quòd ea, quæ in genere causæ formalis concurrunt, in duplici ordine considerari possunt. Primo in quantum ultra constitutionem concreti seu formati, non plus, in unione illius formæ, intendit natura. Et sic quousque unita est subjecto, verbi gratia, albedo, constituit album, nec dependet jam à quoquam, ut hoc genus exerceat causæ formalis. Secundo considerari potest in eo ordine causa formalis, ut præter constitutionem ejus concreti, quod constituere nata est, adhuc procedat alterius, ad aliquid aliud. Sic, verbi gratia, forma, quæ est albedo, in quantum est disgregativa visus, requirit visum, hunc enim solum disgregat: Lucem, nam in tenebris nulla fit disgregatio. Requirit denique debitam distantiam, nam si ponatur supra sensorium non disgregat illud. Data item prædeterminatione voluntatis, ad hoc, ut constituatur ex illa compositum, quod est prædeterminatum esse, ad hoc non plus requiritur, quam ut sit unita subjecto, sed in ordine ad hoc ut aliquid aliud in eodem genere causæ formalis principiet, formaliter determinando, indiget requisito, verbi gratia, cognitionis proportionati concursus &c. Et hic concursus in genere causæ formalis appellari potest concursus ad aliquid extrinsecum, qui fit ipsa entitate, quantùm est de se, inclinante semper in actu Primo, inclinatura in actu secundo, si circumstantiæ ponantur. Sic etiam & habitus ut faciat concretum cum voluntate, quod est, esse habituatum, & ut in hoc genere causę formalis, quod est ad intrinsecum (ut ita dicam) concurrat, nullo alio indiget, nisi unione cum voluntate, tamen ut concurrat ad aliquid extrinsecum in genere causæ formalis, est necesse, ut habeat prærequisita, quale imprimis est illuminatio ex parte intellectus, propter rationes prædictas. Et deinde ex eo quia inter habitus, voluntatis, & inter modum agendi ipsius necessario debet esse proportio, sicut enim non inclinatur voluntas habitibus intellectus,

ut-

utpote sibi improportionatis, sic nec inclinaretur habitibus voluntas, si proportionati voluntati non essent, imò hoc ipso à ratione habituum voluntatis deficerent, si interveniret improportio. Cum itaque modus agendi voluntatis, sit agere, ex prævia cognitione, etiam proportionatus voluntati habitus ipsius, inclinare debebit, posita prævia cognitione.

Breviter ergo concurrit habitus in genere causæ formalis ad actus voluntatis, quia inclinat sua entitate mortuo modo per modum comprincipii si ponantur alia prærequisita. Idem proportionatè dicendum est de habitibus intellectus, tantum quod ante præcognitionem, non sit necessaria alia præcognitio similis, sicut ante cognitionem actum voluntatis, ad quem inclinat habitus voluntatis, est necesse ponere præcognitionem, sed tamen erat necessaria occurrentia, & propositio objecti. *His explicatis*

Dicendum est. *Quòd habitus concurrat ad actus, etiam formaliter.*

Probatur 1. Quia habit⁹ concurrit ad actus, sed non concurrit in genere causæ finalis. Nam finis actuum, est alius longè; non etiam concurrit in genere causæ materialis, quia non ad habitum spectat recipere actus & subjectare, sed ad potentiam, non etiam concurrit in solo genere causæ efficientis. Ergo etiam concurrit in genere causæ formalis. Quod autem non concurrat in solo genere causæ efficientis. Ratio est, quia est impossibile causare in genere causæ efficientis, & non ponere actionem, rursus impossibile est ponere actionem, & non ponere actionum effectum. Sed habitus causat ante positionẽ effectus, quia habens habitum ebrietatis, sentit se habere inclinationem antequam inebrietur, & sentit se inclinari ut ipsam volitionem inebriationis eliciat. Et sic de reliquis habitibus.

Probatur 2. Quia si non causaret etiam in genere causæ formalis habitus, illa inclinatio quam sentimus ad actus, non posset ostendi, quodnam principium habeat.

Probatur 3. Quia possibilis est talis causandi modus, & quæcunq; indicia legitima possunt haberi causalitatis in genere causæ formalis, ea ostendi poterunt, etiam in habitibus.

DIFFICULTAS II.

An Habitus concurrat etiam effectivè.

Dicendum *est affirmativè.*

Probat 1. Ariaga. Quia impulsus producit effectivè motum, ergo & habitus quia etiam ille est impulsus ad actum.

Respondetur. Concedi debet impulsui vis productiva effectivè impulsus, quia nisi tribuatur vis agendi ipsi impulsui, sæpe nullum aliud principium effectivum motus poterit ostendi. Non rarò enim moventur impulsu, quæ se ipsis moveri nequeunt; si autem semel impulsus est causa effectiva motûs, cur non erit semper? Jam autem non concessa causalitate effectiva habitui in actus, assignari posset principium effectivum? illorum, ipsa potentia.

Probat 2. recentior Suarez. Quia habitus est veluti semen actus, semen autem concurrit effectivè.

Respondetur. Figuratam esse locutionem, quòd habitus sit semen, potestque habere similitudinem cum semine nonnisi in hoc, quia sicut semen deciditur & pullulat ex substantia viventis, ita habitus ex actibus. Deinde non est necesse tribuere habitui vim efficiendi actus, quia efficientia actuum, potest bene tribui alteri principio; nempe intellectui, multorum autem viventium efficientia, non potest alteri tribui quàm semini. Quanquam per multos etiam muliebre semen, effectivè ad generationem non concurrit. *Hinc alter*

Probatur 3. Experientia. Quia scil. non tantùm experiri solemus inclinationem ante positionem actus, sed etiam in ipsa illius effectione & productione experiri solemus majorem facilitatem, quæ in aliud referri non potest, nisi in conversum habitus in genere causæ efficientis, ipsumq; hoc quod minori conatu agat & tamen expeditè anima, ostendit, hoc effectivum aliud, ejusdem actûs.

Respondebis in principiis Vasquez, quod eo casu non concurrat ad actum, sed ad modum quendam actus ille habitus.

Contra 1. est. Quia hæc responsio, non negat, quòd effectivè concurrat habitus, licèt effectum illius non dicat esse ipsum actum, sed modum aliquem illius actûs. Quod autem concurrat ad ipsam entitatem actus, non verò ad solum modum illius, sic probatur. Ille modus vel est modus entitativus vel modus essendi, seu formalitas sola, si concurrit habitus, ad modum illum essendi: Ergò concurrit ad entitatem actus, quia hic modus essendi, est identificatus realiter ipsi actui, impossibile autem est concurrere ad aliquid realiter, & non concurrere ad alia, cui illud identificatum est realiter, Quodsi ille modus est modus entitativus. Contra est: Quia non erit ratio, quî fiat, ut sentiatur facilitas in producenda ipsamet substantia actûs, si ad substantiam actus non concurrit ille habitus. Deinde si potest habitus concurrere in genere causæ efficientis ad modum illum actus: Ergo apparet, quòd illi talis causalitas non repugnat. Ergo illam etiam in substantiam actus exercere poterit. Denique non sunt multiplicanda entia sine necessitate, nulla autem necessitas prædicti modi: Ergo si habitus concurrit effectivè, potiùs concurret, effectivè, ad ipsam entitatem actus.

Contra 2. vel producit etiam potentia illum modum, vel solus habitus, si producit solus habi-

habitus, Ergo ad aliquid producendum, erit simpliciter necessarius habitus naturalis, nempe ad illum modum. Rursus si illum modum producit solus habitus, inexplicabile est, quomodo facilitetur tunc potentia, in producenda ipsa substantia actus, si autem illum modum producit etiam Voluntas, Ergo cum habitu agens, magis defatigabitur, producendo scilicet & ipsum actum, & modum, sicut & nos fatigamur oratione v. g. Psalterii & attentione ad illam.

NEQUE VALET si dicas, quod currus cum rotis magis ponderet quàm sine rotis, & tamen tractio illius cum rotis, facilior est: ita plus efficit Voluntas efficiendo & modum & actum, effectio tamen illius modi, facilitat ipsam productionem actus. Non inquam valet si dicas, Quia quando rotæ facilitant tractionem majoris ponderis, id inde fit, quia rotæ influunt sua circumvolutione, ad ipsum movendum currum, & mediantibus rotis, fit influxus ipsius primum moventis v.g. bigæ alicujus, quam similem actionem, si tu concedis modo illi, concedis influxum effectivum, in ipsam substantiam actûs, ut scilicet potentia & habitus, producendo illum modum, producat & ipsam substantiam actus.

NEQUE VALET ulterius si dicas, Quod sicut concessum est à nobis dari inclinationem, quæ fiat ipsa entitate in genere causæ formalis, & antecedat positionem actûs: ita etiam dari ipsam entitativam facilitatem, quæ etiam concurrat, nonnisi in genere causæ formalis: Nam urget ratio adlata, pro isto concursu effectivo. Deinde quia non tantùm ante positionem actus, experimur inclinationem, sed etiam ipsam facilitatem exercitii, quæ in aliud non potest referri, quàm in concursum effectivum.

Ad ea, quæ pro urgenda hac *Responsione adferri possunt solvenda*, habendum præ oculis est. Quòd concesso influxu in entitatem actus habitui, erit adhuc distinctus habitus naturalis acquisitus, ab habitu supernaturali infuso: quia actum illum totum quoad entitatem potuisset elicere Voluntas, quamvis non cum tanta facilitate; potentia autem naturalis, sine habitu infuso, aut auxilio locum ejus supplente, causare neutiquam potuisset actum supernaturalem. Deinde quamvis ad substantiam actus sufficiens sit potentia, quia tamen non est sufficiens ad illam expeditè & cum facilitate eliciendum, hinc fit, ut agnoscamus concursum habitûs, effectivum actûs. Quando autem urgetur: Quòd si concurrat habitus effective; deberet illi respondere aliqua formalitas, quæ non respondeat ipsi potentiæ, eò quod duabus causis concurrentibus, unicuique sua formalitas respondere debeat, eaque condistincta, id etiam non convincit. Videmus enim, quod concurrente causa prima & secunda ad eundem effectum, nulla respondeat formalitas causæ primæ, quæ non respondeat secundæ, & è converso. Idque videtur universaliter non requiri, quando duæ causæ concurrentes sunt sibi subordinatæ. Quia autem habitus subordinatur potentiæ, hinc fit ut nulla formalitas respondeat potentiæ, quæ non respondeat habitui. Potest etiam formalitas hæc distincta ostendi, nempe ipsa facilitas, in substantia actûs, faciliter prodeunte.

DIFFICULTAS III.

Solvuntur Objectiones.

OBJICIT Pontius. Si concurreret in genere causæ efficientis habitus, id ideò esset, quia habitus daret potentiæ faciliùs operari, sed ab illo concursu non potest habere potentia, faciliùs operari. Quod ipsum probatur, quia ea tenus haberet à concursu habitus, facilius operari, quatenus à concursu proprio, haberet, difficilius operari, sed hoc est falsum, quod probatur, quia difficultas potentiæ in agendo, est difficultas sensibilis, quam experimur in nobis, Ergo provenit ab aliquo quod sentimus, sed prorsus non sentit potentia concursum aut influxum suum, Ergò difficultas illius non oritur ab influxu formaliter.

RESPONDETUR. Hanc objectionem involvere multa incerta. Nam imprimis supponit: Quod posito concursu habitûs, tollatur aliquid ex proprio concursu potentiæ, quod falsum est. Eodem enim modo ut ante, pro sua parte, potest Voluntas cum habitu concurrere, imò deberet magis, hoc est intensius concurrere, allicente duplici principio ad operationem, hoc est, propositione objecti, & inclinatione ab habitu oriunda. Deinde non apparet, quæ sit ista sensibilis difficultas, hoc est materialis in operatione spirituali, quodsi nomine difficultatis sensibilis, veniat difficultas, quæ sit per experientiam cognita: hæc quidem non negatur, sed tale etiam sentiri seu experiri, datur in actibus intellectus & Voluntatis cum ipsam facilitatem vel difficultatem experiamur, & ipsum etiam concursum potentiæ, qui identificatur ipsis actibus. Deniq; alia est hæc propositio: Quod difficultas in operando sumatur ex ipso influxu potentiæ, & ex concursu proprio illius, & hæc propositio est falsa, quia si ea difficultas oritur ex proprio concursu potentiæ, cum concurrat etiam potentia cum habitu, etiam cum habitu sentiri deberet, cum tota ratio difficultatis, ponatur, concursus proprius. Et alia est hæc propositio: Quod ipse concursus potentiæ, non facilitet actum, & ista propositio est vera, Videtur autem arguens istas duas propositiones confundere. Deinde nego, quod potentia non sentiat in suo actu & influxu difficultatem vel facilitatem, licèt non sentiat distinctionem inter influxum & actum.

INSTAT I. Idem, Ideò habet potentia difficultatem ab influxu suo, quia totum conatum

intendit,& absq; concursu alterius causæ,ipsamet totaliter , causat actum. Sed ex hoc non deberet sentire difficultatem , quæ superari deberet per habitum,quia potentia visiva exhibet totum conatum suum ad actum visionis, & tamen non sentit difficultatem , per hoc præcisè quòd exhibeat totum conatum quem potest, & quod non adsit concursus supplens partem concursus.

Responsum supra. Quia visiva in iisdem circumstantiis, semper eodem modo operatur, positisque prærequisitis , nunquam facilius videt ; fit, ut non sit fundamentum tribuendi illi comprincium facilitativum. Jam autem in iisdem prærequisitis , intellectus , non eodem modo operatur, sed cum sensisset difficultatem postea facilitatur , hinc habetur fundamentum tribuendi illi comprincipium facilitativum. Quod principium,quòd etiam in genere causæ efficientis agere debeat,probatum supra. Deinde argumentum multum probat:probat enim ne quidē concursum in genere causæ formalis tribui debere habitui, cum etiam illo destituatur visiva.

Instat II. Idem. Si proponatur bonum delectabile voluntati,ut delectabile præcisè,non sentit ullam difficultatem in ejus prosecutione quoad primum actum, & tamen habet influxum totalem in illum actum, absque concursu habitûs.

Responsum supra. Non ex eo præcisè, quòd sola potentia concurrat , sentiri difficultatem in omnibus actibus ; quare autem sentire difficultatem , & illam auferri arguat habitum, & quando, dictum supra.

Noto I. Difficultatem quæ in agendo sentitur non esse refundendam in hoc solum principium, quia nullum aliud principium concurrit cum potentia. Ratio,quia multa concurrunt se solo,ut principia necessaria,Deus creans, & tamen ex hoc, non oritur ulla difficultas.

Noto II. Difficultatem hanc provenire interdum à propositione objecti,ut si tanquam arduum proponatur , & hæc difficultas interdum experiendo,interdū radicatis speciebus vincitur.

Noto III. Difficultatem quam experimur in operando , interdum provenit ab aliquo positivo, ut cum provenit ab habitu in oppositum inclinante , quo casu si sit ita intensus habitus, ut exigat corruptionem oppositi, facilitas quam adferet habitus, erit ex consequenti corruptio alicujus positivi ; ita ad facilitatem, corruptio habitus oppositi , habeat se tanquam removens prohibens. De ipsa autem difficultate discutrendo , quam universaliter debet tollere habitus , illa dupliciter à nobis spectari potest, I. ut subest nostris conceptibus, & sic apprehendimus illam tanquam formam impedientem potentiam. II. prout est in re &sic accepta, aliud dicit in recto, aliud in obliquo : in recto, nihil aliud est, nisi ipsa potentia,in obliquo autem connotat negationē expeditionis promptitudinis,quam negationem, dicimus, in ipso exercitio actûs, non videri unde tollatur, nisi concedatur effectivè concurrere habitum. *Hinc consequenter*

Inferes, non ex concursu proprio & solius potentiæ illam oriri difficultatem, sed oriri ex ipsa potentia, non expedita, non prompte agente.

Objicit II. Idem. Per hoc quod potentia habeat inclinationem ad unum actum v. g. intemperantiæ , oppositus actus erit ipsi difficilis,qui non esset ipsi difficilis, si non haberet illam inclinationem , & ideò aliquis actus est ipsi facilis, quia aliàs erat difficilis, vel quia tollitur inclinatio ad oppositum actum , vel quia additur inclinatio ad actum illum, qui fit facilis, unde neq; ratione, neq; experientia , colligitur alia difficultas aut facilitas, in potentia,ad actus eliciendos. Ergò habitus solum debet poni, vel ad dandam inclinationem ad actum, vel ad tollendam inclinationem ad oppositum actum.

Respondetur. Duplicem nos sentire negationem facilitatis in eliciendo actu qui postea à nobis facile elicitur. I. sentitur à nobis negatio facilitatis , quæ antecedit positionem actus , quia scilicet post propositionem objecti, antea non sentiebamus nos inclinari ad actum, postea verò sentimus , & hanc facilitatem dicimus oriri,negationemq; illius tolli præcisè ex vi concursus,quam in genere causæ formalis , præbet habitus. II. negatio facilitatis sentitur in ipsa positione actus , quòd scilicet ponatur actus cum reluctatione interdum , vel saltem cum quadam inexpeditione ita ut postea sentiamus potentiam expeditè ipsum actum ponere , & hoc dicimus non ab alio principio provenire, nisi ab ipso concursu habitus, in genere causæ efficientis. Utramque hanc negationem facilitatis , augere potest positio habitus oppositi. Sed hæc difficultas non est universalis ut dictum supra. Directè ergo negatur, ideò actum ipsum facilem esse,qui aliàs erat difficilis, quia tollitur inclinatio ad oppositum, vel quia additur inclinatio antecedens actum,potest enim dari tertia facilitas,in ipso exercitio actûs.

Instat I. Idem. Per concursum habitûs, in genere causæ efficientis , non potest tolli inclinatio in oppositum actum, neq; addi inclinatio ad ullum actum, quod ipsum probat,quia concursus actualis habitus , solum habet supplere illam partem concursus, quæ non adest, & influxus adæquatus potentiæ & habitûs habet solum effectivè & formaliter tantum facere quantum fecisset concursus adæquatus solius potentiæ, qui sufficeret ad actum, si adfuisset, sed neq; pars concursus potentiæ , quæ deest, præsenti concursui habitûs,neq; totus influxus illius, tollunt inclinationem potentiæ ad oppositum: aut si tollunt, jam non esset productio habitus difficilis potentiæ. Ergò neq; partialis influxus potentiæ & habitus,neque totalis influxus ipsius potentiæ, tollit inclinationem ad oppositum.

Responsum supra. Immeritò imaginari Pontium, quod tollatur pars concursus propter accessum habitus , non ergo ex illo principio facilitatur potentia , quia diminuitur ille concursus, sed ex alio principio , jam explicato.

Instat

Instat 2. Idem. Quando aliquis habitualiter intemperans sentit difficultatem in eliciendo actu temperantiæ. Ergo ab aliquo oritur illa difficultas. Tum sic vel illud à quo oritur illa difficultas, formaliter loquendo, est solus habitus intemperantiæ absque aliqua productione, vel alia qualitate producta per ipsum, vel est productio aliqua alicujus alterius qualitatis, aut alia illa qualitas. Si dicatur primum, habetur intenta, quia quidquid habitus facit seipso, absque productione, facit illud non quatenus concurrit effectivè, sed quatenus determinat formaliter in genere causæ formalis, & haberet id facere, quamvis non esset productivus ulla ratione. Si dicatur secundum, præterquam quòd nihil possit produci ab habitu intemperantiæ nisi actus intemperantiæ, etiam de illo producto quæri potest, utrum in genere causæ formalis an in genere causæ efficientis faciat difficilem actum temperantiæ. Si formaliter. Ergo & habitus formaliter tantum facit difficilem actum oppositæ virtutis, si effectivè dabitur processus in infinitũ.

Respondetur. Quod intemperans à duplici principio sentiat difficultatem in exercendo actu temperantiæ. Imprimis ab habitu opposito, quæ difficultas est in genere causæ formalis, contingit autem eo modo sentiri difficultatem illam, quia scilicet quando proponitur intemperanti objectum temperantiæ excitatur mens ut advertat, quòd esse temperantem, oppositum sit præhabitis actibus intemperantiæ, propositioneque facta intemperantiæ, in genere causæ formalis, modo supra explicatio, inclinat habitus intemperantiæ. Secunda est difficultas, quam sentit intemperans in eliciendo actu temperantiæ, annexa est, ipsi exercitio actus, & hæc oritur ab aliquo negativo, hoc est ab ipsa potentia non habente facilitatem ad agendum, ad quem secundum modum difficultatis non attendit objectio, neque illum ponit inter modos difficultatis, cum tamen ponere necesse fuerit & hanc postea difficultatem, tollit unitus voluntati habitus temperantiæ, coefficiendo cum voluntate actum temperantiæ. Unde etiam ipse habitus intemperantiæ, ad actus qui facile ab intemperanti fiunt, concurrit in genere causæ efficientis.

Instabis 3. Si habitus intemperantiæ, reddit difficilem actum temperantiæ, nonnisi in genere causæ formalis, etiam reddendum facilem actum temperantiæ ab habitu ejusdem, nonnisi in genere causæ formalis.

Respondetur. Illa difficultas, quam facit habitus intemperantiæ, dum exerceri debet actus temperantiæ, est difficultas antecedens actum temperantiæ concedoq; quòd fiat in genere causæ formalis, ab ipsamet intemperantia. Hinc etiam facilitas quam ante actus temperantiæ temperans sentit, erit facilitans proveniens ab habitu temperantiæ, in genere causæ formalis. Quia tamen præter difficultatem illam antecedentem, habet intemperans difficultatem, in ipso exercitio actus temperantiæ, quæ potest referri in aliquid negativum, nempe potentiam non exercitatam, hinc datur adhuc locus habitui, qui concursu suo effectivo, illud negativum, quod difficultatem adferebat, tollit. In id etiam principium hæc difficultas resolvi potest quia non apparet quem & qualem influxum physicè & in genere causæ efficientis difficultativũ, exhibeat intemperantia, quando fit actus temperantiæ, cum concursus illius effectivus, nonnisi ad actum intemperantiæ extendatur, utpote, cum nonnisi ad hos actus concurrere possit effectivè, extensioneque suæ efficientiæ moveri à quibus similibus est productus; non est autem productus habitus intemperantiæ. Bene autem intelligi potest, quomodo possit concurrere effectivè habitus temperantiæ, ad ipsum actum temperantiæ.

Objicit 3. Idem. Ideo habitus deberet habere concursum effectivum, & non sufficit concursus in genere causæ formaliter determinantis, quia non potest esse absque effectivitate talis determinatio, potest autem fieri determinatio sine concursu in genere causæ efficientis, quod probat, quia intentio determinat ad electionem & tamen effectivè ad illam non concurrit assensus item principiorum, determinat ad conclusionem, nec eam efficit, delectatio itẽ quam ante actum prosecutionis producit objectum in appetitiva potentia, inclinat ad prosecutionem, & tamen illam non causat efficienter. Ergo nec habitus causabit efficienter.

Respondetur. Ex dictis, quòd inclinatio & facilitas antecedens actum, intelligi possit, sine concursu effectivo, & quia tam intentio quàm præmissæ, quam delectatio, habet se antecedenter ad positionem actus, sit ut id principiare possint in genere causæ formalis solius. Sicut etiam nos non negamus, facilitatem quæ antecedit positionem actus, præstari nonnisi in genere causæ formalis. Sed negamus intelligi posse facilitatem annexam ipsi exercitio actus, sine concursu effectivo. Deinde cum intentio, præmissæ, & cætera similia, sint per modum transeuntis, mirum non est, si denegetur illis ratio potentiæ productivæ, seu principiis coeffectivi; Sed habitus, cum sit per modum qualitatis permanentis, habet vel ex hoc ipso, proportionem, ad effectivè concurrendum, habendamque rationem principii coeffectivi. Directè autem ad argumentum respondendo, nego illam causalem, ideo debere dari concursum effectivum habitus, quia illo non dato, non posset intelligi concursus ejusdem habitus in genere causæ formalis, sed quia non esset, in quod principium referretur facilitas, in ipso exercitio actus.

Addo an plus vel minus cum habitu, applicet seſe potentia ad agendam, taxam applicationis certam, dari non posse. Posita enim etiam debili positione objecti, ex accidenti aliquo, v. g. ex sensualis partis affectione, sequitur intensa actio voluntatis, & contra fieri, potest, ut viro probo, intensissimè proponatur objectum delectabile, quo non movetur, movetur autem improbus. Exercitio item Logico, levis advertentia sufficit, ad rectè syllogisandum, secus tyroni. Interdum etiam intensio voluntatis, præter principium elicitivum, quod est ipsa voluntas, referri debet in ipsam propositionem objecti, quæ clarior & vivacior movet etiam ad actum intensiorem: Rursùs fieri etiam posset, quod propter habitum, intensius operetur voluntas, quàm operata fuisset sine habitu, casu quo & objectum intensè proponatur, & intensus sit habitus, quia tunc ex duplici principio invitabitur & inclinabitur ad agendum; contingere autem hoc etiam potest, ut voluntas non ita applicate operetur, ac operata fuisset applicatè, si non facilitasset habitus. Unde Doctores exercitati non tanta applicatione argumenta formant, ac incipiens Logicus. Casu autem quo applicatur voluntas intensè, contingere potest, ut quem actum intensum elicuisset cum habitu, eundem sine habitu eliciat actum, & æquè intensum, majori nonnisi conatu adhibito ut dixi. Quia tamen adhibito illo majori conatu, minus facile fuisset operata potentia, quam operetur cum habitu, ideo adhuc necessarius erit facilitativus habitus. Dici etiam posset adhibita à voluntate majori applicatione, actum illum intensius faciendũ, non facilius, ita ut major applicatio excludat remissionem, non conferat facilitatem.

Cæterum si quis sine concursu effectivo, rejiceret illam facilitatem, in ipsam formam habitus, cujus natura sit, sine concursu effectivo, facilitare, parum quidem clarè loqueretur, difficulter tamen convinci posset.

Continuatur Solutio.

Mastrius censet habitum non tantum esse formam inclinantem, sed etiam causam effectivam actus, objicit tamen sibi aliqua, quæ hîc expedit solvere. *Hinc ex illo*

Objicitur 1. Unius actionis una est potentia, quia una actio requirit, principium formale per se unum, à quo eliciatur, sed ex habitu & potentia fit unum per accidens. Ergo.

Respondetur. Majorem debuisse alterius probari, indubiè enim Deus ad nostras actiones concurrit effectivè, & tamen ex Deo & creatura, non fit unum per se. Saltem item si non habitui naturali, qui est tantum facilitativus, sed habitui infuso supernaturali, concedi deberet influxus in genere causæ efficientis, hoc enim ipso non se haberet per modum potentiæ, & tamen ex habitu illo infuso, utpote ex accidenti supernaturali, & ex potentia naturali, nõ fit unum per se. Deinde dici posset, unum per se duplex cogitari posse, unum per se, aliquorum, quæ sint in eodem gradu entis, hoc est utrumque, substantiale, & eo sensu, ex habitu & potentia non fit unum per se, cum potentia cui unitur habitus, sit substantia animę, aut si potentiæ, non identificãtur animæ, tamen potentia erit quid substantiale, quod si ponas etiam potentiam, esse quid accidentale, hoc ipso minus urgebis, quia & potentia & habitus erunt accidentia, adeoque non facientia unum per se. Aliud autem unum per se cogitati potest, quod fit cum ex illis quæ non sunt quidem in eodem entis gradu, ordinantur tamen ad se, vel subordinantur sibi, habentque, se sicut perfectivum, & perfectibile, completivum & complebile, & tale unum per se, fit ex potentia & habitu; habet enim se potentia, sicut perfectibile, habitus sicut perfectivum.

Objicit 2. Accidens non est principium agendi in subjectum proprium, actus autem recipiuntur in eodem subjecto, in quo est habitus, Ergo habitus non est principium actuum, potentiæ, in ordine ad actum.

Respondetur. Posita veritate majoris, sequitur posse adhuc efficienter produci actum ab habitu, cum habitus non recipiatur in actu. Deinde argumentum multum probat. Probat enim etiam intellectum, non posse effectivè producere suum actum, quia ille actus recipitur in intellectu, nihil autem agit in seipsum. Quæ autem illic objiciuntur de potentia sensitiva nõ urgent, quia nos non concedim⁹ habitus, in potẽtia sensitiva.

Objicit 3. Nulla specie distincta, sunt sibi invicem causæ æquivocæ. Quia causa æquivoca, eminenter continet effectum, & consequenter est perfectior, sed actus & habitus differunt specie, & actus est causa habitus. Ergo.

Respondetur. Plura tangit hoc argumentum, quæ alibi discussa manent, quod enim tangit, an aliqua possint sibi esse invicem causæ, de hoc alibi actum. In præsenti quamvis habitus producat actum efficienter, non sequetur, aliqua dico, esse sibi invicem causas: quia actus productus ab hoc habitu, non producet illum habitum, à quo fuit productus, sed producet intensionem ejusdem, distinctam realiter.

Deinde in nostris principiis, ipse actus, non est principium effectivum habitus. Quo modo ergo duo, erunt sibi ad invicem causa. Rursùs tangit hæc objectio difficultatem de causis æquivocis, enunciatq; causas æquivocas, debere continere eminenter effectum, quæ propositio irrestrictè prolata, patitur instantias. Certè enim sol, est causa æquivoca hominis, nunquidne continet eminenter perfectionẽ hominis, estq; quid perfectius homine. Ex putri generantur viventia, nunquidne putre perfectius est vivente.

Objicit 4. Duo effectus, quando sunt respectu causæ communis, ordinati inter se, primus secun-

secundùm totam speciem, præcedit secundum, sed actus & habitus, respectu potentiæ sunt effectus ordinati, & actus aliquis præcedit habitum de necessitate, non è contra : Ergo habitus, omnino non præcedit actum, ut causa ejus per se.

Respondetur. Majorem esse falsam ut sonat, certè enim ab igne A. generante procedit calor, & ignis genitus B. natusque est calor, præcedere ignem B. Nunquidné etiam calor non poterit esse causa ignis B. licèt non possit esse causa ipsius ignis. Acum ab eo procedat : ita actus procedens efficienter ab habitu, non poterit esse causa habitus à quo procedit, poterit tamen esse causa intensionis habitus, novæque superaddita facilitatis, quantumvis actus & habitus, nati sint procedere ab eadem potentia.

Objicit quintò. Si habitus supplet causalitatem potentiæ. Ergo posset dari habitus aliquis, qui totaliter suppleret causalitatem potentiæ, quod implicat.

Respondetur. Negando sequelam, cum enim habitus suppleat causalitatem potentiæ facilitativè, hoc ipso supponit principium quod facilitet, adeoque nunquam illud ex eludendo, & se solo habitus, nihil potest efficere.

QUÆSTIO III.

De Causis habituum, intentione, Corruptione.

DIFFICULTAS I.

De Causis Habituum.

CAusari habitus à sola potentia dispositа per actus, docet Durandus, à potentia & actibus Arriaga, à solis actibus Suarez uterque, Vasquez, Pontius.

Assero primò. *Probabilius esse quòd habitus producantur à sola potentia posito actu vel actibus.*

Ratio prima est. Quia sicut non sunt multiplicanda entia sine necessitate, ita nec virtutes agendi effectivè, tribuendæ sunt illis entitatibus, quas aliunde concurrere in genere causæ efficientis non constat. Sed nulla est necessitas tribuendi vim activam actibus, nec eos aliunde constat vim concurrendi effectivè habere, Ergo.

Ratio secunda à pari est. Actiones intellectus & voluntatis, non producunt effectivè alias intellectiones & volitiones. Ergo nec producunt habitus. Et sicut referri potest productio activa actuum in solam potentiam, sic referri potest & productio habituum ; & sicut actum imperatum quà talem, actum item electionis, quà talem, producit ipsa potentia, quamvis posito nonnisi imperio & electione, ita producet & habitum, posito actu vel actibus.

Ratio tertia est. Quo perfectius principium est, hoc ipso parat ipsum sibi, alia comprincipia, vel instrumenta agendi, & ita species sensuum, producuntur ab objectis, species autem intelligibiles producit intellectus agens. Cujus ratio ulterior est. Quia perfectio est, à quàm paucissimis principiis in agendo dependere, ut ita interveniat similitudo ad perfectissimum agens, quod est Deus à nullo dependens. Cum ergo intellectus & voluntas sint intentionalia agentia, creata, perfectissima, producent sibi comprincipia agendi, quæ sunt habitus.

Dices primò. Cum recentiore Suarez. Omnis actio potentiæ appetentis, est appetitio, & omnis actus potentiæ cognoscentis, est cognitio. Ergo habitus producetur à solis actibus neque enim habitus, v. g. intellectus, est intellectio.

Respondetur. Hoc argumentum multum probare, quia probaret quòd intellectus non producat sibi species impressas, cum species impressæ non sint cognitio. Distingui etiam antecedens potest. Omnis actus potentiæ cognoscentis, qui est immediatè circa objectum, est cognitio. Concedo antecedens. Omnis actus potentiæ cognoscentis qui est mediatè ad objectum, vel tanquam instrumentum, vel tanquam comprincipium. Nego antecedens, vel certè : Omnis actio potentiæ cognoscentis, quæ est transiens, est cognitio, non verò ea quæ est ad terminum permanentem. Imò idem medius terminus facit pro nobis. Omnis cognitio non aliud est quàm repræsentatio objecti, & omnis volitio est tendentia in volibile. Ergo ab illis non producetur habitus.

Dices secundò cum Oviedo. Experimur ad repetitionem actuum, fieri habitus. Ergo actibus tribuenda est virtus activa illorum, sicut virtus activa lucis, soli tribuitur.

Respondetur. Experimur approximato igne fieri ustionem & tamen ustio non tribuitur approximationi, tanquã causæ efficienti. Quando ergo ad positionem alicujus videmus aliud produci, pensandum est : An in aliud principium, causa ejusdem effectiva reduci non possit. Et si sint duo principia, in quæ reduci posset effectus, pensandum iteratò veniet an sufficienter referri possit in unum principium, quia non sunt sine necessitate multiplicandæ virtutis agendi ; Quia autem sufficienter id referri potest, in solam potentiam præinformatam actibus, fit ut illi tribui soli debeat, effectio habituum. Quando autem ex eo, quia posito sole emanat lux, referimus lucem in solem, tanquam in principium, ejus ratio reddi potest, quia in nullum aliud principium referri potest, & alia, causalitatem hanc solis, suadent.

Dices tertiò. Quod definitivè habitus sit qualitas, ex actu vel actibus producta. Ergo concurrere debent effectivè.

Respondetur. Dicuntur aliqua genita ex putri, & tamen putredo effectivè ad illa non concurrit. Aliud itaque est dicere, aliqua esse producta ab actibus, aliud, producta ex actibus.

Dices quartò. Cum Mastrio tenente disp. 3. num. 73. quod actus sint causa totalis habitus.

Si voluntas esset causa sive totalis sive partialis, habitus liberè illum produceret, & tamen libere illum non producit, quia quamvis voluntas eliciens actus v.g. Justitiæ, nollet quod ex istis sequatur habitus justitiæ, adhuc tamen iste habitus produceretur.

Respondetur. Negando sequelam, non enim voluntas in omnibus suis operationibus est libera, exercet enim actum necessarium amoris boni in communi, & summi boni, qua talis repræsentati. Deinde sufficit ut sit voluntas libera, in exercendis actionibus suis, ut ita dicam principiis, hoc est volitionibus, licèt non sit libera, in actionibus ut ita dicam, secundariis, seu ordinatis in bonum priorum ut ordinantur habitus, in bonum volitionum, facilius exercendarum. Deinde etiam hoc concesso, quòd in omnibus actionibus suis, voluntas sit libera, hæc voluntatis libertas in producendis habitibus per hoc salvari potest: quia scilicet ponit liberè ipsosmet actus, qui sunt prærequisiti ad operandum licèt positis illis prærequisitis, non potest non sequi alia ejus operatio, quæ est productio habitus. Et certè, non est magis necessaria voluntati productio habitus, suppositis actibus, quàm sit necessaria ipsa volitio, supposito quod ponatur, vel ipsa sessio, supposito quòd sedeatur, & si in his salvatur ratio liberi, ex eo, quòd tota determinatio sit ex suppositione consequenti, quam ponere & non ponere, erat in potestate; ita & in præsenti salvabitur, nam etiam positio illorum actuum, erat libera.

Dices quintò. Habitus corrumpuntur ab actibus contrariis. Ergo & producuntur.

Respondetur. Habitus corrumpuntur ab actibus contrariis tanquam prærequisitis, quibus positis, generatur habitus depulsivus illius prioris, & tanquam prærequisitis, quæ deposcunt, ut Deus non conservet in toto vel in parte contrarios habitus, casu quo in Deum illa conservatio, referenda esset.

Assero secundò, *Posse sustineri sententiam durandi, quòd actus dispositivè concurrant, ad productionem habitus.*

Ratio. Quia nihil obstat, ad maximum talem saltem causandi rationem, tribuere actibus.

Deinde intentio ad electionem, præmissæ ad conclusionem, per multos dispositivè concurrunt. Ergo eodem modo per illos possunt dici, concurrere etiam actus.

Dices cum Pontio. Actus non est dispositio requisita ex parte potentiæ ad conservationem habitus. Ergo neque ad productionem.

Respondetur. Retorquendo argumentum. Putredo non confert ad conservationem geniti ex putri, & tamen confert ad illius productionem. Ipse etiam Pontius censet, actus, esse productivos habitus, non tamen concurrunt ad conservationem habitus, durante illa qualitate permanente, quamvis interim nulli sint actus. Potior etiam est ratio, cur requirantur actus ad productionem & non conservationem, quia videmus illis non positis non poni habitum, & tamen videmus conservari habitum illis non positis. Imò inde stabilitur nostra sententia, quia si nihil obest, idem debet assignari principium conservativum & productivum, si ergo actus non sunt conservativi habitus, neque erunt productivi, quod esse contra Pontium.

Assero tertiò. *Posse tribui actibus, vim nonnisi prærequisiti, conditionis, &c. similia, ad productionem habitus.* Quod ita explicari posset:

Unumquodque principium in ordine ad ponendos suos effectus, exigit prærequisita & conditiones, & quia sunt aliqui effectus, qui nonnisi suppositis, alterationibus successivis poni possunt, sicut contingit in positione firmarum substantialium, talia prærequisita dispositionis, antonomasticon appellantur. Dividuntur hæ dispositiones in ultimas & non ultimas. In isto genere requisitorum non censentur actus, quia effectus qui producitur à potentia, hoc est habitus, non ejus est naturæ, qui nonnisi per alterationes poni deposcat. Alia autem sunt prærequisita, quæ sibi & ultima & prima sunt; tale prærequisitum est, v. g. positio objecti, ejusque specierum in sensorio receptio, ad hoc, ut intellectus agens, formet sibi speciem impressam &c. similia. Hæcque non tam dispositiones, quam prærequisita ad agendum vocantur, & in istorum prærequisitorum genere, numerandi veniunt actus in quantùm prærequiruntur, ad ponendum habitum.

Porrò hoc prærequisitum est talis naturæ, ut si ponatur, reddatur potentia proximè capax agendi, si non ponatur non reddatur capax; quòd autem positis actibus reddatur potentia, proximè capax producendi habitum, & non positis illis, non reddatur proximè capax, probari potest per ipsam experientiam quæ docet, positis actibus, non sentiri difficultatem, cum antea sentiretur.

Addo posito vel unico actu disponi jam potentiam ad producendum sibi habitum, quia non est major ratio, cur si tribuatur vis dispositiva ad habitus actibus, potius uni actui tribuatur, quàm alteri. Et certè si ad positionem unius actus, non disponeretur potentia ad producendum habitum, nunquam proximè ab actibus, ad hoc disponi posset; non est enim ratio, cur unus sit actus dispositivus, & non alius, & cum actus utpote transeuntes desinant si non sunt, nihil conferunt, quomodo conferent, quando jam non sunt. Et licèt quidem ad denominationes conferre possint ea, quæ non sunt, non tamen ad agendum Physicè, & sicut positis prærequisitis ad illuminandum soli, semper oritur aliquid ex luce, ut non exemplo perfecta lux, ita posito unico actu, ponitur aliquid saltem imperfectè facilitativum.

DIF-

DIFFICULTAS II.

De Intensione & Conservatione Habituum.

ASSERO primò. *Posse intendi habitus volitivæ.*

RATIO. Quia possunt intendi ipsi actus, cur non & habitus. Experimur etiam interdum non facilius aliquid prosequi, quàm antea fuerimus prosecuti. Ergo si facilitas illa refertur in habitum, major facilitas, debet referri in intensionem habituum.

ASSERO secundò. *Etiam habitus intellectivæ intendi posse.*

RATIO. Tum quia experimur intensius nos certificari, majorique facilitate, idque certitudine subjectiva quàm antea certificati fuerimus. Ergo cum hæc certitudo non possit in aliud referri, quàm in intensiorem habitum, dabitur ille. Tum quia non est major ratio de habitibus voluntatis, quàm de habitibus intellectus. Tum quia ex communi Theologorum, intenditur habitus fidei supernaturalis. Ergo non repugnat ex ratione generica habitus, intendi; non apparet autem, cur ex conditione hac, quòd naturales sint habitus, petant non intendi.

DICES cum Salaz. Quod actus intellectus non sint capaces intensionis.

RESPONDET Recentior Suarez, antecedens esse falsum, hinc & visio beata, potest esse capax intensionis.

ASSERO tertiò. *Etiam ab actu remissiori intendi posse habitum.*

RATIO. Tum quia ex dictis supra, non est major ratio de uno actu quàm de alio. Tum quia experimur per frequentatos actus, etiam remissos, nos facilitari. Tum quia nisi detrahas multum de meritis, non poteris dicere, quòd actibus etiam remissioribus, non augeatur gratia & habitus. Ergo & habitus naturales intendi poterunt per actus remissiores. Quando autem experimur, acquisita facilitate intra habitum temperantiæ, non ad omnes actus nos facilitari, id referri debet vel in hoc principium: quia intra eandem temperantiam reperiuntur plures species, vel quia est specialis difficultas in materia, vel quia non præcesserunt actus, ex formali motivo, & communi, temperantiæ.

ASSERO quartò. *Habitus conservari à potentia.*

RATIO. Tum quia si nihil obsit conservatio rejici debet in principia naturalia, non verò immediatè in Deum, nihil autem obest rejici conservationem habitus, in potentiam. Tum quia si potest potentia ipsa producere habitus, cur non poterit & conservare. Tum quia deberet Deus specialiter conservare etiam habitus vitiosos, quorum conservatio, non esset à quo exigeretur, & quidem exigentia Physica. Et certè conservatio habituum vitiosorum, non ab actibus exigeretur, quia hi non sunt, non etiam ab ipsis habitibus, quia hoc ipsum probandum esset exigere illos conservationem à Deo, & non à causis secundis.

ASSERO quintò. *Ad conservandum habitum à potentia requiri, ut subinde exerceantur actus.*

RATIO. Quia ita melius ostendetur quomodo sit idem principium productivum & conservativum, & cum non possit primò produci habitus à potentia, nisi ponantur actus, congruum est, ut nec conservetur, nisi subinde illis positis. Deinde experimur, quòd non usu diuturno habituum, depereant habitus: & ex alia parte, conservari illos, etiamsi non perpetuo eliciantur actus. Ergo apparet, ad habitus conservationem, requiri actus, licèt non semper ponantur. Et licèt habitus supernaturales non corrumpantur, non u, sucorrumpuntur tamen naturales; infusi enim sunt per modum potentiarum, potentiæ autem, non usu non corrumpuntur, naturales autem, non sunt per modum potentiarũ.

DICES. Conservatio specierum non pendet ab actibus, ergo nec habitus.

RESPONDETUR. Disparitatem esse, quia cum ipsæ species antecedant actus, nec pendeant in suo esse ab actibus, mirum non est, quòd serventur independenter ab actibus, hæc tamen disparitas videtur adhuc esse manca, quia saltem species actus præhabiti, non antecedunt actum, & tamen & hæ species, non pendet in conservari ab actu. Potius ergo disparitas ex eo petenda, quia posito non usu speciei, si occurrat occasio noscendi objecti, experimur expeditam esse speciem, si autem non adsit usus habitus, saltem per actus raros experimur abesse facilitatem.

DIFFICULTAS III.

De Corruptione Habituum.

ASSERO. *Non corrumpi formaliter habitus positione actuum contrariorum.*

RATIO, quia per illud formaliter corrumpantur habitus, quod est formaliter illis contrarium. Sed habitui, non est contrarius formaliter actus, quia facilitati non opponitur formaliter nisi difficultas, sed actus oppositus, non est difficultas. Ergo actus oppositus, non opponitur formaliter.

ASSERO secundò. *Duos habitus oppositos quorum unus sit in gradu remisso, alter in summo posse secum stare naturaliter.*

RATIO prima. Quia aliàs qui habet unum habitum, ordinariè non posset alium oppositum habere, quod ipsum probatur, ordinariè non acquirimus habitus, nisi per partes, si acquirimus nonnisi per partes, hoc ipso prius acquirimus remissos, quàm intensos. Remissos autè acquirere

non possumus, quia non possent stare in gradu remisso, cum gradu oppositi intenso. Quod ipsum sic ulterius proponitur. Quorum inchoatio poni non potest, illa nunquam possunt poni, sed posito habitu intenso, alius contrarii habitus, non potest poni inchoatio, quia inchoatio habitus contrarii, est ipse habitus in gradu remisso, quem tu dicis, stare non posse, cum habitu intenso.

Ratio secunda. Posito uno habitu intenso, non potest alius naturaliter poni æque intensus, qui sit contrarius illi, neque etiam minus intensus, seu remissus, ergo absolutè nunquam poterit poni alius habitus contrarius.

Ratio tertia. Si qualitates contrariæ & pugnantes, possunt secum stare in gradu remisso, ergo & illi habitus.

Respondebis. Ponendum esse habitum alium contrarium, cum prior desierit.

Contra. Quia ille contrarius expelli deberet per aliquam formam, hæc autem forma non est nisi habitus oppositus, qui habitus ut probatum, non apparet quî introduci posset, cum habitus remissus, non possit stare, cum intenso opposito. *Addo* pluralitas præteritorum actuum ad nihil conducet, si cum existit actus, non est productus gradus habitus aliquis, non est autem productus gradus aliquis habitûs oppositi, si intensus habitus, cum remisso stare non potest.

Denique experimur remissam in aliquo facilitatem & postea subsequi majorem, & quidem stante intensa inclinatione in oppositum, quòd ostendit, stare habitum in gradu remisso cum opposito intenso habitu.

Assero tertio. *Casu quo aliquis acquirat habitum vitiosum intensum, posse divinitus oppositum illi habitum virtuosum conservari.* Ratio quia ut dicitur & defenditur in materia de pœnitentia, potest adveniente peccato, divinitus conservari gratia, ergo poterit conservari & habitus virtuosus. Resolvitur etiam ratio hujus asserti in principium negativum, quia id scilicet non implicat contradictionem. Ea quæ in oppositum objici possunt, solvuntur eo loco in dicta materia, & videri in simili possunt quæ dicta sunt de possibilitate coexistentiæ amoris & odii.

Inferes. Quod tota incompossibilitas quæ est inter duos habitus oppositos, inde oriatur; quia scilicet petit unus in præsentia sua, non conservari alium. *Addit* Oviedo, quòd contra communem sententiam, non difficulter defendere quis posset, non opponi oppositos formaliter habitus, etiam naturaliter; ad eum modum, quo secum stant cognitiones intensissimæ & oppositissimæ, ad oppositissimos actus voluntatis prælucentes, & qua ratione, compossibiles sunt species duorum oppositorum actuum intellectus, quodque corrumpantur illi habitus, nonnisi ex defectu exigentiæ diuturnæ durationis, si actibus, duratio illorum non promoveatur. *Reliqua de habitibus sparsim in Theologia.*

QUÆSTIO IV.

De speciebus in communi.

Tractatio de speciebus, non solum in Philosophia, sed etiam in Theologia locum habet, unde in Theologia agitur de specie impressa Dei, de speciebus angelicis, &c. Hic præcipuè agitur de speciebus impressis, nam de specie expressa, jam alias actum est.

DIFFICULTAS I.

An dentur & quid sint species.

Assero primò, *dari species.*

Adfero hîc discursum quem videre potes, etiam in prima parte, ubi de Lumine gloriæ fundatum in doctrina Aristotelis. Sensatio itemque intellectio, est quædam consonantia seu similitudo & proportio, sensus & sensibilis, intellectus & intelligibilis, qua sublata non fit sensatio. Siquidem ratio ipsius sensationis est hæc ipsa consonantia, hinc Philosophus secundò de anima textu 123. hanc dicit esse causam, propter quam excessus seu exsuperantiæ corrumpunt sensoria, & sensationes, quia si fortiter sensorio incidat motus, solvitur proportio, quæ erat ratio sensus. Sicut & tollitur consonantia & tonus, percussis fortiter vel nimium extensis chordis. *Manifestum est*, inquit, *Aristoteles loco citato propter quod sensibilium exsuperantiæ, corrumpant sensoria; si namque fortior sit tensorio motus, solvitur ratio, hoc autem erat sensus, sicut & consonantia & tonus percussis fortiter fidibus.* In quibus verbis totam rationem sensationis in prædictam attemperationem sensibilis cum sensorio refert. Præterea non aliam ob causam sensibile positum supra sensorium non facit sensum, nisi quia tali suppositione, tollitur consonantia dictæ similitudinis, inter sensibile & sensum; quando enim visibile Es ponitur supra oculum, non fit visio, idcirco; quia ut fiat, necesse est inter oculum & colorem fieri consonantiam, seu assimilationem visus ad visibile ut sibi assimilentur secundùm quòd sunt in actu, hoc quidem visus, hoc verò visibile in actu, cum enim color non sit in se similis actu potentiæ visivæ, siquidem hæc est diaphana seu perspicua, ille non, fit postea talis actu, mediante aëre, vel aqua, vel aliquo simili diaphano, quod illuminatur ad præsentiam coloris, & hoc lumen, facit istam consonantiam. Quod autem dicit de lumine, dicit etiam de speciebus, quæ etiam faciunt

faciunt consonantiam potentiæ & objecti. Ex hoc ulterius discursu inferebat idem in Theologia, quod Deus sine lumine gloriæ videri non possit, & quod visio Dei fieri non possit, sine consonantia videntis & visi, quæ fieri non potest, nisi medio lumine gloriæ.

Responderi potest, hunc discursum in pluribus non satisfacere. Quia imprimis videtur confundere consonantiam & proportionem in actu primò quæ concedo, quòd fiat per lumen vel species, & inter proportionem & consonantiam in actu secundo quæ fit productione notitiæ, cum tamen hæ duæ consonantiæ, distingui debeant. Certè enim receptio principii facientis consonam potentiam, non est in intellectu v.g. formalis similitudo objecti, aliàs deberet in sola passione consistere intellectio, sicut & consonantia in actu primo, stat in sola passione specierum. Deinde si distincta est consonantia in actu primo, & consonantia in actu secundo, licet verum sit, quòd sine consonantia in actu secundo non possit fieri nec intellectio nec visio, cum ipsa visio & intellectio, ut supponitur, sit illa consonantia in actu secundo, intellectio autem v.g. non potest esse sine intellectione; falsum tamen erit, quod sine consonantia in actu primo, non possit fieri sensatio & intellectio, non est enim ratio, cur illam proportionem, quæ provenire debet à lumine vel speciebus, se solo Deus supplere non possit. Denique quamvis sint aliqui sensus qui connaturaliter sine proportione in actu primo, non exeant in actum secundum, id tamen non est universale, quia si tangatur ferrum ignitum, sequitur quidem læsio sensus, sed non sequitur, objectum non fuisse perceptum; fuisse autem illic improportionem inter sensum & sensibile, vel ipsa sensus læsio ostendit. *Hinc alia*

Ratio asserti est. Quia sæpe objectum est absens, & sæpe improportionatum, hinc debebat dari aliud vices objecti supplens, & magis eidem proportionatum, hoc autem nihil aliud est, nisi species. Deinde ex infra dicendis, colligetur nisi ponantur species visibiles, multæ experientiæ salvari non poterunt, de quibus infra. Denique arguendo à definitione ad definitum, dantur qualitates loco objecti completivæ potentiarum, in ordine ad agendum. Ergo dantur & species, antecedentis probatio, ex dicendis in particulari de speciebus, colligetur.

Assero secundò: *Species impressas esse qualitates loco objecti complectivas potentiarum in ordine ad percipiendum objectum.* Potiùs usurpo terminum ly completivæ, quàm ly determinativæ, quia determinatio ad actum non potest salvari, sine actuali exercitio potentiæ, & ita, dum dicit Schola Thomistria, prædeterminari nos ad agendum, hoc ipso subintelligit, actum secundum potentiæ prædeterminatæ, debere poni. Item dum modi dicuntur esse determinativi, exigunt etiam actuale exercitium illorum, quæ determinant. Jam autem tot dantur species, quæ receptæ in potentiis, non hoc ipso faciunt esse potentiam in actu secundo perceptivam objecti, alias tot semper simul haberemus cogitationes, quot species, nihilque unquam recordaremur nos cogitasse, quia semper idem cogitaremus, id autem, quod in præsenti aliquis noscit, nemo recordatur, sed id quod præteriit. Quodsi positis speciebus, non determinamur, hoc ipso ad actum secundum, potiùs dici debent species, completivæ potentiarum, quàm determinativæ, quia ly completivæ ex usu & acceptione, non significat hoc ipso esse potentiam in actu, quæ completa dicitur, sed tantum pro sua parte, esse paratam, si cætera adsint paria. Et licet quidem dentur aliquæ potentiæ, quæ hoc ipso, quòd recipiant species, prodeant in actum secundum, qualis est visiva, auditiva &c. Quia tamen hoc universaliter non competit speciebus, & saltem divinitùs impedibile est, fit ut non possint species definiri rigorosè loquendo, per hoc, quòd determinent potentiam.

Addidi autem istas species, esse qualitates, completivas loco objecti; quia gratia v. g. est qualitas, completiva voluntatis in ordine ad agendum supernaturaliter, & tamen non est species, quia non supplet locum objecti, sed est instrumentum Dei, in ordine excedenti. Cæterum in processu discursuum, non raro à nobis usurpatur hic etiam terminus, quòd species determinent, volumus enim loqui cum multis, præcipuè, quia videtur potentia sine speciebus, esse quasi indifferens ad operandum, quia ergo hanc indifferentiam tollunt species, ideo etiam per nos, interdum dicuntur determinare species potentiam.

DIFFICULTAS II.

De aliis naturam concernentibus specierum, & earum divisione.

Assero primò: *Speciem impressam non esse similitudinem formalem objecti.*

Ratio prima est ex recentiori Suarez. Quia scilicet ut sint species impressæ similitudo formalis, id & superfluum est, & sufficit virtualis repræsentatio. Quod ipsum probatur, quia vel ideo species impressæ essent imago formalis, quia ponuntur loco objecti, & hoc non, quia non semen plantæ, ponitur loco plantæ, & tamen non est imago formalis plantæ, vel ideo esset species impressa imago formalis, quia v. g. in intellectu ordinatur ad cognitionem, quæ est imago formalis, & hoc etiam titulo non debet esse imago formalis; quia potentia, habitus, lumen

lumen supernaturale, &c. ordinatur ad cognitionem, & tamen non sunt imago formalis, vel ideo esset imago formalis species impressa, quia producitur ab objecto, & hoc non, quia semen producitur à planta, & tamen non est formalis similitudo plantæ.

Ratio secunda: Quia si species sunt imago formalis objecti. Ergo antequam intelligatur objectum, intelligitur; Quod ipsum probatur, antequam intelligatur objectum, datur illius species impressa. Ergo cum prior species sit impressa, quàm intelligantur objecta, dabitur imago formalis objecti, nam per te species impressa, est ista imago: Ergo ulterius antequam detur intellectio, intelligetur objectum, quia intelligere non aliud est, quàm habere imaginem formalem objecti, sed antequam intelligat, habet per se formalem similitudinem objecti, nempe speciem. Ergo per te, antequam intelligat, intelligit. Imò sequitur hominem cogitare de eo, de quo non cogitat, cum non cogitando, habeat similitudines formales istorum objectorum, nempe species impressas.

Ratio tertia est; quia cum in ordine ad species impressas jam paratas passivè nonnisi se habeant intellectus, sequitur, quòd respectu objectorum tunc noscendorum, ex suppositione specierum, merè se nonnisi passivè habeat intellectus, non esseque intellectiones vitales, consequenter sequetur contra Tridentinum, nos etiam in intellectione supernaturali, quæ est credere merè, nos passivè habere, cùm tamè credere, sit negotium salutis, negat autem Tridentinum, quod in negotio salutis, merè passivè non habeamus.

Assero secundò: Species sive materiales sive spirituales non esse ejusdem conditionis cum objectis, est assertum S. Thomæ quæst. 8. de Verit. artic. 11. ad 3. *constat* enim inquit, *quod species lapidis, in anima est longè alius naturæ, à lapide in materia.*

Ratio asserti est: Quia non pauca objecta, sunt substantia, omnes autem species sunt accidentia, species etiam accidentium, licèt conveniant in genere accidentis, diversæ tamen erunt naturæ; nam species parietis, non sunt accidentia talia, qualia accidentia sunt ipsius parietis v. g. Nam accidentia parietis non sunt transmissibilia per intermedium aërem, nec receptibilia in ipsomet sensorio, cum tamen, hæc prædicata & alia, competant ipsis speciebus, denique species sunt inventæ, etiam ad proportionanda objecta sensibus, quæ naturæ intentio ad ponendam proportionem, nulla esset, si objecta & species, essent ejusdem conditionis.

Assero tertio: *Dividi speciem* in impressam & expressam. Species impressa immediatè ante est definita. Species autem expressa, ante est formalis similitudo objecti, de qua actum, ubi de verbo mentis. Vocatur autem species impressa, ideo, quia sicut id quod imprimatur, recipitur in eo cui imprimitur, sic & species impressa in sua potentia. Altera autem vocatur expressa, quia sicut id quod exprimitur, est imago ejus, quòd exprimitur, & ita sigillum in cerâ expressum, est imago sigilli, quod imprimit, sic illa species expressa, est imago objecti, quod cognoscitur. Rursus hæc species impressa, alia est materialis, alia spiritualis. Rursus materiales species dividuntur in eas, quæ nonnisi ad materialia deserviunt, & in eas quæ ad spiritualia, priores illæ dividuntur in sensuum species, posterioris autem non aliud agnoscitur membrum, quàm ipsum phantasma materiale. *Sed contra assertum primum*

Dices primo: Pater æternus in priori originis, ad producendum verbum, supponitur habere prius formalem similitudinem, quæ est quasi species impressa in mente Patris. Ergo & antequam Verbum creatum supponatur productum ab intellectu, debet præsupponi similitudo formalis.

Respondetur; Disparitatem esse. Quia Filio, non redditur intelligens Pater, non enim illum producit ut intelligat, sed quia intelligit; si ergo illum ideo producit quia intelligit, supponi debet ad producendum Filium intelligens, adeoque repræsentans sibi suam essentiam &c. &c. Jam autem non ideo producit Verbum creatus intellectus, quia intelligit, sed ut intelligat ut Quo. Ergo ante productionem illius, non debet intelligi, repræsentans sibi intentionaliter objectum, adeoque nec habens formalem imaginem objecti.

Dices secundo: Species expressa, est formalis imago objecti. Ergo & species impressa.

Respondetur. Disparitatem esse, quia nisi ponatur, quòd species expressa sit similitudo formalis, non erit modus salvandi, quomodo intelligat homo, cum intellectio objecti sit formalis in intentione similitudo objecti, benè autem tota intellectio salvari poterit, etiamsi negetur, speciem impressam, esse similitudinem formalem.

Dices tertio: Species appellantur imagines objecti.

Respondetur. Speciem expressam esse imaginem formalem objecti, sed sufficit ut species impressa, sit similitudo causaliter & remotè, sicut glans, est causaliter arbor, & semen, est causaliter id, quod generat.

DIFFI-

DIFFICULTAS III.

Quomodo concurrant species impressæ.

QUod species concurrant effectivè, affirmat Suarez uterque, Arriaga, Oviedo, sed id negat Soletus & Martinon cum aliis. Densanda sunt argumenta utriusque partis.

Pro affirmativa.

PRIMA RATIO EST, qua utitur Suarez. Quia cognitio producitur per assimilationem cum objecto, debet ergò procedere à principio assimilativo, hoc autem non est nisi species.

RESPONDETUR. Negando quod assimilationem illam objecto, effectivè, non possit producere ipsemet intellectus, licèt indigeat præinformari & compleri specie. Et certè si intellectus secundùm vim suam spectatus, dum concurrit ad intellectionem, concurrit etiam tanquam assimilativus, apparet ergo, etiam illi inesse vim assimilandi, licèt in actum hunc exire non possit, sine specie, cui non est quod tribuatur vis effectiva.

SECUNDA RATIO EST, qua etiam utitur Oviedo: Species communicat cognitioni repræsentationem, & eam non communicat in genere causæ materialis, non enim cognitionem recipit, nec in genere causæ formalis, quia cum species impressa non sit imago formalis objecti, non potest formaliter illuminare subjectum ad suas operationes, & aliunde specificare cognitiones, spectat ad objectum. Ergò nonnisi in genere causæ efficientis concurrit.

RESPONDERI POTEST. Concurrere species in genere causæ formalis, eò quod recepta species in intellectu, faciat illum esse potentiam completam, ad assimilandum cognitionem objecto, cujus objecti est illa species.

INSTAT Oviedo. Potentia informata iisdem speciebus, modo producit hanc intellectionem, modo illam. Ergò hæc determinatio, est per modum comprincipii concurrentis cum potentia.

RESPONDETUR. Ut hæc potiùs quàm illa ponatur intellectio, determinatio pendet ab occurrentia objecti, cogitationibus injectis à bona, ut dicit Aristoteles, fortuna, & sicut posita pluralitate specierum, ut hæc potiùs quàm illa species concurrat, etiam in principiis oppositorum, refertur id in occurrentiam objectorum, ita & in præsenti. Sed id non probat concursum effectivum specierum.

TERTIA RATIO EST ex recentiori Suarez. Divina essentia prout exercet munus speciei, concurrit effectivè ad visionem beatam. Ergò & aliæ.

RESPONDETUR. Hanc propositionem veram esse, nonnisi ex suppositione, quòd species creatæ concurrant cum potentiis effectivè, licet Divina essentia per suam omnipotentiam concurrat effectivè. Deinde specialis est ratio de essentia Divina, hæc enim non ita recipitur in intellectu creato, sicut species creatæ, hinc potiori jure, competit illi, ut concurrat in genere causæ efficientis, alio modo concurrente specie creata.

QUARTA RATIO ex Arriaga est. Objectum quando est præsens, non concurrit formaliter ad cognitionem, Ergò nec species, sed utrumque debet concurrere in genere causæ efficientis.

RESPONDERI potest, dubium esse, an non & objectum, concurrat ad cognitionem, per modum causæ formalis extrinsecæ, pureque terminativæ. Deinde specialis ratio potest esse pro speciebus, quia illæ jam unitæ, possunt commodiùs dici, quòd compleant potentiam ad agendum.

QUINTA RATIO ejusdem. Specie existente in potentia, datur ejus concursus in genere causæ formalis, & tamen tunc non datur concursus speciei ad actum, quia tunc non sit actus: Ergo quando existit actus, alium concursum habet species, præter concursum, in genere causæ formalis.

RESPONDERENT, oppositi nullum tunc intervenire alium entitativè concursum ad actum, sed tota illius causalitas, quam habet respectu actûs, est complere potentiam, ut possit illum actum elicere, hinc cum sit causa causæ, hoc est intellectus, in genere completi, erit & causa causati, sed erit tunc concursus formaliter distinctus, ratione scilicet connotati, superadditi, ita ut species in circumstantia positionis actus dicatur concurrere in genere causæ formalis proximæ, remotè autem in circumstantia negationis actus.

EXPLICARI hic etiam concursus potest per concursum moralem: tribuit aliquis gladium furioso ad occidendum inimicum, concursus illius totus, quem facit ad occasionem, est solum traditio gladii jam transacta, nec tamen cùm sit occisio, causat traditio gladii specialiter illam occisionem, sed solum, quia complevit potentiam furiosi, ad occisionem ponendum. Et licèt verum sit, quòd gladius concurrat ad occisionem effectivè, sed non gladius est, qui causat occisionem, nomine tradentis gladium, sed causat ipsa traditio, quæ non concurrit effectivè ad occisionem illam, ita fiet & in præsenti. Quòd si dicas traditionem illam concurrere effectivè in aliquo sui, nempe

nempe in gladio, idem dici poterit, quòd ſpecies concurrat effectivè in aliquo ſui, nempe in potentia, quam complet.

Sexta Ratio eſt ex Maſtrio, diſp. 4. num. 103. Certum eſt potentiam non eſſe principium completum ad eliciendum actum, aliàs poſſet potentia quodcunq; objectum percipere, quod eſt falſum. Requiritur ergò concurſus objecti, qui debet poni effectivus, quia ſi concurreret ſolum diſponendo vel determinando, tunc objectum vel ſpecies, haberent ſe ut conditio ſine qua non, quod dici non poteſt, quia tunc à poſteriori deprehenditur aliquid eſſe cauſa alicujus effectûs, quando in ipſo effectu, peculiaris ratio aut formalitas invenitur, tali cauſæ attribuenda: quia talis formalitas non ponitur in ipſo, niſi per talis cauſæ influxum, ſimilitudo enim ſemper arguit cauſalitatem.

Respondetur. Tunc à poſteriori deprehenditur aliquid eſſe cauſam alicujus effectus, quando in ipſo effectu reperitur ſimilitudo: Reſtringe: quæ non poſſit referri, in aliquod aliud principium, indubiè concurrens ad illum effectum, ſi enim ad illud indubitatum principium referri poſſet, ad illud erit referenda illa ſimilitudo, ut ita, ſicut entia, ita nec principia multiplicentur ſine neceſſitate: quia autem illa ſimilitudo ad objectum poteſt referri, tanquam in principium, in ipſum intellectum, hinc in illum referenda erit. Quod autem in illud principium quod eſt intellectus, referri poſſit ſimilitudo illa, ratio eſt, quia cum ipſe intellectus ſit definitivè perceptivus objecti, quod alia phraſi exprimitur aſſimilativus ſui actus objecto; habet enim vim producendi notitiam, quæ notitia, eſt imago objecti, ideò illa ſimilitudo poterit referri in intellectum: & ſicut ipſa facies hominis, ſe ipſa non influit phyſice in ſimilem pictam imaginem, licèt ipſa picta imago, dicat ſimilitudinem, ita & in præſenti.

Septima Ratio Est. Si non concurrunt ſpecies effectivè ad notitiam, omnes cauſæ partiales, poterunt dici conditiones ſine qua non.

Respondetur Cauſæ evidenter partiales, non poterunt dici conditiones ſine qua non, cauſæ tantum partiales putatitiæ, poterunt dici conditiones ſine qua non, illa autem erit cauſa partialis putatitia, quæ non eſt neceſſaria, cum effectus in aliud principium, totaliter, referri poſſit.

Pro negativa parte.

Primum Argumentum Est. Species dantur ad hoc, ut determinent intellectum, hoc autem fit nonniſi in genere cauſæ formalis.

Respondetur. Determinat pes curvus rectum ad claudicationem, & tamen concurrit ad illam effective. Deinde negatum eſt ſupra, quod officium ſpecierum ſit, determinare, vel ſaltem non eſt hoc ſolum.

Secundum Argumentum Est. Concurſus ad cognitionem, eſt immanens, eſt vitalis. Ergò ſpecies ad illam concurrere non poteſt.

Respondetur. Negando conſequentiam, ſi enim habitus, Deusq; ipſe, concurrere poſſunt ad actus vitales, cur non & ſpecies?

Tertium Argumentum Est. Cognitio ad amorem, non concurrit effectivè, ergò nec ſpecies ad actum.

Respondetur. Diſparitatem eſſe. Quia ſi actus produceret effectivè alium actum, hoc ipſo jam eſſet quædam potentia, & non principii, ſed principium, nihil autem vetat, ut ſit principium, non autem principii, ipſa ſpecies, comparata v. g. ad intellectionem.

Rationibus pro utraque parte penſatis hoc dici poteſt, quod ſpectata communiori auctoritate doctorum, poſſit concedi concurſus effectivus. Unde attendendo ad auctoritatem, ex eo etiam poſſet dici, quòd objectum per ſpeciem concurrat, productivè ad notitiam, quia illa notitia, eſt imago objecti, & tamen ad rationem imaginis requiritur, ut producatur ab eo, cujus eſt imago, unde in Divinis Verbum Divinum, repræſentat creaturas, & tamen non eſt imago creaturarum, quia non producitur ab illis. Spectata autem ratione, evidenter illum non probari, poſſetque adhuc adhiberi fundamentum negativum. Quia ſcilicet nullum eſt fundamentum, neque illa neceſſitas tribuendi alium concurſum, præter hunc, de quo aliàs conſtat, qui ſtat in complemento potentiæ. Et licèt quidem dentur completiva aliqua potentiarum, quæ ſimul effectivè concurrant, quales ſunt habitus ſupernaturales infuſi, non tamen id verum eſt de omnibus completivis, quia præſentialitas objecti complet, ut hæc potius pars à DEO contradictionis noſcatur, fundamentum item completur à termino, & tamen utrique huic non conceditur concurſus effectivus. De habitu etiam naturali diſpar eſt ratio, quia facilitas in ipſomet exercitio ſubſtantiæ actus, non poſſet ſine tali concurſu ſalvari, ut dictum ſupra, quæ ratio non militat pro præſenti. Quamvis autem Auguſtinus dicat, cognitionem eſſe partum objecti & potentiæ, ad hoc ſalvandum, ſufficiet dicere, quòd ſit partus objecti, per ſpeciem complentis potentiam, terminantiſque notitiam.

QUÆSTIO

QUÆSTIO V.

De speciebus in particulari.

INcipiendum erit à speciebus intellectualibus, de quibus sit

DIFFICULTAS I.

An dentur species intellectuales & quomodo producantur.

DAri species intellectuales docuit uterque Suarez, Vasquez, Molina, Ariaga, oppositum tenent aliqui & ex antiquioribus & ex recentioribus, quibus ex parte consentit Oviedo hic pun. 3. num. 6.

Dari species intellectuales:

PROBARI solet primo Auctoritate Aristotelis, qui de anima textu 2. intelligere inquit, est quoddam pati. Similia habet textu 3. & 17. Secundo, item de anima textu 37. ait animam intelligendo, omnia fieri.

RESPONDETUR. Salvari hæc posse, ratione speciei expressæ, quæ non solùm petit produci ab intellectu, sed etiam in illo tanquam in connaturali subjecto recipi, fitque omnia per eandem. Et licèt Augustinus lib. de Trinitate cap. 2. dicat, tardi ingenii esse de speciebus dubitare, id etiam explicari posset de speciebus intelligibilibus expressis.

PROBARI solet secundò. Quia intellectus, est de se indifferens, ad hoc vel illud cogitandum. Ergo debet determinari per aliquid, & hoc est species intelligibilis.

RESPONDETUR. Falsum esse, quod officium specierum sit determinare, cum ipsæ indigeant determinari, diceret aliquis, *etiam ulterius*

PROBARI solet tertiò. Quia illud quod complet intellectum in ordine ad agendum, debet esse talis naturæ, ut postea cum intellectu effectivè concurrere possit ad intelligendum. Jam autem phantasma, utpote materiale, non potest concurrere ad effectionem intellectionis spiritualis.

RESPONDETUR. Incertum imprimis esse, an ipsæmet species spirituales concurrent effectivè ad cognitionem, posito autem hoc concursu, adhuc dici posset elevari phantasma materiale, sicut per oppositos ad productionem speciei impressæ spiritualis, ita per hos ad producendum immediatè ipsam speciem expressam spiritualem. *Circa hanc difficultatem*

ASSERO primo. *Dari species impressas intellectuales relictas ex cognitionibus transactis.*

RATIO est; Quia recordamur nos vel hoc vel illud cogitasse, sed hoc non est ratione præsentis cognitionis de illis objectis, nemo enim præsentium recordatur. Ergo recordatio illa referri debet in speciem impressam, in quid enim aliud? non enim referri potest in phantasma materiale, quia illud hoc solùm attingit, quod præconceptum est sensibus, jam autem intellectio non est præconcepta sensibus.

ASSERO secundò. *Dari species impressas intellectuales, in ordine ad objecta sensibus non perceptibilia.*

RATIO est; Quia cognitio talium objectorum nullo modo referri potest in phantasmata materialia, hæc enim utpote improportionata, non possunt principiare notitiam spiritualem, sicut phantasma rosæ; non principiat notitiam lilii, non etiam notitia illa potest referri in ipsummet intellectum, quia etiam aliorum objectorum cognitio, non in solum intellectum refertur, & si intellectus respectu objectorum sensu perceptibilium, non est completum principium; non erit etiam completum, respectu spiritualium, quæ saltem ab homine difficilius noscuntur. Experimur etiam in nobis difficultatem noscendi ea, quorum non est præhabita à nobis species saltem materialis, quam difficultatem non sentiremus, si intellectus esset sibi completum principium intelligendi.

DICES: Si essent necessariæ species intellectuales ad cognoscenda objecta sensibus percepta, ideo essent necessariæ, quia intellectus, se solo, non esset completus ad eliciendos illos actus, sed hoc non probat necessarias esse species intellectuales. *Quod ipsum probatur:*

Intellectus agens, se solo non est completa per nos potentia, ad producendam spiritualem speciem impressam, & tamen in ordine ad hoc, non completur alia spirituali specie, sed solum phantasmate materiali. Ergo etiam ad producendam intellectionem spiritualem, compleri potest, solo phantasmate materiali, neque enim minus potest spiritualis illa qualitas, quàm intellectio.

RESPONDEBIS primo: Elevari phantasma materiale ad productionem speciei impressæ spiritualis.

CONTRA. Cur non elevabitur etiam ad producendam cognitionem.

RESPONDEBIS secundo: Determinativum ad formandam speciem spiritualem debet esse nonnisi in genere causæ objectivæ & directivæ, ea autē, quæ habent se per modū causæ nonnisi directivæ, possunt esse inferioris ordinis; bono enim artifici, etiam vile exemplar, potest esse directio, & occasio operis longè nobilioris. At vero completio ad formandas intellectiones, cum sit in genere causæ efficientis & tanquam comprincipii, debet esse quid spirituale.

CONTRA est: Sufficit ut in ordine ad formandam speciem impressam, compleatur intellectus, nonnisi directivè. Ergo complementum

simile sufficiet, ad formandam speciem expressam.

Respondebis tertiò, quod phantasma materiale, non recipiatur immediatè in anima, sed in organo, in quo phantasias cudit anima. *Addit* recentior Suarez, quòd scilicet phantasma, non sit præsens intellectui, sed soli phantasiæ quæ distinguitur realiter ab anima, ergo debent dari aliæ species, per quas objecta, continuantur intimè præsentia.

Contra. Tum quia quamvis distinguatur realiter phantasia ab intellectu agente, & quamvis species materialis, recipiatur in phantasia, nihilominus sufficienter determinat intellectũ agentem, ad productionem speciei impressæ. Ergo determinare poterit vel complere, ad productionem speciei expressæ. Tum quia falsa est doctrina, distingui has potentias realiter, nulla enim potentia animæ, distinguitur realiter ab anima rationali, licèt organum distinguatur. Tum quia, quod addit idem recentior, urgendo quòd sicut voluntas spiritualis non potest determinari à cognitione materiali, ita nec posse determinari à phantasmate materiali intellectum, quod inquam addit, non convincit: Quia sicut non obstante antecedente potest determinare phantasma materiale ad speciem impressam spiritualem, cur non poterit etiam ad expressam. *Hoc tamen etiam argumento perpenso*:

Assero tertio, non posse sine censura & temeritate doceri, quod non dentur ullæ species impressæ intellectuales, tum quia quamvis non appareret illarum tanta necessitas, tunc cum actu percipitur sensibiliter objectum, præsumendum tamen est, etiam tunc, non sine speciebus spiritualibus objectum illud cognosci, idque ex eo, quia aliàs objecta, noscuntur ab intellectu mediis speciebus, natura autem, sicut non deficit in necessariis, ita æquabilem modum agendi retinet, nisi oppositum experientia, vel ratio ostendat positiva, paritas autem adlata, stat in principio negativo, unde & ex eodem fundamento, solvenda erit.

Tum quia si arguens concedat, quòd dum actu sensu percipitur objectum, fabricet tamen sibi sensus internus speciem materialem, tenebit contra arguentem paritas; Non sufficit species sensus externi, sed aliam sibi fabricat sensus internus, ergo & aliam sibi fabricabit Intellectus agens: Tum quia intellectus nescit universalia & absentia, ad quæ species materialis, sufficere non potest, de qua ratione consule Mast. D. 6. Anim. n. 66.

De fabricatione speciei spiritualis.

Quæres: *An phantasma materiale concurrat effectivè ad productionem speciei spiritualis.*

Assero primo, *cum duplex cogitari possit phantasma materiale scilicet impressum & expressum, probabile est quod solum expressum concurrat ad productionem speciei spiritualis.*

Ratio est, quia ex una parte non est ratio cur uni potiùs quàm alteri, tribuatur vis illa concurrendi, & ex altera parte, abundè explet suum officium phantasma impressum, si producat phantasma expressum, ad hoc enim primario ordinatur, cumque ipsum phantasma expressum, sit magis simile objecto, utpote formalis illius similitudo, congruum est, ut objectum, quod etiam suo modo concurrere debet in aliquo sui, quàm maxime sibi simili, potius concurrat per phantasma expressum.

Assero secundò. *Nullum esse fundamentum tribuendi, quòd phantasma materiale effectivè producat speciem spiritualem.* Ratio est, quia ex una parte nullum est hujus fundamentum, ex altera parte, si nihil obsit, rei materiali, non debet tribui vis efficiendi spiritualia, utpote, gradu, se excedentia. Oppositam sententiam tuetur recentior Suarez, cum quo

Dices primo; Phantasma est vicarium objecti, & illius supplet concursum, quem objectum per se, non potest præstare, sed objectum concurrit effectivè ad sui speciem; Ergo & ejus vicarium phantasma, concurret effectivè.

Respondetur. Quod objectum concurrat effectivè ad sui speciem proportionatum. Jam autem res materialis non habet proportionem cum specie spirituali.

Dices secundò, Sensatio externa, effectivè concurrit ad speciem sensus interni. Ergo & sensatio interna, concurrit effectivè ad speciem impressam spiritualem.

Respondetur. Quidquid sit de antecedenti, negando consequentiam, quia si sensatio externa materialis, concurrat ad phantasma materiale, non concurret ad aliquid quod excedet se gradu, & tamen hoc absurdum sequeretur, si materiale phantasma effectivè concurreret ad speciem impressam spiritualem.

Dices tertio, cum eodem. Phantasma communicat repræsentationem speciei intelligibili, & non apparet aliud genus, in quo id præstet, non enim id præstat in genere causæ materialis, quia nec recipit illam qualitatem spiritualem nec ab illa recipitur; nec in genere causæ formalis extrinsecæ, non enim illam specificat, sed id facit objectum, non etiam in genere causæ finalis, quia species intelligibilis, non habet pro fine, phantasma materiale.

Respondetur. Infra esse adferendum modum, quo communicet phantasma materiale, repræsentationem speciei impressæ.

Assero tertio; *Concursum qui est phantasmatis materialis ad speciem spiritualem, esse in genere causæ formalis extrinsecæ* consimilem ei, quo prototypon respiciens pictor, aut alius artifex, nobilius aliquid postea efformat, sic proposito phantasmate expresso materiali, movetur intellectus agens,

agens, ad cudendam speciem impressam, quà postea positâ, intellectus patiens, efformat speciem spiritualem expressam, consimilem phantasmato expresso materiali. Porrò quando dico exemplariter determinari, à phantasmate materiali expresso, intellectu agentem, non est necesse ità imaginari, quòd priùs dignoscatur illud exemplar, & ex illo ignito, procedatur ad formandum illi simile exemplar spirituale, si enim hoc verum esset, sequeretur dari priùs cognitionem, ante cognitionem, quòd ipsum probatur: Quia ante efformationem speciei impressæ similem phantasmati expresso, daretur cognitio phantasmatis, quæ ipsa, ex generali conditione cognitionis, exprimentis id, quòd, cognoscit exprimeret illud phantasma, adeòque daretur cognitio ante cognitionem. In isto ergo sensu, exemplariter concurrit, quia scilicèt posito illo phantasmate expresso materiali, convertit se anima ad fabricandam speciem spiritualem impressam, & postea expressam; quæ species spiritualis, cum id spiritualiter repræsentet, quòd repræsentat species expressa materialis, & cum ex altera parte, producta specie expressa materiali, appetat anima, appetitu innato, consimilem habere speciem impressam spiritualem, fit ut dicatur species materialis, per modum exemplaris, concurrere ad productionem speciei spiritualis.

Ratio asserti. Quia species materialis non concurrit, ut dictum, effectivè, nec apparet in quo alio genere concurrere possit, quàm dicto modo, parum autem intererit, sive dicas, quòd concurrat per modum determinantis, aut per modum complentis, modò teneatur, quòd concurrat per modum causæ formalis extrinsecæ. Quia autem teneret quòd concurrat nonnisi per modum meræ conditionis, non absre diceret, ægrè enim regula, discernendi hæc duo, nempè conditionem prærequisitam, & genus causæ formalis extrinsecè determinativæ, tradi potest.

Confirmatur utrumque assertum rationibus, quas adducit Suarez & alii quasque solvere conatus est Suarez recentior.

Ratio prima. Omnis potentia non cognoscitiva, est completa in ordine ad suos actus, intellectus est potentia agens non cognoscitiva. Ergo solus & non cum comprincipio, quòd sit phantasma materiale, producet intellectionem.

Respondet Recentior Suarez. Potentia non cognoscitiva, quæ est effectrix imaginum non est completum illarum principium, jam autem intellectus agens est potentia productiva imaginum.

Contra est. Nego quòd potentia etiam effectrix imaginum, si non est cognoscitiva, non possit esse completum principium, cùm non sit major ratio de aliis non cognoscitivis. Deinde species impressa non est imago formaliter sed causaliter, habetque se ita, ac id, quod non est formaliter imago. Ergo & potentia speciei impressæ formatrix non cognoscitiva, habet se, ac ea, quæ non est effectrix imaginum formaliter. Denique voluntatis actus imperans aliquam intellectionem, est causa intellectionis, adeoque imaginis, & tamen respectu illius volitionis, voluntas est principium completum. Ergo & intellectus, qui est causa ejus, quòd est causa imaginis, erit potentia completa.

Ratio secunda. Propter concursum speciei materialis, una cum intellectu spirituali, ad ponendam speciem, sequi deberet speciem non esse spiritualem, eò quòd effectus sequatur debiliorem partem.

Respondet idem. Verum id esse, quando comprincipium ignobilius, non elevatur à digniori.

Contra est. Quia nullum est fundamentum hujus ipsius elevationis, præcipuè ad ponendum à materiali idque viribus naturæ, aliquod ens spirituale, non estque ratio, cur potiùs phantasma materiale sequi debeat conditionem elevabilium naturaliter, & non conditionem inelevabilium naturaliter.

DIFFICULTAS II.

De speciebus sensus interni.

Assero primò. *Dari species in sensu interno relictas, ex actionibus præactis, sensus interni.*

Ratio est. Quia non positis illis speciebus relictis à sensatione interna transacta, non daretur memoria transactæ sensationis, quàm negare, arbitrarium esset, sicut & negare ipsam sensationem internam.

Assero secundò. *Dari in sensu interno species sensuum externorum.*

Ratio est. Quia sensus internus non posito objecto, nec posita ejus externa sensatione, nihilominus percipit objectum; & ita in somnis imaginamur hos manducare, bibere, &c. quæ omnia non apparet qui salvarentur, non positis prædictis speciebus.

Assero tertio. *Non esse ita certum, quòd ut sensus internus cognoscat sensationes externas quæ actu exercentur, quòd inquam in ordine ad hoc indigeat speciebus. Est assertum quod docet Oviedo hic punct. 2. num. 1.*

Ratio. Quia præsentia objecti sensibilis, vinoque illius per speciem impressam & expressam eum noscente non apparet cur non

sit sufficiens ad principiandam à sensu interno, sensationem internam.

Assero quartò. *Supposito quod possit sensus internus reflectere se sensatio interna dum actu exercetur, posset cognosci, alia sensatione interna, reflexa, sine ulla specie impressa.*

Ratio. Quia species sunt inventæ & provisæ à natura, nonnisi ad cognoscenda objecta dissita & improportionata, sed sensatio interna, nec est dissita, nec improportionata. Ergo benè nosci poterit, sine ulla specie impressa.

Dices. Saltem divinitùs potest separari sensatio interna, & non esse præsens sensui interno, hoc autem sufficiens est fundamentum, ut cognoscatur, nonnisi media specie.

Respondetur. Tunc id quod est dissitum, licèt etiam possit non esse dissitum, indiget speciebus, quando naturaliter, potest fieri dissitum; & ita angelus A cognoscit angelum B per distinctam speciem, quia angelus B etiam naturaliter, potest esse dissitus. Quia autem sensatio interna, non potest esse naturaliter dissita, fit ut natura, quæ nonnisi naturalia providet, non debuerit providere de specie impressa superaddita. Deinde quamvis Deus possit se non repræsentare creaturæ, nihilominus dum se repræsentare vult, non facit hoc media specie impressa, licèt alias per species saltem abstractivas cognoscatur, ita etiam, licèt dissita sensatio interna, non possit cognosci nisi per speciem, dum tamen non est dissita, sine specie nosci poterit.

Discurri hîc posset: Cur quando est actu sensatio interna, & producit sui speciem, se transacta mansuram, cur inquam illa species, cum sit agens necessarium, non repræsentet illam ut præteritam. De quo vide citatum Oviedo à num. 4. circa quod dici potest speciem non ita esse agens necessarium, ut hoc ipso quia ponatur, elici debeat cognitio, ad quam eliciendam provisa est à natura, aliàs omnia simul cognosceremus, sed hoc sensu agens est necessarium, quia scilicet positis omnibus prærequisitis, non potest non agere, inter quæ prærequisita est, ne sit nimia inhæsio huic potius objecto, ut adsit excitatio speciei &c. &c.

Assero quintò: *Sensationes externas non relinquere in sensibus externis species.*

Ratio. Quia sensus externus non meminit.

DIFFICULTAS III.

De speciebus sensuum externorum.

Assero primò: *Dari species visibiles*, unde & Aristoteles lib. 2. de sensu docet visionem fieri, non extramittendo aliquid ex oculo ad objectum, sed potiùs suscipiendo aliquid intus ab objecto, quod non aliud potest esse, nisi species. *Accedendum est ad rationes asserti.*

Ratio prima est: Quæ solet desumi ex Aristotele, qui docet sensum moveri ab objecto; jam autem movens & motum debent simul esse, & quia visum objectum semper est distans à potentia, debet per aliquid aliud à se distinctum uniri potentiæ, hoc autem nihil aliud est, nisi vicarium aliquod objecti, adeoque species.

Neque valet si dicas: Sufficere, quòd objectum sit intra sphæram potentiæ, quia etiam intra sphæram potentiæ positum objectum, cum potentiam moveat, debet agere in potentiam, vel igitur aget, in medium vel non, si aget in medium, agere aliter non poterit, nisi transmissione specierum, si non aget in medium. Ergo agere potest indistans, non agendo per medium.

Responderi posset: Quòd scilicet movens terminativè & motum, non debeant esse simul; Hinc etiam cognitio sensitiva interna, itemque intellectiva, ad quamcunque distantiam percipit objectum, quod non posset fieri, si movent terminativè, indigeret certo spatio.

Ratio secunda est: Quam proponit Oviedo. Lux & color in distantia proportionata videntur; Ergo color & lux concurrunt ad visionem, aliàs in quacunque distantia, imò etiamsi non existerent, posset videri objectum, sed non concurrunt immediatè per se. Ergo medio alio effectu, hoc est speciebus.

Responderi potest: Ne ad quamcunque distantiam extendatur visiva, rejici id posset, in determinationem ipsiusmet potentiæ; & sicut quòd objectum ad tantam distantiam projiciat species, refertur id in determinatam virtutem potentiæ, nec inde sequetur, posse objectum absens videri, ita nec in præsenti sequetur, & sicut ex eo, quia objectum producit species, non sequitur, quòd etiam non existente objecto, producantur, ita nec sequetur, quòd non existens videri possit, casu, si videatur sine speciebus.

Ratio tertia ejusdem est. Si inter visibile & oculum, interponatur aliquod opacum, non fit visio, quod non in aliam causam referri potest, quàm quia corpus opacum, non est medium apium, per quod diffundatur species.

Respondetur. Quæ ratio dabitur, cur tunc non transmittantur species, eadem militabit cur non videatur, & si recurretur ad hoc, quòd necessarium sit medium aptum, idem in præsenti etiam oppositi dicent. *Hinc aliter*

Pro-

Probatur assertum experientiis. Quia si non daretur species, nulla potest ostendi causa cur unus flos, multiplex appareat in inspiciliis multangularibus, non enim tunc multiplicaretur ipsum objectum. Ergo multiplicari debet aliquid illius, hoc est dicta specie, & rursus non posset ratio reddi, cur in speculo res videatur, præcipuè si à tergo videntis, ponatur visibile. Item cur si duo speculum teneant, sinistrum videbitur dextrum, & dextrum sinistrum. Ex certa item appressione oculi facta digito, videntur plures candelæ & quæ omnia salvari non possent, non concessis speciebus.

Noto primo, species visibiles in instanti diffundi.

Ratio. Ipsamet experientia, diffundi etiam nonnisi per lineam rectam, hinc objectum à tergo positum, nemo videt, nisi reflectantur species ab aliquo diaphano, quamvis autem per rectam lineam emittantur, emittuntur in sphæram, quia aliàs non ab omni parte videretur objectum.

Noto secundo, species visibiles si sint heterogeneorum objectorum, & ipsas esse heterogeneas, nec secum continuari.

Ratio. Quia unumquodque objectum, est principium qualitatis vicariæ, adeoque sibi proportionatæ, hinc si objecta sint diversa, etiam species erunt diversæ, unde etiam videmus, quòd species nigri, non projiciantur ab albo, si autem hæ species sunt diversæ rationis, continuari secum non possunt, nam continuorum extrema, debent esse unum.

Noto tertio, partes specierum nonnisi partes objecti, & totam speciem, totum objectum repræsentare.

Ratio. Quia si pars repræsentaret totum objectum, is qui videt partem maris, videret totum mare. Deinde si pars speciei repræsentaret totum objectum, pars speciei, deberet causari à toto objecto, denique nulla est necessitas & fundamentum, tribuendi omnibus partibus, vim causandi, quamcunq; partem speciei.

Dices primò; Si non causantur partes speciei à toto objecto, non esset ratio, cur ex quacunque parte, totum objectum videatur.

Respondetur. Id inde fieri; quia illa species. in sphæram projiciuntur, & cum non sint quantæ, sed de genere qualitatum, penetrant se, & compatiuntur in eodem loco.

Dices secundò. Si unamquamque partem speciei non producit totum objectum, nulla poterit assignari ratio, cur una arbor à longè videri non possit, si autem sint plures & conficiant sylvam videri possunt, saltem confusè.

Respondetur. Non debere id rejici in hoc, quòd speciem unius arboris, tota sylva producat, aliàs ut bene ostendit Ariaga & Oviedo, distinctius videretur unus homo dissitus, propter accessum plurium, eò quòd species illius plures & fortiores causas habeat, quàm si unus homo sui speciem producat, sed rejici id debet in hoc principium, quia deficiente numero plurium specierum, una aliqua, non est sufficiens, ad immutandam potentiam.

Dices tertio. Totus Sol producit unamquamque partem lucis, & totam lucem. Ergo & objectum totum, producet unamquamque partem speciei.

Respondetur. Antecedens dubium esse, cur ad eum modum, quo partem quantitatis, nonnisi pars materiæ producit, pars etiam Solis, non producet nisi partem lucis.

Assero secundò. *Dari species auditus.* Experientias quas adfert Ariaga, solvit bene Oviedo, aliquas hîc attingemus.

Ratio prima adferri solet. Echo, & unius vocis, ab omnibus perceptio, in aliud principium referri non potest, nisi in species.

Responderi posset: Hæc omnia referri posse in sonum, qui propagatur, eodem modo, quo species.

Ratio secunda. Dantur species visibiles. Ergo dantur & audibiles.

Responderi potest. Disparitatem esse: Quia coloratum lucidum, non potest produci in aëre, & tamen videtur coloratum lucidum etiam distans. Ergo unio illius cum potentia, non poterit in aliud rejici, quàm in species intermedias, jam autem potest in medio produci sonus, non productis speciebus, & devolvi usque ad sensorium.

Ratio tertia est, qua utitur recentior Suarez; Quia scilicet auditus percipit sonum esse distantem, cujus distantiæ perceptio, non potest referri nisi in speciem, nam sonus proximus & immediatè causatus, non potest repræsentare sonum remotum, aliàs frigus proximum sentiremus ut distans.

Responderi potest: Sicut recentior Suarez docet, mediis speciebus ideo cognosci sonum distantem, quia scilicet intensæ, in propinquiori, remissæ, in remotiore parte medii, productæ sunt species. Ita quia in propinquioribus sonoro partibus, fortior est productus sonus, remissior in remotioribus, fit, ut remotus sonus sentiatur.

Neque valet, si dicas: Quod si quis proximè insusuret, leviter sonus tunc producitur, & tamen non auditur esse remotus. Ergo rejici non debet in debilitatem soni, quòd dignoscatur in loco dissito, sonus productus, non inquam valet; quia quæcunque ratio dabitur, cur species à susurante productà, non faciunt audiri sonum dissitum, idem nos dicemus de sono, sicut ergo rejicietur id in hoc, quia in anterioribus & anterioribus partibus medii, non erant productæ illæ species, quæ tamen contulissent ad principiandam de se sensationem, ita & nos dicemus, non esse pro-

ductum sonum in anterioribus partibus, quæ &contulissent ad principiandam sensationem,& simul habuissent vim, principiandi dignoscentiam, remoti sonori. *Hinc aliter*

Probatur assertum. Quia universaliter Aristoteles 2. de Anima textu 67. & infra text. 25. docet, sentire esse quoddam pati, alteratique ab objecto, quod ipsum alterari quod proveniat à speciebus, colligitur ex textu 121. & 138. ubi docetur, sonum, esse susceptivum formarum sine materia, quo nomine venire solent species intentionales. Deinde duo sunt principia ex quibus indagatur positio specierum.

Primò, distantia objecti, secundò improportio,& quamvis in gustu & tactu non possit sensatiofieri sine præsentia objecti, nam objectum gustus ob suam crassitiem, non potest immutare sensus intentionaliter, nisi immutet & realiter ut inquit recentior Suarez, titulo tamen improportionis, probabiliter in aliis etiam sensibus, adeoque principaliter in auditu, dari debebunt species. Hinc etiam quia odorabile in internas partes olfactivæ, se insinuat,& non in solam superficiem, ad quam solam pervenire potest aër, tribuendæ sunt etiam olfactui species. Gustatio etiam non fit in solis extimis partibus, ad quas tamen solas, advolvit se cibus. Deinde contactus non fit secundum solas extimas partes, sed etiam secundum intimas, cum etiam in illis sentiatur dolor.

Dices. Species audibiles, nec possunt in instanti produci, nec in tempore, non in tempore, quia non habent contrarium, non in instanti, quia de facto experimur citiùs ad oculum deferri species visus, quam audiatur sonorum, si sit remotum.

Respondetur. Produci in tempore species audibiles, non ex eo, quòd habeant contrarium, sed quia talis est illarum natura à posteriori per experientiam cognita.

Vel certè quia sonus accedit per motum localem successivum, hinc fit, ut successivè etiam species producantur, *Hinc*

Assero tertio: *Probabile esse ex dictis de auditu, quod reliqui etiam sensus habeant species*, licèt id præ reliquis sensibus de auditu verificetur propter sensum Auctorum recentiorum, qui præ reliquis tribuunt species auditui, quantumvis negando eadem gustui, tactui, odoratui, &c.

Ratio. Quia etiam illorum sensuum objecta, ut se insinuent intimis sensorii partibus, sunt improportionata, cum tamen per experientiam se insinuent. Ergo hæc improportio, tollenda per species.

Quæres: *An sint objectum sensuum species, an verò ipsummet objectum?*

Assero primò: *Non solum objectum ut est secundum se, sensibus externis attingi.*

Ratio. Quia si solum secundùm se attingeretur objectum, cum diversitas tanta appareat in cognitione objectorum, ut cum unum objectum, appareat multiplex, deberet objectum in seipsò, totam illam diversitatem continere, siquidem tu dicis objectum attingi, ut est secundùm se, sed secundùm se non continet tot diversitates. Ergo non solum secundùm se, sensibus externis attingitur.

Assero secundò: *Solas species non esse objectum sensuum.*

Ratio. Tum quia species non sunt nisi similitudines objecti virtuales, in speculo autem non videtur id, quòd est virtualiter facies, sed lineamenta formalia speciei. Tum quia species spirituales intellectuales non intelliguntur ut Quod, quando intelligitur ipsum objectum. Ergo nec species sensuum externorum. Tum quia id solum videtur, quod est lucidum coloratum, species autem non sunt lucidæ, coloratæ, sic lucem lignum non producit, & tamen producit sui speciem, nec color colorem; hisque rationibus pro asserto, utitur recentior Suarez. Tum quia ut urget Arriaga, species sunt ejus naturæ, ut quælibet pars repræsentet totum objectum. Ergo si ipsæ species videntur in unaquaque parte, videbitur totum objectum, quod est contra manifestam experientiam.

Quod ulterius huic fundamento innititur. Quia scilicet sicut objectum in se est tale, ut una pars non sit ibi, ubi est alia, fit ut non in qualibet parte totum videatur objectum, totum autem in omni parte videri deberet, siquidem species omnes se penetrant & tu dicis illas videri, non verò objectum. Tum quia si ipsæ species videntur, tunc diffusæ ab objecto, species v. g. nigri, & receptæ in aëre, deberent aërem facere nigrum, siquidem tu species illas dicis videri, quod autem videtur nigrum v. g. est. Neque valet si dicas ex eo quod sint magis intentionales non posse colorare, saltem enim tantillum colorare deberent, imò cum non appareant minus coloratæ, quàm ipsum objectum, non est ratio, cur ipsæ colorare non deberent, atque colorat objectum.

Assero tertio: *Id quod attingunt sensus, est objectum, speciebus repræsentatum.*

Ratio asserti est: Quia non ipsæ species videntur ut probatum asserto secundo, non etiam ipsum objectum in se, ut probatum asserto primo. Ergo videri debet objectum speciebus repræsentatum; quid enim aliud videretur?

Dices primò: Pone cubiculum clausum, obscurum, pone vitrum intromissivum specierum, subde chartam, tunc exprimentur objecta foris existentia, sed tunc non videntur objecta, quia in illo clauso cubiculo non sunt. Ergo videntur species.

Respon-

Respondetur. Illic esse objecta, non secundum se, sed prout repræsentata, in aliis etiam instantiis, hoc solum ostenditur, quòd corpus reflectens variet visionem, ad illamque conferat, licèt non species sed objectum videatur: hinc etiam in illa charta, est reflexio specierum, quæ reflexæ, sunt talis naturæ, ut in illo loco repræsentent objectum, unde reflectuntur.

Dices 2. Species sunt in aëre, nec sunt in alio medio reflectente ealdem v. g. in charta, hinc mota charta, immotæ sunt species. Ergo non est illic reflexio specierum conducentium ad visionem ipsiusmet objecti; consequenter non ipsum objectum sed species videbuntur.

Respondetur. Hanc difficultatem esse communem. Certè euim mota charta movetur aër, & tamen immotæ manent species, quæ de subjecto in subjectum non possunt transire; Consequenter debet tunc poni nova propagatio specierum, licèt à nobis non distinguatur, quod etiam à nobis conceditur; Sed inde non sequetur, objectum repræsentatum non videri.

Dices 3. Reflexio fit per lineam rectam, & tamen tunc à quacunque parte videtur objectum.

Respondetur. Fieri reflexionem etiam per lineam sphæram referendo id in naturam refringendarum specierum, ita ut quædam quidem reflexio, fiat per lineam rectam ut cum reflectitur calor, aliquando autem fit reflexio quæ sequitur meram conditionem specierum, diffundendo se in sphæram, sicut in sphæram diffundunt se species.

Et hæc de Anima aliisq; Materiis, A. M. D. G. dicta sunto.
B. M.

INDEX I.
Titulorum.

TRACTATUS

De Anima. pag. 1

DISPUTATIO I.

De Anima ut sic, & ejus divisionibus. ibid.

QUÆSTIO I.

De Anima prout est vita. 3

DIFFICULTAS I.

Quid definitivè vita. ibid.

Punctum Difficultatis 1.

Adferuntur aliorum explicationes. 5

Punctum Difficultatis 2.

Explicatur ratio vitæ. 7

Punctum Difficultatis 3.

Solvuntur objectiones. 8

DIFFICULTAS II.

De iis quibus competit vita 10

Punctum Difficultatis 1.

Species suntne quid vitale. ibid.

Punctum Difficultatis 2.

Quid sentiendum de habitibus. 12

Punctum Difficultatis 3.

Quid sentiendum de Motu. 14

DIFFICULTAS III.

Quale sit prædicatum vitalitas. 15

QUÆSTIO II.

De divisione animarum & subjectis. 18

DIFFICULTAS I.

Animaturne sanguis. ibid.

Punctum Difficultatis 1.

Proponuntur argumenta partis negativæ. ibid.

Punctum Difficultatis 2.

Rationes pro animatione sanguinis. 19

DIFFICULTAS II.

De aliis quænam animentur. 22

QUÆSTIO III.

De potentiis Materialibus. 23

DIFFICULTAS I.

Potestne sensus ferri in objectum absens. ibid.

DIFFICULTAS II.

De potentia visus tactus illasque concernentibus. 25

DIFFICULTAS III.

De sensibus materialibus internis. 26

Punctum Difficultatis 1.

De variis actionibus sensus Communis. 27

Punctum Difficultatis 2.

An in sensu interno dentur species insensatæ? 28

Punctum Difficultatis 3.

Decidditur tota difficultas. 30

DISPUTATIO II.

De anima Rationali secundùm se. 33

QUÆSTIO I.

De spiritualitate animæ. ibid.

QUÆSTIO II.

De indivisibilitate animæ rationalis. ibid.

DIFFICULTAS I.

Quid tenendum de anima rationali. ibid.

DIFFICULTAS II.

An soli animæ rationali indivisibilitas competat? 35

Punctum Difficultatis 1.

Quid tenendum de animabus perfectorum animalium ibid.

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur argumenta Recentiorum. 36

Punctum Difficultatis 3.

Explicantur variæ authoritates. 38

DIFFICULTAS III.

Qualesnam partes animarum divisibilium. 39

QUÆSTIO III.

Quomodo animæ rationales inter se distinguuntur? 41

DIFFICULTAS I.

Decisio quæstionis. ibid.

DIFFICULTAS II.

Possuntne dari specie distincta, & tamen æqualis perfectionis. 42

DIFFICULTAS III.

Solvuntur Objectiones. 44

QUÆSTIO IV.

De potentiis animæ Rationalis. 46

DIFFICULTAS I.

Quomodo distinguuntur ab anima & quomodo principient actiones. ibid.

Punctum Difficultatis 1.

Influeretne anima in operationes si distingueretur à potentiis. 50

Punctum Difficultatis 2.

Solvuntur Objectiones. 52

Punctum Difficultatis 3.

Quomodo influunt partes potentiarum divisibilium in operationes. 53

DIFFICULTAS II.

De potentiis prout receptivis operationum. 54

DIF-

DIFFICULTAS III.
De specificatione potentiarum. 57

DISPUTATIO III.
De intellectu & intellectione in communi. 59
QUÆSTIO I.
De intellectu secundùm se. ibid.
DIFFICULTAS I.
An sit possibilis intellectus materialis & an omnis substantia spiritualis sit intellectiva. 61
DIFFICULTAS II.
An sit possibilis intellectus determinatus nonnisi ad unum cognoscendum. ibid.
DIFFICULTAS III.
An omne intellectivum sit volitivum. 62
Punctum Difficultatis 1.
Eximinantur implicantiæ. ibid.
Punctum Difficultatis 2.
Continuatur difficultas. 65
Punctum Difficultatis 3.
Quid sentiendum de fundamentis in oppositum. 66
QUÆSTIO II.
De intellectione in communi. 68
DIFFICULTAS I.
An intellectio producatur actionem distinctam. ibid.
DIFFICULTAS II.
In quonam consistat intellectio. 71
Punctum Difficultatis 1.
An intellectio consistat in actione. ibid.
Punctum Difficultatis 2.
Solvuntur Objectiones. 73
Punctum Difficultatis 3.
An intellectio consistat in qualitate producta. 74
DIFFICULTAS III.
Verbum mentis quomodo se habeat ac objecta intelligenda. 76

DISPUTATIO IV.
De intellectionibus in particulari. 80
QUÆSTIO I.
Quid intellectio intellectiva & abstractiva. 81
DIFFICULTAS I.
Quid per alios dictæ intellectiones. ibid.
DIFFICULTAS II.
Continuatur eadem Materia. 83
DIFFICULTAS III.
Explicatur quid intuitiva. 85
QUÆSTIO II.
De notitia comprehensiva. 86
QUÆSTIO III.
De aliis notitiis. 87
DIFFICULTAS I.
Quænam intellectiones possunt secum stare. 88
Punctum Difficultatis 1.
Proponuntur fundamenta quod assensus & dissensus secum stare non possint. ibid.
Punctum Difficultatis 2.
Deciditur difficultas. 91
Punctum Difficultatis 3.
Utrum stare secum possint scientia & opinio? 93
DIFFICULTAS II.
Quæ motiva in intellectione secum stare possunt. 94
Punctum Difficultatis 1.
Quid tenendum. 96
Punctum Difficultatis 2.
Solvuntur Objectiones. 98
Punctum Difficultatis 3.
De reliquis hanc materiam concernentibus. 101

DISPUTATIO V.
De voluntate & volitione in communi. 102
QUÆSTIO I.
Quod objectum & quæ natura voluntatis. ibid.
DIFFICULTAS I.
An solum bonum moveat voluntatem. 104
Punctum Difficultatis 2.
Solvuntur Objectiones. 105
Punctum Difficultatis 3.
An malum qua malum itemque indifferens possit prosequi voluntas. 107
DIFFICULTAS II.
De dependentia volitionis à cognitione. 110
Punctum Difficultatis 1.
An cognitio sit principium effectivum volitionis & an imperet voluntati intellectus. ibid.
Punctum Difficultatis 2.
Qualis notitia sit necessaria ad actum voluntatis rationalis. 112
Punctum Difficultatis 3.
An voluntas possit fieri in cognitum. 114

DISPUTATIO VI.
De actibus voluntatis in particulari. 118
QUÆSTIO I.
De intentione & electione. ibid.
DIFFICULTAS I.
An eodem actu possit velle voluntas media & finem æque directe. 120
DIFFICULTAS II.
An sit liberâ vel necessaria electio sequens intentionem efficacem. 123
Punctum Difficultatis 1.
Præmittuntur quædam. ibid.
Punctum Difficultatis 2.
Expenduntur argumenta affirmantium libertatem electionis. 124
Punctum Difficultatis 3.
Argumenta oppositæ partis & decisio difficultatis. 125
DIFFICULTAS III.
An electio velit semper majus bonum. 126

QUÆ-

QUÆSTIO II.
De actu imperante & imperato. 128
DIFFICULTAS I.
An voluntas uno suo actu possit imperare alium. ibid.
DIFFICULTAS II.
De libertate actus imperati. 129
DIFFICULTAS III.
De influxu actus imperantis in imperatum. 132
QUÆSTIO III.
De libertate voluntatis. 134
DISPUTATIO VII.
De habitibus & speciebus. 134
QUÆSTIO I.
De subjecto habituum. ibid.
DIFFICULTAS I.
An dentur habitus in intellectu. ibid.
DIFFICULTAS II.
An dentur habitus in voluntate. 137
DIFFICULTAS III.
Danturne in appetitu sensitivo & phantasia habitus. 139
QUÆSTIO II.
De concursu habituum ad actus. ibid.
DIFFICULTAS I.
Explicatur quomodo habitus possit concurrere formaliter ad actus. ibid.
DIFFICULTAS II.
An habitus concurrat etiam effectivè. 143
DIFFICULTAS III.
Solvuntur Objectiones. 143
QUÆSTIO III.
De causis habituum intensione, corruptione. 147
DIFFICULTAS I.
De causis habituum. ibid.
DIFFICULTAS II.
De intensione & conservatione habituum. 149
DIFFICULTAS III.
De corruptione habituum. ibid.
QUÆSTIO IV.
De speciebus in commune. 150
DIFFICULTAS I.
An dentur & quid sint species. ibid.
DIFFICULTAS II.
De aliis naturam concernentibus specierum & earum divisione. 151
DIFFICULTAS III.
Quomodo concurrunt species impressæ. 153
QUÆSTIO V. 155
De speciebus in particulari.
DIFFICULTAS I.
An dentur species intellectuales & quomodo producantur. ibid.
DIFFICULTAS II.
De speciebus sensus interni. 157
DIFFICULTAS III.
De speciebus sensuum externorum. 158

INDEX II.

Conclusionum.

DISPUTATIONE I.

De Anima ut sic & ejus divisionibus subjectis.

DAtur Anima definitivè ex Aristot. est Actus primus corporis naturalis, potentia vitam habentis. Nomine corporis venire potest totum compositum. Item Materia.

In definitione: quid sit vita. Non attenditur principaliter quid vivat, sed ad immanentiam & adproficisci ab intrinseco. Vita in actu primo, non dicit essentialiter immanentiam unionis, dicit tamen immanentiam principiativam.

Quid per alios vita. Per nos vita in actu primo: Est principium, per quod subjectum, vel si mavis dicere substantia, in suo esse connaturali constituta, exercet operationes immanentes, per se, ab intrinseco. Et exinde inferes: Cur ignis non vivat augmentando se, vivat autem animal nutriendo se, & alia similia.

Pensatis rationibus utriusque partis: An scilicet vitaliter producantur species. Defenditur productio specierum esse vitalem. Ipsæ tamen species impressæ, non sunt quid vitale.

Habitus naturales sunt formaliter vitales, in sententia quæ illis tribuit concursum effectivum in actus, non tamen sunt vitales habitus supernaturales infusi.

Potentia loco motiva est vitalis, motus item in sententia modalistarum. Impulsus autem, qui producitur, per motum impellentis vitalis, producitur quidem actione vitali, sed non productus, à sola v.g. gravitate.

Actus vitalis quà talis, seu retenta vitalitate non potest adeo suppleri, vel ab alia potentia distincta. Secus secluſa vitalitate.

De divisione Animarum.

Dividitur Anima in vegetativam, sensitivam, rationalem. Quæ, si sumatur intellectuale, prout est à parte rei, secundùm sic sumptum intellectuale, informat anima rationalis, corpus. Si autem intellectivum, formaliter sumatur, secundùm ita sumptum intellectivum, non informat illud. Infusionem animæ rationalis, non præcedit Anima aliqua vegetativa.

De subjectis Animæ.

Propositis argumentis partis, negativæ & affirmativæ. Infertur, sanguinem non animari. Animantur ossa. Dentes. Capilli. Ungues.

De

De potentiis Materialibus.

Potentiæ materiales externæ, non percipiunt naturaliter objectum absens, percipere possunt divinitus. Visio non fit per emissionem radiorum. Ut videat oculus sufficit objectum esse illuminatum. Tactus sentit qualitatem, etiam inhærentem. Datur sensus internus. Cur ita dictus. Identificatur animæ. Cur bruta per alios terreantur v. g. umbram. Cur v. g. ursus seligit commodiores lapides.

Pensatis rationibus an dentur species insensatæ. Deciditur, quòd sensus internus, attingat objecta insensata.

DISPUTATIONE II.

De Anima rationali secundum se.

CONvenit Animæ rationali spiritualitas. Indivisibilitas item tam in partes essentiales, quàm in integrales. Perfecta animalia habent animas indivisibiles. Divisibiles imperfecta, non tamen in partes Heterogeneas.

Est dabilis sensus, in quo intrà eandem speciem, possint dari Animæ rationales, una, perfectior individualiter, præ altera. In alio sensu non possunt dari. Probatur: quòd possint dari specie distincta & tamen æqualis perfectionis, sed & quod non possint dari, sed pro Affirmativa habetur sufficiens fundamentum, licèt negativum.

De Potentiis Animæ.

Potentiæ Animæ non distinguuntur realiter ab anima. Et quamvis distinguerentur, adhuc anima immediatè influeret in operationes. Sensatio facta in oculo, non exercetur ab anima bruti posita in pede.

Actus immateriales immediatè recipiuntur in anima rationali. Materiales ne quidem inadæquatè sive distinguantur sive non distinguantur potentiæ ab anima rationali, specificantur intrinsecè, à sua entitate. Extrinsecè ultimato ab objecto Immediatius per actus. Casu quo potentiæ distinguerentur realiter ab anima, probabile est, fore illas distinctas specie intrinseca, secundùm distinctionem animarum.

DISPUTATIONE III.

De Intellectu & intellectione in Communi.

QUid intellectus. Quod ejus objectum. Quotuplex. Quæ ejus munera.

Non potest dari ulla implicantia, quæ probat impossibilitatem intellectus, determinati, nonnisi ad unum cognoscendum. Sed nec ullum fundamentum positivum, quòd sit possibilis talis intellectus. Circa quæstionem: An omne intellectivum sit volitivum neutra pars habet, positivum fundamentum demonstrativum, non tamen hæc duo separati possunt.

De Intellectione in Communi.

Intellectio quæ reddat intelligentem eum qui eam producit, non fit distincta actione. Et si foret distincta à termino seu qualitate producta, non foret formaliter intellectio. Requiretur tamen tanquam prærequisitum necessarium. Intellectio creata consistit in qualitate producta. Verbum mentis non est medium in quo noscatur objectum. Variæ appellationes intellectionis. Comparantur inter se verbum increatum cum creato. Et quî producatur creatum.

DISPUTATIONE IV.

De intellectionibus in particulari.

COpula, in propositione, necessariò habet respondentem solo objectivam identitatem, adeoq; objectum. Judicii non sunt sola extrema. Judicium secundæ & tertiæ operationis, est qualitas indivisibilis. Quid per alios. Quid per nos intellectio intuitiva & abstractiva.

Omnis notitia comprehensiva est intuitiva. Alia inadæquata comprehensiva, alia adæquata. In objecto comprehensivæ, semper debent nosci primò essentialia prædicata, non semper secundo essentialia. Licèt hæc interdum debeant comprehendi.

Quænam intellectiones stare secum possint.

Quod assensus & dissensus non possint circa idem objectum naturaliter secum stare, certum est. Non demonstratur tamen, quòd non possint secum stare. Demonstratur id de assensu, circa idem objectum. Actus scientiæ potest stare cum opinione, etiam extrinsecam formidinem habente. Possibile est unum eandemq; actum ex duobus motivis fieri v. g. scientiæ & opinionis. Casu quo concurreret motivum scientificum & motivum fidei, habetur fundamentum, quod motivum scientificum elevari possit à motivo fidei ad producendum actum supernaturalem, vis tamen similis, non est tribuenda scientiæ, respectu motivi v. g. opinionis.

DISPUTATIONE V.

De voluntate & volitione in Communi.

VOluntas non est distincta realiter ab intellectu. Potest esse actus fugæ, formaliter, nonnisi propter malitiam. Omnis actus persecutionis, est virtualiter actus fugæ & è converso.

Hinc

Hinc & objectum voluntatis ut sic erit volibile, commune bono & malo. Malum, itemque indifferens si vestiatur ratione boni, potest terminare actum prosecutionis. Secus si non vestiatur. Aliquo sensu non potest circa indifferens objectum versari voluntas, aliquo potest.

De dependentia volitionis à cognitione.

Cognitio non est principium effectivè concurrens ad voluntatis actus. Influit tamen per modum efficientis impropriè. Si daretur imperium quo imperaret intellectus voluntati actum ejusdem, illud imperium, deberet esse aliqua, ex tribus, operatio. Etiam ex simplici apprehensione, sequi potest volitio, licèt voluntas ad perfectius operandum, indigeat judicio. A cognitione sensitiva, non potest connaturaliter moveri voluntas, potest supernaturaliter.

Non potest naturaliter ferri voluntas in incognitum. Sed an id divinitus facere possit, pro neutra parte adfertur fundamentum demonstrativum.

DISPUTATIONE VII.

De Actibus voluntatis in particulari de-Intensione.

POst propositum objectum voluntati, primus ejus actus, est inefficax, eum, qui postea sequuntur actus. Potest dari aliquis actus, qui sit intentio, objecti, sine ulla inquisitione mediorum, nec constituitur intentio, connotatione mediorum. Licèt formalis electio non possit esse sine actuali habitudine ad finem consequendum. Potest voluntas eodem actu & æquè directè velle media & finem. Quando est distinctus actus intentionis ab electione, non est necesse in se physicè durare intentionem quando est Electio. Licèt virtualiter durare debeat. Electio duplex cogitari potest. Potest salvari circa unum medium. Quid intentionis efficacia. Circa quæstionem: An posita intentione finis, maneat libertas in electione, expensis argumentis affirmativæ. Et negativæ partis, inferendum erit: quòd intentio efficax non adferat ullam necessitatem, quæ auferat libertatem. Non necessitatur voluntas, ad prosequendum, nonnisi majus bonum.

De actu imperante & imperato.

Potest voluntas imperare sibi alium actum. Actus imperatus, est actus liber. Imperans in imperatum non influit per modum principii Physici elicitivi. Influit tamen nonnisi mediante cognitione.

DISPUTATIONE VIII

De habitibus & speciebus.

QUid habitus. Quæ ejus divisio. Quod subjectum. Præter species intensas ordinatas & radicatas, dantur habitus in intellectu. Dantur & in voluntate. Probabilius est non dari illos in potentia sensitiva & phantasia. Explicatur quomodo habitus possit concurrere formaliter ad actus. Concurrit etiam effectivè.

De causis habituum, &c.

Probabilius est, quòd habitus producantur à potentia, cujus sunt habitus, posito actu vel actibus. Potest sustineri, quòd actus, dispositivè tantùm concurrant ad productionem habitus. Potest Volitivæ & Intellectivæ intendi habitus. Etiam ab actu remissiori. Conservatur habitus à sua potentia, indiget ad conservationem sui, exercitio actus. Non corrumpuntur formaliter habitus positione actuum contrariorum. Etiam contrarii habitus, compatiuntur se in gradu remisso.

De Speciebus.

Dantur species, sunt illæ qualitates loco objecti completivæ potentiarum, in ordine ad percipiendum objectum. Species impressa non est similitudo formalis objecti. Hæc materialis, nec spiritualis, est ejusdem conditionis cum objecto. Datur impressa & expressa. Concurruntne effectivè ad actum species impressæ.

Dantur species impressæ intellectuales relictæ ex cognitionibus transactis. Dantur item in ordine ad objecta sensibus non perceptibilia. Danturque absolutè. Posito duplici phantasmate materiali hoc est phantasmate impresso, & expresso, probabile est, quòd solum expressum, concurrat ad productionem speciei spiritualis impressæ. Nullum est fundamentum tribuendi, quòd phantasma materiale producat speciem spiritualem effectivè. Sufficit ei tribuere concursum in genere causæ formalis extrinsecæ. Dantur in sensu interno species relictæ ex actionibus ejusdem. Et ex actionibus sensuum externorum. Non est tamen ita certum, quòd ut sensus internus cognoscat sensationes externas quæ actu exercentur, quod nunquam in ordine ad hoc indigeat speciebus.

Dantur species visibiles. Auditus &c. Probabiliter reliquorum sensuum. Non solum objectum ut est secundum se. Nec solæ species, sed objectum speciebus repræsentatum attingitur à sensibus.

FINIS.